STEFAN ZWEIG

SABIRSIZ YÜREK

ROMAN

Çeviri: ÇİĞDEM ÖZTEKİN

CAN

5. BASKI

STEFAN ZWEIG

SABIRSIZ YÜREK

Ungeduld des Herzens, Stefan Zweig
© 2006, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2006
5. basım: Mart 2013
Bu kitabın 5. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Yeşim Tükel Kılıç

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-0635-6

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

STEFAN ZWEIG

SABIRSIZ YÜREK

ROMAN

Almanca aslından çeviren

Çiğdem Öztekin

Stefan Zweig'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Amok Koşucusu, 1990
Dünün Dünyası, 1985
Yarının Tarihi, 1991
Lyon'da Düğün, 1992
İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar, 1995
Günlükler, 1997
Satranç, 1997
Değişim Rüzgârı, 1998
Amerigo, 2005
Marie Antoinette, 2006
Joseph Fouché, 2007
Rotterdamlı Erasmus, 2008
Balzac, 2009
Bir Kadının Yaşamından 24 Saat ve Bir Yüreğin Ölümü, 2009
Macellan, 2010
Clarissa, 2010
Hayatın Mucizeleri, 2011
Montaigne, 2012

STEFAN ZWEIG, 1881 yılında Viyana'da doğdu. Babası varlıklı bir sanayiciydi. Avusturya, Fransa ve Almanya'da öğrenim gördü. Savaş karşıtı kişiliğiyle dikkat çekti. 1919-1934 yılları arasında Salzburg'da yaşadı, Nazilerin baskısı yüzünden Salzburg'u terk etmek zorunda kaldı. 1938'de İngiltere'ye, 1939'da New York'a gitti, birkaç ay sonra da Brezilya'ya yerleşti. Önceleri Verlaine, Baudelaire ve Verhaeren çevirileriyle tanındı, ilk şiirlerini ise 1901 yılında yayımladı. Çok sayıda deneme, öykü, uzun öykünün yanı sıra büyük bir ustalıkla kaleme aldığı yaşamöyküleriyle de ünlüdür. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu yoğun ilgi, Zweig'ın derin karakter incelemelerinde ifade bulur. Özellikle tarihsel karakterler üzerinde yazdığı yorumlar ve yaşamöyküleri, psikolojik çözümlemeler bakımından son derece zengindir. Zweig, Avrupa'nın içine düştüğü siyasi duruma dayanamayarak 1942 yılında Brezilya'da karısıyla birlikte intihar etti.

ÇİĞDEM ÖZTEKİN, 1953'te Mersin'de doğdu. Sankt Georg Avusturya Lisesi ve İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirdikten sonra yüksek lisans eğitimini pazarlama dalında tamamladı. Johannes Mario Simmel, Heinrich Böll, Stefan Zweig, Harry Martinson, Agatha Christie, James Baldwin ve Bernhard Schlink gibi yazarların kırktan fazla yapıtını Türkçeye çevirdi.

"Para parayı çeker." Bilgelik kitabından alınan bu özdeyişi, her yazarın cesaretle şu şekilde vurgulama hakkına sahip olduğuna inanıyorum: "Anlatana, anlatılır." Genelde düşünülenin aksine, yazarın hayal dünyasında sürekli yeni öyküler yarattığını, bitmez tükenmez bir kaynaktan sürekli öyküler ve olaylar kurguladığını sanmaktan daha yanıltıcı bir düşünce olamaz. Gerçekte hayalinde öyküleri kendine çağırmak yerine, gelişmiş gözlemleme ve dinleme yeteneklerinden faydalanarak, çevresindeki figürlerin ve olayların kendini çağırmasına izin vermesi yeterlidir. Zaten kim sık sık yazgıları anlamlandırmaya kalkışırsa, ona yazgısını anlatan çok olur.

Bu olay da bana neredeyse tamamen, yukarda açıklamaya çalıştığım şekilde anlatıldı, ama bu biraz daha alışılmamış, beklenmedik bir formdaydı. Viyana'ya son gidişimde, günlük uğraşlardan yorgun düşmüş bir halde, akşam saatlerinde şehrin kenar mahallelerinden birindeki bir restoranda yemek yemeye niyetlendim. Modası çoktan geçmiş olan bu restoranın kalabalık olmayacağını düşünüyordum. Ama içeri adım attığım anda çok yanılmış olduğumu fark ederek sinirlendim. Daha hemen kapı girişinde, eski bir tanıdık, benden aynı şekilde karşılık görmemesine rağmen içten bir samimiyetle ayağa kalkıp beni masasına

davet etti. Aslında bu gayretli adamın hoş ve aklı başında bir insan olmadığını söylemek hiç de doğru olmayacak. Pul biriktiren çocuklar misali heyecanla dost edinmeye çalışan ve koleksiyonlarına kattıkları her yeni örnekle gurur duyan, kendini arkadaş canlısı olmaya mecbur hisseden türden biriydi. Bu iyi niyetli, kendine özgü adam için –yan iş olarak arşivcilik yapıyordu ve bu işte çok yetenekli ve bilgiliydi– yaşamın tek anlamı, zaman zaman gazetelerde adı çıkan birinden bilinçli bir alçakgönüllülükle, "İyi bir arkadaşım" ya da "Ah, o mu, dün karşılaştık" ya da "Arkadaşım A dedi ki", "Arkadaşım B'nin düşüncesine göre" diyebilmekle sınırlıydı. Bu şekilde neredeyse tüm alfabeyi sıralıyor ve bunlardan bahsetmekten gizli bir onur duyuyordu. Dostlarını galalarda canla başla alkışlar, her aktör ya da aktriste hemen ertesi sabah tebrik telefonları açar, hiç kimsenin doğum gününü unutmaz, iyi olmayan gazete haberlerini görmezden gelir, övgü dolu olanları ise kendi özel tebrikleriyle muhataplarına gönderirdi. Aslında iyi yürekli bir insandı, birinin ondan ufak da olsa bir şey rica etmesinden mutlu olur, böylece ender rastlanan kişilerden oluşan koleksiyonuna bir kişi daha katma olanağı bulmanın mutluluğunu yaşardı.

Aslında dostumu çok fazla tanıtmaya gerek yok; dostum "Adabei" –o sıralarda Viyana'da snopların renkli dünyasında bulunmaları doğal olan, iyi niyetli asalakların tamamı bu alaycı sözcükle anılırdı– gibi insanların ısrarcı sevecenliklerinden kabalık etmeden kurtulmanın olanaksız olduğu da bilinen bir gerçektir. Böylece istemediğim halde masasına oturdum. On beş dakika çeşitli gevezeliklerle geçti. Daha sonra restoranın kapısı yeniden açıldı ve uzun boylu, yakışıklı, yeni tıraş olmuş genç yüzüne karşın şakaklarındaki ak saçları hemen dikkat çeken biri içeri girdi. Dimdik yürüyüşü, onun eski bir asker olduğunu hemen ele veriyordu. Dostum hemen ayağa kalkıp kendisi için tipik

sayılabilecek bir canlılık ve samimiyetle onu selamladıysa da karşıdaki adam bu abartılı davranışa nazikçe ancak pek de umursamadan karşılık verdi. Bu yeni müşteri, heyecanla yanına koşan garsona henüz siparişini bile vermemişti ki, dostum Adabei yanıma sokularak bana fısıldadı: "Onun kim olduğunu biliyor musunuz?" Koleksiyonculara özgü bir gururla koleksiyonunun kendince önemli her parçasını etkileyici bir şekilde tanıtma hevesini çok iyi bildiğimden ve uzun boylu açıklamalardan korktuğumdan, umursamaz bir tavırla "Hayır," deyip önümdeki çikolatalı turtayı küçük parçalara ayırmaya devam ettim. Ancak bu ilgisizliğim, dostumun aracılık hevesini daha da kamçılamıştı. Elini onu işaret eder şekilde dikkatlice bana doğru uzatarak, fısıldadı: Levazım Tuğgenerali Hofmiller, hani şu savaşta Maria Theresia nişanı takılan. Bu bilginin beni umduğu kadar etkilemediğini görünce de vatansever bir kitabın heyecanıyla, adamın süvari yüzbaşısı olarak katıldığı savaşta ne kadar önemli işler başardığını anlattı; önce süvari birliğinde, sonra hava kuvvetlerinde üç düşman uçağını düşürdüğü Piave üzerindeki keşif uçuşunda, son olarak da makineli tüfek birliğinde. Oradayken de cephede bir bölgeyi tam üç gün boyunca işgal altında tutmuştu. Tabii bütün bunlar burada uzun boylu anlatmaya gerek görmediğim ayrıntılarıyla anlatıldı. Bu arada sıkça, İmparator Karl'ın kişisel olarak Avusturya Ordusu'nun en ender nişanıyla onurlandırdığı bu saygın insanı tanımadığım için şaşkınlığını belirtmeden de edemiyordu.

Adını tarihe yazdırmış bir kahramanı iki metrelik bir uzaklıktan da olsa görmek için elimde olmadan başımı diğer masaya çevirdim. Ancak o anda bakışlarım sert, öfkeli bakışlarla karşılaştı. Bu bakışların bana anlatmaya çalıştığı çok açıktı: Bu herif sana hakkımda bir şeyler mi atıp tuttu? Benim şaşkın şaşkın bakılacak hiçbir şeyim yok. Aynı anda söz konusu adam sinirlendiğini belli eden bir

hareketle sandalyesini yan çevirerek bize arkasını döndü. Utançla başımı çevirdim ve o andan itibaren de o masanın örtüsüne bile bakmamaya çabaladım. Kısa bir süre sonra geveze masa arkadaşıma veda ederek oradan ayrıldım. Kapıdan çıkarken dostumun aceleyle kahramanımızın masasına geçtiğini gördüm. Hiç kuşkusuz ona da benim hakkımda ilgi çekici bir rapor sunacaktı.

Hepsi bu kadardı; kaçamak bir bakışma. Aslında bu basit karşılaşmayı hiç kuşkusuz unuturdum. Ancak kader hemen ertesi gün küçük bir toplulukta, benim bakışlarımı bile reddeden bu adamla tekrar karşılaşmamı istemişti. Gece için giydiği smokinin içinde, önceki gün üzerinde olan spor tüvid ceketiyle olduğundan çok daha dikkat çekici ve zarif görünüyordu. Her ikimiz de, sahip oldukları ortak sırrı büyük bir grup içinde iyi saklayan kişilerin sinsi gülümseyişini andırır şekilde gülmemek için kendimizi tutmaya çalıştık. Benim onu tanıdığım gibi o da beni hemen tanımıştı; herhalde ikimiz de bir önceki akşamın başarısız çöpçatanını anımsamış, bunun verdiği hoşnutlukla eğleniyorduk. Önceleri birbirimizle pek konuşmadık, çevremizde o kadar hararetli sohbetler yapılıyordu ki, konuşmamız zaten mümkün değildi.

Bu toplantının 1938 yılında yapıldığını söyleyecek olursam, konuşmaların konusunu tahmin etmek hiç de zor olmasa gerek. İlerde bizim zamanımızı inceleyecek tarihçiler, 1938 yılında huzursuz Avrupa'nın hemen her ülkesinde hemen her konuşmanın tek konusunun ikinci bir dünya savaşının çıkması ya da çıkmaması konusundaki öngörüler olduğunu saptayacaklar. Bu konu kaçınılmaz bir şekilde her toplantının ana gündemi olarak ortaya çıkıyordu: Hatta zaman zaman öngörüleri ve umutlarıyla korkularını ortaya dökenin, insanlar değil de, devrin gizli gerilimlerle yüklü, heyecanlandırıcı atmosferinin, sözcüklerle içini dökme isteği olduğu izlenimine kapılıyordunuz.

Konuşmaya hâkim olan, ev sahibiydi. Aslen avukat olmasının yanında karakter itibarıyla da daima haklı olduğunu iddia eden biriydi. Bilindik gerekçelerle yine bilindik bir saçmalığı savunuyor, genç nesillerin savaşın ne olduğunu çok iyi bildiğini ve bundan dolayı da yeni bir savaşa ilkine olduğu gibi hazırlıksız ve düşüncesizce atlamayacağını söylüyordu. Daha ilk seferberlikte silahlar geri çekilecekti; özellikle cephede savaşmış olan eski askerler kendilerini bekleyenleri unutmamışlardı. Fabrikaların onbinlerce, yüzbinlerce patlayıcı ve zehirli gaz ürettikleri bir dönemde, savaş olasılığının, işaretparmağının bir hareketiyle sigara külü silkermişçesine bir kayıtsızlıkla silinmesindeki sahte güvene sinirleniyordum. İnsanlar dünyayı istedikleri gibi gördüklerini unutmamalı, diyerek belirgin bir kararlılıkla konuşmaya katıldım. Savaş mekanizmasını kumanda eden hükümetler ve askerî kuruluşlar, bizler ütopyalarla kendimizi kandırırken, uyumamış; barış zamanından, kitleleri organize etmek ve onları bir anlamda ateşe hazır bir şekilde avuçlarının içine almak için faydalanmışlardı. Özellikle şimdi, barış döneminin tam içindeyken, kullük duyguları, gelişen propaganda araçları sayesinde öylesine inanılmaz boyutlara varmıştı ki, radyolarda seferberlik ilanı duyulduğu andan itibaren hiçbir karşı koyma ya da dirençle karşılaşılmayacağı gerçeğini göze almak gerekiyordu. İnsan iradesinin günümüzde bir toz tanesi kadar bile değeri yoktu.

Tabii ki herkesin tepkisiyle karşılaştım; çünkü insanın, kendini kandırma güdüsü sayesinde, aslında çok iyi bildiği tehlikelerle onları yok sayarak başa çıkmaya çalışması, doğruluğu kanıtlanmış bir gerçektir. Dile getirdiğim bu "ucuz bir optimizmden kaçınma uyarısı", bitişik odada hazırlanan muhteşem akşam yemeğinin de etkisiyle elbette hiç hoş karşılanmadı.

Ancak içgüdülerimin beni yanıltmasıyla, Maria The-

resia şövalyelik nişanı sahibi dostumuzun bana karşı çıkacağını beklerken, o benimle aynı görüşte olduğunu belirterek, benim tarafıma geçti. Heyecanlı ve sert bir tonda, insan unsurunun savaşı isteyip istemediği konusunda spekülasyon yapmaya çalışmanın anlamsız olduğunu açıklayarak çıkacak bir savaşta asıl işi makinelerin yapacağını ve insanların yalnızca onların birer parçası olarak kalıp önemini yitireceğini savundu. Son savaşta bile, cephede savaşı net olarak onaylayan ya da reddeden pek fazla insana rastlamamıştı. İnsanların çoğu rüzgâra kapılıp uçuşan toz tanecikleri gibi savaş meydanına sürüklenmiş, daha sonra büyük bir girdabın içine girmiş ve her biri istemeden kocaman bir çuvaldaki bezelye taneleri gibi etrafa saçılıp, kaybolup gitmişlerdi. Sonuç olarak bilinçsizce kaçıp savaşa sığınan insanların sayısı savaştan kaçanlardan belki de çok daha fazlaydı.

Konuşmasındaki hiddet o kadar ilgimi çekmişti ki söylediklerini şaşkınlık içinde dinliyordum. "Bizi yanıltmalarına izin vermemeliyiz. Kendimizi kandırmayalım. Bugün herhangi uzak bir ülkedeki egzotik bir savaş, sözgelimi Polinezya adalarında ya da Afrika'nın herhangi bir köşesindeki bir savaş için bile gönüllü aransa, binlerce, yüzbinlerce kişi niçin olduğunu bilmeden, yalnızca kendinden ya da hoşnut olmadığı yaşam koşullarından kaçmak için oralara koşar. Ben savaşa karşı inançlı bir direniş olasılığını sıfır olarak görüyorum. Bireyin bir organizasyona karşı gelmesi, kendini bırakıp onunla sürüklenip gitmesinden çok daha fazla cesaret gerektirir, bireysel cesaret diyebileceğimiz bu nitelik, zamanımızın gelişmiş organizasyonları ve mekanizasyonu karşısında tamamen ölüp gidiyor. Savaşta neredeyse her yerde sadece kitlesel cesaret olgusuna, yani topluluk içinde, emir kumanda zincirine bağlı bir cesarete rastladım; bu kavramı mercek altına alacak olursak çok ilginç bileşkeleri olduğunu görürüz: fazlasıyla kibir, ken-

dini beğenme, fazlasıyla kayıtsızlık ve hatta sıkıntı, ama her şeyden fazla da korku, geride kalmaktan, alay edilip aşağılanmaktan, yalnız hareket etmek zorunda kalmaktan ve en önemlisi de diğerlerinin kitlesel coşkusuyla ters düşmekten korkma... Cephede en cesur olanların çoğunu daha sonra sivil yaşamda şahsen tanıyınca çok kuşku uyandıracak kahramanlar olduğunu gördüm. Lütfen," diye ekledi bu sözler üzerine yüzü asılan ev sahibine dönerek nezaketle, "kendimi de bunların dışında tutmuyorum."

Konuşma şeklinden hoşlanmıştım. Onunla bu konuda daha ayrıntılı görüşmek isterdim, ancak evin hanımının o sırada yemeğe davet etmesi ve masada da birbirimizden epeyce uzak noktalarda oturmamız nedeniyle bu görüşme gerçekleşemedi. Birbirimizle tekrar ancak toplantı bitip ayrılırken vestiyerde karşılaştık.

"Sanırım," diye söze başladı bana bakıp gülümseyerek, "ortak koruyucumuz bizi dolaylı olarak tanıştırdı."

Aynı şekilde ben de gülümsedim.

"Hem de çok iyi."

"Herhalde benim büyük bir kahraman olduğumu söylemiş, abartarak göğsümde nişan taşıdığımı anlatmıştır."

"Öyle denilebilir."

"İlginç, bu nişanla nasıl da övünüyor, aynen sizin kitaplarınızla olduğu gibi."

"Komik bir adam. Ama daha beterleri de var. Neyse, sizce bir sakıncası yoksa biraz yürüyelim mi?"

Yan yana yürümeye başladık. Yolda birden bana dönüp konuşmaya başladı:

"İnanın bana, yıllarca benim için çok fazla gösterişli olan bu Maria Theresia nişanından çektiğimi hiçbir şeyden çekmediğimi söylediğim zaman boşuna konuşmuyorum. Dürüst olmam gerekirse, savaş sırasında takıldığında bundan gurur duydum. En nihayetinde asker olarak eğitildim, askerî okuldayken bu nişandan bir efsane olarak bahse-

dildiğini duyardık, her savaşta en çok bir düzine insanın alma onuruna erişebildiği bir nişan, bir anlamda gökteki yıldızlardan birinin avcunuza düşmesi gibi bir şeydi bu. Yirmi sekiz yaşında bir delikanlı için böyle bir nişanın anlamı çok büyük! Birden cephedeki herkesten farklılaşıyorsunuz, herkes size hayranlık duyuyor, göğsünüze takılan nişan küçük bir güneş gibi parlıyor ve ulaşılmaz Majesteleri, İmparator elinizi sıkıp sizi tebrik ediyor. Ama gerçeği söylemek gerekirse, bu nişanın yalnızca bizim askerî dünyamızda anlamı ve geçerliliği var, savaş bittiğinde ise bütün yaşamım boyunca damgalanmış bir kahraman olarak ortalarda dolaşmak zorunda kalmak bana komik geliyor, hem de topu topu savaşta yirmi dakika gerçekten cesur davrandığınız görüldüğü için. Belki de başka onbinler sizden çok daha fazla cesaret gösterdiler, ama ne yazık ki fark edilmelerini sağlayacak şansa sahip olamadılar, hatta çok daha şaşırtıcı olanı, belki de savaştan sağ olarak dönmeyi bile başaramadılar. İnsanların, göğsümdeki küçük metal parçasına gözlerini dikip beni saygıyla süzmeye başladıklarından bir yıl kadar sonra, ayaklı bir anıt olarak ortalarda dolaşmaktan sıkıldım. Sürekli göz önünde olup dikkat çekmekten bıkmış olmam, savaştan sonra hemen sivil yaşama geçmemin de en önemli nedenlerinden biriydi."

Ses tonu daha da canlandı.

"Dikkat ederseniz nedenlerinden biri olduğunu söyledim. Ama asıl neden çok daha özeldi ve bu neden sizin için belki de çok daha anlaşılır olacak. Asıl neden, bunu hak etmiş olmaktan, gerçek bir kahraman olduğumdan ciddi olarak kuşku duymamdı. Bu nişanın gerisinde bir kahraman olmaktan çok uzak, hatta hiçbir zaman kahraman olamayacak birinin saklandığını; savaşa yalnızca, onu üzen bir durumdan kurtulmak için böylesine vahşi bir cesaretle atılmış bir insanın olduğunu, ona hayran hayran bakanlardan çok daha iyi biliyordum. Görev duygusun-

dan dolayı kahraman olmaktansa kişisel sorumluluk nedeniyle asker kaçağı olmak çok daha iyi aslında! Sizin bu konuda ne düşündüğünüzü bilmiyorum ama benim için şan, şöhret dolu bir yaşamı sürdürmek doğal olmayan, hatta dayanılmaz bir şey, hayatımdaki kahramanlık öyküsünü sırtımdaki üniformanın üzerinde dolaştırmaktan kurtulduğum zaman kendimi belirgin bir şekilde rahatlamış hissettim. Hâlâ birinin geçmiş başarılarını deşmesi sinirlerimi bozuyor, bu açıdan dün akşam masamdan kalkıp sizinkine gelerek geveze dostumuzu kendine anlatacak benden başka bir konu bulması konusunda azarlamamak için kendimi zor tuttuğumu itiraf etmeliyim. Saygı dolu bakışlarınız bütün akşam içimi kemirdi, bu gevezeyi yalanlayabilmek, tüm bu kahramanlığın nasıl karmaşık yollardan geçerek ortaya çıktığını size anlatabilmek isterdim. Bu gerçekten ilginç bir öykü, cesaretin aslında zayıflığın başka bir yüzü olduğunun kanıtı. Aslında bunu size doğrudan anlatmak gibi bir düşüncem yoktu. Bir insanın yaşamının yirmi beş yılı artık kendisi için bile anlamsızsa, başka birini niçin ilgilendirsin ki. Zamanınız var mı? Sıkılmazsınız, değil mi?"

Elbette ki zamanım vardı. O akşam boş caddelerde daha epeyce dolaştığımız gibi, daha sonraki günlerde de sık sık buluştuk. Onun anlattıklarında çok az değişiklik yaptım, belki Macar süvarisini mızraklı süvari yaptım, garnizonların adını vermedim, hangileri olduğu anlaşılmasın diye haritadaki yerlerini biraz değiştirdim ve özellikle de tüm isimleri farklı olarak yazdım. Ama hiçbir yerde önemli bir ekleme yapmadım. Dolayısıyla şimdi ben değil, anlatıcı başlıyor anlatmaya.

"İki tür acıma duygusu vardır. Birincisi, duygusal ve zayıf olanı, başka birinin yaşadığı felaketlerden kaynaklanan acı ve hüzünden olabildiğince çabuk kurtulmak için çırpınan yüreğin sabırsızlığıdır. Bu, bir acıyı birlikte hissetmek değil, ruhun yabancı bir derde karşı kendini içgüdüsel olarak savunması anlamındaki acıma duygusudur. Diğeri, tek gerçek acıma duygusu ise yaratıcı olan, ne istediğini bilen; sabırla, gücü yettiğince hatta gücünün bile ötesinde katlanmaya ve dayanmaya kararlı bir insanın acıma duygusudur."

Tüm olay bir beceriksizlik, Fransızların deyişiyle bir "gaf" ya da başka bir ifadeyle benim affedilebilir bir salaklığımla başladı. Daha sonraları bu beceriksizliğimi düzeltmek için çok uğraştıysam da aceleyle dişlileri yerinden çıkmış bir saati onarmaya çalışmak genellikle mekanizmanın tamamen bozulmasına yol açar. Yıllar sonra, bugün bile salt beceriksizliğimin nerede bitip esas hatamın nerede başladığını tam olarak kestiremiyorum. Kim bilir, belki de bunu asla bilemeyeceğim.

O zamanlar yirmi beş yaşında, 10. mızraklı süvari alayında teğmendim. Askerlik mesleğine özel bir ilgi, istek duyduğumu söyleyemem. Ancak eski Avusturya'da sıradan bir devlet memurunun fakir sofrasının etrafına toplanmış iki kız ve sürekli aç, dört erkek çocuk varsa, onların eğilimleri dikkate alınmaz, olabildiğince çabuk meslek sahibi olmaları sağlanıp ailenin üzerindeki yük hafifletilmeye çalışılırdı. Daha ilköğretim yıllarında fazla ders çalışmaktan gözleri iyice bozulan ağabeyim Ulrich doğruca bir papaz okuluna gönderildi. Bense sağlam vücut yapım dikkate alınarak askerî okula verildim. Orada fazla bir çaba harcamanız gerekmez, yaşamınız rutin bir şekilde akıp gider. Devlet her şeyinizle ilgilenir. Solgun yüzlü bir yeniyetmeyi alır ve hiçbir karşılık beklenme-

den birkaç yıl içinde onu önceden belirlenmiş kalıba uygun bir hale sokarak sakalları çıkmış bir subay adayına çevirir, sonra da kullanılmaya hazır bir halde ordunun emrine verir. İşte ben de İmparator'un doğum gününün kutlandığı güzel güneşli bir günde henüz on sekizime bile basmamışken çürüğe çıkarıldım. Kısa bir süre sonra da yakama bir yıldız dikildi. Böylece birinci aşamayı geçmiştim, belirlenmiş ücret ve terfi düzeni artık uygun aralıklarla emekliliğime ve ben gut hastalığından ölünceye dek sürebilirdi. Ordunun ne yazık ki en pahalı sınıfı olan süvari sınıfına girmem ise benden çok, kibirli Daisy Yengemin garip isteğiyle olmuştu. Babamın ağabeyi, maliye bakanlığındaki görevinden istifa edip daha kazançlı olan banka müdürlüğüne geçtiği dönemde Daisy Yengemle evlenmişti. Amcamla ikinci evliliğini yapan kibirli Daisy Yengem, zengin ve snop biri olduğu için, Hofmiller ailesinden birinin piyade sınıfına girerek ailenin adına leke sürülmesine razı olamazdı. Süvari sınıfına girmem yönündeki bu garip isteğini, her ay gönderdiği yüz kuronluk bir parayla desteklediğinden ayrıca ona karşı şükran borcu da duymaktaydım. Orduda aktif olmaktan mutlu olup olmadığım ya da süvariliği isteyip istemediğim konusuna gelince; bunu bana hiç kimse sormadığı gibi ben de üzerinde hiç düşünmedim. Eyerimin üzerinde oturduğum zamanlarda kendimi iyi hissediyor, zaten daha fazlasını da aramıyordum.

1913'ün Kasım ayında, herhangi bir birimden gelen ani bir emirle birliğimiz Jaroslau'yu terk ederek Macar sınırındaki bir kasabaya kaydırıldı. Kasabanın adını vermem pek önemli değil, nasıl olsa Avusturya'nın taşradaki askerî tesisleri kadar birbirine benzeyen bir başka şey daha yoktur. Hepsi birbirini andıran, aynı şekilde yerleştirilmiş tek tip binalar, bir kışla, bir manej, bir eğitim alanı, bir subay gazinosu, ayrıca üç otel, iki kafe, bir pastane,

bir meyhane, mesai saatleri dışında tüm zamanlarını subaylar ve bir yıllık gönüllü askerle samimiyetlerini ilerleterek geçiren birkaç yaşı geçkin şarkıcı kadının çalıştığı eski bir varyete. Askerlik görevi her yerde her zaman boş, sıkıcı bir tekdüzelik anlamına gelir. Her şey, her dakika yüzyıllardır değişmeyen kurallara göre düzenlenmiştir. Boş zamanlar bile hep aynı monotonluktadır. Subay gazinosunda hep aynı yüzler, aynı konuşmalar; kafede aynı kâğıt oyunları, aynı bilardo partileri. Burada altı ya da sekiz yüz evlik bu küçük kasabanın üzerindeki gökyüzünün, kasabayı sarmalayan doğanın ara sıra Tanrı'nın eliyle değişik görünümler alması bile ne şaşırtıcıdır.

Yine de yeni garnizonumun Galiçya'dakine göre bir avantajı vardı; burası ekspres trenlerin durduğu bir istasyondu. Bir yandan Viyana'ya yakındı, öteki yandan Budapeşte'ye pek uzak sayılmazdı. Parası olanlar –süvari sınıfında bol paralı gönüllüler yanında aristokrat ailelerin ya da büyük fabrikatörlerin çocuklarının da olduğu bilinen bir gerçekti– kılıfına uydurdukları takdirde, işlerini yoluna koyarak akşam beş treniyle Viyana'ya gidip gece iki buçuk treniyle geri geliyorlardı. Bu da tiyatroya gitmek, Ring Caddesi'nde turlamak, şövalyelik yapmak ya da ufak kaçamaklar için yeterli bir zamandı. Zengin olanlardan apartman dairesi ya da pansiyon odası kiralayanlar bile vardı. Maalesef benim aylık gelir durumum bu tür rahatlatıcı çözümlere uygun değildi. Dolayısıyla benim için eğlence yeri kafe ya da pastaneydi; oralarda bile, kâğıt oyunları maddi durumumu sarstığından genellikle bilardo ya da daha da ucuz olan satrançla yetinmek durumundaydım.

İşte yine böyle bir öğleden sonra, sanırım 1914 Mayısı'nın ortalarıydı, ara sıra görüştüğüm biriyle, Altın Melek Eczanesi'nin sahibi ve aynı zamanda bu küçük garnizon kasabasının belediye başkanı olan bir dostumla

pastanede oturuyorduk. Her zamanki üç partilik oyunumuzu bitirmiş, sırf başka bir yere gitmeye üşendiğimizden –Zaten bu sıkıcı yerde nereye gidecektik ki?– havadan sudan sohbet ediyorduk. Ancak için için yanarak tükenen bir sigara gibi sohbetimizin de sonu gelmekteydi. Tam o anda kapı açıldı ve uçuşan kloş eteğinin oluşturduğu hava akımıyla birlikte içeri sevimli bir kız girdi. Badem gibi kahverengi gözleri, esmer teni, taşralı olmadığını hemen belli eden şık giyimiyle, tüm bu keder verici durağanlık içinde yeni bir yüzdü bu... Ne yazık ki bu çekici peri bizim hayranlık dolu şaşkınlığımıza hiç aldırmadan enerjik, hızlı, sert adımlarla pastanenin dokuz küçük mermer masasının önünden geçip doğruca tezgâha yürüdü ve bir düzine kadar pasta, turta ve likör siparişi verdi. Pastanenin sahibi olan pasta ustası Grossmaier'in onun karşısındaki abartılı eğilişi hemen dikkatimi çekmişti – adamın ceketinin sırt dikişinin böylesine gerildiğini hiç görmemiştim. Hatta tüm subaylardan iltifat ve saygı bekleyen (ne de olsa buraya gelenlerin ay sonuna kadar ufak tefek borçları kalabiliyordu) dolgun, kibirli taşra venüsü karısı bile kasadaki yerinden kalkıp aşırı yumuşak bir nezaketle genç kıza yaklaştı. Pastane sahibi siparişleri özenle tek tek defterine kaydederken, genç kız da kendisine sunulan pralinli çikolataları ilgisiz tavırlarla atıştırıyor, bir yandan da Frau Grossmaier'le konuşuyordu. Merak içinde onun hiçbir davranışını kaçırmamaya çabalayan bizlere ise gözucuyla olsun bakmıyordu. Elbette ki bu denli zarif bir bayan paketlerinden bir tekini bile kendi güzel elleriyle taşıyamazdı; Frau Grossmaier, hepsinin özenli bir şekilde evine gönderileceğini garantiledi. Aynı şekilde biz öteki tüm ölümlüler gibi çelik kasanın başında nakit ödeme yapmak gibi bir düşüncesi olmadığı da belliydi. Hemen anlamıştık: O kalburüstü bir müşteriydi!

Siparişlerini tamamladıktan sonra gitmeye yeltenmesiyle birlikte Herr Grossmaier kapıyı açmak üzere hızla ileri atıldı. Bu sırada masa arkadaşım eczacı bey de saygılarını sunmak üzere doğrulmuştu. Genç kız nazik bir edayla teşekkürlerini belirtti. Tanrım, o ne kadife bakışlı, ceylan gözlerdi öyle. Övgü yağmuru altında dükkândan ayrılmasına kadar zor sabretmiştim, dostuma hemen, kurtlar inindeki bu kuzunun kim olduğunu sordum.

"Aaa... onu tanımıyor musunuz? Ama bu kız... –gerçekte adları farklı ama ben yine de Kekesfalva diyeceğim– Kekesfalva'nın yeğenidir. Kekesfalvaları tanıyorsunuz değil mi?"

Kekesfalva: Dostum bu ismi adeta bin kronluğu kayıtsızca masanın üzerine fırlatırcasına bir kendini beğenmişlik içinde söyleyip, "Elbette, tanımaz olur muyum!" diye haykırmam beklentisiyle beni süzmeye başladı. Ancak garnizona henüz birkaç ay önce tayin edilmiş biri olarak bu gizemli tanrı hakkında hiçbir bilgim yoktu. Bu konuda beni bilgilendirmesini rica etmem üzerine, eczacı dostum taşralı gururunun verdiği zevkle burada anlatacağımdan da çok daha ayrıntılı ve abartılı açıklamalarda bulundu.

Açıkladığına göre Kekesfalva, çevrenin en zengin adamıydı. Yalnızca eğitim alanından bakınca yolun solunda görülen basık kuleli, büyük bakımlı bahçeli sarı malikânenin değil, R. yolunun üzerindeki büyük şeker fabrikasının, Bruck'taki kereste fabrikasının, M.'deki haranın, hepsinin sahibi oydu. Tabii Budapeşte ve Viyana'da ona ait yedi sekiz ev de vardı. Eczacı dostum hayranlıkla belirtti: "Aramızda bu denli zengin insanların da olması inanılır gibi değil. Üstelik gerçekten ekâbirce yaşamasını da biliyorlar. Bu adam kış aylarını Jacquingasse'deki küçük sarayda, yaz aylarını ise kaplıcalarda geçiriyor; bu

evde ise yalnızca baharları, o da birkaç ay yaşıyor! Ama ne yaşam, Viyana'dan getirtilen kuartetler, şampanyalar ve Fransız şarapları; daima iyinin en iyisi, kalitelinin en kalitelisi..." Eczacı dostum, istersem beni onlarla tanıştırabileceğini de belirtti. Onları tanımaktan dolayı mutluluk ve övünç duyduğu belliydi... Kekesfalva dostuydu, daha önceki yıllarda onunla bazı ticari işleri olmuştu, ayrıca onun çevresinde subaylar olmasından hoşnutluk duyduğunu da biliyordu. Davet edilmem için bir sözü yeterliydi.

Neden olmasın? Bu tür bir taşra garnizonunun çürümüş tekdüzeliği içinde insan adeta boğulur. Akşamları gezintiye çıkan tüm kadınları, onların günlük ve gezmelik giysilerini; yazlık ve kışlık şapkalarını, sürekli gördüğünüz için neredeyse ezberlersiniz, her zaman aynı şey. Baktığınız, başınızı çevirirken gördüğünüz köpeği, hizmetçiyi, sonra çocukları tanırsınız. Gazinodaki Bohemyalı şişko aşçı kadının mutfaktaki tüm hünerleri konusunda öylesine bilgi sahibi olursunuz ki, hiç değişmeyen yemek listesine bir göz atmanız bile iştahınızın kaçmasına yeter. Her sokaktaki her ismi, tabelayı, reklam panosunu; her binadaki tüm işyerlerini, hatta her mağazanın her vitrinini ezbere bilirsiniz. Hatta bölge yargıcının kafeye kaçta gelip solda pencere kenarındaki yerine oturacağını; saat tam dört buçukta bir sütlü kahve söyleyeceğini; noterin ise ondan on dakika sonra, yani tam dört kırkta geleceğini, hassas midesini bahane edip arkadaşından farklı olarak limonlu çay sipariş edeceğini ve hep aynı Virginia tütününü içip yine aynı fıkraları anlatacağını da neredeyse şef garson Eugen kadar iyi bilirsiniz. Tüm yüzler, üniformalar, atlar, arabacılar, hatta kendimiz bile bıkkınlık verecek kadar tanıdıktır. Bu sıkıcı yaşamın çarklarından fırsat varken niçin bir kez olsun uzaklaşmayı deneyemeyeyim? Üstelik de bu ceylan gözlü,

güzeller güzelini tekrar görme umudu varken! Velinimetime, yapmacık bir kayıtsızlıkla (Kibirli eczacıya ne denli hevesli olduğumu belli etmek istemiyordum!) Kekesfalva ailesini tanımaktan mutluluk duyacağımı belirttim.

Gerçekten de gayretkeş eczacı dostum söylediklerini abartmamıştı. Bu konuşmalardan iki gün sonra elinde üstüne düzgün bir elyazısıyla ismimin yazılı olduğu bir kartla kafeye girdi. Kendisiyle gurur duyduğu kendinden emin tavırlarından hemen anlaşılıyordu. Davetiyede Herr Lajos von Kekesfalva'nın Teğmen Anton Hofmiller'i bir sonraki haftanın çarşamba akşamı saat sekizde yemeğe beklediği yazılıydı. İyi ki bizim gibiler bu tür durumlarda şaşırmadan nasıl davranmamız gerektiğini çok iyi biliriz. Hemen o pazar sabahı en iyi giysilerimi ve rugan ayakkabılarımı giyip beyaz eldivenlerimi taktım, sinekkaydı bir tıraştan sonra sakalıma birkaç damla Eau de Cologne damlatıp ilk ziyaretimi yapmak üzere yola koyuldum. Kapıyı açan hizmetkâr –yaşlı, kibar, her davranışı ölçülü biriydi– davetiyemi alıp efendilerinin kilisede olduklarını, dolayısıyla benimle görüşemedikleri için büyük üzüntü duyacaklarını özür dileyen bir tavır içinde mırıldandı. Bense, "Çok daha iyi," diye düşündüm. Tanışma niyetiyle yapılan ilk ziyaretler her ne kadar kaçınılmayacak bir görev de olsa, çok zor ve tatsızdır. Her neyse, ben üzerime düşeni yapmıştım. Çarşamba akşamı gelecek ve umarım hoş bir gün geçirecektim. Kekesfalva konusunun çarşambaya kadar çözümlendiğini düşünüyordum. Ama iki gün sonra eve döndüğümde, yani salı günü, posta kutumda Herr von Kekesfalva'nın ikiye katlanmış bir kartviziti beni bekliyordu. "Olağanüstü!" diye düşündüm. "Gerçekten nazik insanlar." Tanışma niyetiyle yaptığım ziyaretten hemen iki gün sonra, benim gibi küçük rütbeli bir subaya bir iadeiziyaret, böylesi bir nezaket ve saygı bir generale bile gösterilemezdi. Artık

içimde gerçekten güzel bir hisle çarşamba akşamını bekliyordum.

Ancak terslikler daha o gecenin ilk saatlerinde başladı; belki de insanın boş inançları olması ve küçük işaretlere daha çok dikkat etmesi gerekiyordu. O çarşamba akşamı, saat yedi buçukta tam anlamıyla hazırdım; en iyi üniformam, yeni eldivenler, rugan ayakkabılar, jilet gibi ütülenmiş pantolonum, her şey tamamdı. Emir erim paltomdaki kırışıklıkları düzeltiyor, her şeyin tamam olup olmadığını kontrol ediyordu. (Işığı zayıf olan küçük odamda yalnızca küçük bir el aynam olduğu için onun yardımına her zaman ihtiyaç duyardım.) Derken kapı çalındı: Gelen bir emir eriydi. Nöbetçi arkadaşım, Süvari Yüzbaşı Kont Steinhübel hemen kışlaya gidip kendisini görmemi rica ediyordu. İki mızraklı süvari, büyük olasılıkla zilzurna sarhoş bir halde tartışmış, biri ötekinin başına tüfeğinin dipçiğiyle vurmuştu. Münasebetsiz herif kanlar içinde, ağzı açık bir halde baygın yatıyordu. Kafatasının hâlâ sağlam olup olmadığı bile bilinmiyordu. Alay hekimi izinli olarak Viyana'ya gitmişti, albaya ise ulaşılamıyordu. Çaresizlik içindeki sevgili dostum Yüzbaşı Kont Steinhübel ise, kendisi yaralıyla ilgilenirken, ona destek olmam, olayla ilgili raporu düzenlemem ve emir erlerini sivil bir doktor bulmak üzere kafeye ya da şehrin öteki bölgelerine göndermem için lanet olsun ki beni yardıma çağırmıştı. Tüm bunlar yetmezmiş gibi saat şimdiden yedi kırk beş olmuştu bile. On beş dakika, hatta yarım saat içinde oradan kurtulamayacağım belliydi. Ne talihsizlikti bu, bula bula bugünü mü bulmuşlardı olay çıkarmak için, tam da davetli olduğum geceyi... Sabırsızlık içinde saate bakıp duruyordum; burada beş dakika bile daha oyalansam yemeğe yetişmem olanaksızdı. Görev bilinci, içimize işlemişti, tüm özel sorumlulukların üstündeydi. Oradan sıvışmam olanaksızdı; bu

durumda yapılacak tek bir şey vardı: emir erimi bir faytona bindirip Kekesfalvalara göndermek ve hiç beklenmedik bir görev nedeniyle şimdilik kışladan ayrılamadığımı, gecikeceğim için özür dilediğimi filan bildirmek. (Tabii bu eylemin bana maliyeti dört kron oldu.) Neyse ki kışladaki bu karışıklık fazla sürmedi, biraz sonra albay, yanında aceleyle bulunmuş bir doktorla çıkageldi. Artık fark edilmeden ortadan kaybolabilirdim.

Ancak o akşamki tek şanssızlık bununla da kalmadı: Belediyenin önünde, tam da o akşam bir tek araba bile yoktu. Telefonla bir sekiz nallının çağrılmasını beklemek zorundaydım. Artık Kekesfalvaların evine vardığımda, duvar saatindeki yelkovanın sekiz yerine sekiz buçuğu gösterecek şekilde aşağı bakması gerçeğini hiçbir şey değiştiremezdi. Vestiyerde paltolar üst üste yığılıydı. Uşağın sıkıntılı yüz ifadesinden oldukça gecikmiş olduğum anlaşılıyordu; böylesi bir ilk ziyaret için hiç hoş değildi.

Ancak yine de, bu defa beyaz eldivenler, kolalı gömlek ve frak giymiş olan uşak, emir erimin yarım saat önce, gecikeceğimi belirten mesajı getirdiğini söyleyerek beni rahatlattı ve doğruca, kırmızı ipek perdeleri olan dört pencereli, kristal avizelerle aydınlatılmış, olağanüstü zarif döşenmiş bir salona aldı. O zamana dek böylesine şık bir yer görmemiştim. Ne yazık ki, salonun bomboş olduğunu görünce mahcup oldum. Bitişik odadan çatal bıçak sesleri duyuluyordu. Ne kötü bir durum, diye düşündüm, sofraya oturmuşlar bile!

Kendimi toparlayıp uşağın sürgülü kapıyı açmasının ardından yemek odasının girişine doğru ilerledim ve topuklarımı sertçe birbirine vurup hafifçe eğildim. O anda hepsi yabancı, yirmi, hatta kırk göz başlarını kaldırıp kapının eşiğindeki bu çekingen, geç kalmanın ezikliği içindeki genci süzdüler. Ev sahibi olduğunu düşündüğüm yaşlı bir bey ise peçetesini hemen yan tarafına bırakıp

ayağa kalktı. Yanıma gelip elini davetkâr bir şekilde uzattı. Herr von Kekesfalva hiç de gözümde canlandırdığım, Macar bıyıklı, tombul yanaklı, iyi şarapların etkisiyle kıpkırmızı yüzlü tıknaz taşra soylularına benzemiyordu. Altın çerçeveli gözlüğün gerisindeki şişkin gözkapakları, yorgun bakışlı gözleri, hafiften eğik omuzları, fazlaca öksürmenin de etkisiyle kısılmış, boğuk ses tonu, beyaz ince sivri bir sakalla biten ince zarif yüzüyle daha çok bir bilim insanını andırıyordu. Bu candan karşılama çekingenliğimi büyük ölçüde üzerimden atmamı sağlamıştı: Hayır, hayır, özür dileyecek bir şey yoktu. Görevin ne demek olduğunu, bu tür beklenmedik durumların her an ortaya çıkabileceğini o çok iyi biliyordu. Ayrıca onu haberdar etmemden de mutluluk duymuştu. Ancak ne zaman geleceğimi kesin olarak bilmedikleri için maalesef yemeğe başlamak durumunda kalmışlardı. Ben de hemen masadaki yerimi almalıydım. Daha sonra beni herkesle teker teker tanıştıracaktı. Ama masaya doğru bana eşlik ederken –işte oradaydı kızı– bir tek onunla tanıştırdı beni. Henüz ergenlik çağlarında, ince, zarif, solgun yüzlü genç kız konuşmasını bir an için kesip başını çevirdi ve gri gözleri, ürkek bakışlarıyla beni süzdü. Bu ince, sinirli yüze kaçamak bir göz atıp saygıyla önünde eğildikten sonra sağ ve soldaki herkesi kapsayacak şekilde başımla selamladım. Konuklar uzun bir tanışma seremonisi yüzünden çatal bıçaklarını bırakmak zorunda kalmamış olmaktan mutlu görünüyorlardı.

İlk iki üç dakikada bir hayli huzursuzluk duydum. Aralarında ordudan bir tek kişi bile yoktu; ne bir arkadaş ne bir tanıdık ne de şehrin bilinen tanınan eşrafından biri. Davetlilerin hepsi yabancı, tamamen yabancı kişilerden oluşuyordu. Büyük olasılıkla çevredeki malikânelerin sahipleri, eşleri, kızları ve devlet memurlarıydılar. Ancak hepsi sivil, tamamen sivildiler; tek üniformalı bendim.

Aman Tanrım, benim gibi ürkek, çekingen biri bu tanımadığı kişilerle konuşacak konuyu nereden bulabilirdi? Neyse ki masada bana ayrılan yer iyiydi. Tam yanımda Kekesfalva'nın kabına sığmayan, güzeller güzeli esmer yeğeni oturuyordu. Pastanedeki hayran bakışlarımı o da fark etmiş gibiydi. Bana eski bir dostuyla karşılaşmış gibi samimi bir ifadeyle gülümsedi. Gözleri kahve çekirdeklerini andırıyor; gülümseyince kavrulan kahve çekirdekleri gibi çıtır çıtır yanıyordu adeta. Gür siyah saçlarının altından görülen büyüleyici küçük kulaklarının yosunlar arasındaki kırmızı sıklamenleri andırdığını düşündüm. Yumuşak, pürüzsüz çıplak kolları ise kabuğu soyulmuş şeftaliden farksızdı.

Böylesine güzel bir kızın yanında oturmak çok hoş bir duyguydu; üstelik bazı sözcüklerde beliren Macar aksanıyla konuşması, beni ona şimdiden âşık etmişti bile... Böylesine ışıklı, parıldayan bir salonda, arkanda üniformalı uşaklar, önünde en seçkin yemekler, zevkle hazırlanmış seçkin bir masada oturmak inanılmaz bir mutluluktu. Hatta hafif bir Polonya aksanıyla konuşan, sol tarafımda oturan bayan bile, hafif toplu olmasına rağmen bana güzel görünmeye başlamıştı. Yoksa beyaz eldivenli garsonların gümüş karaflardan ya da tombul şişelerden bolca sundukları, önce altın sarısı, sonra koyu kırmızı olan şarapların ve şimdi verdikleri, köpükler içinde bardakları dolduran şampanyaların etkisi miydi bu? Eczacı dostum gerçekten de hiç abartmamıştı. Kekesfalvalarda yaşam, saraylardakinden farksızdı. Hayatım boyunca hiç bu kadar iyi yememiştim, hatta bu kadar bol, bu kadar lezzetli yemeklerle dolu bir sofrayı düşleyemezdim bile. En seçkin ve leziz yemekler muhteşem tabaklar içinde birbiri ardından adeta resmî geçit yapıyorlardı; marullar üzerine yerleştirilmiş ıstakoz parçalarının ortasındaki altın renkli bir sos içinde yüzen solgun mavi balıklar;

nefis görünümlü içpilavın üstüne adeta bir atın eyerine binmişçesine oturtulmuş besili tavuklar, yanan mavi rom alevinde bir başka parlayan pudingler, rengârenk yığınlar oluşturan dondurma topları, gümüş sepetler içinde dünyanın dört bir tarafından uzun bir yolculukla getirtilmiş çeşitli meyveler... Yemeğin sonu hiç gelmeyecek gibiydi. Likörler gökkuşağı renklerindeydi; yeşil, kırmızı, beyaz, sarı... Ve son olarak kuşkonmaz kalınlığında purolar eşliğinde tadına doyulmaz, enfes bir kahve!

Gerçekten muhteşem bir ev, büyülü bir atmosfer –Tanrı eczacı dostumdan razı olsun– son derece zevkli, neşe dolu, harika bir gece geçiriyordum. Bilemiyorum, acaba sağımda, solumda, karşımda ötekilerin de gözlerinin parıldamaya, seslerinin yükselmeye başlamış olması mıydı, yoksa her türlü resmiyetin bırakılmış, neşeyle herkesin öylesine konuşuyor olması mıydı benim kendimi rahat ve özgür hissetmemi sağlayan! Her neyse, önceki çekingenliğim kayboldu. Serbestçe konuşuyor, aynı anda yanımdaki iki kişiyle de ilgileniyor, hatta biraz kur yapıyor, içiyor, gülüyor, çevremdekilere ilgiyle bakıyordum. Ve hatta –arada sırada tesadüf olmasa da, öyleymiş gibi davranarak–, Ilona'nın (Kekesfalva'nın çekici yeğeninin adı buydu) çıplak kollarına değiyor, okşuyordum. O da bu hafif okşamalardan, temaslardan hiç tedirgin olmamış gibi görünüyordu, aynen benim ya da öteki konukların olduğu gibi, rahat, neşeliydi ve hoşça zaman geçiriyordu.

Yavaş yavaş, hiç alışık olmadığım kadar kaliteli olan şarabın mı yoksa birbirine karışan likör ve şampanyanın etkisinden mi bilemiyorum, kendimi rahatlamış hissediyordum; hatta bu rahatlık taşkınlık, pervasızlık derecesine varıyordu. Bu mutluluğumun tamamlanması, bir anlamda bulutlar üzerinde uçmam için halen bir şeylerin eksik olduğunu hissediyor, ancak ne olduğunu bi-

lemiyordum. Bir an sonra uşakların salona açılan arka taraftaki üçüncü bir odanın sürgülü kapılarını çekmelerinin ardından duyulan orkestra nağmeleriyle bunun ne olduğunu anladım. Müzik, iyi bir orkestra tarafından yapılan müzikti içten içe istediğim! Ritmik ancak yumuşak, iki kemanla çalınan, bir çellonun kalın sesiyle eşlik ettiği, piyano nağmelerinde ritim bulan bir vals, bir dans müziği. Evet, müzik, yalnızca müzikti eksik olan ve artık o da tamamdı. Müzik ve belki biraz da dans! Valsin temposuna kendini kaptırıp her dönüşte uçtuğunu hissetmek ve içsel mutluluğun zirvesine ulaşmak! Gerçekten Kekesfalva'nın evi büyülü bir yerdi; bir dileğin gerçekleşmesi için hayalini kurmak yeterliydi. Ayağa kalkıp sandalyelerimizi hafifçe geriye ittikten sonra çiftler halinde salona geçtik. Ilona'ya kolumu uzattım ve o serin, yumuşak iç gıcıklayıcı teninin temasını tekrar hissettim. Tüm masa ve sandalyeler bir anda, sanki sihirli bir değnek değmiş gibi toparlanmış, duvar dibine sıralanmışlardı. Parke zemin, kusursuz bir vals pisti gibi cilalı, pürüzsüz ve kahverengi parlıyor ve bitişik odadan müziğin hafif baştan çıkarıcı nağmeleri duyuluyordu.

Ilona'ya döndüm. Gülümseyerek anladığını belirtti. Gözleri "evet" diyordu. Bir an sonra iki, üç, beş çift parke zemin üzerinde dönmeye başlamıştık bile. Daha yaşlı ve daha ölçülü olanlar, bir yandan sohbetlerini sürdürürken bir yandan da bizleri izliyorlardı. Dans etmeyi hem sever hem de çok iyi dans ederdim. Pist üzerindeki her dönüşümüzde nerdeyse uçuyorduk. Yaşamımda hiç bu kadar iyi, bu kadar keyifli dans ettiğimi hatırlamıyordum. Bir sonraki valste, masada diğer yanımda oturan bayanı dansa kaldırdım. O da harika dans ediyordu; ona doğru hafifçe eğilince saçlarındaki enfes parfümün kokusunu aldım ve neredeyse kendimden geçiyordum. Ahh, ne mükemmel dans ediyordu, ne muhteşem, ne inanılmaz bir geceydi.

Yıllardır hiç böylesine mutlu olduğumu anımsamıyordum. Zaman ve mekân kavramlarını yitirmiştim. Nerede olduğumun, ne yaptığımın farkında değildim, herkesi kucaklamak, herkese iltifat etmek, herkese teşekkürlerimi sunmak istiyordum. Kendimi öylesine rahatlamış, öylesine coşkulu, ruhumu öylesine genç hissediyordum ki! Ondan ona gidiyor, konuşuyor, gülüyor, dans ediyor ve bu mutluluk deryasının içinde zamanın nasıl geçtiğini fark bile etmiyordum.

Gözucuyla saatime bakıp on buçuk olduğunu fark edince birden dehşete kapıldım. Aşağı yukarı bir saattir dans ediyor, etrafıma laf yetiştiriyordum. Böyle bir kabalığı nasıl yapmış, ev sahibinin kızını nasıl hâlâ dansa kaldırmamıştım! Masada yanımda oturan iki bayan dışında hoşuma giden üç bayanla daha dans etmiş, bu arada evin kızını tamamen unutmuştum. Ne kabalık, ah ne yüzsüzlüktü bu! Artık bu hatamı hemen düzeltmeliydim.

İşin en kötü yanı da kızın nasıl göründüğünü de tam olarak anımsayamıyordum. Masada oturduğu sırada önünde eğilmiştim, ama açıkçası ona pek dikkat etmemiştim. Yalnızca zarif, ince yüzlü bir genç kız olduğunu, meraklı, ürkek bakışlara sahip gri gözlerini anımsıyordum. Neredeydi acaba? Ev sahibi olarak gitmiş olamazdı. Telaş içinde duvar boyunca oturan tüm bayanları ve genç kızları dikkatle inceledim. Hiçbiri ona benzemiyordu. Son olarak, Çin yapımı bir paravanın gerisindeki kuartetin çaldığı odaya girdiğimde rahat bir soluk aldım. İşte oradaydı – hiç kuşkusuz bu oydu. Odanın hanımlar için ayrılmış özel bir köşesinde, açık mavi giysisi içinde tüm inceliği ve zarafetiyle, iki yaşlı bayanın yanında oturuyordu. Tam önünde, üzerinde çiçek dolu bir vazonun durduğu yeşil mermer bir masa vardı. İnce yapılı başını müziği daha iyi duyumsamak ister gibi önüne eğmişti. Vazodaki güllerin parlak kırmızılığında, kızıl-kahve renkli saçları-

nın çerçevelediği alnı daha da solgun parlıyordu. Onu incelemekle daha fazla zaman kaybedemezdim. Tanrı'ya şükür, onu buldum, diye düşündüm rahat bir soluk alarak. Artık hatamı tam zamanında tamir edebilirdim.

Masaya doğru ilerledim. Tam yanı başımızda müzik çalıyordu. Genç kızın önünde onu dansa davet ettiğimi belirten hafif bir reveransla eğildim. O anda iki şaşkın göz üzerime dikildi, genç kızın konuşmakta olan ağzı hayretten yarıaçık kaldı. Ancak benimle dansa kalkmak için en ufak bir hareket bile yapmadı. Anlamamış mıydı? Hafifçe mahmuzlarımı şakırdatarak tekrar önünde eğildim: "Benimle dans eder misiniz, saygıdeğer bayan?"

İşte tam o anda olanlar gerçek bir kâbustu. Hafif eğik duran gövdesi bir darbeden kaçınmak istermişçesine aniden geriye doğru kasıldı; solgun yanakları içerden gelen bir ateşle kızardı, aralık dudakları ise birbirine sıkıca yapışıp gerildi. Gözleri üzerime dikilmişti, hem de yaşamım boyu hiç karşılaşmadığım kadar korku dolu sabit bakışlarla! Bir an sonra bu kasılmış gövde ani bir titremeyle sarsıldı. Doğruldu ve iki eliyle önündeki masaya öyle bir abandı ki titreşimden vazo bile zangır zangır sallandı. Aynı anda sert bir şey –tahta ya da metal– sandalyenin yanından büyük bir gürültüyle yere devrildi. Genç kız ise narin vücuduyla çaresizlik içinde masaya abanmayı sürdürüyor, kasılmış gövdesi inanılmaz bir halde titriyordu. Ama yine de vazgeçmedi; masanın ağır mermer tablasının kenarına daha da büyük bir umutsuzlukla tutunmayı sürdürdü. Sürekli sarsılıyor, kasılmış yumruklarından saçlarına kadar titriyordu. Ve sonra birden olanlar oldu: bir hıçkırık, boğulmak üzere olan bir insanın çaresiz feryadını andıran bir patlama! Ve hıçkırıklara boğulan bir ağlama krizi!

Bu arada yanında oturan iki yaşlı hanım, onu teselli etmeye, sinirden titreyen, kasılmış ellerini okşayarak ma-

sadan yavaşça çözmeye çalışıyor, onu sevgiyle, şefkatle yatıştırmaya uğraşıyorlardı. Sonunda genç kızın vücudu gevşeyerek tekrar koltuğa yığıldı. Ancak ağlama krizleri devam ediyordu, üstelik daha da şiddetlenmişti, ara veriyor, sonra birden, bir yanardağın patlaması gibi hıçkırıklara boğuluyordu. Paravanın arkasından gelen müzik sesi tüm bu gürültüleri bastırıyordu; müzik bir an için kesilse, hıçkırıkların salondan duyulması işten bile değildi.

Korkudan şaşkına dönmüştüm. Ne vardı – ne olmuştu? Yaptığından utandığı için şimdi başını masanın üzerindeki kolları arasına gömen genç kızı teselliye çalışan iki yaşlı kadına şaşkınlık içinde bakıyordum. Ancak genç kız dalga dalga durmadan yeni ağlama krizleriyle sarsılıyor, her defasında bu ince gövde omuzlarına kadar titriyor, bunun etkisiyle masanın üzerindeki vazo sallanıyordu. Bense donup kalmış bir halde, çaresizlik içinde orada duruyordum. Sanki bir güç gömleğimin yakasını sıkarak beni boğuyordu.

"Özür dilerim!" diye zorlukla geveleyebildim sonunda kısık bir sesle. Ancak özrüm boşlukta dağılıp gitti. Her iki kadın da hıçkıran kızcağızı teselliye öylesine dalmışlardı ki yüzüme bir an için bile bakmadılar. Yalpalayarak salona döndüm. Burada olanlar fark edilmemişe benziyordu; çiftler müziğin temposuyla deli gibi dönüyor, dönüyorlardı. Birden başımın döndüğünü hissederek kapının tokmağına tutunma ihtiyacı duydum? Ne yapmıştım? Aman Tanrım, yoksa masada çok fazla ve hızlı içtiğim için sarhoş olmuş, fark etmeden kabalık mı etmiştim?

O sırada müzik kesildi ve dans edenler yerlerine oturdular. Belediye başkanı hafif bir reveransla Ilona' dan ayrılınca hemen yanına gidip onu haşince kenara çektim: "Lütfen bana yardım edin! Yalvarırım yardını edin, açıklayın bana!"

Herhalde Ilona, ilk anda onu pencerenin yanına çekip kulağına hoş bir şeyler fısıldayacağımı sanmıştı. Bu sözlerimi duyunca bakışları birden değişip sertleşti. İçinde bulunduğum heyecanlı durumun etkisiyle ona acınacak ya da korkulacak bir halde görünmüş olmalıyım. Kalbim delicesine çarparak bir solukta tüm olanları anlattım. Asıl garip olan o anda Ilona'nın bakışlarında da aynen içerdeki genç kızın bakışlarındaki dehşet dolu şaşkınlığın belirmesiydi: "Delirdiniz mi siz?.." diye haykırdı. "Bilmiyor musunuz?.. Görmediniz mi?.."

"Hayır," diye kekeledim, bu yeni ve benim için anlaşılmaz tepkinin ezikliği içinde. "Neyi görmedim mi? Hiçbir şey bilmiyorum ki!.. Bu eve ilk kez geliyorum!"

"Yoksa Edith'in... felçli olduğunu... fark etmediniz mi? Güçsüz, çarpık bacaklarını görmediniz mi? Koltuk değnekleri olmadan iki adım bile atamaz o... ve siz... siz hay..." (küfretmemek için kendini zor tuttuğu anlaşılıyordu) "Siz onu dansa davet ettiniz... inanılır gibi değil... korkunç bir şey bu... hemen onun yanına gitmeliyim..."

"Hayır," diye haykırdım şaşkınlık içinde Ilona'yı kolundan çekiştirerek. "Bir dakika! Bir dakika... Benim adıma ondan özür dileyin lütfen! İnanın bilemezdim... Onu yalnızca masada otururken gördüm, o da yalnızca bir saniye sürdü... Lütfen bunu ona açıklar mısınız..."

Bu arada Ilona kolunu benden kurtarmış, gözlerinden öfke fışkırarak öbür odaya koşmuştu bile. Boğazım düğümlenmiş bir halde ve ağzımda midemin kasılmasından kaynaklanan kötü bir tatla salonun eşiğinde kalakalmıştım. Salondaki konukların dans ederek dönmeleri, yüksek sesli sohbetleri, gülüşleri kafamın içinde uğulduyor, ortamı benim için daha da dayanılmaz kılıyordu. Beş dakika, diye düşündüm, beş dakika sonra hepsi yaptığım hatadan haberdar olacaklar. Küçümseyici, alay ve nefret dolu bakışlar etrafımı saracak, ertesi gün ise yaptığım bu

kabalık, bu gaf yüzlerce ağızdan bütün şehre yayılacaktı. Sabahın köründe süt şişeleriyle evlerin kapılarına ulaşacak, daha sonra hizmetçi odalarında kulaktan kulağa dolaşacak ve kafelere, ofislere uzanacaktı. Tabii ertesi sabah alayımdaki herkes de yaptığım bu gafı öğrenmiş olacaktı.

O anda, bir sis perdesinin ardından çıkarcasına babayı, evin beyini gördüm. Asık suratla –Acaba öğrenmiş miydi?– salonun ortasından geçerek geliyordu. Gerçekten bana doğru mu geliyordu? Hayır, onunla şimdi karşılaşmamalıydım! Birden ona ve herkese karşı içimi büyük bir korku kapladı. Bilinçsizce hemen antreye, oradan da, benim için cehenneme dönen bu evin kapısına doğru yöneldim.

Uşak şaşkın, ancak saygılı bir tavırla, "Saygıdeğer teğmen, bu kadar erken mi ayrılmak istiyorlar?" diye sordu.

"Evet." Bu sözcüğün ağzımdan çıkmasıyla yeni bir korkuya kapıldım. Gerçekten gitmek istiyor muydum? Uşak vestiyerden aldığı paltomu uzatınca birden, bu şekilde alçakça bir kaçışın belki daha da affedilmez bir başka aptallık olacağını fark ettim. Ama artık çok geçti. Uşak sokak kapısını açıp hafifçe eğilmiş, çıkmamı bekliyordu. Ona paltomu verip salona tekrar dönemezdim. Böylece kendimi birden, suratımda rüzgârın soğuk nefesi, utançtan soluğu boğazına düğümlenmiş, kalp çarpıntısından vücudu alev alev yanar bir halde, bu uğursuz, yabancı evin dışında buldum.

İşte her şeyi başlatan uğursuz hatam buydu. Aradan geçen uzun yıllardan sonra, talihsiz yazgımı başlatan bu saçma olayı sakin bir kafayla bugün yeniden düşününce, böylesi bir hataya düştüğüm için kendimi suçlamıyor, hatta tamamen suçsuz buluyorum. En akıl-

lı, en deneyimli insanlar bile aynı "gafı" yapabilir, sakat bir kızı bilmeden dansa kaldırabilirler. Ancak o zamanlar olayın ilk şoku içinde kendimi yalnızca iflah olmaz bir beceriksiz olarak değil, kaba patavatsızın biri, bir suçlu olarak da görüyordum. Sanki suçsuz, zavallı bir çocuğu kırbaçlamıştım. Aslında sağlıklı düşünüp doğru davranabilmiş olsaydım, her şey daha o anda düzeltilebilirdi; ama ne yazık ki, adi bir suçlu gibi, özür dilemeyi bile denemeden evden kaçmakla bu şansımı geri dönülemez bir şekilde yitirdiğimi ancak evden çıkıp soğuk rüzgârın alnıma vurduğu ilk darbeyle anladım.

Evin önünde hissettiğim sıkıntıyı şu anda anlatmam olanaksız! Işıklı pencerelerin gerisinden müzik sesi gelmiyordu, orkestra ara vermiş olmalıydı. Ancak ben, karşı konulamaz suçluluk duygusunun pençesine düştüğüm için, dansın benim yüzümden kesilmiş olduğunu, herkesin hıçkırıklarla sarsılan kızcağızı teselli için küçük odaya doluştuğunu kurguluyordum. Tüm konuklar, kadınlar, erkekler, genç kızlar, kapalı kapılar ardında, sakat bir kızı dansa kaldırıp yarattığı tatsızlıktan sonra gizlice kaçacak kadar alçakça davranan, utanmaz adamı büyük bir öfke ve kınamayla konuşuyor olmalıydılar. Ertesi günü düşündükçe sırtımdan terler boşalıyordu – hiç kuşkusuz, sabah olunca tüm şehir bu utanmazlığımın dedikodusuyla çalkalanacaktı. Arkadaşlarımın alaylı davranışlarını daha şimdiden gözümde canlandırabiliyordum. Ferencz, Mislywetz, özellikle de soytarı Jozsi'nin ne denli küstah ve alaylı tavırlarla üzerime geleceklerini şimdiden kestirebiliyordum.

"Ah Toni, ne adamsın sen! Hiç yalnız bırakmaya gelmiyor, tüm alayı rezil ediyorsun." Garnizonda bu alaylar, iğnelemeler daha aylarca sürecekti; dost sohbetlerinde on yıl, belki de yirmi yıl herkesin yaptığı her beceriksizlik, her aptallık bununla özdeşleştirilecek, olay bir

espri klişesi haline gelecek, patavatsızlığım ağızdan ağıza dolaşacaktı. Aradan on altı yıl geçmiş olmasına rağmen Süvari Yüzbaşı Wolinski'nin yaşadıkları hâlâ dillerden düşmüyordu. Adamcağız Viyana'ya gizlice gittiği bir günde Ring Caddesi'nde tesadüfen Kontes T. ile tanışıp hemen daha o ilk geceyi onun evinde geçirmiş olmakla övünmüş; ancak iki gün sonra gazetelerde, kontesin işine son verdiği bir oda hizmetçisinin, erkeklerle yaşadığı maceralarda kendini Kontes T. olarak tanıttığı haberi yayımlanmıştı. Üstelik zavallı Kazanova, üç hafta süreyle ordu doktorunun gözetiminde kalmaya da mecbur olmuştu. Arkadaşlarına karşı kendini gülünç bir duruma düşüren sonsuza kadar öyle kalırdı; onlar böyle şeyleri hiç unutmaz, hiç affetmezlerdi. İçinde bulunduğum durumu düşünüp kafamda değişik senaryolar ürettikçe kan beynime sıçrıyor, en absürd fikirlerle boğuşuyordum. İşaretparmağımı tabancamın tetiğine basıp önümüzdeki günlerde beni bekleyen cehennem azabından kurtulmak o an için bana çok daha kolay görünüyordu. Arkadaşlarımın bu utancımdan haberdar olup olmadıklarını, arkamdan gizli fısıldaşmaların, alaylı gülümsemelerin başlayıp başlamadığını beklemek korkunçtu. Kendimi iyi tanıyordum; alaylar, dedikodular, küçümseyen bakışlar, sinsi gülümsemeler karşısında bunlara karşı duracak gücü kendimde bulamayacaktım.

O gün eve nasıl varabildiğimi bugün anımsayamıyorum. Tek bildiğim, hemen dolabın kapağını açıp konuklarım için sakladığım bir şişe Slibowitz'i aldığım ve karamsarlığım kaybolana dek arka arkaya iki üç dubleyi devirdiğimdi. Daha sonra kendimi, üzerimdeki giysilerle yatağa atıp düşünmeye çalıştım. Nasıl ki bitkiler seranın sıcak ve tropik ortamında hızla gelişirse, kuruntular da karanlıkta aynı gelişimi gösterirler. Endişeyle kıvranırken en karmaşık, olmayacak kuruntular hızla kâbuslara,

dehşet verici resimlere dönüşür, sarmaşık gibi her yanı kaplar ve kişinin soluk bile alamayacağı şekilde adeta boğazını sıkar. Yaşam boyu bu utancı taşıyacağım, diye düşündüm. Beni toplumun dışına itecekler, arkadaşlarımın alay, tüm şehrin de dedikodu konusu olacağım! Bir daha bu odadan çıkamayacak, "suçumu" bilen birine rastlamak korkusuyla sokaklarda dolaşamayacağım. (O akşamın paniğiyle bu basit aptalca davranışı bir "suç" olarak, kendimi de tüm kınamaların hedefi olarak görüyordum.) Sonunda uyku ağır basıp gözlerim kapandığında bile bu korku ve endişe sürdü. Gözümün önünde hep genç kızın o tasalı, kızgın çocuksu yüzü canlanıyor, titreyen dudaklarını, hırsla masaya kenetlenen kasılmış ellerini görüyor, koltuk değnekleri olduğunu daha sonradan anladığım tahtaların yere düşünce çıkardığı gürültüyü duyuyordum. Birden kapının açılıp siyah ceketi, beyaz gömleği, altın çerçeveli gözlüğü, ince ve bakımlı keçisakalıyla babasının ağır adımlarla yatağımın başucuna yaklaşıyor olduğu gibi saçma bir korkuya kapıldım. Korkuyla yerimden fırladım. Ve aynada gecenin ve korkunun etkisiyle ter içinde kalmış yüzümü gördüğümde, bir an için donuk camın gerisindeki bu sersemin suratına bir yumruk indirmek istedim.

Neyse ki bu arada sabah olmuştu, koridordan ayak sesleri, sokaktan araba gürültüleri duyuluyordu. Aydınlık bir günde, kâbusların birbirini izlediği karanlık bir geceden çok daha sağlıklı düşünülebilirdi. Kim bilir, belki de durum hiç de benim düşündüğüm kadar korkunç değil, diye geçirdim içimden. Belki de kimse olanları fark etmemişti. O zavallı, hasta, sakat kızcağız olanları elbette hiç unutmayacak, beni hiçbir zaman affetmeyecekti. Birden aklıma bana yardımcı olabilecek bir fikir geldi. Darmadağın saçlarımı aceleyle taradım, üniformamı giydim ve şaşkınlık içindeki emir erimin önünden geçerek

dışarı fırladım. Zavallı, arkamdan çaresizce Slav aksanlı bozuk Almancasıyla sesleniyordu: "Teğmenim, teğmenim, kahveniz hazır!"

Hemen kışlanın merdivenlerinden inip avluda yarı giyinik bir halde dolaşan mızraklı süvarilerin önünden öyle bir hızla geçtim ki, hiçbiri esas duruşa geçme fırsatı bile bulamadı. Bir hışım kışlanın dışına ulaştım. Bir subayın koşması ne derece yerinde bir davranışsa, işte öyle koşarak doğruca belediye meydanındaki çiçekçiye gidiyordum. Ancak telaştan, sabahın beş buçuğunda dükkânların henüz açık olmadıklarını unutmuştum. Neyse ki Frau Gurtner sebzelerin yanı sıra kesme çiçek de satıyordu ve bu benim için gerçekten şanstı. Kadının dükkânının kapısında yarısı boşaltılmış bir patates kamyonu duruyordu. Hiç zaman kaybetmeden dükkânın penceresini yumruklamaya başladım. Çok geçmeden merdivenlerde ayak sesleri duyuldu. O anda hemen bir hikâye uydurdum: Telaştan o günün en sevdiğim arkadaşlarımdan birinin doğum günü olduğunu tamamen unutmuştum. Yarım saate kadar eğitim sahasına gidecektim. Bundan dolayı da çiçeklerin hemen, daha biz harekete geçmeden gönderilmesi gerekliydi. Çiçekleri, elindeki en güzel, en nadide çiçekleri hemen görmeliydim. Henüz sabahlığını ve yırtık terliklerini çıkarma fırsatı bile bulamamış olan iriyarı satıcı kadın dükkânın kapısını açıp beni en değerli hazinesine götürdü: kocaman bir deste uzun saplı gül! Acaba kaç tane istiyordum? Hepsini, dedim, hepsini! Yalnızca bir buket yapılması yeterli miydi, yoksa bir sepete yerleştirilmelerini mi isterdim? Evet, evet sepet yapılmalıydı. Maaşımın geri kalanı bu muhteşem siparişe gidecekti; ayın kalan günlerinde artık akşam yemeklerinden ve kafe ziyaretlerinden vazgeçmek ya da borç almak zorunda kalacaktım. O anda bu benim için sorun değildi, gözüm hiçbir şeyi

görmüyor, hatta belki de bu aptallığımı pahalıya ödemek hoşuma bile gidiyordu. İşlediğim suç, yaptığım gaf için kendimi en ağır şekilde cezalandırmaktan vahşice bir zevk alıyordum.

Her şey tamamdı, ayarlanmıştı. Güllerin en güzelleri en şık şekilde yerleştirilecek, sepet hemen gönderilecekti. Dükkândan ayrıldığımda Frau Gurtner şaşkınlık içinde arkamdan koşup beni caddenin ortasında yakaladı.

"İyi de sepeti kime ve nereye göndereceğimi söylemediniz, teğmenim."

Ne aptallık, heyecandan esas önemli olanı unutmuştum. Ilona'nın o geceki korku dolu haykırışında söylediği adı anımsayarak, "Kekesfalvaların malikânesine," dedim. "Fräulein Edith von Kekesfalva'ya."

Frau Gurtner kasılarak, gururla yanıtladı: "Tabii, tabii Kekesfalvalar! En iyi müşterilerimiz!"

Tam ayrılacağım anda yeni bir soruyla karşılaştım: "Acaba bir kart yazmak ister miydim?" Bir şey yazmak mı? Evet, tabii. Aksi takdirde çiçekleri kimin gönderdiği nasıl bilinebilirdi ki?

Tekrar dükkâna döndüm. Bir kartvizit çıkarıp arkasına "Bağışlanmak dileğiyle," yazdım. Hayır – bu doğru olmazdı! Aptallığımı anımsatmakla yeni bir hata yapmış olacaktım, buna ne gerek vardı? Peki ne yazacaktım? "Çok üzgünüm!" Hayır – bu da olmazdı, bu da onun durumuna üzüldüğüm anlamına da gelebilirdi. Belki de en iyisi hiçbir şey yazmamaktı, yalnızca isim, başka hiçbir şey...

"Yalnızca kartımı eklemeniz yeterli, Frau Gurtner, başka bir şey istemiyorum," dedim.

Artık rahatlamıştım. Aceleyle kışlaya dönüp kahvemi içtikten sonra, her zamankinden daha huzursuz, sinirli ve dikkatsiz bir halde askerlere eğitim verdim. Neyse ki askerlikte bir teğmenin sabah kötü bir moral, asık

bir suratla işe gelmesi kesinlikle göze batmaz. Viyana'da geçirilen eğlenceli bir gecenin ardından gözlerini açık tutmayı bile zor başarabilen birçok kişi ancak sabahleyin yorgun argın kışlaya döner, hatta eğitimde tırıs giden atının üzerinde uyuyakalırdı. Aslında tüm günü emirler yağdırıp eğitim vererek ve ata binerek geçirmek benim için iyi bile olacaktı. Her ne kadar çalışmak huzursuzluğumu bir ölçüde giderse de, o tatsız olayı anımsamanın etkisiyle hâlâ şakaklarım zonkluyor, boğazıma bir şeylerin tıkandığını hissediyordum.

Öğle vakti, subay gazinosuna gitmek üzereyken emir erim elinde bir mektupla nefes nefese arkamdan koştu. Uzun, dikdörtgen biçiminde, İngiliz kâğıdından, mavi, hafifçe parfüm kokan, arkası mühürle kapatılmış, ince, zarif bir bayan kaligrafisiyle yazılmış bir zarftı bu. Aceleyle zarfı yırtıp okudum: "Hak etmediğim güzellikteki çiçekler için size tüm kalbimle teşekkür ederim, saygıdeğer teğmen. Gerçekten çok, ama çok mutlu oldum. Lütfen sizce uygun olan bir gün, öğleden sonra çaya gelin. Önceden bildirmenize hiç gerek yok. Ben –Ne yazık ki!– hep evdeyim. Edith v. K."

Zarif bir elyazısı. Masaya kenetlenen ince, narin, çocuksu parmakları, birden kadehe boşaltılmış bir Bordeaux şarabından farksız bir renge dönüşerek kıpkırmızı olan o solgun yüzü anımsadım. Elimdeki birkaç satırlık mektubu tekrar, iki defa, üç defa okudum ve rahat bir soluk aldım. Kabalığımı nasıl da üstü kapalı bir şekilde geçiştiriyordu. Sakatlığını ne kadar ustaca, zarafetle belirtiyordu. "Ne yazık ki – ben hep evdeyim." Bir insan affettiğini nasıl bundan daha zarif anlatabilirdi? Kırılmış olduğunu belirten tek bir ima bile yoktu. Yüreğim ferahlamıştı. Ömür boyu hapse mahkûm olmayı beklerken, hâkimin ayağa kalkıp "Beraat!" dediği bir zanlının duyguları içindeydim. Elbette ki ona en kısa zamanda

teşekkürlerimi belirtmeliydim. Günlerden perşembeydi – demek ki pazara bir ziyaret gerçekleştirebilirdim. Yo hayır, cumartesi gitmem çok daha iyi olacaktı!

Tabii bu sözümü tutamadım. Üç gün beklemeye bile tahammülüm yoktu. Suçumun tamamen affedildiğini bilememenin verdiği huzursuzluktan bir an önce kurtulmalıydım. Subay gazinosunda, kafede ya da başka herhangi bir yerde birinin beceriksizliğimden bahsedeceği korkusuyla sinirlerim bozuluyordu. "Eee, anlat bakalım, Kekesfalvalardaki yemek nasıl geçti?" Böyle bir soruyla karşılaştığımda, "Çok hoş insanlar! Dün öğleden sonra tekrar çaya uğradım," diye huzur içinde yanıt verebilmek istiyordum. Bir sorun olmadığını, bu işten alnımın akıyla çıktığımı anlamalıydılar. Bu üzücü olay tamamen geçmişte kalıp unutulmalıydı, o an için önemli olan yalnızca buydu! Konuya nokta konulması gerekiyordu. İşte bu duygular ve gerginlik içinde, ertesi gün, yani cuma, en iyi arkadaşlarım Ferencz ve Jozsi ile gezinti caddesinde dolaşırken birden kararımı verdim: Ziyareti hemen o gün gerçekleştirmeliydim! Ve arkadaşlarımın şaşkın bakışları içinde yanlarından ayrıldım.

Malikâne pek uzak sayılmazdı; tempolu bir yürüyüşle en fazla yarım saatte oraya ulaşabilirdim. Önce beş dakikalık can sıkıcı bir yürüyüşle kasabadan çıkacak; sonra atlarımızın hemen her dönemecini, her taşını tanıdıkları (öyle ki dizginleri tamamen serbest bile bırakılabilirdi) eğitim alanına da giden tozlu patikada ilerleyecek, yolun yarısında, köprünün başındaki küçük kiliseden sola dönecek ve küçük, girdili çıktılı bir dere boyunca uzanan, kestane ağaçlarıyla çevrili, az kullanılan bir özel yoldan oraya ulaşacaktım.

Ancak beyaz çevre duvarları ve demir parmaklıklı

kapısı görünmeye başlayan malikâneye yaklaştıkça, cesaretim de kırılmaya başladı. Dişçiye kadar gelip de kapıyı çalmadan kaçmak için bahane arayan bir hasta gibi ben de o anda oradan sıvışmak istiyordum. Bugün olması gerekli miydi? Bu mektupla, yaşanan tatsız olayı tamamen kapanmış olarak yorumlayamaz mıydım? İstemeden adımlarım yavaşlamıştı, geri dönmek için henüz fırsat vardı. Eğer bir şeyi yapmakta tereddütleriniz varsa, kaçamak yollar her zaman daha çekici gelir. Ben de aynı düşünceyle, küçük derenin üzerindeki uydurma tahta bir köprüden geçip malikânenin etrafından dolaşmak amacıyla çayırlara daldım.

Yüksek bahçe duvarlarının çevrelediği tek katlı, geniş bir alana yayılmış olan bina, geç dönem Barok tarzının izlerini taşıyordu. Eski bir Avusturya geleneğine uygun şekilde Schönbrunn sarısıyla boyanmıştı. Çerçeveler de yeşildi. Büyük bir avlunun gerisinde, büyük olasılıkla hizmetkârlara, yöneticilere ait birkaç küçük müştemilat ve ahırlar görülüyordu. Tüm yapılar ilk geceki ziyaretimde göremediğim, büyük, muhteşem bir bahçenin içine yerleştirilmişti. Ve yine şimdi ihtişamlı bahçe duvarındaki oval biçimli pencerelerden bakınca, Kekesfalva Malikânesi'nin asla, iç dekorasyonun etkisiyle düşündüğüm gibi modern bir ev olmadığını, Bohemya'daki tatbikatlarda sık sık rastladığımız türde bir taşralı çiftlik beyinin malikânesinden, bir derebeyi şatosundan farkı olmadığını saptadım. Dikkat çekici tek şey, biçimi eski İtalyan çan kulelerini andıran dört köşeli kuleydi. Binayla hiçbir uyumu olmayan bu yüksek yapı, belki de eskiden burada olan bir sarayın kalıntısıydı. Manejde eğitim sırasında bu kuleyi defalarca görmüş, büyük olasılıkla çevredeki bir köyün kilisesinin çan kulesi olduğunu düşünmüştüm. Oysa şimdi, bu garip kulenin tepesinde kubbesinin olmadığını, üstünde gözlem ya da güneş banyosu yapmak için kullanı-

lan düz bir terası olduğunu fark ediyordum. Bu malikânenin feodal, oturmuş yapısının bilincine vardıkça huzursuzluğum artıyordu: Biçimsel kurallara böylesine önem verilen bir ortamda böylesine bir hatayla tanınmak!

Ancak malikânenin bir yanından başlayıp, öteki yanından çıkıp, kendimi tekrar demir kapının önünde bulunca, kararımı vermiş, yeterli gücü toplamıştım. Bahçenin çakıllı yolunda, aynı yükseklikte budanmış, dümdüz bir sıra oluşturan ağaçların arasından evin kapısına ilerledim. Kapıdaki ağır, bronz tokmağı kapıya vurdum. Eskiden kalma bir alışkanlıkla bu tokmak, kapı zili yerine kullanılıyordu. Kapıyı hemen açan uşak, bu beklenmedik ziyaretten dolayı hiç de şaşırmışa benzemiyordu. Hiçbir şey sormadığı gibi önceden hazırladığım kartvizitimi bile almadan zarif bir reveransla salonda bekleyebileceğimi belirtti. Hanımefendiler henüz odalarındaydılar, ancak hemen geleceklerdi. Kabul edilmem konusunda en ufak bir kuşku olmadığı besbelliydi. Randevulu ziyaretlerde olduğu gibi kabul edildim. O gece dans edilen kırmızı perdeli salonda gözlerimi sıkıntıyla gezdirdim; boğazıma tıkanan yumru, hemen bitişikteki odada geçen o tatsız olayı anımsatıyordu.

Krem rengi, altın varak işlemelerle süslü bir sürgülü kapı aptallığımın gerçekleştiği odayı salondan ayırıyordu. Birkaç dakika sonra bu kapının gerisinde sandalye sesleri, fısıldaşmalar, gidip gelmeler olduğunu fark ettim. Orada bir sürü kişinin olduğu anlaşılıyordu. Bu arada ben de bekleme süresini, salonu inceleyerek değerlendirmeye karar verdim: Louis tarzı ağır, ihtişamlı koltuklar, sağda solda eski goblenler, doğruca bahçeye açılan camlı kapıların sağında ve solunda her ne kadar bu konularda pek bilgili sayılmasam da çok değerli oldukları anlaşılan antika "Büyük Kanal" ve "San Marco Meydanı" tabloları. Tüm dikkatimi bitişikten gelen seslere verdiğimden olsa gerek bu

sanat eserlerini pek inceliyor sayılmazdım. Tabak tıkırtılarını bir kapı gıcırtısı izledi. İşte koltuk değneklerinin döşemede çıkardığı düzensiz takırtılar da duyuluyordu.

Birdenbire sürgülü kapının kanatları, görünmeyen bir el tarafından içerden açıldı. Beni karşılayan Ilona'ydı. "Gelmeniz büyük incelik, saygıdeğer teğmenim, ne iyi ettiniz!" Ve beni çok iyi tanıdığım o odaya götürdü. Aynı yeşil masanın gerisinde, aynı köşede aynı koltukta (Benim için böylesine acı verici olan bu pozisyonu niçin tekrarlıyorlardı ki?) bacaklarını sakatlığı görülmeyecek şekilde iyice beyaz bir kürkle örtmüş olan küçük sakat kız oturuyordu. Herhalde benim "olayı" anımsamamam için örtülmüştü bacakları. Edith tarafından, zorlama olduğu hemen anlaşılan samimiyetle karşılandım. İlk karşılaşmamızın tatsızlığının etkisinden ikimizin de hâlâ kurtulamamış olduğumuz belliydi. Masanın üzerinden bana elini uzattığında, bu eldeki gerginlikten onun da bu "olayı" düşündüğünü hemen anlamıştım. Üstelik ikimiz de sıkıntıyı dağıtacak ilk sihirli sözü etmeyi başaramıyorduk.

Neyse ki Ilona hemen bir soru sorarak bu boğucu sessizliği bozdu:

"Teğmenim, size ne ikram edebilirim? Çay mı, yoksa kahve mi?"

"Oh hiç fark etmez. Siz ne alıyorsanız!"

"Hayır – siz ne isterseniz, saygıdeğer teğmen! Resmiyete hiç gerek yok, lütfen."

"O zaman kahve rica edeyim," derken sesimin düzgün çıkmasından mutluluk duydum.

Esmer dilberin böylesine sıradan bir soruyla ilk tutukluğu gidermesi gerçekten ustaca bir davranıştı. Uşağa siparişleri vermek için dışarı çıkıp bizi yalnız bırakması da aynı derecede tedbirsizlikti. Beni ne yapacağını bilmez bir halde kurbanımla baş başa bırakmıştı. Bir şey söylemem, her ne pahasına olursa olsun konuşmaya baş-

lamam gerekiyordu. Boğazıma bir şey düğümlenip kalmıştı sanki, bakışlarımdan da tedirginliğim hiç kuşkusuz anlaşılıyordu. Gözlerimin, onun bacaklarını örten beyaz kürke takılmış gibi görünmesinden korktuğum için kızın oturduğu koltuğa doğru bakamıyordum bile. Neyse ki o daha soğukkanlıydı; onda ilk kez gördüğüm anda da fark ettiğim gergin ve sinirli bir edayla konuşmaya başladı:

"Buyurun, lütfen oturun, saygıdeğer teğmen. Koltuğu çekip yanıma yaklaşın! Niçin kılıcınızı çıkarmıyorsunuz – barış zamanı değil mi? Masaya... ya da pencerenin pervazına, nereye isterseniz bırakabilirsiniz."

Tedirginlik içinde bir koltuk çekip oturdum. Ama gözlerimde rahat bir ifadeyle bakmayı hâlâ başaramıyordum. Neyse ki enerjik tavırlarıyla yardımıma yetişen yine o oldu:

"Gönderdiğiniz inanılmaz güzellikteki çiçekler için tekrar tekrar teşekkür etmek isterim... Gerçekten muhteşem çiçekler bunlar, şu vazoda nasıl güzel göründüklerine bakın. Ve ayrıca... ayrıca... o saçma öfkemden, kontrolsüzlüğümden dolayı sizden özür dilemeliyim... Nasıl böylesine çirkin davranabildim, inanamıyorum... Utançtan bütün gece uyuyamadım. Halbuki siz öylesine iyi niyetliydiniz ki.... Üstelik nereden bilebilirdiniz? Ayrıca..." Birden sinirli ve acı bir kahkaha attı. "Ayrıca benim en gizli düşüncelerimi okudunuz... O gece dans edenleri seyredebilmek için özellikle o şekilde oturmuştum. Tam da sizin geldiğiniz anda öylesine dalmıştım ki; inanın bana o anda dans edebilmekten çok hiçbir şey istemiyordum. Dans için deli olurum. Başkalarının dansını saatlerce izleyebilirim, hem de her hareketi ta ruhumun derinliklerinde hissederek! Gerçekten her hareketi... Böyle zamanlarda başkaları değildir dans eden; dansta dönen, eğilen, ayrılan, birleşen, sallanan, dansı yöneten, yönetilen hepsi ben olurum... İnsanın nasıl olup

da böylesine çıldırabileceğini anlayamazsınız. Çocukken çok iyi dans ederdim, hem de çok, çok severdim dans etmeyi... Şimdi de ne zaman bir düş kursam, dansla ilgilidir. Bu size aptalca gelebilir, ama ben düşlerimde dans ederim. Kim bilir, belki de babam için başıma bunun gelmesi iyi oldu; aksi takdirde hiç kuşkusuz dansçı olmak için evden kaçardım. Hiçbir şey beni dans kadar heyecanlandıramaz; her akşam tüm vücudunla, her hareketinle, tüm benliğinle yüzlerce insana sarılmak, havalara kaldırılmak, dönmek harika bir şey olmalı... Bu konuda ne denli çılgın olduğumu size kanıtlayabilirim de... Bakın bütün büyük dansçıların resimlerini biriktiriyorum. Hepsinin var; Saharet, Pavlova, Karsavina. Hepsinin her rolde, her pozda fotoğrafları var. Bekleyin, size hepsini göstereceğim... Orada kutunun içindeler... şöminenin üstünde... cilalı, Çin işi oymalı kutuda..." Sabırsızlıktan sesi birden gerginleşmişti. "Hayır, hayır, öteki tarafta, kitapların sol yanında... Ne kadar beceriksizsiniz! Evet, işte buldunuz..." Kutuyu nihayet bulup ona verdim. "Bakar mısınız şu en üstte durana... En sevdiğim resim, ölmekte olan bir kuğu rolündeki Pavlova... Ah, bir yolculuk edebilsem, onu bir kez olsun görebilsem, sanırım yaşamımın en mutlu günü olurdu."

Aynı anda arkamızdaki kapının menteşeleri gıcırdadı ve daha önce Ilona'nın çıktığı kapı yeniden yavaşça aralandı. Edith suçüstü yakalanmış biri gibi heyecan ve panikle kutunun kapağını kapattı. Ses tonu değişmiş, konuşması emir verir gibi bir havaya bürünmüştü:

"Bunlar aramızda kalacak! Bu anlattıklarımdan kimseye bahsetmeyin!"

Kapıyı açan beyaz saçlı, favorileri Franz Joseph stilinde özenle kesilmiş olan uşaktı. Hemen arkasından ise Ilona, üzeri çeşitli pastalarla ve çay takımlarıyla dolu bir servis masasının lastik tekerlerini itiyordu. Çay servisin-

den sonra yanımıza oturdu; artık kendimi daha güvenli hissediyordum. Çay masasıyla birlikte fark ettirmeden odaya girip büyük bir samimiyetle ayaklarıma sürünmeye başlayan heybetli bir Ankara kedisi tekrar sohbete başlamak için iyi bir zemin oluşturdu. Kediyi biraz sevmemin ardından soru yağmuru başladı. Ne kadar zamandır buradaydım, garnizonda kendimi nasıl hissediyordum, falanca teğmeni tanıyor muydum, sık sık Viyana'ya gidiyor muydum? Böylece samimi, rahat bir sohbet başlamış, içeri girdiğim zamanki huzursuzluk tamamen kaybolmuştu. Hatta bu rahatlık içinde kızları inceleme fırsatı bile buldum. İkisi birbirinden çok farklıydı; Ilona cazibesi olan, dolgun, kanlı canlı ve sağlıklı tam bir kadındı; onun yanında Edith yarı çocuk, yarı genç kız yapısıyla on yedi ya da belki on sekiz yaşlarında henüz olgunlaşmamış bir gençti. Ne çelişkili bir durumdu bu: Biriyle dans etmek, onu öpmek isterken, ötekini bir hasta gibi şımartmak, sevgiyle okşamak, korumak ve her şeyden önce yatıştırmak istiyordunuz, çünkü Edith etrafına tuhaf bir huzursuzluk duygusu yayıyordu. Yüzü bir an olsun hareketsiz kalmıyor, durmadan ya sağa ya sola bakıyor, vücudunuysa bazen kasıyor, bazen de sanki yorgunluktan tükenmişçesine kendini koltuğuna bırakıyordu. Konuşması da aynen yüz hatları gibi gergin ve hareketliydi; daldan dala atlayan, kesik kesik, hiç ara vermeden gerçekleşen, hızlı bir konuşma tarzıydı bu. Kim bilir, belki de bu hareketlilik ve bu huzursuzluk, bacaklarındaki zorunlu hareketsizliğin telafisiydi. Belki de sakatlığı konuşmalarını, davranışlarını içten içe ateşleyen bir faktördü. Ancak onu incelemek için pek zamanım olmadı. Hızlı hızlı sorduğu sorularla ve adeta kanatlanıp uçarcasına yaptığı konuşmalarla dikkatleri sürekli olarak üzerinde toplamayı başarıyordu. Hiç farkında olmadan kendimi canlı ve ilgi çekici bir sohbetin içinde bulmuştum.

Bu bir saat kadar sürdü. Belki de bir buçuk. Birden salon tarafından bir gölge yaklaştı; rahatsız etmekten çekinircesine yavaşça ilerleyen biriydi bu: Herr von Kekesfalva!

"Lütfen, lütfen, rahatsız olmayın!" diye mırıldanarak yanımıza geldi. Saygıyla doğrulup kalkmak istediğimi fark edince, omzuma dostça bastırarak beni yeniden oturttu. Sonra da hafifçe eğilip kızının alnına ufak bir öpücük kondurdu. Üzerinde yine beyaz şeritli aynı siyah elbise ile modası geçmiş boyunbağı vardı. Onu hiç başka bir giysi içinde görmemiştim. Altın çerçeveli gözlüğünün arkasından temkinli bir şekilde bakan gözleriyle daha çok, bir doktoru andırıyordu. Gerçekten de hastasının yatağının kenarına ilişen bir doktor gibi, sakat kızının yanına kanepeye oturdu. İlginçti ama içeriye girdiği andan itibaren odaya hüzünlü bir hava hâkim olmuş, kızına yönelttiği kısmen babacan kısmen endişeli bakışlar o ana kadar olan sohbetimizde yakaladığımız ritmi yok etmiş, bir anlamda karartmıştı. Tutukluğumuzu o da fark ederek sohbeti yeniden canlandırmaya çabaladı. Karargâha, süvari yüzbaşısına ve şu anda Savaş Bakanlığı'nda tümen komutanı olan eski albayımıza ilişkin sorular birbirini izledi. Orduda çalışanlarla ilgili konuları şaşırtıcı derecede iyi bildiği anlaşılıyordu; nedendir bilinmez ama bana konuşmalarında yüksek rütbeli subaylara olan yakınlığını özellikle belirtiyor gibi gelmişti.

On dakika daha, sonra izin isteyebilirim, diye düşündüm. O anda kapı vuruldu. Uşak yalınayak yürürmüşçesine sessiz, yavaş adımlarla içeri girip Edith'in kulağına bir şeyler fısıldadı. Genç kız birden kendini tutamayarak haykırdı:

"Beklesin! Yoo hayır, en iyisi bugün için beni rahat bıraksın. Gitsin, ona ihtiyacım yok!"

Edith'in bu şiddetli çıkışı hepimizi huzursuz etmiş-

ti, orada gereğinden fazla kalmış olmanın ezikliğiyle ayağa kalktım. Ancak aynen uşakla konuştuğu ses tonuyla bana da bağırdı:

"Oturun lütfen! Önemli bir şey değil!"

Edith'in emredici ses tonunda küstahlık havası seziliyordu. Babası da bu durumdan tedirgindi; çaresizlik içinde, üzgün bir yüz ifadesiyle uyardı:

"Ama Edith..."

Genç kız belki babasının korkulu halini, belki de benim ürkek, tedirgin halimi görünce sinirlerine hâkim olamadığının farkına vardı ve bana dönüp açıklama yapma gereği duydu:

"Özür dilerim! Josef böyle aniden içeri gireceğine biraz bekleyebilirdi. Her gün aynı işkence; bana kültürfizik yaptıran masörüm gelmiş. Tamamen saçmalık bu, bir, iki, bir, iki, yukarı, aşağı, yukarı, aşağı. Bununla iyileşeceğimi sanıyorlar. Bu da doktorumun en son buluşu; tamamen gereksiz, yararsız sıkıntıdan başka bir şey değil! Tüm öteki tedaviler gibi anlamsız, boş."

Babasına her şeyden onu sorumlu tutarmışçasına ısrarcı, kışkırtıcı bir ifadeyle bakıyordu. Adamcağız (hiç kuşkusuz bunların benim önümde olmasından utanmıştı) üzüntüyle ona doğru eğildi:

"Ama yavrum... sanıyor musun ki Doktor Condor..."

Ancak hemen sustu. Genç kızın dudakları titremeye, küçük burun delikleri inip kalkmaya başlamıştı. Geçen günkü olayda da dudakları aynen böyle titremişti. Bir kriz daha yaşayacağı korkusuna kapılmıştım. Ancak Edith birden utanıp kızardı ve mırıldandı:

"Peki, gidiyorum, hiç ama hiç anlamı olmamasına rağmen gidiyorum. Teğmenim, beni bağışlarsınız, değil mi? Umarım bizi kısa bir süre içinde tekrar ziyaret edersiniz."

Oturduğum yerden kalkıp veda amacıyla hafifçe eğildim. O anda yeniden aklına bir şey gelmiş gibi atıldı:

"Ben uygun adım yürüyüşe geçerken siz babamla kalın lütfen!" Bu "uygun adım yürüyüşe geçmek" terimini bir çeşit uyarı gibi sert ve sinirli bir havada üstüne basarak söylemişti. Daha sonra masanın üstündeki küçük bronz çanı çaldı. Edith, istediği zaman çalabilsin diye, evdeki tüm masaların üzerinde küçük çanların bulunduğunu ve bunların onun ulaşabileceği bir mesafede durduğunu ancak şimdi fark ediyordum. Böylece Edith, hiç beklemek zorunda kalmadan, her zaman birilerini yanına çağırabiliyordu. Çanın kulakları tırmalayan tiz sesiyle birlikte, Edith'in kriz anında sessizce kaybolan uşak tekrar göründü.

Edith adama, "Bana yardım et!" diye emrederek kürk örtüyü kaldırdı. Ilona ona bir şeyler fısıldamak için eğildi. Ancak bir kez heyecanlanmış olan genç kız onu kenara itti:

"Josef ayağa kalkmama yardım etsin yeter! Ben kendim giderim."

Bundan sonraki gelişmeler korkunçtu. Uşak, kızın üzerine doğru eğilip hiç kuşkusuz önceden öğretilmiş bir hareketle kollarının altından tuttu ve onun zayıf vücudunu oturduğu yerden kaldırdı. İki eliyle birden koltuğunun kenarından destek alarak artık ayakta duran genç kız, hepimizi teker teker süzdükten sonra örtünün altına gizlenmiş olan koltuk değneklerini aldı, dudaklarını ısırarak zorlukla kollarının altına yerleştirdi ve tak tuk, tak tuk sesleri içinde sendeleyip yalpalayarak ileri doğru bir hamle yaptı. Bu arada uşak kollarını açmış, kayması ya da yorulması olasılığına karşı tam arkasında onu izliyordu. Tak tuk, tak tuk, bir adım daha, sonra bir adım daha, bu arada gergin bir deri ile bir metalin birbirine sürtünme sesine benzer bir ses duyuluyordu.

Bacaklarına bakmaya cesaret edemiyordum, ama hiç kuşkusuz ayak bileklerinde protezleri vardı. Bu zorlama yürüyüşün etkisiyle kalbimin bir mengenedeymişçesine sıkıştığını hissediyordum. Tekerlekli sandalye kullanmamasındaki ya da yardım istememesindeki amacı hemen anladım: Bana, özellikle bana, ama ötekilerine de sakatlığını göstermek istiyordu. Umutsuzluktan kaynaklanan intikam duygusuyla bizi üzmek, çektiği acıyı bize de yaşatmak, Tanrı yerine bize, sağlıklı insanlara isyanını belirtmek istiyordu. Ancak tam da bu korkunç gösteri benim üzerimde, onu dansa davet ettiğim akşamki isyanından çok daha etkili oldu ve genç kızın çaresizlikten kaynaklanan ıstırabını anlamamı sağladı. Bana bir asır kadar uzun gelen bir sürenin ardından, kapıya ulaşmaya dek atması gereken birkaç adımı, zayıf vücudunun tüm ağırlığını bir koltuk değneğinden diğerine vererek sarsıla sarsıla tamamlamayı nihayet başardı. Kendimde ona bir kez bile dikkatle bakacak cesareti bulamadım. Zaten koltuk değneklerinin tok, kuru gürültüsü, atılan her adımda duyulan tak tuk sesleri, makinelerdeki sürtünme sesini andıran metal ve deri gıcırtıları ve kendini zorlamadan kaynaklanan boğuk hırıltılar sinirlerimi öylesine bozmuştu ki kalp çarpıntılarım üniformamın üstünden bile hissediliyordu. Edith artık odadan çıkmıştı, ama ben nefesimi tutmuş, kapanan kapının ardında bu korkunç gürültünün giderek azalıp tamamen kayboluşunu dinlemeye devam ediyordum.

Ancak sesler tamamen kesildikten sonra başımı tekrar kaldırabildim. Bu arada yaşlı adamın sessizce kalkmış ve dalgın, sinirli bakışlarla pencereden dışarıya bakmakta olduğunu ancak şimdi fark ediyordum. Bakışları biraz fazla dalgın ve sinirliydi. Loş ışıkta yalnızca bir karanlık bir siluet olarak görülüyordu. Buna rağmen, bu eğik gövdenin omuzlarının titrediğini seziyordum. O da, kızının

çektiği bu acıyı her gün yeniden yaşayan bir baba olarak, bu korkunç manzaranın karşısında eziliyordu.

Odanın içerisinde ikimizin arasında bulunan hava sanki donmuştu. Birkaç dakika sonra bu siluet bana dönüp kaygan bir zemin üzerinde yürürcesine tedbirli adımlarla ayaklarını sürüyerek yanıma geldi.

"Lütfen kızımı ayıplamayın, saygıdeğer teğmenim. Davranışları biraz kabaydı ama... yıllardır çektiği acıyı, ıstırabı bilemezsiniz... Çok çektirdiler ona! Durmadan yeni bir kür, yeni bir tedavi, ama ilerleme o kadar yavaş, iyileşme o kadar az ki... Sabırsızlanmasını anlayışla karşılıyorum. Ama ne yapabiliriz? Her yolu denemeliyiz, buna zorunluyuz."

İhtiyar adam boşalmış servis masasının önünde ayakta duruyordu. Konuşurken benimle göz göze gelmemeye çalışıyordu. Kırlaşmış kirpiklerinin etkisiyle neredeyse kapalı gibi görünen yorgun gözlerini masaya dikmişti. Uykudaymış gibi bir hareketle, açık şekerlikten bir kesme şeker aldı, bir süre parmaklarının arasında evirip çevirdi, sonra tekrar yerine bıraktı. Hareketleri sarhoşlarınki gibiydi. Gözleri hâlâ servis masasına dikiliydi. Masadaki bir şey onu oraya bağlar gibiydi. Bilinçsizce bir kaşık aldı, parmakları arasında evirdi, çevirdi, tekrar yerine koydu ve kaşığa bakarak konuşmaya başladı:

"Onun eskiden nasıl canlı bir çocuk olduğunu bir bilseniz! Bütün gün merdivenlerden iner, çıkar; odalarda, salonlarda koşuşurdu. Onun bu canlılığından, hareketliliğinden korkardık bile. Daha on bir yaşındayken, küçük midillisinin sırtında çayırlarda dörtnala dolaşır, kimse ona yetişemezdi. Rahmetli karımla ben, onun cesaretinden, ataklığından, soğukkanlılığından, kabına sığmaz halinden endişe duyardık. Kollarını açıp uçacakmış gibi gelirdi bize... Onun başına mı gelmeliydi bütün bunlar, tam da onun gibi birinin başına?"

Zayıf, bembeyaz saçlarının çizgisi masaya doğru giderek daha da çok eğiliyordu. Ellerini sinir içinde masadaki çeşitli nesneler arasında gezdirmeyi sürdürüyordu; kaşığın yerini şimdi şeker maşası almıştı. Masanın üzerine hayali daireler çiziyordu. (Ya utançtan ya da mahcubiyetten bana bakmaktan çekiniyordu.)

"Bütün bunlara rağmen onu neşelendirmek bugün hâlâ ne kadar kolay bilemezsiniz! En ufak bir jest bile onu ufak bir çocuk gibi sevindiriyor. En aptalca fıkraya bile gülebiliyor, okuduğu bir kitap onu heyecanlandırabiliyor. Çiçekleriniz geldiği zamanki sevincini, mutluluğunu görmeliydiniz... Sizi kırmış olmaktan öylesine korkuyordu ki... Onun ne denli duygusal biri olduğunu bilemezsiniz.... Her şeyi bizden çok daha yoğun hissediyor. Kontrolünü kaybettiği için şu anda ne kadar üzgün olduğunu çok iyi biliyorum. Ama nasıl... kontrolünü nasıl kaybetmesin ki... İyileşme süreci böylesine yavaş ilerleyen bir çocuktan nasıl her zaman sabırlı olması beklenebilir ki... Hiç ama hiçbir şey yapmadığı halde Tanrı'nın darbesini yemiş bir çocuk... tamamen günahsızken..."

Gözleri hâlâ, titreyen elinin şeker maşasıyla masanın üzerine çizdiği hayali şekillere dikiliydi. Birden korkuyla irkilerek maşayı masanın üzerine bıraktı. Sanki birdenbire uyanmış ve kendi kendine değil, ona tamamen yabancı biriyle konuştuğunu fark etmişti. Tamamen farklı bir ses tonuyla, uyanık, dingin ancak mahcup bir halde özür dilemeye başladı:

"Beni lütfen bağışlayın, saygıdeğer teğmen... Sorunlarımızla size de sıkıntı verdim. Ama... birden kendimi tutamadım... Nedense size bir açıklama yapmak ihtiyacı duydum... Onun hakkında kötü düşüncelere kapılmanızı istemem... Siz..."

Mahcubiyetten kekeleyen ihtiyarın sözünü nasıl olup da kesip onun yanına gitme cesaretini bulduğumu

bilmiyorum. Ama birdenbire bu yaşlı, yabancı adamın elini avuçlarımın arasına aldım. Hiçbir şey söylemedim. Yalnızca soğuk, kemikli, elinde olmadan geri çekmeye çalıştığı ellerini avuçlarımın arasında tutup sıktım. Beni şaşkınlıkla süzdü, küçük gözlüğünün üstünden ileri doğru baktı ve o anda yumuşak, sıkılgan bir bakış bir an için benimkiyle karşılaştı. Bir şey söylemesinden korkuyordum. Ama yapmadı; yalnızca büyük siyah gözbebekleri taşıp coşacakmışçasına büyüdü, büyüdü. O anda ben de o zamana kadar hiç yaşamadığım bir heyecan, bir duygu seline kapılmakta olduğumu fark ediyordum. Bu duygu selinden uzaklaşabilmek için telaşla ihtiyarın önünde eğilip odadan çıktım.

Antrede uşak paltomu giymeme yardım etti. O anda arkamdan gelen bir hava akımını hissettim. Geriye dönmeme hiç gerek yoktu; ihtiyar adamın peşimden geldiğini, bana teşekkür edebilmek için kapının eşiğinde durduğunu biliyordum – ama onu mahcup etmek istemiyordum. Arkamda durduğunu fark etmemiş gibi davrandım. Sonra hemen, kalbim duracakmışçasına çarparak bu trajik evden ayrıldım.

Ertesi sabah –evlerin üzerini kaplayan hafif sis henüz dağılmamıştı, uyuyan vatandaşların sakin uykusu bölünmesin diye tüm pencereler kapalıydı– süvari birliğimiz her gün olduğu gibi eğitim alanının yolunu tuttu. Önce parke taşlı yollardan rahvan adımlarla geçtik; mızraklı süvarilerim henüz tam uyanmamış, asık suratlarıyla eyerleri üzerinde sallanıyorlardı. Kısa süre içinde dört beş sokağı geçip geniş şoseye ulaştık. Orada tempomuzu artırıp tırısa geçerek sağa döndük ve çayırlara açıldık. Askerlerime "Dörtnala" emri vermemle birlikte atlar hemen ileri atıldı. Akıllı hayvanlar yumuşak, geniş tarlaları

çok iyi tanıyorlardı, burada müdahale etmeye bile gerek yoktu. Dizginlerini tamamen serbest bırakabiliyorduk, bacaklarımızla hafifçe bastırmamız bile tüm güçleriyle koşmalarına yetiyordu. Onlar da heyecanın ve gevşemenin zevkini çıkarıyorlardı.

Ben en öndeydim. Ata binmekten büyük mutluluk duyuyordum. Soğuk rüzgâr alnıma ve yanaklarıma çarparken, bir yandan da kalçalarımdan yukarı kanımın damarlarımda daha hızlı aktığını duyumsamak bana yaşamın gerçek sıcaklığını hissettiriyordu. Sabahın güzel, temiz havasını soluyordum; gecenin nemi, uyanan toprağın nefesi, açmaya başlayan çiçeklerin kokusu hâlâ seziliyor, aynı zamanda da koşan atların burun deliklerinden yayılan sıcak solukları hissediliyordu. Sabahları yapılan bu dörtnala koşulardan her zaman mutluluk duyardım; hantallaşmış, uyku sersemi vücudu tatlı bir şekilde sallayarak derin bir sisten çıkarırmışçasına uyuşukluktan kurtarıyor, kendine getiriyordu. Kendimde öylesine bir hafiflik hissediyordum ki, açık dudaklarımla soğuk havayı adeta içiyordum, göğsüm bir inip bir kalkıyordu: "Dörtnala! Dörtnala!" Gözlerim iyice açılmış, tüm duyularım daha da canlanmıştı. Arkamdan düzenli olarak kınlarına değen kılıçların şakırtısını, atların hızlı soluklarını, eyerlerin hışırdamalarını, gıcırdamalarını ve aynı zamanda sert, ritmik nal seslerini duyuyordum. Atlardan ve insanlardan meydana gelen bu grup rüzgâr gibi ilerliyor, hepsi aynı heyecanı taşıyor ve Kentauros misali tek bir beden oluşturuyordu. İleri, ileri, ileri, dörtnala, dörtnala, dörtnala! Dünyanın öbür ucuna kadar böyle koşabilseydik! Bu zevkin yaratıcısı ve hâkimi olmanın verdiği gizli bir gururla eyerimin üzerinde geri dönerek adamlarıma baktım. Ve benim yiğit süvarilerimin tamamının yüz ifadelerinin değişmiş olduğunu gördüm. Gözlerindeki ağırlık, eziklik ve uyuşuk, uykusuz, karanlık ifade tamamen kaybolmuştu.

Baktığımı fark edince daha da dikleştiler, bakışlarımdaki mutluluğu hafif gülümsemelerle yanıtladılar. Bu gariban köylü çocuklarının da böyle uçarcasına bir hızın hazzıyla, insanoğlunun uçma arzusuyla yanıp tutuştuklarını fark ettim. Hepsi aynen benim gibi genç olmanın ve hem gerilen, ama aynı zamanda zincirlerinden kurtulan bedensel güçlerinin ve mutluluğun sarhoşluğu içindeydiler.

Aniden komut verdim: "Dur! Tırısa geç!" Şaşkınlık içinde birden dizginlerine asıldılar. Tüm manga aniden durdurulmuş bir makine gibi birden daha ağır yürüyüş şekline geçti. Şaşkın şaşkın beni süzüyorlardı; beni ve sınır tanımaz at binme hevesimi çok iyi bilirlerdi. Her zaman eğitim alanına kadar olan bu çayırları dörtnala koşarak bir solukta geçerdik. Ancak o gün sanki yabancı, bilinmeyen bir el birden atımı dizginlemiş, bana bir şeyi anımsatmıştı. Elimde olmadan, solda ufuk çizgisinde beliren beyaz kuleli duvarların, malikânenin bahçesindeki ağaçların, kulenin düz damının farkına varmak, içime bir ukdenin yerleşmesine neden olmuştu: Kim bilir, belki de orada biri bizi seyrediyordu! Dans etme sevdasıyla incittiğim ve belki de şimdi ata binme sevdamla bir kez daha inciteceğim birisi! Benim böyle uçarcasına ata binmemi görüp kıskanacak, sakat, felçli bacakları olan biri! Ve birden böylesine sağlıklı bir biçimde kısıtlanmadan, zevkle ata binmekten, sağlıklı bir vücuda sahip olmanın ayrıcalığından utandım. Ağır tempoda yorga giderek, arkamdaki mangayla birlikte çayırlar üzerinde ilerledim. Onları yeniden heyecanlandıracak, hızlandıracak komutumu boşuna bekliyorlardı; onlara bakmama gerek bile yoktu, hissediyordum bunu.

Aslında bu tuhaf sıkıntıyı hissettiğim anda bile bu türden bir kendi kendini cezalandırmanın anlamsız ve aptalca olduğunun bilincindeydim. Başkası yapamıyor diye bir zevkten vazgeçmenin, başka biri mutsuz oldu-

ğu için bir mutluluğu kendine yasaklamanın bir anlamı olmadığını biliyordum. Güldüğümüz, budalaca şakalaştığımız her saniyede birilerinin yatağında kıvranıp öldüğünü, binlerce pencerenin gerisinde yoksulluğun kol gezdiğini, insanların açlıktan öldüğünü, hastanelerin, taşocaklarının, kömür madenlerinin olduğunu, fabrikalarda, bürolarda, hapishanelerde sayısız insanın angarya olarak çalışmak zorunda kaldığını; başka birinin acı çektiğini hissetmenin o kişinin acısına bir faydası olmayacağını biliyordum. Yeryüzündeki acı ve felaketleri yalnızca düşünmenin bile, geceleri insanın uykusunun kaçması ve dudaklardaki gülümsemenin kaybolup gitmesi için yeterli olacağının bilincindeydim. Ancak kişiyi asıl kederlendiren, üzen şey, gözünde canlandırdığı hayalî acılar değildi; gözle görülüp hissedilenin acısı bambaşkaydı. Tutkulu kanatlanmamın ortasında birden, koltuk değneklerine abanarak salondan ayaklarını sürüye sürüye çıkmaya çalışan solgun, ıstıraplı yüzün dokunabilecek kadar yakınımda belirdiğini hissedip aynı anda koltuk değneklerinin düzensiz tak tuklarını, felçli mafsallarındaki protezlerin makineyi andıran gıcırtılarını duydum. Birden irkilip düşünmeden, üzerinde kafa yormadan dizginlere asılmıştım. Şu anda kendi kendime, dörtnala koşmak varken bu aptal, ağır tempolu tırısı sürdürmenin kime ne faydası olacak, diye sorsam da elimden farklı davranmak gelmiyordu. Bir gün önceki darbe beni yüreğimin en yumuşak yerinden yaralamış, yüreğimle akraba vicdanımı tamamen etkisine almıştı. Bedenimdeki hazzı artık sağlıklı, özgür ve mutlu bir şekilde yaşayamıyordum. Yorga giderek eğitim alanının çitlerine ulaştık. Ancak malikânenin görüş alanından tamamen çıktıktan sonra kendime gelebildim. Kendi kendime "Saçmalık! Bırak bu duygusal kuruntuları!" diye söylendikten sonra arkama dönüp haykırdım: "İleri! Dörtnala!"

Her şey bu ani dizginlemeyle başladı. Acıma duygusuyla zehirlenmenin ilk belirtisi gibi bir şeydi bu. Önceleri tam olarak bilincinde olmasam da, bana bir şeyler olduğunu ya da olmakta olduğunu hissediyordum; hani hastayken sabah kafada büyük bir ağırlıkla kalkmak gibi bir şeydi bu! O zamana kadar, kendi sınırlı çevremde sorumsuzca yaşamıştım. Yalnızca arkadaşlarıma ya da üstlerime hoş ya da önemli görünenlerle ilgilenmiş, ancak kendim bireysel olarak hiçbir şeyle duygusal bir paylaşım yaşamamış, kimsenin de bende bunu yaşamasına olanak vermemiştim. Hiçbir şeye gerçekten üzülmemiştim. Ailemle ilişkilerim düzenlenmiş, meslek hayatım, kariyerim sınırlandırılmış ve kurallara göre belirlenmişti. Ancak bu kayıtsızlık –şimdi anlıyordum– beni tasasız, düşüncesiz yapmıştı. Şimdi birden bana bir şeyler olmuştu – dışarıdan fark edilebilen, önemli gibi görünen bir şey değildi bu! O hasta kızın öfkeli bakışında, görüp bana bakan gözlerinde okuduğum, o zamana dek hiç rastlamadığım büyüklükteki acı, içimde bazı şeylerin harekete geçip taşmasına neden olmuştu. Hastalığının ne olduğunu kavrayamayan bir hasta gibi, içimden yükselen bir sıcaklık tüm benliğimi kaplıyor, açıklanamaz bir alevle yanıyordum. O ana dek içinde sorumsuzca yaşadığım güvenli çevrede bunlardan habersizdim, ama artık bu çevrenin dışına çıkmış, yeni bir bölgeye girmiştim ve yeni olan her şey gibi, burası da beni hem heyecanlandırıyor hem de huzursuz ediyordu; yaşamımda ilk kez, içine düşmenin ve derinliğini ölçmenin bana garip bir şekilde çekici geldiği bir duygu uçurumunun kıyısında olduğumu fark ediyordum. Ancak aynı anda sağduyum beni bu meraktan vazgeçme konusunda uyarıyordu. "Yeter!" diyordu. "Özür diledin. Her şeyi düzelttin." Ancak tam o anda içimden başka bir ses, "Tekrar gitmelisin oraya!" diye fısıldıyordu. "Sırtındaki o ürpermeyi, korkudan

titremeyi, bu heyecanı tekrar yaşamalısın!" O anda birinci sesi tekrar duyuyordum: "Bırak bunları," diye uyarıyordu beni. "Aklını başına topla, uzak dur. Bu konuya daha fazla bulaşma. Genç, basit bir insansın, böyle zorluklara gelemez, ilkinden daha büyük hatalar yaparsın."

Beklenmedik bir biçimde, bu konuda karar kendiliğinden verilmiş oldu. Üç gün sonra masamın üzerinde Kekesfalva'nın beni pazar günü akşam yemeğine beklediklerini belirten mektubunu buldum. Bu kez yalnızca beyler gelecek, üstelik bunların arasında daha önce bana yakın dostu olarak bahsettiği Yarbay F. de olacaktı. Ayrıca kızı ve Ilona da bu ziyaretimden mutluluk duyacaklardı. Hiç utanmadan söyleyebilirim ki, bu davet, kendini halen mahcup hisseden bu genç delikanlıyı çok gururlandırmıştı. Demek beni unutmamışlardı; ayrıca Yarbay F.'nin geleceğinin bildirilmesi Kekesfalva'nın bundan sonraki mesleki kariyerimde –nasıl bir minnettarlık duygusunun etkisinde olduğunu çok iyi anlıyordum– bana destek sağlamayı düşündüğü anlamına da gelebilirdi.

Gerçekten de daveti hemen kabul ettiğime pişman olmadığımı söylemeliyim. Gerçekten hoş bir gece geçirdik. Karargâhta kimsenin özel bir ilgi göstermediği düşük rütbeli bir subay olan ben, bu yaşlı ve saygın beylerden hiç alışık olunmayan bir yakınlık gördüm. Kekesfalva onlara benim hakkımda olumlu şeyler anlatmış olmalıydı. Yaşamımda ilk kez, benden yüksek rütbeli biri benimle rütbe farkı gözetmeden konuşuyordu. Alaydaki yaşantımdan memnun olup olmadığımı, terfi durumumu bile sormayı ihmal etmedi. Ayrıca Viyana'ya gidersem ya da herhangi bir ihtiyacım olursa kendisini aramaktan çekinmemem gerektiğini belirtti. Kel kafalı, yumuşak aydede yüzlü çok neşeli bir insan olan noter beni evine davet etti. Yine şeker fabrikasının sahibi olan beyefendi sık sık konuşmalarını bana yöneltiyordu. Benden yüksek kade-

medekilerin her görüşüne büyük bir "saygıyla" katılmak zorunda olduğum subay gazinosundaki konuşmalardan çok farklı bir sohbetti bu! Kendime güveni tahmin ettiğimden de çok daha kısa sürede kazanmış, aradan yarım saat bile geçmeden hiçbir çekingenlik hissetmeden sohbete başlamıştım.

Yine iki uşak o zamana kadar hiç tatmadığım, ancak zengin arkadaşlarımın gösteriş olsun diye anlattıklarından bildiğim çeşitli yemekleri arka arkaya getirdiler: Buz gibi nefis havyarlar, ki yaşamımda ilk kez tadıyordum, ceylan pate ve sülün. Ve baş döndüren enfes şaraplar. Bütün bunların etkisinde kalmanın aptallık olduğunu çok iyi biliyordum. Ancak nasıl yadsıyabilirim ki: Ben, yaşamın zevklerini tatma fırsatını hiç bulamamış, genç, toy bir teğmen olan ben, bu saygın yaşlı beylerle bolluk içinde bir sofrada bulunmaktan çocuksu bir gurur duyuyordum. "Kahretsin," diye düşünüyordum, "kahretsin!" Bu halimi Viyana'ya her gidişinde Sacher'de nefis yemeklerle nasıl tıka basa karnını doyurduğunu gerine gerine anlatan soluk benizli Vavruşka takımı mutlaka görmeliydi! Bu eve bir kez gelmeleri bile hayranlıktan gözlerinin fal taşı gibi açılmasına, ağızlarından sular akmasına yeterdi. Burada nasıl neşeyle oturup Savaş Bakanlığı'ndan bir yarbayla kadeh kaldırdığımı, şeker fabrikasının genel müdürüyle dostça sohbet ettiğimi, ayrıca, "Bütün bunları bilmeniz inanılır gibi değil!" komplimanlarıyla karşılaştığımı bu kıskançlar mutlaka görmeliydi.

Kahve servisi küçük odada yapıldı, konyaklarımız iyice soğutulmuş, buğulu, tombul bardaklarda geldi ve tabii yine rengârenk likörler ve dikkat çekici armalı bantlarıyla kalın purolar. Sohbet sırasında Kekesfalva gizlice bana doğru eğilerek yemek sonrası bu beyefendilerle kâğıt oynamayı mı, yoksa genç kızlarla sohbet etmeyi mi yeğleyeceğimi sordu. Hiç kuşkusuz ikincisi, diye yanıt-

ladım ivedilikle. Her şeye rağmen Savaş Bakanlığı'ndan bir yarbayla kâğıt oynama riskini göze alamazdım. Kazanmam onu kızdırabilir, kaybetmem ise bütün bir ayı parasız geçirmeme neden olabilirdi. Üstelik cüzdanımda da topu topu yirmi kron vardı.

Böylece yan tarafta oyun masası kurulurken, ben de kızların yanına oturdum. Şaraptan mı, yoksa keyiften mi bilmiyorum, ama o gece bana kızlar daha bir hoş göründüler. Edith, son karşılaşmamızda olduğu gibi asık suratlı, solgun ve hasta görünmüyordu. Kim bilir, belki de konukların onuruna biraz allık sürmüştü ya da yanakları gerçekten içten gelen mutluluk duygusuyla pembeleşmişti. Dudaklarında her zamanki gergin, sinirli titremeler, gözlerinde istemsiz seğirmeler yoktu. Pembe bir elbise içinde orada oturuyordu; sakatlığını ne bir örtü ne de bir kürkle gizlemişti. O keyifli ortamda kimsenin de bunu düşünecek hali yoktu. Ilona'ya gelince; bence hafiften çakırkeyifti, gözleri pırıl pırıl parlıyordu ve güzel omuzlarını gülerken geri attığı zaman bir rastlantı yaratıp çıplak kollarına dokunmaktan kendimi zor alıkoyuyordum.

Ağzımda içimi ısıtan konyağın tadı, elimde kokulu dumanı burnumu hafifçe gıdıklayan kocaman bir puro, yanımda iki tane şık, neşeli kız ve böylesine muhteşem bir akşam yemeğinden sonra en aptal insan için bile konuşmak çocuk oyuncağı sayılır. Aslında o kahrolası çekingenliğim olmasa, hoşsohbet biri bile sayılırdım. Ama o akşam tam formumdaydım ve her şeyi büyük bir canlılık ve neşeyle anlatıyordum. Tabii anlattıklarım genellikle, kışlada başımızdan geçen, önemsiz, saçma hikâyelerdi. Örneğin son olarak, geçen hafta albay, postane kapanmadan Viyana'ya bir ekspres mektup göndermek istemiş, gerçek, saf bir köylü çocuğu olan bir mızraklı süvariyi çağırıp mektubun çok acil Viyana'ya yetişmesi gerekti-

ğini söylemişti. Zavallı aptal, doğruca ahıra koşmuş, atını eyerlemiş ve Viyana'ya doğru yola koyulmuştu. Neyse ki olay hemen fark edilip en yakın karakol telefonla onu geri döndürmesi için bilgilendirilmişti de aptal on sekiz saat ata binmekten kurtulmuştu. Bunlar gerçekten derin bir anlam taşımayan anlatılardı; yeni eski kışla anıları, günlük olağan anekdotlarla kendimi ve çevremdekileri oyalıyordum. Yanımdaki kızların bunlardan çok hoşlandıkları, durmadan kahkahalarla gülmelerinden belliydi ki bu da beni şaşırtıyordu. Özellikle Edith'in çınlayan kahkahaları daha da bir abartılıydı; bu keskin ses hemen çatallaşabiliyordu, ama bu keyfin gerçekten de genç kızın içinden geldiği belliydi, genelde porselen gibi bembeyaz olan solgun yanaklarına tam anlamıyla renk gelmişti, yüzü sağlık ve neşenin verdiği güzellikle aydınlanıyor, genelde donuk ve hüzünlü gri gözleri çocukça bir sevinçle parlıyordu. Sakat vücudunu unuttuğunu görmek hoştu, çünkü böyle olunca hareketleri giderek daha özgürleşiyor, tavırları yumuşuyordu. Kendini pervasızca koltuğunda geriye atıyor, gülüyor, içiyor, Ilona'ya sarılıyor, kolunu omzuna koyuyordu. İki kız da anlattığım saçmalıklarla gerçekten çok eğleniyorlardı. Anlatılanın beğenilmesi anlatan için gerçek bir ateşleyicidir; çoktandır unuttuğum birçok öykü birbiri ardı sıra aklıma geliyordu. Normalde ürkek ve çekingen biri olmama rağmen, benim için çok yeni olan bir cesaret duygusuna kapılmıştım. Onları hem güldürüyor hem de onlarla gülüyordum. Yaramaz çocuklar gibi köşeye çekilmiş, gülüp oynuyorduk.

Bununla birlikte, kendi neşeli alanımızda durmaksızın şakalar yapıp konuşurken, bir yandan da beni izleyen bakışları yarı bilinçli yarı bilinçsiz fark ediyordum. Bu bakışlar oyun masası tarafından, altın çerçeveli gözlükten yayılıyor ve bu sıcak samimi bakışlar mutluluğu-

mu daha da artırıyordu. Yaşlı adam arada sırada elinde tuttuğu oyun kâğıtlarının altından, gizlice –ötekilerden utanıyor olmalıydı– gözucuyla bizi süzüyor, bakışlarımız karşılaştığında ise bana dostça baş sallıyordu. Yüzünde, güzel bir müzik dinleyen bir insanın mutlu ve huzurlu aydınlığı görülüyordu.

Bu böyle neredeyse gece yarısına kadar sürdü; neşeli sohbetimiz bir kez olsun kesilmemişti. Bu arada ikram inanılmaz güzellikte sandviçlerle sürdü. İlginçtir ki yiyeceklere saldıran yalnızca ben değildim; kızlar da sandviçleri kapıştıkları gibi, ağır, siyah, enfes İngiliz biralarını da ardı ardına yuvarladılar. Ancak artık ayrılma zamanı gelmişti. Eski bir arkadaştan, çok sevdikleri samimi bir arkadaşlarından ayrılırmışçasına bir yakınlıkla Ilona ve Edith elimi sıktılar. Elbette ki onlara en kısa zamanda, hemen yarın ya da öbür gün tekrar geleceğime dair söz vermem gerekti. Daha sonra öteki üç beyefendiyle birlikte antreye ilerledim. Arabayla evlerimize bırakılacaktık. Uşak, yarbayın paltosunu giymesine yardımcı olurken ben de paltomu kendim aldım. Birden birinin bana paltomu arkama atmakta yardımcı olmaya çalıştığını fark ederek döndüğümde, bunun Herr von Kekesfalva olduğunu gördüm. Panikle bu desteği geri çevirmek isteyince –nasıl olur da benim gibi bir çaylak böyle saygın yaşlı bir beyden hizmet alabilirdi– iyice yanıma sokuldu.

"Teğmenim," diye fısıldadı kulağıma, "ah teğmenim, ne kadar mutlu olduğumu bilemezsiniz. Kızımın tekrar içten kahkahalar attığını görmenin nasıl bir mutluluk olduğunu anlayamazsınız. Hiç böylesine neşelenmiyordu. Bugün neredeyse eski günlerindeki gibiydi, hani..."

O anda yarbay yanımıza gelip gülümseyerek, "Haydi, artık gidelim mi?" diye sordu. Kekesfalva elbette onun yanında konuşmasını sürdürmeyi kendine yakıştırmadı, ama birden yaşlı adamın elinin, çok sevdiği çocuğunu

ya da eşini sevgiyle okşarmışçasına yavaşça kolumun üstünde dolaştığını hissettim. Bu ürkek okşamanın kaçamaklığında, gizliliğinde öylesine bir minnet, öylesine bir içtenlik vardı ki, aynı anda hem büyük bir mutluluk hem de umutsuzluk duygusuyla sarsıldım ve askerî bir saygıyla arabadaki yerimi almak üzere yarbayın bir adım gerisinde evin önündeki üç basamağı inerken ruhumdaki karmaşanın anlaşılmaması için büyük gayret harcadım.

O akşam hemen yatıp uyuyamadım, çok heyecanlanmıştım. Dışardan bakılınca her ne kadar önemsiz gibi görünse de –en nihayetinde yalnızca yaşlı bir adam sevecenlikle kolumu okşamıştı– Kekesfalva'nın içten teşekkürünün ifadesi olan o basit jesti tüm benliğimin sarsılmasına neden olmuş, kendimi bir duygu selinin içinde bulmuştum. Bu etkileyici dokunuşta öylesine saf, tutkulu bir içtenlik hissetmiştim ki, daha önce hiçbir kadında bile bunu görmemiştim. Genç bir insan olarak yaşamımda ilk kez, bu dünyada birine yardım etmiş olmanın bilincine varıyor, benim gibi küçük, sıradan, güvensiz bir subayın başka birini gerçekten mutlu edebilme gücüne sahip olmasına şaşıyordum. Belki de çocukluğumdan bu yana, hep başkaları için hiçbir önem taşımayan, hiçbir çekiciliği olmayan, tamamen gereksiz bir adam olduğum inancıyla tüm benliğimi baskılamış olmam, bir işe yaramanın verdiği şaşkınlığı açıklıyordu. Askerî okulda, askerî akademide her zaman, hiç dikkat çekmeyen, orta sınıf öğrencilerden biriydim; hiçbir zaman sevilen, özellikle el üstünde tutulan bir öğrenci olmadım. Orduda da durumum hiç farklı değildi. O nedenle, diyelim ki birden ortadan kaybolsam, sözgelimi attan düşüp boynumu kırsam, arkadaşlarım, "Yazık oldu. Zavallı Hofmiller!" diye ilk anda konuşacak olsalar bile, bir ay sonra kimse-

nin eksikliğimi hissetmeyeceğinden emindim. Böyle bir durumda benim yerime atımın eyerine başka biri oturur, o da iyi kötü benim görevlerimi yerine getirirdi. Daha önceki iki garnizonumda ilişki kurduğum kız arkadaşlarımla da durum aynıydı: Jaroslau'da bir dişçinin sekreteriyle, Viyana Neustadt'ta ise bir terzi yamağıyla ilişkim olmuştu. Onunla dolaşmış, Annerl ile bir boş günümde odamda beraber olmuş, ona doğum gününde bir mercan kolye almış, bu tür ilişkilerde olağan olan tatlı sözcükler fısıldaşmıştık. Kim bilir, belki de o anlarda bunu içtenlikle yapmıştık. Ama sonra tayinim çıkınca kendimizi çok kolay teselli etmiştik, ilk üç ay boyunca birbirimize zorunlu olarak mektup yazmış, ama sonra ikimiz de başkalarını bulmuştuk. Tek fark şimdi yanındakinin kulağına Toni yerine Ferdl diyerek fingirdemesiydi. Her şey geçmiş, unutulmuştu. Yaşamdaki tek amacı görevini eksiksiz yapmak ve kimseye kesinlikle sıkıntı vermemek olan ve yaşamdan esas olarak hiçbir şey beklemeyen ben, yirmi beş yaşındaki bir genç olarak, şimdiye kadar hiç böylesine güçlü, tutkulu bir duygu hissetmemiştim.

Ama hiç beklenmedik bir şey olmuştu ve ben büyük bir merakla kendimi izlemeye çalışıyordum. Bu gerçek miydi? Benim gibi orta karar genç bir insan bile başkaları üzerinde etkili olabilir miydi? Benim gibi tüm serveti elli kron bile olmayan birinin, zengin bir adamı tüm arkadaşlarından daha fazla mutlu edebilmesi mümkün müydü? Yoksa ben, Teğmen Hofmiller birine yardım etmeyi, hatta onu teselli etmeyi başarabiliyor muydum? Bir iki gece sakat, felçli bir kızla oturup onunla konuşmam gözlerinin parlamasına, yanaklarına renk gelmesine ve ruhsuz bir evin varlığımla aydınlanmasına yetiyor muydu?

Heyecandan dar sokaklarda öylesine hızlı yürümüştüm ki ateş bastığını, terlediğimi hissediyordum. Kalbim öylesine çarpıyordu ki ceketimi çıkarıp atmak istiyor-

dum. Bütün bu şaşkınlık içinde, beni daha da çok şaşırtan yeni, ikinci bir gerçeği fark ettim: Bu yabancı insanlarla dost olmak kolay, inanılmaz derecede kolaydı. Bunun için ne emek sarf etmiştim ki? Biraz olsun acıma duygusu göstermiş, iki geceyi, o da şık, güzel, neşeli, mutlu akşamı o evde geçirmiştim, hepsi o kadar. Bu da yetmişti, öyle mi? Tüm boş zamanını kahvede pinekleyerek, sıkıcı arkadaşlarla anlamsız kâğıt oyunları oynayarak ya da bulvarda bir aşağı bir yukarı turlayarak geçirmek ne saçmalıktı. Bundan böyle bu saçmalığa, bu boş yaşama bir son verecektim. Yaşamı anlamaya yeni başlamış, yeni uyanmış bir insan olarak, gerçek bir heyecan ve tutkuyla, giderek hızlanan adımlarla gecenin içinde yürüdüm: Bugünden başlayarak yaşamımı değiştirecektim! Kafeye daha az gidecek, o aptal iskambil oyunlarını ve bilardoyu seyrek oynayacak, beni yozlaştırmaktan başka bir işe yaramayan ve kimseye hiçbir faydası olmayan tüm bu boş zaman öldürmelere bir son verecektim. Bunların yerine, o zavallı hasta kızı daha sık ziyaret edecek, hatta kızlara daha hoş, daha eğlendirici şeyler anlatabilmek için önceden hazırlanacaktım. Onlarla satranç oynayacak, hoş ama anlamlı bir şekilde vakit geçirecektim. Yalnızca yardımcı olmak, başka birine faydam dokunması fikri bile içimde bambaşka bir sevinç uyandırıyordu. Öylesine mutluluk doluydum ki, içimden şarkı söylemek ya da başka herhangi bir çılgınlık yapmak geliyordu. Kişi ancak başkaları için de bir değeri olduğunu anladığında varlığının anlamını ve önemini kavrayabiliyordu.

Böylece daha sonraki haftalarda tüm akşamüstlerini ve çoğu kez akşamlarını da Kekesfalvaların evinde geçirmeye başladım. Kısa bir süre sonra ise bu dost sohbetleri bir alışkanlık, aynı zamanda tehlikeli bir şımarıklık

halini aldı. Ama benim gibi ilkgençlik yıllarından itibaren askeriyenin kucağına atılmış genç bir delikanlı için soğuk kışla odaları ve sigara dumanından durulamayan kafe köşelerinden sonra hiç ummadığı bir anda bir ev, sıcak, sevgi dolu bir yuva bulmuş olmanın çekiciliği bambaşkaydı! Akşam iş biter bitmez dört buçuk ya da beşte doğruca Kekesfalvaların evine gidiyordum. Her defasında uşak sanki büyülü bir gözetleme deliğinden geldiğimi görmüşçesine daha elim neredeyse tokmağa değmeden neşeli bir tavırla kapıyı açıyordu. Herkes sevgi dolu, samimi tavırlarıyla beni ailenin bir bireyi gibi gördüklerini belli ediyor; isteklerim, zaaflarım öncelikle karşılanmaya çalışılıyordu. En sevdiğim sigara markaları benim için hazır bulunduruluyordu; bir önceki ziyaretimde okumayı düşündüğümü söylediğim herhangi bir kitabı bir sonraki ziyaretimde tamamen tesadüfmüşçesine sayfaları özenle açılmış bir halde salondaki sehpanın üstünde buluyordum. Edith'in kanepesinin tam karşısındaki rahat koltuk ise "benim" yerim olarak belirlenmişti. Gerçi bunlar küçük ayrıntılar, ufak jestlerdi, ama yabancı bir ortamı rahatlatmaya, ısıtmaya, kendimi evimde gibi hissetmemi sağlamaya yetiyordu. Burada arkadaşlarımın arasında olduğumdan çok daha huzurluydum, hoşça vakit geçiriyor, içimden geldiği gibi konuşuyor, şakalar yapıyordum. Yaşamımda ilk kez her tür bağlılığın ruhun asıl güçlerini engellediğini, insanın gerçek kişiliğinin ancak özgür olduğu zaman ortaya çıktığını anlıyordum.

Aslında her gün o iki kızla buluşmak istememin çok daha farklı, kendime bile itiraf etmediğim çok daha gizemli bir nedeni daha vardı. Askerî okula verildiğimden bu yana, yani yaklaşık on on beş yıldır yalnızca erkeklerden oluşan, erkeklere özgü ve erkeklere ait bir çevrede yaşıyordum. Sabahtan akşama, akşamdan sabaha, askerî akademinin yatakhanesinde, manevra alanındaki

çadırlarda, kantinlerde, yemekte, yolda, sınıfta, manejde, her zaman ve her yerde çevremde hep erkek kokusu alıyordum; önce bıyığı terlememiş erkek çocuklar, sonra delikanlılar, ama hep erkekler, erkekler. Onların enerjik hareketlerine, sert, gürültülü yürüyüşlerine, gırtlaktan gelen kalın seslerine, tütün kokmalarına, kabalıklarına, hatta ahlaksızlıklarına alışmıştım. Gerçi arkadaşlarımdan bazılarına içten bir sevgi duyuyordum, onların da aynı içtenliğe sahip olduklarını biliyordum. Ama yine de bu atmosferde eksik olan bir şeyler vardı. Sanki yeterince oksijen yoktu orada, heyecan verici, canlandırıcı, harekete geçirici güçler eksikti. Nasıl ki askerî bandonun yaptığı müzik, canlı, ritmik temposuna rağmen kemanların tatlı, yumuşak sesinin eksikliğinin hissedildiği madenî tınılar veren aletlerce çalınan tekdüze, soğuk bir müzik olarak algılanıyorsa, arkadaşlarımızla geçirdiğimiz en iyi zamanlar bile kadınların varlığının ya da sıcak nefeslerinin hissedildiği topluluklardaki o çekici şiirsellikten uzak kalıyordu. Daha on dört yaşında olduğumuz, sıkıca iliklediğimiz üniformalarımızla şehirde ikili gruplar halinde dolaştığımız zamanlarda bile, kızlarla flört eden ya da rahatça sohbet edebilen gençlere rastladığımızda, yaşıtlarımıza her gün yolda, arabada, trende ya da dans salonunda doğal olarak sunulan bazı duyguların bizlerden askerî eğitimle zorla uzak tutulduğunu hissederdik. Biz tecrit edilmişler, prangaya vurulmuşlar kısa etekli bu perilere masal kahramanları olarak bakar, onlarla bir kez olsun konuşmayı ulaşılamaz bir düş olarak görürdük. Bu tür sıkıntılardan, ezikliklerden kurtulmak hiç de kolay değil! Daha sonra çeşitli tipte kadınlarla yaşadığımız kısa süreli, çoğunlukla ucuz maceraların hiçbiri bu duygusal delikanlılık düşlerinin yerini dolduramazdı; topluluk içinde genç bir kıza her rastlayışımda (o zamana kadar yaklaşık bir düzine kadar değişik kadınla yatmış olma-

ma rağmen) yaptığım beceriksizlikler ve kırdığım potlar, rahat ve doğal bir davranış modelinin, yılların yoksunluğunun etkisiyle benim için ebediyen olanaksız ve düzeltilemez olduğunu gösteriyordu.

Ve işte şimdi birdenbire, delikanlılık yıllarından kalma bastırılmış bir arzu, kaba, bıyıklı erkek arkadaşlarla kurulan dostluklar yerine genç kızlarla samimi dostluklar kurma arzusu tam anlamıyla gerçekleşmişti. Her akşamüstü iki genç kızın arasına, sepette kuluçkaya yatmış bir tavuk gibi çöküyor, seslerindeki dişilik, okşayıcı ton bende –başka türlü ifade edilmesi olanaksız– bedensel bir hoşnutluk duygusu uyandırıyordu. Yaşamımda ilk olarak, genç kızlar karşısında ürkek olmamanın verdiği olağanüstü mutluluğu hissediyordum. Normalde farklı cinsiyetten gençlerin uzun süreli beraberliklerinde doğal olan karşı konulamaz bir elektriklenmenin özel nedenlerle olanaksız olması da bu beraberliğin verdiği mutluluğu artırıyordu. Genelde loş ışıkta baş başa kalma durumlarını tehlikeli kılan baştan çıkarıcı etkenler, bizim saatlerce süren sohbetlerimiz için söz konusu bile değildi. Aslında tabii –açık yüreklilikle itiraf etmeliyim ki– Ilona'nın öpülesi dolgun dudakları, yumuşak etli kolları, kıvrak, şehvetli hareketlerinin çekiciliğinden genç bir erkek olarak heyecanlanıyordum. Gülümseyen simsiyah gözleri olan bu sıcak, yumuşak dişi yaratığı kendime çekip doya doya öpmemek için ellerimi zor tuttuğum bile oluyordu. Ancak Ilona bana daha arkadaşlığımızın ilk günlerinde, iki yıldır Beckskeret'te bir noter kâtibiyle nişanlı olduğunu, onunla evlenmek için Edith'in iyileşmesini ya da durumunda bir düzelme olmasını beklediğini; o zamana kadar dayandığı takdirde Kekesfalva'nın ona zengin bir çeyiz sözü verdiğini anlatmıştı. Ayrıca tekerlekli sandalyeye bağlı arkadaşımızın arkasından iş çevirip arada gerçek bir aşk olmamasına rağmen kaçamak öpüşmele-

re, okşamalara kalkışmak bir çeşit çıkarcılık, adilik olmaz mıydı? Açıkçası başlangıçta Ilona'ya duyduğum ilgi, tutkulu heyecan, yerini bir başka şekilde olsa da zavallı sakat kıza bırakmıştı. Çünkü duyguların gizemli kimyası, bir hastaya duyulan acıma duygusu ile şefkat duygusunu fark ettirmeden zorunlu olarak birbirine bağlıyordu. Bu felçli kızın yanında oturmak, ince, huzursuz dudaklarının hafif bir gülümsemeyle aralandığını görmek, bazen fazla heyecanlanmanın etkisiyle irkildiğinde yalnızca elimi elinin üstüne koymamla sakinleşmesini seyretmek, üstelik bundan dolayı minnet duyan, gri bakışları fark etmek, bu zavallı savunmasız kızla küçük duygusallıklara dayalı ruhsal bir arkadaşlık kurmak beni başka bir kızla yaşanacak en tutkulu ilişkiden daha çok mutlu ediyordu. Ayrıca bu küçük titreşimler sayesinde –son birkaç günde nelerin farkına varmamıştım ki– bana tamamen yabancı olan, o güne dek hiç farkına varmadığım kadar hassas duyguların coğrafyasını keşfediyordum.

Tamamen yabancı, hassas duyguların coğrafyası – ama tabii bir o kadar da tehlikeli! Tabii tüm çabalar boşunaydı: Sağlıklı biriyle sağlam birinin; özgür biriyle bir mahkûmun ilişkilerinin uzun vadede rayında gitmesi olanaksızdı. Şanssızlık, insanı alıngan; sürekli acı ise adaletsiz kılar. Nasıl ki borç verenle alan arasında daima üzücü bir taraf olur ve birinin verici ötekinin ise alıcı rolünün gereğini yapması gerekirse, hasta da kendisine gösterilen ilgiye, yakınlığa karşı gizli bir kızgınlığı, isyanı içinde taşır. Aynı şekilde bu durumda da kabul edilebilir sınırı aşmamak için sürekli tetikte olmak gerekliydi; gösterilecek yakınlığın zaten yaralı kızı daha da yaralamaması için çok tedbirli olunmalıydı. Bir yandan herkesin ona prenses gibi davranmasını, çocuk gibi özen göstermesini isteyecek kadar şımarık; öte yandan bu ilginin ona zavallılığını anımsatması nedeniyle her tür yakınlığı

reddedecek kadar öfkeli olabiliyordu. Kitabını ve çay fincanını almakta zorlanmaması için sehpayı yanına itecek olsanız, birden öfke saçan gözlerle haykırabiliyordu: "Ne yani, istediğim bir şeyi kendim alamam mı sanıyorsunuz?" Kafese kapatılmış bir hayvanın bazen hiçbir neden yokken onu hep seven bakıcısına saldırması gibi, arada sırada anlaşılmaz bir öfkeyle kendisinden "zavallı bir sakat" olarak bahsederek birden ani bir atakla neşeli ortamı dağıtıyordu. Bu gergin anlarda agresif davranışlarına karşı insafsızca bir davranış sergilememek için gerçekten büyük güç harcamak gerekiyordu

Ama benim bu gücü kendimde sürekli bulabiliyor olmam beni bile şaşırtıyordu. İnsan bir şeyin farkına vardığında gizemli bir biçimde bunu başka farkındalıklar da izliyor; dünyevi bir acının tek bir biçimini bile gerçekten içinde duyumsayabilen biri, edindiği bu gizemli bilgi sayesinde, kendisine en yabancı ve görünüşte en anlamsız acıları bile anlamaya başlıyordu. Dolayısıyla Edith'in isyanlarına aldırıp beni yanıltmasına şans tanımıyordum; aksine krizleri ne denli haksız ve acı vericiyse, bunlar benim için o denli sarsıcı oluyordu. Babası ve Ilona'nın, hatta bütün ev ahalisinin gelişimden niçin bu kadar mutlu olduklarını çok iyi anlıyordum. Uzun süreli bir acı yalnızca hastayı değil, ötekilerinin acıma duygularını da yoruyordu; yoğun duygular sonsuza dek süremezdi. Babasının ve Ilona'nın bu zavallı sabırsızın ıstırabını tüm benliklerinde duydukları muhakkaktı ama olanları kabullenmiş, acıdan yorgun düşmüş bir halleri vardı. Hastayı hasta olarak görüyor, sakatlık gerçeğini yalnızca bir gerçek olarak kabulleniyor, her defasında başlarını önlerine eğip bu sinir krizlerinin geçmesini bekliyorlardı. Ama onlar artık Edith'in her krizinde benim gibi korkmuyorlardı. Bense onun her yeni acısıyla yeniden sarsılıyordum, dolayısıyla kısa bir süre sonra, onun dav-

ranışlarında ölçüyü kaçırmaktan utandığı tek kişi ben oldum. En yoğun sinir krizine girdiği anda, uyarı niteliğindeki "Ama sevgili Fräulein Edith..." gibi bir uyarım bile hemen sakinleşmesine yetiyordu. Hafifçe kızarıyor ve bakışlarından bile, bacakları engellemese o an kaçıp gitmeyi yeğleyeceği anlaşılıyordu. Ve her vedalaşmamızda, adeta yalvaran bir sesle, "Ama teğmen, yarın tekrar geleceksiniz değil mi? Bugün yaptığım saçmalıklardan, aptalca sözlerimden dolayı bana kızmadınız, değil mi?" diye soruyordu. İşte böyle anlarda, içten bir acıma duygusundan başka verecek hiçbir şeyi olmayan benim gibi birinin başkaları üzerinde böylesine etkili bir gücü olması bana bir bilmece gibi görünüyor ve çok şaşırıyordum.

Gençliğin anlamı her öğrenilenden coşku duyup yeni keşiflere doyamamasıdır. Başkalarının acılarını paylaşmamın yalnızca beni heyecanlandıran bir güç olmakla kalmayıp benim dışımdakiler üzerinde de olumlu bir etki yaptığını saptamak bende büyük bir değişime yol açmıştı: Bu yeni acıyı paylaşma yeteneğinin ilk kez benliğime girmesine izin verdiğimde, sanki kanıma bir mikrop yerleşmiş ve kanımı kaynatmış, daha kırmızı, daha hızlı, daha şiddetli ve daha akışkan bir hale getirmişti. O zamana kadar kendi içine dönük, çevreyle ilgisiz karanlık bir dünyada nasıl yaşamış olduğumu anlamıyordum. Daha önce hiç umursamadığım yüzlerce konuyla ilgileniyor, onlara heyecanlanıyordum. Yabancı birinin acısını bir kez görmem sanki gözlerimi yeni bir bilinçle keskinleştirmiş, çevremdeki ilgilenilecek, beğenilecek, üzülecek şeyleri görebilmemi sağlamıştı. Dünya cadde cadde, oda oda acılarla, en büyük yoksunluklarla dolu olduğuna göre benim günlerim de heyecan ve gerginlikle geçiyordu. Örneğin yeni bir atı eğitirken, eskisi gibi zorluk çıkarması durumunda sağrısına şiddetle vuramıyor, onun çekeceği acıyı hissederek suçluluk duyuyor ve bu acıyı

tenimde duyuyordum. Ya da öfkeli bir insan olan yüzbaşı, atını kötü eyerlediği için karşısında iki eli yanında hazırolda duran zavallı bir süvarinin suratına yumruğunu indirdiğinde, ellerimin kasılmasını engelleyemiyordum. Çevredeki öteki askerler aptalca bakınıp gülüyorken utançtan gözlerini kapayan zavallının kirpiklerindeki yaşları yalnızca ben fark ediyordum. Subay gazinosunda yapılan, başkalarının beceriksizliklerini anlatan şakalara da katlanamıyordum; bu zavallı, savunmasız kızcağızın güçsüzlüğünden kaynaklanan çaresizlik karşısındaki acısını hissettiğimden beri her tür acımasızlıktan, şiddetten nefret ediyor, savunmasızın yanında yer almak istiyordum. Bir rastlantı sonucu gözlerime acımanın sıcak gözyaşları düştüğünden beri, daha önce gözümden kaçmış sayısız küçük ayrıntıyı, ne denli önemsiz, boş olurlarsa olsunlar görüyor, bunların her birine heyecan ve ilgi duyuyordum. Örneğin her zaman sigara aldığım tütüncümün uzatılan paraları görmek için, onları yuvarlak gözlüğüne çok fazla yaklaştırdığını görmüş, yaşlı adamın katarakt olabileceği endişesine kapılmıştım. Hemen ertesi sabah onunla bu konuyu konuşmalı ve belki de alay başhekimi Goldbaum'dan onu muayene etmesini rica etmeliydim. Ayrıca örneğin gönüllü askerler grubunun kızıl saçlı küçük K.'yı son zamanlarda aşağıladıklarını fark etmiştim. Gazetelerde –Zavallı çocuk bu konuda ne yapabilirdi ki?– amcasının bir dolandırıcılık olayına karıştığı için tutuklanarak hapse atıldığı yazmıştı. Manejde özellikle yanına oturmuş, onunla uzun boylu bir konuşma yapmıştım. Çocuğun minnettar bakışlarından, başkalarına ne derece basit ve haksız davrandıklarını göstermek için özellikle böyle davrandığımı anladığını hissediyordum. Ya da albay benim bölüğümden bir askere acımasızca dört saatlik pranga cezası verdiğinde, dinlenmesi için o askere fırsat veriyordum. Her gün yeni ve farklı deney-

lerle bu yeni hevesi yaşıyordum. Ve kendi kendime hep aynı şeyi söylüyordum: Bundan böyle herkese, elinden geldiğince yardım etmelisin, herkese, herkese! Artık kayıtsızlık, tembellik yok! Fedakârlık ederek yüksel, başkalarının kaderiyle hemhal olarak her acıyı paylaşarak ruhunu zenginleştir! Çektiği ıstırapla bana acıma duygusunun büyülü yaratıcılığını öğreten, bilemeden kırdığım o küçük zavallı sakat kıza, beni bile şaşırtan bu değişim nedeniyle bütün kalbimle minnettarlık duyuyordum.

Ancak aradan çok geçmeden bu romantik duygulardan uyandım; hem de nasıl! Şöyle oldu: O gün de öğleden sonra domino oynamış, uzun süre sohbet etmiş ve öylesine hoş zaman geçirmiştik ki, çok geç olduğunu hiç fark etmemiştik. Sonunda saatin on bir buçuk olduğunu görünce telaşla ayağa kalkıp izin istedim. Kekesfalva beni kapıya kadar geçirirken dışardan binlerce arının aynı andaki vızıltısını andıran uğultular, gürültüler duyuluyordu. Sağanak yağmur Kekesfalvaların çatısını dövüyordu. "Sizi arabayla bıraksınlar!" dedi Kekesfalva beni rahatlatmak isteyerek. İtiraz ederek bunun gereksiz olduğunu söyledim. Şoförün yalnızca benim için gecenin on bir buçuğunda giyinip garajdan arabayı çıkarması düşüncesi bile bana ağır geliyordu. (Yabancılara değer vermeyi ve onlara saygılı davranmayı bu son haftalarda öğrenmiştim.) Ancak yine de bu berbat havada kemiklerime kadar ıslanıp ince tabanlı rugan botlarımla şosenin çamurlarına bata çıka yürümek yerine rahat, konforlu bir arabada eve ulaşmanın çekiciliğine kapılarak ev sahibinin önerisini kabul ettim. Yaşlı adam yağmura rağmen beni arabaya kadar geçirip arabanın üzerini örttü. Şoförün motoru çalıştırmasıyla birlikte gök gürültüleri arasında eve doğru yola koyulduk.

Sessizce yolun üstünde kayan arabanın içinde yolculuk gerçekten rahat ve konforluydu. İnanılmayacak kadar kısa sürede kışlaya yaklaşmıştık; arka kısmı önden ayıran camı tıkırdatarak, şoföre, belediye binasının olduğu meydanda durmasını söyledim. Kekesfalva'nın lüks arabasıyla kışlaya girmek istemiyordum! Basit bir teğmenin bir arşidük gibi bu lüks arabayla dolaşıp üniformalı bir şoför tarafından açılan bir kapıdan inmesinin görülmesi doğru olmayacaktı. Yüksek rütbeliler bu tür gösterişleri hiç hoş karşılamazlardı, ayrıca uzun zamandır içimden bir ses bana, iki dünyamı elimden geldiğince birbirinden ayırmanın daha doğru olduğunu söylüyordu; başına buyruk, özgür ve şımarık bir insan olduğum lüks dış dünyayla, her şeye boyun eğmek zorunda olduğum, ayın otuz yerine otuz bir çekmesinin bile ezikliğini hissettiğim görev dünyası. Ben bile bilinçsizce bu iki yaşantı arasında bocalıyordum; gerçek Toni Hofmiller kimdi, görev başındaki mi yoksa Kekesfalvalardaki mi; dışarıdaki mi içerdeki mi?

Şoför, isteğim üzerine kışlaya iki sokak uzaklıktaki belediye binasının önünde durdu. Arabadan inip yakamı kaldırdım ve hızla meydanı geçmeye koyuldum. Ama tam o anda fırtına bir kat daha arttı ve rüzgâr, yağmuru hızla yüzüme çarpıyordu. Kışlaya giden iki sokağı geçmeden önce bir kapı aralığına girip birkaç dakika beklemem iyi olacaktı. Ya da yolun sonunda hâlâ açık olan kafeye de gidip orada yağmurun şiddetinin geçmesini bekleyebilirdim. Kafe altı bina ilerdeydi. Buğulanmış camların ardından gaz lambalarının ışığı belli belirsiz seziliyordu. Arkadaşlar hiç kuşkusuz hâlâ köşedeki, her zamanki masamızda oturuyorlardı. Üstelik bu, uzun zamandır ortada görünmediğim için aramızı yeniden düzeltmek için de iyi bir fırsat olacaktı... Dün, önceki gün, bütün hafta, hatta önceki hafta bile gruptan uzak kalmıştım. Aslın-

da bana kızdılarsa bunda haklıydılar, onlara katılmasam bile, en azından bazı formalitelere uymalıydım.

Kapıyı açtım. Ön kısımdaki ışıklar tasarruf amacıyla söndürülmüştü; gazeteler etrafa dağılmış, krupiyer Eugen biten oyunların fişlerini sayıyordu. Arkada oyun odasında ise henüz ışık vardı, üniforma düğmelerinin parladığını görüyordum. Gerçekten de buradaydılar; daimi iskambil ekibimiz! Üstteğmen Jozsi, Teğmen Ferencz ve alay başhekimi Goldbaum. Göründüğü kadarıyla oyunlarını çoktan bitirmiş, kafenin verdiği o bilinen mahmurluktan sıyrılıp bir türlü gitmek üzere yerlerinden kalkamıyorlardı. Benim gelişim bu uyuşukluktan kurtulmaları için bulunmaz bir fırsattı.

"Merhaba Toni!" diyerek ötekilerini gelişimden haberdar eden Ferencz oldu. "Küçük kulübemizde böyle bir değeri görmek ne mutluluk!" diye ekledi kitaplardan alınma konuşma şekliyle zaman zaman alay konumuz olan alay başhekimimiz. Altı uykulu göz bana doğru yöneldi. Hep birden gülümsediler.

"Merhaba!", "Merhaba!", "Hoş geldin!"

Onların neşeli halleri beni de sevindirdi. Hepsi de gerçekten iyi çocuklar, diye düşündüm. Bunca zaman hiçbir açıklama yapmadan ya da özrüm olmadan ortalıklarda görünmememe rağmen bana kızmamış, kırılmamışlardı.

Yarı uykulu garsona, "Bir siyah bira!" diye seslendikten sonra bir sandalye çekip yanlarına oturdum. Ve ne zaman bir araya gelsek söylediğimiz rutin açılış cümlesiyle sohbete girdim: "Anlatın bakalım, ne var ne yok?"

Ferencz'in zaten geniş olan yüzü anlamlı bir gülümsemeyle daha da genişledi, pırıltılı gözleri kırmızı tombul yanaklarının altında neredeyse kaybolurken, yavaşça dudakları aralandı.

"Ne olacak, en yeni haber, zatı âlilerinizin mütevazı

yuvamızı tekrar ziyaret etme lütfunda bulunması!" diye mırıldandı alaylı bir gülümsemeyle.

Alay başhekimimiz ise arkasına yaslanarak Kabil edasıyla söze başladı: "Ulu Mahadöh, toprakların tanrısı, son bir kez acıyı ve neşeyi tanımak için yeryüzüne döndü!"

Bu üçünün alaylı bakışları yeniden tedirgin olmama neden olmuştu. En iyisi hemen buradan uzaklaşmak, diye düşündüm. Bunca gündür nerede olduğumu, ne yaptığımı, nereden geldiğimi sormalarına fırsat vermeden hemen yok olmalıydım. Ama ben daha ağzımı açmaya fırsat bulamadan Ferencz göz kırparak yanında oturan Jozsi'yi dürttü.

"Şuraya bak!" diye seslendi masanın altını işaret ederek. "Ne dersin? Şu berbat havada rugan botlar, üstelik de ne işçilik! Toni işini biliyor arkadaş, sağlam bir limana demirlediği belli! Bizim eski deyyusun işleri tıkırında, şatosunda beyimizin keyfine diyecek yok! Eczacı anlattı, her akşam beş çeşit yemek çıkıyormuş, ayrıca havyar, ıstakoz, enfes boller ve seçme purolar. Bizim Rote Löwenin iğrenç yemeklerine talim etmiyor ki beyimiz! Toni'yi gerçekten küçümsemişiz beyler, karda yürüyüp izini belli etmeyenlerdenmiş meğer."

Sıra Jozsi'deydi: "Yalnız arkadaşlıktan pek anlıyor sayılmaz! Ah sevgili Toni, senin ihtiyara, 'Hey babalık, girdikleri ortama uymayı becerebilen, çok iyi, efendi, şık arkadaşlarım var, onları da bir kez olsun davet etsek nasıl olur?' diyecek yerde sen, onlar bira, salatalık turşusu ve her zaman ne yiyorlarsa onu yesinler, bana ne, diye düşünüyorsun herhalde. Ne mükemmel bir dostluk anlayışı, değil mi! Sırf kendini düşün sen, başkalarından sana ne! Her neyse, yanında hiç olmazsa kalın bir Upman purosu getirdin mi? O zaman bugünlük bağışlanmış sayılabilirsin."

Üçü de gülüyor, benimle dalga geçiyorlardı. Birden kulaklarıma kadar kızardığımı hissettim. Kekesfalva'nın evlerinden her ayrıldığımda, antrede en iyi purolarından birini cebime koyuverdiğini bu baş belası Jozsi nereden öğrenmiş olabilirdi? Yoksa puronun ucu göğüs cebimden dışarı mı taşmıştı? Umarım farkına varmazlar, diye düşündüm. Sıkılmış olmama rağmen, kendimi zorlayarak gülümsedim:

"Tabii – bir Upman! Bağışlamanın bedeli bu kadar yüksek ha! Oysa ben üçüncü sınıf bir sigaranın da yeterli olacağını düşünmüştüm." Bu arada sigara tabakamı cebimden çıkarmış, onlara doğru uzatmıştım. Aynı anda ellerim titremeye başladı. İki gün önce yirmi beşinci doğum günümdü. Kızlar bunu bir şekilde öğrenmişti. O akşam yemekte peçeteyi kaldırmamla birlikte, içinde ağır bir şey olduğunu fark etmiştim. Doğum günü hediyem: şık bir sigara tabakası. Ancak Ferencz yeni tabakayı çoktan fark etmişti bile. Küçük çevremizde en küçük şeyler bile olay haline getirilirdi.

"Hey! Bu da ne?" diye homurdandı. "Yeni bir teçhizat!"

Tabakayı elimden alarak –nasıl engel olabilirdim ki– evirdi, çevirdi, inceledi ve sonunda avcunun içinde tarttı. Neden sonra alay başhekimine dönerek seslendi:

"Bana hakiki gibi görünüyor. Şuna bir dikkatlice baksana! Senin peder bu işlerle uğraşıyordu, ne de olsa sen bizden daha iyi anlarsın!"

Gerçekten de alay başhekimi Goldbaum, Drohobycz'de kuyumculuk yapan bir ailenin oğluydu. Sapsız gözlüğünü geniş burnunun üzerine yerleştirdikten sonra tabakayı aldı, ağırlığına baktı, her yönden inceledi ve ne yaptığını bilen hareketlerle parmağıyla üstünü tıkırdatarak mırıldandı:

"Gerçek! Son derece ağır, saf altın, üzerinde ayarı

bile yazıyor. Bununla tüm alayın dişlerini altınla doldurabilirim. Yedi sekiz yüz kron eder."

Beni de şaşkına çeviren bu saptamadan sonra –doğrusu tabakanın gerçek altın olabileceğini hiç düşünmemiştim– tabakayı ötekilerinden çok daha saygılı bir tavırla alan Jozsi'ye uzattı. (Ah, biz gençler pahalı şeyleri ne kadar da çok önemsiyoruz!) O da tabakayı evirdi, çevirdi, inceledi, ayna gibi kullanıp kendine baktı ve sonra birden kapağı açarak hayretle haykırdı:

"Şuna bakın, üzerinde bir şey yazıyor! Dinleyin, dinleyin! Sevgili arkadaşımız Anton Hofmiller'e doğum günü armağanı! Ilona ve Edith."

Üçünün de bakışları bana yönelmişti. Adeta donup kalmışlardı. Neden sonra Ferencz içini çekerek mırıldandı:

"Ne arkadaş seçimi ama, fevkalade! Kutlarım! Benim sana verebileceğim hediye olsa olsa tombak bir kibrit kutusu olabilirdi."

O anda boğazıma bir yumru yerleştiğini hissettim. Yarın sabah tüm alay Kekesfalvalardan aldığım hediyeyi içindeki yazıya kadar bilecek, ilgi çekici yenilik olarak altın tabakayı konuşacaktı. "Şu asil tabakanı göster bakalım!" diye atıp tutacaktı Ferencz subay gazinosunda. Ben de söyleneni yapmak ve onu süvari binbaşıya, albaya, hatta kumandana göstermek zorunda kalacaktım. Herkes tabakayı elinde tartacak, evirip çevirecek, alaylı bir gülümsemeyle üzerindeki yazıyı okuyacaktı. Daha sonra sorular, meraklı yorumlar gelecek, bense nezaketimi bozmayacak ve amirlerimin yanında olduğumuzdan tüm bunlara katlanmak zorunda kalacaktım.

Sıkıntıdan bu konuşmalara bir son verme isteği içinde sordum:

"Bir el kâğıt oynamaya var mısınız?"

O anda gülümsemeler kahkahaya dönüştü.

"Ne dediğini duydun mu, Ferencz?" diye atıldı Jozsi yanındakini dürterek. "Gecenin yarısında, tam dükkân kapanacakken beyefendi kâğıt oynamak istiyor."

Alay başhekimi arkasına yaslanarak, sakin ve tembel ifadeyle konuştu: "Tabii insan mutlu olunca zamanı unutuyor."

Bir süre daha bu türden şakalarla eğlenerek güldüler. Neyse ki o sırada krupiyer Eugen yanımıza sokularak hatırlattı: "Yasal kapatma zamanı!" Yağmur durmuştu. Hep beraber kışlaya yürüyüp orada el sıkışarak ayrıldık. Ferencz omzuma vurarak, "Tekrar aramıza dönmene sevindik!" dedi. Bunu içtenlikle söylediğini hissediyordum. Onlara niçin kızmıştım ki? Hepsi kıskançlık ve samimiyetsizlikten uzak, aklı başında, mert, iyi niyetli kişilerdi. Bana biraz takılmak, şaka yapmak istemişlerdi o kadar. İçlerinde en ufak kötülük duygusu bile yoktu.

Aslında hiçbir kötü düşünceleri yoktu. İyi çocuklardı ama şaşkınlıkları ve kırıcı homurdanmaları içimde bir şeylerin, özellikle de kendime güvenimin sarsılmasına neden oldu. O ana kadar Kekesfalvalarla ilişkilerim kendime güvenimi şaşılacak derecede artırmıştı. Yaşamımda ilk kez kendimi faydalı, yardımsever bir insan olarak hissetmiştim. Ancak şimdi birden, dışarıdakilerin bu ilişkiyi nasıl gördüğünü ya da daha başka bir ifadeyle, aramızdaki gizli bağların hiçbirini bilmeyenlerin nasıl görebileceğini anlıyordum. Bir çeşit karasevda gibi –başka şekilde ifade etmekte zorlanıyorum– içine düştüğüm acıyı paylaşma duygusunun verdiği hazzı anlamalarını yabancılardan nasıl bekleyebilirdim. Bu büyük ihtişamlı malikâneye sık sık gidişimin nedenini kendimi zengin insanlara yakınlaştırmak, bir akşam yemeğinden tasarruf etmek ve güzel hediyeler almak olarak değerlendiriyor-

lardı. Ve böyle düşünürken hiçbir kötü niyetleri de yoktu; o sıcak ortamı, güzel puroları kıskanmıyorlardı da, hatta onlara layık olduğumu bile düşünüyorlardı sevgili iyi arkadaşlarım. Ve hiç kuşkusuz, benim gidip kendimi bu "köklü" aile tarafından ağırlatmamda –belki beni asıl üzen de buydu– hiçbir kötü niyet, art düşünce sezmiyorlardı. Onların görüşüne göre bir süvari subayının eşraftan birinin sofrasına oturması ancak o kişiyi onurlandırmak anlamına gelirdi; Ferencz ve Jozsi'nin altın sigara tabakasına duydukları hayranlıkta hiçbir hoşgörüsüzlük, kıskançlık yoktu. Tam aksine böyle bir hami bulmuş olmam, benim onların gözündeki saygınlığımı bile artırmıştı. Beni asıl huzursuz eden, artık kendi kendimden kuşku duymaya başlamış olmamdı. Gerçekten bir fırsatçı gibi mi davranıyordum? Olgun bir insan, bir teğmen olarak her akşam onları ziyaret edip kendimi ağırlatmam doğru muydu? Örneğin altın tabaka, böyle bir armağanı asla kabul etmemeliydim, sonra o fırtınalı gecede boynuma doladıkları o ipek şalı da tabii. Bir süvari teğmeni olarak giderayak cebime konulan puroları da kabul etmemem gerekirdi. Sonra o atı – aman Tanrım, hemen yarın sabah bu konuyu Kekesfalva ile konuşmalıydım. Daha önceki sabah kestane renkli kısrağımın (bedelini taksitle ödüyordum tabii) formda olmadığı gibi bir şeyler mırıldanmıştı ki bunda hakkı da vardı. Onun yerine kendi harasından bana yakışacak üç yaşındaki bir yarış atını ödünç vermeye kalkmıştı, ama bu bana yakışmazdı işte! Evet, "ödünç vermek", onun için bunun ne demek olduğunu çok iyi biliyordum. Aynen zavallı Edith'e bakıcılık yapması için Ilona'ya çeyiz sözü verdiği gibi acıma duygumu, şakalarımı, arkadaşlığımı satın almak, bunların bedelini ödemek istiyordu. Ve ben, zavallı ben farkına bile varmadan bir fırsatçı, bir asalak durumuna düşmeyi kabullenmek üzereydim.

Hayır, saçmalık bu, diye düşündüm sonradan. Yaşlı adamın evlerinin kapısından her girişimde yüzünün nasıl da aydınlandığı, kolumu nasıl heyecanla, mahcubiyetle okşadığı aklıma gelmişti birden. Kızlarla beni birbirimize bağlayan candan, kardeşçe arkadaşlığı düşündüm sonra; ne kadar yiyip içtiğimin farkında bile değillerdi, hem bir kadeh fazla içtiğimi görseler bile evlerinde rahat olduğum düşüncesiyle seviniyorlardı. Saçmalık, deli saçması bütün bunlar, diye düşünüyordum durmadan, o yaşlı adam beni belki de kendi babamdan bile çok seviyordu.

Ancak iç dengeler bir kez bozulmayagörsün, bütün bu kendi kendine konuşmalar, kendini toplama çabaları hiç fayda etmiyordu. Jozsi ve Ferencz'in şaşkınlıkları ve alaylı takılmaları bendeki rahatı, iç huzurumu bozmuştu. Bu zengin insanların ziyaretine gitmenin nedeni gerçekten acıma duygusu mu, onlara duyduğun yakınlık mı, diye soruyordum kendi kendime kuşkuyla. Bunda biraz kibir, biraz keyfine düşkünlük duygusu yok muydu hiç? Ne olursa olsun, bu konuyu aydınlığa kavuşturmalıydım. Ve ilk tedbir olarak bundan sonra ziyaretlerime ara vermeye ve hemen ertesi gün Kekesfalvalara yaptığım olağan akşamüzeri ziyaretlerimden vazgeçmeye karar verdim.

Ertesi gün bu kararımı gerçekleştirdim de. Mesaim biter bitmez Ferencz ve Jozsi ile gezinti caddesinden yürüyerek kafeye gittik ve gazetelere bir göz attıktan sonra vazgeçilmezimiz olan iskambil oyununa başladık. Oyunda inanılmaz derecede kötüydüm. Aklım tamamen, masanın tam karşısındaki duvar saatindeydi: on altı yirmi, on altı otuz, on altı kırk, on altı elli... Kâğıtları sayacağım yerde dakikaları sayıyordum. Son zamanlarda her gün normal olarak tam on altı otuzda şatoya gidiyordum ve

daima hazır bir çay sofrasıyla karşılanıyordum. Bir şey olsa da on beş dakika geciksem, kızlar heyecanla, "Bir şey mi oldu?" diye soruyorlardı. Tam zamanında orada olmam öylesine olağan bir hale gelmişti ki bu neredeyse bir çeşit görev olup çıkmıştı. İki buçuk haftadır bir tek akşamüzeri bile kaçırmamıştım. Şu anda eminim onlar da saate bakıp bekliyor, hatta endişeleniyorlardı. Gitmeyeceğimi bildirmek için hiç değilse bir telefon etmem gerekmez miydi? Yoksa emir erimi göndermem mi daha uygun olurdu...

"Yeter artık Toni, biraz dikkat etsene, rezalet bu yaptığın! Aklın nerede, ne yaptığının farkında mısın sen?" Jozsi öfkeyle söyleniyor, bir yandan da son derece kızgın bir ifadeyle bana bakıyordu. Kafamın dağınıklığı ona bir el oyun kaybettirmişti. Hemen kendimi toparladım.

"Seninle yer değiştirelim mi?"

"Tabii de niçin?"

"Tam olarak bilemiyorum," diye yalan söyledim. "Ama sanırım buranın gürültü patırtısı sinirlerimi bozuyor."

Aslında görmek istemediğim karşımdaki saat ve onun acımasızca dakika dakika ilerlemesiydi. Sinirlerim sürekli, rahatsızlık veren bir duyguyla bozuluyor, düşüncelerim dağılıyor, telefona gidip özür dilemem gerekip gerekmediği tedirginliğinden kurtulamıyordum. Gerçek bir beraberliğin bir elektrik şalteri gibi istenildiğinde açılıp kapanamayacağını, başka birinin kaderinde rol oynamanın kendi özgürlüğünden de fedakârlık etmek anlamına geldiğini anlamaya başlıyordum.

Kahretsin, her gün oraya gitmek için yarım saat yürümeye katlanmak zorunda mıyım, diye çıkışıyordum kendime. Duygusal karmaşaların yasasına uygun olarak, nasıl ki öfkeli biri –bilardo topunun, hızını çarptığı bir başka topa aktarması misali– öfkesini her şeyden habersiz olan başkalarına aktarıyorsa benim kızgınlığım da Fe-

rencz ve Jozsi yerine Kekesfalvalara yönelmişti. Beni, biraz da beklemeliydiler! Hediye ve yakınlık gösterileriyle satın alınamayacağımı, masör ya da beden öğretmeni gibi istedikleri saatte hazır olmayacağımı anlamalıydılar. Peşin hükümlere varmamalıydılar, ben alışkanlık yapmamalıydım, kendimi bağlamak istemiyordum. Böylece bu aptalca inadın da etkisiyle tam üç buçuk saat kafede oturup kendimi, istediğim zaman gelip istediğim zaman gidebileceğime, buna karar vermekte tamamen özgür olduğuma ve Kekesfalvaların enfes yemeklerinden ve kaliteli purolarından etkilenmediğime inandırmaya ve bunu kendime kanıtlamaya çalıştım.

Saat yedi buçukta hep beraber kafeden ayrıldık. Ferencz gezinti caddesinde kısa bir yürüyüş yapmamızı önerdi. Ancak tam kafeden çıktığımız anda önümüzden hızla geçen bir kadın, tanıdığım bakışlarla beni yukardan aşağı aceleyle süzdü. Bu Ilona değil miydi? Tabii oydu; bordo elbisesi ve kurdeleli Panama şapkasına önceki gün hayran kalmış olmasaydım bile onu arkasından, kalçalarının yürürken hafifçe kıvrılmasından bile tanırdım. Acelesi neydi acaba? Bu bir yürüyüşten çok, endişeli bir koşuya benziyordu. Her neyse, bu güzel kuş ne denli hızlı uçarsa uçsun, onu yakalamalıydım.

Arkadaşlarıma, "Affedersiniz!" diye seslenerek onların şaşkınlıklarına aldırmadan, caddenin üzerinde dalgalanarak ilerleyen eteğin peşinden koştum. Kekesfalva'nın yeğenini burada, karargâh çevresinde görme şansını yakalamış olmaktan gerçekten mutluluk duyuyordum.

"Ilona! Ilona! Dursana!" diye bağırarak inanılmayacak kadar hızlı ilerleyen genç kızın peşinden koşuyordum. Birden durdu. Beni gördüğü için hiç şaşırmışa benzemiyordu. Kafenin önünden geçerken orada olduğumu fark etmiş olmalıydı.

"Sizi kasabada görmek ne güzel, Ilona!" diye söze

başladım. "Sizinle biraz dolaşmayı hep arzu etmiştim. Yoksa biraz pastanede oturmayı mı yeğlerdiniz?"

"Hayır, hayır," diye mırıldandı biraz mahcup. "Acelem var. Evden bekliyorlar."

"O zaman beş dakika daha fazla bekleyebilirler. Eğer çok kızarlarsa zor durumda kalmamanız için, size yanınızda götürmeniz için bir özür mektubu bile verebilirim. Haydi benimle gelin ve lütfen bana böyle sert bakmayın."

Aslında hemen koluna girmek isterdim. İki kızdan daha gösterişli olanına benim o diğer dünyamda rastlamış olmaktan gerçekten mutluluk duyuyordum; ayrıca arkadaşlarımın beni bu dünya güzeliyle yakalamaları da iyi olacaktı. Ancak Ilona'nın sinirli tavrı değişmedi.

"Hayır, gerçekten hemen eve dönmeliyim," dedi aceleyle. "Karşıda araba bekliyor."

Gerçekten de karşıdaki belediye binasının önünde şoför saygıyla bizi selamlıyordu.

"Size hiç değilse arabaya kadar eşlik edebilir miyim?"

"Tabii..." diye mırıldandı belirgin bir kararsızlıkla. "Tabii... sahi... bugün öğleden sonra neden gelmediniz?"

"Bu öğleden sonra mı?" diye sordum anımsamaya çalışırmış gibi bilinçli bir ağırdan almayla. "Bugün öğleden sonra mı? Ah tabii, tamamen saçma bir olay! Albay yeni bir at almak istiyordu, onu görmek ve denemek için hep birlikte haraya gitmemiz gerekti." (Aslında bu olay tam bir ay önce olmuştu. Çok kötü bir yalancıydım.)

Bir an tereddüt etti, yanıt vermek ister gibiydi. Peki ama niçin sinirle eldivenini çekiştiriyor, ayağını sallıyordu. Birden telaşla sordu: "Peki hiç değilse benimle akşam yemeğine gelseniz!"

Dayanmalısın, diye geçirdim içimden. Hemen gevşememelisin! Hiç değilse bir gün! Üzüntüyle iç çekerek yanıtladım: "Çok isterdim. Ama maalesef bugün prog-

ramlar çok yoğun. Akşama bir toplantı var ve mutlaka orada bulunmam gerek."

Bana ters ters baktı. Ne tuhaf, kaşlarının arası aynen Edith'inki gibi sabırsız bir çizgiyle kasılmıştı. Belki bilinçli bir saygısızlık, belki de sıkılganlıktan tek kelime bile etmedi. Şoförün açtığı kapıdan arabaya bindi ve ani bir hareketle kapıyı kapayarak camdan sordu:

"Ama yarın geleceksiniz, değil mi?"

"Yarın mı? Elbette, kesinlikle!" Ve araba hareket etti.

Davranışlarımdan pek memnun değildim. Ilona'nın bu tuhaf acelesi nedendi, niçin benimle görülmekten utanır gibi davranmıştı? Bu sıkılganlık nedendi; niçin böyle aceleyle gitmişti? Üstelik Edith'e ve babasına hiç değilse nezaketen bir selam yollamalıydım. Sonuçta bana karşı kötü hiçbir şey yapmamışlardı. Öte taraftan fazla samimi davranmamış olmaktan, mesafeli tavrımdan memnundum. Dayanabilmiştim. Artık hiç değilse kendimi onlara yamamaya çalıştığımı düşünemezlerdi.

Ilona'ya ertesi gün her zamanki saatte gideceğimi söylemiş olmama rağmen ziyaretimi yine de telefonla önceden bildirdim. Nezaket kurallarına uymak gerekliydi; bu bir çeşit güvence sayılırdı. Bunu yaparak kimsenin evine durup dururken gitmediğimi açıkça belirtmek istediğim gibi, beni bekleyip beklemediklerini, ziyaretimden hoşlanılıp hoşlanılmadığını anlamak için bundan böyle her defasında arayıp sormakta kararlıydım. Şimdilik ziyaretimden mutluluk duyduklarında hiçbir kuşku yoktu, uşak gelişimi açık ev kapısının önünde bekliyordu, ayrıca içeri girmemle beraber candan, belki biraz da ısrarlı bir ses tonuyla, "Saygıdeğer bayan, yukarda kulenin terasındalar," diye açıkladı ve ekledi: "Saygıdeğer

teğmenden doğruca yukarı çıkmalarını rica ettiler. Teğmenim, sanırım şimdiye kadar yukarı çıkma fırsatınız olmamıştı. Oradan manzaranın ne kadar güzel olduğunu görünce çok şaşıracaksınız."

Yaşlı, efendi bir insan olan Josef haklıydı. Dışardan bakınca bu garip, absürd yapı daima ilgimi çekmiş, ancak terasına çıkma fırsatım gerçekten hiç olmamıştı. Daha önce de söylediğim gibi, başlangıçta uzun zaman önce yıkılmış ya da yıktırılmış bir sarayın köşe kalesi olan bu görkemli, dört köşeli kule (kızların da yapının geçmişi hakkında pek bilgileri yoktu) yıllar boyu boş durmuş, ardiye görevi görmüştü. Çocukluk yıllarında Edith, kirişler arasında uykulu yarasaların asılı durduğu ve atılan her adımla yerdeki tahtalardan kalın toz, hatta küf bulutunun havalandığı çatı arasına çıkıyor, bunun için de kırık dökük merdivenleri kullanıp anne babasını çok korkutuyordu. Hayal dünyası son derece zengin bir çocuk olan Edith, kirli pencerelerinden çevrenin inanılmaz bir güzellikte ayaklar altına serildiği bu kullanılmayan odayı garip bir şekilde oyun odası ya da saklanma yeri olarak seçmişti. Daha sonra o felaket olup da, kızcağız o dönemde tamamen hareketsiz olan bacaklarıyla bu yüksek, romantik barınağına çıkabilme umudunu tamamen yitirince, sanki elinden en değerli şeyi zorla alınmış gibi hissetmişti kendini. Babası, onun hüzünlü gözlerle çocukluğunun elinden kayıp giden cennetine nasıl baktığını izlemişti birçok kere.

Böylece Kekesfalva, talihsiz kızına güzel bir sürpriz yapmak için onun Almanya'da bir sanatoryumda tedavi gördüğü üç ayı fırsat bilmiş, Viyanalı bir mimarla, eski kuleyi yeniden inşa edip en üstüne de rahat bir teras yapması için anlaşmıştı. Edith, sonbaharda henüz *belirgin* bir iyileşme sağlanamadan geri getirildiğinde, yenilenen kuleye aynen sanatoryumdaki gibi bir asansör konul-

muş, böylece hasta kızcağıza istediği zaman tekerlekli sandalyesiyle yukarıya, bu güzel manzarayı seyre çıkma olanağı sağlanmıştı. Böylece Edith hiç ummadığı şekilde çocukluğunun dünyasına yeniden kavuşmuştu.

Çok kısa sürede inşaatı bitirmek durumunda olan mimar, mimari üslupta sadelikten çok, işlevselliği ön planda tutmak zorunda kalmıştı. Dört köşeli, yalın kuleyi çıplak kübik bir yapıyla kaplamıştı ve bu yapı büyük olasılıkla Maria Theresia zamanından kalma malikânenin süslemeli, huzur verici rahat formlarından çok, mimarın eklediği düz, geometrik formlar yüzünden, bir liman binasına ya da elektrik santraline uygun görünüyordu. Ancak babanın gerçek isteği yerine gelmişti ki önemli olan da buydu; Edith hiç ummadığı şekilde hasta odasının boğucu, tekdüze ortamından kurtulmuştu ve terasın varlığından da büyük mutluluk duyuyordu. Bu gözetleme kulesinden dürbünüyle, ayakları altına serilen dümdüz ovanın hemen tamamını görebiliyor, ekileni, biçileni, geleni, gideni, her şeyi izleyebiliyordu. Böylece, sonsuza dek veda etmiş olduğu dünyayla yeniden ilişki kurma olanağı bulmuştu; gözetleme kulesindeki teleskopla saatlerce, oyuncak gibi görünen trenin düdüğünü çalıp dumanlarını savurarak ovada gezinmesini seyrediyor, caddeden geçen tek bir araba bile onun meraklı bakışlarından kaçmıyordu. Bizim atla yaptığımız eğitimleri, resmî geçit çalışmalarımızı ve koşularımızı da izlemişti. Ancak tuhaf bir kıskançlık duygusuyla, bu kaçış noktasını kendi özel dünyası olarak tüm konuklarından gizliyordu. Genel anlamda girilemez bölgeye davet edilmemin bana verilen önemin bir göstergesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini, ben ancak sadık Josef'in coşkulu halinden anlayabildim.

Uşak beni yukarı, sonradan eklenmiş asansörle çıkarmak istiyordu. Bu pahalı araçta kılavuzluk etme hak-

kı bir tek ona tanındığı için gurur duyduğu besbelliydi. Ancak kuleyi çepeçevre dolaşan, küçük pencerelerle aydınlanan sarmal bir merdivenin de varlığını öğrenince bu önerisini reddettim. Her merdiven boşluğunda durup giderek uzaklaşan manzarayı izleme düşüncesinin çekiciliğine kapılmıştım. Gerçekten de her yeni pencere başka bir enfes tablo sunuyordu. Sıcak berrak yaz manzarası sarıya bürünmüş tarlalara altın bir iplik yumağı görüntüsü kazandırıyordu. Evlerin bacalarından ve bahçelerden yükselen dumanlar hareketsiz halkalar halinde birbiri ardından gökyüzüne yükseliyor, tüm kontürler bıçakla şekillendirilmişçesine net, kesin hatlarla mavi gökyüzünde belirleniyordu. Üzerlerinde leylek yuvalarının eksik olmadığı saman kaplı çatılar göz alıyor, ahırların önündeki küçük havuzlar içlerinde yüzen ördekler, parlatılmış metal parçaları gibi güneşte pırıldıyordu. Balmumu rengine bürünmüş tarlaların arasında Liliput ülkesindeki cüceleri anımsatan minik figürler, otlayan alaca renkli inekler, ekin biçen, saman ayıran kadınlar, öküzlerin çektiği sabanlar ve el arabalarını hızla sürerek ekinleri taşıyan çiftçiler görünüyordu. Doksan basamak kadar çıktığımda artık tüm Macar ovası ufukta, puslu mavi bir bant halinde, büyük olasılıkla Karpat Dağları'yla kesilene dek ayaklar altına seriliyordu. Solda ise kilisenin soğan başını andıran kubbesinin etrafına sıkışmış bizim kasaba görünüyordu. Serbest gözlerle karargâhı, belediyeyi, okulu ve eğitim sahasını seçebiliyor, bu garnizona tayinim çıktığından beri bu taşra bölgesinin güzelliğini ilk kez duyumsuyordum.

Ancak bu güzel manzaranın keyfini çıkarmayı daha fazla uzatamazdım, çünkü bu arada terasa ulaşmıştım ve kendimi, hastayı selamlamaya hazırlamalıydım. Önce Edith'i göremedim; oturduğu geniş hasır koltuğun büyük, renkli bir midyeyi andıran arkalığı genç kızın zayıf

vücudunu tamamen kapatıyordu. Ancak yanındaki sehpanın üzerindeki kitaplar ve çalan gramofondan orada olduğunu anlıyordum. Hemen karşısına dikilmekten çekindim, genç kızın hayallerinden ya da belki de şekerlemesinden korkuyla uyanmasına neden olmamalıydım. Bu yüzden terasta geniş bir daire çizerek ona karşıdan yavaşça yaklaşmak istedim. Ancak dikkatle yanına yaklaştığımda uyuduğunu fark ettim. Nazik vücudunu özenle örtmüşler, zayıf bacaklarını beyaz bir battaniyeye kundaklarcasına sarmışlardı; beyaz yastığı üzerinde hafifçe yana düşmüş olan, kızıl saçların çevrelediği oval, çocuksu yüzü, batmak üzere olan güneşin ışıklarıyla daha sağlıklı görünüyordu.

İster istemez orada kalakalmıştım. Bu bekleme süresini uyuyan kızı bir tablo gibi inceleyerek geçirdim. Birçok kez beraber olmamıza rağmen hiç onu dikkatlice inceleme fırsatı bulamamıştım; hassas ya da aşırı hassas olan tüm insanlar gibi o da kendisine bakılması konusunda son derece alıngandı. Konuşma sırasında ona biraz dikkatlice bakılacak olsa bile bundan hoşlanmıyor, hemen kaşları çatılıyor, bakışları sertleşiyor, dudakları titremeye, yüzünün her çizgisi oynamaya başlıyordu. Ancak şimdi, o kapalı gözlerle karşımda kıpırdamadan uzanırken, onu dilediğimce inceleme fırsatı bulabiliyordum; çocuksu bir ifadenin kadınsı ve aynı zamanda hastalıklı bir ifadeyle en çekici şekilde harmanlandığı köşeli, ancak henüz tam oturmamış yüzü incelerken garip bir şekilde bir suçluluk duygusu –hırsızlık yaparmış gibi bir his– duyuyordum. Susamış biri gibi yarıaçık dudaklarından hafifçe nefes alırken, bu küçücük eforla bile dar, çocuksu göğsü inip kalkıyor, kızıl saçların çevrelediği solgun yüzü huzur içinde yastığa gömülmüş duruyordu. Dikkatle yanına yaklaştım. Gözlerinin altındaki morluklar, şakaklarındaki mavi ince damarlar, burun deliklerinin pembe

parıltısı, beyaz bir mermeri andıran solgun teninin dış etkenlere nasıl karşı koyduğunu anlatıyordu. Teninin altında sinirleri yüzeye bu kadar yakın, bu kadar korumasız atan birinin ne kadar hassas bir yapıya sahip olabileceğini, hafif, narin bir periyi andıran ve uçarcasına koşmak, dans edip salınmak için yaratılmış gibi görünen bir bedenin sert ve ağır toprağa zincirlenmiş olmasının ne denli büyük acılara sebep yaratabileceğini düşündüm. Zavallı, çaresiz tatlı kız! Bu kızın başına gelen talihsizliği her düşündüğümde tüm benliğimi kaplayan o karşı konulamaz, ıstırap verici, sıcak, ezici acıma duygusunun yine yükseldiğini hissettim. İçimden, sevgiyle kolunu okşamak, üzerine eğilmek ve geldiğimi fark ederek uyandığında dudaklarında belirecek gülümsemeyi içmek geldi. Onu her düşündüğümde ya da ona baktığımda ortaya çıkan acıma duygusuyla karışan bir şefkat gösterme ihtiyacı duyuyordum. Ancak onu kendinden, vücudunun acı gerçeğinden uzak tutan uykusunda rahatsız etmemeliydim! Hastalara hastalıklarını tamamen unuttukları, hiçbir korku duygusunun esiri olmadıkları uyku anlarında yakın olmak çok güzeldi; bazen yarıaçık dudaklarında aynen sallanmakta olan bir yaprağa konan kelebeği andıran, uyanmayla birlikte ortadan kaybolan, yabancı, kendilerine ait olmayan bir tebessüm beliriyordu. Sakatların, felçlilerin ya da kaderin darbesini yemişlerin hiç değilse uykularında vücutlarındaki anomalinin bilincinde olmamaları, iyi niyetli bir yalancı olan düş dünyasının onlara güzelliği, kusursuzluğu yaşatması ve bu zavallıların hiç değilse uykuda vücutlarını prangalar altına hapsedip kendilerini yere bağlayan zincirlerden, karanlık dünyalarından uzaklaşmaları ne büyük şans, diye düşündüm. Ancak beni esas etkileyen, battaniyenin üzerinde üst üste konmuş bir halde duran damarlı, kırılacakmış kadar ince elleri, uçları törpülenmiş mavimsi tırnaklı

parmaklarıydı. Küçük hayvanları, güvercinleri, tavşanları okşamak için belki yeterli ama bir şeyi tutmak, kavramak için bile güçsüz elleri... Bu ellerle kendini gerçek acılara karşı nasıl savunabilir ki, diye düşündüm içim yanarak. Bir şeyi elde etmek için nasıl uğraşır, nasıl tutar, bir şeye nasıl karşı koyardı bunlar? Ve kendi ellerimin, en azgın atın dizginlerini bile frenleyebilen kendi büyük, kaslı, ağır, kuvvetli ellerimin düşüncesinden bile huzursuz oldum. Elimde olmadan bakışlarım, bu tüy sıklet zavallının bacaklarını örten ağır, onun için gerçekten çok ağır olan tüylü battaniyeye takıldı. Bu kalın örtünün altında –ezilmiş mi, felç mi geçirmiş, yoksa sadece güçsüzleşmiş mi olduğunu sormaya hiçbir zaman cesaret edemediğim– güçsüz bacaklarının metal ve deri karışımlı protezlere mahkûm bir ölü gibi yattığını biliyordum. Bu korkutucu aletin, her hareketinde bir pranga misali ona ağırlık yaptığını anımsıyorum, şakırdayıp gıcırdayan bu şeyi kendisiyle birlikte durmaksızın sürüklemek zorundaydı, hem de onun gibi biri mahkûmdu buna, süzülerek uçması, koşması ve kuşlar gibi yükselmesi yürümesinden çok daha doğal görünen bir kızdı o.

Bunu düşününce elimde olmadan ürperdim ve bu öylesine bir ürpertiydi ki tepeden tırnağa kadar titrememe neden olmuş, hatta bu arada mahmuzlarım bile hafifçe tıkırdamıştı. Gerçekten belli belirsiz, çok ufak bir metal şıkırtısıydı ama yine de genç kızın hafif uykusundan uyanmasına yetmişti. Nefes alışları hızlanmış, gözleri henüz açılmamasına rağmen elleri uyanmaya başlamıştı. Elleri birbirinden ayrılmış, parmakları sanki esniyormuşçasına bir açılıp bir kapanmış, kasılmışlardı. Sonra kirpikleri tereddütle aralanmış, gözleriyle yabancı bir yerdeymişçesine etrafı süzmüştü.

Birden bakışları beni fark ederek donuklaştı; optik görüşle bilinç ve bellek arasındaki bağlantı henüz tam

netleşmemişti. Ancak birden bir ürperti tamamen uyanmasına yetti; beni tanımıştı, kalbinin çarpıntısı yanaklarına hücum eden kandan görülüyordu. Yine kristal bir bardağa boşaltılmış şarap gibi bir renk almıştı.

"Ne aptallık!" diye mırıldandı kaşlarını çatarak. Sanki çıplak yakalanmış gibi istemsiz bir hareketle örtüyü üzerine çekerken ekledi: "Ne aptallık! Bir an içim geçmiş olmalı. Uyuyakalmışım."

Ve yine burun delikleri titremeye başladı – bu değişim işaretini tanıyordum. Bana ilgiyle, merakla bakıyordu:

"Niçin beni hemen uyandırmadınız? İnsanlar uykudayken seyredilmez. Bu doğru bir davranış değil. Uykuda herkes çok komik görünüyor."

Ona karşı gösterdiğim saygının bile onu kızdırmasına şaşırmış ve kırılmış olmama rağmen, aptalca bir şakayla durumu düzeltmeye çalıştım:

"Uyurken gülünç olmak uyanıkken olmaktan çok daha iyi!"

Ama bu arada o, koltuğun kollarına dayadığı elleriyle gövdesini doğrultmuş, kaşlarının arasındaki iz daha da derinleşmişti. Dudaklarında sinirini gösteren titreme ve kasılmalar belirmeye başlamıştı. Beni sert, itham eden bakışlarla süzüyordu:

"Dün niçin gelmediniz?"

Darbe hemen cevap veremeyeceğim kadar ani ve beklenmedik zamanda gelmişti. Ancak o aynı sert otoriter tavırla tekrarladı:

"Bizi burada öylesine beklettiğinize göre hiç kuşkusuz çok önemli bir nedeniniz vardı. Yoksa hiç değilse bir telefon ederdiniz."

Aptalın tekiydim ben! Böyle bir soruyla karşılaşacağımı öngörmeli ve ne yanıt vereceğimi önceden düşünüp taşınmalıydım. Oysa şimdi mahcup bir halde bir

o ayağıma, bir öteki ayağıma yükleniyordum ve yine o eski, klasik bahaneyi uydurdum: Birden yeni bir ata bakmamız gerekmişti de, saat beş sularında kurtulabileceğimi ummuştum da, albay son anda yeni atını hepimizin denemesini istemişti de vesaire vesaire...

Sert, sorgulayan, gri bakışları bir an için olsun üzerimden ayrılmıyordu. Gevezeliğim sürdükçe bakışlarına daha da kuşkulu, suçlayan bir ifade yerleşiyordu. Parmaklarının koltuğun kenarında inip kalktığını görüyordum.

"Peki sonra!" diye haykırdı neden sonra sert ve soğuk bir sesle. "Peki bu etkileyici at seçme hikâyesi nasıl bitti? Albay gerçekten beğendiği genç atı aldı mı?"

Kendimi tehlikeli bir duruma düşürmüş olduğumu seziyordum. Eklemlerinde hissettiği rahatsızlıktan kurtulmak istermişçesine eldivenini bir defa, iki defa, üç defa masanın kenarına vurdu. Sonra bana dönerek, acımasız tehditkâr bir tonla seslendi:

"Bu aptal yalanlara son verin artık! Anlattıklarınızın tek kelimesi bile doğru değil! Beni bu saçmalıklarla kandırmaya nasıl cesaret edebiliyorsunuz?"

Eldivenini masanın kenarına giderek daha hızlı, adeta öç alıyormuşçasına vuruyordu. Sonra sert bir kararlılıkla yere fırlattı.

"Anlattıklarınızın tek kelimesi bile doğru değil! Tek kelimesi bile! Ne binicilik okuluna gittiniz ne de at baktınız. Saat dört buçukta şehirdeki kafede oturuyordunuz; benim bildiğim kadarıyla orada ata binilmiyor, yoksa biniliyor mu? Bana masal anlatmayın! Rastlantı eseri bizim şoför altıya doğru orada kâğıt oynadığınızı görmüş."

Dilim tutulup kalmıştı sanki, tek kelime bile edemiyordum. O ise aynı hışımla konuşmasını sürdürdü:

"Ayrıca sizden çekinecek değilim. Siz yalan söylüyorsunuz diye ben de mi size uymalı, saklambaç oy-

namalıyım? *Ben* gerçekleri söylemekten hiç korkmam. Şunu da bilin ki şoförümüzün sizi kafede görmesi rastlantı değildi. Sizin niçin geciktiğinizi öğrenmek üzere onu gönderen bendim. Bir telefon bile etmediğiniz için hastalandığınızı ya da başınıza bir şey geldiğini düşündüm... İsterseniz benim sinirli biri olduğumu düşünebilirsiniz... ama bekletilmeye gelemiyorum... katlanamıyorum buna... bu nedenle şoförü gönderdim. Ona kışlada söylenen, saygıdeğer teğmenin kafede keyifle iskambil oynadığı olmuş. İnanamadım ve Ilona'yı göndererek bu kaba davranışınızın nedenini öğrenmeye çalışmasını istedim... sizi önceki günkü davranışlarımla kırmış olabilirdim... bazen gerçekten kendimi kaybedip kırıcı olabiliyorum... İşte –gördüğünüz gibi– ben size her şeyi itiraf etmekten çekinmiyorum... Ama siz, siz beni en olmadık yalanlarla kandırmaya çalışıyorsunuz! Arkadaşlar arasında böyle iğrenç bir şekilde yalan söylemenin ne kadar çirkin olduğunu hissetmiyor musunuz?"

Onu yanıtlamak istiyordum – hatta Ferencz ve Jozsi'nin tüm yaptıklarını bile anlatabilecek cesareti bulmuştum. Ancak o emredercesine şiddetle çıkıştı:

"Bana başka masallar anlatmayın lütfen... gerçekten yeni yalanlar dinleyebilecek durumda değilim. Katlanamam buna! Yalanlara karnım tok benim! Sabahtan akşama kadar sürekli sahte iltifatlar, yalanlar dinliyorum zaten: 'Bugün ne kadar güzelsin, çok iyi görünüyorsun... ne güzel yürüyorsun... her gün daha iyiye gidiyor, büyük gelişme var...' Sabahtan akşama hep aynı sakinleştirici haplar... Bunlardan bıktığımı, boğulduğumu fark bile etmiyorlar. Niçin doğrudan doğruya, 'Dün keyfim yoktu, gelmek istemedim,' diyemiyorsunuz? Buraya abone olmuş filan değilsiniz ki! İnanın bana, beni hiçbir şey, bana telefon edip 'Edith, ben bugün gelmiyorum, şehirde arkadaşlarımla gezmek istiyorum,' demeniz kadar

mutlu etmezdi. Her gün burada iyi kalpli, sevgi dolu gönüllü bakıcıyı oynamaktan bıkmanızın doğal olduğunu anlayamayacak kadar bencil olduğumu mu düşünüyorsunuz? Sizin gibi sağlıklı genç bir adamın tekerlekli bir sandalyenin başında oturmaktansa ata binmeyi, sağlıklı bacaklarıyla dolaşmayı yeğlemesi çok doğal. Yalnızca bir şeye katlanamıyor ve onu iğrenç buluyorum. Yalanriyakârlık-yağcılık! Zaten gırtlağıma kadar yalanlara gömülmüşüm. Sizlerin sandığı kadar aptal da değilim, gerçeklere, doğrulara katlanmaya gücüm var. Bakın anlatayım size, bir süre önce eskisinin ölümü üzerine yeni bir Bohemyalı hizmetçiyi işe aldık. Ona kimse söylememiş olacak ki daha ilk gün koltuk değneklerimden koltuğuma geçirilmemi görünce, dehşetten elindeki fırçayı yere savurup haykırdı: 'Aman Tanrım, bu ne bahtsızlık! Bu ne bahtsızlık!.. Bu ne zenginlik, ne güzel bir kız... ama sakat... ayakları tutmuyor... aman Tanrım!' Ilona çılgın gibi kadının üstüne atılmış, zavallıyı hemen işten çıkarmaya kalkmışlardı. Ama ben sevinmiştim, onun korkması bana iyi gelmişti. Hiçbir bilgisi yokken beni görünce korkması kadar insanca bir tepki olamazdı, üstelik son derece samimi ve dürüsttü ifadeleri. Ona on kron verdim, hemen kiliseye benim için dua etmeye koştu... Bir yabancının beni ilk gördüğünde neler hissettiğini *tüm gerçekliğiyle* görmek, o duyguları bilmek beni gerçekten sevindirmişti... Ama siz, sahte nezaketinizle bana iyilik yaptığınızı, beni teselli etmeniz gerektiğini düşünüyor, yapmacık davranışlarınızla bana iyilik yaptığınızı sanıyorsunuz... Kör müyüm ben? Tüm gevezeliklerinizin, kem küm konuşmalarınızın gerisinde o tek *dürüst*, içten insanla aynı korkuyu, aynı irkintiyi duyduğunuzu anlamıyor muyum? Koltuk değneklerimi aldığım zaman nefesinizin nasıl kesildiğini, bana bir şey belli etmemek için hemen konuşma temponuzu artırdığınızı fark etme-

diğimi mi düşünüyorsunuz... Baldıran ve şeker, şeker ve baldıran, işte bana yaşatılan bu, riyayla dolu iğrenç bir yaşam... Beni bir kadavra gibi bırakıp gitmek için kapıyı çektiğinizde arkamdan nasıl rahat bir nefes aldığınızı bilmiyor muyum sanıyorsunuz? Arkamdan gözlerinizi döndürerek 'Zavallı çocuk,' dediğinizi duyar gibiyim, tabii bu arada iki saatinizi bu 'zavallı hasta çocuğu' oyalamak için geçirmiş olduğunuz için vicdanen rahatlıyorsunuz. Ben fedakârlık istemiyorum! Bana her gün bir porsiyon merhamet sunmakla yükümlü olduğunuzu düşünmenizi istemiyorum, en içten acıma duygularınızı bile istemiyorum, acımayın bana! Son kez söylüyorum, merhametinize ihtiyacım yok benim! Gelmek istiyorsanız gelin, istemiyorsanız gelmeyin. Ama dürüst olun, at alımları filan gibi hikâyelerin gerisine sığınmayın. İnanın bana, yalanlarınıza da iğrenç riyalarınıza da artık dayanamıyorum..."

Bu son sözcükleri bembeyaz bir yüz, öfke saçan gözlerle tamamen kendini kaybetmiş bir halde haykırmıştı. Sonra bu kasılma birdenbire çözüldü. Başı yorgun bir halde arkasındaki yastığa düştü, gerginlikten hâlâ titreyen dudaklarına yeniden kan geldi.

"İşte!" diye mırıldandı utanmışçasına iç çekerek. "Bunların er geç söylenmesi gerekliydi. Tamam, oldu! Artık bundan bahsetmeyelim. Hadi bana... bana bir sigara verin!"

Bana bir şeyler olmuştu. Normalde oldukça sakin, sağlam sinirleri olan bir insan sayılırdım. O zamana kadar hiç ellerimin titrediği de olmamıştı. Ancak Edith'in bu çıkışı beni öylesine etkilemişti ki tüm vücuduma felç inmiş gibi bir his içindeydim. Yaşamım boyu kendimi hiç böylesine perişan hissetmemiştim. Tabakamdan güçlükle bir sigara çıkararak ona uzattım ve bir kibrit yaktım. Ancak ellerim öylesine titriyordu ki yanan kibriti

bir türlü dik tutamıyordum. Tabii ki küçücük alev bu dalgalanmaya dayanamayarak söndü. İkinci bir kibrit yaktım, ama bu da titreyen elimle doğru dürüst tutamadığım için sigarayı yakamadan söndü. Edith dikkat çekici beceriksizliğimden ne denli sarsılmış olduğumu anlamıştı. Tamamen farklı, şaşılacak derecede sakin bir sesle sordu:

"Ne oldu, neyiniz var? Titriyorsunuz... Niçin böyle gerildiniz? Bunlardan size ne?"

Kibritin küçük alevi yine sönmüştü. Hiç konuşmadan öylecesine oturuyordum. Edith şaşkınlık içinde mırıldandı:

"Bu aptalca gevezeliklerimden nasıl böylesine etkilenebilirsiniz?.. Babam haklı: Siz çok farklı... garip bir insansınız."

Tam o anda arkamızda hafif bir gıcırtı duyuldu. Terasa çıkan asansörün sesiydi bu. Johann'ın kapıyı açmasının ardından Herr von Kekesfalva dışarı çıktı. Hasta kıza her yaklaştığında olduğu gibi anlamsız bir suçluluk duygusuyla omuzları çökmüş, endişeli, çekingen bir haldeydi.

Onu selamlamak için hemen doğruldum. Her zamanki sıkılgan tavrıyla beni başıyla selamladıktan sonra kızını alnından öpmek için hafifçe eğildi. Sonra dikkat çekici, ağır bir sessizlik oldu. Bu evde herkes herkesin ne hissettiğini anlıyordu; yaşlı adam Edith'le aramızda tehlikeli bir gerginlik olduğunu sezmişti. Başını önüne eğmiş, endişeli bir tavırla duruyordu. Hemen geri dönme isteğinde olduğu anlaşılıyordu. Edith ona yardımcı olmaya çalıştı:

"Babacığım düşünsene, teğmen bugün ilk kez terasımızı görüyor."

"Evet, burası muhteşem bir yer!" diye konuşmaya katıldım. Ancak nedense sözlerimin banal olduğu endişesine kapılarak tekrar sustum.

Sıkıntılı ortamı dağıtmak istercesine Kekesfalva tekrar kızının koltuğuna eğildi.

"Burasının birazdan senin için soğuk olacağından endişeleniyorum. Aşağı inelim mi?"

"Tamam," diye karşılık verdi Edith.

Böylece oyalanacak önemsiz bir şeyler bulmuş olmaktan dolayı hepimiz rahatlamıştık. Kitapları topladık, Edith'in sırtına şalını attık, evdeki her masanın üzerinde olduğu gibi burada da olan küçük çanı çaldık. İki dakika sonra asansör yukarı çıktı ve Josef koltuğu içinde hastayla beraber asansör kabinine doğru özenle itti.

"Biz de hemen aşağı geliyoruz," diye seslendi Kekesfalva arkalarından şefkatli bir sesle, "bu arada sen de akşam yemeği için hazırlansan iyi olur. Ben de teğmenle bahçede biraz dolaşırım."

Uşak asansörün kapısını kapadı ve kabin tekerlekli sandalyedeki sakat kızcağızla bir anda boşlukta kayboldu. İkimiz de bilinçsizce arkamızı dönmüştük. İkimiz de susuyorduk. Ancak birden yaşlı adamın sevecenlikle bana yaklaştığını fark ettim.

"Eğer sizce de uygunsa sizle özel bir konuyu konuşmak istiyordum, saygıdeğer teğmen... yani sizden bir ricam olacak... Belki bahçenin öbür tarafına, yönetim binasındaki büroma gitsek daha iyi olacak... Eğer tabii sizce bir sakıncası yoksa... Tabii isterseniz parkta da yürüyebiliriz."

"Onur duyarım, Herr von Kekesfalva, nasıl uygun görürseniz," diye yanıtladım.

Aynı anda bizi almak için tekrar yukarı gelen asansörün vızıltısı duyuldu. Aşağı inip evin önündeki avludan yönetim binasına doğru ilerledik. Kekesfalva'nın ya-

kalanmaktan korkar gibi duvarların iyice dibinden ihtiyatla ilerlemesi dikkatimi çekmişti. Ben de ister istemez –farklı davranmam olanaksızdı– sessiz, tedbirli adımlarla onu izledim.

Dıştan badanası hayli bozulmuş, alçak binanın sonundaki bir kapıyı açtı; bu kapı onun çalışma odasına açılıyordu. Burası benim karargâhtaki odamdan daha iyi döşenmişti diyemem. Eski, kaba ve ucuz bir çalışma masası, eskimiş, lekeli hasır sandalyeler, duvarda solmuş duvar kâğıtlarının üzerinde yıllardır kullanılmadığı belli olan tabelalar. Odadaki küf kokusu da bana ordudaki büroları anımsatıyordu. İlk bakışta –şu son günlerde ne çok şeyi anlamayı öğrenmiştim– bu yaşlı adamın tüm lüksü ve rahatlığı yalnızca kızı için ayarladığını, kendisinin ise pinti bir çiftçi gibi yaşadığını anlamıştım. Tam önümde yürüdüğü için siyah ceketinin dirseklerinin de eskilikten parlamış olduğunu ilk kez fark ediyordum; büyük olasılıkla on on beş yıldır bu elbiseyi giyiyordu.

Kekesfalva, odadaki tek rahat koltuk olan deri kaplamalı geniş koltuğu bana doğru iterek, "Buyurun oturun teğmen," dedi ısrarlı ancak sevecen bir ses tonuyla, "lütfen oturun!" Kendisi için ise ben daha itiraz etme fırsatı bulamadan, sağlamlıkları tartışma götürür tozlu hasır sandalyelerden birini çekti. Artık yan yanaydık, konuşmaya başlayabilirdi, başlamalıydı da. Bu zengin adamın, bir milyonerin, benim gibi yoksul bir teğmenden ne isteği olabileceğini öğrenmeyi inanılmaz bir sabırsızlıkla bekliyordum. Kekesfalva ise ayakkabılarını incelermişçesine başını önüne eğmiş, inatla konuşmadan oturuyordu. Tek duyduğum, göğsünden gelen nefes sesiydi. Soluk almakta zorluk çeker gibiydi.

Kekesfalva neden sonra başını kaldırdı, alnı ter içindeydi. Buğulanmış gözlüğünü çıkardı. Bu parlak cam koruma olmadan yüzü çok farklı, çıplak, yoksul ve trajik

görünüyordu. Tüm miyoplarda olduğu gibi, gözleri camın ardında olduğundan çok daha kısık ve yorgundu. Kızarmış şişkin gözkapaklarından yaşlı adamın geceleri çok az ve kötü uyuduğunu anlıyordum. İçimde yine aynı fırtınayı hissettim –acıma duygusu–, artık biliyordum, bu duygu yine tüm benliğimi kaplıyordu. Birden yaşlı, zengin Kekesfalva'nın değil, zavallı, endişeli bir adamın karşısında oturduğumu hissettim.

Hafifçe öksürdükten sonra konuşmaya girdi:

"Teğmenim..." Boğuk sesine halen tam anlamıyla egemen olamıyordu. "Sizden bana büyük bir iyilik yapmanızı rica edeceğim... Sizi yormaya hakkım olmadığının bilincindeyim. Üstelik bizi o kadar az tanıyorsunuz ki... Tabii ricamı geri çevirebilirsiniz... Elbette reddedebilirsiniz... Belki fazla ileri gittiğimi, ölçüyü kaçırdığımı düşüneceksiniz... Size her nedense ilk rastladığım andan itibaren bir yakınlık, güven duydum. Yardımsever, iyi kalpli bir insan olduğunuz öyle belli ki! Yoo, yo!" –İtiraz eder gibi, bir hareket yapmış olmalıydım– "Gerçekten *iyi bir insansınız.* İnsana güven veren bir tarafınız var. Bazen sizin bana... " Birden sustu. Tanrı tarafından gönderildiğinize inanmak istiyorum, demek istediği anlaşılıyordu. Ama buna cesaret edemeyerek, konuşmasını sürdürdü: "Açık yüreklilikle konuşabileceğim biri olarak gönderildiğinizi düşünüyorum... Aslında sizden istediğim çok fazla bir şey değil ama... Affedersiniz, öylesine konuşup duruyorum işte, henüz size beni dinlemek isteyip istemediğinizi bile sormadım."

"Elbette, zevkle!" diye yanıtladım.

"Çok teşekkür ederim... İnsan yaşlanınca, daha ilk bakışta karşısındakinin nasıl bir insan olduğunu anlıyor, neredeyse içini okuyor... İyi insanın ne demek olduğunu çok iyi bilirim, özellikle sevgili karımdan dolayı, Tanrı ondan rahmetini esirgemesin... Onun ölümü başıma ge-

len ilk felaketti. Bugün bazen, belki de onun sevgili kızımızın başına gelen felaketi göremeden ölmesi daha iyi oldu, diye düşünüyorum... Buna dayanamazdı. Biliyor musunuz, her şey tam beş yıl önce başladı... Başlarda bunun böylesine uzun süreceğini hiç *sanmıyordum*... Tüm öteki çocuklar gibi koşup oynayan, etrafta çılgınlar gibi neşeyle dönüp duran bir çocuğun böyle olabileceğini nasıl düşünebilirsiniz... Birden her şey bitti, *tamamen* bitti... Ve ondan sonra tamamen doktorların elinde bir yaşam... Gazetelerde mucizelerini okuyorsunuz, kalbi açıp tedavi edebiliyorlar, göz nakli yapabiliyorlar... Bizimki gibi basit bir olayı yenmekte mi başarısız olacaklar, diye düşünüyorsunuz... Sağlıklı doğmuş, her zaman sağlıklı olmuş bir çocuğa mı yardımcı olamayacaklar, diyorsunuz... Bundan dolayı başlangıçta çok endişelenmedim, Tanrı'nın bu masum yavruya, bu tamamen günahsız bir çocuğa böyle ebediyen sürecek bir darbe vuracağına bir an bile *inanmak istemedim*... Bu felaket *benim* başıma gelseydi... Zaten bacaklarım beni yeterince taşıdılar... Artık onlara ne ihtiyacım vardı ki... Üstelik o kadar iyi bir insan da değildim, çok kötülüklerim olmuştu, ayrıca... Ayrıca, ne diyordum? Evet, evet... bu benim başıma gelseydi, anlayışla karşılardım. İnanın anlayamıyorum, Tanrı'nın nasıl olup da böylesine bir haksızlık yaptığını, darbesini böylesine masum birine vurabildiğini... Capcanlı, hareketli bir çocuğun bacaklarının birden böyle *ölmesini*, hareketsiz kalmasını nasıl anlayabilirim? Doktorlara sorarsanız neden olarak bir virüs diyorlar ve bununla da bir şey yapmış olduklarını sanıyorlar... Bu sadece laf, sadece bahane... O kadar işte, gerçek olan, birden bacakları felç olmuş bir çocuğun burada çaresiz, hareketsiz yattığı... Artık yürüyemiyor, koşamıyor, hareket edemiyor... ve ben bütün bunlar karşısında öylesine çaresizim ki, elimden hiçbir şey gelmiyor... İşte bunu *kabullenemiyorum!*"

Yaşlı adam elinin tersiyle alnında ve dağınık saçlarında biriken terleri sildikten sonra konuşmasını sürdürdü: "Tabii ki tüm doktorlara danıştım... Nerede bu konuda ünlü bir uzman olduğunu duyduysak oraya gittik... Hepsini buraya getirdim, hepsi fikirler yürüttüler, tartıştılar, konsültasyon yapıp Latince bir şeyler söylediler; biri bir tedaviyi denedi, öteki bir başkasını... Umutları olduğunu, iyileşeceğine inandıklarını söylediler ve paralarını alıp gittiler. Ama her şey aynı kaldı, hiçbir şey değişmedi. Gerçi *biraz* iyileşti; hatta epeyce ilerleme olduğunu bile söyleyebilirim. Başlangıçta devamlı yatmak zorundaydı; bütün vücudu felçliydi... Şimdi hiç değilse kollarını kullanabiliyor, bacaklarından yukarısını hareket ettirebiliyor, koltuk değnekleriyle biraz da olsa yürüyebiliyor... Şimdi *biraz* daha iyi, hayır hayır, haksızlık etmemeliyim, çok çok daha iyi oldu... Ama daha kimse tam olarak yardımcı olamadı, iyileşmesinde kesin bir iyileşme sağlayamadı... Hepsi omuzlarını silkip sözleşmiş gibi tek şey söylüyorlar: Sabır! Sabır! Sabır! Yalnızca biri, bir teki inatla tedaviyi sürdürüyor: Doktor Condor. Adını duymuş muydunuz? Sonuçta siz de Viyana'dansınız."

Onu tanımadığımı ve ismin bana tamamen yabancı olduğunu söyledim.

"Elbette, nereden tanıyacaksınız ki? Siz sağlıklı bir insansınız, üstelik o da sürekli tanınmak için uğraşan biri değil aslında... Profesör ya da doçent de değil... Pek fazla müşterisi olduğunu da sanmıyorum... Yani müşteri *peşinde koşan* biri değil... İlginç, çok farklı bir insan o! Bilmem anlatabiliyor muyum... Normal kırık çıkıkçıların bile baktığı olaylarla hiç ilgilenmiyor, sadece zor, öteki doktorların omuz silkip kaçındığı sorunları ele alıyor. Tabii ben cahil bir insan olarak Doktor Condor'un ötekilerinden daha iyi bir doktor olduğunu söyleyemem... Ben yalnızca, onun diğerlerinden daha iyi bir *insan* olduğunu

biliyorum. Kendiyle ilk olarak karımın hastalığı sırasında tanıştım ve onu kurtarmak için nasıl canla başla uğraştığını gördüm... Son dakikaya kadar umudunu yitirmeden uğraşan yalnızca oydu; Condor'un hastasıyla yaşayıp onunla ölen biri olduğunu o zaman hissettim. Bilmem anlatabiliyor muyum... Ama onda hastalıktan daha güçlü olma, hastalığı yenme arzusu, iradesi var. Ötekiler gibi çok para kazanma, profesör ya da saray doktoru olma hırsı değil... Olayları kendi açısından değil, karşısındakinin, hastasının açısından değerlendiriyor... Oh, o gerçekten mükemmel bir insan!"

Yaşlı adam gerçekten heyecanlanmış, yorgun gözleri parlamaya başlamıştı.

"İnanın bana, fevkalade bir insan o! Kimseyi yarı yolda bırakmaz, onun için her hasta yeni bir görevdir... Tam olarak ifade edebildiğimi sanmıyorum... Birine yardım edemediği zaman kendini suçlayan biri o... Başarısızlığın suçlusu olarak ***kendini*** görüyor... Belki inanmayacaksınız ama size şimdi anlatacaklarım tamamen gerçek. Başaramadığı zaman ne yaptığının canlı bir örneği... Bir gün görme duyusunu kaybetmekte olan bir hastasına onu iyileştirip görmesini sağlayabileceğini söylemiş. Daha sonra başarısız olup da kadın gözlerini tamamen kaybedince, kendini suçlayarak genç bir insan olarak kendinden yedi yaş büyük bu çirkin, kör kadınla evlenmiş. Üstelik isterik, parasız, tatminsiz bir kadın olan bu kişi şimdi ona hayatı zindan ettiği gibi hiçbir şekilde en ufak bir minnet de duymuyor... Bu olay onun ***nasıl*** bir insan olduğunu açıklıyor, değil mi? Onun gibi birini bulmuş olmaktan duyduğum mutluluğu anlıyorsunuz, değil mi?.. Çocuğumla kendi çocuğuymuşçasına ilgilenen biri. Bu yüzden ona vasiyetimde de yer verdim. Eğer Edith'i iyileştirecek biri varsa bu o, kesinlikle o! Tanrı onu korusun! Yardımcısı olsun!"

Yaşlı adamın elleri dua edermişçesine kenetlenmişti. Sonra bana biraz daha yaklaştı.

"Bakın teğmenim. Sizden özel bir ricam olacak. Size Doktor Condor'un ne denli fedakâr bir insan olduğunu anlattım... Ama, beni *asıl* huzursuz eden de bu, onun bu kadar iyi bir insan olması... Sürekli korkuyorum, anlıyor musunuz, bana olan sevgisinden gerçeği, tüm gerçeği söylemediğinden korkuyorum. Her zaman Edith'te gelişme olduğunu, iyiye gittiğini, bir gün muhakkak tamamen iyileşeceğini iddia ediyor, bir anlamda beni teselli ediyor... Ama bunun ne zaman olacağını, bu durumun daha ne kadar böyle süreceğini sorduğumda kaçamak cevaplar verip yalnızca bir şey söylüyor: Sabır, sabır! Oysa kesin bir bilgi almam gerek... Ben yaşlı, hasta bir adamım, onun tamamen iyileştiğini görüp göremeyeceğimi bilmek istiyorum. *Tamamen* sağlıklı olmasını... İnanın bana teğmenim, bu belirsizlikle *yaşayamıyorum*... İyileşeceğinin kesin olup olmadığını bilmeliyim... Tabii kesinse de ne zaman... Bu belirsizliğe daha fazla katlanamıyorum, gerçekleri bilmem *gerek*..."

Heyecandan ayağa kalkıp üç telaşlı adımla pencerenin kenarına gitti. Bu davranışı tanıyordum artık. Ne zaman gözleri yaşlarla dolsa böyle kaba bir hareketle arkasını dönerek kendini gizliyordu. Kızıyla birbirlerine benzedikleri için, o da başkalarının kendisine acımasını istemiyordu. Beceriksizce karıştırdığı siyah ceketinin cebinden aldığı mendille alnındaki terleri siliyormuş gibi yapıp gözyaşlarını kuruladı. Ne var ki kızaran gözlerini görmüştüm. Odada birkaç defa bir ileri bir geri dolaştı. Odada duyulan inilti, attığı her adımda gıcırdayan çürük parkelerden mi, yoksa yıkılmış yaşlı adamın kendisinden mi çıkıyordu bilemiyorum. Sonuçta yarış öncesi yüzücülerin yaptığı gibi derin bir nefes alarak konuşmasını sürdürdü:

"Özür dilerim... Bunlardan söz etmek istemiyordum... Ne diyecektim? Evet... Yarın Doktor Condor Viyana'dan geliyor, telefon etti. Her iki üç haftada bir, durumun nasıl olduğunu görmeye gelir... Bana kalsa onu hiç göndermezdim ama... Burada bizimle kalabilirdi. Karşılığı ne olursa olsun ödemeye de hazırım. Ama o, hastalığın seyrini daha iyi izleyebilmek için uzak kalmasının, araya mesafe koymanın daha doğru olduğuna inanıyor... Ne diyebilirim ki?.. Evet, dediğim gibi yarın gelecek, öğleden sonra Edith'i muayene eder, sonra her defasında bizimle akşam yemeğini yer ve akşam son ekspresle geri döner. Düşündüm de, herhangi biri ona öylesine sorsa, yabancı biri, tanımadığı, konuyla ilgisi olmayan biri... Sanki tesadüfen rastladığı bir doktordan bir yakını hakkında bilgi almak, danışmak ister gibi sorsa... Felçli çocuğun durumu hakkında bilgi almaya çalışsa, çocuğun *tamamen* ama tamamen iyileşmesinin mümkün olup olmadığını sorsa... Anlıyor musunuz, *tamamen* iyileşmesinin mümkün olup olmadığını ve bunun tahminen ne kadar süreceğini öğrenmek istese... Sanırım böyle birine yalan söyleyip onu kandırmaya çalışmaz. Yabancı birinden lafını sakınmasına gerek yok ki! Ona gerçeği tüm çıplaklığıyla söyleyecektir... Benim yaşlı, hasta bir adam, bir baba olmam belki de onu gerçeği açıklamaktan alıkoyuyor... Bu konuya nasıl üzüldüğümü, içimin nasıl parçalandığını biliyor... Tabii sizinle konuştuğumu hiçbir şekilde bilmemeli... Bu konuyu *tamamen* rastlantı eseri açmış ve bir doktordan bilgi alıyor gibi yapmalısınız... Ne dersiniz... Benim için bunu yapar mısınız?"

Yaşlı adamın isteğini nasıl geri çevirebilirdim? Tam karşımda yaşlı gözleriyle oturmuş, tüm umudunu ağzımdan çıkacak bir "evet" sözcüğüne bağlamıştı. Elbette ki ona söz verdim. Birdenbire ellerini bana doğru uzattı.

"Biliyordum... Tekrar gelip yavruma karşı o kadar iyi

davranmanızdan anlamıştım... sonra... Siz de biliyorsunuz... İşte beni anlayan bir insan dedim... beni anlayan, iyi bir insan... benim için bu konuyu sorup öğrenecek biri... Size söz veriyorum ne öncesinde ne sonrasında kimse ama hiç kimse bunu öğrenemeyecek, ne Edith ne Condor ne Ilona... Benim için ne büyük bir iyilik yaptığınızı, bu fedakârlığınızı yalnızca ben bileceğim. Aramızda sır olarak kalacak."

"Bunu niçin büyütüyorsunuz, Herr von Kekesfalva..." dedim. "Bu gerçekten çok basit bir iş."

"Hayır, basit değil... Bu yapacağınız büyük *çok* büyük bir yardım... Sizden istediğim *çok* büyük bir fedakârlık... Çok önemli, eğer ben de..." bir an tereddüt etti, sonra çekingen bir sesle konuşmasını sürdürdü: "Eğer ben de sizin için bir şey yapabilirsem... Size minnettarlığımı bir şekilde... belki..."

Birden ürkmüş olduğumu belirten bir hareket yapmış olmalıyım – bana para vermek mi istiyordu? Her heyecanlı çıkışından sonra olduğu gibi çekingen bir tavırla telaşla kekeledi:

"Lütfen beni yanlış anlamayın... ben... ben... maddi bir şey demek istemedim... yalnızca... yalnızca... çok iyi ilişkilerim var... Bakanlıklarda, Savaş Bakanlığı'nda birçok tanıdığım var... Günümüzde insanın güvenebileceği, arkasını yaslayabileceği birinin olmasında fayda var... Yalnızca bunu kastetmiştim... Herkesin birine ihtiyacı olacağı zamanlar gelebilir... o kadar... yalnızca bunu... bunu belirtmek istemiştim."

Yaşlı adamın benden yardım isterkenki sıkılgan hali utanmama neden olmuştu. Ayrıca bütün bu konuşmalar süresince bir kez olsun yüzüme bakmamış, sanki elleriyle konuşurcasına başı önüne eğik durmuştu. Ancak şimdi endişeli bir halde başını kaldırmış, titreyen elleriyle masanın üzerine bırakmış olduğu gözlüğüyle oynuyordu.

"Belki de artık gitmemiz iyi olur..." diye mırıldandı sonunda. "Oraya gidelim... Yoksa çok uzun süre uzak kalmamız Edith'in dikkatini çekebilir. Ona karşı çok tedbirli olmak gerek. Hastalandığından beri... duyuları inanılmayacak derecede gelişti, başkalarının farkına bile varmadığı şeyleri hissediyor... Odasında olduğu halde evde olup biten her şeyin farkında... Daha söylenmeden birçok şeyi tahmin ediyor... Bu nedenle onu kuşkulandırmadan gitsek iyi olacak."

Dışarı çıkıp öteki binaya geçtik. Edith bizi salonda tekerlekli sandalyesinde bekliyordu. İçeri girmemizle birlikte, keskin bakışlı gri gözlerini kaldırdı, düşünceli yüz ifadelerimizden ne konuştuğumuzu anlamak ister gibiydi. Ancak bizden hiçbir şey anlayamayınca bütün geceyi asık bir surat ve kendi içine dönük bir tavırla geçirdi.

Kekesfalva'ya karşı benden istediği yardımı "basit bir iş" olarak nitelendirmiştim; gerçekten de dışardan bakılınca tanımadığım bir doktordan sakat bir hastanın iyileşme süreci hakkında yalnızca merak dürtüsüyle bilgi istemek hiç de zor bir uğraş gibi görünmüyordu. Ancak bu beklenmedik görevin benim için anlamını ifade etmem gerçekten çok zor... Hiç beklenmedik bir anda bir görev üstlenmek ve bu görevi kendi inisiyatifiyle ve kendi gücüyle çözmek kadar, genç bir insanın kendine güvenini artıran ve karakterinin biçimlenmesini sağlayan bir başka şey daha yoktur. Elbette ki daha önce de sorumluluklarım olmuştu; ama genelde bunlar, benden yüksek rütbeli bir komutanın emriyle yerine getirmek zorunda olduğum, bir süvari birliğini yönetmek, bir birliğin naklini organize etmek, at satın almak, bölükteki kavgaları çözümlemek gibi, iş gereği, askerî görevlerin yüklediği sorumluluklardı. Ayrıca tüm bu emirler ve

emirlerin yerine getirilmesi askerî normlar dahilindeydi. Her şey yazılı ya da basılı kurallara göre yürüyordu. Çelişkiye düştüğüm durumlarda verilen sorumluluğun altından yüz akıyla çıkabilmek için daha eski ve deneyimli bir arkadaşıma başvurabilir, yardım alabilirdim. Kekesfalva'nın istediği yardım ise içimdeki askerden çok, yeteneklerini ve sınırlarını henüz keşfetmeye başladığım içimdeki öteki benle ilgiliydi. Bu yaşlı ve yabancı adamın yardım istemek için tüm arkadaşları ve tanıdıkları arasından beni seçmiş olması ise benim için o ana kadar aldığım tüm mesleki övgü ve dostça pohpohlamalardan daha mutluluk vericiydi.

Ancak bu mutluluğa bunca zamandır bu evde bulunup sorunları hiç paylaşmamış, ilgilenmemiş olmanın getirdiği bir mahcubiyet duygusu da eşlik ediyordu. Nasıl olup da haftalarca ama haftalarca bir kez olsun sakat kızcağızın iyileşme şansının olup olmadığı gibi olağan ve anlaşılır bir konuda bilgi almak bile istemeden bu evde dolaşmış, yiyip içmiştim? Tıp sanatı felçli bacaklara yeniden güç vermeyi başaramıyor muydu? Babasından, Ilona'dan ya da alay hekimimizden bir kez olsun bu konuda bilgi almaya çalışmamış, sakatlığı kaderin bir oyunu olarak kabullenmiş olmamdan utanç duyuyor, bu nedenle zavallı babanın yıllardır çektiği acı, bir kurşun yarası gibi içimi yakıyordu. Bu doktor genç kızı çektiği acılardan kurtarabilseydi! Bu zavallı, felçli bacaklar yeniden mutlulukla, neşeyle sevinçle koşabilse, yürüyebilse, atlayıp sıçrayabilseydi! Birden Edith'in bacaklarının iyileşebileceği düşüncesinin sarhoşluğuna kapıldım; ne hoş olurdu, beni hapishanesi saydığı o oda yerine kapıda karşılar, gezintilerde eşlik ederdi. Hatta ikimiz, üçümüz ata binip çevrede dolaşabilirdik bile. Böylece saatleri saymaya ve bu yabancı doktordan bilgi alacağım anı büyük sabırsızlıkla beklemeye başladım, hatta belki

Kekesfalva'dan bile daha çok meraklanıyordum. Yaşamım boyu üstlendiğim hiçbir görev benim için bu kadar önemli olmamıştı.

Bu yüzden özellikle işlerimi ayarlayıp malikâneye her günden daha erken gittim. Bu kez beni yalnız Ilona karşıladı. Viyana'dan gelen doktorun Edith'in yanında olduğunu ve bu kez onu iyice muayene ettiğini söyledi. Aşağı yukarı iki buçuk saattir oradaydı, büyük olasılıkla Edith daha sonra çok yorgun olacağı için salona gelmek istemeyecekti. Dolayısıyla o gün için yalnızca onun arkadaşlığıyla yetinmem gerekiyordu. "Elbette yapacak daha iyi bir işiniz yoksa..." diye de ekledi Ilona.

Güzel kızın bu konuşmaları Kekesfalva'nın aramızdaki anlaşmadan söz etmediğini kanıtlıyordu. Bundan sevinç ve onur duydum. Bir sırrı yalnızca ikimizin bilmesi gururumu okşamıştı. Yine de hiçbir şey belli etmedim. Satranç oynayarak zaman geçirdik. Neden sonra bitişik odada sabırsızlıkla beklediğim ayak sesleri duyuldu. Derken Doktor Condor'la Kekesfalva hararetli bir konuşmaya dalmış bir halde içeri girdiler. Doktor Condor'un üzerimde yarattığı ilk izlenimin şaşkınlığını, hayal kırıklığını gizlemek için çaba sarf etmem gerekti. Tanımadığımız bir insandan yoğun bir övgüyle bahsedilmesi durumunda hayal dünyamızda tüm değerli ve romantik anılarımızı harmanlayıp onu gözümüzde canlandırmaya çalışırız. Ben de Kekesfalva'nın anlattıklarıyla bu dâhi doktoru gözümde canlandırırken bir rejisör, bir tiyatro makyözünün sahneye koyduğu "doktor" figürünün tüm standart özelliklerini bir araya getirmiştim: ilk bakışta anlaşılan bir zekâ, cin gibi gözler, sorgulayıcı ve canlı bakışlar, sakin ancak kendinden emin tavırlar, etkileyici ve esprili bir konuşma tarzı... Zaten her nedense, özel kişilerin görünümlerinin de ilk bakışta hayran olunacak kadar farklı olacağı gibi bir yanılgımız

vardır. Bu yüzden birden kendimi kısa boylu, şişman, kel kafalı, gözleri miyop, kravatı bile kötü bağlanmış, kırışık elbisesi kül lekeleri içinde olan bir adamın karşısında bulunca hayal kırıklığından mideme kramp girdiğini hissettim. Gözümde canlandırdığım doktorun inceleyici, canlı bakışları yerine ucuz metal çerçeveler ardında ilgisiz, yorgun, hatta uykulu diyebileceğim bakışlarla karşılaşmıştım. Daha Kekesfalva'nın beni tanıştırmasına fırsat vermeden Condor, nemli, küçük elini uzatmış, hemen ardından da yeni bir sigara yakmak için sehpaya yönelmişti. Daha sonra tembel tembel gerinerek konuşmaya başladı:

"İşte böyle! Ancak her şeyden önce kurt gibi acıkmış olduğumu itiraf etmeliyim. Bir şeyler yesek çok iyi olacak! Eğer yemek henüz hazır değilse, Josef'ten bana içimi bastıracak ufak bir şeyler, biraz tereyağlı ekmek filan getirmesini rica edebilir miyiz?" Ve arkasındaki koltuğa rahatça kurulduktan sonra konuşmasını sürdürdü: "Bu öğleden sonra ekspresinin yemekli vagonunun olmadığını her defasında unutuyorum. Tam Avusturya hükümetine yakışır bir ilgisizlik." Sonra da, "Aha!" dedi. O anda uşağın yemek odasının sürgülü kapısını açtığını fark ederek bir an için konuşmasına ara verdi. "Senin dakikliğine güvenebileceğimi biliyordum, Josef! Ayrıca aşçınıza da özellikle teşekkür etmeliyim. Bütün gün koşturmaktan öğlen yemeğine de fırsat bulamadım."

Bu arada hemen bitişik odaya geçmiş, bizleri bekleme gereğini bile duymadan masa başındaki yerini alıp peçetesini boynuna sıkıştırmış ve çorbasını –bana göre oldukça sesli bir halde– höpürdetmeye başlamıştı. Bu faaliyeti sırasında da ne bana ne de Kekesfalva'ya tek kelime söyledi. Onu yalnızca önündeki yemekler ilgilendiriyor gibiydi. Tabii bir de miyop gözleriyle incelediği şarap şişeleri.

"Fevkalade!" diye söze girdi neden sonra. "Sizin şu meşhur Szomorodner'leriniz, üstelik de doksan yedi! Son gelişimde de tadına bakmıştım. Yalnızca onu yudumlamak için bile buraya gelebilirim. Hayır, Josef, şimdi içmeyeceğim! Önce bir bira alayım lütfen... Evet, teşekkürler!"

Birasını bir dikişte içtikten sonra aceleyle hazırlanmış servis tabağından en büyük parçaları seçip tabağına aldı ve lokmalarını rahat ve yavaş yavaş çiğneyerek etrafıyla ilgilenmeden karnını doyurmayı sürdürdü. Bizim orada olduğumuzun hiç farkında değilmiş gibi göründüğü için ben de onu yandan iyice inceleme fırsatı buldum. Gözümde büyüttüğüm, hakkında duyduğum övgülerden iyice etkilendiğim adamın son derece basit, her yerde rastlanır bir taşralı yüzü vardı; sivilce izleri ve çukurluklarla kaplı yusyuvarlak kaba bir yüz, patatesi andıran bir burun, derin çizgiler arasında kaybolmuş bir alın, tıraşsız pembe yanaklar, kısa kalın bir boyun, yağlı bir ense – tam Viyanalıların argoda "bira fıçısı" dedikleri türden, yumuşak yüzlü, tombul ve keyfine düşkün biri. Adam iyice kırışmış ceketinin düğmelerinden birkaçını açmış, rahat rahat oturmuş yemeğini yiyor, inatla etrafını umursamadan yemeğin keyfini çıkarmayı sürdürüyor, bu da beni inanılmaz derecede kızdırıyordu. Kim bilir, belki de aynı masada kısa süre önce yemekte beraber olduğumuz yarbay ve fabrikatörün bana karşı olan nazik tavırlarını unutamıyordum. Tabii bunun gibi bir oburun, şapırdayan dudaklarına götürdüğü her yudumdan önce şarap kadehini ışığa tutan bir içki düşkününün soracağım çok önemli ve özel soruya güvenilir, net bir cevap vereceğinden kuşkuya düşmeye başlamış olmamın da bunda payı vardı.

"Evet, ne var ne yok buralarda? Haberler nasıl? Mahsul nasıl olacak? Son haftalar biraz kurak geçti, değil

mi? Gazetede öyle bir şey okudum. Ya şeker fabrikası ne âlemde? Ne düşünüyorsunuz, şeker karteli yine fiyatları artıracak mı?" Condor bu tür anlamsız, yanıtlanmasını bile beklemediği sıradan sorularla zaman zaman çiğnemeye, yutmaya ara veriyor, benim varlığım ise onu zerre kadar ilgilendirmiyor gibi görünüyordu. O zamana kadar küstah ve kaba tıp mensuplarına birçok kez rastlamış olmama rağmen yine de bu hiç yontulmamış adama karşı inanılmaz bir öfke duyuyordum. Duyduğum hoşnutsuzluktan dolayı tek kelime bile konuşmadım.

Varlığımız onu asla rahatsız etmiyordu; neden sonra kahve servisinin yapılacağı geniş salona geçtiğimizde de ayaklı, döner kütüphaneden kül tablalarına kadar düşünülmüş, ayarlanabilir arkalığı ve kolluklarıyla özellikle Edith için hazırlanmış rahat hasta koltuğuna yerleşti. Öfke insanda yalnızca kötümser değil aynı zamanda eleştirici bir kişilik oluşturuyordu; bunların etkisiyle bu uyuşuk gövdenin bacaklarının çok kısa, konçları düşmüş eski çoraplarının içindeki ayaklarının komik denecek kadar küçük, göbeğinin ise pelte gibi, sarkık olduğunu görmekten tuhaf bir hoşnutluk duyuyordum. Onunla yakınlık kurmakla hiç ilgilenmediğimi göstermek için de koltuğumu ona arkamı dönecek şekilde yerleştirdim. Kasıtlı olarak susmama ve Kekesfalva'nın sinir içinde odada bir aşağı bir yukarı dolaşmasına hiç aldırıyormuş gibi görünmüyordu. Yaşlı adam bize puro, kibrit ve konyak servisi yapma çabasıyla sürekli odanın içinde dolaşıyordu. Condor ithal puroların bulunduğu kutudan üç puro alıp birini yaktıktan sonra ikisini yedek olarak kahve fincanının yanına koydu. Üstelik koltuk onun geniş gövdesine çok uygun olmasına rağmen yine de rahat edememiş, kendine en uygun pozisyonu bulmak için kıpırdanıp duruyordu. İkinci kahvesini de bitirdikten sonra karnı doymuş bir hayvan gibi rahat bir nefes aldı.

İğrenç, iğrenç, diyordum kendi kendime. Condor birden kollarını geriye atarak iyice gerindi ve Kekesfalva'ya dönerek alaylı bir tavırla konuşmaya başladı:

"Evet, dostum, ateş üzerinde oturuyormuş gibi bir haliniz var. Muayene sonucunu öğrenmekte acele ettiğiniz o kadar belli ki içtiğim puroyu ikram ettiğinize pişman olduğunuz anlaşılıyor. Beni çok iyi tanıyorsunuz. İşle aşı birbirine karıştırmaktan hiç hoşlanmadığımı bilirsiniz... Ayrıca inanın gerçekten *çok* aç ve *çok* yorgundum. Bu sabah yedi buçuktan bu yana hiç dinlenmeden ayaktayım, yavaş yavaş yalnızca midemin değil kafamın içinin de boşalmaya başladığını hissetmeye başlamıştım. Neyse artık..." Purosundan derin bir nefes çekerek dumanını halkalar halinde havaya üfledi. "Evet dostum, artık başlayabiliriz. Her şey çok iyi gidiyor. Yürüme egzersizleri, kültürfizik hareketleri, hepsi yolunda. Belki bir arpa boyu da olsa onu son görüşüme göre ilerlemiş olduğumuzu söyleyebilirim. Her şey yolunda, memnun olabiliriz. Yalnız..." Sigarasından bir nefes daha çekti. "Yalnızca genel davranışları açısından, yani psikolojik olarak demek istiyorum... Lütfen hemen heyecanlanıp korkuya kapılmayın sevgili dostum, tavırlarında belirgin bir farklılık gördüm..."

Önceden uyarılmasına rağmen Kekesfalva büyük bir korkuya kapılmış, elinde tuttuğu kaşık titremeye başlamıştı.

"Farklılık mı..." diye kekeledi. "Ne demek istiyorsunuz? Nasıl bir değişiklik bu?"

"Kısaca – farklılık farklılıktır, o kadar... Kötüleşmiş filan demedim, sevgili dostum. Goethe'nin de dediği gibi, ne iyi ne kötü! Henüz ben de ne olduğunu tam olarak anlamış değilim... Farklı olan bir şeyler var."

Yaşlı adam kaşığı halen elinde tutuyordu. Bırakacak gücü kendinde bulamadığı belliydi.

"Ne... Yolunda olmayan, farklı olan ne?"

Doktor Condor düşünceli bir halde başını kaşıdı.

"Bir bilebilseydim! Lütfen endişelenmeyin! Tamamen akademik ve net olmaya çalışıyorum. Size tekrar açık olarak belirtmek isterim: Saptadığım bu değişiklik hastalığın seyrinde değil, tamamen hastanın kendisinde, psikolojisinde. Ne olduğunu bilemiyorum, ama bugün onda bir değişiklik var. İlk kez sanki kontrolümden çıkmış, benden uzaklaşmış gibi bir his duydum." Tekrar sigarasından bir nefes çekerek, küçük gözleriyle Kekesfalva'ya sert bir bakış attı. "Bence doğrudan konuya girip dürüst olmakta yarar var. Birbirimizden çekinecek bir şey yok, kartları açık oynayabiliriz. Evet, sevgili dostum, şimdi bana açık ve net olarak söyleyin lütfen... Her zamanki sabırsızlığınıza kapılıp başka bir doktor mu çağırdınız? Burada olmadığım sırada başka biri Edith'i muayene edip farklı bir tedavi uyguladı mı?"

Kekesfalva korkunç bir suçla itham ediliyormuş gibi yerinden sıçradı: "Ne diyorsunuz, Allah aşkına? Çocuğumun üzerine yemin ederim ki..."

"Tamam, tamam... Lütfen yemin etmeyin, gerek yok buna..." diye sözünü kesti Condor telaşla. "Size inanıyorum. Sorumun cevabını aldım. Yanıldım. Yanlış tahmin... yanlış teşhis... bu profesörlerin, saray doktorlarının da başına gelebilir! Ne aptallık... Oysa yemin edebilirdim ki... O halde başka bir şey oldu... ama garip... çok garip... İzninizle!" Condor bir fincan kahve daha aldı.

"Peki ama kızıma ne oldu? Ondaki değişiklik ne? Sizce... siz ne dersiniz?" diye mırıldandı yaşlı adam endişeden kurumuş dudaklarıyla.

"Sevgili dostum, konuyu daha da güçleştirmeyin lütfen. Endişelenecek hiçbir şey yok, inanın bana, şerefimle temin ederim ki endişe gerektirecek bir şey yok! Eğer ciddi bir sorun olsaydı, bir yabancının yanında...

Teğmenim, kusura bakmayın, kötü bir amaçla söylemedim... böyle koltuğa yayılıp rahat rahat sizin güzel konyağınızı içmezdim, inanın. Bu arada konyağınız gerçekten enfes!"

Arkasına yaslanıp bir an için gözlerini kapadı.

"Ondaki değişikliği öyle bir anda, birkaç basit kelimeyle açıklamak olanaksız. Kelimelerin sınırlarında dolaşan bir durumla karşı karşıyayız. Başka bir doktorun tedaviye karıştığını düşündüğümde konuya bir açıklama getirmek belki mümkündü ama şimdi... Size inanıyorum Herr von Kekesfalva, böyle bir durumun olmadığından kesinlikle eminim, ama... bugün ilk kez Edith'le aramızdaki iletişimde bir şeylerin yolunda gitmediğini fark ettim... Aramızda bir kopukluk vardı... bakın... daha anlaşılır bir şekilde açıklamaya çalışayım... Hastayla doktoru arasında uzun süren bir tedaviden sonra belirli bir yakınlık, ilişki oluşur... Kim bilir, belki de buna ilişki demek yanlış, çünkü ilişki daha 'bedensel' bir anlam taşır gibi... Ancak bu bambaşka, güvenin güvensizlikle harmanlandığı, istek ve nefretin, çekicilikle ve iticiliğin birbiriyle çatıştığı, tabii zaman zaman birinden birinin ağır bastığı garip bir ilişki... Bizler bu değişimlere alışkınız. Bazen doktor hastasını bazen hasta doktorunu farklı görür; bazen bir bakışta anlaşırlar, bazen her ikisi de tamamen başka telden çalar... İlişkilerdeki bu dalgalanmalar çok ilginçtir, ne anlaşılabilir ne de ölçülebilir. Çok kaba olsa da size bunu bir örnekle açıklamaya çalışacağım. Hastanızla olan ilişkileriniz de bir anlamda yazı makinenizden birkaç gün ayrı kalmanız durumunda ortaya çıkan duruma benzer. Birkaç gün sonra geri dönüp de makinenin başına oturduğunuzda bir şeylerde terslik olduğunu fark eder ancak ne olduğunu tam olarak tanımlayamazsınız. Her zamanki kadar iyi çalışmaktadır, ama bir şey, açıklayamayacağınız bir şey size, onu baş-

ka birinin kullanmış olduğunu sezdirmektedir. Ya da siz teğmen atınıza iki gün için başka biri binse, bunu atın koşmasından, duruşundan, davranışlarından kesinlikle fark edersiniz, ama değişim o kadar küçük ve önemsizdir ki bunu tam olarak açıklamakta güçlük çekersiniz... Bunların çok kaba benzetmeler olduğunun farkındayım, bir doktorla hastası arasındaki ilişkiler çok daha özel, çok daha narin, kırılgan yapıdadır. İnanın bana Edith'te son ziyaretimden bu yana neyin değiştiğini açıklamakta çok zorluk çekiyorum. Ama bir şey –açıklayamadığım, bundan dolayı da kendi kendime kızdığım bir şey– var. Bir değişiklik olmuş onda ve bunu anlayamamak bana büyük sıkıntı veriyor."

"Peki bu değişiklik nasıl belli oluyor?" diye sordu Kekesfalva derin bir iç çekmeyle. Condor'un yeminleri onu sakinleştirmeye yetmemişti, alnı ter içindeydi.

"Değişiklik nasıl mı belli oluyor? Birtakım duygusal tepkiler ve ayrıntılar. Ona bazı kültürfizik hareketleri yaptırmak istediğimde, bana karşı koymak istediğini hissettim; daha onu tam olarak muayene etmeye başlamadan, 'Bütün bunlar gereksiz, eskiye göre bir fark yok,' diyerek itiraz edecek oldu. Halbuki daha önceleri muayenenin sonuçlarını heyecanla *beklerdi.* Ona bazı hareketler önerdiğimde ise 'Ah, bunların hiçbir faydası yok' ya da 'Bunlarla bir ilerleme sağlayamayız' gibi aptalca çıkışlar yaptı. Gerçi bu karşı koymaların önemli olduğunu söyleyemem, belki sinirli ve keyifsizdi ama dostum, Edith şimdiye dek bana karşı hiç böyle davranmamıştı. Kim bilir, belki de yalnızca kendini iyi hissetmediği bir gündü... Bu herkesin başına gelebilir."

"Ama gerçekten... durumunda... kötüye giden bir şey yok, değil mi?"

"Size daha kaç kere yemin etmem gerekiyor, sevgili dostum? İnanın bana, en ufak bir kötüye gidiş ol-

saydı doktoru olarak ben, sizin babası olarak duyacağınızdan çok daha büyük endişe duyardım; gördüğünüz gibi hiçbir huzursuzluğum yok. Aksine Edith'in bu karşı koymaları hoşuma gitmedi desem yalan olur. Kızcağızın birkaç hafta öncesine göre çok daha hassas, gergin, sabırsız ve öfkeli davrandığını kabul ediyorum, sizi de çok zor durumlara düşürdüğünü sanıyorum. Ancak bu tür bir karşı koyma aynı zamanda yaşama arzusunun, iyileşme isteğinin de göstergesidir, bir organizma ne kadar normal ve güçlü çalışmaya başlarsa o kadar büyük şiddetle hastalıklarından kurtulmak isteyecektir. İnanın bana sakin, 'uysal' hastalardan sizin sandığınız kadar çok hoşlanmayız. Onlar doktoruna en az yardımcı olanlardır. Hastanın enerjik ve hatta öfkeli karşı koymaları, isyanları çoğu, bizim için istenilen tepkilerdir; çünkü aslında anlamsız gibi görünen bu direnmeler çoğu kez en seçme ilaçlarımızdan daha etkili olurlar. Dolayısıyla bir kez daha söylüyorum. Hiç endişeli değilim. Kim bilir, belki de yeni bir tedavi kürüne başlamak için bu direncin faydası olur; hatta belki de bu durumdaki hastalar için çok önemli olan psikoloji güçleri de oyuna katmanın zamanı gelmiştir." Başını kaldırarak bize baktı. "Bilmem beni anlıyor musunuz?"

"Elbette," diye söze karıştım birden farkına bile varmadan. Bu ona söylediğim ilk sözdü. Her şey benim için son derece açık ve anlaşılırdı.

Yaşlı adam ise hiç kıpırdamıyor, halen aynı şekilde kaskatı duruyordu. Boş gözlerle önüne bakıyordu. Condor'un açıklamalarından hiçbir şey anlamadığını, çünkü anlamak istemediğini hissediyordum. Tüm dikkati, korkuları, düşünceleri yalnızca tek bir sorunun yanıtına yönelmişti: Kızı iyileşecek miydi? Bu kısa sürecek miydi? Ne zaman iyileşebilirdi?

"Nasıl bir yeni tedavi?" Heyecanlandığı zamanlar-

da hep olduğu gibi kekelemeye başlamıştı: "Hangi yeni tedavi... Yeni bir tedavi şeklinden bahsettiniz... Ne tür bir yeni tedavi uygulamayı düşünüyorsunuz?" Bu "yeni" sözcüğüne takıldığını, her yenilikte yeni bir umut gördüğünü seziyordum.

"Sevgili dostum, lütfen nasıl bir tedavi uygulayacağımı ve ne zaman uygulayacağımı bana bırakın! Beni sürekli sıkıştırıp yeni bir şeyler denemeye zorlamayın lütfen! Elimde sihirli bir değnek yok ki! İnanın bana hastanızın durumu, hoşuma gitmese de biz doktorlar böyle deriz, hastanızın durumu benim için en önemli sorundur ve öyle de kalacaktır. Bunu yenmeyi başaracağız!"

Kekesfalva boş ve bitkin gözlerle bakıyordu. Tekrar tekrar aynı soruları sormamak için kendini çok zor tuttuğunu hissediyordum. Condor da bu sessizliğin baskısındaki anlamı kavramış gibiydi. Birden ayağa kalktı.

"Sanırım bugün için sorunu hallettik sayılır. Size izlenimlerimi anlattım, daha fazlası gevezelik olacak... Edith önümüzdeki günlerde daha isyankâr olabilir. Sakın endişelenmeyin. Sonunda sorunun ne olduğunu muhakkak çözeceğim. Yalnızca sizden bir ricam olacak: Lütfen hastanın karşısında böyle endişeli, üzgün dolaşmayın. Ayrıca kendinize, sinirlerinize de hâkim olun. Bu da ikinci ricam. Çok uykusuz görünüyorsunuz, korkarım kuruntularınızla ve üzüntülerinizle kendinize çok fazla eziyet ediyorsunuz. En iyisi hemen bu akşam erkenden birkaç damla baldıran alıp yatağa girin ki sabaha dinlenmiş, formda olarak başlayabilin. Bugünlük muayene saatimiz bitmiştir! Bir puro daha içip yola koyulmalıyım."

"Gerçekten... gerçekten artık gitmek mi istiyorsunuz?"

Doktor kararında ısrarlıydı.

"Evet dostum. Bugünlük bu kadar! Bu akşam son bir hasta ziyaretim daha var, ona da uğrayacağıma söz

verdim... Gördüğünüz gibi sabahın yedi buçuğundan beri ayaktayım, sabahı tamamen hastanede geçirdim, hiç normal bir durum değil... Neyse, bundan bahsetmeyelim. Sonra tren, sonra burası; eh bizim gibilerin de kafasının çalışabilmesi için arada sırada ciğerlerinin temiz havaya ihtiyacı vardır, değil mi? Lütfen arabayı çıkarmayın, biraz yürümek istiyorum. Muhteşem bir mehtap var. Tabii saygıdeğer teğmeni sizden ayırmak istemem, doktorunuzun önerisine rağmen yatmayı düşünmüyorsanız beraberce biraz sohbet edersiniz."

O anda görevimi anımsadım. "Hayır," diye atıldım telaşla. Ertesi gün sabah çok erken görevde olmam gerektiğini, zaten benim de daha önceden ayrılmak isteğinde olduğumu belirttim.

"Sizce bir sakıncası yoksa beraber yürüyebiliriz."

O anda Kekesfalva'nın bakışlarında bir kıvılcım yanıp söndü. Görev! Soru! Bilgi alma! O da, konuştuklarımızı anımsamıştı.

"Hemen yatmaya gidiyorum," diye açıkladı Condor'un arkasından bana kaçamak bir bakışla anlaşmamızı anımsatarak. Bu uyarı gereksizdi. Daha şimdiden bileklerimde nabzımın hızlı atışlarını hissediyordum. Gizli görevimin artık başladığını biliyordum.

Condor'la evden çıktığımızda ister istemez daha ilk basamakta kalakaldık. Ön bahçenin inanılmaz güzellikte, gizemli bir görünümü vardı. Evin çeşitli odalarındaki hararetli sohbetler sırasında hiçbirimizin aklına pencereden dışarı bakmak gelmemişti ve şimdi inanılmaz bir değişim bizi karşılıyordu. Devasa büyüklükteki dolunay, yıldızlarla dopdolu gökyüzünde parlatılmış gümüşten bir tepsiyi andırır şekilde parıldıyordu. Güneşli bir yaz gününden kalma sıcak hava kendini hissettiriyor, ay ışığı

ise bahçeye gizemli bir kış atmosferi sunuyordu. Yolun iki yanına dizili budanmış ağaçların gölgelediği bahçe yolundaki çakıltaşları henüz düşmüş kar taneleri gibi parıldıyor; ışığın gelişine göre bir maun rengine, bir cam şeffaflığına bürünen ağaçlar kıpırdamadan sessiz bir uykuya dalmış görünüyorlardı. Ay ışığının doğadaki yansımasını, buzdan bir yüzeyin donuk parlaklığını yansıtan ve tam bir sessizlik ve hareketsizliğin egemen olduğu bu bahçedeki kadar gizemli bulduğumu hiç hatırlamıyordum; kış gecelerini andıran bu parlaklığın büyüsü öyle yanıltıcıydı ki, kayacakmış gibi görünen merdivende elimizde olmadan ürkek adımlar atmıştık. Karla kaplıymış gibi görünen çakıltaşlarının üzerinde yürürken, birden artık iki değil dört kişi olduğumuzu gördük; ay ışığında gölgelerimiz en ayrıntılı şekilleriyle önümüze serilmişti. Her hareketimizi aynen tekrarlayan, tam önümüzde ilerleyen bu iki siyah yol arkadaşını elimde olmadan dikkatle inceliyor ve –zaman zaman çocuksu duygulara kapılmaktan kendimi alıkoyamıyordum– benim gölgemin yol arkadaşımın şişman ve tıknaz gölgesinden daha "yakışıklı", ince ve uzun olduğunu görmekten mutluluk duyuyordum. Aslında bu tür bir saçmalığı kişinin kendi kendine itiraf etmesi bile çok zordu, ama bu üstünlük duygusu bir anlamda kendime olan güvenimin artmasını sağlamıştı. Zaten kişinin ruhsal dengesini belirleyen rastlantılar, cesaretimizi artıran ya da kıran küçük ayrıntılar değil midir?

Tek sözcük bile etmeden bahçe kapısına ulaşmıştık. Kapıyı kapatmak için tekrar arkamıza, bahçeye dönüp bakmamız gerekti. Evin ön cephesi mavi fosfat sürülmüşçesine parlıyor, tek bir buzul kütlesini andırıyordu. Yoğun ay ışığında pencereler öylesine parlak bir görünümdeydiler ki hangi pencerede ışık olup hangisinde olmadığı anlaşılmıyordu bile. Demir kapının mandalının

kapanırken çıkardığı sesle bu derin sessizlik yarıldı. Bu gizemli ortamı bozan doğal gürültünün verdiği rahatlıkla Condor ondan hiç ummadığım bir yakınlıkla konuşmaya başladı:

"Zavallı Kekesfalva! Ona karşı çok sert davrandığım için kendi kendime kızıyorum. Beni daha saatlerce alıkoyup yüzlerce soruyu, hayır, belki de aynı soruyu yüzlerce defa sormak istediğini çok iyi biliyordum. Ama daha fazla dayanacak halim yoktu. Çok zor bir gün geçirdim; sabahtan akşama kadar hastalar, üstelik genellikle ilerleme gösteremeyecek türden..."

Bu arada iki yanı ağaçlarla çevrili, ay ışığının yapraklar arasından sızıp yerde bir gölge karmaşası yarattığı yola girmiştik. Yolun ortasındaki beyaz çakıltaşları gölgelere inat daha bir parlıyordu. Bu ince ışık çizgisi boyunca ilerledik. Saygılı davranarak Condor'u yanıtlamadım. Ama anlaşılan o bunun farkında bile değildi.

"Bazı günler onun ısrarlı tutumuna dayanamıyorum. Biliyor musunuz, bizim meslekte asıl zor olan hastalar değil, onlara karşı nasıl davranmanız gerektiğini bilebiliyor, bu konuda bir yöntem geliştirebiliyorsunuz. Ayrıca bir hastanın şikâyetleri, soruları ya da sızlanmaları bizler için ateşleri ya da baş ağrıları olması kadar doğaldır. Onların sabırsızlıklarını baştan hesaba kattığımız için bunlara hazırlıklı oluyoruz; onları sakinleştirecek uyku ilaçlarımız, ağrıkesici tabletlerimiz yanında yalanlarımız ve özel rahatlatma yöntemlerimiz vardır. Bizim için yaşamı asıl zorlaştıran yakınlardır; onları hiç ilgilendirmediği halde hastayla doktoru arasına girip, sürekli 'gerçeği' öğrenme çabasında olan hasta yakınları. Hepsi yeryüzündeki tek hasta kendi hastalarıymış ve yalnızca onun tedavisiyle ilgilenilmesi gerekirmiş gibi bir davranış içindedirler. Aslında Kekesfalva'nın sorusunu anlayışla karşılıyorum, ama biliyor musunuz, sürekli sabırsızlık, karşısındakinin

de sabrını tüketebiliyor. Ona belki yüz defa şehirde beni bekleyen, ölüm kalım mücadelesi veren bir hastam olduğundan bahsettim. Bunu bilmesine rağmen her gün telefon üzerine telefon ediyor ve beni bir anlamda zorla da olsa umut vermem için sıkıştırıyor da sıkıştırıyor. Üstelik de bir doktor olarak bu stresin onun için ne kadar zararlı olduğunu da biliyor, onun tahmin ettiğinden çok fazla endişeleniyorum. Durumun ne kadar tehlikeli olduğunu bilmemesi gerçekten büyük şans!"

Korkmaya başlamıştım. Demek durum gerçekten kötüydü. Condor kendisinden dolaylı yollardan öğrenmek istediklerimi tüm çıplaklığıyla açıklamıştı. Heyecanla sordum:

"Özrünüzü rica ederim, saygıdeğer doktor, huzursuzluğumu lütfen anlayışla karşılayın... Edith'in durumunun bu kadar umutsuz olduğunu gerçekten bilmiyordum..."

"Edith mi?" Condor şaşkınlık içinde bana döndü. Başka biriyle konuştuğunun henüz farkına varmış gibiydi. "Edith de nereden çıktı? Onun hakkında tek bir sözcük bile ettiğimi anımsamıyorum... Beni tamamen yanlış anladınız... Edith'in durumu halen durağan, *maalesef* hiçbir değişim yok... Beni asıl endişelendiren *o, Kekesfalva*, onun durumundan çok korkuyorum. Son aylarda nasıl değiştiğini, çöktüğünü fark etmediniz mi? Her hafta önceki haftadan daha kötü görünüyor."

"Bu konuda kesin bir yargıya varmam olanaksız... Herr von Kekesfalva ile tanışma onuruna erişeli henüz birkaç hafta oldu..."

"Ah, evet – doğru! Özür dilerim... Bu durumda fark etmeniz olanaksız tabii... Ama ben onu yıllardır tanıyan biri olarak, bugün ellerini gördüğümde kendi payıma gerçekten korktum. Nasıl damarlarının çıktığını, zayıf ve kemikli olduğunu fark etmediniz mi? Her gün birçok

ölünün elini gören biri olarak, o mavimsi rengi canlı bir elde fark edince ister istemez ürküyorum. Sonra... giderek artan duygusallığı da beni tedirgin ediyor: En ufak duygulanmada gözleri yaşarıyor, biraz korkup endişelense beti benzi soluyor. Özellikle Kekesfalva gibi geçmişte güçlü ve enerjik olan erkeklerin, bu şekilde kendilerini bırakmaları çok endişe verici bir durumdur. Sert insanların birden yumuşaması ne yazık hiç iyiye işaret değildir – hatta birden hoşgörülü bir insana dönüşmeleri hiç hoşuma gitmez. Bayağı tehlikeli bir durumdur bu! Bir şeylerin yolunda gitmediğinin işaretidir. Onu iyice muayene etmeyi epey önce aklıma koydum, ama bunu ona söylemeye bir türlü cesaret edemiyorum. Şu anda hasta olduğu, ölümüyle sakat kızını yalnız bırakacağı gibi bir düşünceye kapılmasına neden olmanın riskini göze almam gerçekten mümkün değil. Zaten bütün gün endişe içinde yaşıyor, giderek artan sabırsızlığı onu uçuruma sürüklüyor... Hayır hayır teğmenim, beni yanlış anladınız. Beni asıl endişelendiren Edith değil, babası... Korkarım yaşlı adam çok fazla dayanamayacak."

Yıkılmıştım. Bunu hiç düşünmemiştim. O zamanlar henüz yirmi beş yaşındaydım ve yakınlarımdan birinin ölümünü hiç yaşamamıştım. Dolayısıyla beraber yemek yediğin, içtiğin, sohbet ettiğin bir insanın ertesi gün tabuta girebileceğinin düşüncesini bile kabullenemiyordum... Aynı anda yüreğimde beliren sızı, bu yaşlı adamı gerçekten sevmiş olduğumu hissettiriyordu. Birden duyduğum sıkıntıyla doktoru yanıtlamak istedim.

"Korkunç bir şey bu..." dedim üzüntüyle. "Korkunç bir şey olur bu! Böylesine iyi, böylesine hoşgörülü, cömert bir insan... Şimdiye kadar tanıdığım ilk gerçek Macar asilzadesi..."

O anda tuhaf bir şey oldu. Condor aniden olduğu yerde kalakaldı, ben de istemeden ona uymak durumun-

da kaldım. Şaşkınlık içinde bana bakıyor, gözlüğünün çerçevesi ay ışığında parlıyordu. Birkaç defa derin nefes aldıktan sonra şaşkınlık içinde sordu:

"Asilzade mi?.. Üstelik de gerçek... Kekesfalva mı?.. Çok özür dilerim, teğmen ama... bunu söylerken ciddi miydiniz?.. Gerçek bir asilzade derken yani..."

Soruyu tam olarak anlamamıştım. Önce saçma bir şey söylediğimi sandım ve sıkıntıyla yanıtladım:

"Bu benim görüşüm tabii... Şu ana kadar Herr von Kekesfalva'yı her durumda kibar ve alçakgönüllü bir insan olarak tanıdım... Kışlada bize Macar asillerinin çok kendini beğenmiş, kibirli insanlar olduğu söylenirdi... Ama ben... ben... hiç böylesine iyi, hoşgörülü bir insana rastlamadım... ben... ben...

Condor'un şaşkınlıkla karışmış bir dikkatle beni hâlâ süzdüğünü fark edince sustum. Yuvarlak yüzü ay ışığıyla aydınlanıyor, gerçekte olduklarından daha kalın ve parlak görünen gözlük camlarının gerisinde beni merakla inceleyen gözleri zorlukla seçiliyordu. Birden kendimi büyüteç altına alınmış, debelenen bir böcek gibi hissettim. Cadde bomboş olmasaydı yolun ortasında durmuş birbirimize bakarken oldukça tuhaf bir görüntü oluşturmuş olurduk. Neden sonra Condor başını önüne eğerek tekrar yürümeye başladı. Bu arada kendi kendine konuşuyormuşçasına mırıldanıyordu:

"Gerçekten ama gerçekten çok tuhaf bir insansınız... Kusura bakmayın, bunu söylerken kesinlikle kötü bir şey demek istemedim... Ancak bana hak verin... Gerçekten tuhaf... çok tuhaf bir şey bu... Biraz önce, Kekesfalvalara ancak son birkaç haftadır gidip geldiğinizi söylediniz. Bir kasabada, üstelik de dedikodudan geçilmeyen dar bir çevrede yaşıyorsunuz... ve onun bir asilzade olduğunu düşünüyorsunuz. Arkadaşlarınızdan onun asaleti hakkında, asaletinin durumu hakkında bir

şeyler –kötü bir şeyler demek istemiyorum– bir şeyler anlatıldığını duymadınız mı! Hadi canım, size bir şeyler anlatılmış olmalı."

"Hayır," diye yanıtladım hırsla. Kızmaya başladığımı hissediyordum. ("Tuhaf", "ilginç" olarak değerlendirilmek hoş bir duygu değildi ne de olsa.) "Üzgünüm, kimsenin bana bir şey söylemesine fırsat vermedim. Ben de Kekesfalva hakkında kimseyle konuşmadım."

"İlginç!" diye mırıldandı Condor. "İlginç! Bana sizden bahsettiğinde kişiliğinizi abarttığını düşünmüştüm... Şunu açıkça söylemeliyim, bugün benim hatalı teşhis günüm olsa gerek... Kekesfalva'nın sizi anlatırkenki heyecanından, coşkusundan kuşku duyduğumu belirteyim... Dans konusundaki hatanızdan dolayı oraya tekrar gittiğinize... ve ondan sonra yalnızca hastaya duyduğunuz ilgi ve sempatiden ziyaretleri sürdürdüğünüze inanamadım. Yaşlı adamın nasıl kullanıldığını bilemezsiniz... Bence size söylememde bir sakınca yok, bu eve gelmenizin gerçek nedenini ortaya çıkarmaya karar vermiştim. Nasıl ifade etmem gerektiğini bilemiyorum ama hakkınızda, bu ya tuzu kuru bir hayat yaşamayı aklına koymuş, içten pazarlıklı bir genç ya da davranışlarında samimiyse iç dünyasında çok saf, henüz çocukça duygular taşıyan biri, diye düşündüm. Trajik ve tehlikeli olayların çok genç insanlar için tuhaf bir çekicilikleri vardır, bilirsiniz. Gençlerin sağduyuları onları genellikle doğru yargılara götürür; siz de doğru tahmin ettiniz... Kekesfalva gerçekten çok farklı bir insan! Onun hakkında söylenebileceklerin hepsini çok iyi biliyorum, ama beni affedin, onu bir asilzade olarak nitelemeniz gerçekten çok komik! Lütfen onu yeryüzündeki herkesten daha iyi tanıyan bu adama inanın. Bu adama ve zavallı çocuğa gösterdiğiniz yakınlıktan, dostluktan dolayı utanmanıza, çekinmenize hiç gerek yok. Size ne denirse densin, sakın aldırmayın. Bü-

tün bunların bugünün kederli, şaşkın, sarsılmış Kekesfalvasıyla ilgisi bile yok."

Condor bütün bunları söylerken yürümeyi sürdürüyor, bir kez olsun yüzüme bakmıyordu. Bir süre sonra yavaşladı. Bir şeyler düşündüğü belliydi. Onu rahatsız etmek istemedim. Dört beş dakika hiç konuşmadan yan yana yürüdük. Yanımızdan geçen arabaya yol vermek için kenara çekildik. Basit bir köylü olan arabacı gecenin bu saatinde boş yolda konuşmadan dolaşan bir teğmenle kısa boylu, şişman, gözlüklü adamın oluşturduğu garip çifte merakla baktı. Araba geçtikten sonra Condor birden bana döndü:

"Bakın teğmenim, dünyada bir şeyi yarım söylemek ya da yarım bırakmak kadar kötü bir şey yoktur. Her kötülük bu yarım işlerden çıkar. Belki de istemeden gereğinden fazla konuştum, ama iyi duygularınızın incinmesine neden olmayı kesinlikle istemem. Öte yandan sizi meraklandırdım hiç kuşkusuz, bu konuda bilgi edinme ihtiyacı duyacaksınız. Korkarım size gerçekler çarpıtılmadan, tüm açıklığıyla anlatılmayacak. Aslına bakarsanız birinin sürekli ziyaret ettiği bir evde, beraber olduğu insanların kim olduğunu bilmeden bulunması kabul edilir bir durum değil... Hatta artık Kekesfalvalara aynı rahatlık, içten duygularla gidemeyebilirsiniz bile. Eğer dostumuzla ilgili gerçekleri öğrenmek, samimiyetle öğrenmek istiyorsanız, size gerekli açıklamaları yapmaya hazırım."

"Elbette..."

Condor cepsaatine baktı.

"On biri çeyrek geçiyor. Yaklaşık iki saat vaktimiz var. Trenim bir yirmide. Ancak bu tür konuların yolda ayaküstü konuşulmasının doğru olmayacağını düşünüyorum. Rahatça konuşabileceğimiz sakin bir yer biliyor musunuz?"

Biraz düşündüm.

"En iyisi Arşidük Friedrich Caddesi'ndeki 'Tirol Şarapevi'," dedim. "Orada rahatsız edilmeden, rahatça konuşabileceğimiz localar var."

"Mükemmel! En doğrusu bu!" dedikten sonra adımlarını yine sıklaştırdı.

Tek sözcük etmeden yolun sonuna kadar yürüdük. Bu arada kasabanın bitişik düzende sıralanmış evlerinin ay ışığında ağaçlı bir bulvarı andırdığı anayola ulaştık. Tamamen ıssız yollarda arkadaşlarımdan hiçbirine rastlamamış olmamız gerçekten büyük şanstı. Nedeni tam olarak bilmesem de ertesi gün yanımdakinin kim olduğu konusunda sorguya çekilmek istemiyordum. Bu garip olaylar ağına takıldığımdan bu yana, giderek daha gizemli derinliklerine yuvarlandığımı hissettiğim bu labirentle bağlantı kurulabilecek her olgudan korkar olmuştum.

"Tirol Şarapevi" kötü şöhretine rağmen, küçük, samimi bir lokaldi. Kasabanın oldukça ücra bir köşesinde, eski, kargacık burgacık dar bir sokakta olmasına rağmen üçüncü ya da dördüncü sınıf bir şaraphaneydi ve bizim çevrelerde oldukça rağbetteydi. Bunun sebebi de hiç kuşkusuz sahibinin anlayışlı bir insan olması, ayrıca –gündüz bile olsa– çift kişilik bir oda kiralamak isteyen müşterilerinden, polisin sormayı zorunlu tuttuğu kimlik belgelerini isteyerek onları rahatsız etmeyecek kadar bilinçli bir unutkanlığı olmasıydı. Kısa ya da uzun, bu kaçamakların gizli kalabilmesini sağlayan öteki bir güvence de bu aşk yuvalarına ulaşmak için, herkesin gözü önünde olan ana girişi değil –bir kasabada, her an sizi görebilecek binlerce göz vardır– kimsenin dikkatini çekmeden barın yan tarafındaki dar merdivenleri kullanarak gizli hedefinize ulaşabilmenizdi. Buna karşılık

bu tür basit lokantaların genelinde olduğu gibi sunulan mezeler ve içkiler pek de iyi sayılmazdı; ama yine de her akşam yöre sakinleri burada örtüsüz tahta masaların etrafına doluşur, içkilerini yudumlarken bir yandan da günün olaylarından, devlet ve ülke sorunlarından konuşurlardı. Beraber olmak ve şaraplarını yudumlamaktan başka düşüncesi olmayan, kendi halindeki bu ayyaşların doldurduğu dikdörtgen biçimindeki basit salonun çevresine, birkaç basamak yüksekliğinde "localar"dan oluşan bir galeri yapılmıştı. Locaların arası, tahta üzerine kızgın demirle yapılmış gereksiz resimlerle, içkiyle, sarhoşlukla ilgili vecizelerle süslenmiş ve oldukça kalın tahta duvarlarla ayrılmıştı. Bu küçük sekiz bölme mekânın orta kısmından ağır perdelerle ayrılıyordu, öyle ki buraların neredeyse "*chambres séparées*"[1] oldukları bile söylenebilirdi. Aslında gerçekte de kısmen bu amaçla kullanılıyorlardı. Subaylar ya da garnizondaki bir yıllık gönüllüler Viyana'dan gelen kızlarla dikkat çekmeden eğlenmek istedikleri zaman bu localar için rezervasyon yapıyorlardı; duyduğuma göre, genelde fazlasıyla disiplinli bir insan olan albay bile, emrindeki gençlerin eğlence anlarının sivillerce görünmesini engelleyen bu akıllıca tedbiri olumlu karşılıyordu. İçerde geçerli kurallar arasında da gizliliğe saygı başroldeydi: Şaraphanenin sahibi Herr Ferleitner'in geleneksel Tirol giysileri içindeki bayan garsonlarına locaların perdelerini hiçbir şekilde, önceden sesli olarak izin almadan açmamaları ve subayları localardaki zille özel olarak çağrılmadan rahatsız etmemeleri konusunda kesin talimatı vardı. Böylece eğlenceye rağmen ordunun onuru korunuyordu.

Bir locanın yalnızca rahatsız edilmeden konuşmak

1. (Fr.) Ayrı odalar. (Y.N.)

amacıyla kullanılması, bu hanın geçmişinde pek görülmüş olaylardan değildi. Ancak Doktor Condor'un söz verdiği açıklamalar sırasında içeri girecek arkadaşlarımdan birinin selamı ya da meraklı bakışlarıyla rahatsız edilmek istemiyordum; ayrıca benden yüksek rütbeli birine rastlayınca mecburen ayağa kalkmak da beni rahatsız ederdi. Condor'la birlikte bara doğru ilerlerken, birden huzursuz oldum, ertesi gün böyle yabancı, şişman bir adamla locada özel saatler geçirmiş olduğum için arkadaşlarım arasında ne denli alay konusu olabileceğimi düşündüm. Ama içeri girince, lokalin oldukça tenha olduğunu görüp rahatladım. Bizimki gibi küçük bir garnizon için ay sonlarında her zaman görülen olağan bir durumdu bu. Bizim karargâhtan kimse yoktu; ayrıca tüm localar da boştu, istediğimizi seçebilirdik.

Condor garson kızın tekrar gelmesine gerek olmayacak şekilde bir defada iki litre şarap siparişi vererek parasını da yüklü bir bahşişle beraber peşin ödedi. Garson kız, "İyi eğlenceler! Çok teşekkür ederim!" dedikten sonra kayboldu. Kapıdaki kalın perde örtüldü. Arada sırada salondaki masalardan duyulan birkaç yüksek ses ya da kahkaha dışında tüm sesler kesildi. Burası güvenli ve rahatça konuşabileceğimiz sessiz bir hücreydi.

Condor önce benim sonra kendinin ayaklı kadehine şarap doldurdu; tereddütlü hareketlerinden bana söyleyeceklerini, belki de söylememesi gerekenleri içinden geçirdiği anlaşılıyordu. Bir anlamda söyleyeceklerinin muhasebesini yapıyordu. Neden sonra bana döndüğünde, beni daha önce çok rahatsız eden uykulu ve kayıtsız hali tamamen kaybolmuştu; bakışları son derece net ve kararlıydı.

"En doğrusu her şeye en başından başlayıp, asil Herr Lajos von Kekesfalva'yı şimdilik bir yana bırakmak. Çünkü o zamanlarda henüz bu isimde biri yoktu. Si-

yah ceketli, altın gözlük çerçeveli bir çiftlik sahibi, bir asilzade ya da Macar soylusu yoktu o günlerde. Yalnızca Macaristan-Slovakya sınırındaki küçük bir köyde oturan, köydekilerin çoğunlukla Laemmel Kanitz diye çağırdıkları, gerçek adı ise Leopold Kanitz olan zeki, narin gövdeli, cin bakışlı küçük bir Yahudi çocuğu vardı..."

O anda şaşkınlıktan sıçramış ya da başka bir şekilde hayretimi belirtmiş olmalıyım. Her şeyi bekliyordum ama böyle bir şeyi asla. Condor gülümseyerek, rahatlık içinde konuşmasını sürdürdü:

"Evet, Kanitz, Leopold Kanitz, gerçek adı bu! Ancak çok sonraları bu isim bir bakanın isteğiyle değiştirilip bir de asalet unvanıyla süslenmiş. Buralarda uzun süre yaşayan, güçlü ve iyi bağlantıları olan birinin *peau neuve*[1] edinebileceğini, adını Macarlaştırıp, hatta bir de asalet unvanı ekletebileceğini hatırlamıyorsunuz herhalde. Gerçekten de bunları bilmek için henüz çok gençsiniz... O günlerin üzerinden çok sular aktı; bu kurnaz bakışlı, işbilir, akıllı, yerden bitme Yahudi delikanlısının para karşılığı meyhanede içen çiftçilerin atlarına ya da arabalarına göz kulak olduğu ya da bir avuç patates karşılığında pazardan dönen kadınların sepetlerini eve taşıdığı günler çok gerilerde kaldı.

Kekesfalva'nın ya da daha doğrusu küçük Kanitz'in babası Macar soylusu falan değildi; şehrin girişinde küçük mütevazı bir meyhane işleten çok fakir, güçsüz bir Yahudi'ydi. Oduncular ve arabacılar sabah akşam orada mola verir, Karpat Dağları'nı geçerken yaşanacak soğuktan önce ya da sonra birkaç kadeh yetmiş derecelik şnapsla içlerini ısıtmaya çalışırlardı. Bazen içki kadehte durduğu gibi durmaz, alkolün etkisiyle içleri kaynayıp

1. (Fr.) Yeni bir kimlik edinmek, bambaşka biri olmak. (Y.N.)

içki kafalarına vurunca, ortalık dağılır, sandalyeler, şişeler havalarda uçuşurdu. İşte böyle arbedelerden birinde küçük Kanitz'in babası onu öldüren darbeyi almıştı. Pazardan dönen birkaç sarhoş çiftçi kavgaya tutuşunca tek ekmek kapısı olan meyhanenin kiralık eski eşyalarını korumaya çalışan meyhaneci, onları ayırmaya çalışmış, iriyarı bir adam olan arabacı onu hırsla tuttuğu gibi köşeye savurmuş, zavallı adam orada inleyerek kalakalmıştı. O günden sonra bir yıl kadar kan kusmuş, bir yıl sonra da hastanede ölmüştü. Ailesine geride hiç para bırakamadı. Ancak cesur bir kadın olan dul karısı çamaşır yıkayarak, ebelik yaparak kendine ve çocuklarına kimseye muhtaç olmadan bakmayı başardı. Bu arada bohçacılık da yapıyor, küçük Leopold ise bohçaları sırtında taşıyarak ona yardım ediyordu. Bunun dışında da birkaç kuruş kazanabilmek için elinden geleni ardına koymuyor, bakkala çıraklık, köyler arası kuryelik yapıyordu. Daha arkadaşlarının sokaklarda bilye oynadıkları bir çağda o her şeyin fiyatını, neyin nereden kaça alındığını, neden nasıl yararlanacağını, alımı, satımı biliyor, bu arada eğitimi için de zaman ayırabiliyordu. Hahambaşı ona okuma yazmayı öğretiyordu; küçük çocuk o kadar yetenekli ve istekliydi ki daha on üçüne yeni basmışken bir avukatın kâtipliğini yaptığı gibi, küçük esnafın defterlerini tutuyor, vergi beyannamelerini dolduruyordu. Geceleri ışıktan tasarruf etmek için –her damla gazyağı zaten yetersiz olan aile bütçesi için israftı– bekçi kulübesinin ışığında oturuyor, başkalarının attığı yırtık kitapları, gazeteleri okuyordu. Daha o zamanlarda köyün ihtiyarları sakallarını sıvazlayarak bu küçük delikanlının ilerde bir gün büyük adam olacağı kehanetinde bulunuyorlardı.

Slovakya'daki köyden nasıl olup da Viyana'ya geldiğini bilemiyorum. Ancak yirmi yaşlarında buralarda görünmeye başladığında bir sigorta şirketinde eksper

olarak çalışıyordu bile. Yorulmak bilmez kişiliğiyle bunun dışında daha yüzlerce küçük işi de kovalıyordu. Galiçya'da genellikle 'komisyoncu' diye adlandırılan türde, her işi yapan, her şeyi pazarlayan, mal arayanla mal satan arasında köprü kuran biriydi o artık.

Önceleri o herkese gidiyordu. Sonunda yeteneğinin farkına varıp ondan faydalanabileceklerini anladılar. Her işten anlıyor, her şeye bir çözüm buluyordu. Örneğin kızını evlendirmek isteyen bir dul kadın mı var, hemen çöpçatanlık görevini üstleniyor, Amerika'ya göçmek için belge ve bilgiye ihtiyaç mı duyuluyor, Leopold bunları da toparlıyordu. Bunun dışında eski elbiseler, saatler, antikalar alıyor, değerlendiriyor; tarla, araba ve büyük malların el değiştirmesini organize ediyor, ayrıca borç paraya ihtiyaç duyan subaylar olduğunda kefil dahil bunu da hallediyordu. Yıldan yıla çevresi de, bilgisi de, etkisi de artıyordu.

Böylesine bir çalışma hırsı ve yorulmazlıkla insan elbette çok kazanır. Ancak büyük servetler alınanla verilen, üretilenle tüketilen arasında özel bir bağıntı olduğunda ortaya çıkar. Arkadaşımız Kanitz'in yükselmesindeki ikinci sır da bu; kendisi bu yıllar süresince birkaç akrabasına destek olmak ve erkek kardeşini okutmak dışında hiç masraf etmemiş, kendine siyah bir ceket ve sizin de bildiğiniz altın çerçeveli gözlük dışında hiçbir şey almamıştı... Bunları almasının nedeni de köylü ve çiftçiler arasında 'saygın, okumuş' adam olarak görünmekti. Aslında çoktan durumunu düzeltmiş, varlıklı bir adam olmuştu, ama hâlâ küçük bir sigorta eksperi olarak çalışıyor, böyle tanınmaktan vazgeçmiyordu. 'Eksper' fevkalade bir sözcüktü, arkasına istenilen her şeyin gizlenebileceği beyaz bir örtüydü bu sözcük. Ve Kekesfalva bu maskenin gerisinde, uzun zamandır aracı değil, işveren ve yatırımcı olduğunu gizliyordu. Onun için zengin olmak, zengin tanınmak-

tan daha önemli ve doğruydu. (Sanki Schopenhauer'in kişinin ne olduğunu, nasıl göründüğünü açıklayan bilge *Paralipomena*'sını okumuş gibi.)

Akıllı, çalışkan ve aynı zamanda tutumlu olan birinin er geç büyük paraya ulaşacağını söylemek için filozofça yorumlar yapmaya hiç gerek yok, ayrıca bu şaşılacak bir şey de değil. Ama biz doktorlar insan yaşamında banka hesabının büyüklüğünün faydası olmadığı günlerin de gelebileceğini çok iyi biliriz. Gerçekten de Kanitz'in başlangıçtan itibaren servetiyle birlikte bilgisini artırmak yolundaki şeytani azmi ve isteğinden çok etkilendim. Geceleri tren seyahatlerinde, arabadaki her boş anında, lokantada, gezerken, hatta yürürken dahi okuyor, çalışıyor, öğreniyordu. Hukuk kitaplarını okuyor, ticaret kanunu kadar medeni kanunu da öğreniyordu. Kendi kendinin avukatı gibiydi. Profesyonel bir borsacı gibi Londra ve Paris borsalarını dikkatle izliyor, bir banker kadar yatırımları ve menkul değerleri biliyordu. Böylece yaptığı ticari işlerin boyutu günden güne büyüdü. Köylülerden çiftçilere, çiftçilerden arazi sahibi büyük aristokratlara genişletti iş çevresini. Kısa sürede toplu ürün ya da orman satışlarına aracılık etmeye, fabrikalar kurdurmaya, konsorsiyumlar oluşturmaya, hatta ordunun tedarik işlemlerine aracılık yapmaya başladı. Artık siyah ceketi ve altın çerçeveli gözlüğüyle sık sık bakanlıkların bekleme odalarında görülüyordu. Ancak hâlâ –bu arada çeyrek belki de yarım milyon kronluk bir servetin sahibi olmuştu– buradaki insanlar onu mütevazı bir 'eksper' olarak tanıyor ve sokakta 'Kanitz'e rastlayınca onu isteksizce selamlıyorlardı. Ta ki o asıl darbeyi indirip tek bir vuruşla Laemmel Kanitz'ten Herr von Kekesfalva'yı yaratana kadar..."

Condor kısa bir süre için konuşmaya ara verdi. "Evet! Şimdiye kadar anlattıklarım benim de başkalarından duyduklarımdı. Şimdiden sonrakileri ise ondan bizzat dinledim. Eşinin ameliyatından sonra sanatoryumun bekleme odasında gecenin onundan gün ışıyana dek oturduğumuz sırada anlattı. Şimdiden sonra anlatacaklarımın doğruluğuna ben kefilim; çünkü bu tür zamanlarda insanlar yalan söylemez."

Condor düşünceli bir tavırla şarabını yudumladıktan sonra bir puro yaktı. Sanırım bu, o akşamki dördüncü puroydu, arka arkaya puro içmesi dikkatimi çekmişti. Bir doktor olarak, dikkat çekecek derecede rahat ve neşeli tavırlarının, ağır konuşma stili ve belirgin kayıtsızlığının konuşacaklarını önceden düşünebilmek için geliştirdiği bir yöntem olduğunu şimdi anlamaya başlıyordum. (Belki de gözlemlemek için.) Uyuşuk dudaklarının arasındaki purosundan üç dört nefes çektikten sonra dumanını dalgın bir tavırla üfleyip izlemeye başladı. Neden sonra birden irkilip anlatmayı sürdürdü:

"Leopold ya da Laemmel Kanitz'in Herr von Kekesfalva oluşunun öyküsü Budapeşte'den Viyana'ya giden bir yolcu treninde başlıyor. O zamanlar henüz kırk iki yaşında olmasına rağmen, saçları ağarmaya başlamıştı bile. Dostumuz geceleri genellikle yolda geçiriyordu – cimriler zamandan da tasarruf ederler. Bu arada daima trenin üçüncü mevkiinde yolculuk yaptığını belirtmeden geçemeyeceğim. Çok yolculuk eden biri olarak gece yolculuklarında rahat etmenin de yöntemini geliştirmişti. Önce, bir müzayededen çok ucuza aldığı kalın kareli İskoç paltosunu trenin tahta koltuğunun üzerine güzelce seriyor, sonra kırışmaması için çok değer verdiği ceketini çıkarıp askıya asıyor, altın çerçeveli gözlüğünü kılıfına koyuyor, keten kumaş kaplı seyahat çantasından –hiçbir zaman kendini deri bir çanta alabilecek kadar zengin

hissetmemişti– eski, kalın tüylü bir ropdöşambr çıkarıp giyiyor, gözlerine ışık girmemesi içinse başına geçirdiği bereyi iyice yüzünü örtecek şekilde aşağı çekiyordu. Böylece, otururken uyuklamaya çoktan alışmış bir insan olarak kompartımanın bir köşesine çekilip kestirmeye başlıyordu. Uyumak için rahat bir yatağa gereksinim duymamayı ise daha çocuk yaşlarda öğrenmişti.

Ama o akşam dostumuz uyumamayı yeğledi; kompartımanda bulunan öteki birkaç kişi işter bahsediyorlardı. Konu ticaret olunca Kanitz'in kulak kabartmaması düşünülemezdi. Geçen yıllarda, öğrenme arzusunda da kazanma hırsında da en ufak bir azalma olmamıştı. Zengin olma ve öğrenme ihtirası, bunlar onun için ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlıydılar.

Aslında belki de uyuyacaktı, ama tam o anda duyduğu bir şey, bir rakam, trompet sesiyle ürken bir at gibi sıçrayıp kulak kesilmesine neden oldu. O da şuydu: 'Düşünün bir defa, sadece kayıtsızlık bu şanslı adama bir defada altmış bin kron kazandırıverdi.'

Altmış bin, ne? Altmış bin mi, kim? Kanitz birdenbire başından aşağı bir kova buzlu su dökülmüşçesine uyanmıştı. Kim ve nasıl altmış bin kron kazanmıştı, bunu muhakkak öğrenmeliydi. Elbette öteki üç yolcuya konuşmalarını dinlemiş olduğunu belli etmek istemiyordu. Aksine beresini biraz daha aşağı çekti; böylece gözleri tamamen gölgelenmiş olacak ve ötekiler onun uyuduğunu sanacaklardı. Ancak bu arada trenin raylar üzerindeki gıcırtısından dolayı tek bir kelime bile kaçırmamak için biraz daha yayılarak, adamlara iyice yanaştı.

Kanitz'te merak uyandıran, onun keyfini getiren şey, öfkesi yüzünden makineli tüfek gibi yüksek bir sesle tüm bildiklerini anlatan, Viyana'daki bir avukatın genç sekreteriydi. Patronunun yakaladığı fırsata duyduğu kızgınlık içinde heyecanlı bir sesle sekreter anlatıyordu:

'Üstelik de aslında her şeyi yüzüne gözüne bulaştırıp berbat etmişti. Yalnızca elli kron kazanacağı aptal bir toplantı uğruna Budapeşte'ye bir gün geç geldi. Bu arada iş işten geçmiş, her şey yoluna konmuştu bile. Aslında eksiksiz vasiyetname; en güvenilirinden İsviçreli tanıklar, Orosvár'ın vasiyetini imzalarken aklının başında olduğunu belirten iki doktor raporu; her şey bizim lehimizdeydi... Avukatlarının magazin gazetelerine verdikleri skandal haberlerine rağmen yeğenler ve uzak akrabalardan oluşan yağmacılar çetesi, eğer benim kaz kafalı patronum boş verip dava nasıl olsa cuma günü olacak diye düşünüp o saçma toplantı için Viyana'ya gitmeseydi bir kuruş bile alamayacaklardı. Bizimki elini kolunu sallayarak huzur içinde Viyana'da dolaşırken, karşı tarafın tilki avukatı Wieznar kadına bir saygı ziyareti yaparak, zavallı bunağın vicdani duygularına seslendi ve her nasılsa "Benim için bu kadar paraya sahip olmanın hiç önemi yok, yalnızca huzur istiyorum," –bu arada dudaklarını büzerek alaylı bir Kuzeyli şivesiyle konuşmaya çalışmıştı– dedirtmeyi başardı. Ve kadın da huzura kavuşmak için kendine kalan mirasının dörtte birini ötekilerine bağışlayıverdi. Hem de patronumun dönüşünü beklemeye bile gerek görmeden, Joriget'ten bu yana tarihin yazdığı en aptal, en gereksiz uzlaşma metnini imzalayarak. Kaleminin bir hareketiyle bir defadaki kaybı yarım milyon kron...'"

"Şimdi beni dikkatle dinleyin, teğmenim," diye ekledi Condor bir an için sözlerine ara verdikten sonra. "Bütün bu dedikodular sırasında dostumuz Kanitz bir kirpi gibi köşede kabuğuna çekilmiş, beresini gözlerinin üstüne kadar indirmiş, uyuma numarası yapıyor, ancak anlatılanların tek kelimesini kaçırmıyordu. Konunun ne olduğunu hemen anlamıştı: Orosvár davası –bugün bile çok bilindiği için davanın adını değiştirdim– o zamanlar

tüm Macar gazetelerinin manşetlerindeydi ve gerçekten ilgi çekici bir olaydı. Size kısaca anlatayım.

Yaşlı Prenses Orosvár oldukça yüklü bir servetle Ukrayna'dan ayrılmış, kocasının ölümünün ardından otuz beş sene daha yaşamıştı. İki çocuğunu aynı gece difteri nedeniyle kaybettiğinden bu yana tüm Orosvárlardan, yalnızca yaşamayı başarabildikleri için bile ölesiye nefret ediyordu. Acımasız, sert ve keçi kadar inatçı biri olmuştu bu olayların etkisiyle. Hatta bence yalnızca dört gözle ölümünü bekleyen yeğenlerini ve kuzenlerini mutlu etmemek için hırsından ve inadından seksen dört yaşına kadar yaşadı. Ona yaklaşmaya çalışan akrabalarından biri ziyaret etmek için izin istese kesinlikle reddediyor, gönderilen en sevgi dolu mektubu bile okumadan masanın altındaki çöpe atıyordu. Çocuklarının ve kocasının ölümünden bu yana insanlardan nefret ediyor, aklını kaçırmışçasına davranışlarda bulunuyordu. Yılın iki üç ayını Kekesfalva'da geçiriyor, ancak evine kimseyi kabul etmiyordu. Yılın geri kalan kısmında dünya seyahatlerine çıkıyor, özellikle Nice ve Montreux'de uzun sürelerle kalıyor, son derece şık giyiniyor, modaevlerinin en pahalı giysilerini alıyor, saçını boyatıyor, manikür, pedikür, makyaj yaptırıyor. Fransız romanları okuyor, dükkândan dükkâna dolaşıp alışveriş ediyor, ancak bu arada pazarlıklarıyla sıradan Rus pazarcı kadınları gibi davranıyor, argo konuşuyordu. Elbette ki kendi çıkarı uğruna çevresinde bulunmasına tahammül ettiği tek kişi olan hizmetçisi için hayat hiç de kolay değildi. Zavallı sakin kızcağız her gün üç inatçı, şımarık Pinçır cinsi köpeği beslemek, taramak ve gezdirmek, ayrıca bunak ihtiyara piyano çalmak, kitap okumak ve sebepli sebepsiz azarlarına katlanmak zorundaydı. Yaşlı kadın –Ukrayna'dan kalma bir alışkanlıkla– arada sırada votka ya da konyağı birkaç kadeh fazla kaçırdığında ise, güvenilir bir kaynak-

tan öğrendiğime göre, dayak yemeye bile katlanması gerekebiliyordu. Nice'teki, Cannes'daki, Aix les Bains'deki ve Montreux'deki tüm lüks yerlerde basık burunlu, yuvarlak makyajlı yüzlü, boyalı saçlı cüsseli yaşlı kadın, dinleyen olup olmadığına aldırmaksızın bağıra çağıra konuşmasıyla, servis yapan garsonlarla tartışmalarıyla, hoşuna gitmeyen insanlara küstahça hakaret etmesiyle herkes tarafından tanınıyordu. Bu gezilerinin hepsinde hizmetçi kız bir gölge gibi birkaç adım gerisinden –asla yanından değil– köpeklerle onu izlemek zorundaydı. Zayıf, solgun, sarışın bir insan olan bu kızın korku dolu gözlerinden, efendisinin bu kaba ve sert tavırlarından utandığı, ancak ondan şeytanla karşılaşmaktan bile fazla korktuğu anlaşılıyordu.

Bir gün, Prenses Orosvár yetmiş sekiz yaşındayken, Kraliçe Elizabeth'in de tatillerinde kalmayı yeğlediği Territtet'deki otelde, akciğerlerinden rahatsızlandı. Bu haberin Macaristan'a nasıl ulaştığı bilinmiyor. Ancak tüm akrabaları sözleşmiş gibi otele doluşup doktorun vereceği bilgilerin peşine düştüler ve yaşlı kadının ölümünü beklemeye başladılar.

Ancak kötülere bir şey olmaz. İhtiyar cadı da çok kısa sürede kendini topladı. İyileşmeye başlayan ihtiyarın ilk kez otel lobisine ineceğini duyan sabırsız akrabaları aynı gün ortadan kayboldular. Ancak Orosvár vârislerinin bu aceleci ve sabırsız ziyaretlerinden kuşkulanmıştı bir kere; akrabalarının arkasından neler konuştuklarını kelimesi kelimesine öğrenmek için tüm garsonlara ve kat hizmetçilerine rüşvet vererek onları konuşturdu. Tahminleri doğruydu. Vârisleri birbirleriyle kedi köpek gibi kavga etmiş, kimin Kekesfalva'yı, kimin Orosvár'ı, kimin değerli incileri, kimin Ukrayna'daki arazileri, kimin Offner Caddesi'ndeki sarayı alacağı konusunda anlaşamamışlardı.

Bu ilk darbeydi. Yaşlı kadın bir ay kadar sonra Budapeşte'deki Dessauer adındaki bir bankerden, büyük yeğeni Deszö'nün, kendisinin yasal vârisi olduğunu yazılı bir belgeyle onaylamadığı takdirde onun kredi taleplerini daha fazla karşılayamayacağını belirten bir mektup aldı. Bu bardağı taşıran son damlaydı. Yaşlı kadın hemen Budapeşte'den kendi avukatını getirterek yeni bir vasiyetname düzenledi. Duyduğu öfke gözünü iyice açmıştı. Vasiyetname düzenlenirken şahitler yanında iki doktordan da prensesin akıl sağlığının yerinde olduğuna, etki altında kalmadan bu imzayı attığına dair belge alınması ihmal edilmemişti. Avukat vasiyetnameyle Budapeşte'ye döndü ve bu evrak tam altı yıl avukatın kasasında bekledi. Orosvár'ın ölmek için hiçbir acelesi yoktu. Neden sonra vasiyetname açıldığında bu hepsi için büyük bir şok oldu. Yaşlı kadın tek vâris olarak oda hizmetçisini, Westfalen'den Fräulein Annette Beate Dietzenhof'u tayin etmişti. İlk defa duydukları bu isim tüm akrabaları dehşete düşürdü. Kekesfalva ve Orosvár malikâneleri, şeker fabrikası, haralar, Budapeşte'deki saray hep ona kalacaktı; prenses yalnızca Ukrayna'daki topraklarını ve nakit parasını bir Rus Ortodoks kilisesinin yapımında kullanılmak üzere Ukrayna'da doğduğu şehre bırakıyordu. Akrabalardan hiçbiri tek bir metelik bile alamayacaklardı; yaşlı kadın bunun nedenini vasiyetnamesinin son satırında çok anlamlı bir şekilde belirtmişti: 'Ölümümü bekleyecek kadar bile sabırları olmadığı için!'

Tabii vasiyetnamenin açılışı tam bir skandal yarattı. Akrabalar kıyametleri kopardılar, hemen avukatlara koşup bilindik itirazlarda bulundular. Onlara göre mirası bırakan Orosvár, vasiyetnameyi düzenlerken uzun süreli bir hastalığın etkisinde olduğu için akıl sağlığı yerinde değildi; ayrıca bu durum nedeniyle bakıcısına karşı patolojik bir bağımlılık içindeydi; üstelik hizmetçi kız hiç kuş-

kusuz kurnazlıkla hastanın beynini yıkamıştı. Akrabalar konuya milli çıkarlara dokunan bir hava vermeye de çalışıyorlardı. Arpadlar zamanından bu yana Orosvárların mülkiyetinde olan Macaristan'daki mülkler, nasıl olur da bir yabancının, bir Prusyalının olurdu? Ayrıca mirasın öteki yarısı da zaten Rus Ortodoks kilisesine kalıyordu. Tüm Budapeşte bu mirası konuşuyor, gazetelerin sütunları bu konudaki haberlerle dolup taşıyordu. Ancak tüm bağrışmalara, yaygaralara rağmen durum değişmedi. Akrabalar iki açıdan davayı daha başlangıçta kaybetmişlerdi: En büyük şanssızlıkları Territtet'deki iki doktorun da halen hayatta olması ve prensesin akli dengesinin yerinde olduğunu yeniden teyit etmeleriydi. Soruşturmadaki öteki şahitler de yaşlı kadının son yıllarda çok sinirli olduğunu ancak bilincinin tam anlamıyla yerinde olduğunu belirttiler. Avukatların tüm ayak oyunları, itirazları boşa çıktı, tehditler fayda etmedi. Kraliyet mahkeme jürisi yüzde yüze yakın bir olasılıkla Dietzenhof aleyhindeki davaların tümünü reddedecekti.

Kanitz davayla ilgili haberleri elbette bizzat okumuştu, ama yine de tren komşularının her sözcüğüne kulak kesildi. Başkalarına ait para konuları hakkında bilgi almak onun için halen karşı konulamaz bir tutkuydu; ayrıca Kekesfalva malikânesini eksperlik zamanından da çok iyi tanıyordu.

'Bizim patron geri dönüp de müşterisi olan saf kadının nasıl kandırılmış olduğunu fark edince bu hiç hoşuna gitmedi tabii...' diye anlattıklarını sürdürdü genç avukat kâtibi. 'Offner Caddesi'ndeki saraydan ve Orosvár malikânesinden kendi isteğiyle vazgeçtiğine dair kâğıtları imzalamış, Kekesfalva malikânesinin ve haranın kendisine kalmasının yeterli olacağını düşünmüştü. Kurnaz bir tilki olan karşı tarafın avukatının kadına, artık mahkemelerle filan uğraşmayacağını, ayrıca tüm mahkeme ve

avukat masraflarının da öteki vârislerce yüklenileceğini söylemesinin de bu kararda büyük etkisi olduğunda hiç kuşku yok. Tabii henüz her şey bitmiş değildi; anlaşma henüz noter onayından geçmemiş, yalnızca şahitler huzurunda yapılmıştı. Tabii ki itiraz edilebilirdi. Artık bu konuda yeni delillerle yeni mahkemeler açacak, temyize gidecek metelikleri kalmamış açgözlüler çetesini bozguna uğratmak patronum için işten bile değildi. Aslında patronumun durumu onlara belirtip müvekkilinin haklarını korumak sorumluluğu da vardı. Ancak akrabalar çetesi onu zayıf yönünden yakalamayı da çok iyi becerdi, konuyu uzatmaması karşılığında avukatlık ücreti olarak altmış bin kron önerdi. Patron da zaten yarım saat içinde yaklaşık bir milyon kronunu yağmalattırmış müvekkiline çok kızgındı. Kim bilir, belki bu kızgınlığın da etkisiyle anlaşmayı kabul edip parayı cebine atmayı yeğledi. Aptalca bir Viyana seyahati yüzünden kazanmak üzere olduğu davayı berbat eden müvekkilden dolayı bir anda altmış bin kron kazanmak! Ne demek bu anlıyor musunuz! Şans böyle bir şey işte, şanslıysan para seni uykuda bile buluyor! Şu anda milyonluk mirastan kadına yalnızca Kekesfalva ve hara kaldı; tanıdığım kadarıyla çok geçmeden onları da verir. O kadar saf, aptal bir yaratık ki!'

'Peki malikâneyi ne yapmayı düşünüyor?' diye sordu öteki.

'Verecek, dedim ya! Hiç kuşkusuz bir delilik yapacak. Duyduğum kadarıyla şeker karteli, fabrikayı onun elinden almak istiyormuş. Sanırım öbür gün genel müdür sırf bu iş için Budapeşte'den geliyor. Arazileri kiralamaya ise orada kâhyalık da yapmış olan Petroviç diye biri talipmiş ama şeker kartelini de alması mümkün. Fazlasıyla paraları var, gazetelerde okumadınız mı, bir Fransız bankası Bohemya endüstrisindeki bazı kuruluşlara ortak olmak...'

Böylece konu özelden genel konulara döndü. Ancak Kanitz'in duydukları onun yüreğinin pır pır etmesi için yeterliydi. Kekesfalva malikânesini çok az kişi onun kadar iyi bilebilirdi; yirmi yıl önce taşınabilirlerin sigortası için orada bulunmuştu. Petroviç'i de ticaret hayatına ilk atıldığı günlerden çok iyi tanıyordu. Çok dürüst geçinen adam her yıl kâhyalığını yaptığı çiftliklerden cebine attığı paraları onun aracılığıyla Doktor Gollinger'e ipotek karşılığı yatırıyordu. Şu anda Kanitz için önemli olan ise çok farklıydı: Orosvár'ın, Pekin büyükelçiliği yapmış olan büyükbabasından kalma Çin porselenleri, cam biblolar ve ipekli işlemeler ile dopdolu bir dolabı olduğunu çok iyi anımsıyordu. Kanitz çok değerli olduğunu iyi bildiği bu parçaları daha prensesin hayatta olduğu günlerde Chicago'da Rosenfeld'lere satmak istemişti. Bunlar her biri iki üç bin kron değerinde ender bulunur parçalardı. Yaşlı Orosvár elbette ki okyanusun öte yanından getirilen bu birkaç yüzyıllık Doğu işi antikaların ne büyük değer taşıdıklarını.bilmiyordu; yine de verecek malı olmadığını söyleyerek Kanitz'i başından savmış, bir anlamda kovmuştu. Eğer bu parçalar halen oradaysa –düşüncesi bile Kanitz'in heyecandan ürpermesine yetiyordu– malikânenin el değişimi sırasında bunlara çok ucuza sahip olunabilirdi. En iyisi tüm mallar için önalım hakkını gecikmeden garantilemek olacaktı.

Öteki üç yolcu bu arada çok farklı konularda sohbete başlamışlardı. Kanitz henüz uyanmış gibi gerindi, yapmacıktan esnedi. Saatini çıkarıp baktı. Tren yarım saat içinde burada, sizin garnizonun istasyonunda duracaktı. Aceleyle ropdöşambrını topladı, vazgeçilmez ceketini giydi ve kendine çekidüzen verdi. Saat tam iki buçukta trenden inerek, Rote Löwen Hanı'na geldi ve bir oda tuttu. O geceyi, sonucunu bilmediği bir savaşa hazırlanan bir komutan kadar huzursuz geçirdiğini belirtmeme

gerek yok. Bir dakikayı bile boşa harcamamış olmak için saat tam yedide kalkıp biraz önce yürüdüğümüz ağaçlı yoldan doğruca malikâneye gitti. İlk olmalıyım, hepsinin önüne geçmeliyim, diyordu kendi kendine. Leş kargaları Budapeşte'den gelmeden her şeyi halletmeliyim. Hemen Petroviç'le anlaşmalı, malların satışından ilk olarak kendisinin haberdar edilmesini sağlamalıydı. Gerekirse ihalede onunla beraber olup fiyatı yükseltecek, paylaşımda malları almayı garantileyecekti.

Prensesin ölümünden bu yana malikânedeki personel sayısı iyice azalmıştı. Böylece Kanitz rahatça içeri girip her yeri dikkatle inceleme fırsatı buldu. Güzel ve bakımlı bir malikâne, diye düşünüyordu, panjurlar yeni boyanmış, dış cephe badanası yapılmış, bahçe çitleri de yeni onarılmış. Evet, Petroviç işini biliyordu; bu bakım onarım masraflarının hepsinden cebine komisyon akıyordu nasılsa! Ama bu Petroviç de neredeydi? Evin ana kapısı kapalıydı, defalarca tüm gücüyle çalmasına rağmen müştemilatta da herhangi bir hareket olmadı. Ortalıklarda kimse görünmüyordu. Yoksa bu kahrolası çıkarcı herif daha şimdiden o budala Dietzenhof'la anlaşma yapmaya Budapeşte'ye mi gitmişti?

Kanitz sabırsızlık içinde kapıdan kapıya koşturdu, kapıları çaldı, el çırptı, seslendi, ama nafileydi bütün bunlar! Ortalarda kimse görünmüyordu. Sonunda küçük bir kapıdan geçip yavaşça yaklaşınca, limonlukta bir kadın olduğunu fark etti. Camın dışından bakınca sadece kızın çiçek suladığı görülüyordu. Demek sonunda bilgi alabileceği birine ulaşmıştı. Kanitz limonluğun camına vurdu. 'Bakar mısınız?' diye seslenirken bir yandan da dikkat çekmek için ellerini birbirine vuruyordu. İçerde kendini tamamen çiçeklere kaptırmış olan kadın bu gürültülerden birden ürktü, suçlu gibi çekingen bir tavırla kapıya gelmesi epey sürdü. Sarışın, zayıf, koyu renkli

basit bir bluz giymiş olan kadın, üzerine pamuklu bir iş önlüğü bağlamıştı. Pek de genç sayılamazdı. Elindeki yarıaçık bahçe makası ile şaşkınlık içinde kapının eşiğinde duruyordu.

Epey gergin olan Kanitz sabırsızlıkla bağırdı: 'İnsanı ne kadar çok bekletiyorsunuz! Petroviç nerede Allah aşkına?'

'Kim dediniz?' diye sordu zayıf kadın şaşkınlık dolu bakışlarla. Bu arada istemeden bir adım geri çekilmiş, bahçe makasını da arkasına saklamıştı.

'Kim mi? Burada kaç Petroviç var ki? Kâhyayı kastediyorum, burada olması gereken tek Petroviç'i!'

'Ahh... özür dilerim... o... evet kâhya... onu ben de henüz görmedim... Sanırım Viyana'ya gitmiş... Karısı akşama döneceğini umduğunu söyledi.'

Umarım, sanırım, diye düşündü Kanitz öfkeyle. Akşama kadar beklemesi gerekecekti. Bu, otelde bir gece daha geçireceği anlamına geliyordu. Bir sürü gereksiz masraf, üstelik sonucun ne olacağı da kesin değil!

'Çok kötü! Sanki gidecek başka gün yok muydu?' diye homurdanarak kadına döndü. 'Bu arada malikâneyi gezebilir miyim? Anahtarı olan biri var mı?'

'Anahtar mı?' diye tekrarladı kadın şaşkınlık içinde.

'Evet, çok mu garip bir şey söyledim, anahtarlar diyordum!' (Niye böyle aptal aptal sallanıyor, diye düşünüyordu bu arada. Hiç kuşkusuz Petroviç ona kimseyi içeri almamasını söylemişti. Neyse, en kötü ihtimalle dolgun bir bahşişle bu ürkek tavşanın gönlünü alabilirdi nasıl olsa.) Kanitz hemen neşeli bir tavır takınarak, Viyana köylülerine özgü bir şiveyle konuşmaya başladı:

'Benden böyle korkmanız gereksiz canım! Yalnızca bir göz atacağım. Bir şeyler yürüteceğimi sanmıyorsunuz ya... Şimdi söyleyin bakalım, anahtarınız var mı yok mu?'

'Anahtar mı... tabii anahtarım var,' diye kekeledi ka-

dıncağız. 'Ama... ben... kâhyanın ne zaman döneceğini bilemiyorum...'

'Size, eve şöyle bir göz gezdirmek için Petroviç'e ihtiyacım olmadığını söyledim. Neyse lafı uzatmayalım. Evin içini biliyor musunuz?'

Kadının şaşkınlığı giderek artıyordu.

'Sanırım evet... biraz biliyorum...'

Tam bir salak, diye düşündü Kanitz. Şu Petroviç de ne zavallı insanları çalıştırıyor! Sonra yüksek bir sesle emretti:

'Hadi artık gidelim, fazla zamanım yok!'

Kanitz önden yürümeye başladı. Kadın tedirgin ve munis bir halde onu izliyordu. Evin kapısına geldiğinde yine kararsızlıkla duraladı.

'Tanrı aşkına açın şu kapıyı artık!' diye haykırdı Kanitz sabırsızca. Bu arada kendi kendine bu kadın niye böyle endişeli, niye böyle şaşkın davranıyor diye soruyordu kızgınlıkla. Kadın küçük, yıpranmış deri çantasından anahtarları çıkarırken Kanitz, tedbir olsun diye yine de sordu:

'Bu evdeki göreviniz ne?'

Şaşkınlık içindeki kadın bir an için kızararak duraksadı: 'Ben...' diye söze başladı, ama hemen düzeltme gereksinimiyle sözünü değiştirdi, 'ben prensesin oda hizmetçisiydim...'

Kanitz'in bir anda nefesi kesildi. İnanın bana onun tipinde bir adamın soğukkanlılığını kaybetmesi olacak şey değildi. Ama oldu işte! Elinde olmayarak bir adım geriledi.

'Yani... siz... siz... Fräulein Dietzenhof musunuz?'

'Evet!' diye yanıtlayan kadının suçüstü yakalanmış gibi ürkek bir hali vardı.

Kanitz'in o zamana kadar hiç yaşamadığı bir duygu varsa o da mahcubiyetti. Ancak o anda mahcubiyet-

ten ne yapacağını bilemez bir haldeydi. Kekesfalva'nın vârisi, gizemli Fräulein Dietzenhof'un üzerine körü körüne gitmişti. Hemen sesinin tonunu değiştirdi.

'Özür dilerim!' diye mırıldandı sıkılarak ve telaşla şapkasını çıkarıp ekledi: 'Çok özür dilerim, saygıdeğer bayan... gerçekten çok özür dilerim... ama bana kimse sizin buraya geleceğinizden bahsetmemişti de... Bilmiyordum inanın... buraya gelmemin nedeni yalnızca...'

O anda susup kaldı, işte inanılabilecek bir özür bulmanın zamanı gelmişti.

'Yalnızca sigorta işlerini halledecektim... Yıllar önce prensesin sağlığında da buraya pek çok kez gelmiştim. Ne yazık ki saygıdeğer bayan, o zamanlar sizi tanıma fırsatı bulamamışım... Yalnızca sigorta kapsamındaki her şeyin halen burada olup olmadığına bakmak istiyordum... Bu bizim için bir zorunluluk... Ama neyse, bunun acelesi yok.'

'Lütfen lütfen... rahatsız olmayın!' diye atıldı kadıncağız korkuyla. 'Bu gibi konulardan hiçbir şey anlamıyorum. Sanırım Herr Petroviç'le konuşmanız daha doğru olacak.'

'Kesinlikle, kesinlikle!' diye yanıtladı Kanitz. Henüz kendini tam olarak toparlayamamıştı. 'Tabii ki Herr Petroviç'i bekleyeceğim.' (Ona doğruları anlatmak gereksiz, diye düşünüyordu.) 'Yalnız, eğer sizce bir sakıncası yoksa içeriye bir göz atmak isterdim... saygıdeğer bayan! Böylece her şey çabucak hallolmuş olur. Yalnızca birkaç dakika! Sanırım envanterde önemli bir değişiklik olmamıştır.'

'Hayır, hayır!' dedi kadın telaşla. 'Hiçbir değişiklik yok. Eğer bundan emin olmak istiyorsanız...'

Kanitz, 'Sağ olun saygıdeğer bayan, çok naziksiniz,' dedikten sonra hafifçe eğildi ve beraberce malikâneye girdiler.

Salonda bakışları ilk olarak, sizin de bildiğiniz dört sütuna takıldı; sonra Edith'in koltuğu, Çin porselenlerinin durduğu camlı dolap, yeşim biblolar, işlemeli ipekler hepsi yerli yerindeydi. Rahatlamıştı, aradıkları buradaydı. Aptal Petroviç, hiçbir şeyi yürütmeye kalkışmamıştı; adamın işi gücü yulaf, buğday, patates gibi ürünlerden ve tamir bakım harcamalarından komisyon almaktı. Bu arada Fräulein Dietzenhof mahcup bir tavırla, bu yabancı beyi telaşla etrafa bakınırken rahatsız etmeme çabası içinde panjurları açıyordu. Işığın içeri dolmasıyla büyük cam kapılardan bahçe manzarası tüm güzelliğiyle ortaya çıkmıştı. 'Bir şeyler söylemeliyim,' diye düşündü Kanitz. 'Onu böyle kendi haline bırakmak doğru değil! Onunla dost olmalıyım.'

'Bahçenin manzarası ne kadar güzel!' diye söze başladı derin derin iç çekerek. 'Burada yaşamak harika bir şey olmalı!'

'Evet, çok güzel!' Kadın söyleneni onayladıysa da bunu pek de içtenlikle söylemediği seziliyordu. Kanitz kadının düşüncelerini açıkça belirtmemeyi öğrenmiş olduğunu seziyordu. Kadın neden sonra bunu doğrularcasına ekledi:

'Aslında saygıdeğer prenses kendini burada hiçbir zaman mutlu hissetmedi. Ova görüntülerinin onu melankolikleştirdiğini söylerdi. Aslında dağlık bölgelerden ve denizden çok hoşlanıyordu. Ayrıca bu bölgeyi çok ıssız buluyordu ve buranın insanlarını da...'

Yeniden sustu. Konuş onunla, konuşturmalısın onu, diye anımsattı Kanitz kendi kendine. Onunla bağlantıyı koparmamalısın!

'Umarım siz burada bizimle beraber kalırsınız, saygıdeğer bayan.'

'Ben mi?' Ellerini hiç istemediği bir şeyi geri itmek istermişçesine kaldırmıştı. 'Ben mi?.. Hayır! Yo, hayır!

Tek başıma bu koskoca evde ne yapacağım ben?.. Hayır, hayır, işleri yoluna koyar koymaz gitmeyi düşünüyorum.'

Kanitz yan tarafında durmuş, dikkatle kadını inceliyordu. Zavallı ev sahibi, bu koskoca salonda ne denli ufak, narin bir görünüşü vardı. Biraz solgun ve ürkek bir görüntüsü olmasa, güzel bile sayılabilirdi. Kıvrık kirpikleriyle ince uzun yüzü yağmur sonrası doğayı anımsatıyordu. Yumuşak, sıcak, peygamberçiçeği kadar mavi gözleri kıvrık kirpiklerinin gerisinden çevreyi ürkek bakışlarla süzüyor, içten canlı bakışlarla bakmayı başaramıyordu. Deneyimli bir gözlemci olarak Kanitz hemen anlamıştı: Bu, hayatın darbesini yemiş bir insandı, insanın istediği gibi parmağında oynatabileceği, kendi iradesi olmayan biri. Evet, konuşmalı, konuşturmalıydı onu! İlgili bir tavırla alnını kırıştırarak bilgi edinmeyi sürdürdü:

'Peki ama bu güzel malikâne ne olacak? Buranın çok iyi yönetilmesi gerekir, hem de yetkin biri tarafından!'

'Bilemiyorum, bilemiyorum!' Bunu söylerken son derece sinirli olduğu hemen göze çarpıyordu. Huzursuzluk ince zarif bedeninin tamamına yayılmışa benziyordu. O anda Kanitz, kadının yıllardır kendi başına karar verecek gücü hiçbir şekilde kendinde bulamadığını ve kadının sırtına kaldırabileceğinden çok daha fazla sorun yüklemesi nedeniyle bu mirasın onu sevindirmekten çok, ürküttüğünü anladı. O anda kafasında bir şimşek çaktı. Yirmi yıldır almayı, satmayı; pazarlamayı, zorla kabul ettirmeyi boşuna öğrenmemişti. Alıcıyı cesaretlendirirken, satıcının cesaretini kırmak gerektiğini çok iyi biliyordu. İşin en temel kuralı buydu ve hiç zaman kaybetmeden işe koyuldu. Onu buradan iyice 'soğutmak' gerek, diye düşündü. Böylece işin tamamını ele geçirip kiralamada Petroviç'in önüne bile geçebilirdi. Belki de bu herifin Viyana'ya gitmiş olması onun için büyük bir

şanstı. Yüzüne bilinçli olarak iyice sıkıntılı bir ifade vererek konuşmaya başladı:

'Evet, haklısınız! Böylesine büyük bir malikâne sürekli dert demek! Sahibine rahat yüzü göstermez. Her gün sürekli olarak çalışanlarla, kâhyalarla, evdeki hizmetçilerle uğraşmak gerek; tabii komşularla da; sonra vergiler, avukatlar! İnsanlar bir yerde para ve mal olduğunu görmesinler, elindekini avcundakini almak için her şeyi yaparlar. Ne kadar iyi niyetli olursanız olun, çevrenizdekiler hep kuyunuzu kazmaya çalışan düşmanlardır. Hiç ama hiçbir şey gerçeği değiştirmez; para kişileri tahrik eder, yolsuzluğa sürükler. Maalesef, maalesef ki gerçek bu! Çok haklısınız. Böylesine büyük bir malikâneyi yönetebilmek için demir gibi bir yürek gerek, yoksa dayanmak mümkün değil! Sadece bunun için doğmuş ve bu ortamda yaşamış olsanız bile kavga hiç bitmez.'

'Ah evet..' diye inledi kadıncağız derin derin iç çekerek. Kötü anılarının canlandığı belliydi. 'Konu para olunca insanlar çok acımasız oluyorlar. İğrenç oluyorlar, gerçekten iğrenç! Bunu eskiden hiç bilmiyordum.'

İnsanlar mı? İnsanlardan bana ne, diye düşündü Kanitz. İyi ya da kötü olmaları onu hiç ilgilendirmiyordu. En kısa zamanda ve en uygun koşullarla malikâneyi kiralamak! O anda onu tek ilgilendiren buydu. Bir yandan kadını dikkat ve nezaketle dinliyor, ona hak verirmişçesine davranıyor; öteki yandan beyninin bir köşesinde bu konuyla ilgili hesaplar yapıyordu. Bir konsorsiyum kurup malikânenin tüm malvarlığını, arazileri, şeker fabrikasını ve harayı kiralamak mı? Daha sonra hepsini Petroviç'in yönetimine bırakır, kendi gelirini garantiye alırdı. Önemli olan kira anlaşmasını hemen yapmayı sağlayacak şekilde kadının gözünü korkutmaktı. Bu kadın kendisine sunulan her teklifi kabul ederdi! Hesap bilmiyordu, yaşamında hiç doğru dürüst para kazanmamıştı, bunun için de

fazla parası olmasını hak etmiyordu. Bir yandan kafasının içinde bu tilkiler dolaşırken, diğer yandan da kadını daha da ürkütecek konuşmalarını sürdürüyordu.

'En kötüsü bitmez tükenmez mahkemeler... Her ne kadar iyi niyetli olursan ol anlaşmazlıkların sonu gelmez. Bu yüzden mal sahibi olmaktan hep korkmuşumdur. Hiç durmadan davalar, avukatlar, duruşmalar, tartışmalar, ayak oyunları, skandallar... En iyisi mütevazı bir yaşam sürmek, güvende olmak ve sürekli sinirlenmek zorunda kalmamak. Böyle bir malikânenin sahibi olarak insan hayatta bir şeylere sahip olduğunu zanneder, ama gerçekte bu, başkaları için hayatını feda etmek demek! Sakin, huzurlu bir hayata ulaşmak olanaksızdır. Aslında bu muhteşem şatoda yaşamak... bu servetin sahibi olmak... harika bir şey ama... bunun için çelik gibi sinirlere ve gerçekten demir gibi bir yumruğa sahip olmak gerek... Yoksa altından kalkılması olanaksız bir yük...'

Kadın başını eğmiş, dikkatle onu dinliyordu. Birden başını kaldırarak, derin bir iç çekmeyle haykırdı:

'Evet, çok büyük bir yük... Ah, bir satabilseydim...'"

Doktor Condor birden konuşmaya ara verdi.

"Burada bu basit cümlenin dostumuzun yaşamında ne büyük bir önem taşıdığını açıklamak için anlattıklarıma biraz ara vermeliyim, teğmenim. Size daha önce de bahsettiğim gibi Kekesfalva bunları bana hayatının en zor gecesinde, karısı ölümle pençeleşirken anlattı. Bunlar öyle anlardır ki yaşam boyu bir insanın başına ancak iki üç kez gelebilir; ama işte bu anlarda en hilekâr kişi bile bir başka insana içini dökmek, o insanın karşısında Tanrı'nın karşısındaymışçasına tüm dürüstlüğü ve çıplaklığıyla durmak ister. Sanatoryumun bekleme odasında çaresizlik içinde oturduğumuz o gece bugün

gibi gözlerimin önünde. İyice yanıma sokulmuştu, tüm bunları kısık bir sesle, heyecanla bir solukta anlatıverdi. Durup dinlenmeden konuşarak, geçmişini itiraf ederek kendini teselliye çalıştığını, yukarda ölmekte olan karısının acısını bir an için unutmaya çabaladığını anlıyordum. Ancak Fräulein Dietzenhof'un ona söylediği, 'Ah bir satabilseydim...' cümlesinde o da öyküsüne birden ara vermişti. Teğmenim, bir düşünün, aradan on beş on altı yıl geçtikten sonra bile o zavallı, masum kadıncağızın Kekesfalva'yı hemen, olanaklar elverdiğince çabuk satmak istediğini söylediği anın heyecanı öylesine etkindi ki, ihtiyarın rengi solmuş, tüm hatları gerilmişti. Aynı cümleyi iki üç kez aynı ısrarlı tonlamayla tekrarladı: 'Ah bir satabilseydim!' O günün Leopold Kanitz'in hızlı kavrama ve düşünme yeteneği sayesinde hayatının fırsatıyla karşı karşıya olduğunu hemen anlamıştı; avcunun içine düşen bu fırsata ulaşmak için yalnızca elini uzatmasının yeterli olacağını ve bu muhteşem malikâneyi kiralayacağına tek başına satın alabileceğini anlamıştı. Bir yandan aynı tonda konuşmayı sürdürerek fırsatı kaçırma korkusunu yenmeye çalışırken bir yandan da bin bir düşünceyi kafasından geçiriyordu. 'Petroviç ya da Budapeşte'den gelen müdür işe karışmadan satın almalıyım, elbette ki en doğrusu bu! Onu başkalarıyla görüştürmemeliyim... Kararından dönmesine de fırsat vermemeliyim.' Kekesfalva'nın sahibi olmadan buradan ayrılmamalıyım. Böyle gergin anlarda zihnimiz bize, madalyonun yüzleri gibi kendimizi ikiye ayırma yeteneği sağlar, işte bu gizemli yetenek sayesinde o da bir yandan kendini, yalnızca kendini düşünüyor, aynı anda da kadına bilinçli bir yavaşlıkla, düşündüklerinin tam tersini söylüyordu.

'Satmak... evet, saygıdeğer bayan, insan tabii ki her zaman her şeyi satabilir... Aslına bakarsanız satmak kolaydır... ama *iyi* bir satış yapmak, işte bu sanattır... Ba-

şarılı bir satış gerçekleştirmek, önemli olan bu! Dürüst birini bulmak gerek, bu toprağı, bölgeyi, insanları iyi tanıyan birini... Sonra iyi, dürüst ilişkileri olan biri olmalı, yoksa Tanrı korusun, insanı gereksiz yere mahkemelerde süründüren avukatlardan nasıl kurtulur insan... Sonra bu durumda daha da önemli olan bir şey var: Parayı *peşin* ödeyecek bir alıcı olmalı! Yıllarca peşinden koşulması gerekecek senetler, çekler filan olmamalı... Doğru fiyata ve güvenli bir satış yapılmalı. Önemli olan bu.' (Bu arada Kanitz hesap yapıyordu: Dört yüz bin, bilemedin dört yüz elli bin kron kadar verebilirim, nasıl olsa değerleri elli, hatta yüz bin krona ulaşan tablolar var, sonra ev, hara... Borç olup olmadığını, ayrıca başka birinin teklif verip vermediği öğrenilmeliydi öncelikle...) Birden içinden gelen dürtülere dayanamayarak, sordu:

'Böylesine özel bir şeyi sorduğum için beni bağışlayın, saygıdeğer bayan... Acaba fiyat hakkında bir fikriniz oluştu mu? Yani kafanızda bir rakam belirlediniz mi diye sormak istiyordum?'

'Hayır!' Kadın şaşkın bakışlarla onu süzüyordu.

'Ne kötü!' diye düşündü Kanitz. 'İşte bu gerçekten çok kötü. Fiyat hakkında fikri olmayanlarla anlaşmak en zoru. Böyleler fikir almak için sağa sola başvurur, herkes kendi kafasından bir şey söyler ve işler arapsaçına döner. Eğer fikir alması için şans verilirse, bütün iş mahvolurdu.' İçindeki bu huzursuzluğa rağmen sakin bir ses tonuyla dudaklarını çalıştırmayı başardı:

'Ancak hiç kuşkusuz *yaklaşık* bir fikriniz vardır, saygıdeğer bayan... Ayrıca mülkün üzerinde ipotek olup olmadığını, ipotek tutarlarını da bilmek gerek...'

'İpo... ipotek mi?' diye tekrarladı kadıncağız... Kanitz onun bu kelimeyi ilk kez duyduğunu anlamıştı.

'Yani... demek istiyorum ki, bir ekspertiz değeri çıkarılmış olmalı... Veraset için de gerekli bu... Özür di-

lerim, belki çok özel konulara giriyorum ama size yardımcı olmak istiyorum, avukatınız değerle ilgili bir bilgi vermedi mi, bir rakam söylemedi mi?'

'Avukat mı?' Hatırladığı bir şeyden rahatsız olmuşa benziyordu. 'Evet, evet... avukat bana kendi biçtiği değerle ilgili bir şeyler yazmıştı... Evet haklısınız, vergilerle filan bağlantılı bir şeylerdi bunlar... Ama hepsi Macarcaydı ve ne yazık ki ben Macarca bilmiyorum. Gerçekten avukatım bunları tercüme ettirmem gerektiğini de söylemişti ama bütün bu kargaşa içinde tamamen unutmuşum. Kâğıtlar hâlâ öbür tarafta, çantamda olmalı... karşıda... Müştemilattaki bir odada kalıyorum... Prensesin kullandığı odada uyumamın mümkün olmadığını anlarsınız sanırım... Eğer zahmet olmazsa, benimle karşıya kadar gelirseniz size hepsini gösterebilirim...' Birden sustu. 'Yani kendi sorunlarımla sizi fazla yormuyorsam tabii...'

Kanitz heyecandan titriyordu. Eline böyle bir fırsatın geçeceğine rüyasında görse bile inanamazdı. Düşler gerçekleşiyordu işte. Ona evrakları, resmen biçilen değeri gösterecekti. Bu Kanitz için büyük avantajdı. Kadının önünde saygıyla eğildi.

'Size biraz olsun yardımcı olabilmek benim için bir onurdur, saygıdeğer bayan. Bu konularda hatırı sayılır deneyimim olduğunu söylersem inanın bana abartmamış olurum. Örneğin prenses (burada bilinçli olarak yalan söylemeye başlamıştı), mali bir konuda bilgiye ihtiyaç duyduğunda hep bana danışırdı. Kendisi hiçbir karşılık beklemeden onun çıkarlarını gözeteceğimi, en doğru yolu göstereceğimi çok iyi bilirdi...'

Müştemilat binasına gittiler. Gerçekten de davalarla ilgili tüm belgeler bir evrak çantasının içine adeta tıkılmışlardı. Avukatıyla, vergi daireleriyle, resmî makamlarla olan yazışmalar, akrabalarla uzlaşma belgelerinin

kopyaları, hepsi oradaydı. Kadın sinir içinde belgeleri karıştırırken Kanitz de nefesini tutmuş, onu izliyor, bu arada ellerinin heyecandan titremesini engelleyemiyordu. Kadın sonunda bir kâğıtta karar kıldı.

'Sanırım sözünü ettiğim mektup bu.'

Kanitz, Macarca bir belge eklenmiş olan mektubu aldı. Viyana'daki avukattan gelen çok kısa bir nottu bu: 'Macaristan'daki meslektaşımdan henüz aldığım bilgiye göre, yüksek mevkilerdeki memurlarla olan iyi ilişkileri sayesinde mülklerinize veraset vergilerinin hesaplanmasında kullanılmak üzere oldukça düşük değerler biçilmesini sağlayabilmiş. Bana sorarsanız biçilen bu değerler gerçek değerlerin üçte biri, hatta bazı mülklerde dörtte biri kadar...' Kekesfalva elleri titreyerek biçilen değerler listesini eline aldı. Onu yalnızca tek bir mülkün değeri ilgilendiriyordu: Kekesfalva malikânesine biçilen değer! Ve bu yüz doksan bin krondu.

Kanitz birden sarardı. Kendisi de aynı değeri biçmişti: Malikâne bu uydurma değerin tam üç misli ederdi, yani altı yüz yedi yüz bin kron kadar. Üstelik bu arada avukatın Çin vazolarından filan haberi de yoktu. Ona ne kadar teklif etmeliydi? Rakamlar gözlerinin önünde dans ediyordu.

O anda tam yanı başında kadının titrek, korkulu sesini duydu:

'Doğru kâğıdı vermiş miyim? Anlayabiliyor musunuz?'

Kanitz birden düşüncelerinden sıyrılıp telaşla yanıtladı:

'Elbette! Tabii ki... avukat sizi bilgilendirmek istemiş... Buna göre Kekesfalva'nın ekspertiz değeri yüz doksan bin kron... Tabii bu yalnızca tahmini bir değer.'

'Tahmini bir değer mi?.. Affedersiniz... Tahmini değer ne demek?'

İşte şimdi darbeyi indirmenin tam zamanıydı, ya şimdi ya hiç! Kanitz derin bir nefes aldı. 'Tahmini değer, elde edilip edilmeyeceği kuşkulu bir değerdir... tahmini... yani bir anlamda belirsiz... Resmî olarak biçilen değer hiçbir zaman gerçek satış değerini tutmaz... Hiçbir zaman bu değeri elde edeceğine güvenemezsin, yani *tam olarak* güvenemezsin... Elde ettiğin durumlar olur elbette, hatta bazı durumlarda üstüne çıktığı bile olur... ama tabii özel bazı durumlarda... Açıkartırmadaki gibi şansa kalmış bir şeydir bu... Tahmini değer, bir çeşit dayanak noktası, başlangıç sayılabilir, tabii çok değişken bir dayanak... örneğin bu gibi bir durumda... yani sizin durumunuzda...' Kanitz heyecandan titriyordu; ne fazla ne de az teklif etmeliydi. 'Örneğin burada olduğu gibi bir mal için resmî olarak yüz doksan bin kron değer biçildiyse... kabul etmek gerekir ki... yani... yani... bu malın satışında en az yüz elli bin kron elde edilebilir. Evet, kesinlikle yüz elli bin krona satılabilir. Evet, buna kesin gözüyle bakılabilir.'

'Ne kadar dediniz?'

Kanitz'in nabzı hızlanmış, çarpıntıyla kulakları uğuldamaya başlamıştı. Kadın öfkesini dizginlemekte güçlük çeken biri gibi hışımla ona dönmüş, söylenen değerin tekrarını istemişti. Yoksa yalanını anlamış mıydı? Acaba hemen değeri elli bin kron yükseltmeli miydi? Ancak içinden bir ses 'Devam! 'diyordu. Aynı karta oynamayı sürdürmeye karar verdi ve şakakları korkunç bir şekilde zonklamasına rağmen, olgun, sakin bir tonda açıklamasını sürdürdü:

'Evet, bence de durum *aynen* yazılan gibi. Bu malikânenin karşılığında kesinlikle en az yüz elli bin kron elde edebilirsiniz.'

O anda Kanitz'in neredeyse kalbi durmuş, nabzı atmıyordu, heyecandan yıkılacak gibiydi. Yanı başındaki kadın ise gerçek bir şaşkınlık ve masumiyetle kekeledi:

'*Bu kadar* fazla mı?.. Gerçekten *bu kadar* yüksek fiyata satılabileceğine inanıyor musunuz?'

Kanitz'in yeniden kendini toparlaması için biraz zaman geçmesi gerekti. Kendinden emin bir insanın ses tonuyla konuşabilmek için nefesini kontrol etmeye çalıştı: 'Evet saygıdeğer bayan, bunu garanti edebilirim. *Bu* fiyat her durumda elde edilebilecek bir rakamdır.'"

Doktor Condor bir kez daha konuşmasına ara verdi. Önceleri yalnızca bir sigara yakmak için sustuğunu düşündüm. Ancak sonra birden gerginliğinin artmış olduğunu fark ettim. Okuma gözlüğünü çıkardı; yeniden taktı, önüne düşen seyrek saçlarını rahatsız olduğunu belli edecek şekilde elleriyle arkaya doğru taradı. Beni uzun uzun endişeyle süzdükten sonra arkasına yaslandı:

"Aslına bakarsanız teğmenim," diye söze yeniden başladı neden sonra, "size belki de başlangıçta arzuladığımdan çok daha fazlasını anlattım. Umarım beni yanlış anlamamışsınızdır. İnanın bana, size o dönemde Kekesfalva'nın bu tamamen masum insanı kandırmak için oynadığı oyunu anlatırken ona karşı tavır almanızı sağlamak gibi bir arzum kesinlikle yok. Bu akşam beraber yemek yediğimiz zavallı yaşlı adam, bildiğiniz gibi kalp hastası ve ayrıca da çökmüş biri. Çocuğunun tedavisi konusunda tüm umutlarını bana bağladığı gibi onun iyileşmesi için son kuruşunu bile harcamaya hazır. Bu kişi yıllar öncesinin bu kuşkulu, hileli alışverişini yapan çıkarcı insan *değil* artık; inanın bana, bundan dolayı onu suçlayacak son kişi de ancak ben olabilirim. Özellikle de umutsuzluğunun arttığı şu son günlerde, yardıma gerçekten çok gereksinimi varken onunla ilgili gerçekleri kötü niyetli dedikoducular yerine benden öğrenmenizin daha doğru olacağını düşünüyorum. Şundan emin ola-

bilirsiniz: Kekesfalva ya da o günlerdeki adıyla Kanitz o gün malikâneye giderken, dünyadan bihaber bu kadının malvarlığını ucuza kapatmayı aklının köşesinden bile geçirmiyordu. Tüm amacı, her zamanki küçük işlerinden birini yapmaktı, daha fazlası değil. Bu olağanüstü fırsatı hiç ummadığı şekilde avcunun içinde buldu. Eğer yazgısı onu bu inanılmaz şansla karşı karşıya bırakmasa, o da bu fırsattan yararlanamayacak, bugünkü adam olmayacaktı. Gerçi daha sonraları yazgısının ona hazırladığı bu yolda sapmalar olduğunu göreceksiniz ama...

Konunun çok fazla ayrıntılarına girmek istemediğim için izninizle bazı detayları atlayacağım. Ancak size orada geçirdiği bu saatlerin dostumuzun yaşamındaki en heyecanlı, en gergin anlar olduğunu söyleyebilirim. Durumu gözünüzde canlandırmaya çalışın: O zamana kadar mütevazı sayılabilecek bir sigorta eksperi olarak çalışan ve gizli saklı aracılık işleri yapan birinin karşısına birden, gökten düşen bir meteor gibi bir gecede çok zengin bir adam olma şansı çıkıyor. Yirmi dört yıllık yaşamı boyunca çalışıp çabalayarak, her türlü riske girmeyi ve aşağılanmayı göze alarak, kazanabildiğinin katbekat fazlasını yirmi dört saat içinde kazanabilecekti. Olayın çekiciliği inanılmazdı. Ayrıca kurbanın peşinden koşmasına, onu yakalayıp uyuşturmasına bile gerek yoktu; aksine kurban gönüllü olarak başını bıçağın altına uzattığı gibi, bıçağı indirmesi için elini bile yalıyordu. Bu durumda tek risk başka birinin gelerek olaya karışmasıydı. Bu nedenle mirasçı kadını bir an yalnız bırakmamalı, onun başka biriyle görüşmesine fırsat vermemeliydi. Kâhya dönmeden Kekesfalva'dan ayrılmalıydılar. Ancak tüm bu tedbirler alınırken, malikâneyi satın almak isteyenin kendisi olduğunu da kesinlikle belli etmemeliydi.

Kuşatma altındaki Kekesfalva kalesini, kurtarma kuvvetlerinin yetişmesine fırsat vermeden, bir hücum-

da ele geçirmeyi sağlayacak, Napoléon'unki kadar cesur, soğukkanlı ve tehlikeli bir hamleydi bu. Üstelik, varını yoğunu bu uğurda feda etmeye hazır olan dostumuzun da şansı yerindeydi. Kanitz'in hiç tahmin edemediği bir olay, ona yolu açan unsur olmuştu. Şatoya ayak bastığı andan itibaren karşılaştığı kin ve aşağılayıcı davranışların doğal bir sonucu olarak zavallı genç kadının yalnızca bir tek isteği vardı: gitmek, olanaklar elverdiğince çabuk buradan ayrılmak! İnsanoğlunun kıskançlık duygularını tutuşturmakta hiçbir şey, kendi aralarından birinin başına devlet kuşu konarak sınıf atlaması kadar etkili olamaz; dünyanın en zengin prensinden hiçbir şey esirgenmezken, kendileriyle beraber aynı zincirin halkalarından birini oluşturan kader yoldaşlarının bu zinciri kırarak özgür olması katlanılmaz bir durumdur. Malikânede çalışan hizmetliler, öfkeli prensesin saçlarını tararken başına tarak ve fırçaları fırlattığını çok iyi anımsadıkları bu Kuzey Almanyalı kadının birdenbire Kekesfalva malikânesinin sahibi ve aynı zamanda kendilerinin efendisi olmasından duydukları öfke ve kıskançlığı gizlemeye gerek bile duymuyorlardı. Petroviç vârisin malikâneye geleceği haberini alır almaz onunla karşılaşmamak için doğruca istasyonun yolunu tutmuştu. Kâhyayla evlenmeden önce sarayın mutfağında yardımcı olarak çalışan, gerçekten çok kaba ve saygısız bir insan olan karısı ise genç mirasçıyı şu sözlerle karşılamıştı: 'Burada bizimle oturmayı düşünmüyorsunuz ya... ne de olsa burası sizin için pek rahat ve konforlu sayılmaz değil mi?' Uşak ise genç kadının valizini gürültü çıkaracak şekilde kapının önüne fırlatmış, kâhyanın karısının da yardım etmeye girişmemesi karşısında zavallı kadın valizini odaya kadar kendisi taşımak zorunda kalmıştı. Onun için öğlen yemeği hazırlanmadığı gibi onunla ilgilenen de yoktu. Akşam yattığında ise tam penceresinin altında kasten yüksek sesle

söylenen 'alçak, dolandırıcı' ya da 'miras hırsızı' gibi kelimelere katlanmak zorunda kalmıştı.

Malikâneye girdiği ilk andaki karşılama bile zavallı, güçsüz mirasçıya bu evde huzurlu tek bir saat geçiremeyeceğini anlatmaya yeterli olmuştu. Tabii Kanitz'in genç kadının içinde bulunduğu bu ruh halinden haberi olamazdı. Genç kadın ise yalnızca bu nedenle Kanitz'in hemen o gün güvenilir bir alıcı bulabileceklerini söyleyerek Viyana'ya gitme önerisini sevinçle karşıladı. Bu ciddi, yakışıklı, yardımsever, her konuda bilgi sahibi, melankolik bakışlı adamı karşısına Tanrı çıkarmış olmalıydı. Bundan dolayı da pek bir şey sormadı. Kanitz'e mutluluk içinde tüm evrakları teslim etti ve satıştan elde edilecek tutarla yapması gereken yatırımlarla ilgili önerileri munis, mavi bakışlarla dinledi. Parasını mutlaka güvenilir bir araçta değerlendirmeliydi; örneğin hazine bonosunda. Kimseye güvenmemeli, servetinin bir tek kuruşunu bile kimseye emanet etmemeliydi: tümünü bankaya yatırıp yönetimini bir notere, ama yalnızca kraliyet noterine verebilirdi. Avukat tutmasına ya da avukatına danışmasına ise hiç gerek yoktu; hem zaten avukatlar normalde hallolacak konuları karıştırmaktan başka bir işe de yaramıyorlardı. Bu arada Kanitz sık sık, üç beş yıl sonra malikânenin ve öteki malların daha yüksek bir bedel karşılığında satılmalarının da mümkün olabileceğini belirtiyordu. Ancak bu arada yapılmak zorunda kalınacak masraflar, mahkemelerde ve resmî dairelerde verilecek uğraşlar onu bezdirebilirdi. Bu sakin, huzur isteyen kadının gözlerinde mahkeme ve ticaretten duyduğu nefreti fark edince de hemen sonuca geliyordu: Hemen! Hemen, işlemlere başlamalıydılar! Böylece aynı gün öğleden sonra, Petroviç şatoya dönmeden Viyana'ya giden ekspres trendeki yerlerini aldılar. Her şey yıldırım hızıyla olup bitmiş, bu arada Fräulein Dietzenhof tüm malvarlı-

ğının satışı için yetki verdiği yabancı adamın adını sormayı bile unutmuştu.

Trende birinci sınıf bir kompartımanda yolculuk ettiler. Bu kırmızı kadife koltuklarda Kekesfalva ilk kez oturuyordu. Aynı şekilde Viyana'ya vardıklarında da Kanitz genç kadını Kaertner Caddesi'ndeki konforlu bir otele yerleştirip kendisi de aynı otelde bir oda tuttu. Bu çok gerekliydi. Bir yandan hemen o akşam iş ortağı, avukat Doktor Gollinger'e ertesi gün satışın geri dönülemeyecek şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacak satış sözleşmesini hazırlatmak istiyor, öteki yandan kurbanını bir an olsun yalnız bırakmaya cesaret edemiyordu. Bu arada aklına, doğrusunu söylemek gerekirse dâhice bir fikir geldi. Fräulein Dietzenhof'a, akşam saatlerini değerlendirmek için operadaki herkesin heyecanla beklediği bir galaya gitmeyi önerdi. Bu arada kendisi de satın almak üzere büyük bir malikâne aradığını bildiği adamla konuşmaya ve işi bitirmeye çalışacaktı. Bu denli yakınlık ve özen görmenin sarhoşluğu içindeki genç kadın teklifi mutlulukla kabul etti. Kanitz onu operaya bırakıp dört saat için yerini ve kimseyle görüşmemesini garantiledikten sonra, bir *fiaker*'e[1] binip –bunu da yaşamında ilk kez yapıyordu– doğruca yardakçısı Doktor Gollinger'e gitti. Ne var ki adam evinde değildi. Kanitz onu yakındaki bir meyhanede buldu ve iki bin kron kazanmak istiyorsa, hemen o gece tüm detayları üzerinde ayrıntılı olarak çalışılmış bir satış sözleşmesi hazırlayıp ertesi akşam saat yedi için satış evraklarıyla birlikte, işlemi gerçekleştirecek noteri de ayarlaması gerektiğini belirtti.

Kanitz belki de yaşamının ilk müsrifliğini yapıp *fiaker*'i tüm bu işlemler tamamlanana kadar avukatın

1. Kapalı, saltanat arabalarını andıran bir tür fayton. (Y.N.)

kapısında bekletti. Gerekli talimatları verdikten sonra tam zamanında operaya yetişip oyunun sarhoşluğuna kendini kaptırmış olan Dietzenhof'u fuayede karşıladı ve ona otele kadar eşlik etti. Böylece Kanitz için ikinci uykusuz gece başlıyordu. Hedefine yaklaştıkça eline geçen fırsatı son anda elinden kaçırma kuşkusu da artıyordu. İkide bir yatağında doğrulup oturuyor, ertesi gün uygulayacağı stratejinin ayrıntılarını teker teker gözden geçiriyordu. En önemlisi de, kadını bir an için olsun yalnız bırakmamaktı. Bir *fiaker* kiralayacak, nereye giderlerse kapısında bekletecekti. Böylece yolda yürürken bir rastlantı sonucu kadınla avukatının karşılaşması olasılığı da ortadan kalkmış oluyordu. Ayrıca gazete okuması da engellenmeliydi; gazetede Orosvár davası hakkında okuyacağı bir makale, ikinci bir defa aldatıldığı kuşkusuna kapılmasına neden olabilirdi. Gerçekte ise tüm bu kuşkular ve tedbirler gereksizdi. Kurbanın kaçmak gibi bir *isteği* yoktu ki! Boynuna pembe kurdele bağlanmış bir koyun gibi acımasız çobanının peşinden gönüllü olarak gidiyordu. Dostumuz uykusuz geçirilen gecenin ardından, sabah kahvaltı salonuna girdiğinde, zavallı genç kadın kendi diktiği her zamanki giysisi içinde sabırla Kanitz'i bekliyor oluyordu. Böylece Kanitz'in genç kadını tamamen gereksiz yere sabahtan akşama kadar oradan oraya koşturduğu; uykusuz geçirdiği gecede, bu işlerin ne kadar zor olduğunu ona göstermek üzere özellikle kurguladığı yapmacık zorluklarla dopdolu garip bir kovalamaca başladı.

Ayrıntılara girmek istemiyorum; ama Kanitz onu avukatının yazıhanesine götürüp oradan çok farklı birçok işle ilgili olarak çeşitli yerlere telefon etti. Daha sonra ise bankaya götürerek, yatırım araçları hakkında bilgi vermek ve hesap açmak üzere müşteri temsilcisiyle görüştürdü. Fiyat hakkında bilgi edinmek istermişçesine

birkaç sahte emlak bürosuna ve ipotek karşılığı para veren finans kuruluşuna uğradı. Kadıncağız nereye giderlerse gitsinler ses çıkarmadan Kanitz'i izliyor, dostumuz içerde yapmacık çalışmaları yaparken o hep dışarıdaki bekleme salonlarında büyük bir sabır ve sükûnetle işlerin bitmesini bekliyordu. Prensesin yanında geçirdiği on iki yıllık esir hayatından sonra kapı önünde beklemek onun için doğal bir olay olup çıkmıştı. Bundan sıkılmıyor, en ufak bir eziklik bile hissetmiyor, yalnızca kollarını kenetleyip sabırla bekliyor, arada sırada önünden biri geçince de mavi bakışlarını yere indiriyordu. Kanitz'in ondan istediği her şeyi yerine getirirken bir çocuk kadar uysaldı. Bankadaki evrakları, bir kez olsun bakmaya gerek görmeden imzaladı; henüz eline geçmeyen bir parayla ilgili hesapları öylesine tereddütsüzce imzaladı ki Kanitz bu çılgın kadının yüz kırk, hatta yüz otuz kronla bile mutlu olabileceği gibi haince düşüncelerin ıstırabını çekmeye başladı. Bankadaki müşteri temsilcisi 'demiryolu tahvillerini' önerince hemen 'evet' demiş, banka hisselerinden alma önerisini de hemen onaylamış, ancak her defasında korkuyla, onay beklercesine Kanitz'e bakmıştı. Bütün bu ticari işlemlerin, yatırımların, evrakın, imzalamaların, hatta paraya doğrudan bakmanın bile genç kadını huzursuz ettiği anlaşılıyordu. Böylesine sorumluluk yükleyen, karmaşık, anlayamadığı para işleriyle uğraşmak yerine huzurlu odasında oturmak, kitap okumak, nakış işlemek ya da piyano çalmak istediği o kadar belliydi ki...

Ancak Kanitz yorulmak nedir bilmeden sabahın dokuzundan akşamın altı buçuğuna kadar genç kadını bu sahte çemberde dolaştırıp durdu. Bunda amacı, bazen kadıncağıza daha önce de söz verdiği gibi alacağı parayı en doğru ve verimli şekilde değerlendirmekte yardımcı olmak, bazen de işlemlerle gözünü korkutmaktı. Sonuçta ikisi de yorgunluktan bitap düştüler. Kanitz bir pas-

tanede oturup biraz dinlenmelerini önerdi. Nasıl olsa işlerin önemli kısmı halledilmişti; satış mükemmel denebilecek koşullarla gerçekleşmişti. Artık tek yapılması gereken, saat yedide notere gidip satış sözleşmesini imzalamak ve söz verilen bedeli tahsil etmekti. Bunu duyunca Dietzenhof'un yüzünü bir sevinç dalgası kapladı:

'Öyleyse hemen yarın sabah yola çıkabilirim.' İki mavi göz heyecanla Kanitz'i süzüyordu.

'Elbette!' diye yanıtlayan Kanitz, bu sözleriyle genç kadının heyecanını yatıştırmıştı. 'Bir saat kadar sonra yeryüzünün en özgür kadını olacaksınız. Bundan böyle para ve mal için üzülmenize, endişelenmenize hiç gerek olmayacak. Aylık altı bin kronluk geliriniz garanti! Kusursuz bir yatırım yaptınız. Artık dünyanın neresinde isterseniz ve nasıl isterseniz öyle yaşayabilirsiniz.'

Nezaket gereği genç kadının nereye gitmek istediğini sordu. Genç kadının yüzünde yeniden karamsar bir ifade belirdi.

'İlk olarak Westfalen'deki akrabalarımın yanına gitmeyi düşünüyorum. Sanırım yarın sabah Köln üzerinden oraya giden bir tren var.'

Kanitz hemen olağanüstü bir ilgi gösterdi. Garsondan tren tarifesini isteyip tüm seferleri dikkatle inceledi. Viyana-Frankfurt-Köln ekspresiyle gidildiği takdirde, Osnabrück'te aktarma yapmak gerekiyordu. En uygunu sabah dokuz yirmide kalkıp akşam Frankfurt'a ulaşan trenle gitmek olacaktı. Frankfurt'ta bir gece otelde kalınabilir, böylece yolculuğun yorgunluğu da bir ölçüde giderilebilirdi. Bu arada telaşla tarifeyi karıştırırken bir Protestan kimsesizler yurdunun ilanına da rastladı. Kanitz genç kadına bilet için endişelenmesine hiç gerek olmadığını, kendisinin temin edeceğini ve bu arada rahat ettiğinden emin olmak için, onu ertesi sabah istasyona kadar götürüp yolcu edeceğini söyledi. Bu tür konuşma-

larla zaman Kanitz'in beklediğinden de çabuk geçti. Saate gözü takılınca birden heyecanla ekledi: 'Haydi artık gidelim. Noter bizi bekliyor.'

Bir saat gibi kısa bir sürede noterdeki işlerin tamamı halloldu. Dostumuzun genç kadına kalan mirasın dörtte üçünü ele geçirmesine bir saatlik kısa bir zaman yeterli olmuştu. Kanitz'in suç ortağı, Kekesfalva malikânesinin adını ve dikkat çekecek kadar düşük satış bedelini görünce, eski ortağını imrenerek süzdü ve Dietzenhof'a belli etmeden olayı anladığını belirtir şekilde göz kırptı. Bu hayranlık dolu bakış kelimelerle anlamlandırılacak olsa, 'Mükemmel bir vurgun bu, alçak herif! Yine neler başardın!' diyordu. Noter de küçük gözlüğünün ardından ilgiyle Fräulein Dietzenhof'u inceliyordu. O da diğerleri gibi gazetelerden Orosvár mirası etrafında dönen kavgaları okumuştu ve yapılan satış bu kanun adamına da kuşkulu görünüyordu. 'Zavallı kadın,' diye düşünüyordu, 'Yine kötü ellere düşmüşsün!' Ancak bir satış işlemi sırasında alıcıyı ya da satıcıyı uyarmak noterin sorumluluğu değildi. Anlaşma koşullarını denetlemesi, gerekli mühür ve imzaları tamamlaması ve ödeme planını belirlemesi yeterliydi. O zamana kadar pek çok kuşkulu işleme tanık olmuş, imparatorluk mührüyle bunları onaylamak zorunda kalmıştı. Bu açıdan suskun kalarak başını önüne eğdi ve satış sözleşmelerini önüne serdi ve ilk olarak, Dietzenhof'u evrakı imzalamak üzere yanına çağırdı.

Masum yaratık bu davetten bile ürkmüştü. Ancak koruyucusu Kanitz'e tereddütle bakıp onun cesaret verici baş sallamasını gördükten sonra masaya yanaştı ve Almanlara özgü açık, belirgin ve dik elyazısıyla 'Annette Beate Maria Dietzenhof' yazarak imzaladı. Onu dostumuzun imza eylemi izledi. Böylece her şey tamamdı; satış evrakları düzenlenmiş ve imzalanmış, para notere teslim edilmiş ve ertesi gün paranın yatacağı banka he-

sabı belirlenmişti. Leopold Kanitz bir çırpıda servetini ikiye, hatta üçe katlamıştı; artık o andan sonra Kekesfalva malikânesinin tek sahibi ve efendisi oydu.

Noter özenle imzaların ıslak mürekkeplerini kuruttu, daha sonra üçü de teker teker noterin elini sıkarak merdivenlerden aşağı indiler. Dietzenhof en önde iniyor onu heyecandan soluk almakta bile güçlük çeken Kanitz izliyordu. İş ortağı ise en arkada kalmış, bir yandan Kanitz'in sırtını sürekli olarak bastonuyla dürterken bir yandan da fazla biradan kalınlaşmış sesiyle sürekli olarak yalnızca kendisinin anlayacağı şekilde mırıldanıyordu: '*Lumpus maximus, lumpus maximus!*'[1] Ama Doktor Gollinger kapının önünde alaylı bir şekilde reverans yaparak ayrılınca Kanitz tedirginlik duymaya başladı, çünkü böylece kurbanıyla yalnız kalmış oluyordu ki bu da onu korkutuyordu.

Ondaki bu ani değişikliği anlamaya çalışmalısınız, teğmenim, dostumuzun birden vicdan azabı çekmeye başladığını söyleyecek kadar duygusallaştığımı sanmayın sakın, ama gerçekten de atılan imzayla beraber ikisinin arasındaki alışılmadık ilişkide belirgin bir değişiklik sezilmeye başlamıştı. Düşünün bir kez, iki koca gün boyunca Kanitz alıcı sıfatıyla satıcı sıfatındaki kadını elinde tutmak için olağanüstü bir çaba sarf etmişti. Bu iki günde kadın Kanitz için stratejik olarak kuşatıp teslim olmaya zorlanması gereken bir düşmandı; ancak o anda bu finansal operasyon başarıyla tamamlanmıştı. Napoléon Kanitz galip gelmişti; zafer kayıtsız şartsız onundu! Basit elbisesiyle Walfischgasse'de ilerleyen bu sessiz, zavallı kızcağız onun ne düşmanı ne de rakibiydi artık. Her ne kadar tuhaf görünse de dostumuz o anda

1. (Lat.) Büyük dolandırıcı, soysuz, alçak adam anlamında bir deyiş. (Y.N.)

bu çabuk zaferin mutluluğunu hissetmekten çok, rakibinin ona galibiyeti *inanılmayacak derecede* kolaylaştırmış olmasının ezikliğini duyuyordu. Bu genelde böyledir; kişi birine haksızlık ettiği zaman, zarara uğrayanın da basit, bir noktada da olsa yanlış yaptığını veya haksız davrandığını saptamaya ya da bu şekilde kendini kandırmaya uğraşır ve bundan gizemli bir hoşnutluk duyar. Aldatılanın küçük de olsa bir suçu olduğunu belirlemek bir anlamda vicdanı rahatlatır. Ancak Kanitz bu kurbanı suçlayacak hiç ama hiçbir şey bulamıyordu; ona kayıtsız şartsız güvenmiş, yardım umuduyla elini uzatmış, hatta son anda bile minnettarlık dolu mavi bakışlarla onun onayını almıştı. Ona ne söyleyebilirdi? Satıştan, daha doğrusu kaybettiği servetten dolayı tebrik mi etmeliydi? Dostumuz kendini giderek daha huzursuz hissediyordu. Ona oteline kadar eşlik ederim, sonra bu konu tamamen kapanmış olur, diye düşündü aceleyle.

Ancak hemen yanında yürüyen kurbanın da giderek huzursuzlandığı görülüyordu. Onun yürüyüşü de daha düşünceli, kararsız bir görünüm almıştı. Kanitz başı önünde yürümesine rağmen bu değişikliği hemen fark etti. Genç kadının yüzüne bakmaya cesaret edememesine rağmen kararsız adımlar attığını ve önemli bir şeyler düşündüğünü anlıyordu. Kanitz birden korkuya kapıldı. 'Sonunda benim alıcı olduğumu anladı,' dedi kendi kendine. 'Hiç kuşkusuz birazdan beni suçlamaya, sitem etmeye başlayacak. Aceleciliğinden dolayı kendine kızıyor olmalı. Herhalde pişman oldu. Kim bilir, belki hemen yarın sabah avukatına koşmayı planlıyordur.'

Walfischgasse boyunca, hiç konuşmadan yan yana yürümüşlerdi. Neden sonra genç kadın cesaretini toplayarak, fısıldamaya başladı: 'Sizden beni bağışlamanızı isteyeceğim... Yarın sabah erkenden buradan ayrılacağım için gitmeden önce her şeyi halletmek istiyorum... Be-

nim için çok yoruldunuz, büyük çaba sarf ettiniz, bunun için size özellikle teşekkür etmek istiyorum... Sizden bana hemen şimdi... yani... sizden emekleriniz karşılığında size ne kadar borçlanmış olduğumu söylemenizi rica edebilir miyim... Benim işlerimi ayarlamak için o kadar çok zaman kaybettiniz ki, lütfen buradan ayrılmadan önce bu konuyu da çözümlememe yardımcı olun...'

Dostumuz donup kalmıştı, kalbi duracakmışçasına çarpıyordu. Bu kadarı da çok fazlaydı! Buna hiç hazırlıklı değildi. Kanitz o anda, öfkeyle zavallı bir köpeği dövdüğünüzde hayvan yanınıza sığınıp yalvaran gözlerle elinizi okşamaya başladığı zaman hissettiğiniz türde bir pişmanlık ve acı hissinden başka hiçbir şey algılayamıyordu.

'Hayır, hayır!' diye kekeledi mahcubiyet içinde. 'Bana borcunuz filan yok.' O anda sırtından aşağı boşalan soğuk teri hissetti. Her şeyi önceden inceden inceye düşünmeye ve her reaksiyonu planlamaya alışkın biri olarak yaşamında belki de ilk kez yepyeni bir durumla karşı karşıya kalmıştı. Zor ve acı dolu eksperlik günlerinde yüzüne kapıların kapanmasını, selamına karşılık bile verilmemesini, hatta bölgesindeki bazı sokaklardan hiç geçmemeyi tercih ettiği zamanları bile yaşamıştı. Ancak birinin ona teşekkür edip minnettarlığını bildirmesi – bu başına hiç gelmemişti. Kanitz kendisine kayıtsız şartsız inanan bu ilk kişiden utanç duyuyordu. Hiç istemese de kendini özür dilemekten alıkoyamadı.

'Hayır,' diye kekeledi, 'Tanrı aşkına hayır, bana borçlu filan değilsiniz... Sizden para alamam... Yalnızca yaptıklarımın doğru olduğunu ve sizin istekleriniz doğrultusunda hareket etmiş olduğumu bilmem yeterli... Kim bilir, belki biraz daha beklememiz daha doğru olurdu, belki biraz daha yüksek bir tutara satabilirdik... Aceleniz olmasaydı... Ama siz hemen satıp kurtulmak istiyordu-

nuz, aslında bence de sizin için en doğrusu buydu. Tanrı önünde yemin ederim ki, ben de doğru davrandığınıza bütün kalbimle inanıyorum.'

Nefesi yeniden açıldı; yavaş yavaş kendine geliyordu, hatta dürüst davranmaya bile başlamıştı.

'Sizin gibi ticaretten pek anlamayan birinin gerçekten de bu gibi işlerden tamamen elini çekmesi en doğru davranış. Böyle birinin... yani... sizin gibi birinin azla yetinip kendini güvenceye alması en doğrusu. Sizden özellikle bir ricam olacak...' Yutkundu. 'Lütfen, lütfen, karşınıza çıkıp satmakla kötü yaptığınızı veya çok ucuza sattığınızı söyleyecek insanların sizi yanıltmasına fırsat vermeyin. Daima her satıştan sonra birtakım kişiler ortaya çıkıp kendilerinin çok daha fazla ödemeye hazır olduklarını söyler, sizin satış koşullarınızın kötü olduğunu iddia ederler... Ama iş ödemeye gelince hemen durum değişir, size hemen vade önerir, önünüze senetler, bonolar ve bunun gibi birçok öneri getirirler... Bunlar size göre işler değil... sizin bunlarla uğraşmanız olanaksız.. Size kesinlikle garanti edebilirim ki... yani inanın bana, yemin ederim ki paranızı yatırdığımız banka çok ünlü ve güvenilir bir kuruluş ,ve paranız kesinlikle güvende. Günü gününe, saati saatine getirinizi alacaksınız, bundan hiç endişeniz olmasın. İnanın bana... Yemin ederim... Sizin için en iyisi buydu.'

Bu arada otele ulaşmışlardı. Kanitz tereddüt içindeydi. Onu hiç değilse bir yerlere davet etmeliyim, diye düşünüyordu; bir akşam yemeğine ya da tiyatroya. Bu arada genç kadın elini uzatmıştı bile.

'Sanırım sizi daha fazla tutmamam daha doğru olacak. Zaten benim için bütün gün bu kadar zaman harcamanızdan sıkıntı duyuyorum. İki gündür sırf benim işlerimle uğraştınız. İçimden bir ses kimsenin ama hiç kimsenin benim için böylesine bir fedakârlığı göze alma-

yacağını söylüyor... Size tekrar... tekrar teşekkür etmek isterim. Yani...' Hafifçe kızardı. 'Şimdiye dek kimse bana bu denli yardımcı olmamış, bana karşı sizin kadar iyi ve fedakâr davranmamıştı... Hatta bu sorunlardan bu kadar kolay kurtulacağımı, her şeyin bu denli kolay ve çabuk hallolacağını düşünemezdim bile... Size çok teşekkür ederim, gerçekten *çok* teşekkür ederim.'

Kanitz, genç kadının elini sıkarken genç kadını dikkatle inceledi. Yüz ifadesindeki ürkeklik tamamen kaybolmuş, içinde bulunduğu duyguların sıcaklığıyla yüzüne renk gelmişti. Genellikle soluk ve çekingen bir ifade gözlenen bu yüzde şimdi bir canlılık, bir parıltı görülüyor, mavi gözleri anlamlı ve bir çocuğunki kadar mutlu bakıyor, dudaklarında ise minnettarlığını belirten hafif bir gülümseme seziliyordu. Kanitz bir şey söylemek istiyor, ama nedense söyleyecek tek kelime bile bulamıyordu. Bu arada genç kadın Kanitz'e veda ederek, hafif, güvenli ve zarif adımlarla uzaklaştı. Bu daha öncesinden farklı bir yürüyüştü; üzerindeki yüklerden kurtulmuş, rahat bir insanın adımlarıydı bunlar. Kanitz bilinçsizce arkasından bakakaldı. Hâlâ ona bir şeyler söylemesi gerektiğini düşünüyor, bu duygudan kurtulamıyordu. Bu arada Dietzenhof kapıcıdan anahtarını alıp kominin eşliğinde asansöre binmişti bile. Artık çok geçti, bu iş de bitmişti.

Bu, kurbanın celladına vedasıydı. Kanitz kendini çok kötü hissediyordu; cellat olarak baltayı kendine saplamış gibi bir duygu içindeydi. Birkaç dakika boyunca neredeyse uyuşmuş bir halde, bakışları otelin boş lobisine takılıp kaldı. Sonra kendini caddedeki kalabalığa kaptırdı ve nereye gideceğinin bile bilincinde olmadan yürümeye başladı. O zamana kadar kimse ona böylesine insanca, böylesi bir sevgi ve minnettarlıkla bakmamıştı. Onunla böyle konuşan da olmamıştı. Genç kadının 'Size *çok* teşekkür ederim,' diyen sesi kulaklarından gitmiyor-

du. Üstelik de o bu insanı, tam da bu sevgi dolu insanı dolandırmıştı. Kanitz ikide bir duruyor, alnında biriken terleri siliyordu. Sonra birden Kaertner Caddesi'nde, bilinçsizce önünde dolaştığı büyük bir cam dükkânının ayna gibi parlayan vitrininde kendi yüzüyle karşı karşıya geldi. Bu yüzü, gazetede resmi çıkan bir sahtekârı incelermişçesine dikkatle süzmeye başladı; sahtekârlık nerede en çok belirginleşiyordu: garip çene yapısında mı, sinirli dudaklarda mı, yoksa sert bakışlı gözlerde mi? Gözlüklerinin gerisindeki korkudan kocaman açılmış gözlerini fark edince aklına Dietzenhof'un biraz önceki mavi gözleri geldi. İnsanın onunkiler gibi gözleri olmalı, diye düşündü üzüntüyle, benimki gibi kırmızı, hırslı ve sinirli değil. Gözler onunkiler gibi mavi, parlak, iç huzurunu yansıtan, sevgi dolu (annesinin de bazen, özellikle cuma akşamları aynı şekilde baktığını anımsadı) inançlı bakışlara sahip olmalıydı. İnsan aslında onun gibi olmalıydı: Dolandıracağına dolandırılmayı kabullenebilmeliydi – dürüst, temiz yürekli bir insan. Yalnızca onun gibi kişiler Tanrı'nın lütuflarını hak ediyorlardı. Kurnazlıklarımın hiçbiri benim mutlu olmamı sağlamaya yetmedi, diye düşündü, hep huzursuz, aşağılanan bir insan oldum. Leopold Kanitz yol boyunca yürümeyi sürdürdü; kendi kendine yabancılaştığını hissediyordu. En büyük başarısını elde ettiği bugünde olduğu kadar zavallı ve çaresiz görmemişti kendini şimdiye dek hiçbir zaman.

Neden sonra bir kafeye gidip oturdu. Acıktığını düşündüğü için bir şeyler ısmarladı. Ancak lokmalar ağzında büyüyor, bir türlü yutamıyordu. Kekesfalva'yı satmalıyım, diye düşündü kızgınlıkla, hemen elden çıkarmalıyım. Hem ben malikâneyi ne yapacağım, çiftçi bile değilim. Tek başıma on sekiz odada oturup kâhya denilen o adamla mücadele etmekle mi geçireceğim bütün günümü? Yaptığım saçmalıktı, orayı adıma değil, bir

emlak ajansının aracılığıyla satın almalıydım... ya sonuçta orayı alanın benim olduğumu fark ederse... Üstelik oradan çok büyük bir kazanç sağlamayı da düşünmüyorum. Eğer isterse hemen yüzde yirmi, hatta yüzde on bir kazançla geri verebilirim. Eğer pişmanlık duyuyorsa istediği anda geri alabilir.

Bu düşünceyle rahatladı. Hemen yarın sabah ona yazarım, diye düşündü. Hatta sabah, o daha trene binmeden genç kadına bu öneriyi sunacaktı. En doğrusu buydu: Ona geri alma olanağı tanımalıydı. Artık rahat bir uyku uyuyabileceğini düşünüyordu. Ancak uykusuz geçirdiği son iki geceye rağmen o geceyi de çok huzursuz ve kötü geçirdi; kulaklarında sürekli olarak genç kadının o '*çok*' sözcüğünü söyleyişi, '*çok* teşekkür ederim' diyen Kuzey Alman aksanlı ince sesi çınlıyordu. Bu ses yabancı, ama öylesine dürüst bir sesti ki! Yirmi beş yıllık yaşamında yaptığı hiçbir iş, dostumuzu bu son, en büyük, en başarılı ve en vicdansızca iş kadar huzursuz etmemişti.

Sabah yedi buçukta Kanitz yola çıkmıştı bile. Passau ekspresinin dokuzu yirmi geçe kalkacağını biliyordu, ama daha önce hemen gidip bir kutu şekerleme ya da çikolata almayı düşünüyordu. Ona hoş bir jest yapma ihtiyacı hissediyor, belki de içten içe yeniden o değişik aksanlı '*çok*' sözcüğünü duymak istiyordu. En büyük, en pahalı çikolatadan bir kutu satın aldı. Ancak bu da dostumuza bir veda armağanı olarak yeterli görünmüyordu. Hemen bir sonraki dükkândan kocaman bir buket kırmızı gül satın aldı. Böylece iki eli dolu bir halde otele girerek resepsiyoncuya paketleri hemen Fräulein Dietzenhof'un odasına bıraktırmasını söyledi. Resepsiyoncu Viyanalılara özgü yapmacık nezaketle hafifçe eğilerek, 'Memnuniyetle, saygıdeğer Herr von Kanitz!' dedi. 'Eğer saygıdeğer beyefendi hanımefendiyle şahsen

görüşmek istiyorlarsa kendilerinin kahvaltı odasında olduklarını bildirmek isterim.'

Kanitz bir an düşündü. Bir önceki günkü veda onun için gerçekten çok etkileyici olmuştu; yeniden karşılaşmanın bu gizemli duygusallığı, bu tatlı anıyı bozacağından korkuyordu. Sonra birden kararını verip elinde çiçek ve çikolatayla kahvaltı odasına girdi.

Genç kadın arkası kapıya dönük olarak oradaki masalardan birinde oturmaktaydı. Yüzünü görmemesine rağmen Kanitz bu ince zayıf insanın masadaki yalnızlığında onu içten etkileyen bir çekicilik hissediyordu. Ürkek adımlarla masaya yanaşarak, çikolata ve çiçekleri bıraktı ve mırıldandı: 'Yolculuk için iki küçük armağan!'

Dietzenhof bir an için irkildi ve yüzü kızardı. Yaşamında ilk kez birinden çiçek alıyordu. Gerçi daha önce bir defasında miras peşindeki akrabalardan biri onu kendi tarafına çekmek amacıyla odasına birkaç tane kuru gül göndermişti, ama öfkeli prenses hemen çiçekleri geri yollamasını emretmişti. Şimdi ise biri ona kendi elleriyle çiçek getirmişti ve artık bunu yasaklayabilecek biri de yoktu.

'Ah, inanamıyorum,' diye mırıldandı, 'niçin zahmet ettiniz? Bunlar benim için... çok, çok güzel.'

Minnettarlıkla Kanitz'e baktı. Çiçeklerin yansımasından mı, yoksa heyecandan daha hızla akmaya başlayan kanın etkisiyle mı bilinmez, mahcup yüzü giderek pembeleşiyordu. Hatta yaşı geçkin sayılabilecek kızın o anda bir başka güzelleştiği bile söylenebilirdi.

'Oturmaz mısınız?' diye mırıldandı şaşkınlık içinde. Kanitz de beceriksizce karşısına oturdu.

'Gerçekten gidiyor musunuz?' diye soran Kanitz'in ses tonundan, hiç istemese de bundan duyduğu üzüntü anlaşılıyordu.

'Evet!' diyen Dietzenhof başını önüne eğdi. Genç

kadının bu yanıtında ne bir sevinç ne de bir üzüntü vardı. Ne bir umut ne de bir hayal kırıklığı! Yalnızca öylesine söylenmiş, kabulleniş hissettiren özel bir vurgusu olmayan bir yanıttı.

Ona yardımcı olma, onun için bir şeyler yapma isteği içinde kıvranan Kanitz oraya gidişini bildirmek için telgraf çekip çekmediğini sordu. 'Oh, hayır!' diye yanıtladı genç kadın. Böyle bir şey yıllardır evlerine hiç telgraf gitmemiş akrabaları korkutabilirdi. Kanitz merakla bunların yakın akraba olup olmadıklarını sordu. Yakın mı – yoo hayır yakın sayılmazlardı. Söz konusu olan üvey kız kardeşinin kızıydı, yani bir çeşit yeğen, kız kardeşinin kocasını ise zaten hiç tanımıyordu. İçinde süthanesi de olan küçük bir çiftlik işletiyorlardı ve son derece dostça bir mektupla ona bir oda ayarlayabileceklerini ve istediği kadar orada kalabileceğini bildirmişlerdi.

'Peki ama orada, bu küçük, ıssız yerde ne yapacaksınız?' diye Kanitz heyecanla sordu.

Dietzenhof bakışlarını yere çevirerek yanıtladı: 'Bilmem.'

Dostumuz iyice heyecanlanmıştı. Bu kadın öylesine bir boşluk ve yalnızlık içinde yaşıyor; kendini ve kaderini öylesine bir kayıtsızlıkla karşılıyordu ki, Kanitz ister istemez kendi yersiz yurtsuz, avare yaşamını anımsıyordu. Kadının amaçsızlığında genç adam kendini görüyordu.

'Ama bu çok anlamsız!' diye haykırdı kendini tutamayarak. 'Akrabaların yanında yaşamak doğru değil, bu kimseyi mutlu etmez. Ayrıca böylesine küçük, zavallı bir yerde yaşamanız, kendinizi oraya mahkûm etmeniz de gerekmiyor.'

Genç kadın onu minnettarlık ve aynı zamanda üzüntüyle süzdükten sonra mırıldandı: 'Haklısınız! Bundan ben de çekiniyorum. Ama başka ne yapabilirim ki?'

Bu son sözleri yere bakarken öylecesine söyledikten

sonra birden bir öneri beklercesine umutla başını kaldırıp mavi gözleriyle Kanitz'i süzmeye başladı. (Daha bir gün önce Kanitz kendi kendine insanın böyle gözleri olmalı diyordu.) O anda birden, nasıl olduğunu kendinin de anlayamadığı bir şekilde, düşündüğü, istediği şeyler dostumuzun dudaklarından dökülüverdi:

'O zaman burada kalın!' Ve bilinçsizce mırıldanarak ekledi. 'Burada benim yanımda kalın.'

Dietzenhof birden ürkerek, şaşkınlık dolu bakışlarını ona dikti. Kanitz aslında bilinçli olarak istemediği bir şeyler söylediğini ancak o anda fark etti. Her zamankinin aksine, kelimeler ağzından ölçüp biçemeden, düşünemeden dökülüvermişti. Kendi kendine bile itiraf edemediği, belirleyemediği bir istek birden ses olup coşku olup ortaya dökülmüştü. Ancak kadının kızaran yüzüne bakınca sözlerinin bilincine varmıştı. Şimdi de yanlış anlaşılmış olmaktan korkuyordu. Belki de kadıncağız, metresi olmasını önerdiğini düşünüyordu. Dietzenhof'a karşı kırıcı olma korkusu içinde hemen ekledi: 'Yani – karım olarak demek istiyorum.'

Genç kadın aniden yerinden sıçradı. Dudakları titriyordu. Ağlamak üzere mi olduğu, yoksa kızgınlık ifade edecek bir şeyler mi söylemek istediği anlaşılmıyordu. Sonra aniden arkasını dönüp koşarak odadan çıktı.

Bu, dostumuzun yaşamındaki en kötü andı. Ancak şimdi yaptığı deliliğin bilincine varıyordu. Ona güvenen, ona değer veren tek iyi, açık yürekli insanı kırmış, aşağılamış ve yaralamıştı. Onun gibi neredeyse yaşlı, çirkin, zavallı bir Yahudi; gözü işten başka bir şey görmeyen, yaşamayı bilmeyen, alçak biri nasıl olur da böylesine zarif ve duygusal bir kadına böyle bir teklifte bulunabilirdi? Onun böylesi bir dehşetle kaçıp gitmiş olmasına ister istemez hak veriyordu. Hatta doğru yaptı, bile diyordu kendi kendine öfkeyle. Ben bunu hak ettim. Sonunda

o da benim nasıl bir insan olduğumu anladı ve gereken karşılığı da verdi. Hem böylesi daha iyi, dolandırıcılığımdan dolayı teşekkür edilmesindense böyle olmasını yeğlerim. Kanitz daha sonraları bana da içtenlikle itiraf ettiği kadarıyla genç kadının kaçışından dolayı hiçbir şekilde üzüntü duymamış, hatta buna *memnun* bile olmuştu. Hak ettiği cezayı aldığını hissediyordu. Böylece o andan itibaren Dietzenhof da onu gerçek yüzüyle, Kanitz'in kendini gördüğü yüzüyle anımsayacaktı.

Ama genç kadın o anda yeniden kapıda göründü. Gözleri nemliydi. Çok heyecanlanmıştı. Omuzları titriyordu. Masaya yaklaştı. Yeniden oturmadan önce düşmemek için iki eliyle sandalyenin arkalığına abanarak destek sağladı. Sonra bakışlarını kaldırmadan derin bir soluk alıp konuşmaya başladı:

'Özür... çok özür dilerim... bir şey söylemeden kalkıp gitmem büyük kabalıktı! Ancak birden dehşete kapıldım... Nasıl bunu önerebilirsiniz? Beni hiç tanımıyorsunuz ki... Evet, hiç tanımıyorsunuz...'

Kanitz ne yanıt vereceğini bilemeyecek kadar büyük bir şaşkınlık içindeydi. Ancak genç kadının kızgın olmadığını, yalnızca korkup ürktüğünü hissediyordu. Bu ani teklifin uygunsuzluğu yalnızca genç kadını değil, Kanitz'in kendini bile dehşete düşürmüştü. İkisi de karşısındakine söyleyecek bir söz bulamıyor, başka bir değişle konuşmaya cesaret edemiyorlardı. Ancak Dietzenhof o sabah yolculuğa çıkmadı. Sabahtan akşama kadar beraber kaldılar. Kanitz üç gün sonra teklifini yineledi ve iki ay sonra da evlendiler."

Doktor Condor kısa bir ara verdi. "Son bir yudum daha içtikten sonra hemen bitiriyorum. Buralarda dostumuzun malikâneye sahip olmak için kurnazca Dietzen-

hof'a yanaşıp evlenme teklif ettiğinin dedikodusu yapılıyor. Ancak sizin de gördüğünüz gibi bu kesinlikle doğru değil. Bildiğiniz gibi Kanitz evlenme teklif ettiğinde zaten malikâneyi *satın almıştı*, bunun için evlenmesine gerçekten hiç ama hiç *gerek yoktu*. Tekrar tekrar söylüyorum: Bu gerçek değil. Dostumuzun evlenme teklifinde hiçbir art niyet yoktu. Yaşlı, küçük bir eksper olarak bu mavi gözlü kızla çıkarı için evlenmek aklına bile gelememişti, aksine bu teklif, yoğun duygusallık sonucunda, birdenbire kendi bile tam olarak bilincine varmadan ağzından dökülmüştü. Tamamen içten ve dürüst bir öneriydi ve şaşılacak şekilde hep öyle kaldı.

Böyle ani ve absürd bir tekliften böylesine mutlu bir evlilik ortaya çıkması çok nadir bir durumdur. Genellikle zıt kutuplar birbirini çeker, tabii doğru yerleştirilirlerse kusursuz bir uyum ortaya çıkar. Bize en şaşırtıcı görünen şeyler, çoğunlukla en doğal olanlardır. Birdenbire bir araya gelen bu çiftin ilk reaksiyonu birbirlerinden korkmalarıydı; Kanitz birilerinin genç kadına yaptığı karanlık ticari işlemlerden söz edeceğinden ve Dietzenhof'un son anda onu aşağılayarak terk edeceğinden korkuyordu. Bundan dolayı da geçmişini gizlemek için olağanüstü çaba sarf ediyordu. Öncelikle kuşkulu tüm işlerini durdurdu, elindeki senetleri kaybı göze alarak verdi ve eski suç ortaklarından uzak durmaya çalıştı. Vaftiz oldu; çok saygın bir vaftiz babası bulup oldukça yüksek tutardaki bir parayı da gözden çıkararak, Kanitz olan adını çok daha asil bir hava veren 'von Kekesfalva' adıyla değiştirme iznini aldı. Bu tür değişikliklerde hep olduğu gibi, kısa süre içinde eski isim tamamen kaybolup yenisiyle yer değiştirdi. Yine de evleneceği güne kadar hep, müstakbel eşinin karanlık geçmişini öğrenip ona karşı duyduğu güveni yitireceği ve gideceği endişesinden kurtulamadı. Diğer tarafta ise, on iki yıl süreyle acımasız efendi-

si, prensesin beceriksizlik, aptallık, şeytanlık ve dar görüşlülükle suçlaması sonucunda kendine güvenini tamamen yitirmiş olan kadın da yeni hamisi tarafından da aşağılanacağından, azarlanacağından ve geri gönderileceğinden çekiniyordu. Bir anlamda yeni bir esir yaşamını kaçınılmaz bir kader olarak görüyordu bile diyebiliriz. Ne var ki ne yaparsa karşısındaki doğru olarak niteliyordu: Yaşamını ellerine bıraktığı, hizmetine gönüllü olarak razı olduğu adam her yaptığını beğeniyor, her gün minnettarlığını belirtiyor ve ona karşı hep saygı dolu bir çekingenlikle davranıyordu. Genç kadın çok şaşırıyor, bu denli nezakete bir anlam veremiyordu. Ancak bu yoğun ilgi ezik genç kadının yeniden yaşama bağlanarak gelişmesini sağladı. Giderek güzelleşti, vücut hatları dolgunlaştı. Yine de bu aşağılanmış, ezilmiş, kendine güveni kalmamış genç kadının kendisinin de diğer kadınlar gibi gerçekten beğenilip sevilebileceğine, sayılabileceğine inanması bir iki yıl sürdü. İkisi için gerçek mutluluk dolu günler ise ancak çocuklarının doğumuyla başladı.

Bu arada çalışma ve para kazanma hırsı yeniden alevlenen Kekesfalva yeniden işe koyuldu. Küçük aracılık işlerinden tamamen vazgeçti; çalışmasına yeni bir biçim kazandırdı. Şeker fabrikasını modernize etti; Viyana Neustadt'taki bir haddehaneye ortak oldu ve o sıralar üzerinde çok konuşulan alkol karteliyle ilgili başarılı bir ticari işlem gerçekleştirdi. Kekesfalva zengin ama bu kez gerçekten çok zengin olmasına rağmen, toplumdan uzak, mütevazı bir yaşam sürdüren çiftin yaşamında pek bir değişiklik olmadı. İnsanlara kendilerini anımsatmak istemediklerinden olsa gerek, evlerine ancak çok ender konuk davet ediyorlardı. Yine de o zamanlarda sizin de bildiğiniz evleri bugünden çok daha basit, sade ve taşra usulü döşenmiş olmasına rağmen çok daha mutlu ve aydınlık bir yerdi.

Ama sonra ilk yaşam sınavı karşısına dikildi. Uzunca bir süredir karısı karın bölgesinde ağrı çekiyordu. İştahı kesilmişti. Zayıflıyor, kendini giderek daha yorgun ve güçsüz hissediyordu. Ancak işleriyle çok meşgul olan kocasını kendi önemsiz varlığıyla tedirgin etmeme kaygısıyla dişini sıkıyor, ağrılarını gizliyor, krizlerini geçiştiriyordu. Sonunda hastalığı gizlenemeyecek duruma geldiğinde ise artık çok geçti. Ambulansla midesindeki ülserin ameliyat edilmesi için –gerçekte bu bir tümördü– hastaneye getirildi. Kekesfalva'yı o zaman tanıdım. O zamana kadar hiçbir insanın böylesine bir çaresizlik, umutsuzluk içinde çırpındığını görmemiştim. Tıbbın karısını kurtaramadığını, yapılabilecek bir şey olmadığını kabullenemiyor, anlamak istemiyordu. Elimizden geleni yapmadığımızı, yapamadığımızı düşünüyor, hastalık karşısındaki çaresizliği doktorların tembelliği, kayıtsızlığı, bilgisizliği ve yeteneksizliğiyle açıklamaya çalışıyordu. Onu iyi edecek profesöre elli bin, hatta yüz bin kron vereceğini vaat etti. Ameliyat günü telgrafla Budapeşte'den, Münih'ten, Berlin'den konunun en ünlü uzmanlarını çağırttı; yalnızca herhangi birinden ameliyatın başarılı da geçebileceğini duymak için. Ama sonuç değişmedi, beklenen oldu, hasta ameliyat masasında kaldı. Hepimizin, tüm doktorların katil olduğumuzu bağırırken gözlerinde beliren o çılgın ve vahşi bakışı ömrümce unutamam.

Bu, yaşamındaki dönüm noktasıydı. O günden sonra bu iş üstadında büyük bir değişim oldu. Çocukluğundan beri hizmet ettiği, taptığı Tanrı ölmüştü: para. Onun için artık yeryüzünde yalnızca bir tek şey vardı: çocuğu! Yeni dadı ve uşaklar aldı; şatoyu yeni baştan yeniledi. O zamana kadar son derece tutumlu olan Kanitz için artık hiçbir lüks yeterli değildi. Dokuz on yaşlarında küçük bir çocuk olan kızını Nice'e, Paris'e, Viyana'ya götürdü, onu en aşırı şekilde şımarttı, bir dediğini iki yapmamaya

çalıştı. O zamana kadar parayı kazanmak ve tutmak için harcadığı olağanüstü çaba tam tersine dönmüş, parayı adeta har vurup harman savururcasına harcamaya başlamıştı. Onunla tanıştığınızda onu asil ve cömert bir insan olarak nitelendirmekte haklıydınız, çünkü yıllardan beri kazanmak veya kaybetmek konusunda son derece kayıtsız bir tutum sergiliyor. Milyonlarının ona karısını geri getirmeyeceğini anlayınca paraya değer vermemeyi öğrendi.

Size kızına nasıl taptığını, onun için neler yaptığını uzun boylu anlatmama hiç gerek yok, ne de olsa saat ilerledi, sonuçta mükemmel bir şekilde yetiştiriliyor olması çok doğaldı. O yıllarda ince, zarif, narin, etrafına dostluk ve mutluluk dolu bakışlarla bakan, gri gözlü sevimli bir çocuktu. Annesinin yumuşak kalpliliğini ve iyi niyetini; babasının ise keskin zekâsını almıştı. Yalnızca yaşamları boyu hiç sertlik ve düşmanlık görmemiş çocuklarda rastlanan, huzur ve özgürlükten kaynaklanan bir sevimlilik sembolü gibiydi küçük kız. Kendisi gibi çirkin, karamsar bir insanın bu denli güzel, sevgi dolu ve neşeli bir kıza sahip olabilmesini gerçek bir mucize olarak niteleyen yaşlı adamın, ikinci felaket karşısındaki dayanılmaz acısını ancak onun bu duygularını bilen biri anlayışla karşılayabilir. Çocuğunun, hem de *onun* çocuğunun nasıl böyle bir felaketle karşılaştığını, sakat kalmaya mahkûm olduğunu anlayamıyor, bunu kabullenemiyordu. Gerçi bugün de kabullenemiyor ama... Onun bu fanatik umutsuzluk ve çaresizlik içinde yaptığı delilikleri anlatmaya bile çekiniyorum. Israrcılığıyla dünyanın dört bir yanındaki doktorları umutsuzluğa düşürmesi yanında, kızını hemen iyileştirmenin yolunu bulmamız için akıl almaz meblağlar önerdi. Beni neredeyse günaşırı arıyor, dayanılmaz sabırsızlığından böyle anlamsız bir biçimde kurtulmaya çalışıyordu. Bu arada yaptıkları, söyledikle-

rini anlatmak bile istemiyorum. Son olarak bir meslektaşım yaşlı adamın her hafta üniversite kütüphanesine gidip öğrencilerin arasında oturduğunu ve tıp ansiklopedilerindeki tüm yabancı kelimeleri not ettiğini, sonra da saatlerce tıpla ilgili kılavuz kitapları karıştırıp doktorların gözlerinden kaçan ya da unuttukları bir şey bulmaya çabaladığını anlattı. Bütün yaptıkları konusunda da bana sığınıp bilgi veriyordu. Belki güleceksiniz ama kişinin acının pençesinde nasıl kıvrandığını yaptığı saçmalıklar sanırım en güzel şekilde belirtir. Hem sinagoga hem de piskoposa kızının iyileşmesi durumunda olağanüstü tutarlarda bağışlar yapacağını söylüyor, hangi Tanrı'ya sığınacağını bilemiyordu, terk ettiğine mi yoksa yeni girdiği cemaate mi? Birinden birini ihmal etme korkusu içinde her ikisine de sığınmış, dualarını istemişti.

Size bu gülünç ayrıntıları gevezelik olsun diye anlattığımı düşünmeyin sakın. Bu zavallı, yitik, umutsuz, acıyla kıvranan hasta adam için, onu *dinleyen*, acısını hissedip kaygısını içtenlikle paylaşan ya da hiç değilse onu anlamaya *çalışan* birinin ne kadar önemli olduğunu anlamalısınız. Dikkafalı olduğu, sayısız felaket ve mutsuzlukla dolu dünyamızda tek felaketin kendi kızının başına gelmiş gibi bencil bir tutum izlediği için zor bir insan olduğunun bilincindeyim. Ancak özellikle giderek artan çaresizlik duygusunun onu hasta etmeye başladığı bugünlerde onu ihmal edemeyiz. Ve siz teğmenim, bu hüzün dolu eve gençliğinizle, canlılığınızla, neşenizle, rahatlığınızla bir şeyler katarak çok, *gerçekten* çok iyi bir şey yaptınız. Yalnızca başkalarının sizi yanıltmasından çekindiğim için size onun özel yaşamına ilişkin belki de gereğinden fazla şey anlattım. Ancak size bütün anlattıklarımın aramızda kalacağına inanmak istiyorum."

"Elbette," dedim hiç düşünmeden. Bu, Condor'un Kekesfalva'nın yaşamöyküsünü anlatmaya başlamasın-

dan bu yana ağzımdan çıkan ilk sözcüktü. Dilim tutulmuştu sanki. Kekesfalva hakkındaki tüm düşüncelerimin temelden değişmesine neden olan şaşırtıcı açıklamalardan çok, kendi aptallığımın ve ilgisizliğimin dehşetini yaşıyordum. Yaşamımın yirmi beş yılını çevremle ilgisiz, kör gözlerle dolaşarak geçirdiğimi anlıyordum. Her gün konuk olduğum bir evde, haftalarca kendi acıma duygumun seline kapılmış bir halde, aptalca bir çekingenlikle ne Edith'in hastalığı ne evde eksikliği sezilen evin hanımı ne de tüm bu servetin nereden geldiğini sorup öğrenme cesareti bulabilmiştim. Bu hüzünlü, yorgun, buğulu badem gözlerin bir Macar asilzadesine değil, binlerce yıllık yaşam mücadelesinin sertleştirdiği ve aynı zamanda bitkinleştirdiği bir Musevi'ye ait olduğunu nasıl anlayamamıştım? Aslında Edith'in davranışlarında da geçmişte bu evde yaşanmış olayların gizemli etkisinin olduğunu da fark etmeliydim. Yaşandığında pek bir anlam veremediğim bir dizi ayrıntı yıldırım hızıyla gözlerimin önünde dans etmeye başladı. Örneğin bizim albayın Kekesfalva'nın selamını ilettiğimde iki parmağını kasketinin kenarına götürerek soğuk bakışlarla karşılık vermesi, kafedeki arkadaşlarımın ondan "ihtiyar tilki" diye söz etmeleri, hepsi şimdi anlam kazanıyordu. Kendimi aynen karanlık bir odada uzun bir süre kaldıktan sonra perdelerin açılıp parlak güneş ışığının odaya dolmasıyla bir an için körleşip sendeleyen bir insan gibi hissediyordum.

Condor içinde bulunduğum şaşkınlığı anlamış olmalıydı. Küçük, yumuşak elini beni rahatlatmak istercesine benimkinin üzerine koyarak, bana doğru eğildi ve dostça fısıldadı:

"Bütün bunları bilemezdiniz, teğmenim, aslında böylesi de daha doğruydu. Siz çok daha farklı, kapalı bir çevrede yetişmiş bir insansınız. Ayrıca tuhaflıkları kuşkuyla karşılamayı henüz bilemeyecek kadar gençsiniz. Yaşlı bir

insan olarak bana inanın – yaşamda zaman zaman aldanmış olmaktan utanmamalısınız, hatta diyebilirim ki insanlara ve olaylara başlangıçta iyimserlikle yanaşmayı engelleyen eleştirici, kuşkulu bakışların henüz kişiliğinizin bir parçası olmaması büyük bir şans. Böyle olmasa bu yaşlı adama ve zavallı, hasta çocuğa böylesine bir yakınlık gösteremez, yardımcı olamazdınız. Sakın utanmayın ve şaşırmayın: İçgüdülerinizin sesini dinleyerek iyi niyetinizi ortaya koydunuz ve en doğrusunu yaptınız."

Purosunun kalan dip kısmını küllükte söndürdükten sonra ayağa kalktı. Sandalyesini geriye itti. "Artık sanırım benim için gitme zamanı geldi."

Ben de hemen ayağa kalktım. Aslında duyduklarımın etkisiyle halen sersem gibiydim. Beynimin uyuştuğunu, içimde fırtınalar koptuğunu hissediyordum. Öğrendiğim şaşırtıcı gerçeklerin etkisiyle çok heyecanlanmıştım, gözlerim iyice açılmış, iyice keskinleşmişti, öte yandan halen tanımı olanaksız bir huzursuzluk içindeydim. Konuştuğu sırada sözünü kesip Condor'a bir şey sormak istediğimi, ancak sözünü kesmeye cesaret edemediğimi anımsıyor, ancak bunun ne olduğunu çıkaramıyordum. Herhangi bir konuyla ilgili bir ayrıntıydı ama... Ve şimdi fırsat varken, defalarca sormayı düşündüklerim heyecandan kafamdan uçup gitmişti. Konuşmanın tüm ayrıntılarını yeniden anımsamaya çalıştım – vücudunda bir ağrı sezip de yerini belirleyememek gibi bir duyguydu bu. Yarı yarıya boşalmış meyhaneden ayrıldığımız dakikada, kendimi tamamen sorumu anımsamaya adadım.

Kapıdan çıktık. Condor gökyüzüne bakıp mutlulukla gülümsedi: "Tam da düşündüğüm gibi. Bekliyordum bunu! Ay çok parlaktı. Birazdan fırtına başlayacak, hem de hatırı sayılır cinsinden. Haydi, acele etmeliyiz."

Haklıydı. Uykuya yatmış evlerin arasındaki hava halen sakin ve boğucu olmasına rağmen, doğudan yaklaşan

karanlık, ağır bulutlar sarı bir renk almış olan ayı maskelemeye başlıyordu. Gökyüzünün yarısı daha şimdiden kapkaraydı, kara bulutlar dev boyutlarda bir kaplumbağayı andırır şekilde yavaşça ilerliyorlardı. Zaman zaman uzaklarda bir yerde şimşek çakıyor ve her parlamanın ardından bulutlardan vahşi bir hayvanın kızgın homurtusuna benzeyen sesler duyuluyordu.

"Yarım saate kalmadan yağmur başlar," diye tahmin ediyordu Condor. "İstasyona ıslanmadan varmayı nasıl olsa başarırım, ama sizin yerinizde olsam, teğmenim hemen geri dönerdim. Aksi takdirde iyice ıslanacağınız kesin."

Ancak ben hâlâ ona sormam gereken bir şey olduğunu anımsıyor, ancak aynen gökyüzündeki bulutların kapladığı ay gibi kafamı dolduran karanlık içinde bir ışık bulamıyordum. Bu belirsiz düşünce beynimde adeta nabız gibi atıyordu. Sürekli kendini hissettiren, sürekli huzursuz eden bir acıydı bu.

"Hayır, ıslanmayı göze alıyorum," diye yanıtladım.

"Tamam o zaman. Ama biraz acele edip adımlarımızı hızlandırmamız gerekecek. Zaten sürekli oturmaktan bacaklarımızın kaskatı olduğunu hissediyorum."

Kaskatı bacaklar – işte şifre *buydu*! Birden beynimde bir şimşek çaktı, karanlıklar aralandı. Bilincim tamamen yerine gelmişti. Condor'a ne soracağımı, daha doğrusu ne sormam *gerektiğini* hatırlıyordum: Kekesfalva'nın verdiği görevi! Bilinçaltım bütün bu süre boyunca yalnızca bu bir tek soruyla meşgul olmuş olmalıydı: Edith'in sakatlığı geçecek miydi? Artık bu soruyu yöneltmenin zamanı gelmişti. Issız sokakta yan yana yürürken, ölçülü ve dikkatli bir şekilde söze girdim:

"Sizden çok özür dileyerek aklıma takılan bir şeyi sormak istiyordum, saygıdeğer doktor... Anlattıklarınızın hepsi benim için elbette son derece ilginçti... Hepsi

gerçekten çok önemliydi... ancak yine de sizden bir konuda bilgi almak istememi sanırım anlayışla karşılarsınız... Uzunca bir süredir rahatsızlık duyduğum bir konuda... onun doktoru olarak bunu en iyi siz bilebilirsiniz... Bense bu konuda cahilin tekiyim, hiçbir fikrim yok... yani sizin bu konudaki düşüncenizi bilmek isterdim... Sizce Edith'in sakatlığı geçebilecek bir rahatsızlık mı, yoksa ebediyen kalıcı mı?"

Condor bir an için başını kaldırıp bana baktı ve beni kuşkulu, sert bakışlarla süzdü. Bakışları tenime batırılan bir iğne gibi içime işliyordu. Kekesfalva'nın verdiği görevi anlamış mıydı yoksa? Kuşkulanıyor muydu? Ancak yaşlı adam yeniden başını eğerek hızlı yürüyüş temposunu hiç yavaşlatmadan, hatta belki biraz daha hızlandırarak mırıldandı:

"Elbette! Buna hazırlıklı olmalıydım. Sonuç hep aynı! İyileşir mi, iyileşmez mi? Siyah mı, beyaz mı? Keşke her şey bu kadar kolay olsaydı! 'Sağlıklı' ve 'hasta' terimleri aslında aklı başında, vicdanlı bir doktorun hiç kullanmaması gereken terimler; sağlığın nerede bitip hastalığın başladığını kesin olarak bilmek o kadar zor ki. 'İyileşir' ve 'iyileşmez!' Tabii bunlar çok yaygın kullanılan terimler, pratikte de çok kullanılıyor. Ancak benim ağzımdan 'iyileşmez' sözcüğünü duymanız olanaksız. Asla bunu söylemem! Son yüzyılın en bilge kişisi Nietzsche'nin, 'İyileşmeyecek hastanın doktoru olmaz!' diye korkunç bir sözü olduğunu da biliyordum. Ancak bana göre bu Nietzsche'nin, çözmeye çalışalım diye bize miras bıraktığı paradoksal ve tehlikeli sözleri arasında en yanlış olanı. Ben tam karşı görüşteyim. Bence asıl iyileşmeyecek hastanın doktoru olmak gerekir; iyileşmeyecek gözüyle bakılan hasta karşısında doktorun değeri anlaşılır. Başlangıçta hastanın 'iyileşmeyeceğini' peşinen kabul eden doktor, gerçek sorumluluğuna sırt çevirmiş,

savaşmadan yenilgiyi kabullenmiş demektir. Tabii ki bazı olaylarda 'iyileşmez' teşhisini koyup, üzgün bir ifadeyle tedavi parasını cebine atıp geri çekilmenin daha kolay olduğunu ben de biliyorum; tedavisi bilinen, denenmiş yöntemlerle sağlığına kavuşturulacağı kesin hastalarla uğraşıp, sayısız kitaptan okuduklarını uygulayıp başarıya kavuşmanın rahat ve kazançlı bir yöntem olduğunun bilincindeyim. İsteyen doktorluğu bu şekilde anlayıp uygulayabilir. Bence bu, bir şairin yeni bir şiir yazacağına, daha önce söylenmiş bir şiiri taklit etmesinden; bir filozofun bilinmeyeni araştıracağına, bulmaya çalışacağına zaten bilinenin belki de yüzüncü defa başka kelimelerle ifade etmeye çalışması gibi bir şey. 'İyileşmez' – bu gerçekten göreceli bir terim, mutlak bir anlamı yok. 'İyileşmez' denen durumlar, gelişmekte olan tıp bilimi için ancak anlık anlamlar taşır; bizim çağımızın, bizim bilimimizin, yani bizim sınırlı ve dar araştırma perspektifimizin sınırları içinde geçerli bir bilgidir bu. Önemli olan, bizim içinde bulunduğumuz şu an değil ki! Tıp sürekli bir araştırma içindedir ve dev adımlarla gelişmeler kaydedilmektedir, bugün için iyileşmez diye nitelenen birçok durumda, yarın, belki daha sonra bulunacak bir yöntemle mucizeler yaratılabilir. Her gün yeni tedavi yöntemleri geliştiriliyor... Şunu iyi bilmelisiniz ki," –sözlerimden alınmış olduğunu anlatan bir kızgınlıkla konuşmasını sürdürdü– "benim için 'iyileştirilemeyecek' hasta yoktur, ağzımdan asla 'iyileşmez' terimini duyamazsınız. Prensip olarak hiçbir hastadan umudumu kesmem. En uç noktada söyleyeceğim, olsa olsa '*henüz iyileştirilemeyeceği*', yani günümüzün tıp biliminin bu hastalıkla başa çıkmanın yöntemlerini henüz bulamamış olduğu olur."

Condor o kadar hızlı yürüyordu ki ona ulaşmakta zorluk çekiyordum. Birden durdu.

"Açıklamalarım size biraz karmaşık ve soyut gelmiş

olabilir. Bu tür ciddi konuları meyhaneden istasyona yürürken açıklayabilmek gerçekten zor. Ama belki size basit bir örnekle ne demek istediğimi çok daha iyi açıklayabilirim: Hem de çok kişisel ve beni çok üzen bir örnekle! Yirmi iki yıl kadar önce sizin yaşlarınızda fakültenin dördüncü sömestrinde okuyan, genç bir tıp öğrencisiydim. Tam o sırada büyük bir tutkuyla sevip saydığım babam hastalandı. Aslında son derece sağlıklı, güçlü, yorulmak bilmez ve çalışkan bir adamdı. Doktorlar ileri derecede diyabet, sizin bildiğiniz adıyla şeker hastalığı teşhisi koydular. Bir insanın yakalanabileceği en acımasız, kalleş ve iyileşemez hastalıklardan biri. Hiçbir neden olmadan metabolizma bazı besinleri işlemeyi bırakıyor, hücrelere gerekli şeker ve yağ gerektiği gibi işlenmiyor ve böylece hasta canlı canlı güçten düşüyor, yediği halde günden güne eriyor ve hasta ölüme gidiyor. Gençliğimin üç yılını feda ettiğim bu hastalık konusunda sizi daha fazla ayrıntıyla sıkmak istemem.

Bakın: O zamanlar tıp biliminin diyabete karşı elinden hiç ama hiçbir şey gelmiyordu. Hastalara inanılmaz diyetler verilerek gerçek anlamda işkence ediliyor, ağzına attığı her lokmanın hesabı tutuluyor, içtiği her sıvı tartılıyor ve böylece doktorlar olarak, bunların arasında ben de vardım, yaşam süresini iki ya da üç yıl uzatmayı umuyorduk. Bu yemek içmek dünyasında kişiyi aç bırakarak yavaş yavaş ölüme göndermekten başka bir anlam taşımıyordu. O zamanlar, henüz toy bir tıp öğrencisi olarak benim nasıl bir uzmandan diğerine koştuğumu, bir çare bulmak umuduyla kitapları, raporları karıştırdığımı düşünebilirsiniz sanırım. Ancak nereye başvurduysam, aldığım yanıt hep aynıydı: 'İyileşmez!' O günden bu yana bu sözcükten nefret ederim; çünkü bu sözcükle benim için yeryüzünde her şeyden daha değerli olan insanın hastalığı karşısında çaresizliği tanımış, onun gün-

den güne sahipsiz aç bir hayvan gibi zavallı bir halde ölüme gidişini izlemek zorunda kalmıştım. Ve babamı mezuniyetimden üç ay önce kaybettim.

Bakın iyi dinleyin: Birkaç gün önce tıp mensupları için verilen bir konferansta ilk biyokimya profesörlerimizden biri, Amerika ve bazı başka ülkelerin laboratuvarlarında yapılan araştırmalarda pankreas salgısını karşılayacak bir enzimin deneme aşamasında olduğunu ve on on beş yıl içinde diyabetin 'tedavisi olanaklı' hastalıklar grubuna gireceğinden söz etti. Bunun beni nasıl heyecanlandırdığını anlarsınız sanırım. Eğer o zamanlarda bu tür bir enzimden birkaç yüz gram olsaydı, deneme aşamasında bile olsa, yeryüzündeki en sevdiğim insan acı çekmez, ölmezdi ya da hiç değilse bizler onu iyileştirme, kurtarma umudunu taşıyabilirdik. O günlerde 'iyileşmez' sözcüğünün beni nasıl delirttiğini anlıyorsunuz sanırım. Gece gündüz bir maddenin, bir ilacın bulunmasını, bulunabileceğini hayal etmiş, hatta bunu benim başarabileceğimi bile ummuştum. Üniversiteye devam ettiğim yıllarda bizlere özellikle 'iyileşmez' olarak öğretilen frengi hastalığının da sonradan çaresi bulundu; tabii Nietzsche, Schumann, Schubert ve daha adını sayamadığım sayısız kurbandan sonra. Dolayısıyla bu kişilerin hiçbiri 'iyileşmeyen' bir hastalık nedeniyle ölmediler; o dönemde 'henüz iyileştirilemez' olan bir hastalık yüzünden öldüler – ya da şöyle de diyebiliriz: Her iki anlamda da erken öldüler. Biz doktorlar her gün yeni, mucize sayılacak, dün olanaksız olan çözümlerle karşılaşıyoruz. Bundan dolayı başkalarının omuz silkip gittikleri bir hastayla karşılaştığım zaman yarın, öbür gün ya da daha sonraki bir gün bulunacak bir ilacı bilmediğim için öfkeleniyor, çileden çıkıyor, heyecanlanıyorum. Tabii umudumu da hiç kaybetmiyorum: Belki, son anda o ilacı bulabilirim veya bir başkası bulur, haber alıp hastayı kurtarabilirim diye

olaya dört elle sarılıyorum. Her şey olası, en olanaksız görülen bile! Bugün tıp biliminin önünde kapalı duran kapılar yarın birden açılıp daha birçok yeni kapının daha açılabilmesini sağlıyor. Yöntemlerimizin yetersiz kaldığı noktada yeni yöntemler geliştirmek zorundayız, bilimin yetersiz kaldığı noktada mucizelere de inanmak gerekebilir. İnanın tıpta günümüzde gerçekten mucize denilebilecek birçok olayla karşılaşıyoruz. Mantığa ve deneyimlere tamamen ters düşen açık seçik görülür türde mucizeler bunlar, hatta bazen bunların ortaya çıkmasını bile sağlayabiliriz. Eğer sonuçta iyileşme sağlayacağıma, ona yardım edebileceğime inanmasam bu küçük kıza ve kendime bu kadar işkence eder miydim sanıyorsunuz? Zor ilerleme kaydedilen bir vaka, bunu kabul ediyorum, yıllardır bir türlü istediğim ilerlemeyi sağlayamadım, hastalık inatla tedaviye karşı koyuyor. Ancak yine de umudumu yitirmedim, vazgeçmeyeceğim."

Anlatılanları heyecan içinde dinledim. Söylediklerini tam anlamıyla anlamıştım. Ancak farkında olmadan ihtiyar adamın korkuları, ısrarcılığı bana da geçmişti. Daha çok, daha kesin bir şeyler öğrenmek istiyordum. Yeniden ısrarlı bir şekilde sordum:

"Öyleyse iyileşebileceğini düşünüyorsunuz... Yani, *belirgin* bir iyileşme sağladınız. Hastalık tedaviye cevap verdi değil mi?"

Doktor Condor suskun kalmayı yeğledi. Israrım canını sıkmış olmalıydı. Kısa bacaklarıyla attığı adımlar giderek hızlandı.

"İyileşme sağladığımı nasıl söyleyebilirsiniz? Hastalığın seyrini mi izlediniz? Hem bu konuda ne biliyorsunuz ki? Hastayı şunun şurasında birkaç haftadır tanıyorsunuz, bense tam beş yıldır üzerinde uğraşıyorum."

Birden durdu: "Şunu bilmelisiniz ki –ilk ve son defa söylüyorum– ilerleme kaydettiğim filan yok. Elle tutu-

lur, gözle görülür bir tek sonuç bile almış değilim, sorun da bu! Tek yaptığım, bir kırık çıkıkçı gibi ne sonuç getireceğini bilmeden denemek, çeşitli tedaviler uygulamak, amaçsızca. Şu ana kadar da hiçbir şey elde edemedim."

Öfkesi ürkütücüydü. Doktorluk onurunu yaralamış olmalıydım. Bu düşünce içinde onu yeniden sakinleştirmeye çalıştım.

"Ama Herr von Kekesfalva elektroterapinin Edith'i çok rahatlattığını ve iğnelerden..."

Doktor Condor yeniden ani bir hareketle durup sözümü yarıda kesti:

"Saçmalık! Tamamen saçmalık! İhtiyar bunağın sözlerinden etkilenmeyin. Elektroterapilerle ve bu türden fizik tedavilerle böylesi bir felcin açılabileceğine gerçekten inanabiliyor musunuz? Biz doktorların eskiden beri süregelen taktiklerini bilmiyor musunuz? Ne yapacağımızı bilemiyorsak genellikle zaman kazanmaya çalışır, hastayı çaresizliğimizi fark etmemesi için boş tedavilerle oyalamaya çalışırız. Şansımıza hastanın bünyesi de çoğu zaman bize yardımcı olur, hatta suç ortağımız olur... Tabii ki hasta kendini daha iyi hisseder. Yapılan her işlem, ister limon yiyin, ister süt için; ister soğuk suya girin, ister sıcak banyo alın, organizmada belirli bir değişimi sağlayarak hastaya bir canlılık kazandırır ki bu, her zaman iyimser olan hastalar tarafından genellikle iyileşme olarak nitelendirilir. Bu tür kendi kendini kandırmalar en iyi yardımcımızdır, hatta doktorların en büyük tedavi numaralarının çoğu da bunlardır diyebilirim. Ancak bunun da bir sınırı var; yeni uygulamanın çekiciliği kaybolur kaybolmaz reaksiyon başlar. Bu durumda hemen tedaviyi değiştirmenin, yeni bir tedavi uyguluyormuş gibi yapmanın zamanı gelmiş demektir. İyileşmez gibi görünen durumlarda gerçekten yardımcı olabilecek bir yöntem bulana kadar, bu deneme yanılma yöntemleri, göz boya-

malar çaresiz olarak başvurduğumuz tedavi şekilleridir. Lütfen, lütfen beni teselliye kalkışmayın, Edith'te yapmak, ulaşmak istediğimin ne kadar azını başarabildiğimi, ne denli çaresiz kaldığımı kimse benden iyi bilemez. Şimdiye kadar denediklerimden hiçbiri, ne elektroterapiler ne masajlar, kelimenin tam anlamıyla, ayaklarının biraz olsun çözülmesinde etkili olabildi."

Condor kendi kendine öylesine kızıyordu ki, ister istemez onu kendi vicdanına karşı savunma gereksinimi duydum. Ürkek bir ses tonuyla konuşmaya çalıştım:

"Ama... ama... o aletler... protezlerle yürüyebildiğini gördüm..."

Condor artık konuşmayı bırakmış, doğrudan bana öylesine bir öfke ve şiddetle bağırıyordu ki, bu geç saatte bomboş sokakta yürüyüş yapan iki kişi merakla başını çevirip bizi süzdü.

"Saçma, size daha önce de söyledim, saçmalık bu! Bu ortopedik araçlar yalnızca bir oyalama gereci, ama benim için, onun için değil! Bu aletlerle oyalanıyor, zaman geçiriyor, hepsi bu... Aslında onlar çocuk için değil, *benim* için gerekliydi; çünkü Kekesfalva'nın baskısına artık dayanamıyordum. Sürekli ısrarlarına artık karşı koyamadığım için, yaşlı adama dayanma, mücadele etme gücü kazandıracak bir şeyler bulmalıydım. Bu zavallıya prangaya vurulmuş mahkûmlara takılandan farksız olar o ağırlıkları takmaktan başka ne yapabilirdim ki, hem de hiç gereği yokken; belki bu ağırlıklar ayak tabanlarını biraz güçlendiriyor ama hepsi o kadar işte... Yapacağım başka bir şey yoktu... Zaman kazanmak *zorundaydım*... Bu dalavere ve oyalamalardan utandığımı düşünmeyin sakın; başarılı olduğunu siz de görüyorsunuz. Edith bunları taktığımdan beri yürümesinde gelişme olduğunu sanıyor, babası kızına yardımcı olduğum için çok mutlu, yaptıklarımdan dolayı beni dâhi bir doktor olarak görüyorlar, mucize yarat-

tığımı sanıyorlar. Hatta siz bile beni doktor her şey bilir gibi nitelendirip sorular soruyorsunuz."

Susup şapkasını çıkardı ve alnında biriken terleri sildi. Sonra muzip bakışlarla beni süzdü.

"Korkarım tüm bu duyduklarınız hiç hoşunuza gitmedi. Herkese yardımcı olan dürüst bir insan olması gereken doktor kavramınıza ters düşen açıklamalar yaptım, değil mi? Genç bir insan olarak tıp etiğiyle ilgili düşünceleriniz çok farklıydı hiç kuşkusuz... Bu tür uygulamaların olduğunu öğrenince bir anlamda ürktünüz, hayalleriniz yıkıldı. Çok üzgünüm, ama tıbbın etikle hiç alakası yok; her hastalık kendi başına bir anarşik eylem, doğaya bir başkaldırış; bundan dolayı onu yenmek için elden gelen her şeyin, ama *her şeyin* yapılması gerekiyor. Hayır, hayır hastalara acımamak gerek, her hasta kendini her şeyin üstünde görür, düzeni bozar – onu yeniden toparlamak, düzeni yeniden sağlamak için, her başkaldırıda olduğu gibi, kararlılıkla üzerine gidilmelidir. Ele geçen her fırsattan faydalanmak gerekir, çünkü yalnızca iyi niyet ve doğruluk bugüne kadar ne insanlığın ne de bir tek insanın iyileşmesine yardımcı olabilmiştir. Eğer bir oyalama, sahte bir tedavi yardımcı oluyorsa, bu artık bir dalavere değil, birinci sınıf bir ilaç sayılır. Bir hastama somut olarak yardımcı olamadığım sürece, bu tür kurnazlıklarla zaman geçirmek zorundayım. İnanın bana teğmen, sürekli yeni dolaplar çevirmek hiç de kolay değil, hele bir de bu beş yıl sürüyorsa. Ayrıca bir de bu sizin doğanıza uygun bir davranış değilse ve yaptığınızdan mutlu olamıyorsanız! Yine de iltifatlarınız için teşekkür ederim."

Bu ufak tefek, tombul adam büyük bir heyecan içinde karşımda duruyordu. İtiraz etmeye kalksam hemen beni yumruklamaya hazır gibi bir görüntüsü vardı. O anda siyah bulutlar, kan damarını andıran bir şekilde

yere ulaşan bir şimşekle yarıldı ve ardından şiddetli bir gök gürültüsü duyuldu. Condor birden güldü.

"Görüyorsunuz işte – yanıt gökyüzünden geldi! Yazık size, bugün sizin için gerçekten zor bir gün oldu. Ne hayal kırıklığı ama. Önce onun Macar asilzadesi; sonra benim düşünceli, yardımsever, üstün yeteneklere sahip bir doktor olduğuma dair inançlarınız birbiri ardından yıkıldı. İhtiyar bunağın övgülerinin beni nasıl çıldırttığını anlamalısınız. Özellikle de Edith konusunda duygusal övgüler, konuşmalar beni çileden çıkarıyor. Bu konuda bu denli yavaş gelişme sağlayabilmem benim de içimi kemiriyor, hastalığı iyi edebilecek bir yöntemi henüz bulmuş, daha doğru deyişle keşfedememiş olmam beni çıldırtıyor."

Suskun bir şekilde bir iki adım daha attıktan sonra bana dönüp samimi, sevecen bir tavırla ekledi:

"Ama bu işten 'elimi eteğimi çektiğimi' bir an olsun düşünmenizi istemem. Aksine, özellikle bu konuda ister bir yıl ister beş yıl sürsün elimden geleni yapmaya kararlıyım. Ayrıca umut verici bazı gelişmeler de olmuyor değil – biraz önce size bahsettiğim konferanstan sonra hemen o akşam Paris'te yayımlanan bir tıp dergisinde tam iki yıl süreyle felçli olarak yatakta kalıp tek bir organını bile oynatamayan, kırk yaşında bir adamın sakatlığının tedavisiyle ilgili bir makale okudum. Profesör Viennot dört aylık bir tedavi sonucunda onun beş kat merdiveni yeniden rahatlıkla çıkabilmesini sağlamış. Düşünün bir defa: Benim tam beş yıl süreyle burada böyle boşa çabaladığım bir hastada dört ay gibi bir sürede böyle bir iyileşme sağlamak. Bunu okuduğumda sizin de anlayacağınız gibi sevinçten çılgına döndüm. Tabii söz konusu hastanın hastalığı ve tedavi konusunda ayrıntılı bilgim yok; Profesör Viennot bu sonuca ulaşmak için bir dizi tedavi yöntemini bir arada uygulamış, Cannes'da güneş banyosu, özel bir alet ve ilaç, fizik tedavi ve jimnastik

gibi. Tabii ki söz konusu hastanın hastalığının seyriyle ilgili bilgim çok az olduğu için bu yeni yöntemin bizim vakamızda ne kadar yararlı olacağını tam olarak kestiremiyorum. Yine de Profesör Viennot'a hemen ayrıntılı bilgi almak istediğimi belirten bir mektup yolladım. Bugün Edith'i ayrıntılı bir biçimde muayene edip onun canını sıkmamın nedeni buydu. Ama karşılaştırma yapabilmek için kesin bilgilere gereksinimim vardı. Gördüğünüz gibi konudan elimi eteğimi çekmiş olmak bir yana, duyduğum en ufak bir habere bile var gücümle sarılıyorum. Kim bilir, belki bu yeni yöntem bizim için de yeni bir umuttur, ama şu an için ancak *belki* diyebilirim. Neyse çok fazla konuştum. Artık bu can sıkıcı mesleki konulara son vermenin zamanı geldi."

Bu arada istasyon binasının önüne ulaşmıştık. Konuşmamızın artık bitmesi gerekiyordu. Yine de son bir kez şansımı zorlayıp doktoru sıkıştırmayı denedim:

"Yani sizce..."

O anda ufak, tıknaz adam sert bir hareketle durdu.

"Hiçbir şey demek istemiyorum," diye haykırdı beni suçlayarak. "Yani, sizce gibi sözlerle anlam çıkarmayı bırakın artık. Hepiniz benden ne istiyorsunuz? Yoksa Tanrı'yla aramda telefon bağlantısı olduğunu filan mı düşünüyorsunuz? Herhangi bir şey söylemeye çalışmıyorum. Kesin olan bir şey yok. Anlatmaya çalıştığım, sandığım, düşündüğüm, söz verebileceğim hiç ama hiçbir şey yok. Zaten çok fazla gevezelik ettim. Artık yeter. Bana eşlik ettiğiniz için çok teşekkür ederim. En iyisi siz hemen koşar adım geri dönün, yoksa birazdan elbisenizde kuru tek bir nokta bile kalmayacak."

Sonra da elimi bile sıkmaya gerek görmeden, belirgin bir kızgınlık içinde (nedenini bir türlü anlayamıyordum) kısa bacakları ve o anda fark ettiğim kadarıyla düztaban ayaklarıyla hızla istasyona doğru uzaklaştı.

Condor tahmininde haklıydı. Uzun zamandır geleceği hissedilen fırtına patlamak üzereydi. Rüzgârla huzursuzluk içinde sallanan ağaç tepelerinin üzerinde bulutlar ağır, siyah sandıkları andırır bir şekilde patırtıyla yuvarlanarak ilerliyor, bazen çakan bir şimşek aralarını aydınlatıyordu. Zaman zaman ani ve sert bir rüzgârla hareketlenen rutubetli havada duman kokusu vardı. Şehir, caddeler, dönüş yolunda hızla yürürken bana, biraz öncenin ay ışığındaki durgun, boğucu havasından çok farklı görünüyordu. Tabelalar aniden bir kâbustan uyanmışçasına sallanıyor, tangırdıyor; açık kapılar huzursuzluk içinde çarpıyor, bacalar uğulduyordu. Zaman zaman bazı evlerde meraklı bir ışık beliriyor, pencerenin önünde beyaz gecelikli birinin endişeyle, gelen fırtınaya karşı pencereleri, panjurları kapattığı görülüyordu. Yoldan geçen geç kalmış birkaç kişi, sanki arkalarından kovalayan varmışçasına köşeleri dönüp kayboluyordu. Onların dışında, aslında geceleri bile kısmen hareketli olan şehir meydanı tamamen ıssızdı. Belediye binasının üzerindeki ışıklı saat, beyaz yüzüyle anlamsızca bu boşluğa bakıyordu. Önemli olan, benim Condor'un uyarısını dinlediğim için fırtına kopmadan geri dönebilecek olmamdı. Yalnızca iki köşe daha dönecek, parkın içinden doğruca kışlaya ulaşacaktım. Böylece odamda, son birkaç saatte öğrendiğim ve yaşadığım şaşırtıcı olayları düşünmek ve bir sonuca ulaşmak olanağı bulabilecektim.

Kışlanın önündeki küçük önbahçe tamamen karanlık ve ıssızdı. Hava iyice basıktı; zaman zaman çıkan fırtına yaprakların hışırtısını artırıyor, sonra birden bu huzursuz gürültünün yerine daha da tedirgin edici bir sessizlik çöküyordu. Giderek hızımı artırıyor, adımlarımı sıklaştırıyordum. Tam kışla kapısına yaklaştığım anda ağaçların arkasından çıkan bir karaltı dikkatimi çekti. Biraz ürktüysem de yavaşlamadım bile; burada, karanlıkta

askerlerin geçmesini bekleyen fahişelerden biri olduğunu düşünüyordum. Ancak arkamdan sinsice yaklaşan adımları hissedince sinirlenip hışımla geleni azarlamak üzere arkama döndüm. Ancak tam o anda karanlığı yarıp bahçeyi kısmen aydınlatan şimşeğin ışığında arkamdan nefes nefese koşan ihtiyar adamın kel kafasını, altın çerçeveli gözlüğünü fark edince dehşet içinde kaldım. Bu oydu: Kekesfalva!

İlk anda gözlerime inanamadım. Kekesfalva, hem de bizim kışlanın bahçesinde – bu olacak şey değildi. Daha üç saat önce Condor'la birlikte onu evinde, yorgun ve hasta bir halde bırakmıştık. Hayal mi görüyordum, yoksa yaşlı adam aklını mı kaçırmıştı? Ateşi çok yükselmiş, paltosunu, şapkasını bile giymeden bilinçsiz bir halde yollara mı düşmüştü? Ancak yanılmıyordum; bu oydu. Yüz bin kişi arasında da olsa bu eğik omuzlarından, ezik ve korkulu yaklaşma tarzından onu hemen tanırdım.

"Tanrı aşkına, bu siz misiniz, Herr von Kekesfalva?" diyerek şaşkınlığımı belirttim. "Burada ne arıyorsunuz? Yatmaya gitmemiş miydiniz?"

"Yoo hayır... yani evet de... uyuyamadım... yani...

"Hemen eve gitmelisiniz. Fırtına neredeyse patlayacak. Arabanız burada değil mi?"

"Evet, karşıda... Kışlanın önünde beni bekliyor."

"Çok iyi! Yalnız acele etmelisiniz. Arabayı hızlı sürerse fırtınadan önce sizi eve ulaştırmayı başarabilir. Haydi, gelin, sizi arabanıza kadar geçireyim, Herr von Kekesfalva!" Tereddüt ettiğini görünce, kolundan hafifçe çekerek arabasına götürmek istedim. Ancak yaşlı adam hışımla kolunu kurtardı.

"Hemen, hemen... birazdan gideceğim, teğmen... Asıl siz bana önce onun ne dediğini anlatın."

"Kimin?" Sorum da, şaşırmam da son derece samimiydi. Bu arada rüzgâr giderek hızını artırıyor, ağaçlar

köklerinden kopacak gibi sallanıyor, uğulduyorlardı. Sağanak her an başlayabilirdi. Böyle bir ortamda ihtiyarı, fırtınanın farkında bile olamayacak kadar şaşkınlık içindeki bu adamı, evine göndermekten başka bir şey düşünmemem son derece doğaldı. Ancak o kırgın ve endişeli bir ses tonuyla mırıldandı:

"Kimin olacak? Doktor Condor'un elbette! Giderken ona eşlik ettiniz ya..."

O anda anladım. Karanlıktaki bu karşılaşma rastlantı eseri değildi. Sabırsız Kekesfalva burada, bir an önce kesin bir bilgi edinebilmek için tam kışla kapısının önünde bekliyordu, beni gözden kaçırması imkânsızdı burada. Şehirde, genellikle hizmetçilerin sevgilileriyle buluşma yeri olarak kullandıkları bu küçük ve ücra parkta iki ya da üç saattir dayanılmaz bir huzursuzluk ve merak içinde bir aşağı bir yukarı dolanıp durmuştu. Büyük olasılıkla Condor'u en kısa yoldan istasyona kadar götürüp kışlaya döneceğimi sanmıştı. Bense onun bu sabırsız bekleyişinden tamamen habersiz bir halde, iki ya da üç saat boyunca Condor'la meyhanede oturmuştum. Bu arada yaşlı ve hasta adam, bir zamanlar borçlularını beklediği gibi sabırla bıkıp usanmadan yolumu beklemişti. Onun bu saplantılı ısrarcılığında beni hem kızdıran hem de duygulandıran bir şeyler vardı.

"Her şey yolunda!" dedim onu biraz olsun sakinleştirmek amacıyla. "Her şey iyiye gidecek, bundan emin olun. Yarın öğleden sonra size ayrıntıları anlatırım; size öğrendiğim her şeyi kelimesi kelimesine anlatacağıma inanabilirsiniz. Ama şimdi hemen arabanıza gitmelisiniz, gördüğünüz gibi hiç zamanımız yok, fırtına patlamak üzere."

"Peki, gidiyorum," diyen yaşlı adam koluma girerek isteksizce ilerlemeye başladı. Böyle en az on ya da yirmi adım ilerledik. Birden kolumun ağırlaştığını hissettim.

"Bir dakika... " diye kekeledi. "Bir dakika banka oturalım. Daha... daha fazla dayanamayacağım."

Gerçekten de yaşlı adam sarhoş biri gibi iki yana yalpalıyor, ayakta durmakta zorlanıyordu. Fırtınanın böylesine yaklaştığı bir anda, karanlığın ortasında onu banka götürünceye kadar epey zorluk çektim. Kekesfalva nefes nefese banka çöktü. Belli ki beklemek onu perişan etmişti; yaşlı, yorgun bacakları üzerinde üç saattir yolumu gözledikten sonra, tam beni bulduğu sırada boşalan gerginliğin etkisiyle adım bile atamayacak duruma gelmiş olması hiç de şaşılacak bir şey değildi. Öğlenleri işçilerin yanlarında getirdikleri yemeklerini yedikleri, öğleden sonraları hamile kadınlar ve düşkünler yurdundaki ihtiyarların dinlendikleri, akşamları ise hizmetçi kızların asker tavladıkları bu fakirlere özgü park bankında yaşlı bir adam, şehrin en zengin adamı yorgun ve bitkin bir halde yığılmış bekliyor, bekliyordu. Neyi beklediğini çok iyi biliyordum; bu inatçı, ısrarcı ihtiyarı rahatlatmadığım takdirde hiçbir gücün onun bu banktan ayrılmasını sağlayamayacağını anlıyordum. (Şu anda kışlanın bu kadar yakınında arkadaşlarımdan biri tarafından böyle samimi bir durumda görülmem ne kadar kötü olurdu.) Önce onu sakinleştirmeliydim. Sonra yine o acıma duygusuna kapıldım; beni her keresinde güçsüz bırakan, irademi elimden alan o sıcaklığı yine hissettim.

Bu arada rüzgâr ıslık çalıyor, uğulduyor ve giderek şiddetini artırıyordu. Ancak yaşlı adam hiçbir şeyin farkında bile değildi. O anda onun için ne havanın ne bulutların ne de yağmurun bir anlamı vardı; varsa yoksa kızı ve onun sağlığıydı. Merak ve zayıflıktan yıkılmak üzere olan bu yaşlı, hasta adama Condor'un bu konuda kesin hiçbir fikri olmadığı gibi katı bir gerçeği nasıl açıklayabilirdim? Oysa o tutunacak bir şey arıyordu, aynen düşerken koluma yapıştığı gibi. Sonuçta Condor'a zorlukla

da olsa söyletebildiğim birkaç ufak teselli edici noktayı anlatmaya karar verdim. Ona Condor'un Fransa'da Profesör Viennot adında bir doktorun başarıya ulaşan bir tedavi yöntemi geliştirdiğini duyduğunu söyledim. O anda karanlıkta hemen yanı başımda bir kıpırdanma, bir hışırtı hissettim. İhtiyar adamın yığılıp kalmış olan vücudu hafifçe hareketlenerek, sanki beni ısıtmak istermişçesine iyice yanıma sokuldu. Aslında o anda daha fazla konuşmamalıydım; ama acıma duyguma engel olamıyordum. Böylece epey ileri gidip haddimi çok aşan açıklamalarda bulundum. Onu cesaretlendirmek isteği içinde, bu tedavi yöntemi sayesinde üç dört ay içinde mucize sayılacak iyileşmeler sağlandığını ve bu yöntemin Edith'te de büyük olasılıkla başarılı olacağını söyledim. Anlattıklarımın olumlu etkisini gördükçe abartma isteğim de şaşılacak şekilde artıyordu. "Buna inanıyor musunuz?" ya da "Gerçekten bunu da söyledi mi?", "O mu söyledi?" sorularını sabırsızlığımın ve zayıflığımın baskısıyla samimiyetle onaylıyor, ben bu soruları onayladıkça, yaşlı adamın yanımda vücuduma yaptığı baskı azalıyordu. Sözcüklerimle kendine güveninin arttığını hissediyor ve o anda yaşamımda ilk ve son kez her türlü yaratıcılığı içinde barındıran o coşku dolu haz duygusunun biraz olsun farkına varıyordum.

Kekesfalva ile parkın o yoksul bankında oturduğumuz dakikalarda neler müjdelediğimi ve vaat ettiğimi tam olarak bilemediğim gibi bilmek de istemiyorum. Nasıl benim sözcüklerim onun duyma isteğini kamçılıyorsa, ondaki dinleme arzusu da benim giderek daha fazla anlatma ve daha fazla şey vaat etme isteğimi artırıyordu. İkimiz de etrafımızda çakan şimşekleri fark etmiyorduk bile, giderek artan gökgürültüsünün kulakları sağır eden gürültüsünü ise duymuyorduk. İyice birbirimize sokulmuş bir halde konuşuyor, konuşuyorduk. Ona yeniden

içtenlikle, "İyileşecek, çok yakında iyileşecek, kesinlikle iyileşip yürüyecek!" diyor, yaşlı adamın, "Ah, Tanrım, şükürler olsun sana Tanrım!" diyen sevinç ve umut dolu inlemelerini duymaktan olağanüstü bir rahatlık duyuyordum. O anda fırtınanın başladığını belirten şiddetli rüzgârı hissetmeseydik orada daha ne kadar o şekilde yan yana otururduk hiç bilemiyorum. Bir anda ağaçlar yerlerinden çıkarcasına eğilip çatırdayarak sallanmaya başladı; kestane ağaçlarının yapraklarla dolu dalları bir aşağı bir yukarı sallanıyor, devasa bir toz bulutu daireler çizerek etrafımızı kaplıyordu.

"Artık hemen eve dönmenin zamanı geldi," diyerek ayağa kalktım ve yaşlı adamın da kalkmasına yardım ettim. Bu defa karşı koymaya bile yeltenmedi. Artık yalpalamıyordu da; sözlerim onu güçlendirmiş, sağlığına kavuşturmuştu. Yanımda telaş ve hızla arabasına doğru ilerledi. Şoför arabaya binmesine yardım etti. Şimdi daha rahattım. Yaşlı adamı sakinleştirmiş, teselli etmeyi başarmıştım. Rahat ve mutlu bir gece geçirip derin ve sakin bir uyku çekebilecekti nihayet bu yaşlı üzgün adam.

Ancak üşümemesi için battaniyeyi dizlerinin üzerine örtmek istediğim anda korkunç bir şey oldu. Bir anda bileklerimden yakalayarak, karşı koymama fırsat vermeden büyük bir kuvvetle ellerimi kendine çekip dudağına götürdü ve bir sağ bir sol bir sağ bir sol olmak üzere ellerimi defalarca öptü.

"Yarına kadar hoşça kalın! Yarına kadar hoşça kalın!" diye mırıldanmasının ardından araba büyük bir hızla soğuk ve şiddetli rüzgâra kapılmışçasına uzaklaştı. Donmuş kalmıştım. İlk yağmur damlaları şapkamın üzerinde trampet çalıyor, rüzgâr etrafımda çılgıncasına uğulduyor, dönüyordu. Kışlaya kadar olan kırk elli metrelik yolu yoğun bir sağanak yağış altında koşmak zorunda kaldım. Soluk soluğa kışlanın kapısına ulaştığımda çakan bir şim-

şekle ortalık gündüz olmuşçasına aydınlandı; hemen ardından da gökyüzü yarılmışçasına müthiş bir gümbürtü duyuldu. Çok yakınlarda bir yere yıldırım düşmüş olmalıydı; bastığım yerde bir hareketlenme olmuş, pencerelerdeki camlar titremişti. Çakan şimşeğin parıltısından gözlerim neredeyse körleşmiş olmasına rağmen, ne yıldırım ne de fırtına beni birkaç dakika önce yaşlı adamın minnettarlıkla ellerimi öptüğü andaki kadar dehşete düşürebiliyordu.

Şiddetli duygusal çalkantıların ardından insanın uykusu da derin ve deliksiz oluyordu. Şiddetli fırtınanın yarattığı ürperti ve ondan daha az olmayan akşamki konuşmaların gerginliğiyle ne kadar sersemlemiş olduğumu ancak ertesi sabah uyanınca anladım. Kendimi uykunun derinliklerinden yavaşça kurtarıp her zamanki odama, tanımak istermişçesine yabancılayarak baktım ve buraya ne zaman ve nasıl geldiğimi ve bu derin uykuya nasıl daldığımı anımsamaya çalıştım. Ancak tüm bunları uzun boylu düşünme fırsatı bulamadım; başka bir bilinç, kişisel olan her şeyin önüne geçen askerî görev bilinci o sabah çok özel bir talim olduğunu anımsamamı sağladı. Aşağıdan bunun ilk işaretleri geliyor, atların nal sesleri duyuluyordu. Emir erimin telaşlı halinden hareket etme zamanının geldiği anlaşılıyordu. Bir anda yataktan fırlayıp hazır bekleyen üniformamı üzerime geçirdim ve bir sigara yakıp yıldırım hızıyla merdivenlerden aşağıya, avluya koştum. Bir an sonra hazır bekleyen süvari birliği yola koyulmuştu bile.

Atlı bir birliğin arasındayken bireysel olarak varlık göstermeniz olanaksızdır; yüzlerce atın nal sesleri arasında ne düzgün bir şey düşünebilir ne de hayal kurabilirsiniz. Ben de pırıl pırıl bir yaz gününde büyük bir

coşkuyla koşan atların arasında geceki yağmurun tek bir bulut parçacığı ve sis bile bırakmadığı masmavi gökyüzünden ve göz alabildiğine, uzaklardaki ufuk çizgisine dek uzanıp giden doyulmaz manzaradan başka hiçbir şeyle ilgilenmiyordum. Çok uzaklardaki her ev, her ağaç, her tarla o kadar yakın ve net görünüyordu ki elinizi uzatsanız tutabileceğiniz hissine kapılıyordunuz; pencerelerdeki çiçekler, damlardaki bacalardan çıkan en ufak bir duman bile, böylesine berrak ve güçlü renkler sayesinde daha da belirginleşmişti; her hafta aynı yere doğru giderken aynı tempoyla geçtiğimiz o sıkıcı yol bile çok farklıydı; daha yeşil, daha zengin görünüyordu. Bir gece içinde doğa göğermişti sanki. Eyerimin üstünde mutluluk ve huzur dolu olarak oturuyordum; son günlerde, hatta haftalarda sinirlerimi bozan, karanlık düşünceler, endişeler ve sorunlar hep birlikte kaybolup gitmişti. Görevimi hiç o güneşli yaz sabahında olduğu kadar iyi ve mutlu yaptığımı anımsamıyorum. Her şey çok kolay ve rahat gerçekleşiyor, her şeyden, gökyüzünden, çayırlardan, bacağımın her hareketinden komut alan itaatkâr, sevgili atımdan ve hatta emir veren kendi sesimden bile mutluluk duyuyordum.

Ancak mutluluk duygusunun da tüm uyarıcılar gibi uyuşturucu bir yanı vardır. Anı derinlemesine yaşamak genellikle geçmişi bir an için de olsa unutturur. Aynı şekilde ben de günlük koşudan sonra her zamanki gibi şatoya doğru yola koyulduğumda, akşamki karşılaşmayı tamamen kafamın derinliklerine itmiş, yalnızca söylediklerimden kaynaklanan içimdeki huzuru ve başkalarının da mutlu olduğunu düşünüyordum. Bu hep böyledir, eğer siz mutluysanız çevrenizdeki insanların da mutlu olduklarını düşünmek istersiniz.

Gerçekten de şatonun benim için çok tanıdık olan kapısını tıklatır tıklatmaz, genellikle somurtkan bir gö-

rüntü sergileyen uşak beni farklı, çok daha neşeli bir tavırla selamladı. Hemen ardından da aynı ses tonuyla ekledi: "Teğmenim, sizi hemen kuledeki terasa götürebilir miyim? Saygıdeğer hanımefendiler sizi orada bekliyorlar."

Ellerini niçin sabırsızlık içinde oynatıyordu acaba? Bana bakarken gözleri niçin sevinçle parlıyordu? Telaşının nedeni ne olabilirdi? Ondaki bu değişimin nedeni ne olabilirdi? Terasa çıkan döner merdivenleri çıkmaya hazırlanırken, bir yandan da elimde olmadan kendime bu soruları soruyordum. Josef'teki bu değişimin nedeni neydi acaba? Beni yukarı çıkarmaktaki bu sabırsızlığın nedeni ne olabilirdi? O sakin, sadık adama ne olmuştu?

Neşeli olmak çok hoştu; bu pırıl pırıl haziran gününde dinç, kuvvetli bacaklarla kulenin döne döne yukarı çıkan merdivenlerinden tırmanırken pencerelerden doğuya, batıya, kuzeye, güneye, dört bir yana bakıp, sonsuza kadar uzanıp giden manzarayı seyretmek insanın içini sevinçle dolduruyordu. Terasa çıkmama on on bir basamak kala alışılmadık bir şey birden durmama neden oldu. Yukardan karanlık merdiven boşluğuna yayılan, keman nağmelerine viyolonsel seslerinin eşlik ettiği, bayan vokallerce söylenen tatlı, hafif bir dans melodisi. Şaşırmıştım. Bu müzik sesi de neydi? Nereden geliyordu? Gökten inmişçesine olağandışı, aynı zamanda hem yakın hem uzak, gizemli ve bir o kadar da belirgin olan bu operet müziğinin kaynağı neresi olabilirdi? Acaba yakınlardaki bir gazinoda canlı bir orkestra çalıyor, rüzgâr da bu melodileri buraya kadar ulaştırıyor olabilir miydi? Hemen sonra bunun terastan geldiğini, basit bir gramofondan başka bir şey olmadığını fark ettim. O sabah her şeyde bir giz, bir mucize beklemem ne tuhaftı; koskoca bir orkestranın terasta ne işi olabilirdi ki? Ancak bir iki adım daha attıktan sonra yeniden durakladım. Yukarda

gramofon çaldığı kesindi; ancak arada sırada, bu küçük müzik kutusundan çıkması olanaksız canlılıkta, gerçek kadın sesleri de duyuluyordu. Bunlar çocukça bir coşku ve neşeye sahip gerçek genç kız sesleriydi. Durup kulak kesildim. Hoş, tok, kolları kadar yumuşak soprano sesin sahibi Ilona'ydı. Peki ama ona eşlik eden diğer ses, o kimindi? Herhalde Edith genç, coşkulu şımarık bir kız arkadaşını davet etmişti. Kulemize tüneyip şarkılar söyleyen bu güvercin merakımı uyandırmıştı, onu göreceğim için heyecanlanıyordum. Ancak terasa vardığımda büyük bir sürpriz beni bekliyordu. Orada yalnızca evin iki kızı, Edith ve Ilona vardı. Şarkılar söyleyen, neşeli, billur gibi sesin Edith'in olmasından duyduğum şaşkınlık inanılmaz boyuttaydı. Bir gün içinde ortaya çıkan değişim inanılır gibi değildi; yalnızca sağlıklı, kendine güvenen bir insan böylesine rahat, böylesine içten şarkılar söyleyebilirdi. Bu zavallı hasta kızın iyileşmiş olması ise olanaksızdı; tabii eğer akşamdan sabaha bir mucize olmadıysa? Onu bu denli değiştiren, benliğindeki karamsarlığı, umutsuzluğu bir anda silip atan ne olabilirdi? O andaki duygularımı anlatmak gerçekten çok zor; iki kızı çıplak olarak görmüş gibi bir duyguya kapılmıştım. Hasta kızcağız o ana kadar gerçek kişiliğini benden gizlemiş, başka bir kişiliğin ardına mı gizlenmişti, yoksa bir gece içinde yeni bir insan mı olup çıkmıştı? Peki ama neden ve nasıl?

Benim şaşkınlığımın aksine, iki genç kız beni birden karşılarında görünce anlaşılan hiç şaşırmamışlardı.

"Haydi!" diye seslendi Edith beni fark ederek Ilona'ya dönüp. "Haydi, artık gramofonu kapatsana!" Ardından eliyle işaret ederek beni yanına çağırdı.

"Nihayet, nihayet geldiniz, sizi sabırsızlıkla bekliyordum. Haydi... bana da her şeyi en ince ayrıntısına kadar anlatın lütfen! Her şeyi ama her şeyi... Babam da

açıklamaya çalıştı, ama o kadar heyecanlıydı ki her şeyi birbirine karıştırdı. Onun heyecanlı olduğu zaman iki sözcüğü bile doğru dürüst bir araya getiremediğini biliyorsunuz... Düşünün bir kere, gece yarısı heyecan içinde odama geldi. Gerçi ben de o korkunç fırtına yüzünden uyuyamamıştım ama... Üstelik pencerenin aralığından gelen hava yüzünden donacak kadar üşüyor, ama ayağa kalkacak gücü bulamıyordum. Bütün gece birinin uykusunun kaçıp odama gelmesi ve pencereyi kapaması için dua etmiştim. Birden onun yaklaşan ayak seslerini duydum. Aslında önce çok korktuğumu itiraf etmeliyim. Gecenin ikisi ya da üçüydü; şaşkınlıktan ilk anda babamı bile tanıyamadım. Ama o da o kadar farklı görünüyordu ki... Hemen yanıma geldi, yerinde duramıyordu. Onu görmeliydiniz, hem gülüyor hem ağlıyordu... Babamın kahkahalar atıp küçük bir çocuk gibi önce bir ayağının, sonra diğer ayağının üstünde dans ettiğini düşünebiliyor musunuz? Elbette öğrendiklerini anlatmaya başladığında neredeyse küçük dilimi yutacaktım, önceleri duyduklarıma inanamadım... Babamın hayal gördüğünü ya da benim bir düşün ortasında olduğumu, birazdan uyanacağımı sandım. Daha sonra seslerimizi duyan Ilona odaya geldi, sabaha kadar konuşup gülüştük... Neyse haydi söyleyin artık....Anlatın bize... Bu yeni yöntem nasıl bir şeymiş?"

Şiddetli bir dalgaya tutulmuş bir insan kadar sersemlemiş ve böyle birinin dalgayla boşu boşuna başa çıkmaya çabalaması gibi ben de ne kadar çok şaşırdığımı belli etmemeye çalışıyordum. Bir tek sözcük her şeyi anlamamı sağlamıştı. Ben, yalnızca ben, bu zavallının ses tonundaki değişime neden olmuş, ondaki bu kendine güven duygusunu uyandırmıştım. Kekesfalva, Condor'un bana güvenerek açıkladıklarını ona söylemiş olmalıydı. Peki ama Condor bana ne söylemişti ki?.. Peki ama, onun anlattık-

larına ben neler eklemiştim? Condor bana anlattıklarında son derece tedbirliydi; ya ben, acıma duygusunun etkisiyle budalalaşmış olan ben, bunlara neler katıp anlatmıştım ki bütün ev birden neşeyle aydınlanmış, çökmüş insanlar yeniden canlanıp gençleşmiş, hastalar iyileştiklerini hissetmeye başlamışlardı? Bu neydi?..

"Ne oldu, neyiniz var, teğmenim? Neden konuşmuyorsunuz? Niçin tereddüt ediyorsunuz?" Edith heyecan içinde sıkıştırmayı sürdürüyordu: "Ağzınızdan çıkacak her sözcüğün benim için ne kadar önemli olduğunu biliyorsunuz. Anlatsanıza, Condor size neler söyledi?"

"Ne mi söyledi?" Zaman kazanmak için sözcükleri yineliyordum. "Hımmm... Bildiğiniz gibi... Siz de biliyordunuz ya, çok iyi haberler var... Doktor Condor zamanla çok iyi sonuçlar alabileceğini umuyor... Yanılmıyorsam yeni bulunan bir tedavi yöntemini uygulamayı düşünüyor ve bunun için bilgi toplamaya başlamış bile... Söylediğine göre çok etkili bir tedavi yöntemiymiş... Tabii... eğer yanlış anlamadıysam... Bu konuda kesin bir şey söylemek istemem ama bence doktorunuza güvenmelisiniz... İnanıyorum ki, evet bundan eminim... İnanın o sizin için en iyi olanı yapacaktır."

Ya benim kaçamak yanıt verme çabamı fark etmedi ya da sabırsızlığı yüzünden hiçbir şeyin farkına varmıyordu.

"Görüyorsunuz ya, ben şu ana kadar uygulanan tedavilerle ilerleme kaydedilemeyeceğini ta başından beri biliyordum. İnsan kendini herkesten daha iyi bilir, değil mi?.. Size tüm yapılanların, masajların, elektroterapilerin, protezlerin anlamsız olduğunu söylediğimi anımsıyorsunuz, değil mi?.. Bunlar o kadar uzun zamanda sonuç alınabilen yöntemler ki, insanın dayanacak sabrı kalmıyor... Görüyorsunuz değil mi, hemen bugün, ona sormaya gerek bile duymadan o aptal aletleri bacağımdan

çıkardım bile... Bunun nasıl bir rahatlık, nasıl bir hafifleme olduğunu tahmin bile edemezsiniz... Onlar olmasa belki de çok daha iyi hareket ederdim... Beni alıkoyan belki de bu kahrolası aletlerdi... Aslında, farklı bir tedavi uygulanması gerektiğini uzun zamandır hissediyordum. Neyse, hadi bana hemen anlatın, bu Fransız profesörün tedavisi nasıl bir şeymiş? Oraya gitmem gerekecek mi? Burada uygulanması mümkün olamaz mı? Hastanelerden nefret ediyorum, oralar midemi bulandırıyor. Bir anlamda, etrafımda hasta görmek istemiyorum. Zaten kendi hastalığımdan bıktım... Haydi anlatın artık... Nasıl bir uygulamaymış?.. Susmasanıza!.. Hepsinden önemlisi, ne kadar sürecek? Gerçekten kısa sürede sonuç alınıyor mu? Babam benim gibi bir hastanın dört ayda iyileştiğini söyledi, yalnızca dört ayda... Merdivenleri inip çıkabiliyor, hareket edebiliyormuş... Bu... bu inanılmaz bir şey! Ne olur susmayın, haydi anlatın... Tedavim ne zaman başlayacak ve ne kadar sürecekmiş?"

Onun düşüncelerini bir şekilde değiştirmek, her şeyin bu kadar kolay ve kesin olduğuna inanmasını engellemek gerek, diye düşünüyordum. İçinde bulunduğu sevinç çılgınlığından bir şekilde kurtulmalıydı. Dikkatlice söze karıştım:

"Kesin bir tarih mi... bunu hiçbir doktor önceden söyleyemez... Ben de bunun öngörülebileceğini sanmıyorum... Ayrıca... Doktor Condor yalnızca genel olarak böyle bir tedavi yönteminin varlığından söz etti... Çok başarılı sonuçlar alındığını duyduğunu söyledi, ama bu duyduklarına ne kadar güvenilebileceğinden kendisi de emin değildi... Yani demek istediğim, hastadan hastaya durumun değişiklik gösterebileceği... Bence de en iyisi Doktor Condor kesin bir sonuç alana kadar beklemek..."

Ancak Edith mutluluğun verdiği heyecanla benim tedbirli açıklamalarıma karşı koydu:

"Ahh, onu hiç tanımadığınız nasıl da belli! Ondan kesin bir yanıt almak olanaksızdır. O kadar tedbirli ve az konuşan bir insan ki. Bir şeyi yarım ağızla bile söylese, inanın bana baştan sona doğrudur. Ona kesinlikle güvenebilirsiniz. Bu durumumdan kurtulmaya ya da hiç değilse bir gün kurtulabileceğimi bilmeye nasıl gereksinim duyduğumu düşünemezsiniz bile... Şu ana kadar bana hep sabır dendi, biraz daha sabır! Peki ama nereye kadar, insanın ne zamana kadar sabretmesi gerektiğini de bilmesi gerek. Biri bana altı ay, hatta bir yıl daha sonra her şey düzelecek diyebilseydi, iyi diyecektim ve benden istenen her şeye katlanacaktım... Tanrı'ya şükürler olsun, beklediğim gün geldi. Dün akşamdan bu yana kendimi nasıl hafiflemiş, nasıl huzurlu hissettiğimi bilemezsiniz! Kendimi yaşamaya yeniden başlamış gibi hissediyorum. Bu sabah erkenden kasabaya indik. Bu sizi şaşırttı, değil mi? Artık yakında bu beladan kurtulacağımı bildiğime göre, başkalarının ne söyleyecekleri, ne düşünecekleri bana nasıl baktıkları, acıyıp acımadıkları umurumda bile değil... Kendi kendime bu aptalca bekleyişin ve sabrın artık biteceğini kanıtlamak için her gün kasabaya inip dolaşmak istiyorum. Yarın, pazar, siz de izinli olduğunuza göre olağanüstü bir programımız var. Babam bizleri haraya götürmeye söz verdi. Yıllardır, belki dört, belki beş yıldır oraya gitmemiştim... Evin dışına bile çıkmak istemiyordum... Ama yarın, oraya gideceğiz ve sizin de bizimle gelmenizi istiyoruz. Sizin için, Ilona'yla birlikte büyük bir sürpriz planladık. Ya da..." Gülerek Ilona'ya döndü. "Ne dersin, ona şimdiden sürprizimizden söz edelim mi?"

"Evet!" Ilona da gülüyordu. "Aramızda hiçbir sır olmamalı."

"Öyleyse, beni iyi dinleyin dostum! Babam oraya otomobille gitmemizi düşünüyordu. Ama böyle bir yol-

culuk hem çok kısa hem de sıkıcı olacaktı. Bu arada aklıma Josef'in deli prensesle ilgili olarak anlattıkları geldi, hani şu bizden önce buranın sahibi olan ters kadın. O hep şimdi ahırda duran rengârenk boyalı, dört atın koşulduğu arabayla kasabaya inermiş. Üstelik de prenses olduğunu özellikle belli etmek istercesine, nereye giderse gitsin, hatta istasyona bile, hep dört atı da arabaya bağlatırmış... Onun dışında kimse kasabada böyle dolaşamazmış... Düşünün bir defa, bu prenses gibi bir ihtişamla şehirde dolaşmak ne büyük bir keyif olacak. Onu kasabaya götüren eski arabacı hâlâ burada... İhtiyarı siz hiç görmediniz; oldukça uzun bir zamandır emekli. Ona dört atlıyla kasabaya inmek istediğimizi söyleyince nasıl heyecanlandığını görecektiniz... Bunu yeniden yapabileceği için sevinçten ağladı; titrek bacaklarına çizmelerini çekmesi ise bir dakika bile sürmedi... Her şey halledildi; yarın sabah sekizde yola çıkıyoruz... Çok erken uyanmamız gerekiyor, bu durumda bu gece burada kalmanız iyi olacak. İtiraz kabul etmiyoruz. Size rahat misafir odalarından birini veririz; Pista da kışlaya gidip gereksinim duyduğunuz her şeyi getirir. O da yarın prenses zamanındaki uşaklar gibi giyinecek... Lütfen, itiraz etmeyin. Bizi bu zevkten mahrum bırakmayın, muhakkak ama muhakkak gelmelisiniz, hiçbir özür kabul etmiyorum..."

Ok yaydan fırlamıştı bir defa; artık olacakları değiştirmek olanaksızdı. Büyülenmiş gibi söylenenleri dinliyordum. Henüz bu beklenmedik değişikliğin şaşkınlığı içindeydim. Sesi her zamandan çok farklıydı; genellikle sinirli ve sert olan konuşma tarzı artık yumuşak ve akıcıydı; genellikle asık olan, sarı, hastalıklı yüzü değişmiş, sağlıklı, neşeli bir ifade kazanmıştı. Hafif sarhoş biri gibi pırıl pırıl parlayan gözler ve gülümseyen dudaklarla mutluluk içinde karşımda oturuyordu. İster istemez bu sevinç sarhoşluğu beni de etkisine alıp içimden gelen karşı

koyma duygusunu gevşetti. Belki de bunlar gerçek ya da gerçek *olacak*, diye düşünerek kendi kendimi kandırmaya çalışıyordum. Belki de onu yanıltmadın, boş bir umuda kapılmasına yol açmadın; belki de en kısa zamanda iyileşecek, diyordu içimden gelen bir ses. Tam anlamıyla yalan söylemiş de sayılmazdım – Condor gerçekten de başarılı bir tedavi hakkında bir şeyler okumuştu; aynı yöntem niçin sağlığa kavuşma umuduyla bile mutluluktan uçacak duruma gelen bu küçük, hayat dolu, pırıl pırıl gencecik kızda başarılı olmasın? Ayrıca onu böylesine umutlandıran, neşeye boğan sevincini kursağında bırakmanın ne anlamı olabilirdi? Zavallı zaten yeterince acı çekmemiş miydi? Nasıl ki boş sözleriyle beğeni kazanan bir konuşmacı yanılıp haklı olduğunu düşünerek güçlü olduğu hissine kapılırsa, ben de yalnızca acıma duygularından kaynaklanan abartmalarımın verdiği güvenle kendimi giderek daha başarılı buluyordum. Neden sonra baba geldiğinde hepimiz büyük bir neşe içindeydik. Edith iyileşmiş, tüm sorunlar geride kalmış gibi planlar yapıyor, konuşuyor da konuşuyorduk. Ata binmeyi tekrar nasıl öğrenebileceğini, süvari birliğinden birilerinin ona ders verip ilk aşamalarda eşlik edip edemeyeceğini bilmek istiyordu. Ayrıca babasının rahibe söz vermiş olduğu, kilisenin onarımı için gerekli parayı şimdiden vermesi gerekip gerekmediğini... İyileşmenin doğal, kaçınılmaz olduğu düşüncesiyle yapılan tüm bu planlar, kahkahalar, kaygılarından kurtulmuş bir yüreğin yaptığı tüm bu şakalar, içimde kalan son karşı koyma duygularının da erimesine yol açtı. Ama akşam odamda yalnız kalınca, olanları hatırlamak kalbimin heyecanla çarpmasına neden oldu. Böylesine karşı konulamaz bir umuda kapılması biraz fazla değil miydi? Bu tehlikeli gidişe biraz olsun dur demek yararlı olmaz mıydı? Ama bunları düşünmek bile istemiyordum. Abartıp abartmadığım

konusunu daha fazla düşünmek istemiyordum. Aslına bakılırsa söylemeye hakkım olandan fazlasını söylemiş olsam da acıma duygusundan kaynaklanan yalanım bu insanların mutlu olmasını sağlamıştı ve bu asla bir suç ya da haksızlık sayılamazdı.

Sözü geçen gezinti ertesi gün sabahın erken saatlerinde sevinç çığlıklarıyla başladı. İçeri dolan ışıl ışıl güneş ışıklarıyla aydınlanan konuk odasında uyanır uyanmaz ilk algıladığım, bu gülüşmeler oldu. Pencereden dışarı baktığımda hizmetli takımının, yaşlı prensesin, büyük olasılıkla arabalıktan geceleyin getirilen görkemli yolculuk arabasını hayranlıkla izlediğini gördüm. Yüz ya da yüz elli yıl önce, Viyana'da sarayın saltanat arabalarının yaptırıldığı bir imalathanede atalardan biri için özel olarak tasarlanmış, gerçek bir antika, müzelere layık bir eserdi bu. Büyük tekerlerin yaratacağı sarsıntının önlenmesi için özel yaylarla korunmuş olan ana gövde, eski duvar kâğıtlarındaki gibi pastoral sahneler ve antik alegorilerle biraz da naif bir tarzda süslenmiş, bu süslemelerin bir zamanlar herhalde daha canlı olan renkleri ise artık solmuştu. İpek kumaşlarla döşenmiş koltukların bulunduğu iç mekânda ise yolcuların, açılıp kapanan masalar, küçük aynacıklar, kesme camdan ufak parfüm şişeleri gibi, konforlu bir yolculuk için gerek duyacağı her şey düşünülmüştü. Yolculuk sırasında birçok ayrıntıyı inceleme fırsatımız olduğu için bunu daha da iyi anladık. Geçmiş, artık kaybolmaya yüz tutmuş bir zamandan kalma bu dev oyuncak ilk bakışta olağandışı ve fazlasıyla abartılı görünüyorsa da, bu koca kara gemisini yola çıkmaya hazırlayan uşak ve hizmetlilerin bir karnavalı anımsatan neşeli hallerinin kaynağı tam da bu özellikti. Şeker fabrikasının makinisti büyük bir özenle tekerleri

yağlıyor, elindeki çekiçle demir aksamı özenle kontrol ediyordu. Arabaya koşulan dört atın başını sanki düğüne gidermişçesine çiçeklerle süsleyen eski arabacı Jonak ise, çevresini saranları gururla geçmiş zaman hakkında bilgilendirme olanağına kavuşmuştu. Prensliğin rengi solmuş üniformasıyla, romatizmalı bacakları üzerinde inanılmaz bir çeviklikle hareket eden yaşlı arabacı, bisiklete binmeyi ve motorlu araçlarla başa çıkmayı başarabilmelerine rağmen bu saltanat arabasının dört atını bağlamayı bile beceremeyen gençlere bu işin inceliklerini ve deneyimlerini anlatıyordu. Bir önceki akşam malikânenin aşçısına, av partilerinde ya da benzeri gezintilerde malikânenin onuru gereği, orman kenarında ya da çayırlık bir alanda hazırlanacak kır yemeğinin de malikânenin salonlarında verilecek bir davet ihtişamında olması gerektiğini anlatan da oydu. Bu nedenle uşak, Şam işi masa örtülerini, peçeteleri ve gümüş çatal bıçak takımlarını, bir zamanlar prensliğe ait olan gümüşlerin, her biri armayla süslenmiş mahfazalarına onun gözetiminde yerleştirdi. Bu işlerin ardından başına yüksek, beyaz aşçı şapkasını geçirmiş olan aşçı gülen yüzüyle, neşe içinde hazırladığı yemekleri taşımaya başladı: kızarmış tavuk, jambon, poğaçalar, taze pişirilmiş ekmekler, engebeli kır yollarındaki yolculukta sarsıntı nedeniyle kırılmalarını önlemek üzere özel olarak samanların arasına yerleştirilmiş bir sürü şişe. Aşçının temsilcisi olarak servis yapmak üzere bizimle gelen genç yamak, arabanın arkasında, geçmiş zamanlarda renkli, tüylü şapkalarıyla soyluların özel korumalarının ayakta yolculuk ettiği kısımda uşağın yanına yerleşti.

Böylesine bir şatafat ve hazırlık telaşı doğal olarak eğlenceli bir gösteri niteliği kazanmış ve bu olağandışı gezintinin haberi çevreye yayılmıştı. Dolayısıyla da bu neşeli gösterinin seyircisi de hiç az değildi. Çevre köylerdeki çiftçiler ve aileleri rengârenk yerel pazar giysi-

leriyle gelmişlerdi. Yakındaki yaşlılar evinin ihtiyar, içi geçmiş kadınları ve ağızlarından büyük başlı pipolarını düşürmeyen yaşlı erkekleri de geçmiş günlerin anılarını tazelemek üzere şatonun çevresindeki yerlerini almışlardı. Uzak yakın dört bir yandan gelen yalınayak küçük çocuklar ise, süslenmiş atları ve cansız, ama yine de kuvvetli ellerinde ilginç bir biçimde düğümlenmiş uzun dizginleri tutan arabacıyı şaşkınlıktan büyülenmişçesine izliyorlardı. Genellikle herkesin mavi şoför üniforması içinde görmeye alışık olduğu Pista da, eski zamanlardan kalma bir uşak üniforması ve yola çıkma işaretini vermek için elinde hazır tuttuğu gümüş rengi avcı borusuyla, en az arabacı kadar ilgi çekiyordu. Tabii yola çıkılması için önce bizlerin kahvaltılarımızı bitirmemiz gerekiyordu. Sonunda saltanat arabasına doğru ilerlediğimizde, ihtişamlı araba ve süslü uşaklara göre bizlerin çok daha mütevazı ve basit göründüğümüzü fark etmek bizi çok eğlendirdi. Kekesfalva'nın her zamanki siyah ceketi ve zor hareket ettirdiği bacaklarıyla, her tarafı asalet armalarıyla süslü arabaya binerkenki siyah bir leyleği andıran görüntüsü gerçekten komikti. Bu ihtişam içinde kızların Rokoko tarzında gösterişli elbiseleri, beyaz perukları, yanaklarında birer güzellik beni ve ellerinde renkli yelpazeleri olsa ne hoş olacaktı. Bana gelince; Maria Theresia döneminin beyaz sırmalı binici kostümüyle bu ortama hiç kuşkusuz üzerimdeki mızraklı süvarilerin mavi üniformasından çok daha yakışacaktım. Ancak bu gösterişli tarihî giysiler olmadan da büyük saltanat arabasına binerkenki görüntümüz bile çevredeki seyirciler için yeterli görsellik sunuyordu. Pista, avcı borusunu kaldırıp üfledi; tiz bir boru sesi çevredeki kalabalığın alkış ve heyecanlı selamlamalarına karıştı. Arabacı yapmacık bir hareketle elindeki kamçıyı başının üstünde hızla döndürüp şaklattı. Heybetli arabanın ilk hareketiyle aniden öylesine bir

sarsıntı oldu ki hepimiz gülüşerek birbirimizin üstüne doğru yuvarlandık. Ancak daha sonra, yaşlı ve deneyimli arabacımız arabayı, geniş, heybetli gövdeye göre çok dar gibi görünen demir kapıdan büyük ustalıkla geçirip hiçbir engelle karşılaşmadan rahatlıkla karayoluna çıkardı.

Yol boyunca büyük hayranlık yanında belirgin bir saygı görmemiz aslında hiç de şaşılacak bir şey değildi. Onlarca yıldır çevrede bu saltanat arabası ve dört atı görülmemişti. Çiftçiler bu arabanın yeniden ortaya çıkmasını olağanüstü bir olayın belirtisi olarak niteliyorlardı. Belki de saraya gittiğimizi, İmparator'un geldiğini ya da başka bir olağandışı nedenle yola çıktığımızı düşünüyorlardı. Herkes çılgın gibi şapkasını çıkarıp yerlere kadar eğilerek bizi selamlıyor, yalınayak çocuklar güçleri yettiğince peşimizden koşuyor, yol boyunca rastladığımız diğer arabaların sürücüleri, bu ister saman yüklü bir araba olsun ister basit bir fayton, hemen aşağı atlayarak şapkalarını çıkarıyor ve biz geçip gidinceye kadar atlarını tutarak bize yol veriyorlardı. Derebeylik zamanlarını andırır biçimde yol, çevredeki tarlalar, insanlar, hayvanlar bize aitmiş gibi bir havadaydık. Bu heybetli araçla yolculuk doğal olarak hızlı değildi; ancak bu da çevreyi doya doya seyretme ve gülüşme fırsatı yaratıyordu. Kızlar bu olanaktan fazlasıyla faydalanıyorlardı. Yenilikler gençlerde her zaman hayranlık uyandırır. Tüm bu tuhaflıklar, olağandışı gezinti, farklı bir çağı anımsatan görüntümüzden etkilenen insanların hayranlık dolu saygı gösterileri ve bunun gibi daha yüzlerce küçük ayrıntı kızların sevinçlerine sevinç katıp açık hava ve güneşle parlayan yüzlerine bambaşka bir mutluluk ifadesi yerleştirdi. Özellikle aylardır evden çıkmamış olan Edith'in gözleri, bu pırıl pırıl yaz gününde sınırsız bir coşku ve bambaşka bir sevinçle parlıyordu.

İlk durağımız olan küçük köye ulaştığımızda, kilise-

nin çanları köylüleri pazar ayinine çağırıyordu. Tarlalar arasındaki dar patikalarda ayine geç kalmış köylülerin hızlı adımlarla ilerlediği göze çarpıyordu. Yazın iyice boy atmış ekinlerin arasında erkeklerin yalnızca siyah, basık kenarlı ipek şapkaları, kadınlarınsa rengârenk işlemeli başlıkları görünüyordu. Sapsarı tarlalar arasında, karınca sürüsünü andırır biçimde dört bir yandan köye yaklaşan bu kalabalıkla birlikte, yol kenarındaki kazları ürküterek şehrin pek de temiz ve düzgün olmayan anacaddesinde ilerlediğimiz sırada çanlar sustu. Pazar ayini başlamıştı. Edith birden hiç beklenmedik şekilde ileri atıldı ve hepimizin arabadan inerek ayine katılmamızı istedi.

Köyün pazar meydanında böylesine ihtişamlı bir arabanın durması ve köylülerin yalnızca anlatılanlardan tanıdıkları Kekesfalva mülkünün sahibinin ve ailesinin –ki onların arasına herhalde beni de dahil ediyorlardı– küçük kiliselerindeki ayine katılmak istemesi, kendi halindeki köylülerde büyük heyecan uyandırdı. Zangoç hemen dışarı koşup Kanitz'i, sanki Prens Orosvár'ın ta kendisi gibi bir saygıyla karşıladı ve rahibin bizler yerlerimizi alana kadar ayini başlatmayacağını bilirdi. Kilisedekiler ayağa kalkıp eğik başlarıyla bizleri selamlamak için dizilirken, Josef ve Ilona'nın desteğiyle yürümeye çalışan Edith'in hastalıklı görüntüsünün onları duygulandırdığı anlaşılıyordu. Yoksul, basit insanlar her nedense zenginlerin de başlarına büyük felaketlerin gelebildiğini, onların da mutsuz olabildiklerini görünce altüst olurlar. Bir homurdanma ve fısıldaşmanın ardından kilisedeki kadınlar sakat kızın –pek tabii ki hemen boşaltılan en ön sırada mümkün olduğunca rahat etmesini sağlamak üzere– minderler taşıdılar. Rahip de bizim için özel bir ayin düzenleniyor gibi törensel bir hava içindeydi. Bana gelince; bu küçük kilisenin basitliğinden ve doğallığından çok hoşlanmış, kadınların ince, dokunaklı sesleri, erkek-

lerin kaba, biraz da detone denilebilecek ses tonları ve de özellikle küçük çocukların incecik sesleriyle söyledikleri ilahiler, alışık olduğum Viyana'daki Sankt Stephan Katedrali ya da Augustinus Kilisesi'ndeki şaşaalı pazar ayinlerinden çok farklı, çok daha büyük bir huzur ve inanç duymamı sağlamıştı. Ancak dua edip ilahilere katılmaya çalıştığımda, istemeden yanımda duran Edith'e gözüm takıldı ve onun ne inanılmaz bir içtenlikle, kendini kaptırarak dua etmesine çok şaşırdım. Onun böylesine köklü din eğitimi almış, inançlı biri olduğunu hiç ummazdım. Edith'in, pek çok kişinin yaptığı gibi ezbere dua etmediğini fark ettim. Büyük bir fırtınadan korunmak isteyen biri gibi başını iyice eğmiş, elleriyle oturduğu sırayı tutuyordu. Tamamen kendi dünyasına kapanmış, kendinden geçmiş bir halde dualar mırıldanıyordu. Tüm gücüyle, tüm inancıyla bir şeyler dileyen bir insanın gergin görünümünü sergiliyordu. Arada sırada oturduğumuz sıranın titrediğini hissediyordum; kendinden geçmiş bir halde böyle dua ederken işte böylesine derin bir sarsıntı yaşıyordu. Bu sakat, bu hasta kızın ne dilediğini, ne için dua ettiğini anlamak ise hiç de zor değildi.

Pazar ayini bitip de yeniden arabadaki yerini almasına yardım etmemizden sonra da Edith uzunca bir süre suskun kaldı. Ağzından bir tek sözcük bile çıkmadı. Artık merak ve neşeyle çevreye de bakmıyordu. Bu yarım saatlik içten dua etme onun gücünü tüketmiş, yormuştu. Tabii bizler de pek konuşmadık. Böylece öğle saatlerinde haraya ulaşana kadar sessiz ve sakin bir yolculuk yaptık.

Oraya vardığımızda doğal olarak çok özel bir karşılama töreni bizi bekliyordu. Belli ki geleceğimizden haberdar olan çevredeki gençler, haranın en ateşli atlarına binmiş, bizi Doğu masallarında rastlanır türden dörtnala bir koşuyla karşıladılar. Güneşten bronzlaşmış tenleri, göğüslerine kadar açık gömlekleri, kenarlarından uzun

ve renkli kurdeleler sarkan basık şapkaları ve bol, beyaz pantolonlarıyla bu neşeli ve gürültücü delikanlıları seyretmek gerçekten muhteşemdi. Bedevi kafileleri gibi atlarına eyersiz binen bu delikanlılar, bizi ezip geçmek istercesine hızla üzerimize doğru geliyorlardı. Bizim arabanın atları ise kulaklarını dikleştirmiş, huzursuz olmuşlardı. İhtiyar Jonak dizginlere daha iyi hâkim olabilmek amacıyla ayaklarını oturduğu yerin karşı tarafına gergin bir şekilde dayadı. Ancak keskin bir ıslığın ardından bu vahşi kafile tek sıra olarak arabanın etrafını sardı ve hara kâhyasının evine kadar bize törensel anlamda eşlik etti.

Burada benim gibi iyi yetişmiş bir süvarinin ilgisini çekecek o kadar çok şey vardı ki. Kızlar ise henüz yeni doğmuş tayların bulunduğu bölüme götürüldüler. Ancak onlar henüz kendilerine uzatılan şekerleri almayı bile beceremeyen, gülünç ağızlı, sıska, çarpık bacaklı hayvanları sevip okşamaktan bile çekiniyorlardı. Bizler çevreyle oyalanıp eğlenirken, Jonak'ın kontrolündeki aşçı yamağı inanılmayacak kadar özenli bir kır sofrası hazırlamıştı. İçilen enfes şarapların da etkisiyle, kısa bir süre için kaybolan eski sevinç ve coşkumuza yeniden ulaştık. Hepimiz hiç olmadığı kadar büyük bir neşeyle, dostlukla, coşkuyla konuşuyor, şakalaşıyorduk. Düşüncelerim o saatlerde aynen tek bir bulutun görülmediği gökyüzü kadar berrak ve temizdi. Hepimizden fazla eğlenen, konuşan, gülen, taşkınlıklar yapan bu küçük kızın sonsuza kadar sakat, özürlü ve hasta olarak kalacağı ya da atları bir veteriner titizliği ve özeniyle yoklayıp okşayan, çevredeki delikanlılarla şakalaşıp bahşişler dağıtan bu yaşlı adamın iki gün önce korkudan gözleri dönmüş bir halde gece yarısı sokaklarda yolumu gözleyip endişeyle titreyen adam olduğu aklıma bile gelmiyordu. Kendimi bile tanımakta güçlük çekiyordum; tüm adalelerim sıcak yağla masaj yapılmışçasına gevşemişti. İnanılmayacak kadar rahat ve

huzurluydum. Yemekten sonra, Edith kâhyanın karısının odasında biraz dinlenirken arka arkaya birkaç atı deneme fırsatı buldum. Birkaç genç delikanlıyla iddiaya tutuşup çayırlar üzerinde dörtnala koşan atımın dizginleri serbest bırakınca o zamana dek hiç tanımadığım bir özgürlük duygusunu tattım. Ah keşke hep burada kalabilseydim, kimseden emir almadan özgürce tarlalarda, çayırlarda uçarcasına dolaşabilseydim! Haranın evlerinden epeyce uzaklaştığım bir sırada geri dönmem gerektiğini belirten borazanın sesini duyunca kalbimin üzerinde bir baskı hissettim.

Jonak geri dönüşümüz için geldiğimizden farklı bir yol seçmişti. Bu yeni yol uzunca bir süre serin, küçük bir ormanın içinden geçiyordu. Her şeyin çok güzel geliştiği bu hoş günde bizi bekleyen son bir mutluluk, son bir sürpriz daha vardı. Aşağı yukarı yirmi evlik küçük bir köyün girişinde, bu köyün tek yolu bir düzine kadar boş yük arabasıyla neredeyse kapatılmıştı. Her nedense, etrafta ihtişamlı saltanat arabamıza yol açmaya yardım edebilecek kimse de görünmüyordu. Sanki yer yarılmış, köydeki tüm insanlar içine girmişti. Ancak pazar öğleden sonrasının bu inanılmaz sessizliği Jonak'ın uzun kırbacını havaya kaldırıp bir tabancanın ateş sesinden farksız bir ses çıkaracak şekilde şaklatmasıyla anlaşıldı. Birkaç köylü korku ve heyecan içinde yanımıza koştular. Durum tamamen bir yanlış anlamadan ibaretti. Yörenin en zengin çiftçilerinden biri oğlunu komşu köyden fakir bir akrabasının kızıyla evlendiriyordu. Köyde düğün kutlamaları vardı. O sırada, geçemediğimiz köy yolunun sonunda bulunan düğün için temizlenip hazırlanmış samanlıktan damadın iriyarı, şişman babası heyecanla çıkıp kıpkırmızı bir yüzle bizi karşılamak üzere yanımıza koştu. Belki bütün dünyanın tanıdığı çiftlik sahibi Herr von Kekesfalva'nın gerçekten de sırf onu ve oğlunu

düğünlerinde onurlandırmak amacıyla özel olarak dört atlı saltanat arabasını hazırlattığını sanmıştı. Belki de bir rastlantı sonucu oradan geçmemizden köydeki itibarını yükseltmek için yararlanmak amacındaydı. Ancak artık nedeni her neyse, yerlere kadar eğilerek, Herr von Kekesfalva'dan ailesiyle birlikte, köylüler yolu açana kadar konuğu olmalarını ve özel olarak evinde yapılan Macar şarabından yeni evlilerin şerefine kadeh kaldırmasını rica etti ve bundan onur duyacağını belirtti. O gün öylesine neşeliydik ki, böyle hoş bir öneriyi reddetmemiz düşünülemezdi bile. Böylece Edith'i özenle arabadan indirip köy meydanında saygıyla sıralanmış, şaşkınlık içinde fısıldaşan köylülerin arasından geçirdik ve onu bir zafer kazanmış bir komutan misali, köylülerin samanlıkta kurduğu düğün salonuna taşıdık.

Düğün salonu iyice toparlanmış, iki yanına bira fıçıları üzerine yerleştirilmiş kalaslarla oturma yerleri yapılmış büyük bir samanlıktı. Sağda, beyaz örtüler serilmiş büyük, uzun, üzeri çeşitli yiyecek ve içeceklerle dolu bir masanın başında gelinle damat oturuyordu. Onların çevresinde de ailenin ileri gelenleri, yörenin sözü geçenleri, rahip ve jandarma komutanı. Tam karşılarında ise keman, kontrbas ve zil çalan romantik görünüşlü Macar Çingenelerinden oluşan müzik topluluğu ortamı neşelendirmekteydi. Bastırılan toprakla oluşturulmuş dans pistinde konuklar kendilerine bir yer ararken, dans etmeye çalışıyorlardı. Bu arada tıka basa dolu salonda yer bulamayan çocuklar muzip ve neşeli bakışlarıyla kapının ağzından içeriyi süzüyor, bazılarıysa çatının kenarına çıkmış, ayaklarını aşağı sallandırarak büyüklerini seyrediyorlardı.

Şeref masasındaki akrabalardan en önemsizlerinin hemen yerlerini boşaltarak bize vermeleri son derece doğaldı. Böylesine saygın kişiler olarak hiç çekinmeden,

büyük bir alçakgönüllülükle sıradan insanların arasına karışmamız gözle görülür bir şaşkınlık yaratmıştı. Heyecandan titreyen damadın babası kendi elleriyle kadehlerimizi doldurduktan sonra kendi kadehini kaldırıp yüksek sesle bağırdı: "Saygıdeğer efendimizin şerefine!" Aynı anda bu cümleyi tekrarlayan konukların sesleri dışarıda, yolda bile yankıladı. Daha sonra oğlunu ve biraz geniş kalçalı, ürkek bir genç kız olan gelinini getirip bizlere tanıştırdı. Renkli gelinliği ve beyaz çiçeklerle süslenmiş gelin başıyla etkileyici bir görüntüsü olan kızcağız heyecandan kıpkırmızı kesilen yüzüyle beceriksizce Kekesfalva'nın önünde reverans yaptıktan sonra saygıyla Edith'in elini öptü. Edith'in de heyecanlandığı anlaşılıyordu. Düğün törenleri genç kızları her zaman duygulandırmıştır, çünkü böylesi anlarda kadınların ruhunda gizemli bir ortaklık duygusu hâkim olur. Böylece Edith de hafifçe kızararak genç gelini kendine doğru çekip kucakladı. Ani bir kararla parmağından, çok değerli olmayan eski bir aile yüzüğünü çıkarıp geline taktı. Genç kız bu cömert armağanın mutluluğuyla şaşkınlığını bir arada yaşıyordu. Korku içinde böylesine değerli bir armağanı kabul edip edemeyeceğini sorar şekilde kayınpederine baktı. Onun da onayladığını görünce sevinç gözyaşlarına boğuldu. Çevremizi yeniden bir minnettarlık dalgası sardı. Her yönden bize saygılarını sunmak için basit ve mütevazı insanlar yanımıza sokuluyor, bize minnettarlıklarını göstermek için çok özel bir şey yapma çabasında oldukları bakışlarından anlaşılıyor, ancak yine de aralarından hiçbiri saygıdeğer "efendiyle" tek sözcük olsun konuşmaya cesaret edemiyordu. İhtiyar bir Macar köylüsü olan damadın annesi gözleri yaşlarla dolu bir halde oğluna sunulan bu onurun mutluluğuyla sarhoş bir halde, sendeleyerek bir konuktan diğerine koşuyordu. Damat ise ne yapması gerektiğini bilememenin sıkıntısı

içinde bir geline, bir bize, bir de ayna gibi parlayan çizmelerine bakıyordu.

Kekesfalva tam o anda, giderek sıkıcı bir hal alan bu saygı ve minnet gösterisini bitirecek en doğru hareketi yaptı. Damadın babasının, damadın ve saygın yakın akrabalardan bazılarının ellerini içtenlikle sıkarak onları tebrik etti ve onlardan bizim yüzümüzden bu güzel düğün eğlencelerine ara vermemelerini rica etti. Gençler içlerinden geldiğince dans etmeliydiler. Bizim için yapabilecekleri en güzel şeyin, biz orada yokmuşuz gibi eğlenmeleri olduğunu söyledi. Aynı anda kemanını kolunun altına sıkıştırmış bir halde, yerinde donup kalmış gibi bekleyen orkestra elemanını yanına çağırıp eline bir miktar para sıkıştırdı ve yeniden çalmaya başlamalarını istedi. Verilen bahşiş hatırı sayılır bir miktar olmalıydı. Esmer tenli delikanlı yıldırım hızıyla arkadaşlarının yanına döndü ve bir işaretiyle salon Macarlara ve Çingenelere özgü canlı melodilerle doldu. İlk zil sesiyle birlikte salondaki tüm utangaçlık dağıldı. Bir anda piste fırlayan gençler eskisinden çok daha canlı ve abartılı bir şekilde dans etmeye başladılar. Bu delikanlılar ve genç kızlar bilinçaltında gerçek Macarların ne kadar iyi dans ettiklerini bize sergilemek hırsı duyuyor gibiydiler. Derin bir saygının etkisiyle sessizleşmiş salona şimdi birdenbire atlayan, zıplayan, koşuşan neşeli insanların oluşturduğu bir karmaşa, büyük bir gürültü hâkim olmuştu. Gençlerin canlılığı ve coşkusuyla bardaklar şangındıyor, kadehler tokuşturuluyor, orkestra da bu ortama uyarak giderek daha canlanıyor, mutlu gençlik çılgın ve vahşi bir şekilde eğlencenin tadını çıkarıyordu.

Edith mutluluktan parlayan gözlerle bu şamatayı izliyordu. Birden kolumu tuttuğunu hissettim. "Siz de dans etmelisiniz," dedi buyurgan bir tavırla. Neyse ki gelin henüz dansa katılmamış, şaşkınlık içinde parma-

ğındaki yüzüğü inceliyordu. Dans etmek üzere önünde eğilmemle beraber önceleri kendine sunulan bu onurdan dolayı hafifçe kızardıysa da istekle piste doğru ilerledi. Bu davranışımız damada da cesaret verdi. Babasının zorlamasıyla Ilona'yı dansa kaldırdı. Aynı anda simbalci, çalgısını daha bir başka çalıyor, kemancı kemanının yayını esmer, bıyıklı bir şeytandan farksız denilebilecek bir ustalıkla teller üzerinde gezdiriyordu. Kesinlikle eminim ki, bu köyde hiç o düğün günündeki kadar ilahi bir dans gerçekleşmedi ve gerçekleşmeyecek.

Ancak o günün sürprizleri bu kadarla da bitmiyordu. Geline verilen cömert armağanın etkisinde kalan Çingene kadınlardan biri –bu tür düğünlerde bunların olması olağandı– bu arada heyecanla protokol masasına sokulmuş, Edith'e falına bakmak üzere elini vermesi için ısrar ediyordu. Edith utanmış gibiydi. Bir yandan gerçekten meraklanmakla beraber, bu kadar seyircinin önünde böylesine bir hokus pokusa izin vermekten de çekiniyordu. Hemen yardımına koşarak, Herr von Kekesfalva'yı ve yanındaki diğer kişileri masadan uzaklaştırdım. Böylece geleceği ile ilgili söyleneceklere başkalarının kulak misafiri olmasını önlemiştim. Meraklıların da uzaktan gülümseyerek Çingene'nin Edith'in elini alıp büyük bir iş yapıyormuşçasına incelemesini seyretmekten başka çareleri kalmamıştı. Macaristan'daki herkes bu kadınların önce iyi bir haberin umudunu vermek ve sonra bunun ne olduğunu açıklamak için alacakları parayı artırmaya çalışmaktan oluşan taktiklerini çok iyi bilirdi. Ama aksine bu kambur, ihtiyar Çingene kadının boğuk bir sesle söylediklerinin Edith'i huzursuz ettiğini fark edince çok şaşırdım. Her zamanki burun titremeleri başlamıştı; bunu genelde kaçınılmaz bir sinir boşalımı izliyordu. Giderek yaşlı kadına doğru daha çok eğiliyor, kimsenin duyup duymadığını anlamak istercesine korkuyla etrafı

gözden geçiriyordu. Sonunda işaret ederek babasını yanına çağırdı ve emreden bir ifadeyle kulağına bir şeyler fısıldadı. Kekesfalva da her zaman olduğu gibi elini ceketinin cebine atıp Çingene'ye birkaç banknot uzattı. Verilen tutar köy koşullarına göre oldukça yüksek olmalıydı. Yaşlı Çingene çıldırmış bir halde dizleri üzerine çöküp Edith'in elbisesinin eteklerini ve giderek sakat bacaklarını öpmeye ve bu arada anlaşılmaz bir şeyler mırıldanmaya başladı. Sonra da birden, birisinin verilen parayı elinden almasından korkarcasına yerinden sıçrayıp bir anda kalabalığa karışıp kayboldu.

Edith'in renginin iyice solgunlaştığını fark edip Kekesfalva'nın yanına gittim ve fısıldadım: "Artık gitsek iyi olacak."

Hemen Pista'yı çağırdım. O, ben ve Ilona koltuk değnekleri üzerinde durmakta bile zorlanan zavallı sakat kızcağıza yardımcı olarak yeniden arabaya bindirdik: O anda müzik durdu. Salonda bulunanlardan hiç kimse bizi uğurlama ve arkamızdan el sallama zevkinden uzak kalmak istemiyordu. Müzisyenler arabamızın etrafını sarıp bizim için son bir melodi çaldılar ve tüm bir köy hep bir ağızdan "Sağ olun! Sağ olun!" diye haykırdılar. Bu arada Jonak böylesine bir gürültü ve şamataya alışık olmayan atları dizginlemek için hatırı sayılır çaba sarf etti.

Arabada tam karşımda oturan Edith için endişeleniyordum. Halen bütün vücudu titriyordu, bir sıkıntısı olduğu belliydi. Birden hıçkırıklara boğuldu. Ancak bunlar mutluluk gözyaşlarıydı. Bir yandan gülüyor, bir yandan ağlıyordu. Hiç kuşkusuz Çingene ona iyileşeceğini söylemiş ve onu mutlu eden başka bazı kehanetlerde bulunmuştu.

"Beni rahat bırakın! Beni rahat bırakın!" Bir yandan ağlarken, bir yandan da gösterdiğimiz ilgiyi bu sözlerle geri çeviriyordu. Bu heyecandan yeni, tuhaf bir keyif

aldığı belliydi. "Bırakın beni! Rahat bırakın beni!" diye tekrarlıyordu durmadan. "Onun bir soytarı olduğunu, gerçeği söylemediğini biliyorum. Ona inanmama gerektiğinin bilincindeyim. Peki ama insan bir an için de olsa aldatılmayı kabul edemez mi? Niçin bir kez olsun kendimi kandırmak istemeyeyim."

Tekrar şatonun büyük kapısından girdiğimizde akşam olmuş, saat epey ilerlemişti. Akşam yemeğine kalmam için ısrar ediyorlardı. Ama ben istemiyordum. Onlarla yeterince, hatta fazlasıyla beraber olduğumu düşünüyordum. Bu uzun, parlak yaz gününü çok büyük bir mutluluk içinde geçirmiştim; daha fazlası bu mutluluğu yalnızca hafifletirdi. Sıcak yaz gününden sonra ferahlayan akşam havası gibi ruh huzuru içinde, her zaman yürüdüğüm ağaçlı yoldan yürüyerek kışlaya dönmek istiyordum. Daha fazla bir şey beklemeden, hoş anılar bırakarak uzatmadan oradan ayrılmalıydım. Bu düşüncelerle veda ederek ayrıldım. Gökyüzünde parlayan yıldızların bir an için bana göz kırptıklarını, benim için parladıklarını düşündüm. Rüzgâr uykuya dalmış çayırların üzerinde dolanırken, etrafa hafif bir ot kokusu yayıyordu. Rüzgârın benim için şarkılar söylediğini düşündüm. O coşkulu mutluluk duygusuna dalmış gibiydim yine; her şey, tüm evren ve insanlar güzel ve iyi görünüyordu; karşıma çıkan ağaçları bile kucaklamak, pütürlü kabuklarını sevdiğin birinin tenini okşarmışçasına okşamak istiyordum. Öylesine bir coşku içindeydim ki, kendi kabıma sığamıyor, her eve girmek, her yabancıyla sohbet etmek, içimdeki tüm duygularımı onlara açmak, hissettiklerimi çevreyle paylaşmak, heyecanımı, coşkumu onlara da armağan etmek istiyordum.

Kışlaya vardığımda emir erimi odamın kapısında

beni beklerken buldum. Bu Macar köylü çocuğunun ne denli yumuşak, samimi, iyi ve kırmızı elmayı andırır yuvarlak bir yüzü olduğunu ilk olarak o akşam fark ediyordum. Onu da sevindirmeliyim, diye düşündüm. Bir kadeh bira ısmarlayıp sevgilisiyle çıkmasını sağlayacak birkaç kuruş vermeliydim. Bu akşam, yarın, hatta bütün hafta izinli olabilirdi. Cebimden bir gümüş para çıkarmaya yeltendim. Ancak o anda hazırola geçip iki eli yanlarında konuşmaya başladı: "Sizin için bir telgraf geldi, teğmenim!"

Telgraf mı? Birden keyfim kaçtı. Kim benden ne isteyebilirdi ki? Böylesine acil bir şey ancak kötü bir haber olabilirdi. Hemen masaya gittim. Dört köşeli telgraf kâğıdı masanın üzerinde kapalı olarak duruyordu. Titreyen ellerimle isteksizce kâğıdı yırtarak açtım. Kesin ve net birkaç kelime her şeyi açıklıyordu: "Yarın Kekesfalvalara çağrıldım. Daha önce sizinle konuşmalıyım. Saat beşte Tirol Meyhanesi'nde bekliyorum. Condor!"

En koyu sarhoşluğun bir anda en zinde uyanıklığa dönüşmesini daha önce de yaşamıştım. Önceki yıl, Kuzey Bohemya'dan çok zengin bir fabrikatörün kızıyla evlenen ve bu nedenle ihtişamlı bir bekârlığa veda partisi düzenleyen bir arkadaşımızın partisinde bu deneyimi yaşamıştım. Sevgili dostumuz hiç cimrilik etmemiş, içki şişelerini birbiri ardından ısmarlamıştı. Önce en seçme Bordeaux şaraplar, sonra alabildiğince şampanya; bu cömertlik sonucunda bazılarımız duygusallaşırken, bazılarımız taşkınlığın dozunu iyice artırdı. Birbirimize sarılıyor, şakalaşıyor, kahkahalar atıyor, fıkralar anlatıyor, gürültü patırtı yapıyor, şarkılar söylüyorduk. Sürekli kadeh tokuşturuyor, konyak ve likör kadehlerini birbiri ardından kafaya dikiyor, purolarımızı tüttürüyorduk. Ka-

labalığın da etkisiyle iyice ısınan lokal ağır bir puro dumanıyla kaplanmış, bu arada buğulanan pencerelerden kimse günün ağarmaya başladığını fark etmemişti. Saat üç ya da dört olmalıydı. Birçokları başını dik tutmakta bile güçlük çekiyor, yığıldıkları masaların üstünden getirilen kadehlere şaşılaşmış gözlerle bakıyor, ama içmekten de geri kalmıyorlardı. Ayağa kalkması gerekenler iki yana yalpalayarak ilerleyebiliyor, boş bir çuval gibi yığılmamak için büyük çaba harcıyordu. Aramızdan kimse doğru dürüst konuşamıyor ya da düşünemiyordu.

Sonra birden kapı açıldı ve albay (daha sonraları ondan sıkça bahsedeceğim) içeri girdi. Gürültü patırtı içinde aramızdan ancak birkaç kişi onu fark edebilmişti. Buna aldırmadan hızla masalardan birine yanaşarak yumruğunu masaya indirdi. Darbenin şiddetiyle bardaklar ve tabaklar şangırdamaya başladı. Sonra en sert ve keskin sesiyle bağırdı: "Susun! Sessizlik istiyorum!"

Birden salona bir sessizlik çöktü. En kendinden geçmişler bile uyanıp gözlerini açtılar. Albay kısaca, tümen komutanının o sabah beklenmedik bir teftiş yapabileceğini bildirdi. Her şeyin kusursuz olmasını istediğini ve alayı utandıracak hiçbir şeyin çıkmayacağına inandığını söyledi. İşte tam o anda inanılmaz gerçekleşti: Bir anda hepimiz kendimize geldik. İçimizden bir pencere açılmış gibi nefeslerimizdeki tüm alkol kokusu bir anda kaybolmuş, sarhoşluğumuz tamamen geçmiş, görev bilinci gevşek yüz ifadelerimizi değiştirip sertleştirmişti. İki dakika içinde herkes tamamen ayıldı, meyhane boşaldı. Her birimiz görevimizin bilinci içinde ayık ve teftişe hazırdık. Kışladaki askerler uyandırıldı, emir erleri eyerlerin düğmelerine varana kadar tüm donanımı elden geçirdi; her şey, her yer temizlendi, parlatıldı ve korkulan teftiş birkaç saat sonra başarıyla atlatıldı.

Doktor Condor'un telgrafı da benim üzerimde aynı

etkiyi yaparak içinde bulunduğum düş dünyasından bir anda ayılmama neden oldu. Saatler boyu bilip de bir türlü kabul etmek istemediğim gerçekle birden yüz yüze kaldım: Tüm bu mutluluk dolu dünyanın benim yalanımın sonucu olduğunu seziyor, acıma duygumdan kaynaklanan zayıflığımla yarattığım ya da yaratılmasına katkıda bulunduğum bu aldatmacadan dolayı suçluluk duyuyordum... Hemen anlamıştım: Hesap sormaya geliyordu. Artık hem kendi, hem de başkalarının coşkusunun hesabını ödemem gerekiyordu.

Sabırsızlıktan kaynaklanan bir titizlikle söz verilen saatten on beş dakika kadar önce meyhanenin önündeydim. Condor ise iki atlı bir arabayla tam zamanında istasyondan meyhaneye ulaştı. Sonra da hiçbir formaliteye gerek görmeden doğrudan konuya girdi:

"Tam zamanında burada olmanız çok iyi. Size güvenebileceğimi biliyordum. Hemen köşede bir yere geçelim. Konuşacaklarımıza kimsenin kulak misafiri olmasını istemiyorum."

Yumuşak, uyuşuk kişiliğinde belirgin bir değişiklik vardı. Kendinden emin, heyecanlı bir tavırla önden meyhaneye girip emir veren bir tonda telaşlı garson kıza seslendi: "Bir litre şarap lütfen! Önceki günkünden olsun. Hemen gelsin. Sonra da bizi yalnız bırakın. Gerekirse ben çağırırım."

En köşedeki masaya oturduk. Condor garson kızın şarabı bırakmasına bile fırsat olmadan konuşmaya başladı:

"Acele etmemiz gerek, aksi halde malikânedekiler baş başa verip bir şeyler kurguladığımızdan kuşkulanabilirler. Zaten beni doğruca malikâneye götürmek için gönderilen şoförü ikna edinceye kadar canım çıktı. Ney-

se şimdi hemen konuya girelim. Olan biteni sizin de bilmeniz gerek.

Neyse, önceki gün bir telgraf aldım. 'Sevgili dostum, sizinle hemen görüşmem lazım. Hepimiz sabırsızlıkla yolunuzu bekliyoruz. En derin saygı ve minnettarlığımı bildiririm. Kekesfalva!' Bu 'çabuk' ve 'sabırsızlık' sözcükleri hemen dikkatimi çekti. Birdenbire niçin sabırsızlanmışlardı? Edith'i daha birkaç gün önce iyice muayene etmiştim. Sonra telgrafla saygı ve minnettarlık bildirmeye ne gerek vardı? Bütün bunlar ne anlama geliyordu? Konuyu pek de ciddiye almayıp telgrafı bir kenara koydum, ihtiyarın arada sırada bu çeşit taşkınlıkları olması olağandı. Ama dün sabah aldığım bir mektup beni harekete geçirdi. Mektubu yazan Edith'ti. Çok uzun, çılgın fikirlerle dolu, tuhaf bir ekspres mektuptu bu. Yeryüzünde onu bu illetten kurtaracak tek insanın ben olduğumu başından beri bildiğini, sonunda başarıya ulaşılacağını öğrenmekten duyduğu mutluluğu sözcüklerle anlatmasının bile imkânsız olduğunu yazmıştı. Bana ne dersem yapacağını, kendini tamamen ellerime bırakmaya hazır olduğunu belirtmek için yazdığını söylüyordu. Ne öngörürsem öngöreyim, en ağır tedavilere bile severek, inançla katlanabileceğini belirtiyordu. Yalnızca, yalnızca bu yeni tedavinin hemen, mümkün olduğunca çabuk başlamasını, daha fazla beklemeye sabrının olmadığını belirtmiş. Ne olursa olsun, yeter ki hemen başlasın diye yazmış. Ve bunun gibi bir dolu sözcük...

'Tedavi yöntemi' sözcüğünü görünce kafamda birden bir ışık yandı. Birinin ona ya da ihtiyara Profesör Viennot'un tedavi yönteminin başarısından söz etmiş olduğunu hemen anladım. Böyle bir şeyin kendiliğinden öğrenilmesi olanaksız ve bence bundan onlara söz eden de sizden başkası olamaz, teğmenim. Haklıyım, değil mi?"

Farkında olmadan yaptığım bir hareket üzerine suçlamasını daha sert bir şekilde sürdürdü:

"Bu konuda bir tek sözcük bile etmenizi istemiyorum. Sizin dışınızda birine Profesör Viennot'un tedavi yönteminin imasında bile bulunmadım. Bundan dolayı da onların bu sakatlığın birkaç ay içinde buharlaşıp yok olacağını, tüm hastalıkların geçmişte kalacağını düşünmelerinin tek sorumlusu ve suçlusu sizsiniz. Neyse, gereksiz sitemleri bir yana bırakalım; ikimiz de gevezelik ettik, ben size karşı, siz de onlara. Size karşı daha tedbirli olmam gerekirdi; hastaları tedavi etmenin sizin konunuz olmadığını düşünmeliydim. Hastalarla yakınlarının diğer normal insanlardan çok farklı bir sözlükleri olduğunu, onlar için 'belki' sözcüğünün 'kesinlikle' anlamına geleceğini, bundan dolayı da onlara umudun ancak ufak parçalar halinde sunulabileceğini, aksi takdirde iyimserliklerinde aşırıya kaçacaklarını ve delice şeyler yapmaya başlayacaklarını bilemezdiniz ki.

Neyse, bunları bırakalım artık, olan oldu ve artık geri dönmenin olanağı yok. Sorumluluk konusunun altına bir çizgi çekelim. Sizi buraya çağırmamın nedeni kesinlikle sizi suçlamak ya da sizinle bir sonuca ulaşmayı beklemem değildi. Yalnızca sizi bu konuya karıştırmış biri olarak kendimi size karşı olayların ne durumda olduğunu açıklamaya sorumlu hissettim. Sizi buraya getirtmemin nedeni yalnızca bu."

Condor, konuşmanın başından bu yana ilk kez başını kaldırıp dosdoğru bana baktı. Bakışlarında en ufak bir kızgınlık yoktu. Aksine gözlerinde bana acıyormuş gibi bir ifade vardı. Ses tonu da şimdi daha yumuşak ve alçaktı:

"Size şimdi açıklayacaklarıma çok üzüleceğinizi biliyorum, teğmenim. Ama daha önce de belirttiğim gibi, duygusal olmanın ne zamanı ne de yeri. Size tıp dergisinde okuduğum makaleden sonra hemen Profesör

Viennot'a mektup yazdığımı ve ayrıntılı bilgi istediğimi anlatmıştım. Sanırım daha fazla bir şey de söylemiştim. Dün sabah yanıt aldım, hem de Edith'in coşku dolu mektubuyla aynı anda. Yazdıkları ilk bakışta olumluydu. Viennot gerçekten de adı geçen hastada ve daha başka bazı hastalarda şaşırtıcı başarılar elde etmiş. Ama maalesef, işin kötü yanı da bu, yöntemi bizim hastamızın rahatsızlığı için uygulanabilir değil. Viennot'un iyileştirdiği hastalar tüberküloz sonucunda belkemikleri hastalanan, size teknik açıklamalarda bulunmaktan özellikle kaçınıyorum, omurilikteki hareket sinirleri üzerindeki baskının kaldırılması yoluyla bu tür hastalara yeniden hareket kabiliyeti kazandırılabilir. Bizim durumumuzda olduğu gibi, merkezî sinir sisteminden kaynaklanan bir felç durumunda, Profesör Viennot'un uygulamaları, hareket kısıtlayıcı korseler, aynı zamanda güneş banyoları uygulanması ve özel jimnastik uygulamaları gibi tedavilerin fayda sağlaması düşünülemez bile. Onun yönteminin, maalesef, ne yazık ki bizim durumumuzda uygulanması olanaksız. Zavallı çocukcağıza bütün bunları uygulamak, ona boşuna işkence etmek olacaktır. Bunları size anlatmam gerekiyordu. Şimdi durumun gerçekte ne olduğunu ve bu küçük kıza birkaç ay içinde yeniden koşup oynayabileceği, dans edebileceği gibi bir umut vermekle ne kadar aptalca davranmış olduğunuzu siz de öğrenmiş bulunuyorsunuz. Benden böyle bir iddiayı asla ama asla duyamazlardı. Ama siz onlara gökyüzündeki yıldızları ve ayı vaat ettiniz, onlar da buna inandılar haklı olarak. Sonuç olarak her şeyin sorumlusu sizsiniz, yalnızca siz."

Parmaklarımın kaskatı kesildiğini hissediyordum. Telgrafı masanın üzerinde gördüğüm anda bilinçaltımda bütün bu duyduklarımı hissetmiştim. Yine de Condor'un acımasızca açıkladığı acı gerçekle suratıma sağlam bir yumruk yemiş gibi oldum. Bilinçsizce kendimi savunma

gereksinimi duyuyordum. Tek başıma tüm sorumluluğu yüklenmek istemiyordum. Ama ağzımdan dökülen sözcükler suçüstü yakalanan bir öğrenci çocuğun kekelemelerinden farksızdı:

"Peki ama neden?.. Yalnızca iyi niyetimin... Kekesfalva'ya bir şeyler söylediysem bu iyi niyetle..."

"Biliyorum, çok iyi biliyorum." Doktor Condor sözümü ağzıma tıkadı. "Hiç kuşkusuz sizi sıkıştırdı, zorladı. İhtiyarın ısrarcılığının insanı çaresiz bıraktığını çok iyi biliyorum. Ona karşı yalnızca acıma duygunuzun etkisiyle, en insanca nedenlerle iyi niyetiniz yüzünden kendinizi zayıf hissettiğinizi çok iyi anlıyorum. Ama sanırım sizi daha önce de uyarmıştım – acımak iki yanı keskin bir bıçak gibidir; kullanmayı bilmeyen, elini ve özellikle de kalbini ondan uzak tutmalıdır. Tıpkı morfin gibi acıma duygusu da hasta için sadece başlangıçta bir nimet, bir ilaç, bir devadır, ama dozunu ayarlamasını ve azaltmasını bilmediğiniz zaman, öldürücü bir zehir olabilir. İlk birkaç iğnede hasta kendini rahatlamış hisseder, artık ağrılarını hissetmemektedir. Ancak ne yazık ki organizmanın, hem bedenin hem de ruhun inanılmaz bir alışma yeteneği vardır, sinirlerin hep daha fazla morfine ihtiyaç duyması gibi, duygular da hep daha çok acımaya ihtiyaç duyar, ta ki siz bunu karşılayamayıncaya kadar. Sonunda öyle bir nokta gelir ki, kendinizi 'hayır' demeye ve artık onunla ilgilenmemeye zorunlu hissedersiniz ve işte o anda, ta başında ona yardımcı olmasaydınız duyacağı nefretin o andan belki de daha az olacağını fark edersiniz. Evet, sevgili teğmenim, acımak gerçekten sınırlanması gereken bir duygudur, aksi takdirde inanın bana ilgisizlikten çok daha kötü zararlara yol açabilir. Bunu doktorlar, hâkimler, avukatlar, tefeciler çok iyi bilirler. Eğer bu kişiler kendilerini acıma duygusuna kaptırsalardı, dünyamızın düzeni altüst olurdu. Acımak tehlikeli,

çok tehlikeli bir duygu! Bir anlık zayıflığınızın nelere yol açtığını kendiniz de görüyorsunuz."

"Doğru... ama... karşınızda, çaresizlikten kıvranan bir insanı öylece bırakamazsınız ki... Aslında yaptığımda bir şey yok, ona yalnızca biraz..."

Condor birden sinirlendi.

"Çok şey var, çok şey! Bir başkasını yalnızca acıdığınız için deliye çevirmek çok, çok büyük sorumluluktur! Olgun bir insan bir olaya karışmadan, bu konuda ne kadar ileri gitmeye hakkı olduğunu iyice düşünmeli, sınırlarını belirlemeli ve özellikle başka birinin duygularıyla oynamamalıdır. En iyi ve temiz niyetlerle ve haklı nedenlerle bu insanları kandırmış olsanız bile, bizim dünyamızda önemli olan, neyi ne niyetle yaptığınız değil, yaptıklarınızın doğuracağı sonuçlardır. Acımak – güzel bir duygu! Ama iki tür acıma duygusu vardır. Birincisi, duygusal ve zayıf olanı, başka birinin yaşadığı felaketlerden kaynaklanan acı ve hüzünden olabildiğince çabuk kurtulmak için çırpınan yüreğin sabırsızlığıdır. Bu acıma duygusu, aynı acıyı hissetmekten çok, başkasının acısına karşı kendi ruhumuzun içgüdüsel bir savunmasıdır. Diğer tek gerçek acıma duygusu ise, duygusal olmayan, ama yaratıcı olan, ne istediğini bilen; sabırla gücü yettiğince, hatta gücünün bile ötesinde katlanmaya ve dayanmaya kararlı olunan acıma duygusudur. İnsan yalnızca sonuna kadar dayanabildiği, en acı ve en zor sona kadar sabredebildiği zaman karşısındakine yardımcı olabilir. Yalnızca kendini feda ettiği zaman, ancak o zaman!"

Sesinde acı dolu bir ton seziliyordu. O anda Kekesfalva'nın anlattıklarını anımsadım. Condor'un iyileştiremediği için kendini cezalandırır gibi evlendiği bir karısı vardı. Üstelik bu kör kadın ona minnettar olacağına, sürekli işkence ediyordu. Bu arada Condor sıcak elini sevgi ve dostlukla benimkinin üzerine koydu.

"Beni yanlış anlamamalısınız. Kötü bir amacım yok. Duygularınızın esiri oldunuz, bu herkesin başına gelebilir. Neyse şimdi konuya dönelim – konuyu hem sizin açınızdan hem de benim açımdan irdelememiz gerek. Sizi buraya çağırmamın nedeni sizinle psikoloji konusunda konuşmak değildi. Teoriyi bırakıp pratikle uğraşmalıyız. Elbette ki uygun bir çözüm bulmamız için buna da önem vermemiz gerekli. Böyle bir şeyin ikinci defa olmayacağını, bundan böyle benim işlerime karışmayacağınızı sanıyorum. Bakın, size görüşümü açıklayayım. Edith'in mektubundan anladığım kadarıyla dostlarımız çılgına dönmüşler bile. Uygulanamaz nitelikteki bu tedavi yöntemiyle Edith'in zor hastalığının tamamen ortadan kaldırılabileceği inancındalar. Bu delilik her ne kadar tehlikeli bir boyut kazanmış ve benliklerinin derinlerine yerleşmişse de, onu oradan çıkarıp almaktan başka çaremiz yok. Bunu ne kadar çabuk yaparsak o kadar iyi. Hepimiz için en iyisi bu. Bunun önce büyük bir şoka neden olacağının bilincindeyim. Ama gerçek her ne kadar acı bir ilaç olsa da, bu tür bir deliliğin daha fazla yerleşmesine fırsat tanıyamayız. Bunu en yumuşak ve az yaralayacak şekilde halletmeyi bana bırakmalısınız.

Size gelince; benim için en kolayı hiç kuşkusuz bütün suçu sizin üzerinize atmak. Beni yanlış anladığınızı, abarttığınızı ya da hayal gördüğünüzü söylemek. Bunu yapmayı düşünmüyorum, aksine sorumluluğu tamamen kendi üzerime almanın daha doğru olacağı fikrindeyim. Yalnız, şunu özellikle belirtmek isterim, sizi bu konunun tamamen dışında bırakmak niyetinde olmadığımı da bilmelisiniz. Yaşlı adamı ve onun dayanılmaz ısrarcılığını biliyorsunuz. Ona konuyu yüz defa açıklasam, mektubu göstersem bile aynı şeyi söylemeyi sürdüreceğinden eminim. 'Ama teğmene söz vermiştiniz...' ya da 'Teğmen dedi ki...' diye söze başlayıp aynı ısrarlı tavrı sergileye-

cek, konuyu sizin anlattıklarınıza getirip benden her şeye rağmen bir umut olduğu sözcüğünü duymaya çalışacak. Sizin yardımınız ve tanıklığınız olmadan onunla başa çıkmam olanaksız. Ne yazık ki hayalleri sindirmek, derecedeki cıvayı sallayıp aşağı düşürmek kadar kolay değil. Korkunç bir biçimde iyileşmesi olanaksız denilmiş bir hastaya umudun zerresini gösterirseniz, ne yazık ki bundan bir kiriş, kirişten de bir ev inşa eder. Bu gibi hayal şatoları hastalar için çok sağlıksızdır; doktor olarak benim görevim, yanlış umutlar içine iyice yerleşmeden bu hayal şatolarını yerle bir etmektir. Bu konunun üzerine kararlılıkla gitmeliyiz ve bunun için kaybedecek bir dakikamız bile yok."

Condor biraz ara verdi. Benim onayımı bekliyor olmalıydı. Ancak onunla bakışlarımızın karşılaşmasına cesaretim yoktu; kalbim heyecanla çarpıyor, bir önceki günün manzaraları gözlerimin önünde dans ediyordu. Yazın sararttığı çayırlardaki gezintimiz, hasta kızın güneş ve mutluluğun etkisiyle renklenen, parlayan yüzü. Edith'in küçük tayları okşaması, şenlikte kraliçe olarak oturması, yaşlı adamın mutluluk gözyaşlarının gülen dudaklarından aşağı akışı gözlerimden gitmiyordu. Her şeyi bir anda yıkmak! Değişimi tekrar eskiye dönüştürmek, kuşku ve umutsuzluktan kurtulmuşları yeniden bir tek sözcükle sabırsızlık ve acı cehennemine sokmak. Hayır, bunu yapmakta asla yardımcı olamayacağımı hissediyordum. Bu nedenle yavaşça, çekinerek söze girdim:

"Acaba daha başka bir şey yapmayı denesek, örneğin..." Ancak Condor'un eleştiren bakışlarını fark ederek sustum.

"Ne?" diye sordu kızgınlıkla.

"Yalnızca, demek istiyorum ki... Bu açıklamayı yapmak için biraz bekleyemez miyiz... Hiç değilse birkaç gün... çünkü... yani... Bence kendini tamamen bu tedavi

yönteminin büyüsüne kaptırdı... Yani bununla bütünleşti... Kendini tamamen hazır hissediyor... Psikolojik olarak yani... sizin de daha önce söylediğiniz gibi... Bence şu anda kendini çok daha güçlü ve istekli hissediyor... Ona biraz daha zaman tanısak, yani kendini iyileştireceğini düşündüğü bu yöntemle ilgili olarak... Onun son halini görmediniz... Bu haberin üzerinde nasıl olumlu bir etki yaptığını düşünemezsiniz bile... Hatta onun daha şimdiden daha iyi hareket etmeye başladığını bile düşünüyorum... Bence bekleyip sonuçları görsek daha iyi olmaz mı... Tabii..." Sesimi ancak duyulacak kadar alçalttım. Doktor Condor'un şaşkın bakışlarından ürkmüştüm. "Tabii benim bu konulara pek aklım ermez ama..."

Condor şaşkın bakışlarını hâlâ üzerimden ayırmamıştı. Kızgınlıkla homurdandı: "Şuna da bakın, yeni bir iyilik meleği! Bu konuya kendinizi iyice kaptırdığınızı görüyorum – psikolojik güçlerle ilgili olarak söylediklerime bile dikkat etmişsiniz. Ayrıca klinik bulgularınıza bakınca, farkında olmadan kendim için gerçek bir asistan ve danışman bulduğumu görüyorum. Ayrıca..." Eliyle sinirli bir halde saçlarını karıştırmaya başladı. "Aslında söylediğiniz çok aptalca bir şey sayılmaz, özür dilerim, aptalca terimini tıbbi anlamda kullandım. İlginç, gerçekten çok ilginç, Edith'in mektubunu okuduğum zaman, ben de kendi kendime bu tutkulu tavırdan faydalanıp iyileşmeyi hızlandırmanın mümkün olup olamayacağını sormuştum... Bu hiç de fena bir fikir değil, amatör meslektaşım! Konuyu uygun şekilde düzenlemek de çok kolay. Onu İsviçre'de Engadin'deki bir yakın arkadaşımın kliniğine gönderebilir, eski bir tedavi yöntemini yeni olarak tanıtıp uygulatabiliriz. İlk aşamada gerçekten etkileyici sonuçlar alınacağı ve mutluluk dolu teşekkür mektupları alacağımız kesin. Tedaviye umutla yaklaşması, hava değişimi, yer değişimi, artan enerjisi, bütün bunlar

başlangıçta lehte çalışacak ve on dört günlük bir Engadin kürü onu, sizi ve hatta beni bile hayretlere düşürecek kadar başarılı olacaktır. Ama sevgili teğmenim, bir doktor olarak ben, olayın başından çok, seyrini ve sonucunu düşünmekle sorumluyum. Bu tür delicesine bir umudun ardından gelecek çöküşü de hesaba katmak zorundayım. Üstelik bu çöküş kaçınılmaz, evet kesinlikle kaçınılmaz! Bir doktor olarak satranç oyuncusu, sabır oyuncusu olarak kalabilirim, ama yıkıcı olamam, özellikle de bedelini karşımdaki ödemek zorunda kalacaksa."

"Ama... siz de bu şekilde biraz iyileşme sağlanabileceğini düşünüyorsunuz..."

"Kesinlikle. İlk aşamada belirgin bir ilerleme sağlayacağız, kadınlar bu konuda genellikle duygularının ve hayallerinin etkisiyle beklenmedik derecede olumlu sonuçlar gösterebiliyorlar. Ama bir de birkaç ay sonrasını düşünün; hep bahsettiğimiz psikolojik güçler yitirilmeye başlanıp, coşan istek azalıp, kamçılanan iradesi tükenip iyileşme hırsı kaybolduğunda neler olacağını... Haftalarca süren tedaviler ve eziyete rağmen iyileşmesinin, şu an da kesinmiş gibi davrandığı tam bir iyileşmenin olmadığını, olamayacağını öğrenince neler yaşayacağını düşünün. Lütfen böyle bir durumun, sabırsızlık içinde kıvranan duygusal biri için nasıl bir felaket olacağını gözünüzde canlandırmaya çalışın. Bizim durumumuzda söz konusu olan basit, küçük bir iyileşme sağlamak değil ki, yavaş ve güvenli bir şekilde ilerleyen sabrın yerine, tehlikeli ve atak olan sabırsızlığı koymak gibi bir temel değişiklik. Onu böylesine aldattıktan, umutlarının yıkılmasına neden olduktan sonra, bana, başka bir doktora ya da başka bir insana güven duymasını nasıl bekleyebiliriz? Ne kadar kötü ve acı olsa da gerçeği söylemek daha doğru: Tıpta yaraya neşteri vurmak en kesin ve doğru çözümdür. Olacağı geciktirmenin hiçbir yararı yok. Böy-

le bir ikiyüzlülüğü yapmaya vicdanım elvermiyor. Düşünüp kararı siz verin. Benim yerimde olsanız buna cesaret eder miydiniz?"

"Evet," diye yanıtladıysam da, aynı anda bu ani yanıtımdan ben de ürktüm. "Yani demek istiyorum ki..." Çekingenlikle ekledim: "Tüm gerçeği *biraz* iyileşme sağlandıktan sonra söylemenin daha doğru olacağını düşünüyorum... Sizden gerçekten çok özür dilerim, saygıdeğer doktor... Bu belki yanlış ve aptalca görünüyor ama... son günlerde siz de benim gibi bu insanların bir umuda, onlara yardımcı olacak bir sözcüğe nasıl özlem duyduklarını görseydiniz... Onlara gerçeğin söylenmesi gerektiği kesinlikle doğru... Ama bence bunu kaldırabilecekleri zaman yapmalıyız... Şimdi değil, saygıdeğer doktor, size yalvarıyorum... şimdi değil... hemen değil..."

Bir an için sustum. Bakışlarındaki merak dolu şaşkınlık dikkatimi çekmişti.

"Peki ama ne zaman?" Düşünüyordu. "Ve ayrıca: Bu riski kim üzerine alacak? Eninde sonunda bu gerçeğin açıklanması gerekecek ve o zaman hayal kırıklığı yüz kat daha tehlikeli hale gelecek, bu bir ölüm kalım meselesi olacak. Böyle bir sorumluluğu gerçekten üzerinize alabilir misiniz?"

"Evet!" diye yanıtladım kararlılıkla. (Sanırım, bu ani kararımın tek nedeni, aksini söylesem onunla hemen malikâneye gitmek zorunda kalacak olmaktan korkmamdı.) "Bu sorumluluğu tamamen üzerime alıyorum. Şimdilik tam bir iyileşme olacağı umudu içinde yaşamasının Edith'in biraz olsun iyileşmesine büyük yarar sağlayacağından eminim. Daha sonraları, eğer bir açıklama yapıp, bizim... yani benim... boş konuşmamın sonucu olduğunu söylemek gerekirse, bunu itiraf edeceğim ve eminim Edith bunu anlayacaktır."

Doktor Condor gözlerini bana dikti. "Hay Allah!

Neyse!" diye mırıldandı daha sonra. "Ne kadar büyük bir sorumluluk altına girdiğinizin farkında mısınız? Ve işin tuhafı, bu kendinize güvenle başkalarını da inançlarınızın peşinden sürüklüyorsunuz; öncelikle onları ama şimdi korkarım beni de. Madem bir kriz çıktığı takdirde Edith'i sakinleştirme sorumluluğunu üstünüze alıyorsunuz... bu durumda olayın yönü değişiyor... Belki sinirlerinin yatışması için birkaç gün daha bekleyebiliriz... Ancak sizi uyarmak isterim, saygıdeğer teğmen, bu tür sorumluluklardan geri dönüş yoktur. Sizi bu konuda uyarmak benim için bir görevdir. Biz doktorlar her ameliyattan önce hastayı uyarmak, onlara ortaya çıkabilecek tehlikeleri anlatmak sorumluluğunu taşırız. Bu kadar zamandır sakat olan bir hastaya tamamen iyileşebileceği umudunu vermek, onu neşter altına yatırmaktan çok daha tehlikeli, çok daha fazla sorumluluk yükleyen bir şey! Üzerinize aldığınız sorumluluğu iyi düşünün – aldatılan bir insanı yeniden normal duruma getirmek çok zordur! Belirsizliklerden hiç hoşlanmam. Asıl amacım olan Kekesfalvalara hemen ve dürüstçe, bunun bizim durumumuzda yarar sağlayamayacak bir yöntem olduğunu, bizim biraz daha sabır göstermemiz gerektiğini söylemekten vazgeçmem için size tam anlamıyla güvenmem gerekir. İlerde beni yarı yolda bırakmayacağınızdan emin olabilir miyim?"

"Kesinlikle!"

"İyi öyleyse." Condor önündeki bardağı bir hareketle ileri itti. İkimiz de bir yudum bile içmemiştik. "Ya da her şeyin iyi gitmesini umalım, çünkü bu geciktirmeden dolayı kendimi pek rahat hissetmiyorum. Size ne yapmayı düşündüğümü açıklayayım: Gerçekten bir adım bile uzaklaşmayacağım: Onlara Engadin'de bir tedavi önereceğim, ama Viennot'un yönteminin henüz çok yeni ve az denenmiş olduğunu, bu nedenle mucize beklenme-

mesi gerektiğini özellikle belirteceğim. Eğer buna rağmen onların kafasını size duydukları güvenin de etkisiyle boş umutlarla bulandırmayı sürdürecek olursanız, durumu tekrar rayına oturtmak da sizin, yalnızca *sizin* sorumluluğunuz olacak – bana söz verdiniz. Doktorluk etiği ve vicdanım yerine size güvenmekle belki hata yapıyorum, bunun sorumluluğu ise benim. Sonuçta ikimiz de bu hasta kızcağızın iyiliğini istiyoruz."

Condor ayağa kalktı. "Dediğim gibi size güveniyorum. Eğer hayal kırıklığından kaynaklanan bir kriz yaşarsak konuyu çözeceğinize inanmak istiyorum, umarım sizin sabırsızlığınız benim sabrımdan daha iyi sonuçlar doğurur. Zavallı, küçük kıza birkaç hafta daha zaman tanıyalım. Belki bu arada gerçekten bir ilerleme sağlanır. Bu durumda ona yardımcı olan ben değil, siz olacaksınız. Neyse konu çözümlendi. Artık zamanı geldi. Gitmeliyim. Dışarıda beni bekliyorlar."

Meyhaneden çıktık. Araba kapının önünde onu bekliyordu. Condor'un arabaya bindiği son anda dudaklarım onu geri çağırma isteğiyle kıpırdadıysa da, sesim çıkmadı. Bu arada atlar yola koyuldu. Artık araba yola çıkmış, ok yaydan fırlamıştı.

Üç saat kadar sonra kışladaki masamın üzerinde şoförün getirip bıraktığı, aceleyle yazılmış küçük bir not buldum. "Yarın sabah mümkün olduğunca erken gelmeye çalışın. Size anlatacak o kadar çok şey var ki. Biraz önce Doktor Condor buradaydı. On gün içinde hareket ediyoruz. Tanrım, o kadar mutluyum ki. Edith!"

Tam da o gece elime böyle bir kitabın geçmiş olması çok tuhaftı. Aslında çok iyi bir okur sayılmazdım; kışladaki odamın kitaplığında yalnızca, yönetmelikler ve askerlikle ilgili kitaplar gibi toplam yedi sekiz kitap duruyordu.

Onların yanında ise askerî okuldan getirdiğim, ancak hiçbirinin kapağını açma zahmetine bile girişmediğim iki düzine kadar klasik... Bunları getirmenin nedeni büyük olasılıkla, kalmak zorunda olduğum soğuk, çıplak kışla odasına biraz sıcaklık, biraz kişilik kazandırma isteğimdi. Bunların arasında, oldukça garip bir şekilde sahip olduğum ve sayfalarının ancak yarısı açılmış, birkaç kötü baskılı, kötü ciltli kitap da vardı. Sürekli gittiğimiz kafeye zaman zaman ufak tefek, tıknaz, gözleri sürekli çapaklı olan bir sokak satıcısı geliyor ve ısrarlı bakışlarıyla satın almamız için mektup kâğıtları, kalemler ve askerî çevrelerde yeğlendiğini düşündüğü değişik türde ucuz kitaplar sunuyordu. Bunlar genellikle, Kazanova'nın aşk maceraları, *Decameron*, bir şarkıcı kızın anıları, komik garnizon öyküleriydi. Acıdığım, yalnızca acıdığım için ya da kendimi onun tutkulu ısrarlarından korumak amacıyla arada sırada bu kötü baskılı, değersiz kitaplardan iki üç tanesini satın alıp okumadan kitaplığın bir kenarına bırakıyordum.

O gece ise hem yorgundum hem de sinirlerim aşırı derecede gergindi. Hemen uyuyamayacağımı biliyordum. Uyuyamayacak ve mantıklı bir şeyler düşünemeyecek kadar da bitkin olduğumu hissediyor, kafamı dağıtacak, uykumu getirecek bir şeyler arıyordum. Uykuya dalana kadar birkaç sayfa okuyarak oyalanmak iyi olacaktı. Çocukluğumdan şöyle böyle anımsadığım resimli masalların en iyi uyuşturucu etkiyi yapacağı düşüncesi içinde *Binbir Gece Masalları*'nı alıp yarı uykulu bir halde uzandım. Sayfaları çevirmeye bile üşenecek kadar uyuşuk bir haldeydim. Böyle durumdayken kişiler genellikle önlerine hazır geleni okur ve açılmamış sayfaları olduğu halde bırakıp atlamayı yeğlerler. Ben de kitabın başındaki Şehrazat ile kral hakkındaki öyküyü üstünkörü okumaya başladım ve sonra da okumaya devam ettim. Sonra birden irkildim. Okuya okuya, yolun ortasına yı-

ğılmış, felçli bir ihtiyarla karşılaşan delikanlının masalına gelmiştim. "Felçli" sözcüğü içimde birdenbire derin bir acı duymama yol açıp sinirlerim şimşeği andıran bir düşünce çağrışımıyla gerildi. Masaldaki felçli ihtiyar, genç adama yürüyemediğini, çok zavallı durumda olduğunu söyleyerek yardım dileniyor, delikanlının onu sırtına alarak şehre kadar taşıması için yalvarıyordu. Genç adamsa ona acıyarak eğilip adamı sırtına alıyordu. Niçin acıyorsun, aptal, acımana ne gerek var?

Ancak bu yardım dilenen, zavallı görünümlü ihtiyar aslında kötü yürekli bir cin, bir büyücüydü. Delikanlının sırtına yerleşince kıllı, çıplak bacaklarını sıkıca boynuna dolamıştı. Artık yardımsever delikanlının onu silkeleyerek ondan kurtulması olanaksızdı. Böylece artık ihtiyar büyücü kamçılayarak, azarlayarak yardımsever kurtarıcısına eziyet ediyor, onu dur durak bilmeden acımasızca her istediği yere götürmeye zorluyordu. Genç adam ne yaptıysa ondan kurtulamıyor; artık kendi istediği hiçbir şeyi yapamıyordu. Bir binek hayvanı, zavallı gördüğü adamın esiri olmuştu. Dizleri dayanamayacak kadar ağrısa da, dudakları susuzluktan kırılsa da, vücudu onu taşıyamayacak kadar bitkinleşse de o artık merhametinin cezasını çekmeye, bu kötü, hain, kurnaz ve yaşlı adamı kurtulması olanaksız bir kader gibi sonsuza dek sırtında taşımaya zorunluydu.

Okumaya ara verdim. Kalbim sanki göğsümden fırlayacak gibi hızla çarpıyordu. Öyküyü okurken birden, bu ihtiyar yabancının yaşlı gözlerle, yerde yatarken yardım dilenmesi ve zavallı delikanlının sırtına binişi gözlerimin önünde *canlandı*. Ama bu tablodaki cinin aklaşmış, seyrek, ortadan ayrılmış saçları ve altın çerçeveli gözlüğü vardı. Düşlerde görülen şekillere bilinen yüzlerin ve çevrelerin yerleştirilmesi gibi ben de okuduğum masalı gözümde canlandırırken yaşlı cinin yerine Kekesfalva'yı

koymuş ve kendimi de kamçılanan, işkence edilen binek hayvanı olarak kullanılan talihsiz delikanlı ile özdeşleştirmiştim. Masalın öylesine içine girmiştim ki, boğazıma dolanan bacakların baskısını hissediyor, soluk alamıyordum. Kitap elimden düştü, kaskatı olmuş bir halde öylecesine kalakaldım. Kalbimin delicesine çarptığını duyuyordum. Uyuduğum sırada da bu hain ihtiyar düşü beni bir an olsun rahat bırakmadı, nereye kaçacağımı bilemiyor, çaresizlik içinde çırpınıyordum. Sabah uyandığımda saçlarım terden sırılsıklamdı. Uzun bir koşudan dönmüş kadar bitkindim.

Sabahı arkadaşlarımla ata binerek geçirmemin, ayık ve dikkatli bir şekilde görevimi yapmamın da pek bir yararı olmadı. Öğleden sonra kaçınılmaz olarak malikânenin yolunu yürürken, bu gizemli yükü yine sırtımda hissettim. Artık taşıdığım sorumluluğun eskisinden çok farklı ve çok daha ağır olduğunu biliyor, bundan dolayı vicdan azabı çekiyordum. O akşam parktaki bankta oturmuş, yaşlı adama kızının yakında iyileşeceği umudunu verirken bu, tamamen duyduğum acıma duygusu yüzünden gerçeği söylememekti; istemeden, hatta tamamen iradem dışında ağzımdan çıkan bir abartmaydı. Ama asla bilinçli bir yanıltma, haince bir aldatma değildi. Ne var ki artık yakın zamanda bir iyileşme sağlanmasının olanaksız olduğunu bildiğim için sürekli olarak soğukkanlı, sağlam, tedbirli ve dayanıklı olmak zorundaydım. Aylarca, haftalarca, işleyeceği suçun her ayrıntısını ve hatta savunmasını planlayan bir cani gibi içten pazarlıklı, yapmacık bir davranış biçimi benimseyip insanların gözünün içine baka baka yalan söyleyecek, sahte tavırlarla onları kandıracaktım. Yaşamımda ilk kez, yeryüzündeki en büyük kötülüklerin kaynağının vahşet ve kötü niyet değil, kişilerin yenemedikleri zayıflıkları olduğunu anlıyordum.

Kekesfalvalarda her şey tam da düşündüğüm ve gerçekleşmesinden korktuğum şekilde oldu. Daha kulenin terasına ayak basmamla birlikte Edith'in sevinç dolu bakışlarıyla karşılandım. Aslında ilk anda dikkatleri üzerimden uzaklaştırmak amacıyla özellikle çiçek bile getirmiştim. Ancak Edith beni görür görmez birdenbire haykırdı: "Aman Tanrım, yine çiçek getirmişsiniz! Buna hiç gerek yoktu. Ben primadonna değilim ki!" Sonra yanına oturmamla birlikte, bir an için ara vermeden anlatmaya başladı. Mutluluk dolu bir sesle, coşku içinde anlatıyor da anlatıyordu. "Olağanüstü bir insan!" olan Doktor Condor, ona yeniden cesaret ve umut vermişti. On güne kadar İsviçre'ye Engadin'deki bir sanatoryuma gideceklerdi. Artık kesin sonuca ulaşma umudu varken fazladan bir gün bile beklemelerine ne gerek vardı? Uygulanan saçma sapan yöntemlerle bir sonuca ulaşılamayacağını, hatalı olduklarını, elektroterapilerin, masajların ve takılan aptal protezlerin tek başına yararsız olduğunu başından beri biliyordu. Tanrı'ya şükür, bir çözüm umudu doğmuştu. Daha önce hiç itiraf edemediği bir şeyi artık açıklayabilirdi: İki defa intihar etmeyi istemiş, ancak başaramamıştı. Bir insanın onun durumunda yaşamayı sürdürmesi olanaksızdı. Bir dakika bile yalnız yaşayamadan, daima her adımında, her hareketinde başkalarının yardımına ve desteğine gereksinim duyarak, sürekli başkalarının bakışlarını üzerinde hissederek, kollandığını fark ederek ve bu arada onlar için bir yük, bir kâbus, dayanılması güç bir acı olduğunu bilmenin ezikliğini hissederek uzun bir yaşam sürdürmek, işte bu olanaksızdı onun için. Tam zamanıydı bu tedavinin, onun çabucak iyileşmek için nasıl bir gayret sarf ettiğini görecektim. Bir sonuca ulaşmadıktan sonra ufak tefek iyileşmelerin ne anlamı olabilirdi? İyileşmek tam olarak tüm sorunlardan kurtulmaktı, yoksa kişiye sağlığına kavuştu denebilir

miydi. Sağlıklı olmak, ahh bu ne güzel, ne olağanüstü bir duyguydu; yalnızca düşüncesi bile olağanüstüydü, harikaydı...

Edith durdurulamaz bir coşku seline kapılmışçasına dur durak bilmeksizin konuşuyordu. Ateşi yükseldiği için hayaller gören hastasının söylediklerini dinleyen, bu arada da bu ateş ve tezahürleri hastalığın en kesin klinik bulgusu olarak görmesi nedeniyle endişe içinde, gözü saatinin kadranında, hastanın nabzını sayan bir doktorla aynı duyguları paylaşıyordum. Konuşma sırasındaki hafif gülümsemenin zaman zaman kulak tırmalayıcı bir kahkahaya dönüşmesiyle, onun bilmediği gerçeği bilmenin de etkisiyle ürperiyordum. Aldatıldığını, kendi kendini kandırdığını, onu aldatmış olduğumuzu biliyordum. Sonunda sustuğunda ise, kendimi, gece trende seyahat ederken trenin aniden durmasıyla tekerlerin raylardaki acı fren sesinden irkilerek uyanmış gibi hissettim. Ancak bir anlık sessizliği bozan yine o oldu:

"Peki, siz ne diyorsunuz bu duruma? Niçin böyle aptal aptal, pardon, korku dolu gözlerle bana bakıyorsunuz? Niçin tek kelime bile söylemiyorsunuz? Yoksa anlattıklarıma sevinmediniz mi?"

Kendimi suçüstü yakalanmış gibi hissediyordum. Hemen şimdi kendimi toplayıp heyecanlanmış, sevinçle dolmuş bir insan rolü oynamalıydım. Aksi halde çok geç olabilirdi. Ancak yalan söylemekte çok acemiydim, bilinçli olarak birini aldatmaktan hiç anlamıyordum. Bu nedenle zorlukla birkaç sözcük mırıldanabildim:

"Böyle bir şeyi nasıl söyleyebilirsiniz? Elbette çok sevindim... Yalnız biraz şaşırdım da... Bunu anlamalısınız... Viyana'da böyle bir durumda, böylesi bir büyük sevinç karşısında benim durumuma düşenlere sevinçten 'dili tutuldu' derler... Tabii ki sizin adınıza çok sevindim, hem de çok sevindim..."

Ses tonumdaki yapmacıklıktan ve soğukluktan ben de rahatsız olmuştum. O da bu tutukluğu fark etmiş olmalıydı; neşeli tavrı birden değişti. Güzel bir rüyadan uyandırılmış biri gibi, neşeli yüz ifadesi karamsarlaştı, mutlulukla parlavan bakışları birdenbire sertleşti ve kaşlarının arası yay gibi gerildi.

"Bu büyük sevinci her nedense ben göremiyorum ama..."

Onu kırdığımı fark edip sözlerindeki sitemi hissederek hatamı onarmaya çalıştım:

"Ama küçüğüm..."

Birden sinirlenerek haykırdı: "Bana 'küçüğüm' demeyi bırakın lütfen! Buna dayanamadığımı biliyorsunuz! Hem siz benden kaç yaş büyüksünüz ki? Şaşırmamanızı ve sevincime tam anlamıyla katılmamanızı... aslında anlayışla karşılamam gerekir. Zaten sevinmeniz için ne gibi bir nedeniniz olabilir? Bu evin birkaç ay kapalı kalması bir anlamda sizin de bizden kurtulup tatil yapmanız anlamına gelebilir. Böylece rahatlıkla arkadaşlarınızla kafeye gidebilir, onlarla kâğıt oynayıp bu sıkıcı gönüllü hastabakıcı rolünü oynamaktan kurtulmuş olursunuz. Neyse, sizin sevincinizin nedenini de anlamış oldum. Sizin için de huzurlu, neşeli günler geliyor."

Konuşma şekli ve ses tonu öylesine yaralayıcıydı ki, sitemiyle zaten çekmekte olduğum vicdan azabım daha da arttı. Hiç kuşkusuz duygularımı belli etmiştim. Böylesi anlarda bakışlarındaki bu öfke parıltısının ne denli tehlikeli olabildiğinin bilinci içinde, konuyu dağıtmak amacıyla espri yapmanın daha doğru olacağını düşündüm.

"Huzurlu, neşeli günler mi? Ne diyorsunuz? Temmuz, ağustos ve eylül aylarının biz süvariler için neşeli geçebileceğine gerçekten inanıyor musunuz? Bu ayların bizim için koşuşturma ve yorgunluk anlamına geldiğini bilmiyor musunuz? Önce yoğun manevra hazırlıkları,

sonra Bosna ve Galiçya'da tatbikatlar, manevralar ve geçit törenleri, merasimler. Heyecanlı subaylar, gergin askerler ve sabahtan akşama en katı, en acımasız şekliyle görev. Bu böyle eylül sonuna kadar sürer gider."

"Eylül sonuna kadar mı?" Birden düşünceli bir tavır takındı. Bir şeyler aklını kurcalıyormuşa benziyordu. "Peki ama o zaman... siz ne zaman geleceksiniz?"

Anlayamıyordum. Ne demek istediğini gerçekten anlayamıyordum. Safça sordum:

"Nereye?"

Kaşları yeniden sinirle gerildi. "Böyle safça sorular yöneltmeyi bırakın artık. Nereye olacak? Bizi ziyaret etmeye tabii! Beni görmeye!"

"Engadin'e mi?"

"Başka nereye olabilir? Dünyanın öte ucuna değil tabii."

Ne demek istediğini nihayet anlıyordum. Benim gibi cebindeki son yedi kronu da çiçek almak için harcamış, tren biletinde yarı yarıya indirim hakkı olmasına rağmen Viyana'ya gitmeyi bile büyük lüks sayıp göze alamayan biri için Engadin seyahatinin düşüncesi bile olamayacak bir saçmalıktı.

"Siz sivillerin askerlik hakkındaki düşünceleriniz gerçekten ilginç!" diye yanıtladım içten bir gülümsemeyle. "Sizce askerlik kafede oturup bilardo oynamak, piyasa caddesinde dolaşmak ve istediğin anda sivil giyinip birkaç haftalığına dünya gezisine çıkmak anlamına geliyor olmalı. Olsa olsa böyle kısa bir gezinti yapabiliriz. İki parmağımızı kepimize götürüp, 'Hoşça kalın albayım, şimdilik askercilik oynamaktan bıktım, canım isteyince yeniden gelirim!' demek gerçekten hoş olabilirdi. Askerlikte çarkların nasıl döndüğünü, bunun nasıl monoton bir hayat olduğunu bir bilseniz. Yalnızca bir saatlik izin alabilmek için bile bir sürü formaliteye uymak, rapor ya-

zıp albayın karşısında ezilip büzülmek gerekir. Tam gün izin alabilmek içinse en azından bir yakınınızın cenazesi olmalı ya da teyzeniz filan gibi biri ölmeli. Manevranın ortasında bizim albayın karşısına geçip özel bir nedenle İsviçre'ye gitmek için sekiz günlük bir izin istediğimi söylediğim takdirde yüzünün ne hal alacağını gerçekten çok merak ediyorum. Hiç kuşkusuz öylesine hakaretler duyardım ki bunlarla herhangi bir sözlükte bile karşılaşmamışsınızdır. Sevgili Edith, bunlar hiç de sizin sandığınız kadar kolay işler değil."

"İnsan gerçekten isteyince her şeyi yapmanın bir yolu bulunur. Siz olmasanız kışladaki işler aksayacakmış gibi bir havaya girmeyi bırakın lütfen. Sizin yokluğunuzda aptal askerlerinizi pekâlâ başkası da yönetebilir. Ayrıca sizin için özel bir izin çıkarmak babam için yarım saat bile sürmez. Savaş Bakanlığı'nda en azından bir düzine yakın arkadaşı var, yukardan gelecek tek bir söz bile istediğiniz izne anında kavuşmanızı sağlayacaktır. Ayrıca gerçekten de kışlanız ve binicilik okulunuz dışında da keşfedilmeyi bekleyen bir dünya olduğunu görmeniz hiç de fena olmaz. Lütfen bahane uydurmayın – bunlar sorun değil. Babam bu işi hemen halleder."

Belki aptalcaydı ama bu şımarık, kaygısız tavrı sinirlerimi bozmuştu. Askerlikte geçirilen birkaç yıl bile orduya ait olma bilincinin benliğinize kazınmasına yeterliydi; belki de bundan dolayı, böylesine genç, toy bir genç kızın bizim için her biri bir tanrı sayılabilecek Savaş Bakanlığı'ndaki generaller için babasının emrindeki işçilermiş gibi konuşabilmesini aşağılayıcı bulmuş, rahatsızlık duymuştum. Yine de, tüm kızgınlığıma rağmen kendimi tutarak yumuşak bir tonda yanıt verdim:

"İsviçre'de bir tatil, Engadin! Kulağa hiç de kötü gelmiyor. Gerçekten de sizin söylediğiniz şekilde, yalvarmadan, sayısız ricalara gerek kalmadan tepsi içinde

böyle bir tatilin sunulmasının düşüncesi bile olağanüstü. Ama keşke sorun bu kadar olsa! Böyle bir şeyin gerçekleşebilmesi için babanızın Savaş Bakanlığı'ndan Teğmen Hofmiller için izne ek olarak bir de izin bursu çıkarması gerekecek."

Bu defa şaşırma sırası ondaydı. Sözlerimin ardında kendisinin anlayamadığı bir şeyler olduğunu hissediyordu. Kaşları sabırsızlıkla parlayan gözlerinin üzerine iyice kapandı. Daha açık konuşmam gerektiğini seziyordum.

"Biraz mantıklı olun küçüğüm... Pardon Fräulein Edith, sanırım sorunu daha açık konuşmamız gerekiyor. Ne yazık ki bu konu sizin sandığınız kadar kolay değil. Böyle bir seyahatin maliyetinin ne olabileceği hiç aklınıza geldi mi?"

"Ah, *şu* mesele!" Açık yüreklilikle gülümsedi. "Bu, o kadar da ulaşılmaz olmamalı. En fazla iki yüz üç yüz kron tutar. Bu da sizin için önemli bir tutar olmasa gerek."

Artık sinirime daha fazla hâkim olamayacağımı hissediyordum. En hassas olduğum noktaya değinmişti. Kışlamızda kendine ait ufak bir serveti bile olmayan subaylardan biri olmamın, yalnızca yengemin oldukça az sayılabilecek desteği ve maaşımla geçinmeye çalışmamın beni ne denli huzursuz ettiğini anlattığımı sanıyorum. Belki de bu nedenle, çevremde biri paradan elde edilmesi basit bir şeymiş gibi söz etmeye başlayınca çileden çıkıyordum. Bu da *benim* zayıf noktamdı. Bu da *benim* özrüm, *benim* sakatlığımdı ve bu konuda da *ben* koltuk değneklerine muhtaçtım. Bu nedenle kendi özrünün ıstırabını çeken bu şımarık, sakat kızın benim zayıflığıma karşı bu denli anlayışsız olmasına dayanamadım. Böylece hiç istemeden sertleşip kabalaştım:

"En fazla üç yüz kron mu? Bu ufak bir meblağ, değil mi? Bir subay için ulaşılması çok kolay bir meblağ! Tabii siz de böylesi önemsiz bir konuyu dile getirmemi

kınıyorsunuzdur. Ayıp, küçültücü, gereksiz bir şey, öyle değil mi? Peki, bizim gibilerin nasıl geçindiğini düşünme zahmetine katlandınız mı hiç? Ne yer, ne içer, nasıl yaşarız? Geçimimizi nasıl sağladığımızı aklınıza getirdiniz mi hiç?"

Hâlâ kısık gözleri ve benim aptalca da olsa küçümseyici olarak nitelendirdiğim bakışlarla izlediğini fark edince birden ona tüm yoksulluğumu sergileme gereksinimine kapıldım. Nasıl ki o bir zamanlar sırf biz sağlıklılara acı vermek amacıyla yalpalayarak odadan çıkıp böyle bir manzara yaratarak sağlıklı olmamızın öcünü çıkarmaya çalıştıysa, ben de yoksulluğumu ve çaresizliğimi sergilemekten öfkeyle karışık tuhaf bir kıvanç duyuyordum.

"Bir teğmenin ne kadar maaş aldığını biliyor musunuz?" diye bağırdım. "Hiç bunu düşündünüz mü? Bilmiyorsanız söyleyeyim: Her ayın birinde otuz ya da otuz bir gün 'orduya yakışır, düzgün' bir yaşam sürdürmesi için yalnızca iki yüz kron. Bu sadakayla yemek, konut, terzi, ayakkabı masraflarını karşılamak ve kendine yakışır standarttaki bir lüksü sürdürmek zorundadır. Tanrı korusun, atının başına bir şey geldiği takdirde neler olabileceğini söylemek bile istemiyorum. Tabii sonuçta eğer ay boyunca idareli davranabilmişse, sizin sürekli olarak başıma kaktığınız kafeye uğrayıp biriktirdiği birkaç kuruşla, yaşamın tüm zevklerini orada içeceği bir fincan kahvede bulmaya çalışabilir."

Bugün yoksulluğumu ve çektiğim zorlukları bu şekilde haykırmakla ne kadar hatalı davrandığımı, ne büyük aptallık ettiğimi çok iyi anlıyorum. Onun gibi şımarık, dünyadan uzak yetiştirilmiş, sürekli olarak odasına ve içinde bulunduğu eve bağlı olarak yaşamak zorunda olan on yedi yaşındaki sakat bir kızcağız paranın değerinden, maaştan, göz kamaştırıcı yoksulluğumuzdan ne

kadar anlayabilirdi? Sayısız, küçük aşağılanmalarımın öcünü sonuçta birinden alma hırsıyla kamçılanmış; körlemesine, aklını kaçırmış bir halde öfkeme yenik düşerek kendimi kaybetmiş, karşımdakini yaralamakla güç kazanacağımı sanmıştım.

Ancak onun yüzüne bakınca ne denli kaba, hayvanca davrandığımın farkına vardım. Hastalara özgü bir duygusallıkla beni bilmeden en hassas noktamdan yaraladığını hissetmiş olmalıydı. Kendini kontrol edemeyerek utançla iki elini yüzüne kapadığını ve kıpkırmızı kesildiğini görüyordum. O anda aklına takılan bir düşünceyle yüzündeki kızarıklığın arttığı anlaşılıyordu.

"Ve... buna rağmen bana sürekli bu pahalı çiçekleri alıyorsunuz..."

Böylece üzücü dakikalar, yıkıcı bir sessizlik başladı. Uzun da sürdü. Ben ondan utanıyordum, o da benden. İstemeden birbirimizi kırmış olduğumuz için ikimiz de ağzımızdan çıkacak her yeni sözcükten korkuyorduk. Birdenbire dışarıda ağaçlar arasında dolaşan rüzgârın uğultusu duyuldu, avluda tavuklar gıdaklıyor, uzaklardan zaman zaman geçen arabaların teker sesleri geliyordu. Neden sonra kendini toparlayan yine o oldu.

"O kadar aptalım ki, söylediğiniz bu saçmalıklar karşısında heyecanlanıp bir an için ne diyeceğimi bilemedim. Böyle bir yolculuğun kaça mal olacağından size ne? Bizimle geleceğinize göre elbette ki bizim misafirimiz olacaksınız. Babamın bizi ziyaret etme inceliğini göstermeniz durumunda... sizin ayrıca bunun giderlerini de yüklenmenizi kabul edebileceğini mi düşünüyorsunuz? Ne saçmalık... Üstelik bu konuda beni aptal yerine koymanıza da fırsat verdim... Neyse, bu konuda artık tek bir sözcük bile duymak istemiyorum. Kapatalım bu konuyu!"

Ancak bu benim konuyu kapatabileceğim bir nok-

ta değildi. Benim için daha önce de açıkladığım gibi bir fırsatçı, bir asalak olarak görülme düşüncesinden daha dayanılmaz bir şey olamazdı.

"Hayır, söyleyecek bir sözüm daha var! Yanlış anlaşılmak istemem. Kısaca belirtmek isterim ki, benim için alay komutanından bir ricada bulunulmasını da, böyle kazanılmış bir izni de istemiyorum. Ayrıcalık istemek, ricalarda bulunmak, bunlar bana göre şeyler değil. Arkadaşlarımla aynı koşullarda ve aynı sıralarda uğraş vermek istiyorum, himaye altında olmak, torpil yaptırmak benim anlayışıma ters. Sizin ve babanızın iyi niyetli insanlar olduğunuzu ve bunu söylerken herhangi bir art niyetinizin olmadığını biliyorum. Ama bazı insanlar iyi şeyleri yaşamlarında ellerinin altında hazır bulmuyorlar. Neyse, artık bu konuda konuşmayalım."

"Demek gelmek istemiyorsunuz."

"İstemediğimi söylemedim. Açıkça niçin gelemeyeceğimi anlatmaya çalıştım."

"Bunu sizden babam özellikle rica etse de mi?"

"O zaman da."

"Peki ya ben... ben rica edersem? Tüm içtenliğimle, tüm kalbimle istersem..."

"Bunu denemeyin bile. Hiç anlamı yok."

Başını önüne eğdi. Bu arada dudaklarının onda tehlikeli bir öfkelenmeyi belirtir şekilde titremeye ve kasılmaya başladığını görüyordum. Bir işaretiyle ya da yalnızca istemesiyle bu evde her isteğini yaptırmaya alışmış bu zavallı, şımarık çocuk hiç alışık olmadığı bir durumla karşı karşıyaydı: Biri ona karşı koyuyordu. Biri ona "hayır" diyordu ve bu onu kızdırıyordu. Götürdüğüm çiçekleri bir hamlede masadan alıp öfkeyle kulenin parmaklarından aşağı fırlattı.

"İyi öyleyse!" dedi dişlerinin arasından tıslarcasına. "Böylece hiç değilse arkadaşlığımızın derecesini de

öğrenmiş oldum. Bunun sınanması iyi oldu. Yalnızca kafedeki birkaç arkadaşınızın dedikodu yapmasından çekindiğiniz için bahanelerin arkasına saklanmaya çalışıyorsunuz. Yalnızca kışladaki dosyanızda kötü bir puan olmasından korktuğunuz için dostunuzu bu mutluluktan mahrum ediyorsunuz... Neyse! Sorun çözüldü. Size daha fazla yalvarmak istemiyorum. Gelmek istemiyorsunuz, hepsi bu! İyi öyleyse, bunu kabullenmeliyim. Sorun çözüldü."

Hırsının henüz geçmediğini görüyordum. Durmadan, inatla dişlerinin arasından, "İyi öyleyse!" sözcüklerini tekrarlayıp duruyordu. Aynı anda elleriyle ayağa kalkıp bana doğru hamle yapmak istercesine koltuğunun kollarına abanıyordu. Birden sert bir ifadeyle bana döndü.

"Tamam! Konu anlaşıldı! Bu çok özel dileğimiz geri çevrildi. Bizi ziyaret etmeyeceksiniz, ziyaret etmek istemiyorsunuz. Bunu yapmak size ters geliyor. Nasıl isterseniz! Bunu da atlatırız. Daha önceleri de siz yoktunuz... Yalnızca bilmek istediğim bir tek şey daha var... Bana doğruyu söyleyeceğinize söz verir misiniz?"

"Elbette!"

"Ama dürüst olarak! Bu konuda şerefiniz üzerine yemin eder misiniz?"

"Eğer sizin için bu kadar önemliyse... namusum üzerine söz veriyorum."

"İyi, çok iyi." Bu "iyi" sözcüğünü sanki elindeki bir bıçakla bir şeyi kesip atıyormuşçasına katı, kararlı bir sesle tekrarlıyordu. "İyi öyleyse. Hiç korkmayın, biraz önce reddettiğiniz ziyaret için daha fazla ısrar edecek değilim. Yalnızca bilmek istediğim bir şey var – bana söz verdiğinizi unutmayın lütfen. Yalnızca bir şey! Bizimle gelmek istemiyorsunuz, çünkü bu size ters geliyor, bundan utanıyorsunuz... veya başka bilmediğim nedenlerle... Her neyse, bundan bana ne? İyi... iyi... iyi de... bu

konu çözümlendi ama... asıl bilmek istediğim başka bir şey var: Durum buysa buraya, bize niçin geliyorsunuz?"

Bunun dışında her soruyu yanıtlamaya hazırdım. Afallamıştım, zaman kazanmak amacıyla geveledim:

"Ama bu o kadar açık ki... bunun için yemin ettirmenize hiç gerek yoktu..."

"Öyle mi?.. Basit mi?.. İyi o zaman... haydi, yanıtınızı bekliyorum... Neden?"

Artık kaçış yoktu. En kolayı gerçeği söylemekti. Ama bunu çok kontrollü, onu yatıştıracak bir şekilde söylemeliydim. Samimiyetle konuşuyormuş gibi yaparak anlatmaya başladım:

"Sevgili Fräulein Edith, davranışlarımda saklı, özel nedenler bulmaya çalışmamalısınız. Beni, kendini ve yaptıklarını pek fazla irdeleyen bir adam olmadığımı bilecek kadar tanıyorsunuz. Şundan emin olmalısınız, şu ana kadar hiç oraya ya da buraya neden gittiğimi, birinden niçin hoşlandığımı ya da diğerinden niçin hoşlanmadığımı düşünmek aklıma gelmedi. Size niçin geldiğim konusuna gelince; bu konuda size gerçekten de anlamlı ya da anlamsız herhangi bir şey söyleyemem. Size geliyorum, çünkü bu hoşuma gidiyor ve kendimi burada, başka yerlerde olduğumdan en az yüz kez daha mutlu hissediyorum. Sanırım siz, biz süvari subaylarını operetlerde olduğu gibi sürekli şık, daima neşeli, daima bayram havasında yaşayan insanlar olarak düşünüyorsunuz. Ancak hiçbir şey dışardan göründüğü gibi değildir, yakından bakınca en büyük, en bilinen dostluklarda bile fırtınalar estiği görülür. Aynı arabaya koşulan atlardan biri ya da diğeri daima daha hızlı koşup öne geçer. Aynı şekilde başarı ve terfi listelerinin olduğu her yerde, dayanışma sözü lafta kalır, kişiler birbirinin ayağına basıp önündekini devre dışı bırakmak için fırsat kollar. Başka bir deyişle, sürekli olarak diken üzerinde oturduğumuzu

söyleyebilirim, hiçbir zaman kendinizi güvende hissedemezsiniz, her an için büyük başlardan birinin sinirine dokunmanız olasıdır, dolayısıyla ortama sürekli bir fırtına havası egemendir. Görev sözcüğü görev yapmakla ilgilidir, görev yapmak ise birinin emrinde olmak, birine bağlı olmakla. Bir kışla ya da meyhane masasında kendinizi asla bir evin huzur dolu ortamında hissedemezsiniz, orada kimsenin kimseye gereksinimi yoktur ve kimse kimseyi umursamaz. Gerçi insanın bazen iyi arkadaşları da oluyor, ama gerçek anlamda bağlılık ve güvenin olabildiğini söylemek çok zor. Size geldiğim zamanlarda ise kendimi tüm bu kuşkulardan, huzursuzluklardan tamamen arınmış hissediyor, sizlerle huzur içinde içtenlikle sohbet edince..."

"Peki... öyleyse ne?" Edith sabırsızlık içinde sözümü kesti:

"Belki bunu yüzsüzlük olarak nitelendireceksiniz ama dürüstçe söylemek gerekirse... benim burada olmamdan sizin de hoşlandığınızı, buraya ait olduğumu düşünüyor ve kendimi başka bir yerden en az yüz defa daha fazla evimde gibi hissediyorum. Size her bakışımda öyle bir hisse kapılıyorum ki..."

Elimde olmadan sustum. Ancak Edith yeniden hışımla atıldı:

"Ne oluyormuş bana bakınca..."

"...burada bana gerek duyan biri olduğunu, bizimkilerin yanında olduğunun aksine, korkunç derecede gereksiz biri olmadığımı hissediyorum. Tabii çok nitelikli, çok özel bir insan olmadığımın bilincindeyim, aslında benden çoktan sıkılmamış olmanıza da şaşırmadığımı söyleyemem... Çoğu zaman... benden bıkacağınızdan çoğu zaman nasıl korktuğumu bilemezsiniz tabii... Ama her defasında bu koskoca evde yapayalnız oturduğunuzu ve birinin yanına gelmesiyle nasıl sevindiğinizi anımsıyo-

rum. Gördüğünüz gibi bu da buraya gelmekteki cesaretimi artırıyor... Her seferinde, sizi odanızda ya da kulede bulduğumda, gelmemin iyi olduğunu, böylece sizin de bütün gün yalnız başına oturmaktan kurtulduğunuzu düşünüyorum ya da kendimi böyle avutuyorum. Bunu gerçekten anlamıyor musunuz?"

O anda hiç beklenmedik bir şey oldu. Edith'in gri gözleri donuklaştı, sanki sözlerimden biri gözbebeklerinin kaskatı kesilmesine neden olmuştu. Buna karşılık parmakları sinirli bir şekilde oynamaya, önce yavaş sonra giderek daha hızlı bir şekilde koltuğun tahta kolçağına vurmaya başladı. Dudakları kasıldı ve birden bağırmaya başladı:

"Evet, anlıyorum. Ne demek istediğinizi tam olarak anlıyorum... Sanırım... sanırım, işte şimdi gerçeği söylediniz... Çok, çok nazik bir şekilde ve üstü kapalı olarak tüm gerçeği yüzüme vurdunuz. Çok iyi anladım... Dediğinize göre, 'yalnız' olduğum için geliyorsunuz... Diğer bir ifadeyle, bu kahrolası sandalyeye bağlı olduğum için geliyorsunuz. Gönüllü hastabakıcılık rolüne bürünmek istediğiniz için, 'zavallı, hasta çocuğu' yoklamak, biraz oyalamak istediğiniz için her gün ziyaret ediyorsunuz. Aranızda bana, tabii yanınızda olmadığım zamanlarda böyle dediğinizi çok iyi biliyorum. Buraya gelmenizin tek nedeni bana acımanız – evet, evet, sizi çok iyi anlıyor ve size inanıyorum, yadsımanın hiç gereği yok. Siz, iyi kalpli denen insanlardansınız ve babam tarafından da böyle tanınmaktan hoşlanıyorsunuz. Sizin gibi 'iyi kalpli insanlar' dayak yemiş bir köpeğe ya da uyuz kedilere bile acıyıp yardımcı olmaya çalışırken, başka bir zavallıya, sakata niçin acımasın, değil mi?"

Birden kasıldı, tüm vücudu titriyordu. Ancak konuşmasını da sürdürdü:

"Size teşekkür borçlu olduğumu düşünüyorsanız,

şunu bilin ki böyle yalnızca sakatlığıma bağlı dostluklar umurumda bile değil... Gözlerinizi şaşırmış gibi açmayın! Gerçeği ağzınızdan kaçırdığınıza pişman mı oldunuz; tabii, buraya Çek hizmetçinin söylediği gibi... o hiç değilse dürüsttü... zavallılığıma acıdığınız için geldiğinizi itiraf etmenizin pişmanlığını mı yaşıyorsunuz? Tabii siz bunu 'iyi kalpli bir insan' olarak çok daha 'nazik' ve 'dolambaçlı' bir yoldan ifade edip buraya benim yalnız başıma oturduğumu bildiğiniz için geldiğinizi söylüyorsunuz. Yalnızca bana acıdığınız için geldiğinizi çoktandır hissediyordum; eğer bu fedakârlığınız için özel olarak takdir edilmeyi bekliyorsanız, üzgünüm ama kimseden benim için fedakârlık yapmasını beklemediğimi belirtmek zorundayım. Böyle bir şeyi kimsenin yapmasını istemiyorum, özellikle de sizin... Size bunu yasaklıyorum, duyuyorsunuz değil mi, bunu yapmanızı yasaklıyorum... Sizin sürekli benimle ilgilenir pozlarda etrafımda bulunmanıza, acıyan nemli bakışlarla beni süzmenize, teselli edici gevezeliklerinize gereksinimimin olduğunu mu sanıyorsunuz... Tanrı'ya şükür, hiçbirinize ihtiyacım yok. Kendi başıma da bu işin üstesinden gelebilirim, ayakta kalabilirim. Sabrım tükenir de başaramazsam, bütün bunlardan nasıl kurtulacağımı çok iyi biliyorum... İşte!" Birden kolunu ters çevirerek bileğinin içini göreceğim şekilde bana uzattı. "İşte, yara izini görüyorsunuz. Bir defa denedim, ama başarılı olamadım, kör makasla şahdamarımı kesmeyi başaramadım; ne yazık ki zamanında gelip yarayı sardılar. Keşke engel olmasalardı da sizden, hepinizden ve lanet olası acımanızdan kurtulsaydım! Bir dahaki sefere daha başarılı olacağımdan emin olabilirsiniz! Savunmasız bir halde size mecbur olduğumu düşünmeyin sakın. Kendime acındırmaktansa yaşamıma son vermeyi yeğlerim. Bakın..." Birden acı, bıçak gibi keskin bir kahkaha attı. "Bakın, çok düşünceli bir insan olan

babam bile bu kuleyi yaptırırken neyi unutmuş... Tabii o anda tek düşüncesi benim güzel bir manzaram olmasıydı... Bol bol güneş ve temiz hava; doktor bunların faydalı olacağını söylemişti. Bu kulenin nasıl işime yarayabileceği kimsenin, ne babamın ne doktorun ne de mimarın aklına geldi... Aşağı bakar mısınız..." Birden ayağa kalkıp vücudunu terasın korkuluğuna atmış ve elleriyle öfkeli bir halde korkuluğa tutunmuştu. "Burası en azından dört beş kat yüksekliğinde ve aşağısı da sert taş zemin... Bu yeterli... Çok şükür kollarımda korkuluğun üstüne çıkabilecek güç var... Koltuk değnekleri ister istemez bazı kasları güçlendiriyor... Yalnızca bir tek hamle, sizlerden, bana acımanızdan sonsuza dek kurtulmam için yeterli... Böylece hepiniz, babam, Ilona, siz rahat bir nefes alabilirsiniz... Hepiniz tepenize bir kâbus gibi çöken benim gibi bir sakattan kurtulmuş olursunuz... Gördüğünüz gibi bunu yapmak çok kolay, yalnızca biraz öne eğilmem yeterli, sonra..."

Gözlerine yerleşen öfkeyle tehlikeli bir biçimde korkuluğun üzerine doğru eğildiğini görünce panik ve endişe içinde ileri doğru atılıp kolundan yakaladım. Ancak o anda kolu ateşe girmiş gibi birden irkilip bağırmaya başladı:

"Gidin! Bırakın beni! Beni tutmaya nasıl cüret edebiliyorsunuz? İstediğimi yapmakta özgürüm. Bırakın beni... Çekilin, bırakın beni diyorum..."

Onu dinlemediğimi, zorla korkuluktan uzaklaştırmaya çalıştığımı fark edince, üst bedenini birden hırsla geriye doğru savurup göğsüme şiddetli bir darbe indirdi. İşte o anda korkunç bir şey oldu. Bu darbenin etkisiyle korkuluktaki dayanak noktasını, dolayısıyla dengesini kaybetti. Sanki tırpanla biçilmiş gibi bacakları dizlerinden ters dönerek yere yığılmasına neden oldu. Bu arada kendini toparlamak için masanın bacağına tutunmak

istediyse de kendisiyle birlikte masa da devrildi, üzerindekiler döküldü. Son anda yere yığılmak üzereyken onu tutmaya çalışırken, kırılan vazonun parçaları, uçuşan fincanlar, tabaklar, şangırdayan kaşıklar üzerimize yığıldı. Masanın üzerindeki bronz çan ise yerde yuvarlanarak korkunç bir gürültüye neden oldu.

Zavallı sakat kız ise bu arada iki büklüm bir durumda yere yığılmış, öfkeden titriyor, hırs ve utançtan başını bile doğrultmuyordu. Hafif vücudunu yerden kaldırmak istediğimde şiddetle karşı koydu ve ağlayarak haykırdı:

"Defolun, defolun... gidin artık... kaba, adi adam..."

Bu arada kollarını tutunacak bir yer arayarak etrafta gezdiriyor, benim yardımım olmadan doğrulmaya çalışıyordu. Ona yardımcı olmak için her yaklaşmaya çalıştığımda ise, bana engel olmak için kollarını kendine çekerek iki büklüm bir hal alıyor ve avazı çıktığınca öfkeyle bağırıyordu: "Gidin diyorum size... Bana dokunmayın... Defolun!" Yaşamım boyunca hiç bu kadar korkunç bir durumda kalmamıştım.

O anda arkada bir vızıltı duyuldu. Bu, yukarı çıkan asansörün sesiydi; büyük olasılıkla, uşağın çağrılması için konulan çan yuvarlanırken adamın duyabileceği kadar ses çıkarmıştı. Josef terasa çıkar çıkmaz, dehşet içindeki bakışlarını saklamaya çalışarak, bana bakmaya gerek bile görmeden doğruca Edith'e yöneldi ve alışık olduğu her halinden belli olan rahat, kolay hareketlerle ağlayan, sakat genç kızı kollarının altından tutup kaldırarak tekerlekli sandalyesine oturttu. Aradan bir dakika bile geçmeden, asansör bu kez iki kişiyle aşağı inmeye başladı. Bense orada, devrik masa, kırık tabak çanak, etrafa dağılmış diğer şeyler arasında tek başıma kalakalmıştım. Sanki gökten bir şimşek düşmüş, büyük bir patlamayla etrafı darmadağın etmiş gibiydi.

Bu ani, anlaşılmaz krize hiçbir anlam veremeden, orada terasın ortasında kırık tabak çanak arasında ne kadar kaldığımı bilmiyorum. Onu bu kadar kızdıracak ne söylemiştim? Bu anlaşılmaz öfkeyi tetikleyen neydi? O sırada arkada yine o tanıdık gıcırtı sesini duydum, asansör yine yukarı çıkıyordu. Ancak bu kez asansörden inen uşak Josef'in her zamanki tıraşlı yüzünde alışılmadık derecede üzüntülü bir ifade vardı. Onun ortalığı toplamak için geldiğini düşünerek halen bu kırık tabak çanağın arasında oturup ona engel olmaktan dolayı çok utandım. Ancak o, yerdeki bir peçeteyi alıp başı önüne eğik bir halde yanıma sokuldu.

"Özür dilerim, saygıdeğer teğmenim." Her zaman birinin önünde eğilirken konuştuğu saygılı, kısık sesle konuşmaya başladı. (Bu gerçekten eski Avusturya geleneğinden gelme bir uşaktı.) "İzin verirlerse, teğmenin üzerini kurulayayım."

Onun hareketli parmaklarını izleyince, ancak o anda gömleğimde ve açık renkli kareli pantolonumda koskoca ıslak lekeler olduğunu gördüm. Büyük olasılıkla Edith'in yere düşmesine engel olmak isterken devrilen çay fincanlarından biri üzerime gelmişti. Uşak büyük bir özenle elindeki peçeteyle üzerimdeki ıslak yerleri kurulamaya çalışıyordu. Bense önümde diz çökmüş adamın düzgün taranmış ak saçlarını ve bu saçları ayıran kusursuz çizgiyi inceliyor, her nedense kendimi, ihtiyar adamın tedirgin bakışlarını ve üzgün yüz ifadesini görmemem için özellikle bu kadar çok eğildiğini düşünmekten alıkoyamıyordum.

"Hayır, böyle olmayacak!" diye mırıldandı daha sonra başını kaldırmadan. "En iyisi şoförü kışlaya gönderip sizin için başka bir ceket getirtmemiz olacak. Saygıdeğer teğmenin bu şekilde yola çıkabileceklerini sanmıyorum. İnanın bana saygıdeğer teğmenim, bir saat içinde her

şeyi kurutup pantolonunuzu ve ceketinizi yeniden ütülemiş olurum."

Bunları görünüşte son derece doğal bir şekilde söylemesine rağmen sesinde biraz anlayış, biraz şaşkınlık seziliyordu. Ona buna gerek olmadığını, hemen bir araba çağırmasının daha doğru olacağını, zaten eve dönmek istediğimi belirttiğimde ise yorgun, uysal, iyimserlikle bakan gözlerini kaldırıp yalvarırcasına bir ifadeyle fısıldadı:

"Saygıdeğer teğmenden biraz daha kalmalarını rica edebilir miyiz? Teğmenin hemen ayrılmaları korkunç bir şey olur. Biraz daha kalmadığınız takdirde saygıdeğer hanımefendinin korkunç bir biçimde üzüleceklerinden eminim. Şu anda yanında Fräulein Ilona var... onu... beraberce yatırdık. Fräulein Ilona muhakkak beklemenizi, fırsat bulur bulmaz yanınıza geleceğini belirtmemi istedi."

Hiç istemediğim halde altüst olmuştum. Hepsi de bu hastayı ne kadar da seviyordu! Onu nasıl da hemen bağışlayıp şımartıyorlardı! O anda hâlâ kendi cesaretinden kaynaklanan bir heyecanla gömleğimi temizlemeye çalışan bu iyi kalpli, yaşlı adama karşı hoş bir şeyler söyleme gereksinimi duydum. Omzuna hafifçe sevgiyle vurarak konuşmaya başladım:

"Yeter artık, sevgili Josef, daha fazla uğraşmanıza gerek yok. Güneşte nasıl olsa hemen kurur. Umarım çayınız kalıcı bir leke bırakacak kadar koyu değildir. Haydi Josef, üzülmenize değmez, siz yerdeki kırıklarla ilgilenin. Merak etmeyin, Fräulein Ilona gelinceye kadar bekleyeceğim."

"Ohh, teğmenimin bekleyecek olması ne kadar sevindirici!" Derin, rahat bir nefes aldı. "Herr von Kekesfalva da birazdan geri dönecektir. Sizi görmekten onun da çok mutlu olacağından eminim. Bana özellikle belirtmişlerdi ki..."

O anda merdivenlerden yavaşça çıkan birinin ayak sesi duyuldu. Bu Ilona'ydı. O da aynen biraz önce uşağın yaptığı gibi yanıma yaklaşırken başını özellikle önüne eğik tutmaya ve bakışlarımızın karşılaşmamasına özen gösteriyordu.

"Edith, bir dakika için aşağı yatak odasına gelmenizi rica ediyor. Yalnızca bir dakika için! Sizden bunu özellikle rica ettiğini söylememi istedi."

Döne döne inen merdivenlerden beraberce aşağı indik. Girişteki kabul salonunu ve yatak odalarına gittiği anlaşılan uzun koridoru geçerken tek kelime bile etmedik. Dar karanlık koridorda ilerlerken zaman zaman, belki tesadüfen belki de duyduğum heyecan ve huzursuzluğun etkisiyle, omuzlarımız birbirine değiyordu. Ilona koridorun sonundaki ikinci odanın önünde durup fısıldadı:

"Şimdi ona karşı çok iyi davranmanız gerekiyor. Yukarda neler olduğunu bilmiyorum ama onun bu türden ani sinir krizlerini çok iyi tanıyorum. Hepimiz çok iyi biliyoruz. Bundan dolayı onu kınamamalı, ona kızmamalıyız. Sabahtan akşama kadar başkalarına muhtaç bir halde bir koltuğa bağlı yaşamanın ne demek olduğunu anlamak bizim gibiler için çok zor. Sonuçta sinirleri geriliyor, geriliyor ve sonra birden ister istemez boşalıyor. İnanın bana böyle krizlerden sonra kimse ama hiç kimse onun kadar üzülemez, onun kadar mutsuz olamaz. İşte bunun için böyle utandığı ve acı çektiği zamanlarda ona karşı her zamandan iki kat daha iyi davranmamız gerek."

Yanıt vermedim. Buna gerek de yoktu. Ilona da ne kadar perişan bir durumda olduğumu fark etmiş olmalıydı. Yavaşça kapıya vurdu ve içerden Edith'in "Giriniz!" diyen kısık, ürkek sesi duyulunca telaşla uyardı:

"İçerde fazla kalmayın. Yalnızca bir dakika!"

Hiç ses çıkarmadan kapıyı aralayarak içeri süzüldüm.

Geniş odada ilk dikkatimi çeken, bahçeye bakan pencereleri örten turuncu perdeler oldu; odayı kıpkırmızı bir alacakaranlığa boyayan perdeler... Daha sonra odanın köşesindeki daha açık renkli yatak gözüme çarptı ve aynı anda Edith'in çok iyi tanıdığım ürkek sesini duydum:

"Lütfen yanıma gelip tabureye oturur musunuz? Sizi fazla tutmayacağım, yalnızca birkaç dakika!"

Yanına gittim. Yastığın üzerinde uzun saçların gölgesinde solgun, zayıf bir yüz görünüyordu. Çok renkli yatak örtüsünün çiçekleri genç kızın boğazına kadar uzanıyordu. Edith korkulu gözlerle oturmamı bekledi. Ancak sonra ürkek, çekingen bir sesle konuşmaya cesaret etti:

"Sizi buraya getirttiğim için çok özür dilerim, ama kendimi çok kötü hissettim, başım dönüyordu... Güneşte bu kadar uzun süre durmamam gerekiyor, her defasında gözlerim kararıyor, başım dönüyor... Herhalde bugün kafam pek yerinde değildi... Size bunları... Neyse, her şeyi unutabiliriz, değil mi? Şımarıklığım yüzünden beni ayıplamıyorsunuz, değil mi?"

Sesi öylesine korkulu, yalvarışları öylesine acı doluydu ki telaşla atılarak sözünü kestim: "Ne diyorsunuz? Söz konusu bile değil... Hepsi benim suçum... Bu kadar uzun süre güneşte kalmanıza izin vermemeliydim."

"Gerçekten mi?.. Beni ayıplamıyorsunuz, değil mi? Doğru, değil mi?"

"Söz konusu bile değil."

"Yine geleceksiniz değil mi?.. Her zamanki gibi..."

"Tabii ki. Ama bir tek şartla."

Endişeyle baktı. "Ne şartı?"

"Bana biraz daha fazla güvenecek ve beni kırdığınızı ya da üzdüğünüzü düşünüp üzülmekten vazgeçeceksiniz. Dostlar arasında böyle şeyler söz konusu olmamalı. Huzurlu ve neşeli olduğunuz zaman ne kadar farklı gö-

ründüğünüzü ve bizleri, beni, Ilona'yı, babanızı ne kadar mutlu ettiğinizi bir bilseniz. Bir önceki gün, gezimiz sırasındaki yüzünüzü görebilmenizi isterdim, ne kadar neşeliydiniz; tabii sizinle beraber bizler de. Bütün gece bunu düşündüm."

"Bütün gece beni mi düşündünüz?" Beni biraz kuşkuyla süzdükten sonra fısıldadı: "Gerçekten mi?"

"Bütün gece! Ah, o ne kadar güzel bir gündü, yaşamım boyu unutacağımı sanmıyorum. Fevkalade bir geziydi, tek kelimeyle mükemmel!"

"Evet, fevkaladeydi," diye yineledi düşler âlemine dalmış gibi. "Fev-ka-la-de... önce tarlalardaki gezinti, sonra taylar ve köydeki düğün başından sonuna fevkaladeydi. Çok daha sık dışarı çıkmalıyım. Belki de sinirlerimi mahveden, beni bunaltan aptalca evde oturmam, kendimi delicesine eve hapsetmem. Çok fazla kuşkulandığımı, güvensizlik gösterdiğimi söylemekte haklısınız... Ama başıma bu olay geldiğinden beri böyle. Önceleri ben de hiç, ama hiç kimseden korkmadığımı anımsıyorum... Ama nedense o zamandan beri böyle kuşkucu oldum... Herkesin koltuk değneklerime bakıp bana acıdığını düşünüyorum... Bunun yanlış olduğunu, delilik olduğunu, çocukça bir kibir olduğunu çok iyi biliyorum, bunun zararının kendime dokunduğunun, sinirlerimi bozduğunun bilincindeyim: Ama böyle uzun, sonsuza kadar sürecek gibi görünen bir durumda sinirlerin sağlam kalması olası mı? Keşke bu kötü durum son bulsa da; ben de böyle sinirli, öfkeli, kötü olmasam..."

"Çok yakında bitecek. Yalnızca biraz daha cesarete gerek var, cesaret ve sabır göstermeye!"

Hafifçe doğruldu. "Gerçekten de bu yeni tedavi yönteminin hastalığımı tamamen iyileştireceğine inanıyor musunuz?.. Biliyorsunuz, dün babam yukarı geldiğinde ben de bundan emindim... Ama bu akşam, nedenini tam

olarak bilemiyorum ama içime bir korku girdi... Belki de doktor yanıldı ve bana yanlış söyledi, çünkü... çünkü başka bir şeyi anımsadım. Önceleri Doktor Condor'a Tanrı gibi tapar, ona kayıtsız şartsız inanırdım. Ama bu hep böyle sürmüyor... Önceleri hep doktor hastayı muayene edip inceliyor, ama bu süreç uzun sürünce hasta da doktoru incelemeyi öğreniyor... Dün, bakın bunu yalnızca size anlatıyorum, dün beni muayene ettiği sırada zaman zaman tuhaf bir hisse kapıldım... Nasıl anlatayım... yani... bana rol yapıyormuş gibi geldi... Kuşkulu bir hali vardı, samimi değildi, her zamanki gibi dürüst ve içten görünmüyordu... Nedenini bilmiyorum ama benden utanıyormuş gibi bir hisse kapıldım... Elbette ki beni İsviçre'ye göndermeyi düşündüğünü söylediği zaman inanılmayacak kadar mutlu oldum... yine de... bir şey... içimde kötü bir his... Bunu yalnızca size söylüyorum... Anlamsız bir korku var... Lütfen bunu ona söylemeyin, yalvarırım söylemeyin... Ama bu yeni tedaviyle ilgili olarak doğru olmayan, yolunda gitmeyen bir şeyler var gibi... Beni oyalamaya çalışıyor gibi geliyor... belki de yalnızca babamı biraz sakinleştirmek... Gördüğünüz gibi kendimi içimi kemiren bu korkunç kuşku ve güvensizlikten bir türlü kurtaramıyorum. Ne yapabilirim ki? Birçok defa bu hastalığımın geçeceğini, tamamen iyileşeceğimi söylediler, ama her şey o kadar az ve yavaş ilerledi ki... Böyle bir durumla karşı karşıya kalmış bir insan olarak benim kendime, herkese karşı kuşkulu olmam doğal değil mi, benden farklı davranmam beklenebilir mi? Hayır, artık bu uzun, sonu gelmez bekleyişe daha fazla dayanamayacağımı hissediyorum."

Heyecanla yerinden doğrulmuş, elleri titremeye başlamıştı. Hemen ona doğru eğildim.

"Hayır... lütfen, yine heyecanlanmayın! Bana biraz önce verdiğiniz sözü unutmadınız, değil mi?"

"Evet, evet haklısınız. Kendin acı çekiyorsun diye başkalarına da çektirmenin hiçbir yararı yok. Ayrıca başkalarının bu durumda ellerinden ne gelir ki? Zaten onlara yeterince yük oluyor, çile çektiriyorum... Ama neyse, gerçekten bu konuda konuşmak istemiyordum... Gerçekten istemiyorum... Yalnızca yaptığım aptalca taşkınlığı ayıplamadığınız için teşekkür etmek istemiştim... Ayrıca bana karşı hep böyle iyi, hep sevecen olduğunuz için... aslında hiç hak etmediğim kadar iyi... üstelik de ben... Neyse, artık bundan söz etmeyeceğiz, değil mi?"

"Asla! Bundan emin olun. Haydi şimdi iyice dinlenin."

Ona elimi uzatmak için ayağa kalktım. Dokunaklı bir görüntüsü vardı; yattığı yerde biraz korkulu, biraz mutlu bir ifadeyle, uyku öncesindeki bir çocuğun saflığı içinde bana gülümsüyordu. Her şey yoluna girmişti; fırtına sonrasının huzurlu, rahat atmosferi ortama etkin olmuştu. Rahatlamış bir halde, neredeyse neşeyle yanına sokuldum. Ancak o anda dehşetle irkildi.

"Aman Tanrım, bu da ne? Üniformanız..."

Ceketimdeki büyük ıslak lekeleri ancak şimdi görmüş, bunların yukarıdaki arbede sırasında devrilen fincanlar nedeniyle olduğunu anımsayarak suçluluk duygusuna kapılmıştı. Hemen gözlerini kaçırıp uzatmış olduğu elini ürkekçe geri çekti. Bu kadar önemsiz bir şeyi böylesine ciddiye almasından çok duygulanmıştım; onu sakinleştirmek amacıyla yumuşak, sevecen bir tonda şaka yapma yolunu seçtim:

"Ahh bu mu? Hiç önemli değil! Yalnızca yaramaz bir çocuk üzerime su döktü, o kadar."

Bakışları hâlâ endişeliydi. Yine de şakayı minnettarlıkla karşıladı ve o da aynı şekilde yanıtlamayı yeğledi:

"Peki bu yaramaz çocuğu yeterince cezalandırdınız mı?"

"Hayır!" dedim aynı şakacı tonda. "Buna gerek kalmadı. Çocuk özür diledi. Bundan sonra uslu olacak."

"Ona gerçekten kızmıyor musunuz?"

"Hem de hiç. Ne kadar içten ve güzel bir biçimde, 'Affedersiniz, beni bağışlayın!' dediğini duymalıydınız."

"Yani artık onu kınamıyorsunuz, öyle mi?"

"Hayır, olan oldu ve unutuldu. Yalnızca artık uslu olması ve kendisine söylenenleri yapması gerek."

"Peki bu çocuk ne yapmalı?"

"Daima sabırlı olmalı, her zaman neşeli ve samimi davranmalı! Güneşte fazla kalmamalı, arabayla sıkça gezintiye çıkmalı ve doktorunun ona yapmasını söylediği her şeyi aynen uygulamalı. Ama şimdi artık bu çocuk için uyku zamanı, daha fazla konuşup düşünmemeli. İyi geceler."

Ona elimi uzattım. Yatakta parlayan gözlerle ve mutluluk dolu gülümsemesiyle bana bakarken büyüleyici bir güzelliği vardı. Beş ince parmak elimi büyük bir sıcaklık ve huzurla sıktı.

Yanından ayrıldım, yüreğim huzurla doluydu. Tam kapının kolunu bastırdığım anda arkamda hafif bir kahkaha duydum.

"Peki şimdi o çocuk uslu mu?"

"Hem de nasıl! Kocaman bir on aldı. Ama artık uyumalı; hemen derin bir uykuya dalmalı ve kötü şeyler düşünmemeli."

Kapıyı araladığım zaman ise tekrar, ancak bu kez şımarık ve çocukça bir gülüş duydum. Sonra yataktan yine onun sesi duyuldu: "Uslu bir çocuğa, uyumadan önce ne verildiğini unuttunuz mu?"

"Neyi unuttum?"

"Uslu bir çocuğa iyi geceler öpücüğü verilir."

Birden tuhaf bir huzursuzluk duydum. Sesinin tonunda hiç de hoşuma gitmeyen bir şehvet seziliyordu;

daha önce bana bakarken de gözlerinin ateşli bir şekilde parladığını fark etmiştim. Ancak onu kırmak da istemiyordum.

"Ahh, evet," dedim umursamıyormuşum gibi bir ses tonuyla. "Bunu neredeyse unutuyordum."

Birkaç adımda yeniden yatağının başına döndüm. Birden odaya hâkim olan sessizlikte, genç kızın nefesinin kesilmiş olduğunu sandım. Gözleriyle sürekli beni izliyor olmasına rağmen başı yastıkta tamamen hareketsiz duruyordu. Ne elleri ne parmakları kıpırdıyor, yalnızca izleyen gözleri beni takip ediyor, peşimi bırakmıyordu.

Çabuk, çabuk, diye düşündüm giderek artan bir huzursuzlukla. Hemen aceleyle eğilip dudaklarımı hafifçe alnına değdirerek kaçamak bir öpücükle konuyu bitirmeye çalışıyordum. Tenine bilinçli olarak değmemeye çalışıyor, bu arada saçının karışık kokusunu duyuyordum.

Birden yatak örtüsünün üzerinde hareketsiz duran kollarını yukarı kaldırdı ve başımı kıpırdatmama bile olanak vermeyecek şekilde boynuma doladı. Başımı kaçırmak istediysem de buna fırsat bulamadan iki kuvvetli el şakaklarımdan yakalayıp dudaklarımı alnından aşağı dudaklarına çekti. Dudaklarıma öylesine sıcak, öylesine kuvvetli ve ihtirasla yapışmış emiyordu ki dişlerimiz birbirine değdi. Bu arada göğüslerini geriyor, yükseltmeye, böylece eğik durumdaki vücuduma değmeye çalışıyordu. Yaşamım boyu hiç bu sakat çocuğunki kadar vahşi, bu kadar istekli, bu kadar ihtiraslı, bu kadar açgözlü bir öpüşme yaşamamıştım.

Durmuyor, durmuyordu. Nefesi kesilene dek tüm gücüyle vücudunu vücuduma bastırılmış bir halde sımsıkı tuttu. Daha sonra kollarını biraz gevşetip ellerini heyecanla şakaklarımdan saçlarımın içine kaydırdı ve saçlarımı okşamaya, karıştırmaya başladı. Yine de beni serbest bırakmıyordu. Yalnızca bir an, o da büyülenmiş

gibi gözlerime bakmak için beni rahat bıraktıktan sonra birden yeniden hışımla kendine çekerek amaçsızca, vahşi bir ihtirasla kendinden geçmişçesine yanaklarımı, alnımı, gözlerimi, dudaklarımı öpmeye başladı. Dudakları tenimden her ayrıldığında, inliyordu: "Budala!.. Budala... seni budala..." ve giderek daha da sık bir şekilde "Sen... sen... sen..." diye fısıldıyordu. Sarılmaları, davranışları daha ihtiraslı, daha tutkulu bir hal alıyor; giderek daha sıkı sarılıyor, daha vahşi öpüyor, okşuyordu. Sonra ansızın, bir örtüyü çeker gibi, bütün bedeni ani bir kasılmayla sarsıldı. Beni serbest bıraktı, başı dinginlikle yastığa düştü. Yattığı yerde artık kımıldamıyor, sadece parıldayan gözlerindeki zafer ifadesiyle bana bakıyordu.

Sonra birden utangaç ve çekingen bir ifadeyle aniden başını yana çevirip fısıldadı: "Haydi artık git, koca budala... git artık!"

Oradan ayrıldım. Tabii buna gitmek denirse... Sendeliyordum. Karanlık koridorda son gücümü de kaybettim. Başım dönüyor, kendimi çok kötü hissediyordum. Yığılmamak için duvara dayandım. Demek neden buydu! Huzursuzluğundaki, o güne kadar anlayamadığım saldırganlığındaki giz ortaya çıkmıştı. Dehşet içindeydim. Kendimi, tüm saflığı ve iyi niyeti ile koklamak üzere bir çiçeğe eğilmişken, çiçeğin içinden çıkan yılan tarafından sokulan bir insan gibi hissediyordum. Eğer bu kırılgan kız bana vursaydı, küfretseydi, hakaretler yağdırsaydı, bu kadar şaşırmayacaktım. Onun sinir sistemindeki dalgalanmaları bilen biri olarak en umulmadık çıkışlara her zaman hazırlıklıydım. Ancak, bu hasta, bu sakat kızcağızın bir kadın olarak sevebileceği ve sevilmeyi isteyeceği, işte bunu hiç düşünememiştim. Bu yarım insanın, bu sakat çocuğun, henüz *gelişimini tamamlama-*

mış (onu başka şekilde tanımlayamıyorum) zavallı yaratığın âşık olabileceğini, gerçek bir kadın gibi bilinçli ve şehvetli bir aşk istemeye cesaret edebileceğini aklıma bile getirememiştim. Her şey aklıma gelirdi, ama kendi vücudunu taşıyacak gücü bile olmayan bu kader kurbanının başka birine, yalnızca acıdığı için yanına gelip kendisiyle ilgilenen birine âşık olacağı, onun da karşılık vermesini bekleyecek kadar yanlış anlayabileceği asla aklıma gelmezdi. Bir an sonra, bu dünyadan uzak yaşamaya mahkûm, zavallı yalnız kızın, kendisini her gün kapalı olduğu hapishanede ziyaret edip kaderini paylaşan tek erkekten, bu merhamet budalasından başka anlamda duygusal bir yakınlık beklemesinde asıl kabahatin benim tutkulu acıma duygum olduğunun dehşetle farkına vardım. Bu arada ben, dünyanın en büyük aptalı olan ben, onu tamamen bilinçsiz bir şekilde yalnızca acı çeken, sakat bir çocuk olarak görmüş, içindeki kadını anlayamamıştım. Bir an olsun aklıma, örtünün altında çıplak bir vücudun olduğu, her kadın gibi arzulayan ve arzulanmak isteyen bir kadın vücudu olduğu, onun da hissettiği, beklediği, soluk aldığı gelmemişti. Yirmi beş yaşında biri olarak, hastaların, sakatların, toyların, ihtiyarların, dışlanmışların, aşağılanan kadınların da sevmeye, âşık olmaya *kalkışabileceklerini* hiç düşünmemiştim. Gerçek yaşam ve yaşantılar konusunda benim kadar deneyimsiz biri doğal olarak, yaşadığı dünyanın kendisine anlatılanlardan, okuduklarından ibaret olduğunu sanır ve bunları deneyimlemeden önce, kaçınılmaz olarak hayal gücünün yarattığı bir dünyada ve kişilerle yaşar. Kitaplarda, tiyatro eserlerinde ve sinema filmlerinde (gerçeğin basit ve yüzeysel yansıtıldığı bu eserlerde) birbirlerini arzulayanlar, birbirlerine âşık olanlar hep genç, güzel, seçkin insanlardır. Belki de bu nedenle, hep bir kadın tarafından arzulanmak için yakışıklı, çok iyi giyimli, çekici ve do-

ğuştan şanslı olmanın gerektiğini düşünmüş, bu nedenle de ilişkilerimde hep çok çekingen, ürkek davranmıştım. Bu iki genç kıza karşı davranışlarımda kaygısız ve rahat olmamın nedeni de, ilişkilerimizde erotik bir nitelik olabileceği olasılığını baştan kafamdan silip atmış, onların da beni iyi niyetli bir genç, iyi bir dosttan başka bir gözle göreceklerini düşünmemiş olmamdı. Özellikle Ilona'ya karşı arada sırada bir sıcaklık hissettiysem de Edith'in karşı cinsten biri olduğunu bile aklıma getirmedim. Sakat vücudunda diğer kadınlarla aynı organların bulunduğunu, ruhunun aynı arzuları besleyebileceğini tahmin bile edememiştim. Ancak şimdi, –yazar ve şairlerin çoğunlukla dile getirmekten kaçındıkları– gerçeği, çirkinlerin, sakatların, toplum dışına itilmişlerin, evde kalmışların, ihtiyarlayıp çökmüşlerin, sokağa atılmışların mutlu ve sağlıklı insanlardan çok daha tutkulu, çok daha tehlikeli bir ihtirasla bağlanacaklarını ve arzu duyabileceklerini anlıyordum. Onların sevdası takıntılı, karanlık ve karaydı; yeryüzündeki hiçbir tutku, yalnızca sevmek ve sevilmekle yeryüzündeki varlıklarına bir anlam kazandırmaya çalışan Tanrı'nın bu mutsuz, çaresiz üvey evlatlarınınki kadar ihtiraslı ve umutsuz olamazdı. Bu derin umutsuzluk uçurumunun en dibinde yaşama hırsından, arzusundan kaynaklanan en acı panik çığlığıyla ortaya dökületeceği, böylesine korkunç bir sır, deneyimsiz ve bilgisiz biri olarak aklımın ucundan bile geçmemişti. Bunu anladığım anda, bu gerçeğin aynen kızgın bir hançer gibi kalbime saplandığını hissettim.

"Budala!" – Henüz olgunlaşmamış göğüslerini benimkilere sürmek için çabalarken duygu seline kapılarak ihtirasla mırıldandığı bu sözcüğe şimdi anlam verebiliyordum. Bana böyle demekte haklıydı. Herkes başından beri durumun farkındaydı: babası, Ilona, uşak, hatta diğer hizmetliler. Herkes bu aşktan, bu tutkudan uzunca süre-

dir kuşkulanıyor, korkuyor, hatta kötü önseziler nedeniyle endişeleniyordu; yalnızca ben, bir merhamet budalası olarak, iyi kalpli, saygılı, candan dost rolünü oynuyor, gevezeliklerimle, şakalarımla anlayışsızlığımın, akıl almaz anlayışsızlığımın bu cayır cayır yanan ruhu nasıl yaraladığını, ona nasıl işkence ettiğini fark etmiyordum. Nasıl ki basit komedilerde kahraman olayların göbeğinde olmasına ve tüm seyirciler onun entrikalar içine gömüldüğünü bilmesine rağmen, yalnızca kahraman bunların farkına varmaz, aynı aptalca (bu arada onun dışındakiler en başından beri her şeyin farkındadır) tutumunu sürdürür ve içine dolandığı ağ giderek içinden çıkılmaz duruma gelirse, ben de biri gözlerimdeki bağı en sonunda zorla çekip alana kadar, bu evdeki herkesin hayretini uyandıracak şekilde, oynanan duygusal körebe oyununun aptal ebesi olarak ortalarda koşuşmuş olmalıydım. Ancak çakılan bir kibrit nasıl karanlık bir odadaki birçok şeyin görülmesini sağlarsa, ben de artık her şeyi apaçık görebiliyordum – Maalesef geç, çok geç! Son haftaların anlaşılmaz birçok ayrıntısı beni utandıracak denli anlaşılır hale gelmişti. Şimdi artık takılmak için ona "küçüğüm" dediğim zaman niçin öfkelendiğini, küçük bir çocuk değil kadın olarak görülmek istediğini, bir kadın olarak sevilmek istediğini biliyordum. Şimdi artık sakatlığının beni üzdüğünü görünce dudaklarının niçin huzursuzluk içinde titremeye başladığını, ona acımamdan niçin nefret ettiğini anlıyordum. Hiç kuşkusuz içindeki kadınca önsezi ona, acıma duygusunun gerçek aşkın yerini alan, sıcak, dostça, kardeşçe bir duygu olduğunu söylüyordu. Zavallı, onu anladığımı belirten bir sözcüğü, bir hareketi nasıl da beklemişti kim bilir? Ama bu asla olmamıştı. Sabırsızlıktan kıvranırken, benim candan, kardeşçe davranışlarım, kayıtsızlığım nedeniyle nasıl üzülüp acı çekmişti. Zavallı kızcağız, ben kayıtsızca gevezelikler ederken, o

kim bilir nasıl içi titreyerek, benden gelecek sevgi dolu bir davranışı, hiç değilse onun tutkusunu anladığımı gösterecek bir işaret beklemiş, acı çekmişti. Zavallı kızcağız, sabırsızlığın ateşten çemberinde nasıl kıvranmıştı. Bense hiçbir şey söylememiş, hiçbir şey yapmamış ama yine de her gün gelip onun duygularını kuvvetlendirmiş, ama öte yandan duygusal anlayışsızlığım ve kayıtsızlığımla onu rahatsız etmeyi sürdürmüştüm. Sinirlerinin artık dayanamayıp patlama noktasına gelmesi ve beni kıskacına alması ne kadar doğaldı!

Büyük bir patlamadan kurtulmuş bir insan kadar perişan bir haldeydim, bacaklarım kesiliyordu. O anda yürümekte neredeyse Edith kadar zorlanıyordum. Karanlık koridorun duvarına yaslandığımda tüm olaylar bir film şeridi gibi gözlerimin önünden akıp gitti. İki defa tutunarak yürümeye çalıştıysam da başaramadım. Ancak üçüncüsünde kapının tokmağına ulaştım. Buradan doğruca salona, soldaki kapıdan da şapka ve kılıcımın durduğu antreye ulaşabilirim, diye düşündüm aceleyle. Hemen salondan geçmeli, uşağa görünmeden merdivenlerden inip evin dışına çıkmalıydım. Beni konuşmaya tutacak, bir şeyler sorabilecek birine rastlamadan buradan kurtulmam gerek, diyordum kendi kendime. Babasıyla, Ilona'yla, hatta uşakla, beni aptalcasına bu kör dövüşünün içine iten hiç kimseyle karşılaşmak istemiyordum. Hemen kaçmalı, oradan uzaklaşmalıydım.

Ama maalesef artık çok geçti. Ilona salonda bekliyordu. Ayak seslerimi duymuş olmalıydı. Beni gördüğü anda yüz ifadesi değişti.

"Aman Tanrım, ne oldu? Yüzünüz kireç gibi. Yine... yine mi Edith'le bir şey oldu?"

"Yok, yok, bir şey yok." Son gücümü toparlayarak, kekeledim: "Sanırım şimdi uyuyor. İzninizle, ben artık gitmeliyim."

Ancak gerçekten çok kötü görünüyor olmalıydım ki, Ilona kararlı bir tavırla kolumdan tutup beni en yakındaki koltuğa doğru itti ya da daha doğrusu oturttu.

"Biraz dinlenin. Önce kendinizi toplamalısınız... Saçlarınız... saçlarınızın bu hali ne? Darmadağın olmuş..." Doğrulmaya çalıştım. "Hayır, lütfen kalkmayın... Size bir kadeh konyak getireyim..."

Aceleyle dolaba gitti ve bir kadehe konyak doldurup getirdi. Bir dikişte bitirdim. Ilona endişeli bakışlarıyla beni izliyor, titreyen ellerimle kadehi sehpanın üzerine bırakmama bakıyordu. Yaşamım boyu kendimi hiç bu kadar zayıf, bu kadar bitkin hissetmemiştim. Daha sonra yanıma oturdu ve bir tek sözcük bile etmeden, bir hastayı izlercesine korkulu ve tedirgin bakışlarını zaman zaman dikkatlice bana doğrultarak beni gözlemeye başladı. Neden sonra endişeyle sordu:

"Edith size bir şey mi söyledi?.. Yani... demek istiyorum ki... doğrudan sizinle ilgili bir şey?"

Onun konuşma şeklinden ve tavırlarından olanları anladığını hissettim. Zaten aksini savunamayacak kadar zayıftım. Yavaşça mırıldandım: "Evet."

Ilona hiçbir tepki vermedi. Herhangi bir yanıt da gelmedi. Yalnızca birden daha hızlı soluk almaya başladığını fark ettim. Tedbirli bir şekilde eğilerek sordu:

"Ama... bunun gerçekten ancak şimdi mi farkına vardınız?"

"Böyle bir şeyi nasıl düşünebilirdim... Böyle bir saçmalığı! Delilik bu! Bu nasıl olabilir... Nereden çıktı... Hem niçin ben... Neden beni seçti?"

Ilona içini çekti. "Tanrım, yüce Tanrım! Buraya onun için geldiğinizi sanıyordu... Yalnızca onun için... Ben... ben buna asla inanmamıştım... çünkü davranışlarınız o kadar doğal ve kayıtsızdı ki... o kadar dostça davranıyordunuz ki... İlk andan itibaren gösterdiğiniz ilginin

yalnızca acıma duygusundan kaynaklanmasından korktum. Ama bu zavallı çocuğu nasıl uyarabilir, onu mutlu eden bu düşüncesinin çılgınlık olduğunu söyleyecek kadar nasıl acımasız olabilirdim. Haftalardır yalnızca bu düşünceyle yaşıyor... Bana durmadan onu gerçekten sevdiğinize inanıp inanmadığımı sorup duruyor... Doğrusu bu durumda ona olumsuz yanıt verecek kadar katı olamıyorum... Kendimi onu yatıştırmak ve güçlendirmek zorunda hissediyorum..."

Daha fazla kendimi tutamayacaktım. "Aksine, ona bunun olanaksız olduğunu, bu fikri kafasından çıkarıp atmasını söylemeliydiniz... Bu bir delilik, bir ateş, çocukça bir heves... Bu bilindik üniforma düşkünlüğünden başka bir şey değil, yarın başka biri gelse benim yerimi o alacaktır... Bunu ona açıklamalısınız... Onu zaman varken bundan vazgeçirmelisiniz. Bunun arkadaşlarımdan birinin, benden daha iyi bir meslektaşımın değil de benim başıma gelmiş olması tamamen bir rastlantı... Onun yaşındaki genç kızlarda bu gibi hevesler çabuk geçer..."

Ilona üzüntülü bir tavırla başını salladı. "Hayır sevgili dostum, kendinizi kandırmayın! Edith bu konuda ciddi, hem de düşünemeyeceğiniz kadar; ayrıca bu tutku onda gün geçtikçe daha da tehlikeli bir hal alıyor... Hayır sevgili dostum, bu kadar içinden çıkılmaz bir durumu sizin için kolaylaştırmam olanaksız. Bu evde neler olduğunu bir bilseniz... Her gece iki üç defa zili çalıp hiç umursamadan hepimizi uyandırıyor. Gerçekten önemli bir şey olduğu korkusuyla yatağının başına koştuğumuzda ise onu yatağında doğrulmuş, gözlerini bir noktaya dikmiş, endişe içinde bize aynı şeyi sorarken buluyoruz: 'Beni biraz, yalnızca biraz sevdiğine sen de inanıyorsun, değil mi? Ben o kadar da çirkin bir insan değilim ki...' Sonra ayna istiyor, ama bu isteği yerine getirilince de aynayı öfkeyle bir kenara fırlatıyor. Bir an sonra bu yaptıklarının

saçmalık olduğunu kendisi de kabulleniyor, yatıyor, ama iki saat geçmeden her şey yeniden başlıyor. Umutsuzluktan aynı şeyleri durmadan babamıza, Josef'e, hizmetçi kıza da soruyor. Önceki gün rastladığımız Çingene'yi anımsıyorsunuz, değil mi? Dün de onu gizlice eve getirtip o gün falda söylediklerini tekrarlamasını istedi... Size en az beş defa duygularını anlatan uzun mektuplar yazıp yırttı. Sabahtan akşama, akşamdan sabaha sizden başka bir şey düşünmüyor, başka bir şey konuşmuyor. Bir defasında kışlaya gelip sizden ondan hoşlanıp hoşlanmadığınızı, ona karşı bir şeyler hissedip hissetmediğinizi öğrenmeye çalışmamı istedi... Hep sustuğunuz ve kaçak davrandığınız için ondan sıkılmış olabileceğinizi düşünüyordu. Hemen hiç zaman kaybetmeden size koşup gerçeği öğrenmeliydim. Şoför çağrıldı, araba hazırlandı. İki defa, üç defa, beş defa söyleyeceğim, size soracağım her sözcüğü özellikle ezberletti. Ama son anda, tam evden çıkacakken yeniden çalan zili duydum. Başımda şapkam, üzerimde paltomla yanına koştuğumda ise bu konuyu unutmamı istedi ve ayrıca bundan kimseye söz etmeyeceğime dair annemin üzerine yemin ettirdi. Ah, bir bilseniz, sizin için her şey kapıyı çekip çıktığınızda bitiyor. Ama daha siz kapıdan çıkar çıkmaz beni yanına çağırıp söylediğiniz her sözcüğü, yaptığınız her hareketi anlatıyor, yorumlamamı, ne düşündüğümü, ne anlama gelebileceğini söylememi istiyor. Böyle zamanlarda ona, 'Senden ne kadar hoşlandığını görüyorsun işte!' dediğimde, bu da onu öfkelendiriyor, 'Yalan söylüyorsun! Bu gerçek değil! Bana bugün tek bir sevgi sözcüğü bile söylemedi!' diye bağırıyor, ama yine de aynı şeyi defalarca tekrarlamamı ve buna inandığıma yemin etmemi istiyor... Ya zavallı yaşlı adamın durumu... Sizi aynen kendi öz çocuğu kadar seviyor ve size değer veriyor, ama o da perişan! Onun yorgun gözlerle kızının yatağının başın-

da saatlerce oturup onu teskin etmesini, uyuyana kadar sevip okşamasını görmelisiniz. Daha sonra odasına çekildiğinde ise bütün gece uyumuyor, odasında çaresizlik içinde bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyor... Gerçekten... bütün bunların farkına varmadınız mı?"

"Hayır!" Çaresizliğin getirdiği kontrolsüzlükle avazım çıktığınca bağırdım. "Hayır, yemin ederim hiçbir şey anlamadım. En ufak bir şey bile! Ne sanıyorsunuz, eğer bu konuda en ufak bir kuşkum olsa, buraya gelip sizinle oturabilir, satranç ya da domino oynayabilir, gramofonda çalan plakları dinleyebilir miydim? Nasıl böyle bir çılgınlığa kapılmış olabilir... Benim... benim... bu türden bir çocukluğa, böylesi bir çılgınlığa anlayış göstermemi nasıl bekleyebilir... Hayır, hayır, hayır!"

Kalkmak istedim. İstemeden sevilmiş olmanın acısını duyuyordum. Ilona koluma asılarak yeniden oturttu.

"Lütfen sessiz olun! Yalvarırım size, biraz daha sakin olun, sevgili dostum, sinirlenmeyin. Duvarların gerisinden konuşulanları işitmek gibi bir yeteneği var. Sizden ona karşı anlayışlı olmanızı, haksızlık etmemenizi özellikle rica edeceğim. Zavallı, babasına bu yeni tedavi yönteminden bahsedenin siz, özellikle siz olmanıza çok başka bir anlam yükledi. Babası o akşam gecenin bir yarısında odasına koşup onu uyandırmıştı. Düşünün bir defa, ikisi de birbirlerine sarılıp hıçkırıklara boğuldular, saatlerce ağlayıp konuştular, bu kara günlerin sonunda biteceği umuduyla Tanrı'ya dualar edip Edith'in kısa süre içinde iyileşeceğini, diğer insanlar gibi olacağını ve o zaman sizinle... sanırım bunu size söylememe hiç gerek yok. İşte özellikle de bu nedenle bu zavallı çocuğu şimdi, bu yeni tedavi için morale bu kadar gereksinimi varken yüzüstü *bırakmamalısınız*. Çok çok dikkatli olmalıyız ve bunun, sizin için... ne kadar *korkunç* bir şey olduğunu anlamasına... Tanrı korusun... fırsat vermemeliyiz."

Çaresizliğim pervasızlığımı iyice artırmıştı. Elimi koltuğun kenarına hırsla vurarak haykırdım: "Hayır. Hayır. Hayır!.. Hayır, *yapamam*... Sevilmek istemiyorum, böyle bir sevgi *istemiyorum*... Böyle devam etmesi olanaksız, artık hiçbir şeyin farkında değilmişim gibi rahat davranamam, sizlere iltifatlar edemem... Yapamam bunu... İçeride neler olduğunu bilmiyorsunuz... Beni tamamen yanlış anlıyor... Ben yalnızca ona acıyordum. Yalnızca acıyorum, başka bir şey değil!"

Ilona susarak önüne baktı. Daha sonra derin derin iç geçirerek mırıldandı:

"Başından beri işte bundan korkuyordum. Hep bir gün bunun olacağını seziyordum... Peki ama şimdi ne olacak? Ona bunu nasıl açıklayacağız?"

İkimiz de sustuk. Söylenecek her şey söylenmişti. İkimiz de bundan kurtulmanın bir yolu olmadığını, bir çıkmazda olduğumuzu biliyorduk. Ilona birden yerinden kalkıp panik içinde kapıya doğru kulak kabarttı. Aynı anda dışarıda duran bir otomobilin fren sesi duyuldu. Bu Kekesfalva olmalıydı. Ilona hemen ayağa kalktı.

"Onunla şimdi karşılaşmamanız daha iyi olacak... Kendisiyle sakin konuşamayacak kadar gerginsiniz... Biraz bekleyin, hemen şapkanızı ve kılıcınızı getireyim. En iyisi kimseye görünmeden arka kapıdan bahçeye çıkmanız olacak. Bu akşam kalmamanızı açıklayacak bir bahane nasıl olsa bulurum."

Bunları söyledikten sonra göz açıp kapayana kadar eşyalarımı getirdi. Uşağın efendisini karşılamak için arabanın yanına gitmiş olması büyük şanstı; böylece kimseye görünmeden müştemilatın arasından geçip bahçeye çıktım. Burada beni konuşmaya tutacak biriyle karşılaşma korkusuyla adımlarımı sıklaştırdım. Böylece bir hırsız gibi büzüşüp ürkek adımlarla ikinci kez kimseye görünmeden bu uğursuz evden kaçıyordum.

Genç ve pek de deneyimli olmayan bir insan olarak, o zamana kadar aşk gereksiniminin ve özleminin yüreğin en büyük acısı olduğunu sanırdım. Ancak içinde bulunduğum o anda arzulamak ve özlem duymaktan çok daha beterinin, istemediğin halde sevilmek ve bu rahatsız edici tutku ve ihtirasa karşı koyamamak olduğunu anlıyordum. Hemen yanı başında birinin ihtiras aleviyle yanıp tutuştuğunu görüp elinden hiçbir şey gelmeden öylece kalakalmak; onun bu alevini söndürecek güce, yeteneğe ve olanağa sahip olmamak. Karşılıksız bir aşka tutulan biri bu tutkusunu biraz olsun kısıtlama olanağına sahiptir; çünkü o bu yoksunluğun yalnızca kölesi, kulu değil, aynı zamanda da yaratıcısıdır. Âşık olan bu tutkusuna karşılık almayı başaramıyorsa bu, hiç değilse onun kendi suçudur. Ama karşılıksız olarak sevilen kişi, ölçüsünü ve sınırlarını kendinin belirleyemediği bu tutkuya gem vurmakta çaresizdir. Bir başkası tarafından sevilen herkes o kişinin karşısında çaresiz kalır. Böyle bir ilişkinin çaresizliğini yaşayan belki de yalnızca erkek tarafıdır, çünkü yalnızca o, bu tutkuya karşı koyma zorunluluğunun acısını, tasasını ve suçunu çekmekle yükümlüdür. Eğer istenmeyen bir tutkuya, karşılıksız bir aşka karşı koyan kadınsa, bu cinsiyetinin doğal bir sonucu olarak nitelendirilir. Kadınlara baştan beri reddetme hakkı tanınmış olduğu için, en ateşli aşkı, en büyük tutkuyu bile geri çevirmesi zalimlik sayılmaz. Ne yazık ki durum bunun tam tersiyse, yani bir kadın yüzünü kızartmayı göze alıp sevgisine karşılık alıp alamayacağını bile bilmeden, bir erkeğe umutsuz aşkını itiraf etmeyi göze almışsa, karşısındakinin soğuk kalması ve bu sevgiyi reddetmesi korkunç bir durumdur. Bir kadının isteğine karşılık vermemek erkeği, onun gururunu kırmak, onu utandırmak anlamına gelir; seven kadını reddeden bir erkek, onu en nazik noktasından incitmiş demektir. Dolayısıyla eğer bir kadın bir

kez zaafını açığa vurmuşsa, en nazik, en ince davranışlarla ilişkiden kaçınmaya, en tatlı sözlerle özür dilemeye çalışmak bile anlamsızdır, her dostluk girişimi karşıdaki için yaralayıcı olacaktır. Erkeğin her karşı koyması kabalık, zalimlik olarak nitelendirilecek, kendisine sunulan aşkı kabul etmediği için suçsuzken suçlu durumuna düşecektir. Bu, korkunç, içinden çıkılmaz bir tutsaklıktır. Tam kendini özgür ve huzurlu hissettiğin, kimseye karşı bir sorumluluğun olmadığı bir anda, birden yabancı birinin ihtirasının tek hedefi ve avı olmak, bu arzulanmayan isteğin tuzağına düşmüş biri olarak yaşamının tepetaklak olması. Artık büyük bir sıkıntı ruhunuzun en içine kadar işlemiş, gece gündüz sizi bekleyen, sizi özleyen, sizi arzulayan, sizin için inleyen bir kadının, bir yabancının varlığı sizi içten içe kemirmeye başlamıştır. O varlığının her zerresiyle, tüm bedeniyle, kanıyla canıyla, senin ellerini, saçını, dudaklarını, bedenini, geceni, gündüzünü, duygularını, cinsiyetini, tüm düşüncelerini ve düşlerini arzuluyordur. Seninle her şeyi paylaşmak, her şeyini almak ve seni bir solukta kendi içine çekmek istiyordur. Artık uyusan da uyumasan da, gece gündüz bu dünyada seni bekleyen, senin için yanıp tutuşan, senin düşünü kuran birinin olduğu gerçeğini göz ardı edemezsin. Seni sürekli olarak düşünen bu ruhu düşünmek istememen, ondan kaçmaya çabalaman da boşunadır, çünkü artık sen kendinin değil onun içinde yaşamaktasındır. Yürüyen bir ayna misali, yabancı biri birdenbire seni içinde taşımaya başlamıştır; ama hayır, ayna değil, çünkü o bile yalnızca ona isteyerek sunduğun bir görüntüyü yansıtır; halbuki bu kadın, seni seven bu yabancı sen sunmadan tüm benliğini ele geçirmiş, seni kendi kanının içine hapsetmiştir. Sen hep onun içindesindir, nereye kaçarsan kaç kendisiyle birlikte seni de götürmektedir. Artık bir yerlerde başka bir insanın içinde onun tutsağı olmuş, onun eline

geçmişsindir, hiçbir zaman kendin olamayacak, kendini özgür ve bağımsız hissedemeyecek ve hiç suçun olmadığı halde sürekli takip edilecek, ona karşı hep sorumluluk duyacaksın; sürekli seni düşünen, seni arzulayan bu ihtirasın pençesinde kıvranacak, düşünüldüğünü her zaman hissedeceksin. Bu istenmeyen ihtirastan duyulan nefret ve korku bir gerçeği tam anlamıyla kavramamı sağladı: Bir erkeğin en anlamsız ve en çaresiz kaldığı durum istemediği halde sevilmekti, bu, acıların en büyüğü, işkencenin en dayanılmazı olduğu gibi hiç suçsuzken en büyük suçtu.

Gördüğüm en kaçamak gündüz düşlerinde bile bir kadının bana böylesine âşık olabileceğini hayal edemezdim. Gerçi birçok kez arkadaşlarımın kasılarak şu ya da bu kızın "peşlerinden koştuğu" öyküleri dinlemiş, hatta bu türden gevezeliklere keyifle ben de katılıp bunlara gülmüştüm; ama o zamanlar aşkın her türünün, en saçma ve gülünç şekliyle de olsa insanın kaderi olduğunu ve kayıtsız kalmanın bile aşka karşı işlenmiş bir suç olabileceğini bilmiyordum. Başkalarından dinlenenler ve kitaplardan okunanların hepsi gelip geçiyor, geriye yalnızca kendi yaşadıklarınızın yüreğimizde uyandırdığı duygular kalıyor. İşte ben de, bana yabancı, istenilmeyen bir aşkın vicdanıma yüklediği yükün etkisi altında, zorla isteğini yaptırma direncinde olan bu kişinin taşkınlıklarını uzak tutmak için, ona karşı olan acıma duyguma rağmen onu uzaklaştırma gereksinimi içindeydim... Bir kadını sevgisi konusunda hayal kırıklığına uğratıp ona "Hayır," ya da "Seni istemiyorum," demek her ne kadar büyük bir kötülük, bir ayıp ve kabalık olsa da bunları bu heyecanlı, âşık küçük kıza söylememekten daha korkunç olamazdı. Bir hastayı daha da yaralamak, kaderin sillesini yemiş bir zavallının kalbini kırmak, zaten umutsuzluğun pençesinde kıvranan bu zavallı sakatın yaşama bağlanmasını

sağlayan içindeki son umut parçacığını da elinden çekip almak zorundaydım. Yalnızca acıma duygumun sarstığı bu kızcağızın yaşamını tehlikeye attığımın, onun sevgisine karşılık vermeyerek onu onarılmaz bir biçimde yaraladığımın bilincindeydim. Onun aşkını kabullenemeyeceğim için, istemeden de olsa işlediğim korkunç suçun tamamen farkındaydım, ama hiç değilse ona karşılık veriyormuş gibi yapıp onu aldatmamıştım.

Başka seçeneğim yoktu. Daha ruhum yaklaşan tehlikenin bilincine varamamışken, vücudum içgüdüsel olarak ona yaklaşmayı reddetmişti. İçgüdüler genellikle düşüncelerimizden daha tedbirlidirler; kendimi onun zorlama sevgi dokunuşlarından kurtarmaya çalıştığım korku anında bile her şeyin bilincindeydim. Bu sakat kızı hiçbir zaman onun beni sevdiği gibi sevme gücü bulamayacağımı, hatta acıma duygumum bile sinirlerimi altüst eden, birden açığa çıkan bu ihtiraslı aşka *dayanmama* yeterli olmayacağının bilincindeydim. Oradan kaçtığım anda çok iyi biliyordum ki, herhangi bir çıkış yolu ya da bir orta yol yoktu. Bu anlamsız aşk yüzünden biri acı çekecekti, ya o ya da ben; kim bilir, belki de ikimiz birden...

Kasabaya nasıl geri döndüğümü hiçbir zaman tam olarak anımsayamayacağım. Tek bildiğim, oradan koşar adımlarla uzaklaştığım ve kafamda yalnızca bir tek düşünce olduğu: "Çabuk! Çabuk! Hemen bu evden, bu karmaşık durumdan uzaklaşmalıyım! Kaçmalıyım! Kaybolmalıyım!" Bir daha bu malikâneye gelmemeli, ne bu insanları ne de başkalarını görmeliyim! Saklanmalı, kaybolmalıyım, kimseye karşı sorumlu olmamalı, hiçbir olaya karışmamalıyım. Yine de kafamda başka çılgınca düşünceler dolaştığını anımsıyorum: İşi bırakmalı, bir yerlerden bolca para bulmalı, dünya seyahatine çıkmalı,

bu delicesine arzunun bana ulaşamayacağı kadar uzaklara gitmeliyim. Ancak bunlar bilinçli düşüncelerden çok, o an için görülen düşlerdi. Bir yandan şakaklarım sürekli aynı sözcükle zonkluyordu: Kaç, kaç, kaç, yalnızca kaç!

Ayakkabılarımın tozu ve pantolonumdaki diken yırtıklarından düzgün yol yerine tarla ve çalılıkların arasından koşmuş olduğumu sonraları anladım. Şehrin anacaddesine vardığımda güneş çoktan çatıların ardında kaybolmaya başlamıştı. Hiç beklemediğim bir anda arkamdan birinin omzuma vurmasıyla aniden uyandırılan bir uyurgezer gibi irkilerek sıçradım.

"Merhaba, Toni, nihayet döndün! Tam zamanında geldin, neredeyse senden umudumuzu kesiyorduk. Seni aramadığımız yer kalmadı; artık son çare olarak malikâneye telefon edecektik."

Birden kendimi arkadaşlarımla çevrilmiş buldum: Vazgeçilmez Jozsi, Ferencz ve Süvari Yüzbaşı Kont Steinhübel, hepsi buradaydı.

"Her neyse, buradasın ya! İnanmayacaksın ama Balinkay birden ortaya çıktı, Hollanda'dan mı Amerika'dan mı her neyse uzaklarda bir yerlerden gelmiş. Kışladaki tüm subayları ve üst kademedekileri bu akşam için davet etti. Albay, binbaşı hepsi orada olacaklar; Rote Löwen Lokali'nde ziyafet veriyor. Akşam sekiz buçukta! Seni bulmamız büyük şans, gelemeseydin ihtiyar çok bozulacaktı! Balinkay'ın ne çılgın olduğunu bilirsin; o geldiyse her şey onun düzeninde olmalıdır."

Halen kafamı toparlayamıyordum. Şaşkınlık içinde sordum:

"Kim geldi?"

"Balinkay! Öyle aptal aptal bakmasana! Yoksa Balinkay'ı tanımıyor musun?"

Balinkay! Balinkay! Kafam karmakarışıktı. Bu adı anımsamak için büyük çaba harcamam gerekti, derin

bir kuyudan bir taşı bulup çıkarmak gibi bir şeydi bu. Ah, evet, Balinkay – bir zamanlar adı alayda dilden dile dolaşırdı. Ben garnizona gelmeden çok önce burada teğmen ve daha sonra üsteğmen olarak görev yapmış, mükemmel bir süvari, kışlanın en çılgın delikanlısı, usta bir kumarbaz ve hızlı bir çapkın! Ancak sonraları kötü bir şeyler olup buradan ayrılmış. Bunun ne olduğunu hiç merak edip öğrenmeye çalışmamıştım. Yirmi dört saat içinde üniformasını çıkarıp duvara asmış, meslekten istifa ederek kendini uzak diyarlara atmıştı. Onunla ilgili birçok olağanüstü öykü anlatılıyordu. Sonunda Kahire'de Shepherds Oteli'nde çok zengin Hollandalı bir dulu tavlayıp evlenmeyi başarınca yine ortaya çıkmıştı. On yedi yük gemisinden oluşan bir filo, Java ve Borneo'da verimli arazileri ve çiftlikleri olan bu milyoner kadın sayesinde o zamandan beri bu eski meslektaşımız bizlerin görünmez koruyucusu, bilinmeyen patronuydu.

Bizim Albay Bubencic o zamanlar Balinkay'ı içinden çıkılmaz, zor bir durumdan kurtarmış olmalıydı. Balinkay'ın ona ve alaya karşı bağlılığı gerçekten inanılmayacak ölçüdeydi. Avusturya'ya her gelişinde özellikle garnizonu ziyaret eder ve öylesine cömertçe davranırdı ki, o gittikten haftalarca sonra bile şehirde yalnızca ondan bahsedilirdi. Eski üniformasını giyip yeniden arkadaşları arasında olmak onun için yüreğinden gelen vazgeçilmez bir gereksinimdi. Onun meyhanedeki her zamanki masada subaylar arasındaki rahat ve huzurlu oturuşunu, neşesini görünce, Rote Löwen'in bu kötü boyalı, pis kokulu salonunun ona Amsterdam yakınındaki sarayından çok daha mutluluk verdiğini, onun kendini ancak burada vatanında hissettiğini hemen anlardınız. Bizler onun çocukları, kardeşleri, gerçek ailesiydik ve hep öyle kalacaktık. Her yıl aramızda düzenlediğimiz yarışmalar için cömert bağışlar yapıyor, her Noel'de iki üç kasa şa-

rap ve şampanya bulunan Noel sepetleri yolluyordu. Albay her yılbaşında yardım sandığı adına yazılmış yüksek meblağlı bir çeki bankada bozdurabileceğinden kesinlikle emindi. Başı derde giren, süvari üniforması giyen ve yakasında bizim alayın nişanını taşıyan herkes kayıtsız şartsız ona güvenebilirdi: Bir mektup her şeyin halledilmesi için yeterliydi.

Başka bir zamanda olsa, bu çok ünlü kişiyle karşılaşacağımı duysam çok mutlu olurdum. Ama o an için eğlenmek, masa başında kadeh kaldırıp sohbet etmek, şakalaşmak benim için yeryüzünde dayanılabilecek son şeylerdi. Keyfim hiç yerinde değildi. Bu nedenle mümkün olduğunca çabuk oradan uzaklaşmak istedim. Ancak Ferencz kolumun altından yakaladığı gibi buna engel oldu: "Bugün kaçmana izin yok. Boşuna çabalama. Bizimlesin." Onlarla birlikte adeta sürüklenircesine yürürken, bir yandan da bulanık kafayla anlattıklarını, Balinkay'ın kimi, nasıl, ne gibi belalardan kurtardığına, kayınbiraderine iş bulduğuna dair hikâyeleri dinlemeye çalışıyordum. Acaba onun gemilerinden birinde görev alıp Hindistan'a uzanmak bizim için iyi bir kariyer fırsatı olabilir miydi? Zayıf, çelimsiz Jozsi de zaman zaman bu konuşmalara karışıyor, Ferencz'in ağzı sulanarak anlattıklarını destekliyordu. "Eğer Balinkay bu Hollandalı kalkan balığını avlamamış olsa, sanıyor musunuz ki albay 'gözdesini' bu denli sevgiyle karşılardı!" dedi bir ara alaylı bir sesle. Kadın ondan en az on iki yaş büyük olmalıydı. "İnsan kendini satıyorsa da pahalıya satmalı!" diye söze girdi Kont Steinhübel.

O akşamki dalgınlığıma ve kafamın karışıklığına rağmen, bu konuşmaların tamamının aklımda kalmasına bugün bile şaşıyorum. Çoğu zaman düşüncelerdeki bulanıklığa rağmen sinir sistemindeki gerginlik, gizemli bir biçimde kişiyi dinç tutmaya yetiyor. Rote Löwen

Lokali'ne ulaştığımızda, aldığım disiplinli eğitim sayesinde üzerime düşen görevleri hemen kavradım. Yapılacak bir sürü hazırlık vardı. Genellikle yalnız alaydaki balolarda ortaya çıkan flamalar, bayraklar ve amblemler kışladan getirtirdi, emir erleri büyük bir gürültü ve neşeyle duvarlara çiviler çakıp bunları astılar. Bu arada Steinhübel trompetçiye ne zaman ve nasıl çalacağını anlatıyordu. Aramızda yazısı en güzel olan Jozsi, yiyeceklerin değişik ve esprili adlarla tanımlandığı mönü yazma görevini üstlendi. Benim görevimse masaların düzenini ayarlamaktı. Bu arada komiler, sandalye ve masaları istenilen düzende yerleştiriyor; garsonlar Balinkay'ın Viyana'da Sacher'den arabasıyla özel olarak getirdiği şarap şişeleriyle şampanya sepetlerini şangırdatarak taşıyıp sıralıyorlardı. Bu karmaşa ve gürültü tuhaf bir şekilde hoşuma gidiyordu. Etrafımdaki bu hareket ve şamata şakaklarımın zonklamasını ve kafamdaki soru işaretlerini bastırıyordu.

Sonunda saatler sekizi gösterdiğinde hazırlıklar tamamdı. Artık hemen kışlaya gidip kıyafet değiştirme ve hazırlanma zamanıydı. Emir erime haber ulaştırmıştım. Tören üniformam ütülenmiş, çizmelerim boyanmış bir halde beni bekliyordu. Hemen başımı soğuk suyun altına sokup saate bir göz attım. Hazırlanmak için yalnızca on dakikam vardı. Albayın bulunduğu yerlerde çok dakik olmak şarttı. Hemen soyundum, tozlu ayakkabılarımı bir kenara fırlattım. İç çamaşırlarımla aynanın önünde durup dağınık saçlarıma şekil vermeye çalıştığım sırada kapı çalındı.

"Kimseyle görüşmek istemiyorum!" diye seslendim emir erime. Adamcağız telaşla dışarı koştu. Kapının önünde birtakım fısıldaşmalar duydum. Neden sonra Kusma odaya elinde bir mektupla döndü.

Bana gönderilmiş bir mektup mu? Üzerimdeki iç

çamaşırlarımla kolumu uzatıp ağır ve küçük bir paket kadar kalın, mavi uzun zarfı aldım ve o anda elimin alev gibi yandığını hissettim. Mektubun kime ait olduğunu anlamam için yazıya bakmama bile gerek yoktu.

Sonra, daha sonra diyordu içimden gelen bir ses! Şimdi okuma! Okumamalısın! Ancak yine kendimi tutamayıp istemeden zarfı yırttım ve ellerimin arasında giderek daha çok hışırdayan mektubu okudum.

Bu, tam on altı sayfalık, telaş ve heyecan içindeki birinin titreyen eliyle aceleyle yazılmış, insanın yaşamı boyunca ancak bir defa yazıp bir defa alabileceği türde bir mektuptu. Açık bir yaradan fışkıran kan gibi noktasız virgülsüz cümlecikler, birbiriyle bağlantısız sözcükler art arda sıralanıyordu. Bugün yıllarca, yıllarca sonra bile bu mektubun her satırını, her harfini hâlâ gözlerimin önünde canlandırabiliyorum. Mektubun her satırını, gece gündüz ne zaman olursa olsun hâlâ ezbere tekrarlayabilecek kadar çok okudum. O günden sonra bu mavi kâğıt tomarını aylarca ama aylarca her yere, eve, kışlaya, kamplara, her gittiğim yere, hatta savaş alanına giderken bile cebimde taşıdım. Ancak Wolhynien'de yenilip bölüğümüz iki yandan düşmanlar tarafından sarıldığında, böylesine özel bir anla ilgili itirafların yabancıların eline geçmesi korkusuyla mektubu yok ettim.

"Tam altı kez," diye başlıyordu mektup, "sana yazdım ve her defasında mektubu yırttım. Hislerimi, kendimi ele vermek istemiyordum, bunu gerçekten hiç istemiyordum. Dayanabildiğim kadar kendimi tutmaya çabaladım. Haftalarca, ama haftalarca kendimle mücadele ettim, sana bir şey belli etmemek için uğraştım. Bize büyük bir dostluk ve rahatlık içinde geldiğinde, sırf seni huzursuz etmemek için ellerime sakin olmalarını;

gözlerime sana kuşku uyandırmayacak bir kayıtsızlıkla bakmalarını emrettim. Hatta birçok defasında yüreğimin senin için nasıl yanıp tutuştuğunu belli etmemek için sana karşı özellikle sert ve alaycı davrandım. Bir insanın dayanabileceği son noktaya kadar tüm gücümle, hatta belki de daha fazlasıyla dayanmaya çalıştım. Ama bugün olan oldu; yemin ederim bütün bunlar tamamen kontrolüm dışında gerçekleşti. Bunun nasıl başıma geldiğini ben de anlayamıyorum. Öylesine utanıyorum ki keşke kendimi en ağır şekilde cezalandırabilip dövebilseydim. Seni istemenin, sana bağlanmanın bir saçmalık, inanılmaz bir delilik olduğunun bilincindeyim. Benim gibi sakat, felçli birinin sevmeye hakkı olamaz – kendi kendimden bile nefret edip kendimi iğrenç bulurken, böylesine kaderin sillesini yemiş bir zavallı olarak sana yük olmayı nasıl düşünebilirim ki? Benim gibi birinin sevmeye hakkının olmadığını biliyor, sevilmeyi ise hiç hak etmiyorum. Köşeme kıvrılıp çilemi çekerek ölümü beklemem gerekirken, varlığımla başkalarının yaşamını karartmaya hakkım olamaz. Bunu çok iyi biliyor ve bunun farkında olarak günden güne eriyip gidiyorum. Sana karşı bu şekilde bir davranışta bulunmaya asla cüret edemezdim, ama bana bu zavallı, eciş bücüş halimden yakın zamanda kurtulacağım umudunu veren de sensin. Artık diğer insanlar gibi hareket edebilecek, yürüyebilecektim. Ne tuhaftır ki milyonlarca insan rahatça yapabildikleri için, attıkları her adımın nasıl muhteşem bir şey olduğunun, bunun onlara Tanrı'nın en büyük lütfu olduğunun farkında bile olmadan yaşamlarını sürdürüp gidiyorlar. Diğerleri gibi bir insan, belki... belki de senin ilgini çekebilecek bir kadın oluncaya kadar beklemeye kesin kararlıydım. Sana layık biri oluncaya kadar sevgilim. Ama sabırsızlığım, bir an önce iyileşme hırsım öylesine baskındı ki üzerime eğildiğin o anda birden delicesine de

olsa o kadın, o iyileşmiş, sana layık bir kadın olduğuma *inandım*, kendimi öyle sandım. Bunu öylesine istemiş, o kadar çok hayal etmiştim ki – bir an için sakat bacaklarımı unutup yalnızca seni gördüm ve kendimi, senin için olmak istediğim şekilde hissettim. Yıllarca gece gündüz hep aynı hayali kurup hep aynı düşü gördükten sonra insanın gündüz vakti de bir an için uyanıkken düş görüp bir an için kendini kandırabilmesini anlıyorsun değil mi? İnan bana, sevgilim, yalnızca bu bir an için sakatlığımdan kurtulduğum düşüncesi beni böylesine çıldırttı; bu sakat, çaresiz halimden kurtulmak için duyduğum sabırsızlık yüreğimin böyle kanatlanıp uçmasına neden oldu. Beni anlamaya çalış: Sana karşı o kadar uzun zamandır öylesine dayanılmaz bir özlem duyuyordum ki!

Şimdi artık, aslında ben tamamen iyileşip ayağa kalkmadan bilmemen gereken her şeyi biliyorsun; ayrıca bu dünyada niçin ve yalnızca kimin için hemen iyileşmek istediğimi de biliyorsun. Senin için, yalnızca senin için sevgilim! Affet beni sonsuz aşkım, senden yalnızca bir tek dileğim var, benden korkma ve benden çekinme ne olur! Sakın sana karşı bir kez böyle saldırgan davrandığım için bundan sonra da bunu sürdüreceğimi, seni rahatsız edeceğimi, bu yıkık ve engelli halimle seni şimdiden elimde tutmaya çalışacağımı sanma. Hayır, hayır, yemin ederim ki bundan böyle benden en ufak bir zorlama bile görmeyeceksin; hatta varlığımı fark bile etmeyeceğin şekilde davranacağım. Yalnızca bekleyeceğim, Tanrı'nın elimden tutup beni ayağa kaldıracağı günü sabırla bekleyeceğim. Yalvarırım sana, ne olur benden ve aşkımdan korkma sevgilim, başka kimsenin bana acımadığı kadar, acıyamadığı kadar bana acıdığını düşün, benim sandalyesine mahkûm, kıpırdamaktan bile âciz, bir adım atmaya bile gücü olmayan, asla peşinden koşamayacak biri olduğumu düşün. Ne olur benim, kapatıldığı hapishanede gün

saymak zorunda olan bir tutuklu olduğumu, sabırla, ama yine de sabırsızlıkla, gelmeni ve bana bir saatini armağan etmeni, sana bakmayı, sesini duymayı, aynı odada soluğunu hissetmeyi, varlığını duyumsamayı beklediğimi anlamaya çalış. Bu yıllardır bana sunulan tek ve ilk mutluluk, inan bana! Düşün ve anlamaya çalış lütfen: Burada gece gündüz yatmaya mahkûm, seni bekleyen, yolunu gözleyen biri var ve gelmediğin saatler uzadıkça bu gerilim dayanılmaz boyutlara ulaşıyor. Sonra birden geliyorsun ve ben başkaları gibi ayağa kalkamıyor, seni karşılayamıyor, seni kucaklayamıyor, seni tutamıyorum. Oturduğum yerde kalmak, kendimi tutmak, davranışlarımı sınırlamak, susmak, attığım her bakışa, ağzımdan çıkan her kelimeye, hatta sesimin tonuna bile dikkat etmem gerekiyor ki seni sevmeye cüret edebildiğimden kuşkulanmayasın. İnan bana sevgilim, bu işkence dolu saatler bile benim için gerçek bir mutluluktu. Kendimi tutup sana bir şey belli etmediğim için her defasında kendimle gurur duydum. Sen bir şeyin farkına varmadan, rahat ve huzur içinde sevgimin farkında bile olmadan evden ayrılırken ben bunu başardığım için hep kendimi kutladım. Böylece sana duyduğum umutsuz, çaresiz aşkın acısını çekmek de yalnızca bana kalıyordu.

Ama artık durum değişti. Artık senin için hissettiklerim konusunda yalan söyleyemeyeceğime ve seni kandıramayacağıma göre, yalvarırım sana sevgilim, bana karşı acımasız olma. En zavallı, en düşkün yaratığın bile gururu vardır ve sırf yüreğime söz geçiremiyorum diye beni küçümseme, buna dayanamam! Aşkıma karşılık vermen gerekmiyor, beni iyileştirecek ve kurtaracak Tanrı önünde yemin ederim ki, bunu istemeye cüret bile edemem. Beni bugün olduğum halimle sevebileceğini düşlerimde bile umut etmeye kalkışamam; bildiğin gibi senden fedakârlık etmeni, bana acımanı istemiyorum.

Tek dileğim beklediğimi, sessizce o günün gelmesini beklediğimi bilmen ve buna *sabır* göstermen. Senden bunu istemekle bile çok ileri gittiğimin bilincindeyim. Ama düşün bir defa, bir köpeğe bile sahibine bazen sevgiyle bakma şansını isteyerek verirken, bir insana bu küçük mutluluğa ulaşma şansını tanımak gerçekten çok mu fazla? Onu geri çevirmek, onu aşağılayarak utandırmak, cezalandırmak mı gerekir? Çünkü inan bana dayanamayacağım tek şey, her ne kadar acınacak durumda olsam da, duygularımı açıkladığım için senin gözünden düşmek. Duyduğum utanca ve çaresizliğime rağmen beni cezalandırmayı düşünüyorsan, benim için yalnızca tek kurtuluş yolu kalıyor. Bunun ne olduğunu da biliyorsun. Sana göstermiştim.

Sakın korkma, seni tehdit etmek gibi bir amacım yok. Seni korkutmak, yüreğinin bugüne dek bana bahşettiği tek duygu olan acıma duygunu zorlayarak sevgi dilenmek gibi bir isteğim yok. Kendini tamamen rahat ve özgür hissetmelisin; Tanrı şahidimdir ki sana yük olmak, seni aslında hiç suçun olmayan bir konuda suçlamak gibi bir niyetim yok. Yalnızca tek bir isteğim var: unutman, olanları, söylediklerimi, sana açıkladıklarımı unutman ve beni affetmen! Lütfen bu huzuru, bu küçük güvenceyi benden esirgeme! Yalnızca bir tek sözcüğün bile yeterli; ne olur benden nefret etmediğini, sanki hiçbir şey olmamış gibi bize gelmeyi sürdüreceğini söyle! Seni kaybetmekten duyduğum korkuyu bilemezsin. Kapıyı çarpıp çıktığında her nedense seni yaşamımda son kez gördüğüm gibi öldürücü bir korkuya kapıldım. Yüzün öylesine solgun, bakışların öylesine dehşet doluydu ki, beni bıraktığın o anda içten içe kor gibi yandığım halde, birdenbire buz gibi olduğumu hissettim. Uşak evden kaçarcasına gittiğini, kılıcının ve şapkanın kaşla göz arasında kaybolduğunu anlattı. Seni her yerde, hatta be-

nim odamda bile boşuna aramış. Böylece benden bir cüzamlı, bir vebalı gibi arkana bile bakmadan kaçtığını öğrendim. Hayır sevgilim, bundan dolayı seni suçlamıyor, hatta seni çok iyi anlıyorum. Ayaklarımdaki protezleri görünce kendi kendinden korkup dehşete düşen, duyduğum sabırsızlıkla ne kadar dayanılmaz, kaprisli, zalim bir insan olduğumu fark eden biri olarak seni iyi hem de çok iyi anlıyorum. Hatta, bir insanın benden ürkmesini en iyi ben anlayabilirim. Benim gibi biriyle, böyle bir yaratıkla karşılaşınca insanların benden uzaklaşmaya çalıştığını, irkildiğini çok iyi biliyorum. Ama yalvarırım sana beni affet, çünkü sen olmayınca ne gecem gece ne gündüzüm gündüz, bana kalan yalnızca umutsuzluk ve çaresizlik! Bana yalnızca bir not, alelacele karalanmış bir not ya da boş bir kâğıt parçası, bir çiçek gönder, bir işaret yeter! Benden nefret etmediğini, benden iğrenmediğini anlatacak bir şey olması yeterli! Ayrıca düşün ki şunun şurasında birkaç güne kadar gidiyorum, aylarca burada olmayacağım ve senin için de bu işkence en geç sekiz on gün içinde bitecek. O zaman asıl benim için işkence dolu günler, seninkinden binlerce defa daha zor olan işkence dolu günler başlayacak. Senden haftalarca, aylarca uzak kalmanın, seni görememenin işkencesi... Ama sen bunları düşünme, kendini, yalnızca kendini düşün, tıpkı benim seni her zaman düşünmem gibi, sen de kendini düşün! Sekiz gün sonra benden kurtulmuş olacaksın! Ne olur bu arada bir kez olsun gel ya da bana bir işaret gönder. Beni bağışladığını bilmezsem soluk almam, bir şeyler hissetmem, hatta düşünmem bile olanaksız! Seni sevme hakkını benden esirgersen daha fazla yaşayamam."

Mektubu tekrar tekrar okudum. Her defasında yeni baştan başlıyordum. Ellerim titriyor, böylesine umutsuz ve büyük bir aşkla sevilmenin dehşeti ve perişanlığıyla şakaklarım zonkluyordu.

"Olacak şey değil! Hâlâ iç çamaşırlarınlasın. Meyhanede herkes gözlerini kapıya dikmiş yolunu gözlüyor. Tüm ekip orada, hatta Balinkay bile, ziyafetin başlamasını bekliyorlar. Albayın gelmesi an meselesi! Aramızdan biri geç kalınca bunu nasıl sorun haline getirdiğini biliyorsun! Ferdl beni başına bir şey gelip gelmediğine bakmam için özel olarak gönderdi. Sense burada durmuş mektup okuyorsun... Haydi, haydi, elini çabuk tut, yoksa albay ikimize de dünyanın kaç bucak olduğunu gösterir."

Sessizce odama girmiş olan Ferencz'ti. Her zamanki gibi koca eliyle sırtıma dostça vurana dek onu fark etmemiştim. İlk anda olanların bilincine de varamadım. Albay mı? Buraya mı göndermişti? Balinkay mı? Sonra birden anımsadım. Balinkay onuruna düzenlenen ziyafetten söz ediliyordu. Telaşla pantolonumu ve ceketimi askıdan alıp askerî okuldan kalma bir alışkanlıkla ne yaptığımın tam olarak farkında bile olmadan aceleyle giyindim. Bu arada Ferencz ilgiyle beni izliyordu.

"Neyin var Tanrı aşkına? Niçin oyalanıyorsun? Kötü bir haber mi aldın?"

Hemen savunmaya geçerek reddettim: "Hayır. Ne ilgisi var. Hemen hemen hazırım. Geliyorum." Üç adım sonra merdivenlerdeydik. Ancak birden durup yeniden geri döndüm.

"Yine ne oldu, neyin var?" Ferencz artık öfkelenmiş, bağırıyordu. Bu arada ben aceleyle odaya koşup masanın üzerinde bıraktığım mektubu almış ve ceketimin iç cebine sokmuştum. Salona gerçekten de son dakikada yetiştik. Uzun, U şeklinde düzenlenmiş masanın etrafında tüm ekip yerini almış olmasına rağmen, komutanlar henüz gelmediği için kimse eğlenmeye başlamamıştı. Bu halleriyle, zil çaldıktan sonra öğretmenin gelmesini bekleyen öğrencilere benziyorlardı.

Aynı anda emir erleri kapıları iki yana açtı ve yüksek rütbeli subaylar mahmuzlarını şakırdatarak salona girdiler. Hepimiz yerlerimizden kalkıp bir dakika için "hazırola" geçtik. Albay, Balinkay'ın hemen sağına, en kıdemli binbaşıysa soluna oturdu. Bir dakika içinde masa canlandı, tabak çanak sesleri, çatal bıçak şakırtıları duyulmaya, sohbetler koyulaşmaya ve neşeli kahkahalara karışmaya başladı. Orada rahat rahat eğlenen arkadaşlarımın arasında bir tek ben asık suratla, orada değilmişçesine bir ilgisizlik içinde oturuyor, ikide bir elimi ikinci bir yürek gibi atan ve çarpan cebinin üstüne götürüyordum. Elimi oraya her götürüşümde elbisemin ince kumaşının üstünden kâğıdın hışırdadığını, yeni yakılmış bir ateş gibi çıtırdadığını duyuyordum. Evet, göğsümün üstünde bir şey canlıymışçasına kıpırdıyor, hareket ediyor ve diğerleri rahat rahat konuşup gülüşürken ben bu mektuptan ve onu yazan kişinin umutsuz kaygısından başka bir şey düşünemiyordum.

Garsonun bana servis yapması tamamen gereksizdi. Yemeklere elimi bile sürmüyordum. Bu "kendimi dinleme" durumu, beni gözlerim açık uyuyormuşçasına gibi bir uyuşukluk içine sokmuştu. Sağımdan solumdan bana atılan lafları duyuyor, ancak anlamıyordum. Çevremdekiler başka bir dilde konuşuyor gibiydiler. Önümde, yanımda yüzler, bıyıklar, gözler, burunlar, ağızlar, üniformalar görüyor, ancak bütün bunlara vitrinde sergilenen nesnelermiş gibi ilgisizlikle, vurdumduymazlıkla bakıyordum. Oradaydım, ama kendimi oraya veremiyordum. Masanın başında oturuyordum ama kafam bambaşka yerde, bambaşka düşüncelerle doluydu. Sessiz dudaklarımla sesim çıkmayacak şekilde durmadan mektuptaki sözcükleri mırıldanıyor, arada sırada kafam bir şeye takıldığımda ya da bir cümleyi anımsayamadığımda elim ister istemez gizlice cebimdeki mektuba gidiyordu.

Aynen okulda etüt saatlerinde yasak kitapları sıra altında okumaya çalıştığımız gibi...

O anda bir bıçakla sert bir şekilde bardağa vuruldu ve bu keskin sesle beraber salon birden sessizliğe büründü. Albay ayağa kalkıp konuşmasına başladı. İki eliyle masaya dayanmış, tıknaz vücuduyla at binermiş gibi bir öne bir arkaya sallanarak konuşuyordu. Söze üstüne basarak, yüksek bir ses tonuyla "Arkadaşlar" sözcüğüyle başladı. R harflerinin üstüne özellikle basarak, hatta bir trampet vuruşu gibi tok ve uzatılmış bir şekilde, iyi hazırlanmış söylevini sürdürüyordu. Onu dinlemeye gayret etmeme rağmen, kafam buna uymuyordu. Yalnızca arada sırada bazı sözcükler kulağıma takılıyordu: Orrrdunun onurru... Avusturrrya süvarrilerri... orrduya bağlılık... eski arrrkadaş..." Bu arada başka, farklı bir dünyadan geliyor gibi, kısık, tatlı, sevecen bir sesin gizemli fısıltılarını, yalvarmalarını duyuyordum. Mektup içime işlemiş, benimle konuşuyordu sanki: "Sonsuz aşkım... korkma benden... seni sevme hakkını elimden alırsan daha fazla yaşayamam..." Ve yine aynı bozuk tonlamayla "r" harfleri. "Uzaktaki dostlarını hiç unutmadı... anavatanını... Avusturya'yı..." Sonra yine aynı hıçkıran, yalvaran, boğuk bir çığlık gibi haykıran ses: "Seni sevmeme izin ver yeter... bir işaret yeter..."

Birden yaylım ateşi başlamışçasına alkış sesleri duyuldu: "Bravo! Bravo! Bravo!" Herkes albayın kadehiyle birlikte ayağa kaldırılmışçasına yerinden fırlamıştı, aynı anda bitişikteki odadan daha önceden planlanan marşı çalan trompetin sesi duyuldu. "Çok yaşasın onurlu alayımız!" Herkes Balinkay ve albayın şerefine kadeh kaldırıp tokuşturuyordu. Balinkay bu şamatanın biraz durulmasını bekledikten sonra rahat, esprili bir şekilde albayın konuşmasına karşılık verdi. Yalnızca birkaç anlamlı sözcükten sonra her şeye rağmen kendini dünyanın hiç ama

hiçbir yerinde burada arkadaşları, dostları arasında hissettiği kadar mutlu hissetmediğini belirtti ve sözlerini şöyle bitirdi: "Yaşasın alayımız! Yaşasın Majesteleri, yaşasın bizim en büyük komutanımız! Yaşasın İmparator!" Ardından Steinhübel'in işareti üzerine başka bir parça çalınmaya başladı. Herkes hep bir ağızdan söylüyordu. Ardından da Avusturya Ordusu'nun vazgeçilmez marşlarından biri gururla söylendi.

"İmparator ve kralın
mızraklı süvari alayıyız biz..."

Daha sonra Balinkay, elinde kadehiyle masanın çevresinde dolaşarak herkesle tek tek kadeh tokuşturdu. Yanımda oturan arkadaşımın beni kuvvetle sarstığını fark ederek başımı kaldırdığımda, karşımda iki neşeli, sevecen göz buldum: "Şerefine dostum!" Başımı uyuşuk bir tavırla salladım. Kadehimi onun kadehine tokuşturmadığımın farkına vardığımda Balinkay yanımdaki arkadaşın yanına gitmişti bile. Her şey yine renkli bir sisin ardında kaybolmuş, yüzler ve üniformalar birbirine karışmış, iç içe girmişti. Kahretsin, gözlerimin önündeki bu mavi duman da neyin nesiydi? Yoksa purolar tüttürülmeye mi başlanmıştı da bana bu kadar sıcak geliyordu? Bir şeyler içmeliydim, hemen içecek bir şeye ihtiyacım vardı. Ne içtiğimin farkına bile varmadan iki üç kadehi birbiri ardından yuvarladım. İçmeli ve kendimi bulmalıydım. Bir sigara tüttürmek iyi olacaktı. Ancak sigara tabakasını almak için elimi cebime sokunca yine ceketimin içindeki kıpraşmayı hissettim: mektup! Ürkerek elimi geri çektim. Etrafımdaki şamatanın içinde o hıçkırığı, o boğuk yalvarışı yine duydum: "Seni sevmeme izin ver yeter... Biliyorum, çılgınlık bu, kendimi sana böyle itelemek."

Aynı anda bir çatal yeniden sessizlik sağlamak için

bardağa vuruldu. Bu Binbaşı Wondraczek'ti. Fıkraları ve esprili şarkılarıyla komik bir insan olduğunu göstermek için hiçbir fırsatı kaçırmazdı. Wondraczek ayağa kalkıp koca göbeğini masaya dayayarak yüzüne muzip bir ifade verdiği ve gözlerini kırpıştırmaya başladığı zaman, dost toplantılarının "en neşeli" kısmının, bitmek tükenmek bilmez eğlencenin başlamakta olduğunu hepimiz çok iyi bilirdik.

İşte yine her zamanki duruşunu almış, okuma gözlüğünü burnunun üstüne yerleştirmiş, elindeki kâğıdı özenle açmaya başlamıştı. Kendisinin okumakla her toplantıya neşe kattığına inandığı, alışılmış bir şiirle sözlerine başladı ve bunu Balinkay'ın yaşamöyküsünü iğneleyici şakalarla süsleyerek sürdürdü. Ya yüksek rütbelilere karşı saygılı görünmek gereğinden ya da zaten sarhoş olduklarından, her cümlede çevredekilerden bazıları kahkahalarla gülüyorlardı. Sonunda gerçekten yerini bulan bir espriyle tüm gruptan alkışlarla birlikte "bravo, bravo" sesleri yükseldi.

Birden kendimi çok kötü hissettim. Bu kaba kahkahalar bir yengeç gibi kalbimi kıskaçları arasına almış, göğsümü sıkıştırıyordu. Başka biri inlerken, böylesine büyük bir tasanın pençesinde kıvranırken nasıl böyle kahkahalarla gülünebilirdi? Biri yok olurken böylesine pis esprilerle şakalaşıp eğlenilebilir miydi? Wondraczek konuşmasını bitirir bitirmez asıl şamata başlayacak, topluca şarkılar söylenecek, en açık fıkralar anlatılıp kahkahalar birbirini izleyecek, hep birden "meyhaneci kadının" şarkısının yeni uydurulmuş bölümleri söylenecek, gülünecek, gülünecek, gülünecekti. Bunu biliyordum. Birden bu neşeyle parlayan yüzleri daha fazla görmek istemedim. Ona ufak bir not ya da hiç değilse bir işaret göndermemi istememiş miydi? Dışarı çıkıp telefon etmem daha doğru mu olacaktı acaba? Birini böyle bek-

letmeye kimsenin hakkı olamazdı! Ona bir şey söylemeli, bir şeyler...

"Bravo! Bravo! Harika!" Hep bir ağızdan bağırıyor, alkışlıyorlardı. Sandalyeler gıcırdıyor, kendini eğlence sarhoşluğuna kaptırmış kırk ya da elli kadar neşeli, hafiften sarhoş genç erkeğin ayakları altındaki parkeler çatırdıyordu. Binbaşı hafiften kasılarak elindeki kâğıdı katlamaya başladı. Bu arada kendinden memnun, kibirli bir tavırla gelen tebrikleri kabul ediyordu. Bu kargaşa anından faydalanıp veda etmeye bile gerek duymadan dışarı koştum. Oradan ayrıldığımın farkına varmayacaklarını umuyordum. Fark etseler de umurumda değildi; bu gülüşlere, bu kaba saba eğlenceye, bu vurdumduymazlığa daha fazla katlanamayacağımı biliyordum. Daha fazla dayanamazdım, buna katlanamazdım.

Vestiyerde bekleyen emir eri şaşkınlık içinde sordu: "Teğmenim, bu kadar erken mi gidiyorlar?" İçimden, "Canın cehenneme!" diye geçirerek tek bir sözcük bile etmeden yanından geçip dışarı çıktım. Hemen caddeyi geçip köşeyi dönmeli ve doğruca kışlaya gitmeliydim. Odamın bulunduğu kata çıkan merdivenleri hızla çıkacaktım. O anda tek düşüncem vardı: Yalnız kalmak istiyordum, yalnız!

Kışladaki koridorlar karanlık ve ıssızdı. Bir yerlerden ileri geri gidip gelen nöbetçi askerin ayak sesleri geliyordu. Kurallar gereği ışıkların söndürülmüş olduğu asker yatakhanesinden tatlı ve yumuşak bir melodi işitiliyor, açık kalmış bir musluğun tıslaması duyuluyordu ve yere düşen bir çizmenin gürültüsü geldi. İster istemez kulak kesildim: Bunlar yöresel dramatik türküler söyleyen köylü askerlerin sesleriydi. Ne zaman uyumadan önce kendilerine yabancı demir düğmeli giysilerini çıkarsalar, yeniden köylerindeki saman yataklarda yatan köylüler olarak doğal kimliklerini bulur ve memleketlerini, tarla-

larını, belki de sevdikleri kızı anımsar, bütün bunlara ne kadar uzak olduklarını unutmak, hasretlerini gidermek için bu duygulu melodileri söylerlerdi. O zamana kadar sözlerini anlayamadığım bu mırıldanmalara, bu hüzünlü şarkılara hiç dikkat etmemiştim. Ancak o akşam bu yabancı hüzün ilgimi çekti. Ah, onlardan birinin yanına oturup hiç anlamayacaklarını bile bile dertleşebilseydim. Kim bilir, belki de sevecenlikle bakan şaşkın gözleriyle beni, o atnalı şeklindeki masanın başında oturup eğlenenlerden çok daha iyi anlardı. Keşke içinde bulunduğum çıkmazda elimden tutabilecek biri olsaydı!

Antrede horlayarak uyuyan emir erim Kusma'yı derin uykusundan uyandırmamak için, parmaklarımın ucuna basarak odama girdim. Karanlıkta şapkamı bir kenara fırlatıp kılıcımı çıkardım ve beni çoktandır sıkan boyunbağımı gevşettim. Lambayı yakıp masanın başına geçtim. Artık genç, deneyimsiz bir insan olarak yaşamımda ilk kez âşık bir kadından aldığım sarsıcı mektubu huzur içinde okumak istiyordum.

Bir an sonra korkuyla irkildim. Masanın üstünde –Tanrım bu nasıl olabilirdi?– tam lambanın altında, ceketimin cebine koyduğumu düşündüğüm mektup duruyordu. Evet, bu oydu, aynı mavi uzun zarf ve çok iyi tanıdığım aynı yazı.

Bir an için başım dönmeye başladı. Sarhoş mu olmuştum? Açık gözlerle düş mü görüyordum? Aklımı mı kaçırmıştım? Daha biraz önce ceketimi çıkarırken mektubun hışırtısını duymuştum. Onu masanın üzerine koyduktan bir dakika sonra ne yaptığımı unutacak kadar mı afallamıştım? Elimi cebime soktum. Hayır, –zaten başka bir şey olması düşünülemezdi– mektup buradaydı. Ancak şimdi ne olduğunu anlıyordum. Birden uyandım. Masanın üzerindeki yeni bir mektuptu; daha sonra gelen ikinci bir mektup, gecikmiş bir başka mektup. Kusma,

eve döndüğümde bulmam için onu özellikle masanın üzerindeki termosun yanına koymuştu.

Yeni bir mektup! İki saat içinde ikinci bir mektup! Birden öfke ve kızgınlıktan kafamın alev alev yandığını, soluğumun kesildiğini hissettim. Bu böyle sürüp gidecekti, her gün, her saat yeni bir mektup gelecek, gece gündüz dur durak bilmeden mektuplar birbirini izleyecekti. Ona yazarsam, yanıt verecek; yazmazsam yanıt isteyecekti. Her gün, her gün benden bir şey isteyecekti. Bana aracılar gönderecek, telefonla ulaşmaya çalışacak, her adımımı, her yaptığımı izletecek, ne zaman nereye gittiğimi, kimle görüştüğümü, ne yaptığımı bilmek isteyecekti. Mahvolmuştum, bunun farkındaydım –beni rahat bırakmayacaklardı– cin, cin, o sakat, o ihtiyar cin! Bundan böyle asla özgür olamayacaktım; bu hırslı, bu umutsuz insanlar beni hiç rahat bırakmayacaklardı, ta ki aramızdan biri, onlar ya da ben bu anlamsız, uğursuz tutku yüzünden mahvoluncaya kadar...

Okuma onu, dedim kendi kendime. Hiçbir şekilde bugün okumamalısın. Seni etkilemesine izin verme. Bu ısrarlara, yalvarmalara dayanacak kadar güçlü değilsin, yıkılacaksın. En iyisi mektubu hemen yok etmek ya da hiç açmadan geri göndermek. Vahşi bir yabancının aşkının bilincine yerleşmesine, seni tutsak etmesine, vicdanını zorlamasına izin vermemelisin. Tüm Kekesfalvaların canı cehenneme! Kısa süre öncesine kadar onlardan hiçbirini tanımıyordum ve gelecekte de tanımak istemiyordum. Ancak birden başka bir düşünceyle ürperdim: Belki de yanıt vermediğim için dediğini yapmıştı. Belki de kendine zarar vermişti. Umudunu kaybetmiş, zavallı bir insan yanıtsız bırakılamazdı. Acaba hemen Kusma'yı uyandırıp rahatlatıcı bir yanıt, onu anladığımı belirten bir sözcük iletmeli miydim? Önemli olan herhangi bir suçu yüklenmemekti, suçlu olmaktan kaçınmaktı. He-

yecanla zarfı yırttım. Neyse, bu kez mektup kısaydı. Yalnızca bir sayfa, başlıksız on satır!

"Lütfen hemen ilk mektubumu yok edin. Delicesine davrandım, çıldırmış olmalıyım. Yazdıklarımın hiçbiri doğru değil. Yarın bizi ziyarete gelmenizi de *istemiyorum*. Lütfen *gelmeyin*. Sizin önünüzde kendimi bu kadar küçük düşürdüğüm için kendi kendimi cezalandırmalıyım. Yarın asla gelmemelisiniz, istemiyor ve bunu yapmanızı yasaklıyorum. Yanıt da vermeyin! Asla yanıt vermeyin! Muhakkak ilk mektubumu yok edin ve onda yazılı her sözcüğü unutun ve artık bunları düşünmeyin."

Düşünmeyin, sanki gerilen sinirler kolayca gevşetilebilir, arzu ve istekler kontrol altına alınabilirmiş gibi çocukça bir emir! Düşünmemek, dar bir odada dizginlerinden boşanmış ürkek atların acı veren nallarıyla başınızın üzerinde tepinmeleri gibi şakaklarınızda zonklarken, düşünmemek! Anılar en acı, en canlı görüntüleriyle gözlerinizin önünde birbirini izlerken, sinirleriniz boşalmak üzere olan bir yay kadar gerilmişken ve tüm duygularınız savunma ve karşı savunmaya yönelmişken, düşünmemek! Elinizde tuttuğunuz en iğneleyici sözlerle dolu mektuplar avcunuzu kor gibi yakarken ve siz bir bu mektubu bir diğerini alıp tekrar tekrar okuyup karşılaştırırken; gerek birinci gerekse ikinci mektubun her bir sözcüğü, sıcak bir damga misali beyninize kazınırken düşünmemek. Düşünmemek, tüm benliğinizle tek bir düşünceye takılmış, ondan başka bir şey düşünemez hale gelmişken: Nasıl kaçabilirim? Nasıl korunabilirim? Bu ihtiraslı zorlamadan, istemediğim bu coşkudan nasıl kurtulabilirim?

Düşünmemek – zaten sizin de istediğiniz budur. Işıkları söndürürsünüz, çünkü ışığın her şey gibi düşünceleri de uyandırıp gerçeğe taşıdığını sanırsınız. Karanlığa

sığınıp karanlığın kollarında saklanmak istersiniz. Daha rahat soluk almak için üzerinizdeki giysileri çıkarır; artık hissetmemek, biraz dinlenmek için kendinizi yatağınıza atarsınız. Ama düşünceler, onlar dinlenmek bilmezler; artık bitap düşmüş duygularınızın etrafında yarasalar kadar karmaşık ve gizemli şekilde kanat çırpar ve fareler kadar açgözlülükle kurşun kadar ağır yorgunluğunuzu kemirir, oyarlar. Ne kadar sakin yatarsanız, anılar o kadar huzursuzluk verici, karanlıkta gözlerinizin önünde uçuşan hayaller o kadar canlı, heyecanlandırıcı olurlar. Böylece yatamaz kalkar ve gözlerinizin önünden gitmek bilmeyen bu hayaletlerden kurtulmak için ışığı yakarsınız. Ama ışık yanar yanmaz gözünüze ilk çarpan, yine mavi zarf ve sandalyenin kenarına atılmış çay lekeli ceketiniz olur. Her şey size unutmak istediklerinizi anımsatmakta, sizi uyarmaktadır. Düşünmemek – sizin de istediğiniz budur ama bilinciniz buna izin vermez. Böylece odada bir aşağı bir yukarı dolaşır, dolabı, sonra birbiri ardından çekmeceleri açıp karıştırmaya başlarsınız, ta ki içinde uyku ilaçları olan küçük cam şişeyi bulana dek. Sonra yine kendinizi yatağa atarsınız. Ama kaçış olanaksızdır. Uykuda da karanlık düşüncelerin dinlenmek bilmez fareleri uykunun karanlık kabuğunu kemirir ve siz sabah uyandığınızda kendinizi vampirler tarafından kanı emilmiş biri gibi bitkin ve halsiz hissedersiniz.

Kalk borusunun huzuru; görev huzuru, bu rahat ve gönüllü tutsaklığın huzuru! Atının üzerinde durup diğerleriyle birlikte dörtnala koşmanın, sürekli olarak dikkat kesilmenin vereceği huzur! Emirlere uymak ve emir vermek! Üç, hatta dört saatlik eğitim; belki de kendi kendinden kaçıp kurtulmak için bir fırsat!

Önceleri her şey çok iyi gitti. Önümüzde –şans eseri– gerçekten zorlu bir gün vardı. Eğitim dönemi sonunda yapılan, her alayın atının yelesinden kılıcının kınına

kadar muntazam bir şekilde tek sıra halinde komutanların önünden geçtiği büyük resmî geçidin, manevranın tatbikatı yapılacaktı. Bu tür tatbikatlarda yapılacak çok iş olur: on, hatta yirmi kez yeni baştan başlamak ve her Macar erini göz önünde bulundurmak. Bu eğitim çalışmasında özellikle biz subayların dikkat kesilmesi gerekli, böylece ben de kendimi tamamen işime verip başka her şeyi unutabilirim. Tanrı'ya şükür!

Ancak atları biraz soluklandırmak için on dakikalık bir ara verince bakışlarım istemeden uzaklara gitti. Gri ufuk çizgisine kadar uzanan ekin dolu tarlalar, orakçılar ve çayırların gerisinde belli belirsiz dar, tuhaf yapılı bir kulenin gri silueti görülüyordu. Birden korkuyla irkildim – bu *onun* üzerinde teras olan kulesiydi. İşte yine aynı düşünce benliğimi ele geçiriyor, gözlerimi oraya dikmekten ve yine onu düşünmekten kendimi alamıyorum. Saat sekiz, hiç kuşkusuz çoktan uyanmış, beni düşünüyordu. Belki de yatağının başında duran babasına benden söz ediyor? Ya da belki Ilona'ya, sadık uşak Josef'e umutla beklediği haberi taşıyan bir mektup ya da not gelip gelmediğini soruyor? (Aslında belki de ona yazmam gerekirdi.) Belki de asansörle kulenin terasına çıkmış, aynen benim oraya baktığım gibi, o da korkuluklara dayanmış, gözlerini buraya, bana dikmişti. Orada birinin beni özlediğini, beni istediğini anımsamamla birlikte göğsümün yine sıkıştığını, acıma duygusunun o uğursuz pençesinin boğazıma sarılıp sıktığını hissetmeye başlıyorum. Bu arada eğitimin yeniden başlaması, her yönden talimatlar yağması, çeşitli grupların önceden belirlenmiş şekilde dizilmeleri ve bir kısmının dörtnala geçmesi beni pek ilgilendirmiyor, hatta "Sağa dön!" ya da "Sola dön!" gibi emirler verdiğimde bile kendimi orada hissedemiyorum. Bilinçaltım tamamen tek bir şeye, düşünmek istemediğim, hiç ama hiç düşünmek istemediğim bir şeye takılıp kalmıştı.

"Allah kahretsin! Bu ne rezillik! Basın geriye! Geri çekilin! Ayrılsanıza sersemler sürüsü!" Bu, avazı çıktığınca bağıran, öfkeden kıpkırmızı kesilmiş yüzüyle eğitim sahasının öte ucundan bize doğru at koşturan Albay Bubencic'ti! Üstelik albay haksız da değildi! Yanlış verilen bir emir yüzünden yan yana ilerlemesi gereken iki tabur, bunlardan biri benimki olmak üzere, dörtnala birbirlerinin üzerine koşmuş ve birbirlerine girip tehlikeli bir şekilde dağılmıştı. Kargaşadan dolayı atlardan bazıları ürküp şaha kalkmış, bir süvari eri düşmüş, atların nalları altında kalıp yaralanmış, astsubay ve erlerin bağırışları eğitim alanında inlemeye başlamıştı. Her yönden gerçek bir savaş alanını andırır şekilde at kişnemeleri, kılıç sesleri, inlemeler, çığlıklar, bağrışmalar duyuluyordu. Hemen olay yerine koşan subayların öncelikli olarak kargaşayı çözme çabaları ve tiz bir boru sesinin ardından tekrar düzen sağlandı ve taburlar yeniden önceki gibi sıralı düzenlerine geçirilebildi. O anda ortalığa dayanılmaz bir sessizlik hâkim oldu. Herkes hesap sorma zamanının geldiğinin bilincindeydi. Birbirine girmenin heyecanıyla hâlâ ağızları köpüren atlar, belki de binicilerinin sinirli ruh hallerini de hissederek titriyor, ürperiyorlardı. Tek bir çizgi gibi görünen miğferlerin titremesi, rüzgârda sallanan çelik telgraf tellerini anımsatıyordu. Albay bu gergin sessizliğin içinde ilerliyordu. Eyerinin üzerindeki oturuş şekli, üzengilerin gergin duruşu, kırbacıyla sürekli olarak çizmelerine vurması yaklaşan fırtınanın habercileriydi. Dizginleri hafifçe çekti. At durdu. Ardından tiz bir haykırma birdenbire tüm eğitim alanında yankılandı (bu, aniden düşen giyotin gibi bir şeydi): "Teğmen Hofmiller!"

O anda bütün bu olanlara bir anlam verebildim. Hiç kuşkusuz yanlış emir veren bendim. Dalgındım, düşüncelerim bambaşka bir yerdeydi. Beni perişan eden o kor-

kunç konuyu düşünüyordum yine. Her şeyin tek suçlusu bendim. Bunlardan yalnızca ben sorumluydum. Baldırlarımın hafif bir darbesiyle atım endişeyle bakan arkadaşlarımın önünden tırısta yürüyerek, taburun yaklaşık otuz metre kadar ilerisinde bekleyen albaya doğru ilerledi. Onun tam karşısında, kuralların gerektirdiği uzaklıkta durdum. Etrafta çıt çıkmıyor, en ufak bir hışırtı ya da soluk sesi bile duyulmuyordu. Bu ancak bir kurşuna dizme sahnesinde "Ateş!" emrinden hemen önce rastlanabilecek türde öldürücü bir sessizlikti. Herkes, hatta en toy Macar emir eri bile beni bekleyenlerin farkındaydı.

Ondan sonra olanları anımsamak bile istemiyorum. Gerçi albay bana ettiği hakaretlerin askerler tarafından duyulmaması için özellikle sert ama kısık bir sesle konuşmaya çalışıyordu, ama arada sırada kendini tutamayarak ettiği "Eşeklik bu!" ya da "Domuzlar bile senden daha iyi kumanda eder!" gibi küfürler derin sessizlikte tabanca sesi gibi patlıyordu. Ayrıca öfkeden ıstakoz gibi kızarmış suratı ve her hakaretten sonra kırbacını sinir içinde çizmesinin kenarında şaklatması da en arka sıralardaki askerlere bile ufak bir okul çocuğu gibi azarlandığımı anlatmaya yeterliydi. Hiddetten köpüren komutan beni yerin dibine sokarken, sırtımda yüz kadar meraklı belki de aşağılayıcı bakışın beni süzdüğünü çok iyi biliyordum. Aylardır hiç ama hiç kimse martıların neşe içinde, bilinçsizce uçuştuğu bu bulutsuz, pırıl pırıl haziran gününde benim azarlandığım şekilde azarlanmamış, rezil olmamıştı.

Dizginleri tutan ellerim sabırsızlık ve öfkeyle titriyordu. O anda atımı mahmuzlayıp oradan dörtnala uzaklaşmak isterdim. Ama kurallar gereği Bubencic'in sözlerini bitirmesini ve artık gitmemi, benim gibi zavallı bir küstah yüzünden tatbikatın yarıda kalmasına izin vermeyeceğini belirtmesine değin orada kıpırdamadan,

kaskatı olmuş halde beklemek zorundaydım. Ertesi gün benimle yeniden konuşacaktı, ama o gün için artık suratımı görmek bile istemiyordu. Bunun ardından kırbacıyla çizmesinin kenarına son bir kez vurup sert ve haşin bir sesle haykırdı: "Çekilin buradan!"

Yine de atımla yerime geri dönmeden önce elimi miğferime götürerek selam vermek zorundaydım. Oradan ayrıldığım sırada bakışlarım arkadaşlarımdan hiçbirininkiyle karşılaşmadı; hepsi çekingenlikle başlarını gözleri görünmeyecek kadar eğmişlerdi. Benden utanıyorlardı ya da en azından bana öyle geliyordu. Neyse, o anda verilen bir emir bu sıkıntı dolu dakikaları kısalttı. Bir boru sesinin ardından tatbikat yeniden başladı. Merasim duruşundan çıkılıp yeniden gruplar oluşturuldu. Ferencz bu kargaşadan yararlanarak –Niçin en aptallar genellikle en iyi niyetli kişiler oluyordu acaba?– atını yanıma yaklaştırdı ve fısıldadı: "Boşver, aldırma! Bu hepimizin başına gelebilirdi."

Ama zavallı dostum, bunun için yanlış zaman seçmişti. Sert bir ifadeyle, "Sen kendi işine bak!" diye haykırdım ve hemen arkamı dönüp uzaklaştım. O an yaşamımda ilk kez, insanın acıma duygusuyla karşısındakini istemeden de olsa ne denli incitip yaralayabileceğini tüm benliğimde hissettim. İlk kez ve belki de çok geç!

"Her şeye boşver! Her şeyi bırak gitsin!" diye düşünüyordum yeniden kasabaya dönerken. Gitmeli, çok uzaklarda bir yerlere gitmeliydim, beni kimsenin tanımayacağı tüm bunlardan bağımsız olabileceğim yerlere! Gitmeli, kaçmalı, kurtulmalıydım! Kimseyi görmek, kimse tarafından ilahlaştırılmak ya da aşağılanmak istemiyordum. İçimde yankılanan, "Gitmeliyim! Gitmeliyim! Gitmeliyim!" sesleri atımın ayak seslerine tempo

tutar gibiydi. Kışlaya varınca atımı süvarilerden birine bırakıp hemen avludan ayrıldım. Subay gazinosuna gitmeyecek, benimle dalga geçmelerine ya da bana acıyıp beni teselli etmeye çalışmalarına fırsat vermeyecektim.

Nereye gideceğimi bilmiyordum. Ne hedefim ne de herhangi bir kararım vardı. Her iki dünyamda da yerim yoktu, ne içerde ne de dışarıda. Nabzım her defasında "Git, git, git," diye tempo tutarak atıyor; şakaklarım "Gitmelisin, gitmelisin, gitmelisin," diye zonkluyordu. Gitmeli, bu şehirden, bu uğursuz kışladan uzaklara gitmelisin, kaçmalısın buralardan! Şehrin sıkıcı anacaddesini geç, ama uzaklara çok uzaklara doğru... Tam o anda arkamdan "Merhaba!" diye seslenen dost bir ses duydum. Birden olduğum yerde kalakaldım. Beni böyle dostça selamlayan kimdi? Sivil giyimli, iriyarı, ekose ceket ve kareli kasketli, binici pantolonlu biri! Onu daha önce gördüğümü anımsamıyordum. Bana tamamen yabancı olan bu adam, mavi giysili iki tamircinin üzerinde uğraştığı bir otomobilin yanı başında duruyordu. Belli ki şaşkınlığımı fark etmedi, caddeyi geçip bana doğru ilerledi. Bu daha önce hep üniformalı görmeye alıştığım Balinkay'dı.

"Yine bir karın ağrısı var!" diye söze başladı neşeyle arabasını işaret ederek. "Her yolculukta aynı şey! Bu aptal araçlarla güvenli bir yolculuk yapabilmemiz için en azından bir yirmi yılın daha geçmesi gerek! Atlarla yolculuk çok daha iyiydi, hiç değilse birbirimizin dilinden anlıyorduk."

Birden elimde olmadan bu yabancı adama karşı büyük yakınlık duyduğumu hissettim. Her davranışında ve sıcacık, neşeli bakışlarında yaşama hep iyi yönlerinden bakan, rahat insanların kendinden emin ifadesi gizliydi. Bu beklenmedik selamı duyduğum anda kafamda bir şimşek çaktı: Ona güvenebilirim! Kritik anlarda beynimiz nasıl olağanüstü bir hızla çalışır ve küçücük bir ana bir

sürü düşünce sığarsa, bu düşünceyi de uzun bir düşünme zinciri izledi: O bir sivil, yani kendi kendinin efendisi! O da aynen benim başıma gelenleri yaşamış. Ferencz'in kayınbiraderine yardım etti. Herkese severek yardım ediyor. Niçin bana da yardım etmesin? Göz açıp kapayana kadar aklımda uçuşan bu düşünceler zinciri kesin bir karara dönüştü. Cesaretimi toplayıp yanına gittim.

"Özür dilerim!" dedim. "Bana ayıracak beş dakikan var mı?" Pervasızlığım beni bile şaşırtmıştı.

Biraz duraksadıktan sonra beyaz dişlerini göstererek gülümsedi.

"Elbette sevgili Hoff... Hofff..."

"Hofmiller," diye tamamladım.

"Emrindeyim. Bir dosta ayıracak zamanın olmaması mümkün mü? Nasıl istersin, lokantaya mı gidelim, yoksa odama mı çıkalım?"

"Eğer sence de sakıncası yoksa, odaya gitmemiz iyi olacak. Yalnızca beş dakika! Fazla zamanını almayacağım."

"Ne kadar istersen. Zaten bu acemilerin arabayı tamir etmeleri daha en az yarım saat sürer. Yalnız yukarıyı pek rahat bulmayacağını belirteyim. Aslında hancı bana birinci kattaki en rahat odayı vermek istiyor, ama duygusal nedenlerle bir zamanlar kaldığım odadan bir türlü vazgeçemiyorum. Bir zamanlar burada... neyse şimdi bundan bahsetmeyelim."

Yukarı çıktık. Bu oda zengin bir adam için gerçekten çok mütevazıydı. Tek kişilik bir yatak ve pencerenin önüne konmuş iki hasır sandalye; ne bir dolap ne de koltuk. Balinkay altın sigara tabakasını çıkarıp bir sigara ikram ettikten sonra benim için konuya girmeyi son derece kolaylaştıracak şekilde sevecenlikle konuşmaya başladı:

"Evet, sevgili Hofmiller, sana nasıl yardımcı olabilirim?"

Lafı uzatmaya hiç gerek olmadığını düşünerek hemen konuya girdim:

"Senden bir konuda bilgi almak istiyordum, Balinkay. İstifa edip Avusturya'yı terk etmek istiyorum. Bu konuda bana bir yardımın olabilir mi?"

Balinkay birden ciddileşti. Yüz hatları gerildi. Elindeki sigarayı yere atıp söndürdü.

"Saçma – senin gibi bir delikanlı! Bunu nasıl düşünebilirsin? Çıldırdın mı?"

Birden bu konuda inat etme gereksinimi duydum. Daha on dakika öncesine kadar aklımdan bile geçirmediğim bu karar beynime iyice yerleşmişti.

"Sevgili Balinkay!" diye söze başladım belirgin bir kararlılıkla. "Lütfen benden açıklama yapmamı isteme. Kişi ne yaptığını ve ne yapması gerektiğini en iyi kendisi bilir. Dışardan bazı olayları anlamak, değerlendirmek çok güçtür. İnan bana, tüm yaşantıma bir çizgi çekmenin tam zamanı, şart bunu yapmam!"

Balinkay beni dikkatle inceledi. Bu konuda ciddi olduğumu anlamış olmalıydı.

"İşine karışmak istemem ama inan bana Hofmiller, bu konuda saçmalıyorsun. Ne yaptığını bilmiyorsun. Sanırım yirmi dört yirmi beş yaşlarındasın ve üsteğmen olmana çok kısa bir süre var. Bu çok önemli. Burada bir konumun, bir geleceğin var. Ancak başka bir yerde her şeye yeni baştan başlamak istediğin anda, inan bana dünyanın en sefil, en zavallı adamı bile senden üstün olur, çünkü o sırtında bizlerin kafalarının yıkandığı aptalca önyargıları taşımamaktadır. Bizim gibiler bir defa üniformalarını çıkardı mı, geçmişteki saygınlıktan, değerden hiçbir şey kalmaz. Senden rica ediyorum: Bu bataktan çıkmayı başarabilmiş olmam seni yanıltmasın. Bu ancak binde bir gerçekleşebilecek bir şanstı, o kadar. Tanrı'nın benim gibi yanında olup elinden tutmadığı diğerlerinin başla-

rına neler geldiğini, bugün nerede olduklarını ise bilmek bile istemiyorum."

Kararlılığından etkilenmemek olası değildi. Ancak yumuşamamam gerektiğini de hissediyordum.

"Bunları biliyorum," diye onayladım. "Bunun bir düşüş olacağının bilincindeyim. Ama gitmem gerek, başka şansım yok. Ne olur beni kararımdan geri döndürmeye çalışma. Çok özel biri olmadığımı, özel bir yeteneğimin filan da olmadığını biliyorum, ama eğer beni bir yere önerirsen, seni utandırmayacağıma söz veririm. Yardımına koştuğun ilk insan olmadığımı da biliyorum, Ferencz'in kayınbiraderine de yardımcı olmuştun."

Balinkay gülümseyip eliyle "boşver" anlamına gelen bir işaret yaptıktan sonra, "Jonas mı? Ah, lütfen, o kim oluyor ki?" dedi. "Küçük bir taşra memuru. Onun gibilere yardımcı olmak kolaydır. Olduğu yerden biraz daha iyi bir yere tayinini sağlarsın iş biter, kendini tanrı sanır. Nerede ömür tükettiği hiç fark etmez, daha iyisini görüp yaşamamıştır ki. Senin gibi üniformasının yakasına yıldız takılmış birine gelince, iş çok farklı, çok zor! Sevgili Hofmiller, devlette üst kademeler genellikle işgal edilmiştir ve bu kişiler ölmedikçe yerlerini bırakmak istemezler. Sivil yaşama gelince; en alt kademelerden, hatta işin bodrumundan başlamak gerekir."

"Benim için fark etmez."

Bunu çok aceleyle ve şiddetli söylemiş olmalıyım. Balinkay merak ve şaşkınlık dolu bakışlarla beni uzun uzun süzdü. Gözleri çok uzaklardan bakıyormuş gibiydi. Neden sonra sandalyesini benimkine yaklaştırıp elini koluma koydu.

"Bak sevgili Hofmiller, ben senin velin değilim; sana öğüt vermek, seni eğitmek gibi bir niyetim de yok. Ama bu seçimi yapmış biri olan bu arkadaşına inanmalısın: İnan bana bir anda tepetaklak olmak, en yukarılardan en

aşağılara, atının eğerinden pisliğin tam göbeğine düşmek çok zor ve insandan *çok* şeyler götürüyor... Bunu sana söyleyen, geçmişte günün birinde saat öğlen on ikiden gecenin karanlığına kadar bu odada oturup aynen senin gibi, 'Benim için fark etmez!' diyen biri. İstifa ettiğimde saatler gecenin tam yarısını gösteriyordu. Subay gazinosunda başkalarıyla karşılaşmak veya gündüz gözüyle sivil olarak sokaklarda dolaşmak istemiyordum. Bunun için bu odayı kiralamıştım. Bu odanın benim için neden önemli olduğunu sanırım artık anlıyorsundur. Garnizondan birinin beni gri spor ceketim ve melon şapkamla görüp acıyarak bakmaması için burada karanlığı bekledim. Burada, tam bu pencerenin dibinde oturup aşağıda dolaşanları, piyasa yapanları seyrettim uzun uzun. Aşağıda, üniformalarını taşımanın gururu içindeki arkadaşlarım dolaşıyorlardı; her biri küçük birer tanrı gibiydiler, kim olduklarının ve nereye ait olduklarının bilincindeydiler. O anda artık benim bu dünyada bir değerim olmadığını, pislikten başka bir şey olmadığımı hissettim. Üniformamla beraber kişiliğimi de çıkarıp atmış gibiydim. Hiç kuşkusuz şu anda saçmaladığımı, elbisenin mavi ya da siyah, hatta gri olmasının, elinde kılıç ya da şemsiye taşımanın fark etmeyeceğini düşünüyorsun. Ama bu düşüşün acısını bugün bile ben tüm benliğimde hissediyorum. İstasyonda beklerken önümden geçen iki Macar eri bana selam vermeye gerek bile duymadılar. Üçüncü mevki kompartımana valizimi kendim taşıdım, geveze köylü kadınların ve yorgun işçilerin arasında otururken kendimi çökmüş hissediyordum. Bu toplumsal mevki düşkünlüğünün saçmalık ve bir yerde haksızlık olduğunun bilincindeyim, ama ne yaparsın ki sekiz yıllık askerî hizmet ve dört yıllık askerî akademiden sonra bunlar insanın kanına işliyor. Kendini toplumca dışlanmış bir özürlü, bir sakat; yüzünde cüzam lekesi olan iğrenç biri gibi hissediyorsun. Tanrı insanı

bunları yaşamaktan korusun! Dünyanın tüm servetlerini ayağıma sereceklerini bilsem, bu odadan çıkıp sokak lambalarının ışığından bile kaçarak gizlice istasyona ulaşmaya çalıştığım o akşamı bir kez daha yaşamak istemem. Üstelik de bu henüz her şeyin başlangıcıydı."

"Ama Balinkay, ben de işte bu nedenlerle çok uzaklara, beni kimsenin tanımayacağı, burada olan hiçbir şeyin olmadığı yerlere gitmek istiyorum."

"Ben de aynı şeyi düşünmüş, kendimi aynı şekilde kandırmıştım. Her şeyden olabildiğince uzaklaşmak, her şeyin silinip bembeyaz boş bir sayfanın açılacağı yere gitmek. Gazetelerde sıkça bahsedildiği gibi ayakkabı boyacılığından ya da bulaşıkçılıktan milyoner olan insanların yaşadığı Amerika'ya gidebileceğimi düşünüyordum. Ama Hofmiller, oraya gitmek için de bir sürü paraya gerek var ve bunu başarmak bizim gibiler için çok zor, çünkü bizler başkalarının önünde eğilmenin ne demek olduğunu bilmiyoruz. Eski bir süvari subayı, o yıldızlı yakanın gücünü ensesinde hissetmediği zaman ne doğru dürüst ayakta durmayı ne de eskisi gibi konuşmayı başarabiliyor. En iyi arkadaşlarının ve yakınlarının yanında bile utanç içinde aptalca oturuyorsun ve iş bir şey istemeye geldi mi gururun ağzından çıkacak sözcüklere engel oluyor. Sevgili dostum, geçmişte o kadar çok şey yaşadım ki bugün bunları anımsamak bile istemiyorum. Aşağılandım, hakarete uğradım. Bunlardan şimdiye dek kimseye bahsetmedim."

Ayağa kalktı ve elbisesinin kolları sıkmış gibi kollarını hareket ettirerek birkaç adım attıktan sonra aniden geri döndü:

"Aslında bunları sana rahatlıkla anlatabilirim. Bugün artık olanlardan utanmıyorum. Ayrıca belki benim yaşadıklarım senin romantik düşüncelerinin değişmesi için de bir ışık olur."

Yeniden oturup yanıma daha da yaklaştı.

"Karımla Shepherds Oteli'nde nasıl tanıştığımı, dört ayak üstüne düşmemin öyküsünü hiç kuşkusuz sana da anlattılar, değil mi. Tüm alayların dilinde sakız olduğunu ve ellerinden gelse bir subayın inanılmaz yükselişi gibi bir başlıkla gazetelerde yayımlatacaklarını çok iyi biliyorum. Aslında yaşamöyküm hiç de anlatmaya değecek kadar parlak değil, anlatılanların içinde tek doğru olan, karımla Shepherds Oteli'nde tanıştığım. Ama onunla *nasıl* tanıştığımızı yalnızca ben ve o biliyoruz ve bunu kimseye anlatmadık; ne o ne de ben! Sana anlatmamın nedeni de bizim gibilerin avcuna fırsatların gökten zembille inmediğini göstermek... Neyse, kısa keseyim. Karımla tanıştığımda, lütfen şaşırma Shepherds Oteli'nde garsonluk yapıyordum; oda servisi yapan türde garsonlardan biriydim işte. Bu işi keyfimden yapmıyordum tabii, aptallığımdan, acınacak kadar deneyimsiz olduğumdan dolayı yapıyordum. Viyana'da kaldığım sefil pansiyonda tanıştığım bir Mısırlı, kayınbiraderinin Kahire'de Kraliyet Polo Kulübü'nde yönetici olduğunu, iki yüz kronluk bir komisyon karşılığında orada eğitmen olarak iş ayarlayabileceğini söylemişti. Bu iş bana çok çekici göründü, böylece iyi ve zengin bir çevreye girmiş olacaktım. Polo yarışmalarında hep birinci olurdum. Bana söz ettiği maaş ise, üç yıl dişimi sıktığım takdirde, sonrasında doğru dürüst bir yaşam kurmamı sağlayacak düzeydeydi. Üstelik Kahire buraya çok uzaktı ve poloyla ilgilenenler genellikle doğru dürüst insanlardı. Böylece mutlulukla bu öneriyi kabul ettim. Bu birkaç yüz kronu toparlayabilmek için kaç kapıyı çalmak zorunda kaldığımı ve en yakın bildiğim arkadaşlarımdan ne bahaneler, ne öğütler dinlediğimi anlatıp seni sıkmak istemiyorum. Ancak yolculuk ve hazırlıklar için de paraya gereksinimim vardı. Asillerin üye olduğu böyle bir binicilik kulübüne gitmek için

iyi bir binici kostümü ve bir frak almalıydım. İlk izlenim çok önemliydi. Kahire'ye vardığımda cebimde yalnızca yedi kronum vardı. Kraliyet Polo Kulübü'ne vardığımda kapıyı zenci bir uşak açtı. Ne Efdopulos adında birini ne de onun kayınbiraderini tanıdığını, eğiticiye filan gerek olmadığını, ayrıca zaten kulübün yakında kapanacağını söyledi. Buradaki Mısırlının dolandırıcının teki olduğunu anladın sanırım. Ne var ki ben de o kadar aptaldım ki adam benim iki yüz kronumla kayıplara karışmıştı ve ben yazışmaları, geldiği söylenen telgrafları görmek bile istememiştim. Ah sevgili Hofmiller, bizler bu gibi dolandırıcılıklarla, pisliklerle baş edecek şekilde yetiştirilmedik. Ayrıca tek çuvallamamın da bu olmadığını belirteyim. Ama bu defa darbeyi tam mideme yemiştim. Kahire gibi hiç bilmediğim, tek bir tanıdığımın olmadığı bir yerde cebimde yedi kronla kalakalmıştım. Bu sadece büyük değil, gerçekten çok pahalıya mal olan bir aptallıktı. Orada ilk altı gün nasıl yaşadığımı, ne yediğimi anlatmasam daha iyi; yaşadıklarıma nasıl dayanabildiğime kendim bile şaşırıyorum. Benim yerimde başka biri olsa doğruca konsolosluğa gidip sınırdışı edilmek için yalvarırdı. Ama asıl sorun da bu – bizim gibiler böyle bir şey yapamaz. Bizler konsolosluktaki bir bekleme odasında liman işçileri ve işten çıkarılmış aşçılar arasında bekleşip basit bir konsolosluk görevlisinin 'Baron Balinkay' adını okuduğu zamanki bakışlarına dayanamayız. Bunun yerine açlıktan ölmeyi bile yeğleyebiliriz. Bu kadar kötü durumdayken şans eseri Shepherds Oteli'nde bir kat hizmetlisi arandığını öğrenmemin benim için ne büyük bir mutluluk olduğunu düşün artık. Üstelik yepyeni bir frak elbisem de vardı. İlk birkaç günü ise binici kostümümü satarak geçirmiştim. Fransızcamın da iyi olması nedeniyle deneme koşuluyla işe alındım. Dışardan bakınca bu hiç de fena bir durum sayılmayabilir; gün bo-

yunca kolalı gömlek ve ütülü tertemiz elbiselerle hizmet etmek, şık bir görüntü! Ama oda hizmetlisi olarak üç kişiyle aynı odayı, üstelik de çatısı olmayan, damı geceleri sıcaktan cayır cayır yanan bir odayı paylaşmak; bütün gece milyonlarca sivrisinek ve pireyle savaştıktan sonra sabah bu kişilerle aynı teneke küveti sırayla kullanmak. Avcuna sıkıştırılan bahşişin bizim gibiler için avcu yakan bir kordan farksız olması da işin başka tarafı. Neyse, boşver gitsin, çok şey yaşadım ve neyse ki bunları aşmayı başardım. Şimdilik bunları bırakalım.

Karım konusuna gelince. O sırada o da henüz dul kalmış ve kız kardeşi ve eniştesiyle Kahire'ye gelmişti. Bu enişte sokakta her zaman rastlanan sıradan adamın tekiydi; iriyarı, şişman, yılışık ve kendini beğenmiş. Nedense benimle yıldızı bir türlü barışmamıştı. Belki ona göre fazla kibar olduğumdan, belki de önünde üç kuruş bahşiş için yerlere kadar eğilmediğimden. Neyse, bir sabah kahvaltıyı biraz geç getirmem üzerine bana deli gibi, 'Aptal adam!' diye bağırdı. Biliyor musun ki, insan bir kez subaylığı tatmışsa, böylesine bir hakarete katlanması olanaksızdır. O kadar kızmıştım ki hiç düşünmeden suratına bir yumruk indirmeye hazırdım. Ama son anda kendimi tuttum. Bu garsonluk işinin zaten tamamı yapmacık davranışlar üzerine kuruluydu, ciddiye alınacak bir tarafını bulamıyordum. Ayrıca bilmem anlayabilecek misin ama bir Balinkay olarak böylesine aşağılık bir peynir tüccarı tarafından hakarete uğramış olmaktan sadistçe bir zevk alıyor, kendi kendimi cezalandırdığımı düşünüyordum. Böylece hiçbir şey yapmadığım gibi ona hafifçe gülümsedim bile. Ama tabii biraz aşağılayarak, hani tepeden tırnağa süzerek. Herif bakışlarımı fark edince öfkeden bembeyaz oldu. Bir biçimde benim ondan üstün olduğumu hissetmişti çünkü. Bu arada ben hiçbir şey olmamış gibi sükûnet içinde odadan çıkmış, üstelik

de kapıda hafifçe eğilerek onunla alay etmiştim. Adamın öfkeden patlamasına ramak kalmıştı. Ama karım, yani şimdiki karım da o sırada oradaydı. Aramızda geçenler onu da şaşırtmış olmalıydı. Bana sonradan söylediğine göre, o zamana kadar benimle kimsenin bu şekilde konuşmaya cesaret edememiş olduğunu bakışlarımdan hemen anlamıştı. Arkamdan koridora gelip eniştesinin biraz sinirli olduğunu ve kusura bakmamamı söyledi. Hatta tüm gerçeği bilmen gerekirse, olayı kapatmak için avcuma bir banknot sıkıştırmayı bile denedi.

Ancak bu bahşişi de almamam onu ikinci kez şaşırtmıştı. Bir garson olarak davranışlarımda bir tuhaflık seziyordu. Aslında o sırada, bu paraya ihtiyacım yoktu; otelde çalıştığım birkaç haftada konsolosluktan dilenmeme gerek kalmadan eve dönebilecek kadar para biriktirmiştim. Ama yine de bilgi almak için konsolosluğa uğramam gerekiyordu. Ama şansa bak ki, kırk yıl düşünsen aklına bile gelmeyecek bir rastlantı kaderimin değişmesinde rol oynadı. Tam konsolosluğa girdiğim sırada, konsolos da bekleme salonuna indi. Büyük bir şanstı bu; konsolos defalarca jokey kulübünde yemek yediğim Elemér von Juhácz'tan başkası değildi. Hemen sarıldık ve beni kulüpte yemeğe davet etti. Ve yine şans eseri, bütün bunları sana anlatmamın nedeni bizim gibilerin başlarını pislikten çıkarmaları için şansın ne kadar sık yaver gitmesi gerektiğini görmen, neyse yine beklenmedik bir rastlantıyla orada şimdiki karımla karşılaştık. Elemér beni arkadaşı Baron Balinkay olarak tanıtınca kıpkırmızı kesildi. Tabii ki beni hemen tanımıştı ve bahşiş vermeye çalışmış olmaktan dolayı utanıyordu. Onun ne denli asil ve olgun bir insan olduğunu o anda anladım. Beni tanımamış numarası yapmaya filan kalkmadan, açık ve dürüst davrandı. Sonrası çok kısa sürede gelişti ve şimdi bunları anlatmama hiç gerek yok, yeri de değil. Ama

inan bana, olaylar her zaman bu kadar iyi gitmez; şans her zaman yardıma koşmaz. Şu anda sahip olduğum paraya ve kendisine rastladığım için sabah akşam Tanrı'ya binlerce kez teşekkür ettiğim karıma rağmen tüm bunları ikinci bir kez yaşamak istemezdim."

Kendime hâkim olamayarak elimi Balinkay'a uzattım.

"Beni uyardığın için çok teşekkür ederim. Şimdi beni bekleyen gelecek konusunda çok daha fazla bilgim var. Ama dediğim gibi – başka çarem yok. Gerçekten benim için bir iş ayarlayamaz mısın? Büyük işyerleriniz, iyi ilişkileriniz vardır."

Balinkay bir süre sustuktan sonra anlayışlı bir tavırla içini çekti.

"Zavallı dostum, gerçekten zor durumda olmalısın! Hiç korkma, seni sorgulayacak değilim, ne durumda olduğunu görebiliyorum. İnsan bir kez senin durumuna geldi mi nasihatler, fikrini değiştirmek için yapılacak her şey boştur. Bir arkadaş olarak sana yardım elimi uzatmalıyım, söylemeye bile gerek yok, bundan emin olabilirsin. Yalnız Hofmiller, senin de beni anlaman gerek. Seni hemen iyi ve itibarlı bir pozisyona yerleştiremem. Doğru dürüst hiçbir kuruluş böyle bir şeye fırsat vermez; tepeden inme birinin üstlerine yerleşmesi öfke yaratır ve bu da ne senin ne de benim isteyebileceğim sonuçları doğurur. En alt kademelerden başlaman, hatta belki de birkaç ay büroda masa başında oturup saçma sapan yazışmalarla uğraşman gerekecek. Sonra seni sömürgelerden birine iyi bir pozisyona göndeririz ya da başka bir şeyler ayarlarız. Dediğim gibi, bununla ilgileneceğim. Yarın karımla yolculuğa çıkıyoruz. On gün kadar Paris'te kalacağız, daha sonra birkaç gün Havre ve Anvers'e uğrayıp acenteleri denetleyeceğiz. Yaklaşık üç hafta sonra döneceğiz. Rotterdam'a döner dönmez sana mektup ya-

zacağım. Sakın endişelenme, verdiğim sözü unutmam. Balinkay'a güvenebilirsin."

"Biliyorum," dedim. "Çok teşekkür ederim."

Balinkay ses tonumdaki umutsuzluğun farkına varmış olmalıydı. Kendisi de benim durumumda aynı şekilde davranırdı kuşkusuz; çünkü ancak böyle bir şeyi yaşayan bu tonlamalardaki anlamı sezebilir.

"Yoksa... senin için çok geç mi olur?"

"Hayır," diye kekeledim. "Kesin olarak halledilecekse, değil tabii. Ama yine de..."

Balinkay biraz düşündü. "Bugün zamanın yok değil mi?.. Yani karım şu anda Viyana'da; işlerin sahibi o, ben değilim. Bu durumda son sözü de ancak o söyleyebilir."

"Yoo, aksine. Tamamen serbestim." Birden albayın o gün için yüzümü görmek istemediğini anımsadım.

"Çok iyi, o zaman en iyisi senin de benimle beraber arabayla gelmen olacak. Şoförün yanında boş yer var. Arkaya oturabileceğini söyleyemiyorum, çünkü önceden eski arkadaşım Baron Lajos ile eşini de alacağıma söz verdim. Saat beşte Bristol'de oluruz. Hemen karımla konuşup konuyu çözümlerim. Şimdiye kadar arkadaşlarımla ilgili olarak istediğim hiçbir şeyde beni kırmadı."

Elini sıktım. Merdivenlerden aşağı indik. Tamirciler mavi iş önlüklerini çıkarmışlardı bile. Araba hareket etmeye hazırdı. İki dakika sonra arabaya binmiş, karayolunda ilerliyorduk.

Hızın insan ruhunda da bedeninde de uyuşturucu, huzur verici bir etkisi vardır. Araba şehirden çıkıp tarlalar arasında ilerlemeye başlayınca yeniden rahatladığımı hissettim. Şoför arabayı oldukça hızlı kullanıyor, ağaçlar, telgraf direkleri, köylerdeki evler bir film şeridi gibi hızla akıp geçiyordu. Yol kenarındaki kilometre taşları okuma-

ya fırsat olmadan kayboluyor, yüzüme çarpan rüzgârın şiddetinden ne kadar hızlı gittiğimizi daha iyi anlıyordum. Ancak beni asıl şaşırtan yaşamımın akışındaki hızdı: Son birkaç saat içinde ne kadar önemli kararlar almıştım. Başka zaman olsa istekle istememek arasında gidip gelir, sayısız bahaneler yaratarak olumsuz duyguların karamsarlığına kapılır, karar almakta bocalayıp dururdum. İnsan yüreğinin en gizemli zevklerinden biri de budur; kararlarımızı gerçekleştirmeden önce kararsızlık yaşamaktan haz duyarız. Ancak bu kez her şey rüya gibi bir hızla gelip geçmişti. Hızla ilerleyen arabanın ardında köyler, yollar, ağaçlar ve çayırlar nasıl kayboluyorsa, o zamana dek yaşamımda olanlar, garnizon, kariyerim, arkadaşlarım, Kekesfalvalar, şato, odam, binicilik okulu ve her noktası ayarlanmış, garantili geleceğim bir anda geri dönüşü olmayacak şekilde silinip gidiyordu. Yalnızca bir tek saat tüm içdünyamın temelden değişmesine yetmişti.

Saat altı sularında Bristol Oteli'nin önünde durduk. Yolda çok sallanmış ve toz içinde kalmış olmamıza karşın, bu kız olağanüstü bir canlılık kazandırmıştı.

"Yukarı, karımın yanına böyle gelmemelisin." Balinkay bana bakarak gülümsedi. "Un çuvalına batmış gibi görünüyorsun. Belki de onunla yalnız konuşmam daha doğru; çok daha rahat olabilirim, ayrıca senin de utanıp sıkılman gerekmez. En iyisi senin lavaboya gidip elini yüzünü yıkayarak kendine çekidüzen vermen. Sonra bara geçip beni bekleyebilirsin. Birkaç dakikaya kalmadan aşağı inip sana bilgi veririm. Hiç endişelenme, her şeyi senin istediğin gibi ayarlamaya çalışacağım."

Gerçekten de beni fazla bekletmedi. Beş dakika sonra gülerek tekrar geldi.

"Dediğim gibi – her şey yolunda, tabii senin için de uygunsa! Düşünme süren sınırsız, istediğin anda vazgeçebilirsin. Karım, ona hayranım, gerçekten çok akıl-

lı bir insan, senin için en iyi çözümü önerdi. Doğruca gemiye alınacaksın; böylece hem iş yaptığımız ülkeleri tanımış hem de dillerini öğrenmiş olacaksın. İlk görevin envanter sorumlusunun yardımcılığını yapacaksın. Üniforman olacak, gemi subaylarıyla yemek yiyeceksin. Hollanda'yla Hindistan arasında gidip gelecek ve yazışmalarda yardımcı olacaksın. Daha sonra seni orada ya da burada daha iyi, istediğin bir göreve yerleştireceğiz, karım bunun için söz verdi."

"Çok teşekkür..."

"Teşekkür edecek bir şey yok. Sana elbette ki yardımcı olacaktım. Yine de Hofmiller, acele etme, ani bir öfkeyle geçmişini elinin tersiyle silip atma. Bana kalsa, hemen öbür gün gemiye çıkıp işe başlayabilirsin. Tabii önceden haber vermek şartıyla. Adını not etmesi için şirket müdürüne telgraf çekeceğim. Ama tabii konuyu yeni baştan düşünmen daha iyi olacak, seni şirket yerine orduda görmeyi tercih ederim, tabii bu benim düşüncem. Dediğim gibi, istersen gelip işe başlayabilirsin, yerin hazır. Ancak gelmediğin takdirde, seni kınayacak filan da değiliz. Neyse..." Elini uzattı. "Öyle ya da böyle, kararın ne olursa, bundan mutluluk duyacağımı bilmelisin. Haydi şimdi allahaısmarladık!"

Kaderin karşıma çıkardığı bu insana heyecan ve minnettarlıkla bakıyordum. O olağanüstü becerikliliğiyle beni işin en zor kısmından, iş aramanın, yalvarmanın, kararsız kalmanın acısını çekmekten kurtarmıştı. Artık benim işim, yalnızca formalite kısmını halletmem yeterli olacaktı: İstifa mektubumu yazacak, özgür ve her şeyden kurtulmuş olacaktım.

İstifamı yazacağım "resmî kâğıt" tüm boyutları milimi milimine belirlenmiş, hiç değişmeyen formatta bir

kâğıttı. Avusturya sivil ve askerî yönetimindeki en vazgeçilmez ayrıntı, hiç kuşkusuz bu kâğıttı. Her dilekçe, her evrak, her iş müracaatı ya da istifa özenle kesilmiş bu kâğıtla yapılır; böylece resmî işlemler kolayca özellerden ayrılırdı. Bürolarda saklanan bu milyonlarca, milyarlarca kâğıt belki de bir gün Habsburg Hanedanı'nın yaşam ve çöküş öyküsünün tek güvenilir kaynağı olacaktır. Bu düzgün beyaz kâğıda yazılmayan hiçbir dilekçe işleme alınmazdı. Bu nedenle ilk iş olarak en yakındaki tütüncü dükkânına gittim ve bu kâğıtlardan iki adet, alta koyup düzgün yazmayı sağlayan bir adet çizgili kâğıt ve bir de zarf aldım. Daha sonra Viyana'da en ciddisinden en basitine her tür işin halledildiği kafelerden birine girdim. Yirmi dakika sonra, saat tam altıda istifam yazılmış olacak ve o andan itibaren özgür, yalnız ve yalnız kendine karşı sorumluluğu olan biri olacaktım.

O zamana kadar yaşamımın en önemli kararı olan bu heyecanlı olaylarla ilgili en ufak bir ayrıntıyı bile halen dün gibi hatırlıyorum. Ring Caddesi'ne özgü kafelerden birinde cam kenarındaki yuvarlak mermer masa, kâğıdı üzerinde özenle açtığım evrak çantam, ortadan katladığım kâğıdın kat yerinin düzenli olması için bıçakla üzerinden geçmem, hepsi aklımda. Lacivert mürekkebin biraz solgun rengini halen bir fotoğraf netliğinde gözlerimin önünde görüyor, ilk harfe gösterişli bir görünüm kazandırmak için titreyen elimin bileğinden hafifçe oynamasını hissediyorum. Son askerî eylemimi kusursuz bir doğrulukta yapmaya büyük özen gösteriyordum. İçeriğin zaten önceden belirlenmiş kalıplara uygun olması gerektiği için, bu evraka ancak olağandışı temizliği ve elyazısının güzelliğiyle şölensi bir anlam kazandırabilirdim.

Ancak daha ilk satırları yazarken tuhaf bir düş beni rahat bırakmamaya başladı. Ara verip düşünmeye başladım: Ertesi sabah istifam kışla sekreterliğine ulaştığında

neler olacağını gözümde canlandırmaya çalışıyordum. Hiç kuşkusuz sekreterlikteki çavuşun şaşkınlık dolu bakışlarının ardından büroda çalışan yazmanlar arasında fısıldaşmalar başlayacaktı. Bir teğmenin istifası günlük olaylardan sayılamazdı. Daha sonra istifa evrakı odadan odaya dolaşacak, sonunda albaya ulaşacaktı. Onun hipermetrop gözlerinin önüne okuma gözlüğünü yerleştirişini, daha ilk sözcüklerde şaşkına dönüp öfkeyle masayı yumrukladığını görür gibi olmuştum. Aşağılık adam, emrindekileri yerin dibine batırdıktan sonra, ertesi gün argoyla karışık birkaç sözcükle öfkesinin geçtiğini belirtince onların sevinçle kuyruk sallamalarına o kadar alışıktı ki, farklı bir şeyin olabileceğini düşünemezdi bile. Ancak bu kez baltayı taşa vurduğunu, küçük Teğmen Hofmiller'in kolayca azarlanacak insanlardan olmadığını anlayacaktı. Daha sonra Teğmen Hofmiller'in çekip gittiği alayda duyulduğunda ise kırk elli kişi birden şaşkınlıktan donup kalacaktı. Arkadaşlarıma gelince; onların her biri de, "Vay be, ne adammış!" diyeceklerdi. "Ne gururlu çocukmuş!" Albay Bubencic de hiç kuşkusuz çok huzursuz olacaktı. Bildiğim kadarıyla şimdiye dek alayda hiç kimse benim kadar onurlu bir şekilde, yalnızca gururu kırıldığı için istifa edip gitmemişti.

Bunları hayal ederken tuhaf bir mutluluk duyduğumu itiraf etmekten utanmıyorum. Tüm davranışlarımızda kendini beğenmenin hiç de küçümsenemeyecek bir rolü vardır. Özellikle de zayıf kişilikler dışarıya karşı kendilerini güçlü, cesur ve kararlı gösterecek şekilde davranmak çabasındadırlar. Yaşamımda ilk olarak arkadaşlarıma saygın, adam gibi bir adam olduğumu kanıtlama olanağı buluyordum. Son yirmi satırı giderek artan bir hız ve enerjiyle yazdım. Başlangıçta yalnızca kızgınlıkla alınan bu karar birden kişisel bir zevke dönüşmüştü.

İmzayla birlikte bu iş de bitecekti. Saate gözucuyla

bir bakış attım: Altı buçuk! Garsonu çağırıp parayı ödeme zamanı. Daha sonra üniformamla son bir kez Ring Caddesi'nde dolaşmalı ve son trenle yuvaya dönmeli! Yarın sabah istifamı vereceğim ve böylece geri dönülmez bir şekilde yeni bir yaşam başlayacak!

Resmî kâğıdı alıp önce enine, sonra da boyuna katladım ve kader çizgimi değiştirecek bu kâğıdı özenle ceketimin iç cebine yerleştirmek istedim. Ve işte o anda beklenmeyen oldu!

Olan şuydu. Sevinçle (bitirilen her iş kişide belirli bir mutluluk yaratır) ve kendinden emin bir halde, oldukça kalın bir hal alan zarfı ceketimin iç cebine yerleştirmeye çalıştığım o anda, orada hışırtılı bir direnç hissettim. Önce bunun ne olduğunu kavrayamayıp hırsla elimi cebime soktum. Ancak aynı anda parmaklarım dehşetle geri çekildiler; sanki ben henüz hatırlamadan onlar o unutulmuş şeyi hatırlamışlardı. Bunlar Edith'in mektuplarıydı, bir gün önce yazdığı birinci ve ikinci mektup!

Bu gerçeği anımsayınca hissettiklerimi tam anlamıyla tanımlamam olanaksız. Sanırım bu, dehşetten çok, tanımlayamadığım bir utanç duygusuydu. O anda gözlerimin önündeki perde aralandı ya da içinde kaybolduğum sisler arasından çıkmayı başardım. Birdenbire son birkaç saat içinde yaptığım ve düşündüğüm hiç ama hiçbir şeyin doğru olmadığını anladım: ne azarlanmaktan duyduğum utanç ne de kahramanca istifadan duyduğum gurur! Birdenbire kaçıp gitmek istememin nedeni ne albayın beni azarlaması (sonuçta bu her hafta olan olaylardandı) ne de arkadaşlarım karşısında küçük düşürülmüş olmamdı. Gerçekte Kekesfalvalardan kaçıyordum; onları aldatmış olmaktan, sorumluluktan kaçıyordum. İstemediğim halde bana âşık olunmasına dayanamadığım için

buralardan uzaklara gitme arzusu duyuyordum. Nasıl ölüme mahkûm bir hasta aniden bastıran bir diş ağrısıyla gerçek ölümcül hastalığını unutursa, ben de gerçekte bana acı veren, bir alçak gibi davranmama, kaçmak istememe neden olan gerçeği unutmuş (ya da unutmak istemiş) ve bunun yerine eğitim sahasındaki anlamsız bir beceriksizliği kaçıp gitmemin bahanesi olarak kabullenmiştim. Ancak şimdi gerçeği görüyordum: Bu asla kırılan onurum nedeniyle katlandığım kahramanca bir veda değildi. Bu alçakça, zavallıca bir kaçıştı!

Ancak insan bir kere bir şey yaptığı zaman ondan dönmek zordur. Bir defa istifa mektubumu yazmış olduğum için artık geriye dönmeyi düşünmek bile istemiyordum. "Kahretsin, onun orada beni bekleyip yalvarmasından, acı çekmesinden bana ne?" diye düşünüyordum öfkeyle. "Beni yeterince kızdırıp şaşkına çevirmediler mi? Yabancı biri bana âşık olmuşsa, bundan bana ne? Milyonlarıyla nasıl olsa başka birini bulur, hem bulmasa bana ne, bu benim sorunum değil ki. Her şeyden vazgeçmem, üniformamı çıkarıp atmam yetmez mi? Ben doktoru değilim ki...

Bu "doktor" sözcüğüyle düşüncelerim, ani dur sinyaliyle duran bir makine gibi ansızın durdu. "Doktor" sözcüğü aklıma Condor'u getirmişti. Ancak aynı anda içimden bir ses, "Bu onun işi! Onun sorunu!" dedi. "Hastaları tedavi etmek, iyileştirmek için para alıyor. Edith de onun hastası, benim değil. Her şeyi nasıl karıştırdıysa öyle çözsün. En iyisi hemen ona gidip bu oyundan çekildiğimi söylemek!"

Saatime baktım. Yediye çeyrek vardı. Trenim akşam onda kalkıyordu. Yeterince zamanım vardı, zaten ona ayrıntıları açıklamam da gerekmezdi. Yalnızca benim için konunun bittiğini söylemem yeterliydi! Peki ama nerede oturuyordu? Bana söylememiş miydi, yoksa unutmuş

muydum? Yine de bir pratisyen doktorun telefon rehberinde hiç kuşkusuz adresi olmalıydı. Hemen karşıdaki telefon kulübesine gidip telefon rehberini karıştırmalıydım! Be... Bi... Bu... Ca... Co... İşte hepsi burada, Condorlar, Condor Anton, tüccar; ... Condor Doktor Emmerich, pratisyen doktor, VIII., Floriani Caddesi, No: 97; sayfada başka doktor da yoktu. Bu, o olmalı! Dışarı çıkarken bu adresi birkaç defa tekrarladım, yanımda kalem de yoktu, telaştan her şeyi unutmuştum. Hemen bir fayton çevirip araba lastik tekerleri üzerinde yavaşça ilerlerken ben de planımı kurmayı sürdürdüm. "Kısa konuşmak ve kararlı olmak önemli! Kararsız olduğum izlenimi uyandırmamalıyım. Ona Kekesfalvalar yüzünden kaçtığımı sezdirmemeli, ayrılığımı kaderin bir gereği olarak göstermeliyim. Aylardır bir haber beklediğimi, ancak bugün Hollanda'dan bu kaçırılmayacak iş önerisinin ulaştığını söyleyebilirdim. Eğer ayrıntılara girip sorular soracak olursa da kısa kesip açıklama yapmamalıydım. Sonuçta o da bana her şeyi söylemiyordu ki! Artık başkalarını gereğinden fazla önemsemekten vazgeçmeliyim."

Araba durdu. Acaba arabacı yanıldı mı, yoksa ben mi telaştan yanlış adres vermiştim? Condor'un böylesine sefil bir yerde oturması olası mıydı? Yalnızca Kekesfalvalardan bile dünyanın parasını alıyor olmalıydı; ayrıca saygın hiçbir doktor böyle sefil bir barınakta oturmayı göze alamazdı. Yoo hayır, işte burada oturuyordu, kapıdaki tabelada onun adı vardı: "Doktor Emmerich Condor; ikinci avlu, üçüncü kat. Muayene saatleri: İkiyle dört arası!"

İkiyle dört arası mı? Saat şimdiden yediydi. Ne olursa olsun benimle konuşacağından emindim. Hemen faytonun ücretini ödedim ve düzensiz kaldırım taşlarıyla döşeli avluyu geçtim. İyice eskimiş, yıkık dökük merdivenden yukarı çıktım. Duvarların badanaları dökülmüş,

üzerlerine çeşitli yazılar, resimler kazınmıştı. Her yönden kötü yemek kokuları ile iyi kapatılmamış klozetlerden tuvalet kokuları duyuluyordu. Kirli sabahlıkları içinde koridorda dedikodu yarıştıran kadınlar yeni bastırmaya başlayan karanlıkta sıkıntılı bir tavır içinde önlerinden geçip mahmuzlarını şakırdatan süvari subayını endişeyle süzdüler.

Sonunda üçüncü kata ulaştım. Yine uzun bir koridor; sağlı sollu kapılar ve bir de tam karşıda, koridorun başında bir kapı vardı. Tam doğru kapıyı belirlemek için bir kibrit yakmaya niyetlendiğim anda, soldaki kapıdan çok kötü giyimli bir hizmetçi kız elinde boş bir bira kupasıyla çıktı. Akşam yemeği için bira almaya gidiyor olmalıydı. Ona Doktor Condor'u sordum.

"Evet, burada oturuyor!" diye mırıldandı belirgin bir Çek aksanıyla. "Ama henüz gelmedi. Meidling'e gitti, daha dönmedi. Biraz sonra burada olur. Saygıdeğer bayana akşam yemeğine mutlaka döneceğini söyledi. İçeri girip bekleyebilirsiniz."

Düşünmeme fırsat vermeden beni içeri aldı. Burası eski tahta bir vestiyerden başka eşya bulunmayan bir antreydi. "Eşyalarınızı buraya bırakabilirsiniz!" diye işaret ettikten sonra biraz daha iyi döşenmiş sayılabilecek bekleme odasına giden kapıyı açtı. Burada küçük sayılabilecek bir masanın etrafında beş kadar sandalye ve sol duvarda içi kitaplarla dolu eski bir kütüphane vardı.

"İşte şuraya oturabilirsiniz," dedi hafif kibirli bir sesle. Hemen anlamıştım. Condor'un hastaları genellikle yoksul kişilerdi. Zengin hastalara ise özel bir ilgi gösteriliyordu. İlginç bir insan, çok ilginç bir insan diye düşündüm. İsteseydi yalnızca Kekesfalva'dan alabilecekleriyle bile zengin olması işten bile değildi.

Bekliyordum. Bu doktor muayenehanelerindeki olağan, sinirli beklemelerden farksızdı. Huzursuzluğunuzu

meşgul bir adam görüntüsü vererek belli etmemeye çalıştığınız, bu amaçla eski dergileri birbiri ardından karıştırıp okumadan bir kenara koyduğunuz türde bir bekleme! Durmadan ayağa kalkıp yeniden oturduğunuz, sabırsızlık içinde saate bakıp her dakikayı ayrı ayrı, yedi on iki, yedi on üç, yedi on dört, yedi on beş diye sayıp hipnotize olmuş gibi durmadan muayene odasının kapısına baktığınız türde bir bekleme. Sonunda, saat yedi yirmiyi gösterdiğinde daha fazla beklemeye sabrım olmadığını fark ettim. Oturmaktan iki sandalyeyi iyice ısıtmıştım bile. Ayağa kalkıp pencereye yaklaştım. Aşağıdaki avluda, yaşlı, kamburu çıkmış bir adam –hayatını hamallıkla kazanıyor olmalıydı–, el arabasının tekerlerini yağlıyordu. Aydınlık mutfak pencerelerinden birinin gerisinde bir kadın ütü yapıyor, bir diğerindeyse kadının teki lavabo teknesinde çocuğunu yıkıyordu. Hangi katta olduğunu tam olarak kestiremediğim bir yerde, tam üstümde ya da altımda bir yerlerde biri, piyanoda durmadan aynı gamı tekrarlıyordu. Yeniden saate baktım; yedi yirmi beş, yedi otuz. Niçin hâlâ gelmemişti? Daha fazla beklemeye sabrım yoktu, bekleyemeyecektim. Beklemenin sinirlerimi bozduğunu, kendime güvenimi, kararlılığımı yitirmeme neden olduğunu hissediyordum.

Sonunda, bitişikte bir kapının açıldığını duyarak rahat bir soluk aldım. Hemen kendime çekidüzen verdim. Onun karşısında rahat ve kararlı görünmeliyim, diye tekrarladım kendi kendime. Ona kayıtsız bir tavırla, yalnızca veda etmek için geçerken uğradığımı söyleyecek, ondan en kısa zamanda Kekesfalvalara giderek onları gidişimden haberdar etmesini isteyecektim. Eğer üzülüp ayrıntı isterlerse onlara Hollanda'da çok iyi bir iş bulduğumu ve hemen işbaşı yapmak üzere istifamı vermem gerektiğini iletmesini rica edecektim. Hay Allah! Neden hâlâ gelmiyor, bekletiyordu? Bitişikte bir sandalyenin

çekildiğini duyuyordum. Yoksa bu aptal hizmetçi parçası benim beklediğimi haber vermeyi mi unutmuştu?

Dışarı çıkıp kıza kendimi anımsatmayı düşündüm. Ancak birden durakladım. Bitişikteki Condor olamazdı. Onun ayak seslerini tanıyordum. Ona eşlik ettiğim o geceden, onun kısa bacakları, gıcırdayan ayakkabılarıyla ağır ağır, her adımında üzerine basa basa yürüdüğünü biliyordum. Yan odadan gelen ayak sesleri ise çok farklıydı; her kimin ise, bu adımlar bir yaklaşıp bir uzaklaşıyordu ve bunlar ayağını hafiften sürüyen birinin çekingen, tereddütlü adımlarıydı. Yan taraftan gelen bu ayak sesleriyle neden bu kadar ilgilendiğimi, heyecanlanıp kulak kesildiğimi bilemiyorum. Bana öyle geliyordu ki bitişikteki insan da aynen benim gibi endişeli ve huzursuzdu. O anda kapıda hafif bir hışırtı duydum. Biri kapının tokmağıyla oynuyor olmalıydı. Gerçekten de tokmak hareket etmişti. Alacakaranlıkta kapının pirinç tokmağı hafifçe kımıldadı ve kapı biraz aralandı. Belki de bu hava akımının sonucuydu. Rüzgârdan olmalı, dedim kendi kendime, normal bir insan kapıyı böylesine yavaş aralamazdı. Olsa olsa tereddüt içindeki bir hırsız böyle gelebilirdi. Ancak yanılmıştım. Kapı giderek daha fazla aralandı. Dışarıdan biri kapıyı yavaşça, dikkatle açıyor olmalıydı. O anda karanlıkta kapıda bir insan silueti göründü. Bakışlarım donakalmıştı. Aynı anda kapının aralığından bir kadın sesi duyuldu:

"Orada... kimse var mı?"

O anda kelimeler boğazıma tıkandı. Böyle bir şeyi yalnızca bir tür insanın sorabileceğinin bilincindeydim: Bir körün! Yalnızca kör insanlar böylesine tereddütlü, böyle ayaklarını sürüyerek yürür ve böylesine ürkek, endişeli bir ses tonuyla konuşurlardı. Aynı anda kafamda bir şimşek çaktı. Anımsamıştım. Kekesfalva, Condor'un kör bir hastasıyla evlendiğini söylememiş miydi?

Bu o olmalıydı! Kapının aralığında durup orada olduğumu fark etmediği için bunu soran bu kadın ancak onun karısı olabilirdi. Gözlerimi iyice bastıran karanlığa alıştırmaya çaba harcayarak, kapı aralığındaki gölgeyi gölgeler arasından tam olarak seçmeye çalıştım. Bu, gri dağınık saçlı, zayıf, bol sabahlık giymiş bir kadın siluetiydi. Aman Tanrım, hiçbir çekiciliği olmayan bu çirkin kadın mı Condor'un karısıydı? Tamamen cansız gözlerle sana baktığını hissetmek, ama seni görmediğini bilmek korkunç bir şeydi. Başını hareket ettiriş şeklinden, göremediği odada yabancı birini bulmak için tüm duyularıyla çabaladığı anlaşılıyor, bu çaba zaten çirkin olan büyük yayvan ağzının daha da itici görünmesine yol açıyordu.

Bir an için hiç ses çıkarmadan öylece kaldım. Daha sonra ayağa kalktım ve hafifçe eğilip selam verdim. Bir körün karşısında eğilmenin hiçbir anlamı olmadığını bilmeme rağmen kendimi eğilmekten alıkoyamamıştım. Kekeledim:

"Doktoru... dok... to... ru bekliyordum da..."

Şimdi kapıyı tam olarak açmıştı. Sol eliyle karanlık odada tutunacak bir dayanak ararmışçasına kapının tokmağına tutunmuştu. Sonra elleriyle etrafı yoklayarak ilerledi. Donuk bakışlı gözlerinin üstündeki kaşları yay gibi gerilmişti. Çok daha farklı, sert bir sesle azarladı:

"Muayene saati bitti. Eve dönen insanın doktor da olsa yemek yiyip dinlenmeye hakkı vardır. Yarın gelemez misiniz?"

Her kelimede yüz ifadesi biraz daha sertleşiyor, huzursuzluğu artıyordu. Kendine hâkim olmakta zorlandığı anlaşılıyordu. İsterik biri, diye düşündüm. Onu kızdırmamalı! Aptalca olmasına rağmen yeniden boşluğa eğilerek mırıldandım:

"Özür dilerim, saygıdeğer hanımefendi... Saygıde-

ğer doktorun akşamın bu geç saatinde beni muayene etmesini tabii ki beklemiyorum. Ona yalnızca bir bilgi iletmek istiyordum... Hastalarından biriyle ilgili..."

"Hastaları... hep hastaları!" Kızgın ses tonu ağlamaklı bir hal almıştı. "Dün akşam bir buçukta biri gelip onu aldı ve hastaya götürdü, bu sabah da yedide. Muayene saati biter bitmez de gitmesi gerekti, hâlâ da dönmedi. Onu rahat bırakmazlarsa yakında kendisi hastalanıp yatağa düşecek. Artık yeter! Muayene saatinin bittiğini söyledim. Saat dörtte bitti. Çok istiyorsanız ona bir not bırakabilirsiniz. Ya da acilse başka bir doktora gidin. Şehirde yeterinden fazla doktor var; her köşede bir tane bulabilirsiniz."

Bana doğru yaklaştı. Fal taşı gibi açılmış gözlerin beyaz cam bilyeler gibi parladığı bu öfkeli yüz ifadesinden ürktüm ve sanki suçumun farkındaymışçasına birden geri çekildim.

"Size gitmenizi söyledim, gidin! Defolun! Onu rahat bırakın, bırakın da o da diğer insanlar gibi yemeğini yiyip uyuyabilsin. Hepiniz onun yakasına yapışmayı bırakın artık! Sabah akşam, bütün gün, yalnızca hastalar, hastalar; onlar için koşuşup duruyor, kendini harap ediyor; hem de bir hiç uğruna. Onun zayıf olduğunu fark ettiğiniz için ona yapışıyor, peşini bırakmıyorsunuz... Çok kötü, çok acımasızsınız; hepiniz ama hepiniz öylesiniz. Yalnızca *sizin* hastalığınız, yalnızca *sizin* dertleriniz, başka bir şey bilmiyorsunuz. Buna dayanamıyorum ve artık izin vermek de istemiyorum. Size gitmenizi, defolup gitmenizi söyledim. Onu rahat bırakın, evde geçireceği şu birkaç akşam saatini huzur içinde geçirme fırsatı tanıyın."

Bu arada etrafı yoklayarak masaya ulaşmıştı. İçgüdüsel olarak nerede olduğumu aşağı yukarı saptamış olmalıydı; gözlerini sanki beni görüyormuşçasına tam

üstüme dikmişti. Öfkesinde öylesine haklı ve aynı zamanda öylesine hastalıklı bir çaresizlik ifadesi vardı ki, ister istemez utandığımı hissettim.

Özür dileyen bir sesle yanıt verdim: "Beni bağışlayın, hanımefendi... Saygıdeğer doktorun dinlenmesi gerektiği konusunda size tamamen hak veriyorum... Zaten benim amacım da onu uzun boylu rahatsız etmek değil... Ona yalnızca bir mesaj yazıp bırakmama izin verirseniz... ya da belki yarım saat kadar sonra telefonla arasam daha iyi mi olur?"

"Hayır! Hayır!" diye haykırdı kızgın bir sesle. "Hayır! Hayır! Telefon etmeyin. Zaten bütün gün telefon hiç susmuyor; herkes ondan bir şeyler istiyor, derdini anlatıyor, çaresini soruyor. Ağzına attığı lokmayı çiğnemeye bile fırsat bulamadan kalkıp telefona koşması gerekiyor. Yarın muayene saatinde gelmenizi söyledim size, sonunda ölüm yok ya! Bu kadar da aceleniz olamaz. Onun da dinlenmesi gerek. Haydi artık gidin... Size gitmenizi söyledim. Defolun!"

Kör kadın öfkeyle sıktığı yumruklarıyla etrafı yoklayarak sarsak adımlarla bana doğru geliyordu. Bu korkunç bir durumdu. Bir an sonra gergin elleriyle beni yakalayacağı hissine kapıldım. Ancak o anda dışarıda ev kapısının açıldığını, sonra da kilidin kapandığını duydum. Bu Condor olmalıydı. Kadın hemen irkilerek kulak kesildi. Birden tavrı değişti. Tüm vücudu titremeye başladı. Yumruklarını açıp ellerini yalvarırcasına kenetledi.

"Ne olur onu alıkoymayın!" diye fısıldadı. "Ona bir şey söylemeyin. Bütün gün dışarıdaydı, ne kadar yorgun olduğunu düşünün... Lütfen saygı duyun! Ona da acımalısınız..."

O anda kapı açıldı ve Condor içeri girdi.

İçinde bulunulan durumu ilk bakışta anladığı belliydi. Ancak bir an bile kontrolünü yitirmeden, en gergin olduğu durumlarda bile takındığı vurdumduymaz tavrıyla konuşmaya başladı:

"Teğmeni yalnız bırakmamış olman çok güzel. Ne kadar iyisin, Klara!

Aynı anda doğruca kör kadının yanına gitti ve onun karışık gri saçlarını okşadı. Bu okşamayla kadının ifadesi tamamen değişti. Büyük, geniş dudaklı ağzına az önce yerleşmiş olan korku ifadesi, bu okşamanın etkisiyle yumuşadı ve kocasını yanında hisseder hissetmez genç bir gelininki gibi savunmasız, utangaç bir gülümsemeye dönüştü. Geniş alnı vuran ışıkla parlıyordu. Biraz önceki hiddetin ardından gelen bu huzur ve güvenlik duygusu tanımlanacak gibi değildi. Kocasının yanında olmasının verdiği mutluluk benim oradaki varlığımı unutturmuşa benziyordu. Elleriyle bir süre için boşluğu yokladıktan sonra Condor'un ceketine ulaşınca sevinçle tekrar tekrar adamın kolunu okşamaya başladı. Condor, eşinin yakınında olmasını istediğini anlayarak yaklaştı ve kadın da yorgunluktan bitap düşmüş bir halde bütün ağırlığıyla doktora yaslandı. Condor gülümseyerek kolunu eşinin boynuna attıktan sonra, beni dikkate almadan yineledi:

"Çok iyisin, Klara!" Bu sözleri söylerken sesiyle eşini bir anlamda şımartıyor, okşuyordu.

"Çok affedersin!" diye söze karıştı biraz önceki öfkesi tamamen kaybolmuş olan kadın. "Beyefendiye onunla konuşmadan önce yemek yemen gerektiğini belirtmem gerekiyordu. Çok acıkmış olmalısın. Bütün gün dışarıda koşuşturdun. Üstelik de bu arada en az on beş yirmi defa telefon edip seni sordular... Çok affedersin, bu beye yarın gelmesini söyledim, ama..."

"Bu defa," diyerek güldü Condor ve yeniden karısının saçlarını okşayarak açıkladı (güldüğü için karısı kı-

rılmasın diye bunu yaptığını hemen anlamıştım): "Onu başka güne ertelemek düşüncesinde yanılmışsın, tatlım. Teğmen Hofmiller çok şükür ki hastam değil, şehre indiği zaman beni ziyaret etmeye söz vermiş bir dostum. Ancak bu sözünü uzun zamandır gerçekleştirememişti. Gündüzleri görevde olduğu için dost ziyaretleri için ancak akşamları zaman bulabiliyor. Neyse, asıl soruna gelelim: Akşam yemeğinde dostumuz için de iyi bir şeyler var mı?"

Kadının yüzünde yeniden aynı gergin ifade belirmeye başlamıştı, özlem duyduğu eşiyle yalnız kalmak istediği ani korku ifadesinden anlaşılıyordu.

"Çok teşekkürler, ama mümkün değil," diye söze karıştım aceleyle. "Hemen gitmem gerekiyor. Akşam trenini kaçırmamalıyım. Yalnızca birkaç dostumuzun selamını getirmek ve sizi görmek istemiştim. Bunu da birkaç dakikada halledebiliriz."

Condor endişeli gözlerle beni süzdükten sonra mırıldandı: "Orada her şey yolunda mı?" Ancak bir terslik olduğunu anlamış olmalıydı ki hemen ekledi: "Bakın dostum, beni en iyi anlayan insan daima karım olmuştur. Beni benden daha iyi tanır ve neye ihtiyacım olduğunu çok iyi anlar. Gerçekten de çok açım. Bir şeyler yiyip üstüne bir sigara yakmadan hiçbir şey dinleyecek durumda değilim. Klara, sence de bir sakıncası yoksa haydi gel yukarı çıkıp baş başa yemek yiyelim. Teğmen bu arada bizi birazcık bekleyebilir. Ona bir kitap ya da dergi veririm, o da biraz dinlenir. Siz de çok yorucu bir gün geçirmişe benziyorsunuz, teğmenim..." Bana dönerek ekledi: "Yemeğimi bitirip sigaramı yakar yakmaz yanınıza geleceğim, ama sabahlık ve terliklerimle... Umarım bunun için kusuruma bakmazsınız, sizin karşınızda resmî olmama gerek yok, değil mi?"

"İnanın bana saygıdeğer hanımefendi, gerçekten de

görüşmemiz yalnızca on dakika sürecek. Daha sonra hemen istasyona gitmem gerek."

Bu birkaç sözcük kadının yüz ifadesinin yeniden yumuşamasını sağladı. Sevinçle bana dönerek yanıtladı:

"Bizimle yemeğe oturacak zamanınız olmaması ne kötü. Umarım başka bir gün tekrar gelirsiniz.

Elini bana doğru uzattı. Bu küçük, ince zarif, ancak kırışık ve solgun bir eldi. Bu eli saygıyla öptüm! Condor'un, kör kadını bir yere çarpmasını engellemek için büyük bir özenle kapıdan geçirip yol göstermesini hayranlık dolu bir saygıyla izledim. Doktor elinde hemen kırılabilecek çok değerli bir şey tutuyormuş gibi davranıyordu.

Kapı iki üç dakika kadar açık kaldı. Yukarı çıkan hafif ayak sesleri duyuluyordu. Sonra Condor yeniden geri döndü. Biraz önceki yüz ifadesi tamamen değişmiş, gergin olduğu zamanlardan tanıdığım uyanık, dikkatli ve ciddi havası geri gelmişti. Hiç kuşkusuz böyle haber vermeden evine gelmemin çok önemli bir nedeni olduğunu anlamıştı.

"Yirmi dakika içinde buradayım. O zaman her şeyi konuşuruz. Bu arada kanepeye uzanın ya da koltuğa gömülüp ayağınızı uzatın. Görünüşünüz hiç hoşuma gitmedi sevgili dostum, çok yorgun bir haliniz var. İkimizin de biraz dinlenip kendimizi toparlamamız gerek."

Ardından ses tonunu değiştirerek üçüncü odadan bile duyulabilecek kadar yüksek bir tonda seslendi:

"Hemen geliyorum, sevgili Klara! Canı sıkılmasın diye sevgili teğmene bir kitap verdim."

Condor'un deneyimli gözleri hemen anlamıştı. Gergin ve uykusuz gecenin, gerginlikle dolu günün beni ne kadar yormuş olduğunu ancak şimdi ondan duyunca

anlamıştım. Onun önerisine uyarak –onun isteklerine boyun eğdiğimi daha şimdiden hissediyordum– muayenehanedeki koltuğa uzandım ve başımı iyice geriye yaslayıp ellerimi iki yana salladım. Sıkıntılı bekleyişim sırasında dışarıda karanlık iyice çökmüş olmalıydı. Işık yanmayan odada gözlerim, köşedeki camlı dolabın içinde duran araç gerecin madenî parıltıları dışında bir şey ayırt edemiyordu. Uzandığım koltuğun arka kısmındaki köşede ise pencereden gecenin iyice koyulaşan karanlığı seziliyordu. Gözlerimi kapadım. O anda kör kadının yüzündeki ifadenin, Condor'un eli değer değmez gizemli bir şekilde bir anda değişip dehşetin yerine mutluluğun geçmesi gözlerimin önüne geldi. Olağanüstü bir doktor, diye düşündüm. "Keşke bana yardım edebilseydin." Kafam öyle karışıktı ki, bir başkasını aynen bu kadın kadar huzursuz ve endişeli, korkuyla bakan ve uğruna buraya kadar geldiğim birini düşünmeye çalıştım. Ama bunu pek başaramadım.

Birden omzumda bir elin dokunuşunu hissettim. Condor parmaklarının ucuna basarak zifiri karanlık odaya girmiş olmalıydı. Onu fark etmemiştim. Belki de uyukluyordum. Hemen doğrulmak istedim, ama omuzlarımdan bastırarak hem yumuşak hem de sert bir hareketle kalkmamı engelledi.

"Lütfen olduğunuz gibi kalın. Ben bir sandalye çekip yanınıza otururum. Karanlıkta konuşmak daha rahat olur. Yalnızca bir tek ricam var. Çok kısık sesle konuşalım. Çok yavaş! Bildiğiniz gibi körlerde işitme duyusu inanılmayacak şekilde gelişiyor, ayrıca içgüdüleri de gizemli bir biçimde çok güçlü oluyor. Neyse." Bu arada kolumu büyük bir sevecenlikle, sanki hipnotize etmek ister gibi okşuyordu. "Hiç çekinmeden her şeyi anlatmaya çalışın. Bir sorununuz olduğunu hemen fark ettim."

Ne tuhaftı, o anda daha önce hiç düşünmediğim bir

şeyi anımsadım. Askerî okulda Erwin adında bir arkadaşım vardı. Sarışın, bir kız kadar güzel ve zarif bir gençti. Hatta sanırım, pek anlam veremesem de ona biraz âşık bile olmuştum. Gün boyu birbirimizle neredeyse hiç konuşmazdık ya da sırf çok sıradan şeyler hakkında konuşurduk. Kim bilir, belki de birbirimize duyduğumuz gizli ve sözlere dökülmemiş yakınlıktan utanıyorduk. Akşamları yatakhanede ışıklar sönünce bazen cesaretlenir, komşu yataklarımızda dirseklerimiz üzerinde doğrulur, başlarımızı avuçlarımız arasına alır, başkaları uyurken biz çocukça düşüncelerimizden ve izlenimlerimizden bahsederdik. Ama ertesi sabah yine aynı çekingenlikle birbirimizden uzak durmaya çalışırdık. Yıllarca ama yıllarca çocukluk yıllarımın mutluluğu ve sırrı olan bu fısıldaşmaları, bu itirafları anımsamadım. Ama şimdi karanlıkta uzanmış yatarken, başlangıçtaki niyetimi, Condor'a kendimi göstermeme düşüncemi tamamen bir kenara itmiştim. Hiç istemediğim halde ona karşı tamamen samimiydim; tıpkı bir zamanlar okul arkadaşıma çılgın çocukluk yıllarımızın küçük hayal kırıklıklarını ve çılgın düşlerini anlattığım gibi, Condor'a içimi dökmeye başladım. Belki de böylece itiraf edip rahatlamanın gizemli huzurunu duymak istemekteydim. Edith'in hiç beklenmedik patlamasını, bunun karşısında duyduğum korkuyu, dehşeti, hayal kırıklığını, çaresizliği hiçbir şey gizlemeden anlattım. Bunda karşımdakinin arada sırada başını oynatması nedeniyle parlayan gözlük çerçeveleri dışında hiçbir hareket ya da sesin olmadığı yoğun karanlığın da etkisi vardı hiç kuşkusuz.

Sonra uzunca süren bir sessizlik oldu, hemen ardından da bu sessizliği yaran tuhaf bir çatırtı... Sanırım Condor parmaklarını birbirine geçirmişti ve bu duyulan el eklemlerinin çatırtısıydı.

"Demek sorun bu!" dedi isteksizce homurdanarak.

"Ne kadar aptalım, böyle bir şeyi nasıl atlayabildim. Hep aynı şey, hastaların hastalığına kendimi öylesine kaptırıyorum ki, hastanın kendisiyle ilgili sorunları fark edemiyorum. Sürekli muayene edeyim ve semptomları izleyeyim derken en önemli şeyi, hastanın, o insanın içdünyasında olup biteni atlıyorsunuz. Aslında bu küçük kızda bir tuhaflık hissetmediğimi de söyleyemem; o gün muayeneden sonra ihtiyara başka birinin de tedaviye karışıp karışmadığını sorduğumu anımsarsınız. Bu hemen, bir an önce iyileşme isteği beni şaşkına çevirmişti. Başka, yabancı birinin daha bu işte parmağı olduğundan ciddi olarak kuşkulanmıştım. Ama doğrusu bu ya, bunun bir fizyoterapist ya da şarlatanın teki olduğunu düşünmüştüm. Bir hokus pokusla başının döndürüldüğünü, boş umutlara kapıldığını düşünmüştüm. Ne tuhaf, en basit, en doğal ve en mantıklı nedeni düşünemedim bile; gözümün önünde duranın farkına varamadım. Bu ergenliğe geçiş yıllarında genç kızların doğasında var olan, âşık olma gereksinimini anlayamadım. Bunun şimdi, tam bu günlerde hem de bu kadar şiddetli ve üzücü bir şekilde ortaya çıkması ne kadar kötü ve zamansız! Aman Tanrım, zavallı küçük kız!"

Ayağa kalkmıştı. Oda içinde gidip geldiğini ve içini çektiğini duyuyordum.

"Tam da bu seyahat olayını tasarlarken bunun ortaya çıkması çok korkunç! Üstelik artık bunu engellemek de olanaksız, çünkü artık yalnızca kendisi için değil, sizin için de iyileşmek istiyor. İyileşemeyeceğini öğrenince, bu onun için ne korkunç bir darbe olacak; dayanamayacağı kadar korkunç bir darbe! Büyük umut ve isteklere kendini kaptırdığı için biraz iyileşme sağlansa bile artık bununla yetinmesi olanaksız. Hiçbir iyileşme onu tatmin etmeyecek. Tanrım, ne kadar büyük bir sorumluluk yüklendiğimizin farkında mısınız?"

Birden karşı koyma gereksinimi duydum. Benim de bu işe karıştırılmış olamama sinirlenmiştim. Buraya özgür kalmak için gelmiştim. Kararlılıkla söze karıştım:

"Sizinle tamamen aynı düşüncedeyim. Sonu çok belirsiz, karanlık bir durum bu! Onu bu çılgınlıktan, bu delicesine ihtirastan hemen vazgeçirmeliyiz. Hemen olaya müdahale etmelisiniz. Ona açıkça demelisiniz ki..."

"Ne söylememi istiyorsunuz?"

"Yani... ona bu aşkın bir çocukluk, bir saçmalık olduğunu... Onu buna inandırmalısınız, onu ikna etmelisiniz."

"Onu ikna etmek mi? Ne konuda? Bir kadını âşık olmamaya, ihtirasla sevmemeye mi ikna etmeliyim? Hissettiklerini hissetmemesi gerektiğini mi söylemeliyim? Severken sevmemesi gerektiğini mi? Bu yapılabilecek en yanlış şey olur, tabii aynı zamanda en büyük aptallık! Siz hiçbir tutkuya, aşka mantıkla yanaşıldığını duydunuz mu? Hiç 'ateşe' yanaşıp 'yanma' demek ya da 'yangına' gidip de 'yangın çıkarma' demek olası mı? Bir hastaya, bir sakata, 'Senin de sevmeye hakkın olabileceğini düşünüp kendini kandırma. Böyle bir ihtirasa kapılıp üstelik de karşılık beklemeyi nasıl bekleyebilirsin? Sakat olduğunu bil öyle davran. Kendi köşene dön. Dünyaya küs. Çeneni kapa. Kendini unut gitsin!' demek ne kadar insanca, ne kadar doğru bir davranış olur bilemiyorum. Sanırım bu zavallıya bunları söylememi bekliyorsunuz. Bunun sonucunun iyi olacağını mı düşünüyorsunuz?"

"Ama bunu sizin..."

"Niçin ben? Tüm sorumluluğu üzerine alan siz değil miydiniz? Niçin şimdi yalnızca ben oluyorum?"

"Ama ona benim durumu açıklamam..."

"Gerekmez de! Hatta özellikle söylememelisiniz. Önce çıldırtıp sonra mantıklı davranmasını istemek, bu olacak şey değil!.. Bir bu eksikti. Tam aksine, onun bu

tutkusundan rahatsızlık duyduğunuzu bu zavallıya en ufak bir hareketinizle ya da ses tonunuzla bile belli etmemelisiniz. Bu bir insanın kafasına baltayı indirmekten farksız olur, yaşamı boyunca altından kalkamayacağı bir yıkıntıya neden olur."

"Ama..." Konuşmak istesem de sesim çıkmıyordu. "Birinin ona bunu anlatması gerekiyor...

"Neyi anlatması? Biraz daha açık konuşur musunuz?"

"Yani, demek istiyorum ki... bunun çok anlamsız olduğunu... saçmalık olduğunu... olanaksızlığını... yani daha sonra ben... ben..."

Sustum. Condor da susuyordu, benim konuşmamı bekliyor olmalıydı. Sonra kapıya doğru kararlı iki adım atıp elektrik düğmesini çevirdi. Keskin bir ışıkla acımasızca birdenbire ışıldayan üç ampulden yayılan kuvvetli ışıkta gözlerim kamaştı ve gözlerimi kapadım. Bir anda odanın içi gündüz gibi olmuştu.

"Demek böyle!" diye mırıldandı Condor kızgınlıkla. "Demek böyle, teğmen. Size rahat ortam sağlamanın pek de doğru olmadığını görüyorum. Karanlığa sığınıp bazı şeyleri söylemek kolay. Ama öyle şeyler var ki söylenirken gözbebeklerini ta içine kadar görmek çok önemli. Artık gevelemeyi bırakın, teğmen, fikrinizi açıkça belirtin, burada doğru olmayan bir şeyler var. Buraya kadar yalnızca bana bu mektupları göstermek için geldiğinize inanamıyorum. Başka bir şey olmalı. Aklınızda bir şeyler olduğunu seziyorum. Ya açıkça konuşun ya da izin verin ziyaretiniz için teşekkür edip sizi kapıya kadar geçireyim."

Gözlük çerçevelerinin ardındaki gözleri kızgınlıkla parlıyordu. Bu bakışlardan korkuya kapılarak sustum ve başımı önüme eğdim.

"Susmanız hiç de umut verici bir davranış değil. Vicdanınızın rahat olmadığı anlaşılıyor. Neler olduğunu

anlamaya başlıyorum. Lütfen kaçamak yanıtlar vermeye çalışmayın. İnkâr etmeye çalışmayın, bu mektubu aldıktan sonra... birden büyük dostluğunuza son verme kararına mı vardınız?"

Bekliyordu. Başımı kaldırıp gözlerine bakmaya cesaretim yoktu. Sonunda sert, kararlı bir yargıç tonlamasıyla konuşmayı sürdürdü:

"Şu anda kendinizi bu konunun dışında bırakmaya çalışmanızın, çekip gitmenizin ne anlama geleceğinin farkında mısınız? Hem de o ünlü acıma duygunuzla bu zavallı kızın başını böylesine döndürdükten sonra!"

Sustum.

"Bu durumda size davranışınızla ilgili kişisel görüşümü belirtmemde yarar var. Bu şekilde sıvışıp gitmek gerçek anlamda bir alçaklık olur. Hemen o ünlü askerlik gururunuzla parlamayın lütfen. Teğmen kişiliğinizi ve gururu bir yana bırakın. Burada tiyatro yapmıyoruz. Henüz çok genç, değerli, gerçek bir insanın yaşamı söz konusu. Üstelik de o benim sorumlu olduğum biri. Bu koşullarda benden saygılı ve anlayışlı olmamı bekleyemezsiniz. Kaçışınızla vicdanınıza yüklediğiniz yükü anlamanız için size açıkça belirtmek isterim ki, böylesine kritik bir anda her şeyi bırakıp gitmekle –Lütfen bunu iyice dinleyin!– masum bir insana karşı alçakça bir suç işlemiş olacaksınız, hatta korkarım çok daha fazlası, bu bir cinayet olacak!"

Küçük, tıknaz adam yumruklarını bir boksör gibi sıkıp bana doğru yaklaştı. Başka zaman olsa kalın tüylü sabahlığı ve ayağındaki büyük terlikleriyle bana komik bile görünebilirdi. Ancak öfkesinin insanı etki altında bırakan, ürküten bir yanı vardı. Yeniden bağırmaya başladığında irkildim:

"Cinayet! Cinayet! Cinayet! Evet, bu bir cinayet ve siz de bunun böyle olduğunun bilincindesiniz. Sizce bu

hassas, gururlu kızcağız yaşamında ilk olarak bir erkeğe aşkını itiraf ettikten sonra, bu beyefendinin ondan şeytan görmüş gibi arkasına bakmaya bile gerek görmeden kaçmasının *altından kalkabilir* mi? Sizden biraz daha anlayışlı olmanızı isteyeceğim. Mektubu okumadınız mı, yoksa yüreğinizde en ufak bir duyguya yer yok mu? Sağlıklı, normal bir kadın bile böyle bir aşağılanmayı kabullenemez. Ona gelince, böyle bir küçük düşürülmenin etkisinden kurtulamayacak, bozulan dengesi yıllarca yerine gelmeyecektir. Yalnızca sizin kafasına yerleştirdiğiniz anlamsız, boş bir iyileşme umudunun ayakta tuttuğu bu genç kızın, bu zavallı, sakat, yıkık insanın böyle bir şeyi atlatabileceğini mi sanıyorsunuz? Eğer bu şok onu bitirmezse, kendisi bitirecektir. Evet, bunu yapacak, intihar edecektir – umutsuz bir insan bu şekilde küçük düşürülmeye katlanamaz. Böyle bir kabalığa dayanamaz ve siz teğmen, bunu siz de benim kadar biliyorsunuz. Bütün bunları bildiğiniz için de sıvışmaya kalkmanız yalnızca alçaklık ve zayıflık değil, önceden tasarlanmış, iğrenç bir cinayet olacaktır."

Birden ürpererek istemeden geri çekildim. "Cinayet" sözcüğünü duyduğum anda gözlerimin önünde olabilecekler canlanmıştı: Kulenin terasındaki korkuluklar ve iki eliyle onlara abanan sakat kız! Onu son anda nasıl tutmuş ve korkuluklardan nasıl zorla kurtarmıştım! Condor'un abartmadığını biliyordum; bunu yapar, kendini korkuluklardan atardı. Aşağıdaki avlunun kare taşları gözlerimin önüne geliyor, her şeyi o anda olmuş gibi görüyordum. Kulaklarımda sanki bu dört beş kattan düşen benmişim gibi bir uğultu duyuyordum.

Condor ise ısrarla üzerime gelmeyi sürdürüyordu:

"Ne oldu? İnkâr etsenize! Mesleğiniz gereği sorumlu olduğunuz cesaretinizi göstersenize!"

"Ama saygıdeğer doktor... ne yapabilirim ki... Böyle

bir zorlamayı kabullenmem olanaksız... Söylemek istemediğim bir şeyi mi söylemeliyim... Nasıl bu anlamsız çılgınlığı anlayışla karşılamış gibi davranabilirim?" Birden kendimi tutamayarak haykırdım: "Hayır, buna katlanamam, bu olanaksız!.. Yapamam, yapmak istemiyorum ve yapmayacağım."

Çok yüksek sesle bağırmış olmalıyım. O anda Condor'un demir gibi kaskatı parmaklarla kolumu sıktığını hissettim.

"Yavaş, Tanrı aşkına yavaş!" Hemen elektrik düğmesine koşup ışığı kapattı. Artık odadaki tek aydınlık yazı masasındaki küçük masa lambasının abajurundan sızan mat ve sarı ışıktı.

"Hay Allah! Sizinle gerçekten de bir hastayla konuşulduğu gibi konuşmak gerekiyor. Lütfen şu muayene masasına oturun. Burada, bu sandalyede daha çok zor konular konuşuldu."

Biraz daha yanıma sokuldu.

"Lütfen heyecanlanmadan, teker teker, yavaş yavaş ve sakince konuşalım. Önce bir şeyi açıklayın: Dayanamam, diye inliyorsunuz. Bu bana bir anlam ifade etmiyor. *Neye* dayanamayacağınızı bilmeliyim. Bu zavallı çocuğun size böylesine tutkuyla bağlanmasında, âşık olmasında sizi böylesine dehşete düşüren ne?"

Yanıt vermeden önce derin bir nefes almak istedim. Ancak Condor fırsat vermeden yine konuşmaya başladı:

"Telaşlanmayın! Her şeyden önce de utanmayın! Bunun gibi tutkulu bir aşk itirafının karşısında insanın ilk anda paniğe kapılmasını anlayabiliyorum. Ancak bir sersem, kadınlar karşısındaki bu şekildeki bir 'başarıdan' mutlu olur, ancak bir aptal böyle bir şeyle övünür. Gerçek bir erkek ise bir kadının kendisine tutulduğunu hissettiği, kendisinin ise bu duygulara karşılık veremeyeceğini bildiği zaman pek tabii ki üzülecek, endişelenecektir.

Bunu anlıyorum. Ama sizin bu kadar perişan olmanıza, tek kelimeyle altüst olmanıza bir anlam veremiyorum. Yoksa bunun özel bir nedeni, bilmediğim bir durum mu var? Özel birtakım durumlar..."

"Ne gibi durumları kastediyorsunuz?"

"Yani... Edith'in... bazı şeyleri açıklamak, kelimelere dökmek bazen o kadar zor ki... Nasıl söylesem... Vücudundaki eksiklik sizi iğrendiriyor mu... yani bir çeşit psikolojik tiksinti?"

"Hayır... asla değil!" diye hararetle itiraz ettim. "Beni ona çeken, ona yaklaştıran aslında onun çaresizliği, zavallılığı, savunmasızlığıydı. Ona karşı arada sırada seven bir insanınkine benzer gizemli bir yakınlık hissettiysem bile, bunun tek nedeni acısının, sakatlığının ve yalnızlığının beni üzmesiydi. Hayır! Asla!" diye yineledim kararlı bir ısrarcılıkla. "Böyle bir şeyi nasıl düşünebilirsiniz?"

"Böylesi çok daha iyi. Bu beni biraz rahatlattı. Doktor olarak bu türde psikolojik sorunları en normal, sağlıklı erkeklerde bile sıklıkla görebiliyoruz. Tabii itiraf etmeliyim ki, bir kadındaki en ufak eksiklik karşısında tiksintiye varan bir nefret duyan erkekleri hiçbir zaman anlayamadım. Ama bir vücudu, bir insanı oluşturan milyonlarca, milyarlarca hücreden yalnızca parmakucundaki bir pigmentin eksikliğiyle bile erotik duyarlılığını tamamen kaybeden sayısız erkek de tanıdım. Tüm içgüdüler gibi bu gibi tepkilerin de önlenmesi ne yazık ki neredeyse olanaksız. Bu açıdan, sizi bu derece ürküten faktörün onun sakatlığı olmadığını öğrenince, böyle bir saplantınız olmadığını anlayınca iki defa mutlu oldum. Öyleyse bence durum... düşüncelerimi açıkça söyleyebilir miyim?"

"Elbette!"

"Sizi dehşete düşüren olayın kendisi değil, olası sonuçları, değil mi?.. Yani bence dehşete düşmenizin ne-

deni bu zavallı çocuğun size karşı duyduğu büyük aşk değil, başkalarının bu aşktan haberdar olup sizinle alay etmelerinden içten içe korkmanız... Bana kalırsa perişan halinizin, üzüntünüzün asıl nedeni yalnızca bir çeşit korku –lütfen beni bağışlayın–, başkalarının, arkadaşlarınızın karşısında komik duruma düşme korkusu..."

Birden içimde bir sızı hissettim; Condor'un sözleri yüreğime hançer gibi saplanmıştı. Söylediklerinin tamamını uzun zamandır bilinçaltımda hissediyor, ama düşünmeye bile cesaret edemiyordum. Zaten daha onları ziyaret ettiğim ilk gün, bu sakat felçli kızla olan arkadaşlığımın arkadaşlarımın alay konusu olacağından endişe duymaya başlamıştım. Çirkin ya da "uygun olmayan" bir kızla yakalanan birinin dile düşüp sürekli alay konusu olduğunu çok iyi biliyordum. Bu açıdan içgüdüsel olarak iki dünyamı birbirinden ayırmaya, kışla ile Kekesfalvaları birbirinden uzak, bağlantısız tutmaya çalışmıştım. Condor çok doğru tahmin etmişti. Onun aşkını öğrendiğim ilk anda utandığımı hissetmiştim, başkalarından, babasından, Ilona'dan, uşaktan, arkadaşlarımdan utanmıştım. Hatta kendi kendimden bile, uğursuz acıma duygum nedeniyle utanmıştım.

O anda Condor'un rahatlatıcı elinin dizimi okşadığını hissettim.

"Hayır, sakın utanmayın. Toplumun genel anlayışlarına ters düşen bir karar almak zorunda kalan insanın diğer insanların yargılamalarından korkmasını anlayışla karşılıyorum. Karımı gördünüz. Onunla evlenmemi kimse anlayamadı. Genel kabul gören dar çerçevenin dışında kalan bir şeyin yapılması insanları meraklandırır ve kızdırır. Onunla evlenmemin ardından hemen tüm arkadaşlarım tedavide başarılı olamadığımı ve bu nedenle onunla evlenmek zorunda kaldığımı düşündüler. Bazı arkadaşlarım ise onun çok parası olduğunu ve miras

peşinde koştuğum söylentisini yaydılar. Annem, kendi annem bile iki yıl süreyle onu kabul etmedi. Kafasında benimle evlendirmek için başka birini planlamıştı, bir profesörün kızını! Adam üniversitenin en ünlü iç hastalıkları uzmanıydı; onun kızıyla evlenseydim üç hafta sonra doçent, birkaç yıl içinde de profesör olurdum. Tabii bütün yaşamım da lüks içinde geçerdi. Ama karımı yarı yolda bıraktığım takdirde onun yaşamını sürdüremeyeceğini biliyordum. Bana inanıyordu; onun bu inancını kırsaydım yaşamak istemeyecekti. Size açıkça itiraf edebilirim ki bu kararımdan hiç pişman olmadım. İnanın bana, özellikle de doktorların vicdanlarının rahat olması çok nadir bir durumdur. Gerçekte yardımcı olma konusunda ne kadar zayıf olduğunuzun bilincindesinizdir, her gün ortaya çıkan dert ve hastalık deryasının büyüklüğü karşısında o kadar küçük ve o kadar çaresizsiniz ki. Bizim yapabildiğimiz yalnızca bu dert deryasından parmakucuyla bunun yalnızca bir damlasını alabilmek; ayrıca bugün iyileştirdiğinizi düşündüğünüz biri hemen yarın karşınıza başka bir sorunla çıkıyor. Bir şeyleri eksik yaptığınız, yeterince ilgilenmediğiniz duygusundan kendinizi kurtaramıyorsunuz; tabii buna bir de kaçınılmaz olarak yaptığınız hatalar ve mesleki yanılgılarınız ekleniyor. Bu durumda hiç değilse *bir* insanı kurtarmanın, *bir* insanın inancını yıkmamış olmanın, *bir* tek şeyi doğru yapmış olmanın vicdan huzurunu duymak istiyorsunuz. Kişinin inanın bana boş, anlamsız bir yaşam sürmediğini, bir insan ya da bir amaç uğruna yaşadığını bilmesi çok önemli. İnanın bana..." O anda onun sıcaklığını ve sevecenliğini çok yakınımda hissettim. "Eğer yaptığınızla başka birinin yaşamını kolaylaştırıyorsanız hiç çekinmeden en ağır yüklerin bile altına girmeye değer."

Sesindeki anlamlı titreme beni de etkilemiş, duygulandırmıştı. Birden göğsümde bir yanma oldu, yine yü-

reğim sıkışıyor, göğsümde dayanılmaz bir basınç hissediyordum. O zavallı, mutsuz kızın üzücü yalnızlığının düşüncesi bile yine içime acıma duygusunun yerleşmesine neden oluyordu. Birazdan, karşı koyamadığım o duygu seline kendimi kaptıracağımı hissediyordum. Dayanmalısın, yumuşamamalısın, dedim kendi kendime. Yeniden bunların içine düşmemeli, kendini uzak tutabilmelisin. Condor'a dönerek kararlı bir şekilde fikrimi açıkladım:

"Saygıdeğer doktor, herkesin gücünün bir sınırı vardır ve bunu da en iyi kendisi bilir. Bu açıdan sizi uyarmak isterim, bana fazla güvenmeyin. Edith'e yardımcı olacak kişi sizsiniz, ben değil! Bu konuda başlangıçta istediğimden çok daha ileri gittiğimi düşünüyorum ve size açıkça söylemeliyim ki, ben sizin sandığınız kadar iyi ve fedakâr bir insan değilim. Artık dayanacak gücüm kalmadı! Birilerinin bana şükran duymasına, beni yüceltmesine, üstelik bir de bunları istiyor, bunlardan hoşlanıyor gibi davranmaya daha fazla katlanamayacağım... Daha sonra hayal kırıklığına uğrayacaklarına şimdiden gerçeği bilmeleri daha doğru. Size bir asker olarak şerefim üzerine yemin edebilirim ki, size tekrar tekrar beni hesaba katmamanızı, beni gözünüzde fazla abartmamanızı söylerken doğruyu söylüyorum."

Kararlılığımı tam anlamıyla belirtmiş olmalıyım. Condor şaşkınlık içinde beni süzüyordu.

"Bundan kesin bir karar verdiğiniz anlamını çıkarıyorum, doğru mu?"

Birden ayağa kalkarak ekledi:

"Lütfen bana tüm gerçeği anlatın, yalnızca bir kısmını değil! Yoksa artık geri dönülmesi olanaksız bir adım attınız mı?"

Ayağa kalkıp cebimden istifa mektubumu çıkardım.

"Evet," dedim. "İşte burada. Lütfen okuyun."

Condor, çekingen bir tavırla mektubu aldıktan son-

ra odadaki tek ışık olan küçük lambanın başına gitti. Bu arada beni tedirgin bakışlarla süzüyordu. Ağır ağır, bir şey söylemeden mektubu okudu. Daha sonra kâğıdı ikiye katlayıp sakin, soğuk ve ciddi bir ses tonuyla açıkladı:

"Size biraz önce açıkladıklarımın ışığında bu kararınızın ne anlama geldiğinin ve ne sonuçlar doğuracağının bilincinde olduğunuzu sanıyorum. Biraz önce onu bırakıp gitmenizin bu çocuğun yaşama hevesini yok edeceğini konuşmuştuk... Bu kararınız onun ölümüne ya da intihar etmesine yol açacaktır... Bu açıdan bu kâğıt parçasının yalnızca bir istifa mektubu değil aynı zamanda... bu zavallı kız için bir ölüm fermanı olduğunun farkında olduğunuzu sanıyorum."

Yanıt vermedim.

"Size bir şey sordum, teğmen. Sorumu yineleyeyim: Ortaya çıkacak sonuçların bilincinde misiniz? Olacak olayların sorumluluğunu yüklenebilecek kadar vicdanınız rahat mı?"

Yine sustum. Elinde katlanmış istifa mektubumla bana yaklaştı ve kâğıdı uzatırken ekledi:

"Teşekkürler. Bu konuyla artık hiçbir ilgimin olmasını istemiyorum. Buyurun, alın."

Koluma felç inmiş gibiydi. Kaldırıp uzatacak gücüm bile yoktu. Aynı şekilde Condor'un suçlayıcı bakışlarıyla karşılaşmaya da cesaret edemiyordum.

"Bunu... anladığım kadarıyla bu ölüm fermanını sürdürmeyi düşünmüyorsunuz, doğru mu?"

Ellerimi arkamda birleştirip sırtımı döndüm. Anlamıştı.

"Bunu yırtabilir miyim?"

"Evet!" dedim. "Lütfen yırtın!"

Yazı masasına gitti. O tarafa bakmadığım halde kâğıdın yırtıldığını duydum, bunu ikinci, üçüncü bir yırtılma sesi izledi. Sonunda çöp sepetine düşen kâğıt

parçacıklarının hışırtısı duyuldu. Birden tuhaf bir şekilde rahatladığımı hissettim. Bu maceralı günde ikinci kez, kaderimle ilgili önemli bir karar veriliyordu. Aslında bu kararı benim vermem gerekirdi. Ama karar benim için kendiliğinden verilmiş oldu.

Condor yeniden yanıma geldi ve sevecenlikle omuzlarımdan tutup koltuğa oturttu.

"Böylelikle..." dedi, "sanırım böylelikle çok büyük bir felaketi önledik... çok büyük bir felaketi! Neyse, konumuza dönelim. Bu vesileyle sizi tanımış olmaktan mutluluk duyuyorum, lütfen itiraz etmeyin, gerçek bu! Abartmıyorum, sizi asla Kekesfalva'nın övdüğü gibi 'olağanüstü, inanılmayacak derecede iyi' bir insan olarak nitelemiyorum, aksine bence siz duygularından tam emin olmayan, yüreği sabırsızlıkla dolu, gerçekten güvenilmez birisiniz. Bu anlamsız istifayı engellemiş olduğum için ne kadar mutluysam, çok çabuk karar alıp sonra sakıncalarını görünce bundan vazgeçmenize tanık olduğum için o kadar rahatsızım. Sizin gibi ruh hali çok çabuk değişen insanlar büyük sorumluluklar altına girmemeli. Bu açıdan uzun sürecek ve büyük direnç gerektirecek bir şey için son düşüneceğim insan sizsiniz.

Bu yüzden iyi dinleyin. Sizden fazla bir şey istemeyeceğim. Yalnızca en gerekli, en kaçınılmaz olanı! Edith'i yeni bir tedavi konusunda ikna ettik; daha doğrusu onun yeni sandığı bir tedaviyi. Sırf sizin için buradan uzaklara gitmeyi, aylarca uzaklaşmayı kabullendi. Bildiğiniz gibi sekiz gün sonra yola çıkıyorlar. Yalnızca bu sekiz gün boyunca yardımınıza gerek duyuyorum, rahatlamanız için özellikle belirteyim, yalnızca sekiz gün! Sizden tek isteğim, yolculuk gününe kadar, bu bir hafta boyunca ona karşı sert ve kırıcı olmamanız, yeni, beklenmedik bir şey yapmamanız. Gerek sözlerinizle gerekse davranışlarınızla bu zavallı çocuğun size duyduğu tutkunun sizi

rahatsız ettiğini belli etmemeniz. Şimdilik sizden daha fazlasını beklemiyorum. Sanırım istenebilecek en az şey de bu. Başka birinin yaşamı için yalnızca sekiz gün kendinize hâkim olmak, hepsi bu!"

"Peki... ya sonra?"

"Şimdilik daha sonrasını düşünmemize gerek yok. Bir tümörü ameliyatla çıkarırken daha sonra tekrar oluşup oluşmayacağını da kendime sormuyorum. Biri benden yardım isteyince yalnızca bir tek şey düşünürüm: tereddüt etmeden dört elle olaya sarılmak. Bu her durumda en doğru, en insanca davranış! Gerisi tamamen şansa ya da inançlı kişilerin söylediği şekliyle 'Tanrı'ya' kalmıştır. Birkaç ay içinde neler olabileceğini kim bilebilir? Belki de durumunda sandığımdan çok daha olumlu bir değişiklik olur, beki de uzaklık size olan tutkusunda bir rahatlama olmasını sağlar... Tüm olasılıkları düşünmem olası değil, bence siz de bunu kafanıza pek fazla takmayın. Bu süre içinde tüm gücünüzle, aşkının sizin için... korkunç bir şey olduğunu belli etmemeye çalışın. Kendinize durmadan şu sözcükleri yineleyin: sekiz gün, yedi gün, altı gün... Bir insanı kurtarıyorum, onu kırmıyorum, üzmüyorum, moralini bozmuyorum, yaşama sevincini azaltmıyorum. Sizden beklediğim sekiz gün boyunca kararlı ve erkekçe davranmanız, sözünüzün arkasında durmanız! Ne dersiniz, bunu başarabilecek misiniz?"

"Evet!" diye hemen yanıtlandım. Kararlılığımı göstermek için de heyecanla ekledim: "Kesinlikle! Bana kesinlikle güvenebilirsiniz." Görevimin sınırının belirlenmesiyle yeniden güç kazandığımı hissediyordum.

Condor'un rahat bir nefes aldığını duydum.

"Tanrı'ya şükür! Size çok endişelendiğimi itiraf etmeliyim. İnanın bana Edith size açılmasının, yazdığı mektubun karşılığında kaçıp gitmenizi kaldıramazdı. Bu açıdan önümüzdeki birkaç gün çok önemli. Sonrası-

nı daha sonra düşünürüz. Önce bırakalım zavallı küçük kız biraz mutlu olsun... Sekiz gün boyunca gerçeklerden habersiz, mutlu olmalı. Bu bir hafta boyunca hislerinizi gizleyebilirsiniz, değil mi?"

Bir şey söyleyeceğim yerde anlaştık anlamında elimi uzattım.

"Öyleyse sanırım her şey yoluna girdi. Artık huzur içinde karımın yanına gidebiliriz."

Ancak ayağa kalktı. Bir konuda tereddütlü olduğunu anlıyordum.

"Bir şey daha var," diye ekledi fısıldayarak. "Biz doktorlar her zaman en beklenmedik gelişmelere karşı bile hazırlıklı olmak, her olasılığı düşünmek isteriz. Eğer, bu yalnızca bir öngörü, bir terslik olursa... yani diyelim ki dayanma gücünüz tükenirse ya da Edith'in kuşkuları dayanılmayacak boyuta ulaşıp bir krize yol açarsa... bana hemen haber vermelisiniz. Hiç ama hiçbir şekilde bu kısa ancak tehlikeli bir süreçte geri dönülemez bir şeye kalkışmayın. Eğer görevinizi sürdüremeyeceğinizi düşünürseniz ya da bu sekiz gün içinde farkında olmadan kendinizi ele verirseniz, sakın ama sakın benden utanıp çekinmeyin. Mesleğim gereği insanları o kadar çok tüm çıplaklığıyla gördüm, o kadar çok çürük ruha rastladım ki... Gece gündüz, yirmi dört saat boyunca ne zaman gerek duyarsanız gelebilir ya da telefon edebilirsiniz. Hemen yardıma koşmaya hazır olduğumdan emin olabilirsiniz, çünkü neyle karşı karşıya olduğumuzu çok iyi biliyorum. Neyse, şimdi..." Yanımdaki sandalyenin geri itildiğini ve Condor'un ayağa kalktığını duydum. "Öbür tarafa geçmemizde yarar var. Çok uzun konuştuk, karım çok kolay huzursuz oluyor. Aradan yıllar geçmesine rağmen onu tedirgin etmemek için hâlâ çok dikkatli olmam gerekiyor. Kaderin yaraladığı bir insan ne olursa olsun hep yaralı kalıyor."

İki adımda elektrik düğmesine giderek ışıkları yaktı. Ona baktığımda yüzü bana çok farklı göründü. Belki de parlak ışık yüzündeki hatların keskinleşmesine yol açıyordu. Alnındaki kırışıkları ilk kez net olarak görüyor, yüz ifadesinden bu adamın çok yorgun, neredeyse çökmüş olduğunu anlıyordum. Kendini hep başkaları için feda etmiş, diye düşündüm. O anda, yaşadığım ilk tatsızlık karşısında kaçmak istememden dolayı utanıp ona minnettar olduğumu belirten bir heyecanla baktım.

Bunun farkına vararak gülümsedi.

Sevgiyle omzuma vurarak fısıldadı: "Bana gelmeniz ve konuşabilmemiz ne kadar iyi oldu. Ya gelip konuyu tartışmamıza bile fırsat olmadan kaçıp gitseydiniz? Yaşamınız boyunca pişman olmak, acı çekmek durumunda kalacaktınız. Kişi her şeyden kaçabilir, yalnızca kendinden asla! Haydi içeri geçelim. Gelin dostum!"

Bu adamın, böyle bir zamanda söylediği "dostum" sözcüğü beni gerçekten çok etkiledi. Ne kadar zayıf, ne kadar alçak olduğumu bilmesine rağmen beni hor görmüyordu. Bu sözcükle, yaşlı ve bilge bir insan olarak genç ve toy bir insanın yeniden kendine güvenmesini sağlamıştı. Rahatlayarak mutlulukla onu izledim.

Bekleme odasından geçtik. Condor yandaki odanın kapısını açtı. Henüz toplanmamış yemek masasının başında karısı oturmuş, örgü örüyordu. Onun örgüyü tutuşundaki özeni, şişleri kullanmaktaki ustalığını ve örgü çantasındaki yünlerin ve makasın düzenini gören birinin, bu kadının gözleri görmeyen biri olduğunu anlaması olanaksızdı. Ancak önüne eğdiği başını kaldırıp baktığında, boş gözbebeklerinin içinde parlayan lambanın yansıması gözlerindeki özrü ortaya çıkarıyordu.

"Evet, Klara, sözümüzü tuttuk, değil mi?" Condor

karısına dönerek, onunla konuştuğu her zamanki yumuşak, sevecen sesiyle seslenmişti. "Uzun sürmedi, değil mi? Teğmenin beni ziyaret etmesine nasıl sevindim, bilemezsin! Aslında sana da anlatmamda yarar var – sevgili dostum, bir dakika daha oturabilir miydiniz? Teğmen hani sana anlattığım Kekesfalvaların da oturduğu kasabadaki garnizondan. Anımsıyorsun değil mi, hani şu hasta küçük kızın olduğu..."

"Ah, şu zavallı sakat kız, değil mi?"

"Şimdi anlıyorsun işte: Teğmen sayesinde sık sık oraya gidip görmeme gerek kalmadan, orada neler olup bittiğini öğrenebiliyorum. O, her gün oraya gidip zavallı hasta kızla ilgileniyor ve ona arkadaşlık ediyor."

Kör kadın başını benim olduğumu düşündüğü tarafa çevirdi. Sert yüz ifadesinde belirgin bir yumuşama görülüyordu.

"Ne kadar iyisiniz teğmen! Onu nasıl mutlu ettiğinizi düşünüyorum da!" Mutlulukla başını sallarken, masa üstündeki eli istemeden bana doğru uzattı.

"Benim için de çok iyi," diye Condor heyecanla atıldı. "Aksi takdirde onun gergin sinirlerini yatıştırmak için oraya çok daha sık gitmem gerekecekti. Özellikle bu son haftada, tedavi için İsviçre'ye gitmeden önce Teğmen Hofmiller'in onun yanında olması benim açımdan büyük şans! Edith'le uğraşmak gerçekten hiç kolay değil, ama teğmen gerçekten de ona o kadar olağanüstü davranıyor ki, beni yarı yolda bırakmayacağını biliyorum. Ona meslektaşlarımdan ve yardımcımdan çok daha fazla güvenebileceğimi biliyorum."

Condor'un başka bir özürlünün yanında sorumluluğumu belirterek, beni daha sıkı bağlamak istediğini anlıyordum. Ancak bu görevi sevinerek yüklendiğimi belirtmek üzere söze karıştım:

"Elbette ki bana güvenebilirsiniz, Doktor Condor!

Bu sekiz gün boyunca her gün oraya gidecek ve en ufak gelişmeyi bile size telefonla bildireceğim. Yine de sanırım..." Kör kadının üzerinden doktoru anlamlı bakışlarla süzdüm. "Hiçbir aksilik ve beklenmedik durumla karşılaşmayacağız. Hatta bundan emin olduğumu bile söyleyebilirim."

Condor hafif bir gülümsemeyle onayladı.

"Ben de." O anda karısının ağız kenarında hafif bir gerginlik görüldü. Bir şeyden rahatsız olduğu anlaşılıyordu.

"Henüz sizden özür dileme fırsatı bulamadım, teğmenim! Biraz önce size karşı biraz... biraz kaba davrandım, sanırım. Ama aptal hizmetçi kız birinin beklediğinden söz etmedi; tabii ben de odada kimin beklediğini bilemezdim. Emmerich de bana sizden daha önce hiç bahsetmedi. Doğal olarak odada bekleyenin onu oyalayacak bir yabancı olduğunu düşündüm. İşten eve döndüğü zamanlarda ayakta duramayacak kadar yorgun oluyor."

"Siz kesinlikle haklıydınız, saygıdeğer hanımefendi. Hatta belki daha sert bile olmanız gerekirdi. Korkarım, lütfen bu samimiyetimi ayıplamayın, eşiniz hastaları için kendini fazlasıyla hırpalıyor."

"Her şeyini," dedi. Heyecanla sözümü keserek, endişeli bir halde sandalyesini benimkine yaklaştırdı. "Her şeyini, zamanını, parasını, sinirlerini onlar için feda ediyor. Hastaları uğruna yemiyor, içmiyor, uyumuyor. Herkes onu kullanıyor. Ben de bu kör halimle, buna engel olamıyor, onu koruyamıyorum. Onun için ne kadar endişelendiğimi bir bilseniz! Bütün gün tek düşüncem bunlar: Yine yemek yiyemedi, yine trende, yine tramvayda; gece yine uyuyamayacak, onu uyandıracaklar. Herkes için zaman bulabiliyor, yalnızca kendisi için asla. Peki bunun karşılığında ona teşekkür eden var mı? Hayır, hayır, kimse yok!"

"Gerçekten kimse yok mu?" Doktor gülümseyerek heyecanlı eşine doğru eğildi.

"Elbette var ama..." Kör kadın hafifçe kızardı. "Ama elimden onun için bir şeyler yapmak gelmiyor ki. İşten eve döndüğü zaman, her defasında ona bir şey olacağı korkusundan mahvolmuş oluyorum. Ah onu biraz etkileyebilseniz! Onu kendini feda etmekten biraz alıkoyabilecek birine öyle ihtiyacı var ki! Herkese yardım edilmesi mümkün değil ki..."

"Ama hiç değilse denemek gerek!" diyen Condor, bu arada bana bakıyordu. "İnsan bunun için yaşar. Yaşamanın amacı budur." Bu uyarıyı tüm benliğimle algılıyordum. Ancak kararlı olduğumun bilincinde olmam bu bakışlara dayanma gücü veriyordu.

Ayağa kalktım. O anda bir anlamda ant içmiştim. Sandalyemi biraz geriye ittiğim sırada kör kadın gözlerini bana çevirdi ve gerçekten üzüldüğünü belirten bir sesle sordu:

"Gerçekten gitmeniz mi gerekiyor? Ne yazık! Ne kötü! Tekrar gelmeye söz veriyorsunuz, değil mi?"

Kendimi tuhaf hissediyordum. Bende ne görüyorlardı ki hepsi bana güveniyorlardı; bu kör kadının görmeyen gözlerindeki pırıltılarla bana bakmasının, bana neredeyse tamamen yabancı olan bu adamın, kolunu dostça omzuma koymasının nedeni neydi? Merdivenlerden inerken, beni bir saat kadar önce oraya getiren nedene artık bir anlam veremiyordum. Neden kaçmak istiyordum ki? Ayıdan farksız davranışları olan bir üstüm beni azarladığı için mi? Zavallı sakat bir yaratık bana olan aşkını açıklamaya cesaret ettiği için mi? Biri bana tutunarak ayakta kalmaya çalıştığı için mi? Birine yardım edebilmek olağanüstü bir şeydi; gerçekten buna değerdi ve karşılığı da görülüyordu. Bunun bilinciyle, daha dün kabul edilemeyecek bir fedakârlık olarak nite-

lediğim bir şeyi kendi isteğimle gerçekleştirmeye hazırdım: Bana karşı olan büyük ve ateşli sevgisinden dolayı o insana minnettar olmak!

Sekiz gün! Condor'un görevimin süresini belirlemesinden bu yana kendimi tekrar güçlü hissediyordum. İtirafından sonra Edith'le karşılaşacağımız ilk anın korkusunu bir saat kadar yaşamadığımı söyleyemem. Böylesine ihtiraslı bir çıkıştan sonra, tam bir kayıtsızlığın olanaksız olacağının bilincindeydim. O ateşli öpüşten sonraki ilk bakışta, "Beni bağışladın mı?" sorusu hiç kuşkusuz saklı olacaktı. Hatta belki daha da tehlikelisi, "Aşkıma karşılık verebilecek, katlanabilecek misin?" diye soracaktı bakışlarıyla. Bu utançtan ve sabırsız bekleyişten sonraki ilk bakışın benim için en kritik, en tehlikeli ve aynı zamanda en belirleyici an olacağını hissediyordum. Yanlışlıkla ağızdan kaçan tek bir sözcük, yanlış bir ifade, ters bir bakış, belli etmemem gereken şeyin açıkça ortaya çıkmasına; Condor'un beni ısrarla uyardığı o üzücü, kötü olayın geri dönülemeyecek şekilde gerçekleşmesine yol açabilirdi. Ancak bakışlarımızın bu ilk karşılaşmasından başarıyla çıktığım takdirde, hem kendimi hem de onu belki de sonsuza kadar kurtarmış olacaktım.

Ancak ertesi gün Kekesfalvaların evine girdiğim anda, Edith'in de aynı endişeyi paylaşarak, benimle yalnız başına karşılaşmamak için gerekli önlemleri aldığının farkına vardım. Daha antreye girmemle birlikte salondan yükselen neşeli kadın seslerini duydum. Başka zaman olsa, konukların bizim beraberliğimizi bozmasına asla izin vermeyeceği bu saatte, ilk kritik anları kolayca atlatabilmek amacıyla tanıdıklarını yardıma çağırmıştı.

Salona adım atmamla beraber Ilona yerinden fırlayarak –ya kendi içgüdüleriyle ya da Edith'in uyarmasıy-

la– yanıma geldi ve beni doğruca, belediye başkanının karısı ve kızının yanına götürerek tanıştırdı. Kız solgun benizli, çilli sevimsiz bir yaratıktı. Edith'in ondan hiç hoşlanmadığını biliyordum. Böylece ilk bakışın tehlikesi geçiştirilmiş oldu. Ilona beni masaya davet etti. Çay içilip sohbet ediliyordu. Edith anne ile sohbet ederken, ben de bu çilli, ukala taşralı kızla hararetli bir konuşmaya daldım. Bu hiçbir şekilde rastlantısal olmayan oturma düzeni sayesinde, Edith'le benim aramdaki gizli, gergin ilişkinin arasına tampon oluşturacak unsurlar yerleştirilmiş oluyordu. Zaman zaman onun huzursuz bakışlarını üzerimde hissetmeme rağmen, böylece Edith'le bakışlarımızın karşılaşmasını önleyebiliyordum. İki bayan artık kalkmaya niyetlendikleri zaman da Ilona büyük bir beceriklilikle durumu düzenlemeyi başardı:

"Ben konuklarımızı kapıya kadar geçireyim. Bu arada siz de satranç partisini başlatın. Bu arada benim yolculukla ilgili yapmam gereken bir iki ufak hazırlık var. Ama bir saate kalmadan tekrar yanınızda olurum."

Böylece ben de rahatlıkla konuşmaya girme fırsatını bulup kayıtsız bir ifadeyle sordum:

"Bir parti satranç oynamaya var mısınız?"

"Memnuniyetle!" diyen Edith diğer bayanlar odadan çıkarken bakışlarını benden kaçırdı.

Satranç masasını hazırlayıp yalnızca zaman kazanmak için taşları sıraladığım süre boyunca da bakışları kucağına yönelmiş bir şekilde oturmayı sürdürdü. Başka zaman olsa eski satranç kurallarına uygun şekilde avcunun içine bir beyaz bir siyah piyon saklar, hangimizin ilk olarak oyuna başlayacağını saptardık. Ancak bunu yapmak bile, "sağ" ya da "sol" sözcüklerinden birini kullanmamızı gerektirecekti ki ikimiz de tek sözcük olsun konuşmaktan kaçınıyorduk. Bu açıdan aklıma geldiği gibi taşları yerleştirdim. Önemli olan konuşmak zorun-

da kalmamaktı. Tüm düşüncelerimle tahtadaki altmış dört kareye yönelmeliydim. Karşındakinin hareket eden parmaklarına bile bakmayıp yalnızca taşlarla ilgilenilmeliydi! Böylece görünüşte derin bir konsantrasyon içinde, ancak kendilerini tamamen oyuna kaptırıp çevresinde olup bitenle ilişkisini kesen satranç şampiyonlarında rastlanabilecek türden bir dikkatle oyuna başladık.

Ancak aradan uzun süre geçmeden davranışlarımızdaki yapmacıklığı ortaya çıkaran da oyunun kendisi oldu. Üçüncü partiye başlarken Edith'in dayanma gücü de tükenmişti. Durmadan yanlış taşı oynuyor, parmaklarının titremesinden bu zorlama sessizliğe daha fazla dayanamayacağı anlaşılıyordu. Oyunun tam ortasında eliyle satranç tahtasını iterek oyunu sonlandırdı.

"Yeter bu kadar! Bana bir sigara verir misiniz?"

Gümüş oymalı sigara tabakasından bir sigara alıp yakmak için bir kibrit çaktım. Kibrit alev aldığında artık bakışlarından kaçmam olanaksızdı. Gözleri tamamen anlamsız ve donuktu; ne bana ne de başka bir yöne bakıyorlardı; buz gibi bir öfkeyle donakalmış olan bu hareketsiz gözlerin üzerindeki gerginlik içinde titriyordu. Ondaki her sinir krizinden önce beliren bu başlangıç işaretlerini anlamakta gecikmedim.

"Hayır!" diye haykırdım gerçek bir korkuyla. "Hayır, lütfen!"

O anda vücudunu koltuğunda iyice geriye attı. Bir an sonra tüm vücudu zangır zangır titriyordu. İyice kasılmış parmaklarının koltuğun kenarını giderek daha sıkı kavradığını görüyordum.

"Hayır! Yapmayın! Yapmayın!" diye yalvardım. O anda aklıma onu sakinleştirmek için söyleyecek başka sözcük gelmiyordu. Ama içinde biriken gözyaşları akmaya başlamıştı bile. Yüksek sesli, onu hıçkırıklara boğan çılgınca bir ağlama değildi. Çok daha kötü, çok daha

korkunçtu. Utançtan ağladığını belli etmemeye çalışıyor, dudaklarını ısırıyor, ama engel olamıyordu.

"Hayır! Yalvarırım yapmayın bunu!" diyerek sakinleştirmek amacıyla ona doğru eğildim ve elimi kolunun üzerine koydum. Bir anda elektrik çarpmışçasına omuzlarından başlayan bir titreme iki büklüm vücudunun tamamını yokladı.

Sonra birden sakinleşti, titremeleri kesildi, artık hiç kıpırdamıyordu. Tüm vücuduyla, bu yabancı dokunuşun ne anlama geldiğini anlamaya çalışıyor gibiydi. Bu şefkat miydi, sevgi miydi, yoksa yalnızca acıma mı? Bir vücudun böyle soluk bile almadan hareketsiz ve tetikte beklemesi korkunç bir şeydi. Ne içten içe ağlama krizini olağanüstü bir şekilde yatıştıran elimi çekmeye cesaret edebiliyor ne de parmaklarımı Edith'in vücudunun, ateş gibi yanan teninin hasretle beklediği –bunu hissediyordum– şefkatli okşayışı gerçekleştirecek şekilde kıpırdatabiliyordum. Elim, bana tamamen yabancı bir şey gibi teninin üzerinde duruyor ve onun tüm kanı, bu noktadan olanca sıcaklığı ve basıncıyla, tam bu noktadan bana doğru akıyormuş gibi geliyordu.

Elim istemdışı bir halde kolunun üzerinde duruyordu. Bunun ne kadar sürdüğünü bilemiyorum; o dakikalarda zaman da odanın içindeki hava kadar hareketsizdi. Neden sonra kaslarında hafif bir kıpırdanma çabası hissettim. Bana bakmadan, gözlerini kaçırarak sağ eliyle elimi kolundan alıp yavaşça kendine, kalbine doğru çekti ve sol elini de çekingen ve yumuşak bir hareketle üzerine koydu. Büyük, ağır erkek elimi avuçlarında, özenle tutuyordu, hafifçe, korkutucu bir şekilde okşamaya başladı. Önceleri ince parmakları adeta merakla savunmasız, hareketsiz avuç içimde dolaştı ve tenimin üzerinde bir tüy yumuşaklığında kaydı. Daha sonra bu hafif çocukça okşamaların parmakuçlarımdan bileğime doğru ilerledi-

ğini ve gittikçe cesaretlenerek elimin şeklini tamamen kavramak istercesine, hem içten hem dıştan tekrar tekrar dolaştığını, sert tırnaklarımı hissedince yeniden geri dönerek parmaklarımın ucundan damarlarımı izleyerek bileklerime kadar yayıldığını hissettim. Elimi gerçekten tutmak, sıkmak, alıkoymak amacı olmayan şefkat dolu bir yakınlaşmaydı bu. Elimin her noktasını okşayarak tanımak ister gibiydi. Ilık suya giren kişinin tatlı bir rehavete sürüklenmesi gibi, hem saygılı hem çocuksu, hem şaşırtıcı hem utangaç olan bu oyunsu okşamalar elimin üzerinde dolaşıyordu. Bu âşık kızın, benliğimin kendisine sunulan bu tek parçasında beni tamamen sarmaladığını hissediyordum. Vücudunu iyice koltuğa gömmüş, başını geriye yaslamış, bu dokunuşun zevkini tam anlamıyla duyumsamaya çalışıyordu. Uykusunda güzel düş gören biri gibi gözlerini kapamış, dudaklarını hafifçe aralamıştı. Parmaklarını, elimin üzerinde parmakuçlarımdan bileğime gezdirirken duyduğu huzur ve rahatlama yüz ifadesinde beliriyor, bu gevşemeyle yüzü giderek aydınlanıyordu. Bu içten dokunuşta ihtiras yoktu; sonuçta kısa bir süre için de olsa bedenimden bir parçaya sahip olmanın ve okşayarak sonsuz sevgisini dile getirebilmenin sakin, şaşırtıcı mutluluğu seziliyordu. O zamana kadar hiçbir kadının, en ateşli sarılmasında bile bu basit, neredeyse düşsel oyundaki sevgi ve okşamalar kadar etkilenmediğimi söyleyebilirim.

Bunun ne kadar sürdüğünü bilmiyorum. Bu tür olaylarda zaman unutulur; bu uyuşturucu, etkileyici ve hipnotize edici ürkek okşamalar ve sevgi dokunuşlarında, beni en ihtiraslı ve ateşli öpüşmeden bile daha çok etkileyen, heyecanlandıran bir şeyler vardı. Elimi geri çekme cesaretini hâlâ bulamıyordum. "Sevgime tahammül et yeter." Bu sözleri anımsıyor, tenimin sürekli olarak okşanmasının sinirlerim üzerindeki uyuşturucu etkisini bir

düşteymiş gibi yaşıyordum. Tamamen uyuşmuştum. Tüm ölçütlerin ötesinde sonsuz bir aşkla sevilirken kendi açımdan yalnızca bir ürkeklik, şaşkınlık ve endişeli bir sıkıntıdan başka bir şey hissetmemenin utancını yaşıyordum.

Yavaş yavaş bu hareketsizliğim kendim için de dayanılmaz bir boyuta ulaştı. Beni yoran, beni yıpratan bu zarif parmakların elimin üzerinde yumuşak hareketlerle dolaşması; bu ürkek ve sıcak okşama değildi. Asıl üzen, acı veren elimin orada bana ait değilmiş gibi cansızca durması ve Edith'in okşadığı bu insan benim hayatıma ait değilmiş gibi hissetmemdi. Yarı uykulu bir haldeyken çalan çanları duymuş gibi artık bir şey yapmam gerektiğini, bir karşılık vermek zorunda olduğumu biliyordum. Bu okşamalardan kaçmalı ya da ben de okşamalara katılmalıydım. Ancak ne onu ne de diğerini yapacak gücüm vardı; yalnızca bu tehlikeli oyuna son vermek istiyordum. Kaslarıma hafif bir hareket vererek, elimi dikkatlice, yavaşça, çok yavaşça uzaklaşma isteğimi sezdirmemeyi umarak geri çekmeye çalıştım. Ancak çok hassas olan genç kız daha ben bile elimi geri çektiğimi tam hissetmemişken durumu kavrayıp elimi birden korkuyla serbest bıraktı. Parmakları birden açılmış, elimi sarmalayan sıcaklık kaybolmuştu. Biraz mahcup bir tavırla elimi geri çektim. Aynı anda Edith'in yüzünün asıldığını, dudaklarının etrafında öfkeli kıvrımların ve titremenin belirdiğini gördüm.

"Hayır! Hayır!" diye fısıldadım. Söyleyecek başka bir şey bulamıyordum. "Ilona neredeyse gelir." Bu boş ve anlamsız sözcüklerin ardından titremesinin daha da arttığını görmek, ona karşı duyduğum acıma duygusunun birden daha da baskın bir hal almasına yol açtı. Ona doğru eğilerek alnına kaçamak bir öpücük kondurdum.

Gözbebeklerindeki ifade sert, donuk ve soğuktu; beynimdeki düşünceleri okumak istercesine delici ba-

kışlarla beni süzüyordu. Sezgileri çok kuvvetli olan bu kızı aldatmayı başaramamıştım. Elimi geri çekerek, okşamalarından ve sevgisinden kaçtığımı ve bu kaçamak öpücüğün sevginin değil, yalnızca bir acımanın ve mahcubiyetin belirtisi olduğunu anlamıştı.

O günlerde yaptığım hata, yaptığım onarılamaz ve bağışlanmaz hata, acıma duygumdan kaynaklanan tüm çabalarıma rağmen, asıl hissettiklerimi göstermemek konusunda yeterince sabır göstermemiş, bunun için tüm gücümle gayret etmemiş olmamdı. Bana gösterdiği yakınlıktan sıkıldığımı hiçbir davranışım, bakışım ya da sözcüğümle belli etmemeye karar vermiş olmam boşunaydı. Bu zavallı, yaralı kızı bir de ben kırdığım, yaraladığım takdirde ortaya çıkabilecek tehlikeli durum, yükleneceğim sorumluluk ve çekeceğim vicdan azabına ilişkin olarak Condor'un yaptığı uyarıları sürekli olarak tüm benliğimde hissediyordum. "Bırak sana âşık olsun," diyordum kendi kendime, "Duygularını sakla, şu sekiz gün boyunca genç kızın gururunun kırılmaması için elinden geleni yap! Onu aldattığını, hatta yakın bir tarihte iyileşeceği umudunu da vererek iki defa aldattığını ve aynı zamanda utanç ve korkudan içten içe titrediğini anlamasına fırsat verme. Doğal ve rahat davranmaya çalış, sesine neşe ve içtenlik, ellerine sevecenlik ve şefkat vermeye çalış," diye uyarıyordum kendi kendimi sürekli olarak.

Ne var ki bir erkeğe aşkını itiraf etmiş bir kadın ve bu erkek arasında tehlikeli, gizemli, sıcak ve yakıcı bir hava eser. Seven insan sevdiğinin gerçekten mutlu olup olmadığını tuhaf bir şekilde sezinleme gücüne sahiptir. Ve aşk kendi dünyasında her şeyin en sınırsızını, en ölçüsüzünü arzuladığı için, ölçülü ve tedbirli olan her şey onun için dayanılmaz ve iticidir. Karşısındakinin her tutukluğu ve

çekingenliği direniş olarak nitelendirilir ve her tam-olarak-teslim-olmama hali de haklı olarak, gizli bir karşı koyma olarak algılanır. Davranışlarımdaki ya da sözlerimdeki bir yapmacıklık ya da beceriksizlik kuşkulu ya da kırıcı olmuş olmalıydı ki, tüm çabalarım Edith'in benden beklentisini karşılamaya yetmedi. Onun benden beklediği tek ve en önemli konuda sonuçta onu ikna edemiyordum ve benden istediği asıl şeyi, sevgisine karşılık vermeyi beceremediğim için kuşkuları daha da artıyor, daha da huzursuz oluyordu. Bazen konuşmanın tam ortasında –tam da ben tüm gücümle bana güvenmesi, yakınlık duyması için çaba harcarken– başını kaldırıyor ve insanın içini okuyan o gri gözlerini ısrarla gözlerime dikiyordu. Çaresiz gözlerimi ondan kaçırıyor, başımı önüme eğiyordum. Böyle zamanlarda kendimi yüreğimin derinliklerini okumak için içime bir sonda yerleştirilmiş gibi hissediyordum.

Böylece üç gün geçti; benim için de onun için de işkence dolu üç gün! Onun susuşunda, bakışlarında sürekli olarak aynı sessiz, ihtiraslı bekleyişi sezinliyordum. Daha sonra, sanırım dördüncü gündü, bana karşı anlaşılmaz bir şekilde düşmanca davranmaya başladı. Her zamanki gibi öğleden sonra, erken bir saatte şatoya gelmiş, ona çiçek getirmiştim. Çiçekleri doğru dürüst bakmaya bile yeltenmeden alarak kenara bıraktı; bu kayıtsız tutumuyla, armağanlar getirerek kendimi kurtaramayacağımı anlatmak ister gibiydi. Aşağılayıcı denebilecek bir tonda, "Ah, bu güzel çiçeklere ne gerek vardı!" dedikten sonra tekrar kasıtlı, düşmanca suskunluğuna büründü. Onunla samimiyetle konuşmaya çalıştım. Ama verdiği yanıt, genellikle "Ah!" "Öyle mi?" ya da "İlginç!" sözcüklerinden öte gitmiyor, böylece konuşmalarımın onu ilgilendirmediğini kasıtlı bir şekilde göstermek isteyerek beni kırmaya çalışıyordu. Kayıtsızlığını hareketleriyle de açığa vurma çabasındaydı: Elindeki kitapla oynuyor,

sayfalarını karıştırıyor, sonra bir kenara koyuyor, diğer küçük eşyalarla oynuyordu. Bir iki defa belirgin bir şekilde esnedikten sonra, konuşmamın tam ortasında uşağı çağırarak, özür dilemeye bile gerek duymadan, Çinçila kürkünün valizine konulup konulmadığını sordu. Ancak olumlu yanıt aldıktan sonra da bana dönerek, "Anlatmaya devam edebilirsiniz!" dedi. Bu sözlerdeki gizli anlam çok açıktı: "Bana ne anlattığınız umurumda bile değil!"

Dayanma gücümün giderek azaldığını hissediyordum. İkide bir kapıya bakıyor, beni bu anlamsız, sıkıntılı monologdan kurtaracak birinin, Ilona'nın ya da Kekesfalva'nın gelmesini umuyordum. Ama bu bakışlarım da gözünden kaçmadı. Alaylı bir şekilde, adeta dalga geçerek sordu: "Neyiniz var? Bir şey mi arıyorsunuz? Bir isteğiniz mi var?" Utancımdan saçmaladım. O anda elimden başka bir şey gelmedi. "Hayır, yok!" Belki de en doğrusu açıktan açığa savaşı göğüslemek ve onunla tartışmayı göze almaktı. Ben de onu azarlayabilirdim: "Asıl siz benden ne istiyorsunuz? Bana böyle işkence etmenizin ne anlamı var? Eğer istiyorsanız hemen çekip gidebilirim." Ama her tür sertlikten ve kırıcılıktan kaçınacağıma dair Condor'a söz vermiştim. Bu kötü niyetli ve kasıtlı suskunluğun yükünü bir anda sırtımdan atmak yerine, daha iki saat boyunca kızgın kumlarda sürünmeyi yeğleyip anlamsız konuşmalarımı sürdürdüm. Neyse ki daha sonra Kekesfalva son günlerde hep olduğu şekilde, hatta belki biraz daha fazla endişeli ve ürkek bir tavırla odaya girerek sordu: "Yemeğe gidelim mi?"

Masaya geçtik. Edith tam karşımdaydı. Bir kez olsun başını kaldırıp gözlerime bakmadığı gibi kimseyle de konuşmadı. Her üçümüz de bu kasti suskunluktaki saldırgan kırıcılığın, inatçılığın farkındaydık. Bu nedenle ortamı rahatlatmak için daha da büyük bir güç harcamak zorundaydım. Onlara bizim albayın her yıl haziran ve

temmuz aylarında aynen ayyaş gibi bir çeşit "manevra hastalığına" tutulduğunu ve büyük manevra tarihi yaklaştıkça giderek daha heyecanlı ve sinirli bir hal alıp çekilmez olduğunu anlattım. Bu arada bu aptalca hikâyeyi süslemek için de, kelimeler boğazıma düğümlendiği halde, en boş detayları, komik ayrıntıları bile anlatmaktan çekinmedim. Anlattıklarıma yalnızca diğerleri gülüyorlardı; ama bu gülüşlerin de Edith'in üçüncü kez kasten sıkıldığını belirtircesine esnemesinin ayıbını kapatma çabası olduğu belliydi. Yine de yılmayıp konuşmaya devam etmelisin, dedim kendi kendime. Son günlerde hepimizin ne yapacağını bilmez şaşkın ördekler gibi koşuştuğumuzu, sıkışıklıktan ne yapacağımızı şaşırmış bir durumda olduğumuzu anlattım. Daha dün iki askerin güneş çarpmasından dolayı attan düşmelerine rağmen, başımızdaki insan celladı, acımasız albay eğitimi her gün biraz daha ağırlaştırıyordu. Bir kez eyerin üstüne oturduk mu ne zaman ineceğimizi bilemiyorduk; yirmi kez, otuz kez aynı saçma hareketleri tekrarlıyorduk. O gün büyük çaba ve biraz da şans eseri zamanında kurtulmayı başarmıştım. Ancak ertesi gün zamanında gelip gelemeyeceğimi bilemiyordum. Bunu bir Tanrı bir de kendini şimdilik onun yeryüzündeki vekili sanan albay bilebilirdi.

Bunlar kimseyi incitmeyecek ya da heyecanlandırmayacak, basit anlamsız tespitlerimdi. Bunları gayet rahat ve neşeli bir tavırla Kekesfalva'ya doğru söylemiş Edith'e ise hiç bakmamıştım, onun boşluğa bakan donuk gözlerini görmeye dayanamıyordum. Birden bir şangırtı duyuldu. Edith elinde bir süredir sinir içinde oynadığı bıçağı tabağının üzerine atmıştı. Bizlerin ürkmesini umursamayarak bana dönüp bağırdı:

"Madem bu kadar sorun oluyor, kışlanızda ya da kasabadaki kafede kalın! Gelmeyin! Bizim için hiç önemli değil, buna katlanabiliriz!"

Eğer biri pencereden ateş etseydi ancak böylesine bir şok yaşayabilirdik. Soluğumuz kesilmiş bir halde bakakalmıştık.

Kekesfalva şaşkınlık içinde kekeledi:

"Ama Edith..."

Ama Edith iyice arkasına yaslanarak alaylı bir tavırla mırıldandı: "Bu kadar çaba harcayan birine karşı merhametli olmak gerek! Bir gün için bile saygıdeğer teğmeni serbest bırakmamız, bizden kurtulmasını sağlamamız gerekmez mi? Ben kendi adıma ona seve seve bir günlük tatil armağan edebilirim."

Kekesfalva ve Ilona sıkıntıyla birbirlerini süzdüler. Her ikisi de çoktandır bastırdığım bir kızgınlığın içimde alevlenmeye başladığını anlıyorlardı. Bana bakışlarındaki korkudan, bu kabalığa kabalıkla karşılık vereceğimden endişe duyduklarını tahmin ettim. Özellikle de bu nedenle kendimi daha da kontrol etmeye çalıştım.

"Biliyor musunuz ki aslında çok haklısınız, sevgili Edith!" Öfkeden sıkışan yüreğimin elverdiğince rahat ve sevecen bir sesle onu yanıtlamaya çalıştım. "Bu kadar yorgun geldiğim zaman size gereği gibi arkadaşlık edemiyorum. Bugün bütün gün saçmalayıp sizi de sıktığımın farkındayım. Ama daha birkaç gün, bu iş yorgunluğundan kendini şaşırmış adama katlanmanız, anlayış göstermeniz gerekecek. Sizi daha kaç gün ziyaret edebilirim ki? Şurada göz açıp kapayana kadar gitmiş olacaksınız; bu ev tamamen boş kalacak. Önümüzde görüşebileceğimiz dört, hatta üç buçuk gün olduğunun düşüncesine bile alışmakta güçlük çekiyorum ve..."

O anda haşin ve tiz bir kahkaha sessizliği yardı:

"Ha! Ha! Üç buçuk gün! Ha! Ha! Şuna bakın, bizden kurtulması için kaç gün kaldığını, buçuğuna varana dek hesaplamış. Herhalde bunun için özel olarak bir takvim satın alıp cumayı kırmızıyla işaretlemiştir: Kurtuluş

günü, bizim gidiş tarihimiz! Ama dikkat edin! Hesapta yanılmış da olabilirsiniz. Ha! Ha! Üç buçuk gün! Üç ve bir yarım, bir yarım, bir yar..."

Kahkahaları giderek artıyor, aynı zamanda bizi zalim bakışlarla süzüyordu. Gülerken titriyordu. Onu böylesine güldüren neşe değil, vahşi bir öfke, karşı konulmaz bir hırstı. Elinde olsa hemen yerinden fırlardı; belki içinde bulunulan bu gergin durumda yapılacak en doğru, en doğal hareket de buydu. Ancak sakat bacaklarıyla sandalyesinden kalkması olanaksızdı. Bu karşı konulmaz tutsaklık öfkesine demir parmaklıklar arkasına kapatılmış bir hayvanın vahşiliğini ve trajik çaresizliğini ekliyordu.

"Josef'i çağırayım!" Yıllardır onun her hareketinden anlam çıkarmaya alışmış olan Ilona, solgun bir yüzle Edith'e doğru eğilerek fısıldadı. Babası da hemen yanına geçti. Ancak yaşlı adamın bu korkusunun gereksiz olduğu hemen anlaşıldı. Uşak içeri girer girmez Edith, tek bir kelimeyle olsun veda etmeden ya da özür dilemeden, babası ve uşağın kendisini dışarı çıkarmasına izin verdi. Şaşkın ve sıkıntılı halimizden, yarattığı huzursuzluğu anlamış olmalıydı.

Onlar çıkınca odada Ilona'yla yalnız kaldık. Kendimi düşmüş bir uçaktan kurtulmuş, korkudan ileri gelen şokla ne olduğunu, ne yapacağını bilmez halde yerlerde sürünen biri gibi hissediyordum.

"Onu anlamalısınız!" Ilona telaşla söze girdi. "Bir tek gece olsun uyuyamıyor. Yolculuk nedeniyle çok heyecanlı... Ayrıca... Bilmiyorsunuz onun ne kadar..."

"Biliyorum, Ilona biliyorum. Her şeyi biliyorum," dedim. "Bundan dolayı da yarın yeniden geleceğim."

"Dayanmalıyım. Direncimi kaybetmemeliyim!" Yaşananların etkisiyle gergin bir halde eve dönerken dur-

madan bu sözcükleri yineliyordum. "Ne pahasına olursa olsun, katlanmalıyım! Condor'a söz verdim, arkasında durmalıyım. Sinirlerime yenilmemeli, aklımı karıştırmasına izin vermemeliydim. Bu düşmanca tavırların, sevgisine karşılık benden yalnızca sertlik ve soğuk bir kalp gören birinin umutsuz çırpınışları olduğunu unutmamalıyım. Son dakikaya kadar sabretmeliyim. Yalnızca üç buçuk gün – üç günü daha atlatınca, bu işin de altından kalkmış olacaksın, artık haftalarca, aylarca dinlenir, rahat eder, istediğini yapabilirsin. Sabır, yalnızca biraz sabır! Çok az kaldı, son üç buçuk gün, son üç gün!"

Condor çok doğru belirtmişti. İnsanı yalnızca ölçemediği, eliyle tutup anlayamadığı şeyler korkutuyordu; buna karşılık sınırlarını belirleyebildiğin, kesinlikle saptayabildiğin şeylerle baş etmek ise bir deney, gücün ölçülebileceği bir sınavdı. Üç gün – bunu başarabileceğimi hissediyor ve bunu bilmekten dolayı kendime güven duyuyordum. Ertesi gün işte görevimi kusursuz yaptım. Bu o gün için çok önemliydi. Normalden bir saat kadar önce eğitim alanına gidip ensemizden ter damlayana dek ara vermeden çılgınca çalışmayı sürdürdük. Hatta bu arada kötümser, hiçbir şeyi beğenmez albaydan, "Çok iyi, işte böyle olmalı," övgüsü bile kazandım ki buna ben bile şaşırdım. O gün fırtınanın hedefi Kont Steinhübel'di. İflah olmaz bir at meraklısı olan kont bir gün önce ince, uzun bacaklı, safkan, genç, kızıl renkli bir at satın almış, ancak ata binmedeki yeteneğine fazlasıyla güvenmesinden olsa gerek, atı denemeye gerek görmeden eğitim sahasına getirmişti. Tam albayın talimatları üzerinde konuşulurken, bir kuşun gölgesinden ürken at şaha kalktı. Daha sonra da tam hücum anında ürkerek yeniden şahlandı ve yerinden fırladı. Steinhübel gerçekten çok iyi bir binici olup atı sakinleştirmeyi başaramasaydı, tüm bölük birbirine girecek, bu arada

kontun atın üzerinden fırlatılışını seyredecekti. Öfkeli hayvanı gerçekten seyre değer birkaç akrobatik hareketten sonra sakinleştirmeyi başardıysa da, albaydan bu başarılı gösteri karşılığında hoş şeyler duymadı. Eğitim sahasında sirklere yaraşır bu türden akrobasi gösterilerine tahammülü olmadığını mırıldanan albay, daha sonra yüksek sesle, saygıdeğer kontun atların dilinden anlamıyorsa hiç değilse onların binicilik okulunda gerekli eğitimden geçirilmesini sağlayacak kadar akıllı davranması gerektiğini ve böylece bölüğün önünde utanç duymaktan kurtulacağını söyledi.

Bu azarlama ve alaylı sözler Steinhübel'in canını çok sıktı. Kışlaya dönerken yol boyunca ve daha sonra yemekte de, ısrarla kendisine haksızlık yapıldığını yineleyip durdu. Hayvan henüz çok genç ve toydu; biraz eğitilip sahibine alıştıktan sonra herkes onun ne kıymetli bir safkan olduğunu görecekti. O heyecanlandıkça çevresindekiler daha da çok damarına basarak kızdırıyorlardı. Aldatıldığını, yanlış ata para yatırdığını söyleyerek onu kışkırtıyorlar, deliye döndürüyorlardı. Sohbet giderek heyecanlanıyordu. Bu hararetli konuşmaların tam ortasında emir erim arkamdan yavaşça yanaşarak fısıldadı:

"Telefondan isteniyorsunuz, teğmenim."

İçimde kötü hislerle yerimden fırladım. Son haftalarda ne zaman telefon, telgraf gelse ya da mektup alsam sinirlerim geriliyor, altüst oluyordum. Yine ne istiyordu? Herhalde o öğleden sonra için beni serbest bıraktığına pişman olmuştu? Neyse, pişmanlığını belirtirse her şey düzelirdi. İki dünyamı, iş çevremle diğerini birbirinden tamamen ayırmak, tüm bağlantıyı kesmek isteğiyle telefon kabininin döşemeli kapısını sıkıca kapattım. Daha sonra ahizeyi elime aldım. Arayan Ilona'ydı.

Ahizeden duyulan sesi bana oldukça huzursuz ve tutuk geldi: "Size yalnızca, bugün gelmemenizin daha

doğru olacağını belirtmek istemiştim. Edith kendisini pek iyi hissetmiyor..."

Sözünü keserek sordum: "Önemli bir şey değil, değil mi?"

"Hayır... hayır... endişelenmeyin... sanırım onu bugün biraz rahat bırakıp dinlenmesine fırsat vermek daha doğru olacak..." Bir süre için tereddüt ettikten sonra ekledi: "Sonra... sonra, sanırım... yolculuğu birkaç gün ertelememiz gerekecek."

"Ertelemek mi?" Duyduğum korku ve şaşkınlık ses tonumdan anlaşılmış olmalıydı. Ilona telaşla yanıtladı:

"Evet... umarım yalnızca birkaç gün... Neyse, bunu yarın ya da öbür gün konuşuruz... Belki bu arada sizi yine telefonla ararım... Yalnızca size bugünle ilgili bilgi vermek istemiştim... Neyse, en iyisi bugün gelmeyin... ve... ve... hoşça kalın, görüşürüz!"

"Evet, ama..." Ahizeye doğru kekeliyordum. Ancak yanıt gelmedi. Birkaç saniye daha kulak kesildim. Hayır, ses yoktu. Telefonu kapatmış olmalıydı. İlginç – konuşmayı niçin böyle hemen aceleyle kesmişti acaba? Başka bir şey sorulmasından korkar gibiydi, telaşlıydı... Ama neden? Bunun bir anlamı olmalıydı! Her şey günü gününe ayarlanmışken yolculuğu ertelemek mi? Condor sekiz gün demişti. Kendimi tamamen bu sekiz güne göre şartlandırmıştım. Şimdi yeniden... olanaksız... bu gerçekten olanaksız... bu sürekli iniş çıkışlar... Benim de sinirlerim var... Benim de bir dayanma gücüm var... Ben de biraz huzur bulmalıyım...

Telefon kulübesinin içi gerçekten çok mu sıcaktı? Sıcaktan boğulmak üzere olan bir insan gibi kapıyı hızla açarak yeniden yerime döndüm. Kalkıp gitmemi fark bile etmemişe benziyorlardı. Hâlâ Steinhübel'le tartışıyor, ona takılıyorlardı. Boş sandalyemin başında emir erim içi kızartma dolu servis tabağıyla bekliyordu. De-

likanlının bir an önce başımdan gitmesi için tabağıma iki üç parça et aldıysam da daha sonra çatal bıçağa dokunmadım bile. Bir şey yiyebilecek durumda değildim. Şakaklarım zonkluyordu. "Ertelemek! Yolculuğu ertelemek!" sözcükleri sanki bir çekiçle ara verilmeden, acımadan kafatasıma çakılıyordu. Bunun bir nedeni olmalıydı. Hiç kuşkusuz bir şey olmuştu. Ciddi olarak hastalanmış mıydı? Bana mı kırılmıştı? Birdenbire gitmekten vazgeçmesinin nedeni ne olabilirdi? Condor benden yalnızca sekiz gün sabretmemi istemişti; beş gününe dayanmıştım bile... ama daha fazlasına dayanamayacağımı hissediyordum... Başaramayacaktım...

"Yine düşüncelere daldın, Toni! Buranın bifteği damak tadına uymadı mı? Görüyor musunuz, insan asil yaşamaya alıştı mı, buraya uymakta böyle zorlanır işte! Burada rahat edemediğini, bizlere uymakta zorlandığını hep söylemiyor muyum?"

Bu, yine o aptalca sitemleri, yılışık gülmesiyle kahrolası Ferencz'ti. Yine o dışarıda asalak olarak yaşadığım imasını taşıyan tatsız, kötü şakalar.

"Şu aptal şakalarına bir son verip beni rahat bırakır mısın!" diye gürledim. Tüm öfkem sesimden anlaşılıyor olmalıydı. Tam karşımdaki masada oturan iki yeni subay şaşkınlıkla bakakaldılar. Ferencz elindeki çatal bıçağı masanın üzerine bıraktı.

"Bak Toni," diye söze girdi tehditkâr bir tonda. "Benimle bu tonda konuşma! Aramızda biraz şakalaşmanın ne zararı olabilir? Eğer başka bir yerlerde yemek yemekten daha çok hoşlanıyorsan, haklısın, bu senin meselen, beni ilgilendirmez. Ancak masamıza oturduğun takdirde tabağında yemeyip bıraktığın yemeğin hesabını sormaya hakkım var elbette."

Çevremizdekiler ilgiyle ikimize bakıyorlardı. Tabaklardaki çatal bıçak sesleri bir an için kesilmişti. Albay bile

gözlerini açmış, sinirli bir halde bize bakıyordu. Kontrolsüzlüğümü frenlemek zorunda olduğumu anlıyordum.

"Peki ya sen, Ferencz," dedim gülümsemeye çalışarak, "bir kez olsun dayanamayacak kadar başımın ağrıdığını ve kendimi iyi hissetmediğimi anlayamaz mısın?"

Ferencz hemen sakinleşti. "Oh Toni, çok affedersin, bilemedim! Gerçekten de kötü görünüyorsun. Son birkaç gündür sende bir tuhaflık olduğunu, bir rahatsızlığın olduğunu hissediyordum aslında. Neyse, kısa zamanda toparlarsın, senden endişem yok."

Bu olay da böylece atlatılmıştı. Ancak öfkem sürüyordu. Bunların benle alıp veremedikleri neydi? Benden ne istiyorlardı? Oraya buraya, aşağı yukarı, soğuk sıcak – hayır, kendimle böyle oyuncak gibi oynatamazdım. Üç gün dedim, tam üç buçuk gün, bir saat bile daha fazla değil! Yolculuğu erteleyip ertelemedikleri umurumda bile değil! Sinirlerimi daha fazla germelerine, bu kahrolası acıma duygum yüzünden daha fazla acı çekmeye dayanamam. Yoksa çıldırabilirim.

Beni içten içe kemiren öfkeyi belli etmemek için uzak durmalıydım. Önümdeki bardakları parmaklarımın arasında ezmek, yumruklarımı masaya indirmek; bu gerginlikten kurtulmamı sağlayacak şiddet dolu bir şeyler yapmak istiyordum. Böyle aptal gibi çaresizlik içinde oturup tekrar bir mektup gelir mi, telefon ederler mi, gitmeyi ertelerler mi, yoksa ertelemezler mi diye kendi kendini yemenin hiçbir anlamı yoktu. Artık dayanamıyordum. Bir şeyler yapmalıydım.

Karşımda arkadaşlarım halen aynı konu üzerinde tartışıyorlardı. Zayıf Jozsi bilgiç bir tavırla, alaylı bir şekilde fikrini açıkladı: "Bence Neutitscheiner seni aldatmış. Atlardan biraz anlıyorsam o beygiri yola getiremezsin, kimse de getiremez."

"Öyle mi? Görürüz bakalım!" diyerek söze girdim.

"Bu hayvanın yola gelip gelmeyeceğini görmek isterdim. Steinhübel, hayvanı bir iki saat için alıp itaat etmeyi öğrenene kadar tuz ve biberle terbiye etmeme izin verir misin?"

Bunun nereden aklıma geldiğini bilmiyorum. Ancak bir şeyleri yumruklama, kavga etme, öfkemi birinden ya da bir şeyden çıkarma dürtüsü öylesine güçlüydü ki çıkan ilk fırsata atladım. Herkes şaşkınlık içinde bana bakıyordu.

"Severek," diyen Kont Steinhübel mutlulukla gülümsedi. "Eğer başarırsan bana büyük bir iyilik yapmış olursun. Bugün hayvanı dizginlemeye çalışmaktan parmaklarıma kramp girdi. Benim kadar yorgun olmayan biri onunla uğraşırsa çok sevinirim. Haydi, gidelim."

Herkes gerçek bir "gösteriyle" eğleneceğini hissederek ayaklandı. "Sezar'ı" almak üzere –belli ki Steinhübel yenilmez komutanın adını bu huysuz beygire vermekte biraz acele etmişti– hep beraber ahıra gittik. Sezar, bizim böyle gevezelik ederek ahırdaki bölmesinin etrafında toplanmamızdan huzursuz oldu. Dar bölmede tepinmeye, ileri geri gidip gelmeye, bölmenin tahtalarını yerinden sökecek gibi şahlanmaya başladı. Onu maneje götürmekte zorlanmadığımızı söyleyemem.

Aslında orta sınıf bir biniciydim; Steinhübel gibi tutkulu bir binicinin yanında adım bile geçmezdi. Ancak o gün bu iş için benden uygunu bulunamazdı; huysuz Sezar gerçekten çok tehlikeli bir rakiple karşı karşıyaydı. Öfkeden kaslarımın gerildiğini hissediyordum. Bir şeyle başa çıkma, birini alt etme isteğim, bu huysuz hayvana karşı bile olsa benim de sabrımın bir sınırı olduğunu gösterebilmek gibi sadist bir zevke dönüşmüştü. (Ulaşılmaz olana bunu yapmak mümkün değildi ki!) Sezar'ın bir füze gibi yerinden fırlaması, nallarıyla manej duvarlarını tekmelemeye çalışması, şaha kalkması ve beni üzerinden

atmak için çifteler atması pek işe yaramadı. Onu alt etmeye kararlıydım, bir yandan mahmuzlarımı kaburgalarına gömerken, bir yandan da dişlerini parçalamak istercesine dizginlerine asılıyordum. Bu davranış karşısında huysuzluğu kısa sürede geçti. Aslında onun sert, kararlı direnişi de beni kışkırtıyor, kamçılıyordu. Bu arada arkadaşlarımın, "Hay Allah! Şuna bak, yola geldi!" ya da "Bravo Hofmiller!" diye bağırmaları da kendime güvenimi artırıyordu. Bedensel başarı genellikle ruhsal rahatlamaya da temel olur. Yarım saatlik bir mücadeleden sonra eyerin üzerinde zafer kazanmış bir kahraman edasıyla oturuyordum. Yorgunluktan bitap düşmüş olan altımdaki at ise duştan çıkmışçasına ter içindeydi, soluyor ve ön ayaklarıyla toprağı eşeliyordu. Boynu ve deri koşumları beyaz köpüklerle kaplanmış, kulakları aşağı düşmüş, titriyordu. Yarım saat öncenin asi ve huysuz hayvanı uysallaşmış ve her dediğime uyacak kadar itaatkâr bir hale gelmişti. Artık mahmuzlarımı kaburgalarına gömmeme gerek kalmadan sakin bir şekilde üzerinde oturup arkadaşlarımın tebriklerini kabul edebiliyordum. Ancak mücadele etme arzum henüz yatışmamıştı; Steinhübel'den eğitim sahasına giderek bir iki saat daha atı tırısta dolaştırma izni aldım. Böylece atın daha fazla yorulmamasını, terinin soğumasını da sağlamış olacaktım.

"Tabii ki gidebilirsin." Steinhübel gülümseyerek başıyla onayladı. "Onu bana kuzu gibi olmuş bir halde getireceğinden eminim. Artık böyle hırçınlıklara kalkışamaz. Bravo Toni, sana hayranım."

Böylece arkadaşlarımın alkışları arasında manejden çıkıp yenilgiyi kabul etmiş atın dizginlerini pek sıkı tutmama gerek bile olmadan kasabaya, sonra da çayırlara doğru uzandım. At sakin ve hafif adımlarla ilerliyordu, kendimi rahatlamış ve huzurlu hissediyordum. Tüm öfkemi ve hırsımı geçen bir saat içinde bu hırçın ve inatçı

attan çıkarmıştım. Sezar rahatça tırısa geçmişti. Steinhübel haklıydı: Bu hayvanın adımları kusursuzdu. Daha güzel, daha hafif ve daha çevik bir koşu düşünülemezdi bile. Biraz önceki karamsarlığım ve sıkıntım, yerini mutluluk dolu, neredeyse düş gibi bir huzura bırakmıştı. Atla gezintim bir saat kadar sürdü. Saat dört buçuğa doğru geri dönme zamanının geldiğine karar verdim. O gün için Sezar da, ben de yeterince yorulmuştuk. Zevkli, gösterişli bir yorgayla ortalık kararmaya başlarken şehre doğru yöneldik. Birden arkamda yüksek tonda tiz bir korna sesi duydum. Sinirli kısrak kulaklarını dikerek titremeye başladı. Ancak hayvanın huysuzlaşmaya başladığını zamanında fark edip dizginlere yapıştım ve dizlerimle hayvanın gövdesine bastırarak onu yolun ortasından arabaya geçmek için yol açacak şekilde yolun kenarına bir ağacın dibine çektim.

Arabanın şoförü dikkatli bir adam olmalıydı; benim özenle yana çekilme manevramı doğru algılamıştı. Çok yavaş, neredeyse motor sesi duyulmayacak bir hızla yanımızdan geçti. Aslında bu kadar dikkatli olmama, dizlerimle titreyen hayvanı sıkı sıkıya tutmaya çalışmama hiç gerek yoktu. Araba yanımızdan geçerken kısrak tamamen sakinleşmişti bile. Dolayısıyla rahatça arabaya bakabildim. Ancak kafamı kaldırdığım anda arabadaki birinin bana el salladığını görerek şaşırdım. Bu Condor'un yuvarlak kel kafasıydı. Yanında da seyrek ak saçlı, yumurta biçimindeki kafasıyla Kekesfalva!

Altımdaki at mı titriyordu, yoksa ben mi titriyordum, bilemiyorum. Bu ne demekti? Condor buraya gelmişti ve bana haber vermemişti! Kekesfalvalardan dönüyor olmalıydı. İhtiyar adam da onun yanında oturuyordu. Peki ama bana selam vermek için niçin durmamışlardı? İkisi de tamamen yabancı insanlarmış gibi yanımdan geçip gitmişlerdi, ama niçin? Condor niçin birdenbire

ortaya çıkmıştı? Saat ikiyle dört arasında Viyana'da muayene saati vardı. Onu acil olarak çağırmış olmalılardı; hem de sabahın erken saatinde. Bir şey olmuştu, bundan kuşkum yoktu. Bunun Ilona'nın yolculuğu erteleyeceklerini ve bugün onları ziyaret etmemem gerektiğini söylediği telefonuyla bir ilgisi olmalıydı? Hiç kuşkusuz bir şey olmuştu ve bu benden gizleniyordu. Sonunda kendine bir şey yapmış olmalıydı – önceki akşam o kadar içine kapanmıştı ki. Öylesine alaycı ve kendine güvenen bir hali vardı ki bu ancak kötü, tehlikeli bir şey yapmayı planlayan, kararlı insanlarda görülürdü. Hiç kuşkusuz kendine bir şey yapmıştı. Arkalarından koşmalıydım. Belki Condor'u istasyonda yakalayabilirdim.

Ama belki de, henüz ayrılmamıştır, diye düşündüm hemen. Eğer gerçekten kötü bir şey olduysa asla bana bir haber bırakmadan gitmeyecektir. Belki de bana yazdığı bir not kışlada beni bekliyordu. Bu adamın benden gizli, bana karşı bir şey yapmayacağını çok iyi biliyordum. Bu adam beni yarı yolda bırakmazdı. Hemen geri dönmeliydim; eminim ya bir mektup ya bir not ya da kendisi kışlada beni bekliyordu. Hemen geri dönmeliydim.

Kışlaya varınca atı aceleyle bırakıp tebrik ve boş gevezeliklerden kurtulmak amacıyla yan merdivenlerden odama çıktım. Gerçekten de odamın kapısında Kusma beni bekliyordu. Korkulu yüz ifadesi ve sarkık omuzlarından bir şeyler olduğunu anladım. Zavallı emir erim ürkek bir tavırla, odamda beni bekleyen bir sivil olduğunu belirtti ve adamın çok ısrar ettiğini, konunun çok acil ve önemli olduğunu belirttiğini, bu nedenle de onun beklemesine izin vermek durumunda kaldığını söyledi. Kusma'nın ne nedenle olursa olsun odama kimseyi sokmama konusunda kesin talimatı vardı. Condor onu biraz

bahşiş vererek kandırmış olmalıydı. Kusma'nın korkusunun ve çekingenliğinin nedeni buydu. Bu açıdan onu azarlayacağımı beklerken, "İyi yapmışsın!" diye mırıldanıp kapıya yönelmem karşısında şaşkınlığını gizleyemedi. Tanrı'ya şükür, Condor gelmişti. Şimdi bana bütün olanları anlatacaktı.

Heyecanla kapıyı açtım. Karanlık odanın kapısını açmamla birlikte –Kusma sıcak nedeniyle güneşin girmesini engellemek için jaluzileri kapamıştı– odanın arka tarafında tam olarak seçemediğim bir gölge hareketlendi. Condor'u candan bir şekilde karşılamak için ileri doğru atıldığım anda bunun Condor olmadığını gördüm. Burada beni bekleyen başka biri, beni bekleyeceğini neredeyse hiç ummadığım kişiydi. Bu Kekesfalva'ydı. Oda çok daha karanlık olsa bile onu ürkek bir tavırla ayağa kalkışından ve eğilmesinden tanırdım. Yaşlı adam daha hafifçe öksürüp konuşmaya başlamadan önce, onun, üzüntülü, endişeli, umutsuz bir sesle konuşacağını hemen anladım.

"Özür dilerim, teğmenim," diyerek yeniden saygıyla eğildi. "Haber vermeden geldiğim için bağışlayın. Doktor Condor size özel selamlarını iletmemi ve arabayı durdurup konuşmadığımız için özelliklę özür dilememi istedi... Viyana ekspresine yetişmesi gerekiyordu ve ancak ucu ucuna yetişecek kadar zamanımız vardı... Bugün akşam orada çok önemli... bundan dolayı ne kadar mahcup olduğunu size hemen söylememi istedi... yani demek istiyorum ki... yalnızca bu nedenle buraya yukarı çıkma cesaretini buldum..."

Kekesfalva tam önümde, başı, görülmeyen bir boyunduruğa bağlanmış gibi öne eğik bir durumda duruyordu. İnce bir çizgiyle ayrılmış saçlarının olduğu kemikli kafası karanlıkta parlıyordu. Davranışlarındaki bu uşaklara özgü aşırı saygıdan rahatsız oluyordum. Bilin-

çaltımdan bir ses hep aynı şeyi fısıldıyordu: Bu boş sözlerin, bahanelerin altında gizli bir amaç olmalı. Yalnızca basit bir selamı iletmek için bu yaşlı, kalp hastası adamın üç kat merdiveni çıkmış olduğuna inanmam olanaksızdı. Bu selamı telefonla da bildirebilir, hatta bana söylemek için bir sonraki günü de bekleyebilirdi. "Dikkatli olmalısın," dedim kendime, "Kekesfalva'nın senden bir isteği var. Daha önce de karanlıklar içinden aniden karşıma çıkmıştı. Bir dilenci kadar alçakgönüllü ve zavallı olarak başlıyor, masaldaki cinin ona acıyan delikanlıya yaptığı gibi sonradan ısrarla isteklerini elde etmeyi başarıyordu. Ona boyun eğmemelisin. Seni ele geçirmesine fırsat vermemelisin. Ona kapılmamalısın. Hiçbir şey sormamalı, hiçbir şeyi öğrenmeye çalışmamalı, hemen buradan ayrılıp gitmesini sağlamalısın. Onu en kısa zamanda yolcu etmelisin!"

Tam karşımda duruyordu, başını alçakgönüllülükle eğmiş, yaşlı, bitkin bir adamdı. Onun beyaz seyrek saçları arasındaki ince, düzgün çizgiyi görmek bana bir yandan örgüsünü örerken bir yandan da bana ve küçük kız kardeşlerime masallar anlatan büyükannemi anımsatmıştı. Yaşlı, hasta bir adamı kabaca göndermek olacak şey değildi. Böylece daha önceki deneyimlerimden ders almayı başaramadan onu bir sandalyeye oturmaya davet ettim.

"Buraya kadar gelmeniz ne incelik, Herr von Kekesfalva! Gerçekten çok naziksiniz ve beni çok mutlu ettiniz. Oturmaz mısınız?"

Kekesfalva yanıt vermedi. Beni duymamış gibiydi. Ama hiç değilse elimin hareketini anlamıştı. Yavaşça kendisine önerilen sandalyenin ucuna ilişti. "Gençliğinde bedavacı olarak gittiği yabancı insanların masalarında da böyle ürkek oturuyor olmalı," diye düşündüm birden. Şimdi ise milyoner, ama yine benim gibi yoksul birinin eski hasır sandalyesinde aynı şekilde oturuyor. O anda

yavaşça cebinden mendilini çıkarıp gözlük camlarını silmeye başladı. "Hiç uğraşma, bu cam temizleme numarasını çok iyi biliyorum, artık gözüm açıldı, beni kandıramazsın," diye düşündüm. "Zaman kazanmak için gözlük camlarını temizliyorsun. Konuşmaya başlamamı, sorular yöneltmemi bekliyorsun. Hatta ne sormamı beklediğini de biliyorum, Edith'in gerçekten hasta olup olmadığını, yolculuğun niçin ertelendiğini sormamı istiyorsun. Ama oyuna gelmeyeceğim. Bana söyleyecek bir şeyin varsa önce sen başla! Benden adım atmamı bekleme! Hayır, beni yeniden kandıramayacaksın – yeter artık, bu lanet acıma duygusundan da, gittikçe daha fazlasının istenmesinden de bıktım. Belirsizliklere, kurnazlıklara, oyalamalara son verilmeli. Eğer benden bir isteğin varsa bunu açık ve dürüst olarak hemen söylemelisin; bu basit gözlük temizleme bahanelerinin arkasına sığınmana hiç gerek yok. Oyununa gelmeyeceğim; acıma duygum nedeniyle çektiğim yeter artık!"

Yaşlı adam kapalı dudaklarımın ardındaki söylenmemiş sözleri duymuş gibi iyice parlattığı gözlüğünü burnunun üstüne yerleştirdi. Ona yardımcı olmayacağımı, konuşmaya başlayanın kendisi olması gerektiğini hissediyordu. Başı hâlâ önünde, gözlerime bir kez olsun bakmaya cesaret edemeden söze girdi. Karşısındaki masaya doğru konuşuyordu. Eski ahşap masadan bile benden daha çok merhamet bekler gibi bir hali vardı.

"Çok iyi biliyorum ki saygıdeğer teğmenim..." diye söze girdi sıkıntıyla, "hiç hakkım yok, evet kesinlikle zamanınızı almaya hakkım yok. Ama ne yapabilirim ki; hepimiz ne yapabiliriz ki? Artık daha fazla dayanamayacağım, hiçbirimizin dayanma gücü kalmadı... Niçin birden bu hale geldiğini bir Tanrı bilir, kimseyle konuşmuyor, kimseyi dinlemiyor... Kötü bir amacı olmadığını, bunu elinde olmadan yaptığını biliyorum... Çok, çok mutsuz

o... İnanılmayacak kadar mutsuz... Yalnızca umutsuzluk onu bu hale getiren... inanın bana yalnızca umutsuzluk ve hayal kırıklığı..."

Bekliyordum. Ne demek istiyor? Onlara yapılan *ne*? Ne olabilir? Çıkar artık ağzındaki baklayı! Niçin böyle bilmece gibi konuşuyorsun? Açıkça söylesene, dolambaçlı yollara ne gerek var?

Yaşlı adamın dalgın gözleri masaya takılmıştı. "Üstelik de her şey konuşulmuş, ayarlanmış, tüm hazırlıklar tamamlanmıştı. Yataklı trende yerlerimiz ayırtıldı, hastanenin en güzel odası ayarlandı. Daha dün öğleden sonra gitmek için sabırsızlanıyordu. Yanında götürmek istediği kitapları seçti, Viyana'dan getirttiğim yeni elbiselerini ve kürklerini prova etti. Sonra birden içine kapandı. Dün akşam yemekten sonra! Ne kadar gergin olduğunu anımsıyorsunuz, değil mi? Ilona da anlayamıyor, kimse ne oldu da birdenbire böyle davranmaya başladığını anlayamıyor. Ne pahasına olursa olsun gitmeyeceğini söylüyor, bağırıyor, yeryüzündeki hiçbir gücün onu gitmeye kandıramayacağını haykırıyor. Burada kalacağım, kalacağım, kalacağım, diye bağırıyor; evi ateşe versek bile çıkmayacağına yeminler ediyor. Bu aldatmaya alet olmayacağını, kendisini kandırmamıza izin vermeyeceğini söylüyor. Bu tedavinin onu buradan uzaklaştırmak, evet yalnızca uzaklaştırmak için bir bahane olduğunu ileri sürüyor. Hepimizin, ama hepimizin yanıldığımızı haykırıyor. Gitmeyeceğini, asla, asla gitmeyeceğini; burada kalacağını söylüyor..."

Sırtımdan aşağı soğuk terlerin boşaldığını hissediyordum. Demek dünkü hırslı kahkahanın nedeni buydu. Daha fazla dayanamayacağımın farkına vardı ve İsviçre'ye onlarla beraber gitmeye söz vermemi sağlamak için bu numarayı yapıyor!

"Sakın oyuna gelme, aldırma," diye emrettim kendi-

me. "Bunun seni huzursuz ettiğini belli etme. Yaşlı adama onun burada kalmasının sinirlerini bozduğunu belli etme!" Bu düşüncelerle aptal, şaşkın bir ifade takınarak kayıtsızlıkla sordum:

"Merak etmeyin, yakında değişir. Onun dakikasının dakikasına uymadığını siz benden daha iyi biliyorsunuz. Ilona bana telefonda yalnızca birkaç günlük bir erteleme olacağından söz etti."

Yaşlı adam içini çekti. Bu iç çekmeyle beraber yaşlı adamın adeta içi dışına çıkmış, ani bir patlamayla göğsündeki tüm güç de boşalmıştı...

"Keşke öyle olsaydı! Beni asıl korkutan... işin korkunç olan tarafı... hepimiz artık asla gitmeyeceğinden korkuyoruz... Bilmiyorum, anlayamıyorum... Birdenbire bu tedaviyi umursamamaya başladı, iyileşip iyileşmeyeceği umurunda değil gibi. 'Beni daha fazla üzmenize, acı çektirmenize izin vermeyeceğim, benim üzerimde deney yapamayacaklar, bütün bunların hiçbir anlamı yok,' diyor. Söyledikleri içimi parçalıyor, kalbim duracak gibi oluyor. 'Beni daha fazla aldatamayacaksınız,' diye haykırıyor, ağlıyor. 'Her şeyi, her şeyi görüyorum, biliyorum...' diye inliyor."

Bir an için düşündüm. Aman Tanrım, yoksa bir şeyler mi anlamıştı? Kendimi ele mi vermiştim? Ağzımdan bir şey mi kaçırmıştım? Condor bir tedbirsizlik mi yapmıştı? Farkında olmadan söylenen bir şey yüzünden İsviçre'deki tedavi hakkında şüphelere mi kapılmıştı? Yoksa onu belirli bir amacımız olmadan İsviçre'ye gönderdiğimizi içgüdüleri, o korkunç kuvvetli içgüdüleri sayesinde sezmiş miydi?

"Bunu anlamıyorum... Kızınızın Doktor Condor'a sonsuz güveni vardı, bu tedavinin ona iyi geleceğini söyleyen de o olduğuna göre... Buna gerçekten bir anlam veremiyorum."

"Asıl sorun da bu zaten!.. Bu bir çılgınlık! Artık hiçbir tedaviyi istemiyor; iyileşmek de *istemiyormuş*. Ne dediğini biliyor musunuz?.. Ne pahasına olursa olsun gitmeyeceğim, bu yalanlardan bıktım artık... Gitmektense burada kalır, sakat olarak yaşamaya devam ederim... İyileşmek istemiyorum... Bunun artık hiçbir anlamı yok, iyileşip iyileşmediğim umurumda bile değil..."

"Anlamı yok muymuş?" diye yineledim şaşkınlık içinde.

Yaşlı adam başını biraz daha eğdi. Gözyaşlarına boğulduğunu anlıyor, ancak artık gözlüklerini bile göremiyordum. Yalnızca beyaz seyrek saçlarının uçuşmasından titremeye başladığını hissediyordum. Neden sonra zorlukla anlaşılır bir şekilde mırıldandı:

"İyileşmemin hiçbir anlamı yok, diyor ve gözyaşlarına boğuluyor; çünkü... çünkü..."

Yaşlı adam çok zor bir sınavla karşı karşıyaymış gibi nefesini tutmuştu. Neden sonra birden haykırdı:

"O... o bana yalnızca acıyor, diyor."

Kekesfalva'nın ağzından bu "o" sözcüğünü duyunca bir anda kaskatı kesildim. Yaşlı adam bana ilk olarak kızının duygularından söz ediyordu. Zaten uzunca bir süredir, daha önceleri benimle özel olarak ilgilenip bana karşı son derece sevecen davranmasına rağmen, benimle karşılaşmamaya çalıştığını, yüzüme bakmaktan çekindiğini fark ediyordum. Onu benden uzak tutanın utanma duygusu olduğunu biliyordum. Bu yaşlı adam için canı kadar sevdiği kızının ondan kaçan, ona yalnızca acıyan bir adama âşık olduğunu bilmek korkunç bir şey olmalıydı. Edith'in bu çok özel itirafları onu hiç kuşkusuz çok üzmüş; sınırsız ihtirası son derece utandırmıştı. O da benim gibi doğallığını yitirmişti. Bir şeyi saklamak ya da saklamak zorunda kalan kişinin gözlerinin doğal, özgür ve samimi bakması olanaksızdır.

Ancak şimdi gerçek açığa çıkmış ve bu ikimizi de yüreğimizden yaralamıştı. İkimiz de çok şeyler ifade eden bu sözlerin ardından suskunlukla oturuyor ve birbirimize bakmaktan çekiniyorduk. Sessizlik sanki havayı yarıp küçük odadaki masanın üzerine, tam aramıza çökmüştü. Ancak biraz sonra bu sessizlik tıpkı siyah bir gaz gibi yükselip tabandan tavana tüm odayı kapladı ve bu boşluk sağdan soldan, aşağıdan yukardan bizi sarmaya başladı. Yaşlı adamın düzensiz nefes seslerinden bu suskunluğun onu nasıl boğulacak gibi bir duruma getirdiğini anlıyordum. Bu sessizliğe belki bir dakika daha dayanabilirdik; ama daha sonra ya ikimiz de boğulacaktık ya da ikimizden biri bir sözcükle bu öldürücü, boğucu baskıyı hafifletecekti.

Sonra birden bir şey oldu: Önce sadece, yaşlı adamın yavaş ve tuhaf bir hareket yaptığını gördüm. Sonra birden ihtiyarın yumuşak bir kitle gibi sandalyesinden yere doğru kaydığını fark ettim. Onun ardından da sandalye gürültüyle devrildi.

İlk düşüncem bunun bir kriz olduğuydu. Kalp krizi, sonuçta adam kalp hastasıydı. Panik içinde yerimden fırlayarak onu divana yatırmaya niyetlendim. Ancak o anda gerçeği anladım. Yaşlı adam sandalyeden düşmemiş ya da kaymamıştı. Kendini bilinçli olarak yere atmıştı. Panik içinde yerimden sıçrarken bunu görememiştim. Şimdi fark ediyordum: Dizlerinin üzerine çökmüştü. Kalkmasına yardım etmek istediğim anda ellerime sarılıp iyice yanıma yaklaştı ve yalvarmaya başladı:

"Bana yardım etmelisiniz... Yalnızca siz yardım edebilirsiniz, yalnızca siz... Condor da söyledi: Yalnızca siz, bir başkası değil... Size yalvarıyorum, ne olur acıyın ona... Bu böyle sürmez... Bir şeyler yapacağından, kendine zarar vereceğinden korkuyorum... Kendini öldürecek..."

Her ne kadar ellerim titriyorduysa da dizleri üzerine

çökmüş ihtiyarı kaldıracak gücü buldum. Bu defa da ona yardıma çalıştığım kollarımı yakaladı. Pençe gibi kollarımı kavrayan kemikli parmaklarını etime bastırıyordu. "Kendine acıyanı köle eden cin, düşümdeki cin o," diye düşündüm. "Ona yardım edin!" diye inledi soluk soluğa. "Yalvarırım size, ona yardım edin... Bu zavallı çocuğu bu halde bırakamazsınız... Yemin ederim ki bu onun için bir ölüm kalım meselesi... Umutsuzluktan ne kadar saçma, ne kadar çılgınca şeyler söylediğini, düşündüğünü tahmin bile edemezsiniz... Rahat etmeniz, huzur bulmanız için yolunuzdan çekilmesi gerektiğini, ortadan yok olmak istediğini söylüyor... Böylece sizi rahata kavuşturacakmış... Ondan kurtulmanızı sağlayacakmış... Üstelik bu öylesine söylenmiş bir laf değil, bu konuda son derece ciddi... Daha önce de iki defa intiharı denedi. Bir defasında bileğindeki damarları kesti; bir defasında da fazla miktarda uyku hapı aldı... Eğer bir şeyi aklına koyduysa onu bundan kimse alıkoyamaz... Onu siz, yalnızca siz kurtarabilirsiniz... İnanın bana, yemin ederim, yalnızca siz..."

"Elbette Herr von Kekesfalva, yalnızca biraz sakin olun!.. Lütfen, biraz rahatlayın. Elimden geleni yapmamdan daha doğal ne olabilir... Tabii ki yardım edeceğim. İsterseniz hemen malikâneye gidelim; onunla konuşup ikna etmeye çalışayım. Hemen sizinle beraber gidelim. Ona ne söyleyeceğime, ne yapmam gerektiğine siz kendiniz karar verin..."

Birden kolumu bırakarak gözlerini bana dikti. "Ne mi yapmalısınız?.. Gerçekten anlamıyor musunuz, yoksa anlamak mı istemiyorsunuz? Size kalbini açmış, aşkını itiraf etmiş, kendini sunmuş ve şimdi bundan ölesiye utanıyor. Size mektuplar yazdı, ama cevap bile vermediniz. Şimdi gece gündüz onu buradan gönderip ondan kurtulmaya çalıştığınızı, ondan nefret ettiğinizi düşünüp acı çekiyor... Ondan iğrendiğiniz korkusuyla çılgına dö-

nüyor... çünkü siz... çünkü siz... Bu çocuk gibi gururlu, ihtiraslı birini, böylesine seven birini bu şekilde umutsuzluk içinde bekletmenin onu öldürmekten farksız olduğunu anlamıyor musunuz? Niçin ona biraz umut vermiyorsunuz? Niçin bir şey söylemiyorsunuz, niçin ona karşı bu kadar acımasız, bu kadar kalpsizsiniz? Bu zavallı, suçsuz kızı niçin böyle ölesiye üzüyor, ona işkence ediyorsunuz?"

"Ama onu sakinleştirmek için her şeyi yaptım... Hatta ona dedim ki..."

"Ona hiçbir şey söylemediniz. Onu gelişinizle, sessizliğinizle çıldırttığınızı fark etmiş olmalısınız... Suskunluğunuz, sizden yalnızca bir tek sözcük beklerken... seven her kadının âşık olduğu erkekten beklediği o tek sözcüğü... sakat kalmaya mahkûm olduğunu bildiği sürece en ufak bir umut kırıntısı bile taşımaya cesaret edememişti... ama şimdi, iyileşecekken, birkaç haftaya kadar tamamen iyileşip ayağa kalkma umudu varken, niçin başka sağlıklı genç kızlarla aynı duyguları paylaşıp aynı umutları beslemesin... Niçin... Size ağzınızdan çıkacak bir tek sözcüğü nasıl sabırsızlık içinde beklediğini söylemedi mi, göstermedi mi... Bundan daha fazlasını yapması ***mümkün değil***... Yalvarıp aşk dilenmesi mi gerekiyor... Ve siz... siz tek bir sözcük bile etmiyorsunuz... Onu mutlu edecek tek bir sözcüğü bile ondan esirgiyorsunuz... Sizin için bunu söylemek bu kadar korkunç bir şey mi? Bir tek sözcükle bir insanın dünyada sahip olabileceği her şeyi elde edebilirsiniz. Yaşlı, hasta bir adamım. Sahip olduğum her şeyi size bırakacağım, malikâneyi, kırk yıllık bir çalışma sonunda bir araya getirdiğim altı yedi milyonu... Hepsi sizin olacak... Onlara hemen yarın sahip olabilirsiniz, istediğiniz gün, istediğiniz saatte, ben kendi adıma artık hiçbir şey istemiyorum... Tek isteğim, bu dünyada olmayacağım zaman birinin kızımla ilgilenip ona sahip

olması... Siz iyi, dürüst bir insansınız, onu koruyup kollayacağınızı, ona iyi davranacağınızı biliyorum."

Bir an için soluğu kesildi. Gücü tükenmiş, bitkin ve çaresiz bir halde sandalyeye çöktü. Ben de dayanma gücümü yitirmiştim, altüst olmuş bir halde diğer sandalyeye yığıldım. Böylece aynen biraz önce olduğu gibi, konuşmadan, birbirimizin gözlerine bakmaya cesaret edemeden oturduk. Bunun ne kadar sürdüğünü anımsamıyorum. Yalnızca arada sırada, tutunduğu masanın vücudundaki titremenin etkisiyle hafifçe sallandığını görüyordum. Aradan yine uzun sayılabilecek bir süre geçmişti ki, sert bir şey sert bir şeye çarpmış gibi kuru ve tok bir ses duydum. Yaşlı adam alnını biraz fazla eğince masaya çarpmıştı. Bu adamın nasıl acı çektiğini hissediyor ve sınırsız derecede onu teselli etme ihtiyacı duyuyordum.

"Herr von Kekesfalva," diyerek ona doğru eğildim. "Bana güvenmelisiniz... Her şeyi yeni baştan, sakin bir şekilde düşünmeliyiz... Tekrar ediyorum, tamamen emrinizdeyim, sizin için her şeyi yapacağım... Elimden geleni yapacağımdan emin olun... Yalnızca bu... bu... biraz önce ima ettiğiniz... bu olanaksız... inanın bana olanaksız..."

Öldürücü darbeyi yiyen bir hayvanın son çırpınışlarını andırır şekilde sarsıldı. Heyecandan kasılmış dudakları aralandı ama ona konuşma fırsatı vermeden atıldım:

"Bu olanaksız, Herr von Kekesfalva, ne olur bu konuyu konuşmayalım... Düşünün bir defa... Ben kimim ki? Küçücük maaşı olan, lojmanda yaşamaya çalışan basit bir teğmen!.. Bu kadar kısıtlı olanaklarla bir yaşam kurmak, özellikle de tek başına yaşamak bile zorken ikili bir yaşamı kurmayı hayal etmek bile olanaksız..."

Sözümü kesmek istedi, ama fırsat vermedim.

"Ne söyleyeceğinizi çok iyi biliyorum, Herr von Kekesfalva. Paranın önemi yok, bu halledilir, diyeceksiniz. Sizin zengin olduğunuzu biliyorum... Sizden her şeyi ala-

bileceğimi de... ama asıl siz bu kadar zengin olduğunuz ve ben size göre bir hiç, tam anlamıyla bir hiç olduğum için... böyle bir şey tamamen olanaksız... Herkes bunu para için yaptığımı söyleyecek, kendimi bir anlamda... Edith bile, yaşamı boyunca bu kuşkudan, onunla parası için evlendiğim kuşkusundan kurtulamayacak... bu çok özel... duruma rağmen... İnanın bana Herr von Kekesfalva, bu olanaksız, kızınıza samimi olarak, gerçekten değer verdiğim... onu sevdiğim halde... bunu anlayışla karşılamalısınız, Herr von Kekesfalva!"

Yaşlı adam hiç hareket etmeden duruyordu. Önce onun söylediklerimi anlamadığını düşündüm. Ama sonra güçsüz bedeninde bir kıpırdanma görüldü. Zorlukla başını kaldırarak gözlerini boşluğa dikti. İki eliyle masanın kenarına tutunarak güç toplayıp ayağa kalkmaya çalıştı ama başaramadı. İki üç defa denediyse de kolları külçeleşmiş vücudu taşımadı. Sonunda dördüncü denemede başardıysa da, fazlasıyla çaba harcamış olmanın etkisiyle yerinde sallandı. Karanlıkta gözbebekleri siyah cam bilyeler kadar donuktu. Sonra birden, kendi insanca sesini yitirmiş bir insan gibi, son derece ürkütücü, kayıtsız bir tonda boşluğa doğru mırıldandı:

"O zaman... o zaman her şey bitti."

Bu ses tonu, bu yenilgiyi kabullenmiş hal korkunçtu. Bakışlarını boşluktan ayırmadan, karanlıkta eliyle yoklayarak masanın üzerinde gözlüğünü bulmaya çalıştı. Ama bulunca da taşlaşmış gözlerine o gözlüğü takmadı – artık görmesine ne gerek vardı? Yaşamasına ne gerek vardı? Yine de gözlüğü rasgele bir şekilde cebine yerleştirmeyi ihmal etmedi. Mavimsi bir renk alan parmaklarıyla (Condor bu parmakların renginde ölümü gördüğünü söylemişti) yeniden masayı yoklayarak siyah, basık şapkayı buldu. Sonra gitmek için kapıya dönerek başını kaldırmadan mırıldandı:

"Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim."

Şapkayı başına eğik takmıştı. Bacakları ona uymakta zorlanıyor, güçsüzlükten sallanıyor, sendeliyorlardı. Uykuda gezen biri gibi kapıya gitti. Sonra birden, bir şey unutmuş gibi geriye dönerek şapkasını çıkardı ve eğildi:

"Sizi rahatsız ettiğim için bağışlayın."

Benim önümde eğilmişti. Bu yaşlı, çökmüş adamın içinde bulunduğu umutsuzluğa rağmen gösterdiği bu saygı beni çok duygulandırmış, bir anlamda eziklik duymama neden olmuştu. Birden içimde yine o sıcaklığı, o alevi, o coşan, gürleyen duyguları hissettim ve içimde kaynayan bu duygular tüm benliğimi kaplayıp gözlerimi alev alev yakmaya başladı. Yumuşadığımı ve zayıf düştüğümü hissediyordum: Acıma duygusu beni yine ele geçiriyordu. Bana kızını, bu dünyadaki en değerli varlığını sunmak için gelmiş bu yaşlı adamı böyle umutsuzluk içinde, perişan olmuş bir halde ölüme gönderemezdim. Bedenindeki canı çekip alamazdım. Onu teselli edecek, rahatlatacak, sevindirecek bir şey söylemeliydim. Hemen peşinden koştum.

"Herr von Kekesfalva, lütfen beni yanlış anlamayın. Böyle buradan gidip ona bunları söylememelisiniz... Bu şu anda onun için korkunç bir şey olur... Üstelik de doğru değil."

Heyecanım giderek artıyordu. Yaşlı adamın artık beni dinlemediğini seziyordum. Bir umutsuzluk abidesi halinde karanlığa gömülmüş, yaşayan bir ölüye benziyordu. Onu sakinleştirmeye duyduğum gereksinim giderek daha da kuvvetleniyordu.

"Bu doğru değil, Herr von Kekesfalva, yemin ederim doğru değil... Benim için hiçbir şey kızınızı... sevgili Edith'i kırmaktan... onu incitmekten daha korkunç olamaz... Onu sevmediğim... ondan hoşlanmadığım düşüncesine kapılmasına dayanamam... Yemin ederim ona

kimse benden daha fazla yakınlık duyup... onu benden fazla sevemez... Ona ilgi duymadığımı, onu umursamadığımı düşünmesi... delilik bu... o kadar yanılıyor ki... aksine... aksine... yani demek istiyorum ki... Şimdi, bugün ona bir şey söylememin hiçbir anlamı yok... zamanı değil... Şu an için yalnızca bir tek şey önemli... o da kendini toparlaması... ve bir an önce iyileşmesi..."

"Peki ama... ya sonra, iyileşince?"

Birden bana dönmüştü. Halen donuk ve ölü olan gözbebekleri karanlıkta fosforluymuşçasına ışıyorlardı.

Korktum. İçgüdüsel olarak tehlikeyi sezinliyordum. O anda bir şeye söz verirsem bunu yapmanın sorumluluğunu taşıyacaktım. Ancak bir anda kafamda bir şimşek çaktı: Zaten Edith'in umutlarının hepsi bir yanılgı değil miydi? Edith hiçbir şekilde hemen iyileşmeyecekti. Bu yıllarca, yıllarca sürebilirdi. Condor çok ileriyi düşünmenin anlamı olmadığını söylemişti. Şu anda onu rahatlatıp teselli etmek gerekiyordu. Onun biraz, kısa bir süre için de olsa umutlanmasına, mutlu olmasına fırsat tanımanın ne sakıncası olabilirdi? Onun da buna hakkı yok muydu? Bu düşüncelerle fısıldadım: "İyileşince elbette... O zaman... ben kendim size bu amaçla geleceğim."

Gözlerini dikmiş, bana bakıyordu. Tüm vücudunun titrediğini gördüm; yitirdiği gücü geri geliyor gibiydi.

"Bunu ona... ona söyleyebilir miyim?"

Yine aynı tehlikeyi hissettim. Ancak artık bu yaşlı adamın yalvaran bakışlarına karşı koyacak direncim yoktu. Böylece kararlı bir sesle ona karşılık verdim.

"Evet, ona söyleyin!" diyerek elimi uzattım.

Gözleri parladı, sevinç gözyaşlarıyla doldu. Lazarus[1] mezarından çıkıp gökyüzünü ve kutsal ışığı gördüğünde

1. İsa'nın dostu ve Bethanialı Marta ile Meryem'in kardeşi. İsa tarafından diriltildiğine inanılır. (Y.N.)

aynen onun gibi bakmış olmalıydı. Kekesfalva'nın avuçlarımdaki elinin giderek daha fazla titrediğini hissediyordum. Sonra başının giderek daha, daha fazla eğildiğini fark ettim. Tam zamanında, geçen defa nasıl eğilip elimi öptüğünü anımsadım. Aceleyle elimi geri çekip heyecanla yineledim:

"Tabii, söyleyin ona. Lütfen söyleyin ona: Hiç endişelenmesin. Her şeyden önemlisi, bir an önce iyileşmeli, hem kendisi hem de bizim için."

"Evet," diye yinelendi mutlulukla. "İyileşmeli, en kısa zamanda iyileşmeli! Artık eminim, en kısa zamanda yola çıkmak isteyecek. Sizin için, sizin sayenizde iyileşecek... Sizi karşıma yüce Tanrı'nın çıkardığını ilk karşılaştığımızda anlamıştım... Hayır, hayır, size teşekkür etmeye bile hakkım yok... Tanrı bu iyiliğinizi mutlaka ödüllendirecektir... Artık gidiyorum... lütfen rahatsız olmayın... ben kendim giderim."

Bana tamamen yabancı olan hızlı hafif, canlı adımlarla kapıya doğru yürüdü. Siyah ceketinin etekleri yürürken dalgalanıyordu. Kapının kanadı bile ardından bir farklı, neredeyse neşeli denecek bir gürültüyle kapandı. Odanın ortasında, karanlıkta tek başıma kalakalmıştım; önceden planlanmayan bir karar aldıktan sonra hep hissedilen tuhaf bir duyguya kapılmıştım. Anlam veremediğim bir huzursuzluk hissediyordum. Ancak acıma duygusundan kaynaklanan zayıflık içinde verdiğim sözle yüklendiğim sorumluluğun bilincine, emir erim bir saat kadar sonra ürkek tavırlarıyla o çok iyi tanıdığım mavi zarflardan birini getirdiği zaman tam anlamıyla vardım.

"Öbür gün yola çıkıyoruz. Bunun için babama söz verdim. Son günlerde yaptıklarım için özür dilerim. Size yük olmanın endişesinden deliye dönmüştüm. Şimdi artık niçin ve kimin için iyileşmem gerektiğini biliyorum. Artık hiçbir şeyden korkmuyorum. Yarın mümkün oldu-

ğunca erken gelin. Sizi her zamankinden daha büyük bir sabırsızlıkla bekleyeceğim. Her zaman sizin olan Edith."

"Her zaman sizin!" Ebediyete kadar ve geri dönülmez bir şekilde birine bağlanmayı ifade eden bu sözcük sırtımdan aşağı soğuk terlerin boşalmasına, dehşete kapılmama neden oldu. Artık geri dönmek olanaksızdı. Yine acıma duygum isteklerimden ve irademden daha güçlü çıkmıştı. Kendimi feda etmiştim. Artık kendime ait değildim.

"Kendine gel," dedim kendi kendime. "Bu senden bekleyebilecekleri son fedakârlıktı; asla gerçekleşmeyecek bir söz, hepsi o kadar. Bu anlamsız aşka bir ya da iki gün daha dayanman, sabır göstermen yeterli, sonra nasıl olsa gidecekler ve sen yeniden kendini toparlayacaksın." Ancak yine de öğleden sonra yaklaştıkça huzursuzluğum artıyordu. Yüreğimde söylediğim yalanın acısıyla, zavallı kızın umut ve sevgi dolu bakışlarıyla karşılaşmanın düşüncesi bile acı çekmeme neden oluyordu. Arkadaşlarımla havadan sudan sohbet etmeye çalışmam da boşunaydı; alnımdaki zonklamayı, sinirlerimdeki gerginliği hissediyor, içimde bir yangın giderek daha da alevlenip tütüyor gibi boğazım kuruyordu. Tamamen içgüdüsel olarak garsona bir kadeh konyak ısmarladım ve bir dikişte bitirdim. Nedense hiç yararı olmadı, boğazımdaki kuruluk sürüyordu. İkinci bir kadeh daha sipariş ettim. Üçüncü kadehi sipariş ederken ise artık biliyordum: İçmemin nedeni, şatoda alçakça davranıp duygularımı açığa vurmamak için cesaret kazanmaktı. İçimde bir şeylerin uyuşmasını istiyordum, belki korkunun, belki utancın; belki çok iyi, belki çok kötü bir duygunun. Evet, neden yalnızca buydu – Askerlere de muharebe öncesi aynı nedenle sıcak şarap dağıtılmıyor muydu? Karşılaşacağım zorluklara ve

tehlikelere karşı kendimi uyuşturmak, bunları hissetmemek istiyordum. Ne var ki bu üç kadehin tek etkisi, bacaklarımın biraz ağırlaşması oldu; başımın içinde ise bir dişçi makinesinin dişi oyarken çıkardığı sesi andıran bir vızıltı, bir uğultu vardı. Başımda, asıl ağrı başlamadan önce hissedilen ağırlığı hissediyordum. Dolayısıyla kalbi duracakmış gibi çarparak, o korkutucu eve giden uzun yolda ilerleyen –nedense o gün yol bana hiç bitmeyecek gibi gelmişti– kendine güvensiz, pek kendinde olmayan, sıkıntılı ve neşesiz bir adamdı.

Ancak her şey sandığımdan daha kolay oldu. Eve vardığımda kalitesiz alkolden umduğumdan çok farklı, çok daha etkili bir rahatlama, çok daha hoş bir sarhoşluk beni bekliyordu. Gurur duymak da, karşındakinin minnettarlığını fark etmek de, okşanıp sevildiğini görmek de ruh üzerinde sarhoş edici, rahatlatıcı bir etki yapabilir. Şatonun kapısını açan yaşlı, sadık Josef mutluluktan uçuyor gibiydi.

"Hoş geldiniz, teğmenim!" Yutkundu, heyecandan yerinde duramıyor, arada sırada da beni –bunu başka türlü ifade edemeyeceğim–, kilisede aziz resimlerine bakar gibi kaçamak bakışlarla süzmeyi ihmal etmiyordu. Hayranlıkla karışan bir utangaçlıkla ekledi: "Sizi hemen salona alayım. Fräulein Edith gelmenizi sabırsızlıkla bekliyordu."

Şaşırmıştım. Kendi kendime soruyordum: Bu yabancı adam, bu yaşlı uşak bana niçin böyle taparcasına bir hayranlıkla bakıyor? Beni niçin böyle seviyor? Birine iyi ve merhametli davranıldığını görmek başkalarını da mutlu ve iyi mi ediyor? Demek Condor haklıydı; demek gerçekten bir tek insana bile yardım edebilmek yaşama anlam kazandırıyordu. Demek ki gücü yettiğince, hatta bundan daha da fazla bir güçle insanın kendini başkalarına adamasına gerçekten değiyordu. Demek her

fedakârlık yerini buluyordu ve başka birini mutlu ediyorsa yalan bile gerçeklerden daha önemli ve değerli olabiliyordu. Birden tepeden tırnağa kendime güvenimi yeniden kazandığımı hissettim. Bir yere mutluluk ve neşe getirdiğini bilen insanın yürüyüşü bile farklı oluyordu.

Ilona da beni karşılarken neşe doluydu. Esmer, yumuşak tenli kollarıyla elimi tutarken sevgi dolu bakışları her yanımı sarmalamıştı. O zamana kadar elimi hiç bu kadar sıcak, bu kadar içten sıkmamıştı. "Size çok teşekkür ederim," derken sesi ılık, hafif bir yaz yağmurunun arasından süzülüp gelir gibiydi. "Edith için yaptığınız iyiliğin büyüklüğünü tahmin bile edemezsiniz. Tanrım, yüce Tanrım, onu kurtardınız, gerçekten kurtardınız. Haydi hemen gelin, sizi nasıl heyecanla beklediğini bilemezsiniz!"

O anda bir başka kapı hafifçe aralandı. Orada birinin bizi dinlemiş olduğu gibi bir hisse kapılmıştım. Hemen ardından yaşlı adam içeri girdi. Gözleri bir gün önceki gibi bitkin ve ölgün değildi, sevgiyle parlıyorlardı. "Nihayet gelmiş olmanız ne güzel! Nasıl değiştiğini görünce çok şaşıracaksınız. Onu, başına bu felaket geldiğinden bu yana hiç bu kadar mutlu, bu kadar neşeli görmemiştim. Bu bir mucize, gerçek bir mucize! Ona, bize ne kadar büyük bir iyilik yaptığınızı bir bilseniz."

Heyecandan konuşamıyordu. Sevinç gözyaşlarına zorlukla engel oluyor, beni de etkilemeye başlayan aşırı duygusallığından dolayı içten içe utanıyordu. Böylesine bir minnettarlık karşısında duygulanmamak elde miydi? Hiçbir zaman kibirli, kendini beğenen ya da sahip olduğu değerleri abartan bir insan olduğumu düşünüyorum; bugün bile ne iyi kalpli ve ne de güçlü bir insan olduğumu düşünüyorum. Ama karşımdakilerin bu coşkulu ve sevgi dolu hayranlıkları, beni karşı koyamadığım sıcak bir güven dalgası gibi içine almıştı. Tüm korkularım, endişelerim sanki tatlı bir meltemle uçup gitmişti. Madem

diğerleri bu kadar mutlu oluyordu, sevilmekten endişe duymama ne gerek vardı? Niçin herkesi mutlu eden bu aşktan kaçacaktım? Böylece bir önceki gün sıkılarak terk ettiğim odaya geçmek için neredeyse sabırsızlanmaya başladım.

İşte orada, tekerlekli sandalyede bir kız oturuyordu, öyle neşeli bakıyor, çevresine öyle bir sevinç ve mutluluk yayıyordu ki, onu tanımakta güçlük çekiyordum. Kendisini daha küçük ve sevimli gösteren açık mavi ipek bir elbise giymişti. Kızıl saçlarının arasında beyaz çiçekler parlıyordu – bunlar yasemin miydi? Sandalyesinin etrafına ise çiçek sepetleri sıralanmıştı – bunları kim armağan etmiş olabilirdi? Rengârenk bir çiçek tarhının içinde oturur gibiydi. Eve geldiğimi ilk andan itibaren biliyor olmalıydı; neşeli karşılamaları ve ayak seslerimi duymuş olmalıydı. Her gelişimde sinsice kıstığı gözlerindeki beni karşılayan gergin, sert ve endişeli bakışlarının bu defa izine bile rastlanmıyordu; sandalyesinde dimdik ve rahat bir halde oturuyordu. Koltuktaki örtünün bir sakatlığı gizlediğini, büyük koltuğun aslında onun hapishane hücresi olduğunu tamamen unutmuş, kendimi tamamen çocukça bir sevinç ve kadınca bir güzellikle karşımda duran genç kızın yeni görüntüsüne kaptırmıştım. Bu sessiz şaşkınlığımın farkına vararak bunu bir iltifat olarak kabullendi. Konuşmaya başladığında sesinde eski, dost olduğumuz günlerin tatlı yakınlığı vardı:

"Nihayet geldiniz! Nihayet! Haydi gelip yanıma oturun. Size söyleyecek çok önemli şeylerim var."

Yanına oturdum, huzur doluydum. Karşısındaki bu kadar neşeli ve samimi konuşurken insan nasıl endişe ya da sıkıntı duyabilir?

"Sizden yalnızca bir dakika beni dinlemenizi istiyorum. Ama lütfen sözümü kesmeyin." Bu defa söyleyeceği her sözcüğü önceden düşünmüş olduğunu hissedi-

yordum. "Babama söylediklerinizin tamamını biliyorum. Benim için ne yapmak istediğinizi, benim hakkımda ne düşündüğünüzü de biliyorum. Ve inanın bana, size kelimesi kelimesine doğruyu söylediğime yemin edebilirim, size asla ama asla bunu babam için mi, yoksa gerçekten benim için mi yaptığınızı sormayacağım. Yoksa bunu yapma nedeninin acıma duygunuz mu olduğunu... Hayır, hayır, lütfen sözümü kesmeyin, bunu bilmek *istemiyorum*... Bunu... bunu düşünmek... buna kafa yormak, hem kendimi hem de çevremdekileri üzmek, acı çektirmek istemiyorum artık. Sizin sayenizde yeniden yaşama dönmüş olmam ve sizin için yaşayacak olmam benim için yeterli... Kendimi yaşamaya henüz dün *başlamış* gibi hissediyorum. Eğer tamamen iyileşirsem bunu bir tek insana borçlu olacağım, o da size! Yalnızca size!"

Bir an için susup düşündükten sonra devam etti: "Ve şimdi, asıl benim size ne için söz vermek istediğimi iyi dinleyin. Dün gece her şeyi çok iyi düşündüm. Yaşamımda belki de ilk kez her şeyi sağlıklı bir insan gibi irdeledim; eskisi gibi yalnızca heyecanın ve sabırsızlığın etkisiyle yorumlamadım. Yaşamımda belki de ilk olarak korkmadan düşünebilmenin ne kadar olağanüstü bir duygu olduğunu hissettim ve belki de ilk olarak normal bir insan gibi hissetmenin, algılamanın ne kadar harika olabileceğini anladım. Ve bu duyguları yalnızca size borçluyum. Bu nedenle doktorların iyileşmem için benden yapmamı bekledikleri her şeye katlanmaya hazırım, şu andaki hiçliğimden kurtulup insan olmak için her şeyi, ama her şeyi yapacağım. Hiçbir şekilde umudumu kaybetmeyecek, vazgeçmeyeceğim, çünkü artık bir amacım var. Sinirlerimin dayanabildiği son noktaya, kanımın son damlasına kadar tüm benliğimle, tüm gücümle bunun için uğraşacağım ve inanıyorum ki yüce Tanrı da biri bir şeyi bu kadar azimle isteyince sesini duyacaktır. Tüm bunları

sizin için yani sizden büyük bir fedakârlığa katlanmanızı istememek için her şeyi yapacağım. Eğer bunda başarılı olamazsam... lütfen sözümü kesmeyin... ya da *tam olarak* başarılı olamazsam, yani diğerleri gibi tamamen sağlıklı olamaz, rahat hareket edemezsem, sakın endişelenmeyin. O zaman tüm yükü tek başıma taşımaya hazırım. Kişinin kabul edemeyeceği, özellikle de sevdiği birinden istemeye dayanamayacağı fedakârlıklar olduğunun bilincindeyim. Tüm umutlarımı bağladığım bu tedavi de başarısız olursa, tüm çabalarıma rağmen başaramazsak, bir daha beni görmeyecek, bahsimi bile duymayacaksınız. Size yük olmayacağıma yemin ederim; artık kimseye ama kimseye yük olmak istemiyorum, özellikle de size! Söylemek istediklerimin hepsi bu! Artık bu konuda tek bir sözcük bile duymak istemiyorum. Şurada beraber geçirebileceğimiz birkaç günümüz, çok az zamanımız var. Onlarda da çok mutlu olmak istiyorum."

Ses tonu çok değişmişti; bu olgun, ne istediğini bilen bir insanın ses tonuydu. Gözleri de artık bir başka bakıyordu; bunlar acı çeken, ihtiras duyan bir hastanın, bir çocuğun huzursuz gözleri değildi. Bana karşı duyduğu sevgide de değişiklik olduğunu anlıyordum; ne başlangıçtaki gibi bir heves ne de daha sonraki gibi ihtiraslı bir tutkuydu bu. Benim de ona karşı bakışım değişmişti; sakatlığından dolayı hissettiğim acıma duygusu artık beni eskisi kadar rahatsız etmiyor, ona karşı tedbirli olmak, endişeyle yaklaşmak gereğini duymuyordum. Huzur içinde içtenlikle ve yakın davranabiliyordum. Hayal ettiği mutluluğun sevinciyle yüzüne bir başka renk, bir başka parıltı gelmiş olan bu kıza karşı, farkında olmadan, belki de ilk olarak gerçek bir yakınlık, sevgi duyuyordum. Elimde olmadan, bilinçsizce ona daha da yaklaşarak elini tuttum. Ancak bu defa elinin avuçlarımın içinde olması onda ihtiras kıpırdanmalarına neden olmadı. Küçük,

ince bileğiyle bu soğuk eli tutarken, nabzının huzurla attığını hissetmekten mutluluk duydum.

Daha sonra neşe ve samimiyet içinde yolculuklarından, günlük olaylardan, şehirde, kışlada olup bitenden bahsettik. Her şey bu kadar basitken kendimi niçin bu kadar üzdüğümü anlayamıyordum; birinin yanına oturup sevgiyle elini tutmak; kendini sıkıp farklı olmaya çalışmamak; aynı şeyleri hissedip aynı görüşte olduğunu belirtmek; sunulan sevgi ve yakınlığı utanmadan severek kabullenmek ve içten gelen duygularını ortaya koymaktan kaçınmamak!

Yemeğe oturduk. Gümüş şamdanlar mumların ışığında parıldıyor, vazolardaki çiçekler renkli alevler gibi yükseliyordu. Karşılıklı aynalarda kristal avizelerin ışıkları birbirleriyle selamlaşıyor, ev karanlık kabuğuna çekilmiş büyük bir inci gibi kendi sessizliğini yaşıyordu. Zaman zaman dışarıdaki ağaçların dingin nefesini, hafif rüzgârın tarlalarda ılık ve şehvetle dolaştığını duyduğumu sanıyor, açık pencereden odaya dolan çiçek ve çimen kokularıyla kendimden geçiyordum. Her şey her zamankinden daha güzel ve daha iyiydi; yaşlı adam huzurlu bir rahip gibi sandalyesinde dimdik ve mutlu bir şekilde oturuyordu. Edith ve Ilona'yı hiç bu kadar genç, bu kadar zinde görmemiştim. Garsonun gömleği hiç bu kadar beyaz parlamamış, meyvelerin kaygan kabukları hiç bu kadar renkli bir ışıltı saçmamıştı. Oturmuş, yiyor, içiyor, konuşuyor ve yeniden kazandığımız barış ortamının zevkini çıkarıyorduk. Cıvıldaşan kuşlar kadar içten kahkahalar birimizden diğerimize geçiyor; neşemiz oynaşan dalgalar gibi coşup sakinleşiyordu. Yalnızca, uşak şampanyalarımızı doldurduğunda, ben kadehimi kaldırıp da Edith'e doğru, "Sağlığına!" dediğim zaman, birden elde olmayan bir sessizlik oldu.

"Evet, sağlığıma içelim!" diye derin bir iç çekmeden

sonra kadehini kaldıran Edith'in yüz ifadesi bu dileğimin onun için bir ölüm kalım fermanı gibi olduğunu anlatıyordu. "Evet, iyileşmelim. Senin için iyileşmeliyim."

"Tanrı yardımcımız olsun. Tek dileğimiz bu!" Kadehini kaldırarak ayağa kalkan yaşlı adamın artık kendini tutamadığı görülüyordu. Gözyaşlarından ıslanan gözlüğünü silmek için bir peçete alıp onları uzun uzun özenle kuruladı. Engel olmaya çalışmasına rağmen kendini bana dokunmaktan alıkoyamadığını hissettim. Buna engel olmadım. Hatta ben de ona teşekkür etme ihtiyacı içindeydim. Yerimden kalkarak yanına gittim. Kucaklaştık. Bıyığının yanağımı gıdıkladığını hissettim. Ondan ayrıldığımda Edith'in bana baktığını gördüm. Hafifçe aralanmış dudakları titriyordu. Bu aralanmış dudakların içten bir dokunuşu nasıl arzuladığını hemen anlamıştım. Hafifçe eğilip onu dudaklarından öptüm.

Bu nişanımızdı. Âşık kızı bilinçli olarak düşündükten sonra öpmemiştim – yalnızca o an içimden öyle yapmak gelmişti, o kadar. Bilincimin ve isteğimin tamamen dışında bir hareketti, ama bu küçük, saf dokunuştan pişmanlık duymuyordum. Üstelik bu defa, geçen defa olduğu gibi göğüslerini ihtirasla benimkilere yaklaştırmaya da çalışmamış, mutluluk ateşiyle beni sımsıkı sarmalamamıştı. Dudakları bu öpücüğümü büyük bir armağan gibi hoşlanarak kabullenmişti. Çevremizdekiler suspus olmuşlardı. O anda köşede bir hışırtı duyuldu. Önceleri bunun yalnızca rüzgârın etkisiyle oluşan bir hışırtı olduğunu sandıysak da, dikkatle bakınca, orada hıçkıran uşağın iç çekişleri olduğunu anladık. Elindeki şişeyi bırakıp arkasını dönmüştü. Münasebetsiz bir biçimde duygulandığını görmemizi istemiyordu, ama hepimiz onun bu engel olunamaz gözyaşlarının sıcaklığını kendi gözlerimizde hissediyorduk. O anda Edith'in elini elimde hissettim. "Onu bir dakika için bana bırak!"

Amacının ne olduğunu anlayamıyordum. O anda soğuk ve sert bir şeyin parmağıma geçtiğini hissettim. Bu bir yüzüktü. "Burada olmadığım zamanlarda beni düşünmen için!" diye fısıldadı utangaç bir tavırla. Yüzüğe bakmadım. Yalnızca elini alıp öptüm.

O akşam kendimi Tanrı olarak görüyordum. Dünyayı ben yaratmıştım ve işe bakın ki, bu dünya iyilikle, doğrulukla dopdoluydu. Bir insanı yeniden yaratmıştım, alnı yeni doğan gün gibi parlıyor, gözleri mutluluktan gökkuşağının renklerini yansıtıyordu. Masayı zenginlik ve bollukla donatmış, meyveleri olgunlaştırmış, şarabı, yiyecekleri sunmuştum. Bu cömertliğimin tanıkları bana adaklarını sunuyor; parlak tabaklar, dolu sepetler birbiri ardından geliyor, şaraplar boşalıyor, meyveler göz kırpıyor ve damağım tatlı ve dayanılmaz lezzetlerle doluyordu. Eve ışık getirmiş, bu insanların yüreklerini aydınlatmıştım. Kadehlerde avizelerin ışığı yansıyor, keten masa örtüsünün beyazlığı göz alıyordu. Kendimle gurur duyuyordum; insanlar benden yayılan bu ışığı seviyorlardı ve ben onların bu sevgisinin sarhoşluğunu yaşıyordum. Bana şarap sunuyorlardı ve ben bu şarabı tükenene kadar içiyordum. Bana meyveler ve yemekler sunuyorlardı; bu sunulardan mutluluk duyuyordum. Bana saygılarını ve minnettarlıklarını sunuyorlardı; yemek ve içki adaklarıyla adeta tapmalarını kabulleniyordum.

O akşam Tanrı bendim. Ancak olaylara ve eserlerime gökyüzünün en yüksek katından bakmıyor, alçakgönüllülükle ve iyilik dolu olarak yarattıklarımın arasında oturuyor, sanki bulutların gümüş renkli sisleri arasından onların yüz ifadelerini çözmeye çalışıyordum. Sol yanımda yaşlı bir adam oturuyordu; yaydığım iyilik ışığı sayesinde, korku ve endişeden kırışmış alnındaki kırı-

şıklar açılmış, gözlerini karartan umutsuzluk gölgeleri kaybolmuştu. Onu ölümden döndürmüştüm; yarattığım mucizenin farkında olarak minnettar ve canlanmış bir sesle konuşuyordu. Diğer yanımda ise bir kız oturuyordu; hastaydı, sakattı, tekerlekli sandalyesine mahkûmdu ve kendini acıların getirdiği karamsarlığa bırakmıştı. Ama şimdi iyileşme umudunun parıltılarını yayıyordu. Dudaklarımın dokunuşuyla onu korkularının karanlığından çıkarıp aşkla dolu gökyüzüne yükseltmiştim. Parmağımdaki yüzüğü Çobanyıldızı gibi parlıyordu. Karşımda ise yine başka bir genç kız oturuyordu. Onun da yüzünde minnettar bir gülümseme vardı, çünkü onun da yüzüne ve genç bir orman gibi kokan gür saçlarına güzellik, canlılık armağan etmiştim. Hepsine armağanlar sunmuş, varlığımla mucize yaratmıştım. Hepsi gözlerinde benim ışığımı taşıyordu; birbirlerine bakarken bu parıltı hep gözlerindeydi. Konuştuklarında ise konuşmalarının tek anlamı bendim. Hatta susulduğu anlarda da yalnızca beni düşünüyorlardı. Mutluluklarının başı, sonu, tek amacı bendim; birbirlerini övmeleri aslında beni övmekti ve birbirlerine duydukları sevgiyi dile getirdiklerinde, aslında beni, tüm bu sevginin yaratıcısını kastediyorlardı. Bense eserimin mutluluğu içinde aralarında oturuyor, kullarıma karşı bonkör olmanın çok iyi olduğunu görüyordum. Ve âlicenaplıkla içtiğim şarapta onların sevgilerini yudumluyor, yediğim yemeklerde mutluluklarının tadına varıyordum.

O akşam Tanrı bendim. Huzursuzluk suyunu kesmiş, yüreklerdeki karanlığı silip atmıştım. Kendi korkularımı da yok etmiştim; ruhum hiçbir zaman olmadığı kadar huzurluydu. Ancak akşam ilerleyip de masadan kalktığımda içimde bir keder hissettim. Bu Tanrı'nın eserini tamamladığı yedinci günde duyduğuna benzeyen, sonsuz bir üzüntüydü. Bu üzüntüm onların yüzlerine de

yansıdı. Veda zamanı gelmişti. Hepimiz benzeri bir daha asla yaşanamayacak bir şeylerin sonuna geldiğimizin farkındaymışız gibi heyecanlıydık. Bu güzel anların çekip giden ve bir daha dönmeyen beyaz bulutlara benzediğini seziyorduk. Edith'ten ayrılacağım için ilk kez acı duyuyordum; aynen tutkulu bir âşık gibi beni seven bu kızdan ayrılmayı geciktirmek istiyordum. Onun yatağının başında oturup yumuşak, ürkek elini okşamayı sürdürmek, dudaklarının mutlulukla gülümseyen pembeliğini seyretmek ne güzel olurdu, diye düşündüm. Ama geç olmuştu. Ona hafifçe sarılıp dudaklarından öpmekle yetindim. O anda benim sıcaklığımı sonsuza dek saklamak istercesine soluğunu tuttuğunu hissettim. Sonra kapıya doğru yürüdüm. Babası da bana eşlik ediyordu. Son bir bakış, son bir gülümsemeden sonra başarıyla tamamlanmış bir eser, doğru yapılmış bir eylemden sonra duyulan rahatlık ve güvenle odadan çıktım.

Uşağın elinde kılıcım ve şapkamla hazır beklediği antreye doğru birkaç adım attım. Keşke daha hızlı gitseydim. Keşke daha saygısız olabilseydim. Ama yaşlı adam yanımdan ayrılamıyordu. Durup durup kolumu sıkıyor, elimi okşuyordu. Onun için yaptığımın ne kadar önemli olduğunu, bunun için bana ne kadar teşekkür edeceğini bilemediğini anlatmaya çalışıyordu. Artık huzur içinde ölebilirdi, çocuğu iyileşecekti, her şey yoluna girecekti. Bütün bunlar benim sayemde olacaktı, yalnızca benim. Başını önüne eğmiş, sabırla bekleyen uşağın önünde bu şekilde okşanıp şımartılmaktan huzursuz oluyordum. Birçok kez veda ederek yaşlı adamın elini sıkmış olmam her keresinde baştan başlıyordu. Merhamet budalası olan ben de orada durmuş, ayrılamıyordum. Kendimi kurtaracak cesareti bulamıyordum ama içimden bir ses,

kötü bir his durmadan beni uyarıyordu: Haydi yeter artık, uzatma!

Birden kapının arkasından bir gürültü duyuldu. Kulak kabarttım. İçerdeki odada şiddetli bir tartışma başlamış olmalıydı; birbirine bağıran sesleri net olarak duyabiliyordum. Tartışanların Ilona ve Edith olduğunu anlayınca dehşete kapıldım. Birinin yapmak istediği bir şeye diğeri engel olmaya çalışıyordu. "Lütfen yapma bunu!" diye yalvaran Ilona'nın sesinin ardından Edith'in öfkeli, sert bağırması duyuldu: "Hayır! Bırak beni! Bırak diyorum!" Yaşlı adamın gevezeliklerini giderek daha da huzursuzlaşarak dinliyordum. Kapalı kapının ardında neler oluyordu? Edith'in bu kadar yapmak istediği neydi? Ilona ona niçin engel olmaya çalışıyordu? Huzur, benim getirdiğim huzur, o günün Tanrısal huzuru neden bozulmuştu? Birden kapının gerisinde o bildik, ürkütücü ses duyuldu: Koltuk değneklerinin sesi: tak tuk ve yine tak tuk. Aman Tanrım, yoksa Josef'in yardımı olmadan peşimden gelmeye mi çalışıyordu? Ancak tahta zeminin üzerindeki koltuk değneklerinin boğuk sesi giderek yaklaşıyordu: tak tuk... sağ, sol... tak, yok, sağ, sol, sağ, sol... Elimde olmadan Edith'in yalpalayan, sallanan vücudunu düşündüm. Bu arada kapıya iyice yaklaşmış olmalıydı. Bir gürültü, kapıya bir şey atılmışçasına bir takırtı. Sonra kendini aşırı zorlamaktan ötürü derin derin alınan nefes sesleri ve aşağı doğru olanca güçle bastırılarak zorla açılan kapı kolu.

Korkunç bir görüntüydü bu! Edith kendini aşırı zorlamaktan bitkin, kapının pervazına yaslanmış duruyordu. Sol eliyle dengesini kaybetmemek için kapıdan destek almaya çalışırken sağ eliyle de koltuk değneklerini tutuyordu. Hemen ardında ise ona destek olmaya çalışan ve tüm gücünü kullanıp düşmesini engellemeye çalışan, endişe içindeki Ilona görünüyordu. Edith'in göz-

leri sabırsızlık ve öfkeyle parlıyordu: "Bırak beni, sana beni bırakmanı söyledim!" diye bağırıyordu endişeli yardımcısına avazı çıktığınca. "Kimsenin yardımına ihtiyacım yok. Kendim yapabilirim."

O anda, daha Kekesfalva ya da uşak durumu tam olarak kavrayamadan olanlar oldu. Sakat kız büyük bir çaba gösterme amacında olduğu açıkça anlaşılır bir şekilde dudaklarını ısırdı ve heyecandan fal taşı gibi açılmış gözlerini bana dikerek, koltuk değnekleri olmaksızın bütünüyle serbest bir şekilde bana doğru gelebilmek için, destek aldığı kapı pervazından, kıyıdan suya atlayan bir yüzücü misali, tek bir hamlede uzaklaştı. Kapıdan uzaklaştığı ilk anda biraz sallandı, odanın boşluğuna düşecek gibi oldu, ama hemen denge sağlamak üzere ellerini, önce serbest olan kolunu, sonra da koltuk değneklerini tutan sağ kolunu havaya kaldırdı. Daha sonra yeniden dudaklarını ısırarak, yavaşça kaydırıp bir ayağını diğerinin yanına çekti. Bir kuklanın hareketini andıran bu sarsak ilerleme sırasında tüm vücudu kırılıyormuş gibi görünüyordu. Ama yine de, yürüyordu. Yürüyordu! Fal taşı gibi açılmış ateşli gözlerini bana dikmiş, dişlerini dudaklarına iyice geçirmiş, yüz hatları iyice gerilmiş bir halde görünmeyen bir ipten destek alır gibi bana doğru ilerlemeye çabalıyordu. Fırtınaya tutulmuş bir sandal gibi sağa sola yalpalıyor, ama yürüyordu. İlk kez koltuk değnekleri ya da başka bir yardım almadan ayağa kalkmış yürüyordu – arzudan kaynaklanan bir mucize ölü bacaklarına hayat vermiş olmalıydı. O anda hiçbir doktor bu sakat kızın felçli bacaklarının kaskatı halinin nasıl olup da böyle birdenbire çözüldüğünü ve güçsüzlüğünün geçtiğini, hareket edebildiğini açıklayamazdı. Hepimiz onun bu inanılmaz hareketi karşısında donup kalmıştık, hatta Ilona bile peşinden koşup ona destek olmayı unutacak kadar şaşırmıştı. İçten gelen bir fırtınayla

sürükleniyormuş gibi bir iki adım daha ilerledi; ne var ki bu bir yürüyüşten çok, kanadı kopmuş bir kuşun yere yakın uçma çabasını andırıyordu. Ancak hırs ve azim denen, yüreğindeki bu şeytan genç kızı gittikçe ileri itmekteydi. Sonunda bize iyice yaklaştığında, o zamana kadar dengede kalmasını sağlayan kollarını zafer sevinciyle havaya kaldırdı ve özlemle bana doğru uzattı. Başarıya erişmenin sevinciyle yüzündeki gergin hatlar bir mutluluk gülümsemesine dönüşmüştü. Mucize gerçekleşmişti –başarmıştı–, yalnızca iki adım daha, hayır, yalnızca tek son bir adım daha: Gülümseyen dudaklarından yayılan sıcak nefesi hissetmeme az kalmıştı. İşte o anda korkunç bir şey oldu. Ellerini zamanından önce, özlemle kucaklamak isteğiyle ileri uzatarak yaptığı sert bir hareketle dengesini yitirdi. Bacakları dizlerinden orakla biçilmiş gibi döndü ve tam ayaklarımın dibine yığıldı. Aynı anda savrulan koltuk değnekleri sert zeminde korkunç bir gürültüye neden oldular. İlk anda duyduğum dehşetin etkisiyle, hemen koşup ona yardımcı olacağım yerde, istemeden bir adım geri çekildim.

Ancak aynı anda Kekesfalva, Josef ve Ilona inleyen kızcağızı yerden kaldırmak üzere ileri atılmışlardı bile. Hâlâ Edith'e bakmaya cesaret edemiyordum. Ancak beraberce onu kucaklayıp taşıdıklarını fark ettim. Edith'in öfke, hayal kırıklığı ve acıdan kaynaklanan hıçkırıklarını duyuyordum. Kucaklarındaki yükü büyük bir özenle taşıdıkları anlaşılan yavaş, dikkatli ayak sesleri giderek uzaklaşıyordu. O anda tüm akşam boyunca olayları net görmemi engelleyen umut ve arzu perdesi aralandı. Birden tüyler ürpertici gerçeği tüm açıklığıyla görmeye başlamıştım: Zavallı hiçbir zaman tam olarak iyileşmeyecekti. Benden bekledikleri, umdukları mucize gerçekleşmemişti. Artık Tanrı değil, yalnızca zayıflığıyla alçakça huzur kaçıran, merhametiyle zarar veren,

yıkıcı olan zavallı, önemsiz bir insandım. Üstelik o anda üzerime düşen görevin tam olarak bilincindeydim: Ona bağlılığımı, ona yakınlığımı kanıtlamanın tam zamanıydı, bunu ya şimdi yapacaktım ya da hiçbir zaman! Ya şimdi hemen peşlerinden koşup yatağının başına oturacak, onu sakinleştirip onu yine çok iyi yürüdüğü, yakında tamamen iyileşeceği yalanlarıyla avutacaktım ya da ona bir daha yardım etme fırsatım olmayacaktı. Ancak o anda kendimde bu yalanları sürdürme gücü bulamadım. Korkmaya başlamıştım. Yalvaran, ihtirasla bakan gözlerinden; bu ihtiraslı yüreğin sabırsızlığından, düzeltmeye gücümün yetmediği, bana olan yabancı mutsuzluktan ölesiye korkuyordum. Ne yaptığımı tam olarak anlayıp kavrayamadan kılıcımı ve şapkamı aldım. Üçüncü ve son defa bu evden bir suçlu gibi kaçtım.

Yalnızca hava, biraz hava almak istiyordum! Boğulacak gibiydim. Burada ağaçların arasında akşamın serin havası bu kadar sıcak ve nemli miydi, yoksa ben mi içtiğim fazla miktardaki şarap nedeniyle öyle hissediyordum? Gömleğim iğrenç bir biçimde vücuduma yapışıyordu. Yakamı açtım. Üniformamın ceketi omuzlarıma öylesine ağır geliyordu ki onu da çıkarıp atmak istiyordum. Hava, birazcık hava almaktı tek isteğim! Nabzım, kanım tenimi delip dışarı boşalacakmış gibi çılgınca atıyor, öyle bir basınç hissediyordum ki, sanki kulaklarımın içinde çekiçler vuruluyordu: tak tuk, tak tuk. Bu koltuk değneklerinin sesi miydi, yoksa şakaklarımın zonklaması mı? Niçin, neden böyle koşuyordum? Ne olmuştu? Kafamı toparlamaya çalışmalıydım. Ne olmuştu? Sakince düşünmeli, yavaşça düşünmeli, bu tak tuk seslerini duymamaya çalışmalıydım. Nişanlanmıştım... Hayır, beni nişanlamışlardı... Bunu istemiyordum, bunu hiç düşünmemiştim... Artık, nişanlı, bağlı biriydim... Ama hayır... bu doğru olamazdı... Yaşlı adama böyle bir şeyin ancak o

tamamen iyileşirse düşünülebileceğini söylemiştim ve o asla iyileşmeyecekti... Yalnızca bir tek şartla söz vermiştim... ve bu şart asla gerçekleşmeyecekti... Dolayısıyla sözüm geçerli değildi! Hiç ama hiçbir şey olmamıştı, olmuş sayılamazdı. Peki ama onu niçin, hem de dudaklarından öpmüştüm... Aslında bunu da yapmak istemiyordum... Ah bu acıma duygusu, bu lanet acıma duygusu! Beni her defasında bunun sayesinde zayıf tarafımdan yakalamışlardı ve işte yine yakalanmıştım. Gerçek anlamda nişanlanmıştım, hem de tanıkların huzurunda, hepsi oradaydı, babası, Ilona, uşak... Ama istemiyordum... İstememiştim... Ne yapabilirdim?.. Böyle bir durumda ne yapılabilirdi? Yalnızca sakin olmalı, düşünmeliydim... Ah bir de şu kahrolası tak tuk sesleri olmasa... Kulaklarım uğulduyor, şakaklarım zonkluyor, peşimden koltuk değnekleriyle koştuğu duygusundan kurtulamıyordum... Olan olmuştu, hem de geri dönülmez bir şekilde. Onları aldatmıştım, onlar da beni! Nişanlanmıştım. Beni nişanlamışlardı.

Bu da ne? Niçin ağaçlar böyle birbirine giriyorlar? Ya yıldızlar, onlar niçin böylesine kayıp dans ediyorlar? Gözlerime bir şey oldu, başım dönüyor, net görmekte zorlanıyorum. Ah bu ağır, sıcak hava! Alnımı bir yer bulup soğutabilsem yeniden düşünebileceğim. Biraz bir şey içsem, genzimdeki bu kuruluk, boğazımdaki bu huzursuzluk da geçecek. Buralarda bir yerlerde bir çeşme yok muydu – atla dolaşırken sık sık önünden geçmiştim. Yoo hayır, çeşme çok gerilerde kaldı. Deliler gibi koşmuş olmalıyım. Şakaklarımdaki bu zonklamanın, nabzımın böyle atmasının nedeni bu olsa gerek. Yalnızca biraz içsem, kafam yerine gelecek, daha iyi düşünebileceğim. Sonunda şehirdeki alçak evler görünmeye başladığında, buğulanmış bir vitrin camının gerisinde bir gaz lambasının sarı ışığını fark ettim. Birden anımsadım: Burası mal taşıyan

arabacıların sabaha karşı bir kadeh içip ısındıkları küçük meyhaneydi. Orada bir bardak su içebilir ya da daha sert, daha acı bir içkiyle boğazımın pasını giderebilirdim. Ne olursa olsun, bir şey içmeliydim. Fazla düşünmeden, susuz kalmış bir insanın açgözlülüğüyle kapıyı açtım.

Yarı karanlık, içinden farksız meyhaneden gelen yoğun bir kötü tütün kokusuyla boğulacak gibi oldum. Arka tarafta kötü içki şişelerinin dizilmiş olduğu bar, önde ise yol işçilerinin kâğıt oynadığı dolu bir masa vardı. Bana sırtı dönük bir asker, bara oturmuş, meyhaneci kadınla şakalaşıyordu. Açılan kapıdan giren havayı hissederek başını çevirince korkudan ağzı bir karış açıldı. Hemen toparlanıp esas duruşa geçti. Niçin böyle ürkmüştü? Hiç kuşkusuz benim teftişe gelmiş bir subay olduğumu düşünüyordu. Çoktan yatakhanede olmalıydı. Meyhaneci kadın da beni endişeyle süzüyordu. Bu arada işçiler de oyuna ara vermiş, bana bakıyorlardı. Bende tuhaflarına giden, dikkatlerini çeken bir şey olmalıydı. Birden geç de olsa anladım. Burası ancak işçilerin ve erlerin vakit geçirdikleri bir yerdi. Subay olarak buraya girmemeliydim. İçgüdüsel olarak hemen geri döndüm.

Ancak bu arada meyhaneci kadın saygıyla yanıma yaklaşıp nasıl yardımcı olabileceğini sordu. Buraya böyle düşüncesizce, körlemesine girdiğim için özür dilemem gerektiğini hissediyordum. Kendimi pek iyi hissetmediğimi söyleyerek, bana bir soda ile bir kadeh Slibowitz getirmesini rica ettim. "Elbette!" diyerek, göz açıp kapayana kadar uzaklaştı. Aslında niyetim yalnızca bara dayanıp iki kadehi hızla başıma dikmek ve hemen oradan ayrılmaktı. Ancak o anda ortadaki gaz lambası sallanmaya, raftaki şişeler sessizce gidip gelmeye ve çizmelerimin altındaki taban boşalmaya, sallanmaya başladı. Sendeliyor, yalpalıyordum. "Oturmalısın," dedim kendi kendime. Son gücümle en yakındaki boş masanın başın-

daki sandalyeye çöktüm. O sırada soda geldi. Bir dikişte tamamını içtim. Soğuk iyi gelmişti – bir an için mide bulantım, ağzımdaki tatsızlık geçti. Hemen sert içkiyi de kafaya dikip ayağa kalkmalıydım. Ama yapamadım, ayaklarım yere yapışmış gibiydi. Başımsa uğulduyor, dönüyordu. Bir kadeh Slibowitz daha ısmarladım. Bir sigara içecek, sonra gidecektim.

Sigaramı yaktım. Bir an için oturmak, başımı ellerimin arasına alıp düşünmek, o gün olanları, tüm olanları tek tek düşünmek, gözden geçirmek, irdelemek istiyordum. Evet, nişanlanmıştım... Hayır, beni nişanlamışlardı... ama bunun geçerli olması için... hayır, geçerliydi, kaçış yok, geçerliydi... Onu dudaklarından öpmüştüm, hem de kendiliğimden, kendi isteğimle... Ama bu yalnızca onu sakinleştirmek içindi; hiçbir zaman iyileşmeyeceğini bildiğim için yapmıştım... Yine külçe gibi yığılmıştı işte... Böyle biriyle *evlenilemezdi ki*, o bir kadın bile sayılamazdı... o bir... bir... ama benim peşimi bırakmayacaklardı... Hayır, beni rahat, özgür bırakmayacaklardı... O cinden, o ihtiyar, zavallı adam kılığındaki cinden... altın çerçeveli gözlüklü, hüzünlü ihtiyar cinden kendimi kurtaramayacaktım... Bana yapışacak, kendimi kurtarma fırsatı vermeyecekti... Sürekli kolumdan tutacak, acıma duygumun üzerine gidecek, bu lanet duyguyu alabildiğince sömürecekti... Yarın sabah tüm kasabaya bu nişan hikâyesi yayılacaktı, gazeteye bile vereceklerdi, bundan kaçış yoktu... Şimdiden evdekileri haberdar edip anne ve babamın yarın gazetede okumalarını ya da başkalarından duyup öğrenmelerini engellemem daha doğru olmaz mıydı? Onlara neden ve nasıl nişanlandığımı, bunun acelesi olmadığını, yalnızca acıma duygum nedeniyle bu işe kalkıştığımı ve bu konunun ciddi olmadığını açıklamam daha doğru olmayacak mıydı?.. Ah bu lanet acıma duygusu, ah bu kahrolası duygu! Kışladaki arkadaşlarım-

dan hiçbiri de buna bir anlam veremeyecekti. Steinhübel, Balinkay'dan bahsederken ne demişti: "İnsan kendini satıyorsa hiç değilse pahalıya satmalı..." Aman Tanrım, neler düşüneceklerdi... Ben kendim bile buna bir anlam veremez, nasıl olup da nişanlandığıma inanamazken... bu zavallı, sakat yaratıkla... Ya Daisy Yengem bunu öğrenince... o uyanığın tekidir, kandırılamaz, üstelik de şakadan hiç anlamaz. Konu asalet ve servet olunca hemen incelemeye başlayacak, çok geçmeden Kekesfalva'nın eskiden Laemmel Kanitz olduğunu ve Edith'in yarı Yahudi sayılacağını ortaya çıkaracaktı... Onun için bir Yahudi'yle akraba olmaktan daha korkunç bir şey düşünülemezdi... Annesine gelince; asil olmasa da parası ayıbını örtecekti – ihtiyar altı yedi milyon demişti... Ama paradan bana ne, ben para peşinde değilim ki... Onunla evlenmeyi asla ciddi anlamda düşünmedim, düşünemem, dünyanın tüm servetlerini bağışlasalar bile yapamam bunu... Yalnızca iyileşirse olur dedim... yalnızca bu koşulda... bunu onlara nasıl anlatmalı... Kışladakilerin hepsi ihtiyarın geçmişini biliyor, ondan hoşlanmıyorlar... bu gibi konularda da çok titiz davranırlar... Kışlanın onurunu ileri sürecekler, biliyorum. Balinkay'ı bile hâlâ bağışlayamamışlar... Onun kendini sattığını söyleyip aşağılıyorlar... bir Hollanda ineğine sattığını... Koltuk değneklerini görünce... Hayır, en iyisi şimdilik eve hiçbir şey yazmamak, kimsenin bir şey bilmemesinde yarar var... Tüm subay camiasının benimle alay etmesine katlanamam... Peki ama bu işten yakamı nasıl kurtarabilirim? Hollanda'ya Balinkay'a mı gitsem? Ona henüz vazgeçtiğimi bildirmedim nasıl olsa – istediğim anda Rotterdam'a kaçabilirim. Condor kalanı halletsin, zaten beni bu işe bulaştıran da o değil mi?.. Condor işi tekrar nasıl rayına sokacağını kendi düşünmeli... Başının çaresine baksın artık... Her şeyin suçlusu o... En iyisi şimdi hemen ona gidip her şeyi

açıklamak... Artık dayanamayacağımı söylemeliyim... Onun un çuvalı gibi yere yığılışını görmek korkunçtu... böyle biriyle *evlenilemez ki*... Ona hemen bu işten çekildiğimi bildirmeliydim... Hemen, hemen Condor'a gitmeliyim... Arabacı! Arabacı! Hemen buraya gel! Nereye mi? Fioriani Caddesi'ne... Numara neydi... Floriani Caddesi doksan yedi... haydi hemen yola koyul, ne kadar çabuk gidersen o kadar dolgun bir bahşiş alacaksın... atları kamçıla... İşte geldik, oturduğu bu eski, yıkık evi tanıyorum... iğrenç, dar, pis, dönemeçli merdivenleri de biliyorum... Bu kadar dik olmaları büyük şans... Buraya koltuk değnekleriyle gelmesi olanaksız, hiç değilse burada şu lanet, peşimi bırakmayan tak tuklardan kurtulmuş olacağım... Ne?.. Bu pasaklı hizmetçi kız yine kapının önünde mi duruyor?.. Oradan hiç ayrılmaz mı bu aptal yaratık?.. "Doktor evde mi?" "Hayır! Hayır! Ama birazdan gelir, içeri geçin siz." Pis köylü! Neyse, oturup bekleyelim bari. Hep de bu adamı bekliyorum... Hiçbir zaman evde olmaz mı? Aman Tanrım, ya yine kör kadın gelirse... Şu anda onu çekemem... sinirlerim buna dayanacak durumda değil... Aman Tanrım, işte geliyor... yan odada ayak seslerini duyuyorum... Hayır, şükürler olsun, bu o değil, o olamaz... O ayağını sürüyor, böyle sağlam adımlar atmıyor... Bitişikte dolaşıp konuşan başka biri olmalı... Bu sesi tanıyorum... Ama?.. Bu nasıl olabilir?.. Bu... bu... Daisy Yenge'nin sesi... Bu nasıl olabilir?.. Durup dururken Bella Teyze, annem, erkek kardeşim ve hatta kuzenim burada ne arıyor olabilirler?.. Bu saçmalık... olanaksız bu... Floriani Caddesi'ndeki evinde Condor'u bekliyorum... Bizim aileden kimse onu tanımaz ki? Hepsinin birden Condor'da buluşmaları nasıl mümkün olabilir? Ama bunlar onlar, bu sesi çok iyi tanıyorum, bu Daisy Yenge'nin cırtlak sesi... Aman Tanrım, saklanacak bir yer bulmalıyım... Sesler giderek yak-

laşıyor... İşte kapı da açılıyor... Kendiliğinden açıldı, hem de iki kanadı birden... Aman Tanrım! İşte sanki fotoğraf çektirir gibi hepsi yarım daire olmuş, bana bakıyorlar... Annem son olarak Ferdinand'ın nikâhında giydiği beyaz dantelli siyah tafta elbisesini giymiş, kendini beğenmiş, kibirli Daisy Yengem ise kabarık kollu, dantelli elbisesini. Dört yaşından beri nefret ettiğim iğrenç, sivri burnunun üstüne de tek camlı altın gözlüğünü kondurmuş... kardeşim ise fraklı... peki ama bu gündüz vakti niçin frak giymiş ki?.. Ve de koca suratlı sevimsiz kuzenim Franzi... Hepsi karşıma sıralanmış bana bakıyorlar... Ne kötü, ne iğrenç bir durum bu!.. Bella Teyze niçin alaylı şekilde gülümsüyor?.. Hepsi orada ayakta dizilmiş bir şey bekliyor... bekliyorlar... Peki ama ne bekliyorlar?

"Tebrikler!" diyor kardeşim neşeyle silindir şapkasını eline alıp bana doğru ilerleyerek... Pislik, bunu alay ederek söylediğini anlıyorum... "Tebrikler... tebrikler..." Diğerleri de ona katılıyorlar... Peki ama nasıl... Bunu nasıl öğrenmiş olabilirler... Niçin hepsi bir arada?.. Halbuki Daisy Yengem Ferdinand'la kavga etmişti... Ben kimseye bir şey söylememiştim.

"Gerçekten tebrik etmek gerek, bravo, bravo, bravo! Yedi milyon, bu bir servet, çok iyi bir iş başardın... Yedi milyon, bu bütün aileye yeter..." Hep bir arada konuşuyor, sinsice sırıtıyorlar. Daisy Yenge heyecanla bağrışıyor: "Bravo! Bravo! Böylece Franzi'nin tahsili de garantilendi. İyi iş çıkarmışsın." Erkek kardeşimin de silindir şapkasının arkasından sesi geliyor: "Üstelik de asil!" Daisy Yenge bilgiçlik yapmadan durur mu?.. "Asalet konusunu daha yakından incelememiz gerek," diyor. Annem daha da sokularak, fısıldıyor: "Bize mutlu gelini tanıştırmayacak mısın?.." Tanıştırmak mı?.. Bir bu eksikti. Koltuk değneklerini görecek, aptal acıma duygum yüzünden başımı nasıl bir belaya soktuğumu anlayacaklar... Bundan

kaçınmalıyım... sonra – onları nasıl tanıştırabilirim ki... biz Floriani Caddesi'nde Condor'un evinde, üçüncü katta değil miyiz?.. O zavallı sakat kız yaşamı boyunca bu seksen basamağı çıkmayı başaramaz ki... Peki ama niçin hepsi bitişik odada bir şeyler oluyor gibi birdenbire başlarını çevirdiler?.. Sırtımda soğuk bir hava akımı hissediyorum... Arkamdan biri kapı açmış olmalı... Nihayet biri mi geliyor? Evet, birinin geldiğini duyuyorum... Merdivenlerde bir gürültü duyuluyor... Bir inleme, bir gıcırtı, bir takırtı... Sonra yine bir gıcırtı, takırtı, kendini yukarı çeken bir şeyin hışırtısı... tak tuk, tak tuk.. Aman Tanrım, gerçekten de o mu geliyor?.. Koltuk değnekleriyle beni nasıl utandıracağını, rezil edeceğini bilmiyor mu?.. Yerin dibine girip kaybolsam da kurtulsam... Korkunç bir şey bu, gerçekten o geliyor, bu yalnızca o olabilir... tak tuk, bu sesi tanıyorum... tak tuk, tak tuk, giderek yaklaşıyor... Birazdan burada olacak... En iyisi kapıyı kilitlemek... Ama erkek kardeşim silindir şapkasını çıkarıp arkamdaki tak tuk seslerinin geldiği yöne doğru eğildi bile... Kimin önünde eğiliyor acaba, hem niçin bu kadar fazla?.. Birden hepsi kahkahalarla gülmeye başladılar... kahkahalardan camlar şangırdıyor... "Ahh, işte *bu*... işte *bu*... işte *bu*... Haha... haha... haha... yedi milyona bakın... demek yedi milyon böyle görünüyor... haha... haha... koltuk değnekleri de çeyiz hèrhalde... haha... haha..."

Ah! Korkuyla irkildim. Neredeyim? Telaşla etrafıma bakındım. Aman Tanrım, uyumuştum, bu yoksul, pasaklı meyhanede uyuyakalmış olmalıydım. Korkuyla etrafıma bakındım. Bir şey fark etmiş olabilirler miydi? Meyhaneci kadın ilgisiz bir tavır içinde bardakları yıkayıp kuruluyordu. Askerin ise hâlâ yalnızca geniş, adaleli sırtını görüyordum. Belki de dikkatlerini çekmemişti. Yalnızca bir iki dakika için kendimden geçmiş olabilirdim. Bükerek söndürmeye çalıştığım izmarit, tablanın

içinde hâlâ için için yanıyordu. Gördüğüm kâbus bir, en fazla iki dakika sürmüş olabilirdi. Ancak bu kötü düş vücudumdaki tüm ateşi ve belirsizliği alıp gitmişti. Birden bilincim yerine gelmiş, kendimi toplamıştım. Olanları tam olarak biliyordum artık. Her şeyden önce bu berbat yerden çıkmalıydım. Parayı masanın üzerine bırakıp kapıya doğru yürüdüm. Aynı anda bardaki er ayağa fırlayarak saygı duruşuna geçti. İşçilerin de oyun kâğıtlarının arkasından dikkatle beni süzdüklerinin farkındaydım. Kapı arkamdan kapanır kapanmaz bu tuhaf subay giysili adam hakkında dedikodu yapmaya başlayacaklarını biliyordum. O günden itibaren herkes arkamdan gülüp alay edecekti. Herkes, ama herkes arkamdan gülüp aşağılayacak ve kimse bu merhamet budalasına acımayacaktı.

Nereye gidecektim? Odama gidemezdim. Boş odada bu korkunç düşüncelerle baş başa kalmaya dayanamazdım. En iyisi bir şeyler daha içmekti; soğuk bir şeyler... ya da sert bir şey. Boğazımda hâlâ biraz önceki acı safra tadını duyumsuyordum. Kim bilir, belki de bunlar kusmak istediğim düşüncelerimdi – yalnızca onlardan kurtulmak, silmek, yıkmak, yok etmek, tek isteğim buydu. Ah iğrençti, bu korkunç duygu! Doğruca şehre gitmeliydim. Ne güzel! Belediye meydanındaki kafe hâlâ açıktı! Kirli camlarının arkasında ışık olduğu görülüyordu. Ah, içmeli... bir şeyler içmeliydim!

İçeri adım attığım anda her zamanki masamızda bizim ekibin toplanmış olduğunu gördüm. Hepsi oradaydı; Ferencz, Jozsi, Kont Steinhübel, alay hekimi, tüm takım. Peki ama Jozsi neden beni şaşkın bakışlarla süzüp yanındakini aklınca belli etmeden dirseğiyle dürtüyordu? Neden hepsi böyle dikkatli gözlerle bana bakıyorlardı? Niçin içeri girmemle beraber konuşmaya ara vermişler-

di? Daha bir dakika öncesine kadar hararetle tartışıyor, birbirlerine öylesine bağırıyorlardı ki kapının dışından bile duyuluyordu. Ancak şimdi beni görünce hepsi birden susmuş, düşünceli bir tavır içinde oturuyorlardı. Bir şeyler olmuştu hiç kuşkusuz.

Artık beni gördükleri için geri dönemezdim. Bu nedenle elimden geldiğince umursamaz bir tavır içinde yanlarına yaklaştım. Aslında kendimi hiç de iyi hissetmiyordum, konuşacak ya da espri kaldıracak halim yoktu. Ortamda belirgin bir gerginlik olduğu hissediliyordu. Öyle olmasa aralarından hiç değilse biri elini havaya kaldırıp "Merhaba," diye bağırır, lokalin en azından yarısına orada olduklarını hissettirirdi. Bugün ise suçüstü yakalanmış okul çocukları gibi başları önlerinde, suspus olmuş oturuyorlardı.

Aptalca bir kayıtsızlık içinde bir sandalye çekip yanlarına oturdum ve sordum:

"İzninizle!"

Jozsi beni şaşkınlık içinde süzdükten sonra diğerlerine bakarak sinsice gülümsedi:

"Ne dersiniz buna, yanımıza oturmak için izin istiyor? Daha önce hiç böyle bir formaliteyle karşılaşmış mıydınız? Neyse, Hofmiller bugününü merasimde geçirince böyle kuralcı olmuş hiç kuşkusuz!"

Bu pis bir şaka olmalıydı; diğerleri de sinsice gülümsüyor ya da gülmemek için kendilerini zor tutuyorlardı. Evet, bir şey olmuştu. Yoksa aramızdan biri gece yarısı gelince hemen soru yağmuruna tutulur, en iğrenç tahminlerde bulunulup şakalar yapılırdı. Bugün ise şaka yapmak bir yana hepsinin sıkıntılı bir halleri vardı. Konuşmalarının tam ortasına, suya düşen bir taş gibi düşmüş olmalıydım. Neden sonra Jozsi arkasına yaslanıp bir gözünü anlamlı bir şekilde kırparak sordu:

"Evet, artık seni tebrik edebilir miyiz?"

"Tebrik mi, niçin?" O kadar şaşırmıştım ki ilk anda gerçekten neden söz edildiğini anlayamadım.

"Neden mi? Eczacı dostumuz az önce buradaydı. Malikânenin uşağının dışarıdan telefon ettiğini söyledi. Duyduğumuza göre sen... sen malikânenin genç kızıyla nişanlanmışsın."

Hepsi birden meraklı bakışlarını bana yönelttiler. İki, dört, altı, sekiz, on iki göz birden ağzımdan çıkacak tek bir sözcüğe bakıyordu. Onayladığım takdirde bir dakikaya kalmadan büyük bir şamata kopacak, kahkahalar, şakalar, iğnelemeler ve alaylı tebrikler birbirini izleyecekti. Hayır, buna izin veremezdim. Bu alaycılara, bu küstahlara söylemem olanaksızdı.

"Saçmalık!" diye homurdandım kendimi olası bir şamatadan kurtarmak için. Ancak bu inkâr onlar için yeterli değildi; sevgili iyi dostum Ferencz gerçek bir merakla omzuma vurarak sordu:

"Söylesene Toni, ben haklıyım değil mi? Böyle bir şey yok, değil mi?"

İyi kalpli, sadık dostum bunu sorarken gerçekten iyi niyetle davranmıştı, ama yine de benim için, "Hayır," yanıtını bu kadar kolaylaştırmamış olmasını yeğlerdim. Bu alaycı, basit meraktan tarifsiz bir tiksinti duyduğumu hissettim. Kendi kendime bile açıklamakta güçlük çektiğim, yüreğimin derinliklerinde tam olarak kavrayamadığım bir sorunu burada bir kafe masasında açıklamaya çalışmanın saçmalık olacağını hissediyordum. Dolayısıyla düşünmeden, kızgınlıkla yanıtladım:

"Kesinlikle."

Bir an için bir sessizlik oldu. Şaşkınlık içinde birbirlerine baktılar. Hayal kırıklığına uğradıkları anlaşılıyordu. Belli ki onları benimle dalga geçme zevkinden mahrum bırakmıştım. Ancak Ferencz gururla yumruğunu masanın üstüne indirerek, zafer sevinci içinde bağırdı:

"Dememiş miydim! Hofmiller'i avcumun içi kadar iyi tanıdığımı söylemiştim. Bunun bir yalan, aşağılık eczacının uydurduğu pis bir yalan olduğunu hemen anladım. O aşağılık ilaç karıştırıcı herife yarın bizimle dalga geçmenin ne olduğunu gösterip haddini bildireceğim. Kendine alay edecek başka birini bulsun! Bana bir açıklama borçlu, yoksa suratının ortasına birkaç tokat yemesi kaçınılmaz! Kendini ne sanıyor? Benim gibi senin gibi düzgün bir insana çamur atmak ha! O koca ağzını bir daha bizim hakkımızda konuşmak için açmadan önce bir daha çok düşünmesi gerekecek. Size Hofmiller'in böyle bir şey yapmayacağını söylemiştim değil mi? Kendini dünyanın tüm servetleri karşılığında bile satmayacak kadar onurlu bir insandır o!"

Bana dönerek güvenini ve sevgisini göstermek amacıyla sırtıma ağır eliyle bir tokat indirdi.

"Gerçekten Toni, bunun doğru olmadığına çok sevindim. Bu senin için de, bizler için de, hatta bütün alay için de büyük bir utanç olacaktı."

"Hem de nasıl!" diye söze karıştı o zamana kadar sinsice gülümsemekten başka bir şey yapmamış olan Steinhübel. "Üstelik de zamanında senet kırma hikâyeleriyle Uli Neuendorff'un intiharına neden olmuş eski bir tefecinin kızıyla. Bu tür insanların malikâneler ve asalet satın alabilmeleri bile başlı başına bir rezalet. Saygıdeğer küçükhanımı, kızını bizlerden birine vermek işine gelir tabii. Ne açıkgöz o! Yolda benimle karşılaşınca yerlere kadar eğilmesinin nedeninin o da bilincinde."

Giderek artan gürültü patırtı Ferencz'i daha da heyecanlandırdı: "Ah bu ahlaksız geveze! Kendini ne sanıyor? Şeytan diyor ki eczacı olacak o serseriyi uyandır ve suratına iki yumruk çak! Böylesi bir utanmazlık! Yalnızca birkaç kez oraya gittiğin için böyle bir yakıştırmada bulunmak, aklım almıyor."

Bu sırada zayıf, tazıyı andırır bir görünümü olan soylu Baron Schönthaler yanımıza yaklaştı.

"Aslında Hofmiller, sana bugüne kadar karışmak istemedim, *–chacun à son goût–* herkesin düşüncesi kendine! Ama fikrimi soracak olursan, bu durum, sık sık malikâneye gidip boş zamanlarını orada geçirmen, başından beri hoşuma gitmemişti. Bizler gibilerin, birine bizimle dost olma onurunu vermeden iyice düşünmesi gerekir. Adamın ne iş yaptığını ya da geçmişinde ne dolaplar çevirdiğini bilmiyorum, aslına bakarsan bu beni pek ilgilendirmiyor. Kimsenin arkasından yorum yapmak istemem. Ama bizim gibilerin biriyle görüşürken uyanık olması ve araya sınır koyması gerekli, ufacık bir sözcüğün nerelere gidebileceğini sen de görüyorsun. Çok iyi tanımadığın kimselerle yakın olmaktan kaçınmalısın. Bizler temiz olmak ve temiz kalmak zorundayız, birinin yalnızca yanından geçerken bile çamura bulaşabilirsin. Neyse, konunun söylendiği kadar ileri gitmemiş olduğunu öğrenmekten mutluluk duydum."

Hararetli bir sohbettir gidiyordu; ihtiyar adam hakkında atıp tutuyor, en eski ve kötü hikâyeleri deşiyor, kızıyla ve sakatlığıyla ilgili olamayacak şakalar yapıyorlardı. Bu arada sık sık onların oyununa gelmediğim için beni övüyorlardı. Bense orada suskun ve hareketsiz oturuyor, bu konuşma ve övgülerden iğrenmeme rağmen hiçbir şey yapmıyordum. Aslında o anda, haykırmak isterdim: "Kapayın o iğrenç çenenizi!" Ve avazım çıktığınca bağırmak: "Esas alçak olan benim. Gerçeği söyleyen ben değilim, eczacı! Yalan söyleyen de o değil, benim! Ben adi, alçak bir yalancıyım!" Ama artık çok geç olduğunu biliyordum, her şey için çok geç! Artık söylediklerimden dönmem, konuyu açıklamam olanaksızdı. Böylece orada suskun bir şekilde oturup dişlerimin arasında sigara, başım öne eğik bir biçimde ağzımı bile

açamadan konuşulanları dinledim. Bu suskunluğumla zavallı, suçsuz kızcağıza alçakça, ölümcül bir biçimde ihanet ettiğimin bilincindeydim. Ah, o anda yer yarılsa da içine girebilseydim! Yok olsaydım! Kendimi cezalandırabilsem, intihar edebilseydim! Ne nereye bakacağımı, ne de titremeleriyle beni ele verebilecek ellerimi nereye saklayabileceğimi biliyordum. Parmaklarımı iyice kenetleyip birbirine bastırdım. Böyle kuvvetle sıkmanın acısıyla birkaç dakika için de olsa iç huzursuzluğumu yatıştırmayı umuyordum.

Ancak parmaklarımı birbirine kenetlediğim anda sert, alışık olmadığım bir şeyin baskısını hissettim. İster istemez elim ona gitti. Bu Edith'in bir saat önce kızararak parmağıma taktığı yüzüktü. Onaylayarak kabul ettiğim yüzük! Yalanımın parlayan kanıtını parmağımdan çıkaracak cesareti bulamadım kendimde. Böylece alçak bir hırsız gibi anlaşılmaması için yüzüğün taşını içe çevirerek, oradan ayrılmadan önce arkadaşlarımın elini sıktım.

Belediye meydanı donuk ay ışığında gizemli bir görünümdeydi; parke taşlarının her köşesi, her kenarı tüm keskinliğiyle belirgin, evlerin tüm hatları tabandan çatıya kadar, cetvelle çizilmiş gibi düzgün ve netti. Kafeden çıktığımda ben de içimde aynı açıklık ve netliği hissettim. Yaşamım boyunca hiç bu denli net ve gölgesiz düşünebildiğimi anımsamıyordum. Ne yaptığımı bildiğim gibi bundan sonra ne yapmam gerektiğini de çok iyi biliyordum. Akşam saat onda nişanlanmış, üç saat sonra da bu nişanı alçakça inkâr etmiştim. Tam yedi tanık önünde! Bir yüzbaşı, iki üsteğmen, bir alay doktoru, iki teğmen ve bir de subay adayı bu alçaklığıma tanık olmuşlardı. Üstelik, parmağımda nişan yüzüğü olduğu halde bu adice yalanımdan dolayı övülmeyi de kabullenmiştim.

Beni tutkuyla seven, acı çeken, güçsüz, zavallı bir kızı onun hiç haberi yokken küçük düşürmüş, babasına küfredilmesine, hakaretler yağdırılmasına karşı çıkmamış, doğruyu söyleyen bir insana benim yüzümden yalancı ve dolandırıcı sıfatlarının takılmasına göz yummuştum. Yarın bütün alay bu adi davranışımı öğrenecek ve her şey bitecekti. Bugün kardeşçe sırtımı sıvazlayanlar, yarın elimi sıkmakta, hatta selam vermekte bile tereddüt edeceklerdi. Yalanı ortaya çıkmış bir insan olarak onurla kılıç kuşanamayacak, ancak diğerlerine, ihanet ettiğim, hakaret edilmesine göz yumduğum insanlara da dönemeyecektim; artık Balinkay için bile bitmiştim. Bu üç dakikalık alçaklık tüm yaşamımı yıkmıştı; artık benim için tetiğe basmaktan başka çıkar yol yoktu.

Daha masada otururken onurumu ancak bu şekilde kurtarabileceğimin bilincindeydim. Şimdi, boş yollarda yalnız başıma yürürken tek düşüncem bunu nasıl uygulamaya koyacağımdı. Kafamdaki düşünceler, sanki beyaz ay ışığı içini aydınlatmışçasına net ve düzenliydi; bir tüfeğin parçalarını ayırırmışçasına umursamaz bir tavırla, yaşamımın kalan iki üç saatini bölümlemeye çalışıyordum. Her şeyi düzene sokmalı, hiçbir şeyi unutmamalı, atlamamalıydım. Önce aileme bir mektup yazacaktım: Onlara bu acıyı yaşattığım için özür dilemeliydim. Ferencz'e de bir mektup yazıp eczacıyı suçlamamasını, ölümümle bu konunun kapandığını açıklamalıydım. Üçüncü bir mektup ise albaya yazılmalıydı: Ondan olası bir skandalı ve dedikoduları önlemesini dileyecek, cenazemin törensiz, çiçeksiz Viyana'da toprağa verilmesini isteyecektim. Tabii Kekesfalva'ya da kısa da olsa bir not bırakıp Edith'e karşı çok içten ve temiz duygular beslediğimi, hakkımda kötü düşünmemesi gerektiğini belirtmeliydim. Evimi eksiksiz bir biçimde düzenlemeli, ufak tefek borçlarımı bir kâğıda dökmeli ve atımın satılarak bunların karşılanması

için albaya vekâlet bırakmalıydım. Miras olarak bırakacak bir şeyim yoktu. Saatim ve birkaç parça çamaşırım emir erime verilebilirdi. Yüzük ve altın sigara tabakası ise Herr von Kekesfalva'ya iade edilmeliydi.

Başka? Evet! Edith'in iki mektubunu yakmalıydım; aslına bakılırsa tüm mektupları ve fotoğrafları... Geriye hiçbir şey bırakmamalıydım; ne bir anı ne bir iz. Nasıl şimdiye kadar göze çarpmayan bir yaşamım olduysa, ölümüm de aynı şekilde olmalı, kimse fark etmeden ortadan yok olmalıydım. Aslında bunları yapmak bile iki üç saatimi alacaktı; bırakacağım mektuplar, korkudan ya da endişeden yazıldığı kuşkusu uyandırmaması için son derece düzgün ve temiz yazılmalıydı. Sonra işin en kolay kısmına gelinecekti: Yatağa yatacak, üzerime iki ya da üç kat battaniye örtecek, hatta yastıkla ağır kuştüyü yatak örtüsünü çekecek, böylece tabanca sesinin sokaktan duyulmasını engelleyecektim. Yüzbaşı Felber de aynen böyle yapmıştı. Gece yarısı intihar etmiş, kimse silah sesini duymamış, ancak ertesi sabah kafası dağılmış bir halde cesedini bulmuşlardı. Battaniyelerin altında tabancamı tam şakağıma dayayacaktım. Tabancama güvenebilirdim, büyük bir rastlantı eseri onu iki gün önce temizleyip yağlamıştım. Elimin titremeyeceğinden de emindim.

Yaşamım boyunca hiçbir konuyu kendi ölümüm kadar soğukkanlı, sağlıklı, net ve düzgün şekilde planlamadığımı yeniden belirtmek isterim. Her şey bir sicil kaydı kadar net bir biçimde düzenlenmişti. Sokaklarda boş boş bir saat kadar dolaştıktan sonra kışlanın önüne ulaştığımda her şey dakikası dakikasına tasarlanmıştı. Bütün bu süre boyunca adımlarım son derece sakin, nabız atışlarım düzenliydi. Biz subayların gece yarısından sonra genellikle kışlaya girmeyi tercih ettiğimiz küçük yan kapının kilidini açarken elimin bir an olsun titremediğini tuhaf bir gururla fark ettim. Zifiri karanlık ol-

masına rağmen kilidi ilk denemede bulmuştum. Şimdi artık hemen avludan geçmeli ve üç kat merdiveni çıkıp odama ulaşmalıydım. O zaman kendimle baş başa kalabilecek, böylece her şeye başlayabilecek, aynı zamanda da her şeyi sona erdirebilecektim. Ancak mehtap ışığında parlayan avluyu geçip merdiven aralığına yaklaşınca orada bir karaltının hareket ettiğini gördüm. Kahretsin, diye düşündüm. Bu hiç kuşkusuz benden hemen önce geri dönen arkadaşlarımdan biriydi. Orada bana iyi geceler dilemek, bu arada biraz daha gevezelik etmek için bekliyordu. Ancak bir an sonra hayret ve endişeyle geniş omuz yapısından bunun birkaç gün önce azar yediğim Albay Bubencic olduğunun farkına vardım. Orada özellikle bekliyor olmalıydı. Bu kural düşkünün kendi alayındaki subayların gece yarısından sonra kışlaya dönmelerinden hoşlanmadığını biliyordum. Aman sen de, diye düşündüm, bundan bana ne? Yarın içtimada onun karşısına çıkmayacaktım ki! Bu düşünceler içinde onu hiç görmemiş gibi yaparak kararlılıkla önünden geçtim. Aynı anda karanlıklar içinden çıkarak, sert, cırlak sesiyle bağırdı: "Teğmen Hofmiller!"

Yanına gidip tam karşısında durdum. Beni kızgın bakışlarla tepeden tırnağa süzdü.

"Böyle pardösünün düğmeleri yarıya kadar açık sokaklarda dolaşmak gençler arasındaki yeni bir moda herhalde! Gece yarısından sonra sokaklarda memeleri sarkık domuzlar gibi dolaşabileceğinizi mi düşünüyorsunuz? Bu gidişle yakında pantolonunuzun düğmeleri açık olarak da dolaşırsınız. Bunu kabul edemem. Alayımdaki subayların gece yarısından sonra da olsa kılık kıyafetlerine ve davranışlarına özen göstermelerini beklerim. Anlaşıldı mı?"

Topuklarımı birbirine vurarak hazırola geçtim.

"Emredersiniz, albayım!"

Aşağılayıcı bir bakışın ardından arkasını dönüp ağır adımlarla merdivenlere doğru ilerledi. İyi geceler dilemeye bile gerek görmemişti. Geniş sırtı ay ışığında parlıyordu. O anda tepem attı, yaşamımda duyduğum son söz bir azar olmamalıydı. Birden bilinçsizce, adeta vücudunun içinden gelen bir kuvvetle peşinden koştum. Yaptığımın tamamen anlamsız olduğunun bilincindeydim; bu kalın kafalıya yaşamımın kalan son saatinde bir şeyi açıklamaya çalışmanın ne anlamı vardı? Ancak tüm intihar edecekler her nedense bu türden anlamsız saçmalıklar yapıyorlardı. Kadavra haline gelmeden on dakika önce bile yakışıklı ve kusursuz görünme hevesine kapılıp kafasına bir kurşun sıkmadan, yaşamdan temiz ve düzenli ayrılmak için (artık yaşamayacakları yaşamdan), özellikle sinekkaydı tıraş olur (Kimin içinse?) ya da temiz çamaşırlar giyerlerdi (Kimin içinse?). Hatta kendini dördüncü kattaki evinden aşağı atmadan önce makyaj yapıp kuaföre saçlarını yaptıran ve en pahalı parfümlerini süren bir kadından bahsedildiğini bile anımsıyordum. O anda kaslarımı harekete geçiren, mantıklı bir açıklaması olmayan bu duyguydu. Özellikle belirtmek isterim ki, ölüm korkusu ya da birdenbire kapıldığım bir alçaklık duygusu değil; temiz, düzenli, saygın bir insan olarak yok olmak gibi saçma bir içgüdüydü beni albayın ardından koşturan.

Albay ayak seslerimi duymuştu. Birden sert bir hareketle arkasına döndü. Gür kaşlarının altındaki küçük gözleriyle beni kuşku içinde süzmeye başladı. Benim gibi düşük rütbeli bir subayın izinsiz olarak onun arkasından gitme cesaretini nereden bulduğunu anlamamışa benziyordu. Onun iki adım gerisinde durup, elimi şapkama götürüp selam verdim ve tehlikeli bakışlarını umursamayarak sordum. Sesim ay ışığı kadar donuk ve anlamsız olmalıydı:

"Özür dilerim albayım, sizce de bir sakıncası yoksa sizinle birkaç dakika konuşmak isterdim."

Gür kaşları çatıldı.

"Ne? Şimdi mi? Gecenin bir buçuğunda mı?"

Gözlerinde sert bir ifadeyle süzdü. Beni bir dakika sonra azarlayıp rapor tutmasını bekliyordum. Ama yüzümdeki ifade onu kaygılandırmış olmalıydı. Bir iki dakika endişeli bakışlarla inceledikten sonra, homurdandı:

"Anlaşılan güzel şeyler olmayacak dinleyeceğim. Ama nasıl istersen. Haydi yukarı odama gel ve acele et!"

Gaz lambalarının titrek ve zayıf ışığında az aydınlatılmış, boş ancak onları kullanan insanların kokusu sinmiş merdivenlerde ardından bir gölge gibi izlediğim Albay Svetozar Bubencic tam bir asker ve üstler arasında en korkulanıydı. Kısa bacaklı, kalın enseli, kısa boyunlu, dar alınlı bir kişi olan albayın gür kaşlarının altındaki küçük, derin gözlerini kimse neşeli görmemişti. Ağır, basık, güçlü bedeni köy kökenli olduğunun kanıtıydı. (Banatlıydı.) Ancak tartışmasız zekâsı, demir gibi iradesi ve azmiyle, yavaş ancak kararlı adımlarla albaylığa kadar ilerlemişti. Yontulmamış kişiliği, kaba, küfürlü konuşma tarzı ve pek etkileyici olmayan davranış biçimi yüzünden bakanlık onu yıllardır bir taşra garnizonundan diğerine sürmüştü. Kırmızı general şeritlerini takma aşamasına gelince emekliye sevk edileceğine, üst kademelerde neredeyse garanti gözüyle bakılıyordu. Her ne kadar kaba ve sıradan bir insan olsa da kışlada ve eğitim sahasında kimse eline su bile dökemezdi. Askerî kuralları Püritenlerin[1] İncil'i bilmesi kadar iyi bilirdi ve bu kurallar onun için

1. İngiltere'de koyu Protestan olan kişilere verilen ad. (Ç.N.)

üzerinde yorum yapılıp esnetilebilecek bir kurallar bütününden çok, din kuralları gibi anlamını ya da anlamsızlığını hiçbir askerin irdelemeyeceği kurallardı. Mesleğine Tanrı'ya taparcasına hizmet ediyordu, kadınlarla ilişki kurmaz, sigara içmez, kumar oynamazdı. Yaşamı boyunca pek tiyatroya ya da konsere gittiği de söylenemezdi; aynen Majesteleri Başkumandan Franz Joseph gibi askerî talimatnameler, nizamnameler ve Danzers ordu gazetesinden başka hiçbir şey okumazdı. Onun için yeryüzünde yüce İmparatorluk Ordusu, ordunun içinde süvari bölüğü, süvari bölüklerinin içinde mızraklı süvariler, mızraklı süvariler içinde de bizim birlikten başka bir şey yoktu. Onun birliğinin en iyi, en üstün olması, hiçbir hatanın yapılmaması yaşamdaki tek hedef, yaşamın amacıydı.

Dar görüşlü bir kişiye dayanmak, gücün onun elinde olduğu her durumda çok zordur; askerlikte ise hiç çekilmez. Birlikteki görevlerin binlerce katı, değişmez, çoğunlukla çağdışı kalmış kurallardan oluştuğu ve bunları yalnızca saplantılı bir askerin ezbere bilip ve yine yalnızca bir çılgının kelimesi kelimesine uygulamaya çalışacağı düşünülürse, böyle saplantılı birinin karşısında kışladaki kimsenin kendini huzurlu ve rahat hissetmediğini rahatça söyleyebilirim. Düzen terörü onun ruhuna işlemişti, yemeklerdeki sorgulayıcı bakışlarında taçlanıp kantinde ya da kalem odasında korkuya dönüşüyordu. Onun geldiği her yerde soğuk bir korku rüzgârı eserdi. Birlik, teftişe hazır olarak sıralanmış, hazırolda beklerken, Bubencic, başı saldırmak üzere olan bir boğa gibi hafifçe eğik olarak, kahverengi, kısa bacaklı Arap atının üzerinde yavaşça yaklaşır, o sırada tüm yaşam adeta durur, karşıda düşman birlikleri varmışçasına nefes bile alınmadan komut beklenirdi. İlk darbenin, hiç beklenmedik bir konuda gelebileceği bilinir ve kimse bunun hedefinin

kim olacağını bilemezdi. Hatta atlar bile soluk almadan, kıpırdamadan durur, kulaklarını oynatmaya bile cesaret edemezlerdi. Kendisinden yayılan bu korkunun farkında olan tiran bu etkinin zevkini çıkararak gururla, sorgulayıcı bakışlarıyla birlikteki her süvariyi teker teker süzer ve gözünden hiçbir şeyin kaçmayacağını açıkça belirtirdi. Bu keskin bakışlar her şeyi görür, bir santim aşağı kaymış bir başlığı, iyice parlatılmamış tek bir düğmeyi, kılıçlardaki en ufak bir pas lekesini ya da attaki ufak bir yara izini hemen fark eder ve kurallara uymayan ufak bir nokta saptadığı anda fırtına kopar, gerçek bir azar ve küfür seli başlardı. Dar üniforma yakasının altındaki âdemelması birden bir ur gibi belirginleşir, kısa saçların çevrelediği dar alnı kıpkırmızı kesilir, şakaklarında mavi kalın damarlar atmaya başlardı. Daha sonra Pandora'nın kutusu açılır ve tüm öfkesi, suçlu ya da suçsuz, o anki kurbana kusulurdu. Bazen ifadeleri o kadar basitleşir ve adileşirdi ki, onun adına birlikteki askerlerden utanan subaylar kızgınlıklarını gizlemek için başlarını öne eğmek durumunda kalırlardı.

Birliktekiler onu görünce şeytan görmüş gibi olur; o da her yanlışlığı izin kaldırma ya da hapisle cezalandırır, hatta bazen öfkeden sert yumruğunu karşısındakinin suratına indirdiği bile olurdu. Böyle bir olayı, ahırda yağlı boynu öfkelendiği zaman patlayacak kadar şiştiği için "tombul kurbağa" diye adlandırdığımız bir at, şahlanarak bitişiğindeki bölmeye geçmeye kalktığı zaman Rutenyalı mızraklı bir süvarinin korkudan Rusların yaptığı şekilde haç çıkarıp titreyen dudaklarıyla dua okumaya başladığında yaşamıştım. Bubencic zavallı çocuğu kendine gelene dek tokatlamış, kolları kopana kadar silahlı süvari tatbikatı yaptırmış ve bacakları mosmor olana kadar en hırçın atlara binmeye zorlamıştı. Ne tuhaftır ki bu zavallı köylü çocukları tiranlarını genellikle onlara karşı

yumuşak ve mesafeli davranan subaylarından çok daha fazla seviyor ve sayıyorlardı. İçgüdüsel olarak bu sertliğin Tanrı'nın buyruğu olan bir düzenin gerekliliği olduğuna inanıyor, ayrıca biz subayların da aynı sert davranışlara maruz kalmamız bu zavallıları teselli etmeye yetiyordu. Zaten kişi her zaman en ağır küfürlere bile, komşusunun başına da aynı şey geliyorsa daha rahat katlanmaya hazır değil midir? Adalet, gizemli bir biçimde gücü ve şiddeti telafi eder. Askerler aralarında sıkça İmparator'un yakın akrabası olan ve bundan dolayı her tür şaklabanlığı yapabileceğini sanan Prens W.'nin öyküsünü anlatıp rahatlarlardı. Bubencic, Viyana'daki Ekselanslarının ettiği telefonlara rağmen tam on dört gün süreyle herhangi bir çiftçinin çocuğu gibi acımasızca terbiye etmişti. Bubencic saygıdeğer suçlunun cezasını bir gün bile azaltmadı – hem de terfisine engel olacağını bildiği halde.

İşin tuhaf tarafı, biz subaylar da kendimizi ona bağlı hissetmekten alıkoyamıyorduk. Onun acımasızlığındaki dürüstlüğü ve koşulsuz bir biçimde dostça dayanışması bizi de etkiliyordu. Nasıl ki üniformada en ufak bir toza, en arkadaki askerin eyerinde bile sıçramış bir pisliğe dayanamazsa, en ufak haksızlığa da katlanamazdı. Kışladaki her skandalı kendi onuruna bir darbe sayardı. Ona aittik ve aramızdan biri bir hata yaptığında izlenecek en akıllı yolun doğruca ona gitmek olduğunu biliyorduk. Her ne kadar ilk anda söz konusu kişiyi hırpalarsa da daha sonra başına sardığı beladan kurtarmak için elinden geleni yapacağı kesindi. Konu bir terfi ya da zor duruma düşen biri için Albrecht Fonu'ndan bir destek sağlamak olunca son derece azimli olur, doğruca bakanlığa giderek dikbaşlılıkla diretirdi. Her ne kadar bizi kızdırıyor ve eziyorsa da, hepimiz yüreğimizin gizli bir köşesinde Banat'tan gelen bu köylü çocuğunun kaba ve dar görüşlü tarzıyla ordunun onurunu ve geleneklerini tüm

kibar ve saygın subaylardan daha dürüst ve daha içten savunduğunu hissediyorduk. Bu görünmeyen parıltı, biz düşük ücretli, düşük rütbeli subaylar için maaştan çok daha önemliydi.

İşte bizim Albay Svetozar Bubencic böyle bir insandı. Merdivenleri arkasından tırmandığım alayın bu acımasız adamı, yaşamı boyunca bize aşılamaya çalıştığı erkekçe, dürüst, ölesiye dürüst ve dar görüşlü sayılacak kadar onuruna düşkün olma nitelikleri dolayısıyla da kendi yaşamına son verdi. Sırbistan seferi sırasında Potioreks yenilgisinde muhteşem birliğimizden kırk dokuz süvari sağ olarak kurtulup Save üzerinden geri dönmeyi başarınca düşman saflarında tek başına kalmış ve panik halindeki geri çekilmeyi ordunun onuru açısından zayıflık olarak gördüğü için de dünya savaşının liderleri ve üst rütbeli komutanları tarafından ancak çok ender uygulanan bir şeyi gerçekleştirmişti: Ağır beylik tabancasını çekmiş ve geri çekilen alayın görüntüsünde dehşetle sezdiği üzere, Avusturya'nın yenilgisinin tanığı olmamak için başına dayayıp tetiği çekmişti.

Albay kapıyı açtı. Sadeliğiyle bir öğrenci odasından farksız olan odasına girdik. Franz Joseph'in Hofburg Sarayı'nda bile daha rahat uyuyamayacağını savunduğu demir, somyalı bir karyola, yatağın sağ başında imparatorun, sol başında ise imparatoriçenin resimlerinin renkli baskıları, alayda düzenlenen gecelerden ya da madalya törenlerinden birkaç ucuz çerçeveli anı fotoğrafı, duvara çapraz asılı birkaç kılıç ve iki Türk tipi tabanca. Hepsi bu kadardı işte. Ne rahat bir koltuk ne kitap, yalnızca bir masa ve dört hasır sandalye.

Bubencic sinirle bıyığını burmaya başladı; bir, iki, üç kez. Onun bu davranışının nedenini hepimiz çok iyi

bilirdik; canının sıkıldığının, tehlikeli şekilde sabırsızlandığının kanıtıydı. Sonunda bana oturmam için yer göstermeye bile gerek görmeden, derin bir nefes alıp homurdandı:

"Haydi dök içini! Uzatmadan, gevelemeden açıkça söyle! Konu ne? Para sorunu mu, yoksa kadın hikâyeleri mi?"

Ayakta durarak konuşmakta zorlanıyordum. Bunun dışında lambanın aydınlık ışığında albayın sabırsız bakışlarını daha da belirgin hissediyordum. Hemen telaşla bunun asla para konusu olmadığını söyleyerek savunmaya geçtim.

"Demek kadın meselesi... Yine mi? Ah siz delikanlılar, rahat durup başınızı belaya sokmasanız olmaz mı? Sanki çok kolay beraber olunacak dünya kadar kadın yokmuş gibi... Neyse, uzatmadan anlat bakalım, cenaze nerede?"

Olabilecek en kısa şekilde o gün Herr von Kekesfalva'nın kızıyla nişanlandığımı ve üç saat sonra da bunu yalanlamak zorunda kaldığımı anlattım. Ayrıca bu ahlaksızca davranış biçimimin anlayışla karşılanmasını kesinlikle istemediğimi, aksine amirime bir subay olarak doğru olmayan davranışımın sonuçlarına katlanmaya hazır olduğumu bildirmeye geldiğimi belirttim. Üzerime düşen sorumluluğu biliyordum ve bunu yerine getirmeye de hazırdım.

Bubencic beni şaşkın, hiçbir şey anlamadığını belirtir şekilde süzdü:

"Neler saçmalıyorsun sen? Ahlaksızlık ve sonuçları mı? Alçaklık mı? Nerede ve neden? Bunda bir şey yok ki! Kekesfalva'nın kızıyla nişanlandığını söylüyorsun. Onu bir defa görmüştüm; tuhaf bir zevkin var, hem hasta hem sakat biri. Neyse, sonradan düşününce doğruyu bulmuşsun. Bunda bir şey yok ki! Bu başka birinin de başına gel-

mişti. Bundan dolayı kimse onu aşağılayıp bunu sorun etmedi. Yoksa..." İyice yanıma sokuldu. "Yoksa onunla ilişkinde ileri gittin ve sonucu geri dönülemeyecek gibi mi? Eğer öyleyse durum gerçekten tatsız olabilir."

Hem kızmış hem de utanmıştım. Sözlerimi yanlış anlaması kadar, kayıtsız ve küstah tavrı da sinirlerime dokunuyordu. Topuklarımı birbirine vurarak hazırol durumunda açıklamaya başladım:

"İzin verirseniz, albayım, saygısızlık kabul etmemeniz ricasıyla duruma açıklık getirmek isterdim. Bu adi yalanı söyleyip nişanımı inkâr ettiğim sırada kafede tam yedi subayın bulunduğu bir masadaydık. Alçaklıktan, utangaçlıktan arkadaşlarımı aldattım. Yarın Teğmen Kawliczek eczacının karşısına dikilip yalan haberler taşımasının hesabını soracak. Yarın kasabanın yarısı, subaylara yalan söylediğimi ve alçakça, adice davrandığımı öğrenmiş olacak."

Durumu anlamış ve bundan dolayı sıkılmış gibiydi. Şaşkınlık içinde beni süzüyordu. Ağır çalışan kafası sonunda çalışmaya başlamıştı. Yüz ifadesi giderek asılıyordu.

"Olayın nerede olduğunu söylemiştin?"

"Kafede, her zaman oturduğumuz masada."

"Arkadaşlarının önünde demiştin, değil mi? Herkes duydu mu?"

"Hem de çok iyi."

"Eczacı da senin inkâr ettiğini biliyor mu?"

"Yarın öğrenecek. Hem o hem de bütün kasaba!"

Albay bıyığını burduktan sonra öylesine şiddetli çekti ki gören yolmak istediğini sanırdı. Kafasından bir şeyler geçtiği belliydi. Ellerini arkasında kenetleyip sinir içinde odada bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı: Bir, iki, beş, on, yirmi kez! Sert adımlarıyla yer döşemesi gıcırdıyor, zaman zaman mahmuzları şıngırdıyordu. Birden karşımda durdu.

"Peki söyle bakalım, sen ne yapmak istiyorsun?"

"Albayımın da çok iyi bildiği gibi, yalnızca bir tek çıkar yol var. Buraya gelmemin tek nedeni, saygıdeğer albayımla vedalaşmak ve arkamdan konunun mümkün olduğunca sakin ve sorun olmadan kapanması konusunda yardımcı olmanızı rica etmekti. Benim ayıbım yüzünden, alayımızın onuruna leke sürülmesini istemem."

"Saçmalık," diye mırıldandı. "Saçmalık! Böyle bir şey için mi? Senin gibi yakışıklı, sağlıklı ve düzgün bir adamın o eciş bücüş kız için bu duruma düşmesi saçmalık! İhtiyar tilki seni oyuna getirdi, sen de paçanı kurtaramadın, değil mi? Neyse, onlardan bana ne; beni zerre kadar ilgilendirmiyorlar. Ama arkadaşlarına ve o sersem, geveze eczacıya gelince; durum hiç de hoş değil!"

Yeniden aşağı yukarı gidip gelmeye başladı. Önceden daha sert ve hızlı yürüyordu. Düşünmekte zorlandığı görülüyordu. Her gidip gelmede yüzü biraz daha kızarıyor, alnındaki damarlar siyah bitki köklerini andırır şekilde daha da belirginleşiyordu. Sonra birden kararlı bir tavırla durdu.

"Neyse, şimdi beni iyi dinle. Bu mesele bir an evvel çözümlenmeli. Haber yayılırsa durumu düzeltmek gerçekten çok zor, hatta olanaksız olur. Neyse şimdi söyle bakalım – bizimkilerden kimler oradaydı?"

Adları saydım. Bubencic ceketinin cebinden ufak bir not defteri çıkararak yazmaya başladı. Bu kırmızı, yıpranmış, deri ciltli defteri, alaydan birinin uygunsuz bir davranışını yakaladığı zamanlarda silah gibi çeker, not alırdı. Bir kez oraya adı yazılan o dönem için izin almayı unutabilirdi. Albay kurşunkaleminin ucunu Bavyera köylülerine özgü biçimde dilinin üstünde ıslattıktan sonra geniş tırnaklı kalın parmaklarının arasında tutarak saydığım isimleri alt alta not etti.

"Hepsi bu kadar mı?"

"Evet."

"Emin misin?"

"Kesinlikle."

"Peki!" Not defterini aynen bir kılıcı kınına yerleştirir gibi hırsla cebine soktu. Bu "peki" sözcüğü de aynı hiddeti ifade ediyordu.

"Peki, o zaman konuyu şimdilik hallettik sayabiliriz. Yarın sabah, eğitim sahasına gitmeden önce onları, yedisini de buraya çeker uyarırım; ondan sonra da senin bu anlattıklarının tek bir sözcüğünü bile anımsayanı Tanrı korusun. Eczacıyı da özel olarak çağıracağım. Onu atlatmanın bir yolunu bulurum, bana güven, bir şeyler uydururum. Örneğin benden resmen izin almadan konuyu açıklamak istemediğini söylerim filan... ya da, dur bir dakika..." O kadar yakınıma sokuldu ki bir an nefesinin sıcaklığını ensemde, sorgulayıcı bakışlarını gözlerimde hissettim. "Şimdi bana doğruyu söyle, ama kesinlikle doğru söyle, içkili miydin, yani bu saçmalığı yaptığın zaman?"

Utanmıştım.

"Kesinlikle öyle, albayım, malikâneye gitmeden bir iki kadeh içki içmiştim, sonra yemekte de epeyce içtim... Ama..."

Öfkeli bir ıslık bekliyordum. Ama şaşırtıcı bir şekilde yüzünün aydınlandığını, gülümsediğini gördüm. Ellerini çırparak, kendinden emin, sevinçli bir halde yüksek bir tonda gülmeye başladı.

"Mükemmel! Mükemmel! İşte şimdi oldu. Böylece bu pisliği temizleyecek yolu bulduk. Tereyağdan kıl çeker gibi kurtulacağız. Onlara, ne konuştuğunu bilemeyecek kadar sarhoş olduğunu söyleyeceğim. Kimseye yemin etmedin, değil mi?"

"Hayır, albayım."

"O zaman sorun yok. Onlara önünü göremeyecek

kadar sarhoş olduğunu söylerim. Aynı şey daha önce bir arşidükün de başına gelmişti. O kadar sarhoştun ki, ne dediğini bilemiyordun, sana sorulanları da anlamıyordun ki doğru yanıt veresin. Kendinde değildin. Her şeyi, bu arada onların sorularını da yanlış anladın. Bu çok mantıklı. Eczacıya gelince; zilzurna kafeye gittiğin için seni iyice azarladığımı söyleyerek onu hallederim. Böylece işin birinci kısmı çözülmüş olur."

Beni bu kadar yanlış anlamasından duyduğum üzüntü giderek artıyordu. Bu iyi niyetli kalın kafalının dizginleri ele geçirmesine sinirleniyordum; sonuçta kendimi içinde bulunduğum zor durumdan kurtarmak için korkaklığımdan ona sığındığımı sanıyordu. Kahretsin, niçin işin acıklı tarafını anlamak istemiyordu. Hırsla konuşmaya başladım:

"Sözünüzü kestiğim için beni affedin, albayım, ama bu şekilde konunun çözümlenmiş olacağını sanmıyorum. Ne yaptığımın bilincindeyim ve artık doğru dürüst hiçbir insanın yüzüne bakacak durumda olmadığımı biliyorum; alçağın teki olarak yaşamak istemiyorum ve..."

"Kapa çeneni!" diye bağırdı. "Pardon, bırak da biraz düşünmeye fırsatım olsun; ikide bir sözümü kesme. Ne yapmam gerektiğini ben bilirim, senin gibi bir acemiden ders almaya da ihtiyacım yok. Tek düşüncemin sen olduğunu mu sanıyorsun? Hayır, sevgili yavrum, bu yalnızca bir başlangıç, işin birinci kısmıydı. Şimdi asıl ikinci kısım geliyor. Dinle bak: Yarın sabah ortadan kaybolacaksın, benim açımdan burada olmaman gerekiyor. Bu konu dallanıp budaklanmamalı. Bu tür konularda olayın küllenmesi için zamana gerek duyulur; burada bir gün daha kalmamalısın, aksi takdirde bu saçma sapan sorgular ve gevezelikler sürüp gider ve bu da hiç hoşuma gitmez. Benim birliğimde olan bir subaya kimsenin kuşkulu sorular yöneltmesine, yan gözle bakmasına izin veremem.

Buna dayanamam... Yarın sabah itibarıyla Czaslau'daki yedek birliğe gidiyorsun... Emri kişisel olarak ben yazacağım; doğruca oradaki yarbaya elden verirsin. Neler yazacağım seni hiç ilgilendirmez. Sen yalnızca ortadan kaybol yeter, gerisi benim meselem. Ne yapacağım bana kalmış bir şey. Bu akşam emir erinle hazırlan, yarın sabah da kimseyle karşılaşmayacak kadar erken bir saatte yola çık. Öğlen içtimasında çok önemli ve gizli bir görev için kasaba dışına gönderildiğini söyleriz, konu kapanır. İhtiyar ve kızıyla ne yapacağına gelince, beni zerre kadar ilgilendirmiyor. Kendi pisliğini kendin temizle. Beni asıl endişelendiren bu konuyla ilgili bir dedikodunun kışlaya ulaşmaması... Bölüğün onuruna leke sürülmemesi... Anlaştık, değil mi? Yarın sabah beş buçukta, tam anlamıyla hazır olacaksın. Sana mektubu vereceğim ve hemen yola çıkacaksın. Anlaşıldı mı?"

Tereddüt ettim. Gelme amacım bu değildi. Kaçmak istemiyordum. Bubencic direndiğimin farkına vararak tehditkâr bir sesle yineledi:

"Anlaşıldı mı?"

"Emredersiniz, albayım!" Son derece resmî ve soğuk bir tonda yanıtladım. İçimden, "Bırak bu deli ne söylerse söylesin. Ben yapmam gerekeni yapacağım," diye geçiyordu.

"Evet, bu kadar! Yarın sabah, beş buçukta görüşürüz."

Kıpırdamadım. Yanıma geldi.

"Niçin böyle aptalca şeyler yapıyorsun? Senin bir süre için de olsa Czaslau'ya gitmen hoşuma gitmiyor. Bölüğümdeki gençler arasında en çok hoşuma gidenlerden biri de sensin."

Bana elini uzatıp uzatmamakta tereddüt ettiğini hissediyordum. Bakışları da yumuşamıştı.

"Başka bir şeye ihtiyacın var mı? Eğer başka bir yar-

dımım olabilecekse utanma söyle, severek yaparım. Kötü durumda olduğunun düşünülmesini istemem ya da bunun gibi bir şey. Gerçekten hiçbir ihtiyacın yok mu?"

"Hayır albayım, çok teşekkür ederim."

"İyi öyleyse. Tanrı yardımcın olsun. Yarın sabah beş buçukta görüşürüz."

"Emredersiniz, albayım!"

Ona son defa görüyormuş gibi baktım. Bu dünyada konuştuğum son insan olacağını biliyordum. Yarın tüm gerçeği bilen tek insan da o olacaktı. Ayaklarımı birbirine vurarak sert bir selam çaktıktan sonra omuzlarımı dikleştirip arkamı döndüm.

Bu can sıkıcı adam bile bir şeylerin farkına varmıştı herhalde. Davranışım, bakışım ya da yürüyüşüm dikkatini çekmiş olmalıydı. Arkamdan sert bir sesle emretti:

"Hofmiller, dur!"

Tekrar arkamı döndüm. Kaşlarını kaldırmış, beni dikkatle süzüyordu. Daha sonra kızgın, ancak aynı zamanda sevecen bir sesle mırıldandı:

"Halin hiç hoşuma gitmiyor. Sende bir tuhaflık var. Beni aptal yerine koyduğunu, bir delilik yapmaya niyetlendiğini seziyorum. Böylesi bir saçmalık yüzünden bir delilik yapmana izin veremem... tabancayla filan yani... katlanamam buna... anlıyorsun, değil mi?"

"Emredersiniz, albayım."

"Emredersiniz de ne demek! Bana numara yapma, ben aptal değilim." Ses tonu iyice yumuşamıştı. "Elini ver bana."

Uzattım. Avuçlarının arasına alıp sıkı sıkıya tuttu.

"Şimdi, Hofmiller..." Gözlerimin tam içine bakıyordu. "Bana bu gece bir delilik yapmayacağına şerefin üzerine yemin edeceksin. Yarın sabah beş buçukta buraya gelip Czaslau'ya gideceğine dair şeref sözü vermeni istiyorum."

Bakışlarına dayanamıyordum.

"Şerefim üzerine yemin ederim albayım."

"Tamam, iyi öyleyse. Biliyor musun, bir an bir delilik yapacağından gerçek anlamda korktum. Sizin gibi ateşi başına vurmuş delikanlıların ne yapacakları hiçbir zaman belli olmaz... Her zaman her şey beklenir sizden, hatta çareyi tabancanın namlusunda aramak bile... Bir süre sonra her şey mantıklı olarak düşünülmeye başlanır. Bu tür şeyler atlatılır. Göreceksin Hofmiller, bu konu kendiliğinden kapanıp gidecek. Sonuçta her şey düzelir. Her şeyi olmamışa çevireceğimden emin olabilirsin. Bu tür bir deliliği ikinci bir kez yapmayacağından da kesinlikle eminim. Neyse – haydi git – senin gibi birine yazık olacaktı."

Kararlarımız, kabul etmek istemesek de büyük ölçüde sosyal konumumuzla sağladığımız uyuma ve çevreye bağlıdır. Düşüncelerimizin büyük kısmı genellikle önceden edinilmiş izlenimlerin ve etkileşimlerin doğal bir sonucudur; özellikle de çocukluğundan itibaren askerî disiplin baskısı altında eğitilmiş birinin psikolojisinde, verilen emir karşı konulamaz bir zorunluluktur. Bu kişilerin üzerinde her askerî emrin mantıkla açıklanamayacak, kaçınılmaz bir gücü vardır. Bir asker giydiği üniformanın zorlayıcı baskısıyla, verilen bir görevin anlamsızlığından kesinlikle emin olsa bile, bir uyurgezer gibi talimatları karşı koymadan, neredeyse bilinçsizce ama eksiksiz yerine getirir.

Ben de, yirmi beş yıllık ömrünün on beş yılını askerî okulun ve kışlanın şekillendirici eğitim baskısı altında geçirmiş biri olarak, albayın emrini duyduğum andan itibaren bağımsız düşünme ve davranma yeteneğimi tamamen kaybetmiştim. Düşünemiyordum. Yalnızca

itaat ediyordum. Beynim yalnızca bir tek konuya şartlanmıştı: Saat beş buçuğa kadar tüm hazırlıklar eksiksiz olarak tamamlanmalı ve tam o dakikada gitmeye hazır olmalıydım. Böylece hemen emir erimi uyandırıp sabah erkenden Czaslau'ya gitme emri aldığımızı bildirdim ve onun da yardımıyla tüm eşyalarımı teker teker toparladım. Zorlukla hazırlıkları tamamladık. Gerçekten de saat tam beş buçukta görev emrini almak üzere albayın kapısındaydım. Sonra da emredildiği şekilde kimseye görünmeden kışladan ayrıldım.

Elbette ki bu hipnotize olmuş halim, askerî bölgede olduğum sürece devam etti ve görevimi tam olarak yerine getiremeden bitti. Treni hareket ettiren lokomotifin ilk sarsıntısıyla kendime geldim ve şartlandırılmanın etkisinden kurtuldum. Bir patlamada kendinden geçip savrulan ve sonra birden, nerede olduğunun bilincinde olmadan uyanan biri gibi korkuyla sıçradım. İlk şaşkınlığım, halen yaşıyor olduğumu fark etmemdi. İkinci şaşkınlığım ise günlük rutin yaşantımdan çok farklı bir yerde, ilerleyen bir trende olmamdı. Anımsamaya başladıkça olaylar gözümün önünden bir film şeridi gibi geçiyor, vücuduma ateş basıyordu. Yaşamıma son vermek istemiştim, ama biri elimden tabancayı almıştı. Albay her şeyi ayarlayacağını söylemişti. Ama yalnızca alayı ve benim "iyi namımı" ilgilendiren yönünü, diye düşündüm endişeyle. Kim bilir, belki de şu anda arkadaşlarım kışlada albayın karşısında bu olay hakkında kimseye hiçbir şey söylememek konusunda onur ve şerefleri üzerine yemin ediyorlardı. Ancak içlerinden neler geçeceğini hiçbir emir önleyemezdi; alçakça kaçmış olduğumun hepsi farkına varacaklardı. Eczacıya gelince; belki onu da kandırmak mümkün olacaktı. Peki ama Edith, babası ve diğerleri? Onlara kim haber verecek, her şeyi açıklayacaktı? Saat sabahın yedisi, şu anda uyanmış, beni düşünü-

yordur. Belki de terastan etrafı seyre başlamıştır bile – ah bu teras, niçin oradaki korkulukları düşününce korkuyla ürperiyordum ki? Dürbünüyle eğitim alanımıza bakıyor, bizim alayın çalışmalarını seyrediyordur. Hiç kuşkusuz, arada bir kişinin eksik olduğunun farkında bile değildir. Ancak öğleden sonra beni beklemeye başlayacaktır. Ama ben gitmeyeceğim, üstelik kimse de bir açıklama yapmayacak. Ona bir satır bile yazmadım. Telefon edecek, tayin edildiğimi söyleyecekler; anlamayacak, hiçbir anlam veremeyecek. Daha da kötüsü belki de anlayacak, hemen anlayacak ve... Birden Condor'un gözlüğünün gerisindeki tehditkâr bakışları gördüğümü sandım. Kulaklarımda bana bağırdığı zamanki sesi yankıladı: Bu bir suç, bir cinayet olacak! Ve sonra bu görüntüyü çok daha kötü bir görüntü izledi. Edith'in bakışlarında intihar hırsıyla tekerlekli sandalyesinden terasın korkuluklarından kendini aşağı bırakmak istemesi...

Hemen, hemen bir şeyler yapmalıyım. İlk istasyondan ona telgraf çekmeliyim, herhangi bir telgraf. Umutsuzluktan, kuşkudan geri dönülmez, delice bir şey yapmasını mutlaka engellemeliyim. Hayır, Condor ani ve değiştirilemez davranışlardan kaçınmamı, en ufak bir aksilikte bile onu haberdar etmemi istemişti. Onun elini tutup söz vermiştim. Sözüm namusum demekti. Tanrı'ya şükür: Viyana'da iki saatlik bir zamanım olacaktı. Tren oradan ancak öğlen hareket edecekti. Belki bu arada Condor'a ulaşabilirdim. Onu bulmak zorundaydım.

Viyana'ya varır varmaz emir erime valizlerimi verip beni Kuzey İstasyonu'nda beklemesini istedim. Sonra hemen arabaya atlayıp Condor'un evine doğru yola koyuldum. Bu arada "Tanrım, ne olur evde olsun, umarım onu evde bulurum, ne olur," diye dua ediyordum (aslında dindar biri değilim). "Bu durumu yalnızca ona açıklayabilirim, beni yalnızca o anlayıp yardım edebilir."

Beni karşılayan yine başına bağladığı renkli eşarbı ve temizlik yaptığı giysilerini giymiş hizmetçi oldu. Doktorun evde olmadığını söyledi. Onu bekleyebilir miydim? "Öğlenden önce gelmez." Nerede olduğunu biliyor muydu? "Nerden bileyim. Kapı kapı dolaşır." Doktorun hanımıyla görüşmem mümkün olabilir miydi? "Bir sorayım." Omuzlarını silkerek içeri gitti.

Bekliyordum. Aynı oda, geçen seferle aynı bekleyiş –ve Tanrı'ya şükür– bitişikte aynı, ayakkabıyı sürüyen ayak sesleri.

Kapı yavaşça, tereddütle açıldı. Aynen geçen defaki hava akımını hissettiysem de bu kez duyduğum bana yaklaşan neşeli ve sevecen bir sesti.

"Sizsiniz, değil mi teğmenim?"

"Evet!" diye yanıtlayarak kör kadının önünde eğildim. Ah yine aynı aptallık!

"Kocam evde olamadığı için çok üzülecek. Gerçekten çok üzülecek. Umarım onu bekleyecek zamanınız vardır. Bir saate kadar gelir."

"Maalesef, beklemem olanaksız. Ama... onunla görüşmem çok önemli... Ona herhangi bir hastasında telefonla ulaşabilir miyiz?"

Üzüntüyle içini çekti.

"Maalesef. Korkarım bu olanaksız. Nerede olduğunu bilmiyorum... Ayrıca... sizin de bildiğiniz gibi tedavi ettiği hastalar genellikle telefonları olmayan kişiler. Ama belki de ben..."

Yanıma yaklaştı. Yüzünde çekingen bir ifade vardı. Bir şey söylemek isteyip utandığı anlaşılıyordu. Sonunda anlatmaya çalıştı:

"Ben... ben... yani... konunun çok önemli olduğunu hissediyorum... Eğer bir imkân olsaydı... yani ona ulaşmak için... bunu size memnuniyetle söylerdim... Ama... ama... belki de ona gelince durumu ben açıklayabilirim...

Konu şu malikânenin sizin de çok iyi davrandığınız sakat kızıyla ilgili değil mi... Eğer sizce de bir sakıncası yoksa bu sorumluluğu seve seve yüklenebilirim..."

İşte tam o anda yapabileceğim en anlamsız şeyi yapıp gözlerinin içine bakmamak için başımı eğdim... Nedendir bilmem ama her şeyi bildiği, her şeyi anladığı hissine kapıldım. Bundan dolayı da çok utanarak kekeledim:

"Çok iyisiniz, saygıdeğer bayan, ama... sizi de bu konuyla üzmek istemem. İzin verirseniz ona birkaç satır yazıp bırakmak isterdim. Böylece bu önemli durumu açıklayabilirim. Ama, saat ikiden önce eve geleceği kesin, değil mi? Tren tam ikide hareket ediyor ve onun malikâneye gitmesi şart... İnanın bana hemen oraya gitmesi gerekiyor. Gerçekten abartmıyorum."

Bundan kuşku duymadığını hissediyordum. Yeniden yanıma geldi; bilinçsizce yaptığı el hareketinden beni yatıştırmak ve emin olmamı sağlamak istediği anlaşılıyordu.

"Söyleyen siz olduğunuz için buna tabii ki inanıyorum. Hiç endişelenmeyin. Elinden geleni yapacaktır."

"Ona bir not yazabilir miyim?"

"Elbette... ama lütfen şurada yazın!"

Odada her şeyin yerini bilen birinin güveniyle hareket ediyordu. Eşinin yazı masasını her gün birkaç kez duyarlı parmaklarıyla düzenliyor olmalıydı. Gören biri kadar rahat hareketlerle sol çekmeden üç dört sayfa kâğıt çıkararak tam önüme, sumenin üzerine koydu.

"Kalem ve mürekkebi de şurada bulabilirsiniz." Yine tam doğru noktayı göstermişti.

Bir defada tam beş sayfa yazdım. Condor'dan ***hemen*** – hiç oyalanmadan malikâneye gitmesini istedim ve hemen sözcüğünün altını özellikle üç kez çizdim. En kısa ve en doğru biçimde bütün olanları anlattım. Sözümü

tutamadığımı, arkadaşlarım karşısında utanarak nişanlandığımı inkâr ettiğimi. Kendisi başından beri benim en zayıf yönümün başkalarından, hakkımda konuşulmasından ölesiye korkmam olduğunu çok iyi biliyordu. İntihar etmek istediğimi, ancak albayın bunu bir şekilde benim arzumun tam aksine engellemeyi başardığını da saklamadım. O ana kadar yalnızca kendimi düşünmüştüm; ama artık bir başkasını, tamamen suçsuz birini de kendimle birlikte felakete sürüklediğimi anlıyordum. Kendisinin de anlayacağı gibi, *hemen* malikâneye gitmesi gerekiyordu. "Hemen" sözcüğünün altını yeniden çizdim. Oraya gitmeli ve onlara tüm gerçeği anlatmalıydı. Hiçbir şeyi örtmeye çalışmamalıydı. Beni olduğumdan iyi ve suçsuz olarak göstermemeliydi; eğer her şeye rağmen bu zayıflığımı affederse, nişanımız benim için her şeyden daha kutsal ve önemli olacaktı. *Şimdi* bunun önemini daha iyi anlıyor ve hissediyordum. İzin verirse hemen işimden istifa edip onunla beraber İsviçre'ye gidecek, ister hemen, ister çok sonra, isterse hiç iyileşmesin, sonsuza kadar onunla kalacaktım, yanından ayrılmayacaktım. Bu alçaklığımı, bu yalanımı unutturmak için elimden geleni yapmaya hazırdım. Artık yaşamımın tek anlamı, tek amacı vardı: ona, onu değil diğerlerini aldattığımı kanıtlamak. Condor ona bütün bunları, tüm gerçeği tüm çıplaklığıyla anlatmalıydı; çünkü artık yaşamımdaki bütün insanlardan, dostlarımdan, hatta askeriyeden bile çok, ona karşı sorumluluk taşıdığımı, bağlandığımı biliyordum. Yalnızca o beni yargılayabilir ve bağışlayabilirdi. Beni affedip affetmemek yalnızca onun ellerindeydi. Condor'a her şeyi bırakıp öğlen treniyle gitmesinin şart olduğunu, bunun bir ölüm kalım meselesi olduğunu yeniden özellikle belirttim. Saat dört buçukta, beni beklediği saatte muhakkak orada olmalıydı, bir dakika bile sonra değil. Bu ondan son ricamdı. Bu kez, bana son bir defa yardım-

cı olmalıydı. Hemen, bu son "hemen" sözcüğünün altını yeniden dört kez çizdim, malikâneye gitmeliydi, yoksa çok geç olacaktı.

Kalemi bıraktığımda ilk olarak bir konuda kesin kararımı vermiş olduğumu fark ettim. Yazarken bir şekilde doğruyu bulmuştum. İlk olarak beni kurtaran albaya minnettarlık duyuyordum. Artık bir gerçeği çok iyi biliyordum. Yaşamımın bundan sonrasını yalnızca bir tek insana, beni gerçekten seven insana adayacaktım.

Aynı anda kör kadının tam başucumda kıpırdamadan durduğunu hissettim. Yeniden, mektuptaki her satırı okuduğu ve benimle ilgili her şeyi bildiği hissine kapıldım.

"Lütfen saygısızlığımı bağışlayın..." Yerimden fırlayarak açıklama gereği hissettim. "Sizi tamamen unuttum... ancak... ancak eşinize durumu hemen açıklamam o kadar önemliydi ki... gerçekten çok acil..."

Gülümsedi.

"Hiç önemli değil, biraz ayakta durdum o kadar. Şu anda önemli olan yalnızca sizin sorununuz. Eşimin gerekeni yapacağından emin olabilirsiniz... Eşimin ses tonundan neler hissettiğini çok iyi anlarım... Sizi sevdiğini, hem de çok sevdiğini... sezdim. Lütfen endişelenmeyin." Ses tonu iyice yumuşamış, sevecenleşmişti. "Lütfen, yalvarırım üzülmeyin... Her şeyin düzeleceğinden hiç kuşkunuz olmasın."

"Umarım," derken, körlerin önsezilerinin kuvvetli olduğunu anımsayarak gerçekten umutlandım.

Hafifçe eğilerek elini öptüm. Başımı kaldırıp baktığımda, gri saçlı, büyük ağızlı ve kör gözlerinde hüzünlü bir ifade olan bu kadının ilk gelişimde bana niçin çirkin göründüğünü anlayamadım. Yüz ifadesi sevgi, iyi niyet ve insanca bir yakınlıkla parlıyordu. Yalnızca karanlığa bakan bu gözlerin, yaşamın gerçeklerini, dünyayı net ve

açık bir şekilde görenlerden çok daha iyi tanıdığını anlıyordum.

İyileşmiş bir hasta rahatlığıyla oradan ayrıldım. Yaşamın darbesini yemiş, sakat bir insana yaşamımın kalanını sonsuza kadar adamış olmayı ilk kez bir fedakârlık olarak nitelemiyordum. Yaşamda sevgiye gerek duyanlar, sağlıklılar, kendine güvenenler, gururlular, neşeliler, yaşamın zevkini çıkaranlar değildi. Onların buna ihtiyacı yoktu. Onlar sevgiyi yalnızca kendilerine sunulması gerekli bir şey olarak niteliyor, kayıtsız, kendini beğenmiş bir tavır takınıyorlardı. Sevgi onlar için yalnızca bir olgu, saçtaki bir toka, koldaki bir bilezik gibi başkaları tarafından sunulan bir armağandı; asla yaşamın anlamı ve ulaşılabilecek en yüce mutluluk değil! Kaderin sillesini yemişlere, sakatlara, engellilere, toplumun dışladıklarına, aşağıladıklarına, çirkinlere, yokluk çekenlere, umudu kırılmışlara gerçekten de sevgiyle ulaşılıp yardımcı olunabilirdi. Onlara yaşamını adayan, yaşamın onlardan esirgediğini onlara bağışlamış oluyordu. Yalnızca onlar olması gerektiği gibi sevmeyi ve sevilmeyi biliyorlardı: alçakgönüllülükle ve minnettarlıkla!

Emir erim söylediğim gibi istasyonun girişinde bekliyordu. "Gel benimle!" diye seslendim gülümseyerek. Birden kendimi çok rahatlamış hissediyordum. O zamana kadar hiç olmadığım kadar huzurluydum: Sonunda doğruyu yapmıştım. Kendimi de başka bir insanı da kurtarmıştım. Son gece alçakça davranmış olmaktan dolayı asla pişman değildim. Aksine kendi kendime sürekli olarak, "Böylesi *daha iyi*," diyordum. Böylesi daha iyi oldu. Olayların böyle gelişmesi, bana ölesiye güvenenlerin artık bir kahraman, bir Tanrı, kutsal biri olmadığımı, bulutların arasından bir işaretle zavallı hasta bir kıza ayağa

kalkma gücünü bağışlayamayacağımı bilmeleri çok iyi oldu. Artık onun aşkını kabullenmem bir fedakârlık olmayacak. Artık ondan beni bağışlamasını, beni anlamasını isteme sırası bende. Böylesi çok daha iyi.

Kendime hiç böylesine güvenmemiştim. Ancak bir ara ufak bir korkuya kapıldım. Bu da Lundenburg'da iriyarı bir adamın bulunduğum kompartımana girip nefes nefese yanımdaki koltuğa çöktüğünde oldu.

"Neyse, Tanrı'ya şükürler olsun ki treni son anda yakalayabildim. Eğer bu altı dakikalık rötar olmasaydı kaçırmış olacaktım."

Birden içimde bir huzursuzluk hissettim. Ya Condor öğlen eve dönmeyecek olursa? Ya da öğlen trenine yetişemeyecek kadar geç gelirse? O zaman her şey boşa gidecekti. Bu durumda zavallı bekleyecek de bekleyecekti. Birden terastaki o korkunç sahne yeniden gözlerimin önünde canlandı: Parmaklarıyla terasın korkuluklarına yapışmış, başını boşluğa doğru sarkıtıyordu. Aman Tanrım, alçakça davranışımdan dolayı çok pişman olduğumu, bunu düzeltmek için her şeyi yapmaya hazır olduğumu hemen, henüz zaman varken öğrenmeliydi. Umarım kuşkuya düşmeden, korkunç bir şey olmadan gerçeği öğrenirdi. En iyisi ilk istasyonda inip ona telgraf çekmem olacaktı; böylece Condor'un onu zamanında haberdar edememesi olasılığına karşı da tedbir almış olurdum.

Bir sonraki istasyon olan Brünn'de trenden inerek doğruca istasyonun postanesine koştum. Bu da neydi? Postanenin önünde büyük bir kalabalık toplanmış, heyecan içinde itişe kalkışa duvara asılı bir ilanı okuyorlardı. Dirseklerimle iterek kalabalığı aralayıp küçük cam kapıdan geçerek içeriye ulaştım. Hemen bir telgraf formu aldım. Peki ama ne yazacaktım? Uzun uzadıya bir şeyler yazmama hiç gerek yoktu. "Edith von Kekesfalva. Ke-

kesfalva. Yoldan binlerce selam, sevgi ve bağlılıklarımla. Görev nedeniyle yoldayım. Yakında döneceğim. Condor size her şeyi açıklayacak. Oraya varınca yazarım. En içten sevgilerimle. Anton."

Telgrafı verdim. Aman Tanrım, telgraf memuru ne kadar yavaştı ve ne kadar çok soru sordu: Kime gidecekti, adres neydi ve bunun gibi bir sürü formalite. Trenim iki dakika içinde hareket edecekti. Yetişmek için bu arada daha da artmış olan kalabalığı yeniden güç kullanarak yarmak zorunda kaldım. Acaba ne oluyordu? Aslında bunu sorup öğrenmek isterdim. Ancak trenin hareketi için işaret verilmişti bile. Vagona atlamak için ancak fırsat bulabildim. Tanrı'ya şükür, gerekeni yapmıştım. Artık kuşkulanmasına, huzursuz olup üzülmesine gerek kalmamıştı. Uykusuz geçirilen iki gece ve gergin iki günden sonra ne kadar yorulmuş olduğumu ancak şimdi hissediyordum. Akşam Czaslau'ya ulaştığımızda kendimde otelin merdivenlerini çıkacak gücü bile bulmakta zorlandım. Odaya girer girmez karanlık bir uçuruma yuvarlanmışçasına derin, deliksiz bir uykuya daldım.

Yatağa uzanır uzanmaz uyumuş olmalıyım. Bu, bir anlamda felç olmuş duygularla derin, karanlık bir suyun derinliklerine, en derinine dalmak ve o zamana kadar hiç olmadığı kadar gevşemek, kendinden geçmek gibi bir şeydi. Sonra, çok sonra başlangıcını anımsayamadığım bir rüya görmeye başladım. Oraya nasıl gittiğimi bilemediğim bir odadaydım, sanırım burası Condor'un muayenehanesiydi. Birden o korkunç sesleri, günlerdir şakaklarımda zonklayan ritmik koltuk değneği seslerini duydum. Tak tuk, tak tuk! Önceleri uzaklardan, caddeden gelen bu sesler giderek yaklaştı: tak tuk, tak tuk. Sonra daha da yaklaştı: tak tuk. Ve daha da: tak tuk! Son-

ra birden bu sesleri çok yakında, tam kapının önünde duyarak korkuyla uykudan sıçrayıp uyandım.

Gözlerimi odanın karanlığına dikmiş, bu kâbustan uyanmaya çalışıyordum. O anda yeniden aynı sesi duydum: tak tuk! Sertçe vurma sesi! Hayır, bu düş değildi, biri kapıma vuruyordu. Dışarıda biri vardı ve kapıyı çalıyordu. Heyecanla yerimden sıçrayarak, kapıyı açtım. Gelen gece nöbetçisi olan komiydi.

"Teğmenim, sizi telefondan istiyorlar."

Şaşırdım. Beni mi? Telefondan mı? Nerede... neredeydim ben? Yabancı bir oda... yabancı bir yatak... demek ki... evet tabii Czaslau'daydım. Ama burada kimseyi tanımıyordum ki... Beni gece yarısı telefonla arayan kim olabilirdi? Saçmalık bu! Yoksa daha gece yarısı olmamış mıydı? Ancak gece bekçisi sabırsızlanıyordu: "Teğmenim, lütfen biraz acele eder misiniz, lütfen. Şehirlerarası aranıyorsunuz. Viyana'dan. Arayanın adını tam olarak anlayamadım ama sanırım önemli."

O anda kendime geldim. Viyana'dan! Bu Condor olmalıydı. Hiç kuşkusuz bana bağışlandığım haberini iletmek için arıyordu. Her şey yoluna girmişti. Telaşla gece nöbetçisine bağırdım:

"Haydi aşağı koş! Hemen geldiğimi söyle."

Gece nöbetçisi o anda kayboldu; ben de gömleğimin üzerine paltomu alarak aşağı koştum. Telefon giriş katındaki büronun yanındaydı. Nöbetçi ahizeyi kulağında tutuyordu. Onun, "Hat kesilmiş," demesini umursamayıp ahizeyi aldım ve ses duymaya çalıştım.

Ama ses yoktu... Boşuna... Hiç... Yine hiç... Yalnızca hafif bir hışırtı ve vızlama... hırş... hırş... madeni sivrisinek vızıltısı gibi bir ses... "Alo... alo..." diye bağırıp bekledim, bekledim. Yanıt gelmedi. Yalnızca bu sinir bozucu, anlamsız hışırtı... Benimle alay eder gibi bir vızıltı... Sırtıma aldığım paltodan başka bir şey giyme-

miş olduğum için üşüdüğümü hissediyordum; yoksa bu titremenin nedeni korku muydu? Acaba bir terslik mi olmuştu, geç mi kalmıştık? Yoksa... bekliyordum, siyah kauçuk ahizeye kulak kabartmıştım. Sonunda bir ses... krss... krsss... ve bir takırtı ardından telefon operatörünün sesi duyuldu:

"Görüştünüz mü?"

"Hayır."

"Ama bağlantı yapılmıştı, Viyana'dan aradılar... Bir dakika lütfen... Hemen ilgileneceğim."

Yeniden hırş... hırş... Ahizede takırtılar, tıkırtılar, hışırtılar gurultular duyuldu. Islık sesini andırır sesler, sonra bu sesler hafifledi ve yeniden tel hışırtıları duyuldu. Birden bir ses, kalın bir bas tonu geldi:

"Prag Komando Merkezi. Savaş Bakanlığı mı?"

"Hayır. Hayır," diye haykırdım umutsuzca.

Anlaşılmayan birtakım homurtulardan sonra ses tamamen kayboldu. Yeniden aynı homurtular ve vızıltılar, daha sonraları uzaklarda birilerinin anlaşılmaz konuşmaları duyuldu. Sonunda yeniden santral operatörü bayanın sesi:

"Çok affedersiniz, hattı yeniden bağlamaya çalıştım. Ancak kesilmiş. Şu anda çok önemli resmî bir görüşme nedeniyle hatlar meşgul. Karşı tarafa ulaşır ulaşmaz arayacağım. Lütfen bu arada kapatın."

Ahizeyi yerine bıraktım, kırgın, sinirli, umutsuz ve endişeliydim. Çok uzaklardan, tanıdık bir sese ulaşma olanağı bulmuşken onu kaçırmak, ulaşamamak kadar kötü bir şey olamazdı. Çok yüksek bir dağın zirvesine hızla çıkmış gibi yüreğim hızla çarpıyor, göğsümde olağanüstü bir basınç hissediyorum. Bu da neydi? Olsa olsa Condor olabilirdi. Peki ama beni gecenin birinde niçin aramış olabilirdi?

Gece nöbetçisi saygıyla yanaştı.

"Teğmenim, isterseniz yukarı çıkıp odanızda dinlenin. Bağlantı sağlandığı anda koşup haber veririm."

Ancak reddettim. Konuşma olanağını bir kez daha kaçırmak istemiyordum. Bir dakika bile kaybetmemeliydim. Ne olduğunu bilmeliydim, kilometrelerce uzakta bir şeyler olduğunu hissediyordum. Telefon eden ya Condor'du ya da onlar. Onlara otelin adresini yalnızca Condor vermiş olabilirdi. Ne olursa olsun, önemli ve acil bir durum olmalıydı, yoksa gece yarısı yatağımdan kaldırmazlardı. Sinirlerimin iyice gerildiğini hissediyordum: Bana ihtiyaç duyulduğunu, orada olmam gerektiğini anlıyordum. Biri benden bir şey istiyordu. Birinin bana ölüm kalım meselesi olan bir konuda söyleyeceği önemli şeyler vardı. Hayır, oradan uzaklaşmamalı, telefon başında beklemeliydim. Bir dakikayı bile boşa harcamak istemiyordum.

Nöbetçinin şaşkınlık içinde getirdiği tahta sandalyeye oturdum ve çıplak bacaklarımı paltomla gizlemeye çalışarak gözlerimi telefon ahizesine diktim. Huzursuzluktan ve soğuktan titreyerek on beş dakika, yarım saat bekledim, bu arada sık sık gömleğimin koluyla alnımda biriken terleri siliyordum. Sonunda – zırrrr... Bir zil sesi. Hemen atılıp ahizeyi kaptım. Sonuçta olanları öğrenecektim.

Ancak bu bir yanılgıydı. Gece nöbetçisi gülümseyerek uyardı. Çalan telefon değil, kapının ziliydi. Nöbetçi telaşla bu yeni, geç kalmış müşteriye kapıyı açmaya koştu. Gelen bir süvari yüzbaşıyla genç bir kızdı. Hızla resepsiyonun önünden geçerken, bankonun arkasında çıplak bacaklı, açık yakalı gömlek ve sırtında subay paltosuyla oturan garip adama şaşkınlıkla bakmadan edemedi. Kaçamak bir selamın ardından yanındaki kızla karanlık merdivende kayboldu.

Artık bekleyecek sabrım kalmamıştı. Manyetoyu çevirerek telefon operatörüne sordum:

"Bağlantı henüz sağlanamadı mı?"

"Hangi bağlantı?"

"Viyana... Sanırım Viyana'ydı... Yarım saat önce aramışlardı."

"Tekrar sorayım. Bir dakika lütfen."

Bu bir dakika bana hiç bitmeyecek gibi geldi. Sonunda bir ses duyuldu. Ama bu yalnızca telefon operatörünün sesiydi:

"Karşıya sordum. Henüz bir bilgi yok. Kapatın, birkaç dakika sonra tekrar arayacağım."

Beklemek! Birkaç dakika daha beklemek! Dakikalar! Dakikalar! Bir dakika, bir insanın ölmesi, bir kaderin çizilmesi, dünyanın altüst olması için yeterli bir süre... Niçin sürekli bekletiliyordum? Öldürücü bir beklemeydi bu. Bir işkence, bir çılgınlıktı. Saatler bir buçuğu gösteriyordu. Tam bir saattir orada oturmuş, bekliyor, ürperiyor, üşüyordum.

Sonunda, en sonunda beklediğim telefonun zili duyuldu. Bütün heyecanımla kulak kesildim, ancak maalesef bu da yalnızca telefon operatörüydü.

"Nihayet bilgi alabildim," diyordu. "Telefon iptal edilmiş."

İptal mi? Bu da ne demekti? İptal mi?

"Bir dakika hanımefendi..." Ancak operatör kapamıştı bile.

İptal mi? Niçin iptal etmişlerdi? Gecenin yarısında arayıp sonra iptal etmek ne anlama geliyordu? Bilmediğim, bilmem gereken çok önemli bir şey olmuş olmalıydı. Uzaklığı, zamanı aşamamak korkunç bir şeydi. Acaba Condor'u aramalı mıydım? Hayır, gecenin bu saatinde doğru olmazdı. Karısı paniğe kapılırdı. O da çok geç olduğunu düşünmüş olmalıydı, sabah hiç kuşkusuz yeniden arayacaktı.

O geceyi tam olarak anlatmam olanaksız. Karmaka-

rışık düşüncelerden kaçma çabası, görülen kâbuslar ve göz önünde canlanan en olmayacak sahneler beni bitkin düşürmüş, ancak sinirlerimi de bir o kadar germişti. Merdivendeki ve koridordaki her ayak sesine kulak kabartıyor, caddeden gelen her sesi, her gürültüyü anlamlandırmaya çalışıyordum. Sonunda yorgunluktan ayakta duramayacak kadar bitkin ve harap olmuş bir halde derin, çok derin, ölüm kadar sonsuz, hiçlik kadar boş, çok uzun, gereğinden de uzun bir uykuya daldım.

Uyandığımda oda aydınlanmıştı. Saate bir göz attım. On buçuktu. Aman Tanrım, sabah erkenden karargâha gidip geldiğimi bildirmek konusunda albay özellikle uyarmıştı. Kişisel sorunlarıma eğilmeye fırsat kalmadan içimdeki görev duygusu, askerlik bilinci bir kez daha kendiliğinden devreye girmişti. Hemen üniformamı giyip kendime çekidüzen verdikten sonra koşarak merdivenlerden indim. Resepsiyoncu bir şeyler söylemeye çalıştıysa da umursamayarak dışarı çıktım. Hayır, iş dışında her şey bekleyebilirdi. Albaya şeref sözü vermiştim, önce kışlaya gidip geldiğimi bildirmeliydim.

Fişekliğimi kurallara uygun şekilde bağlayarak, kışlanın ön bürosuna girdim. Odada yalnızca kızıl saçlı ufak tefek bir asteğmen vardı. Beni görünce şaşırıp heyecan içinde konuşmaya başladı:

"Hemen aşağı inin, teğmenim, emir böyle! Yarbay tüm subayların ve garnizondaki herkesin saat tam on birde aşağıda içtimada hazır olması gerektiğini özellikle belirtti. Lütfen hemen aşağı inin!"

Merdivenlerden aşağı koştum. Gerçekten de tüm garnizon aşağıda avluda toplanmıştı; tam aşağı inip taburun yanında yer aldığım anda tümen komutanı göründü. Son derece ağır bir merasim yürüyüşüyle önümüzden geçip elindeki kâğıdı açtı ve yumuşak ancak kararlı bir ses tonuyla okumaya başladı:

"Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nu ve tüm sivil dünyayı derinden yaralayan, dehşete düşürüp tiksindiren korkunç bir suç işlendi. (Nasıl bir suç, diye düşündüm korkuyla. Sanki bu suçu işleyen benmişim gibi titremeye başlamıştım.) Sinsice işlenmiş bir cinayet... (Hangi cinayet?) İmparatorumuz Franz Ferdinand ve çok değerli eşlerinin pek değerli ve pek sevilen evlatları, veliaht prense düzenlenen bir suikast... (Ne diyordu? Veliaht prens öldürülmüş müydü? Ne zaman? Gerçekten de Brünn'de postanenin önünde büyük bir kalabalık vardı – demek konu buydu?) imparatorluğumuzu derin bir üzüntü ve yasa boğmuştur. İmparatorluk ve Kraliyet Ordusu ise her şeyden önce..."

Konuşmanın devamını dinleyemedim. Neden olduğunu bilmiyordum ama "cinayet" ve "suç" kelimeleri beni yüreğimin ta derinlerinden yaraladı. Eğer katil ben olsaydım, bundan daha fazla etkilenemezdim herhalde. Bir suç, bir cinayet – Condor da aynen bu sözcükleri kullanmıştı. Birden karşımdaki bu göğsü madalyalarla süslü, mavi üniformalı askerî yöneticinin konuşmalarını dinlemediğimi fark ettim. Birden gece gelen telefonu anımsadım. Condor niçin sabah aramamıştı? Acaba aslında olan önemli bir şey yok muydu? Yoksa bir şeyler olmuş muydu? Serbest komutundan sonra ortaya çıkan karmaşadan yararlanıp kendimi yarbaya tanıtmadan hemen otele döndüm. Bu arada telefon gelmiş olabilirdi.

İçeri girdiğim anda resepsiyoncu bir telgraf uzattı. Telgraf sabahın erken saatinde ulaşmış, ancak kapıcı aceleyle çıkmam nedeniyle onu bana verme fırsatı bulamamıştı. Heyecanla kâğıdı açtım. İlk anda bir şey anlayamadım. Gönderen adı yoktu. Anlaşılmaz bir metindi. Sonra birden anladım. Bu dün saat üç yirmi üçte Brünn'den çektiğim telgrafın sahibine ulaştırılamadığını bildiren bir postane gönderisiydi.

Ulaştırılamadı mı? Bu sözcüğü anlayamıyordum. Edith von Kekesfalva'ya gönderilen bir telgraf ona ulaştırılamamış mıydı? Neden, onu o bölgede tanımayan yoktu ki. Artık daha fazla sabretmem olanaksızdı. Hemen Viyana'dan Doktor Condor'un telefonla aranmasını istedim. Resepsiyoncu merakla sordu:

"Acele mi?"

"Evet," dedim. "Hem de çok."

Telefon yirmi dakika sonra bağlandı. Bu bir mucize, kötü bir mucizeydi. Condor evdeydi. Telefonu da açan oydu. Üç dakika sonra her şeyi öğrenmiştim. Şehirlerarası görüşmelerde daha uzun ve ayrıntılı konuşma fırsatınız olamıyordu. Kaderin kötü bir oyunu, inanılmayacak kadar kötü bir rastlantı zavallı, şanssız Edith'in pişmanlığını, son gerçek, içten kararını öğrenememesi sonucunu doğurmuştu.

Albayın konuyu kapatıp saklama yolundaki tüm çabaları yarar sağlamamıştı. Ferencz ve diğer arkadaşlarım kafeden kalkınca evlerine gideceklerine doğruca meyhanenin yolunu tutmuşlardı. Orada da büyük bir şanssızlık eseri, büyük bir topluluk içinde eczacı dostumuza rastlamışlar ve Ferencz denilen sersem, temiz kalpliliğinden ve bana karşı duyduğu sevgiden dolayı doğruca adamcağızın üstüne yürüyüp herkesin önünde onu açıklama yapmaya davet etmiş ve hakkımda aşağılayıcı dedikodular yaymakla suçlamıştı. Böylece büyük bir skandal çıkmış ve ertesi gün bütün kasaba bunu öğrenmişti. Kalabalık içinde onuru kırılan eczacı ise hemen ertesi sabah erkenden kışlaya koşup benim tanıklığıma başvurmak istemişti. Ancak benim kuşku uyandıracak şekilde ortadan kaybolduğum, orada olmadığım bilgisini alınca da arabaya atladığı gibi doğruca Kekesfalvalara gitmişti. Orada da Kekesfalva'yı çalışma odasında bulmuş, camların zangırdayacağı kadar yüksek bir tonda bağırarak,

Kekesfalvaların o aptalca telefonlarıyla onu aptal yerine koyduklarını, onunla dalga geçtiklerini, ancak kendisinin kasabanın eski ve tanınmış bir şahsı olarak bu küstah asker çetesine haddini bildirme niyetinde olduğunu söylemişti. Benim niçin böyle birdenbire, sinsice ortadan kaybolduğumu da çok iyi anlıyordu. Bunun yalnızca bir şaka olduğunu söyleyip kaçmalarına da fırsat vermeyecek, bu konunun ardında bir pislik olduğunu sezdiğini, bakanlığa kadar gitmesi gerekse bile foyamızı ortaya çıkaracağını ve topluma açık yerlerde bizim gibi kendini bilmez gençlerin kendisiyle alay edip dalga geçmelerine asla izin vermeyeceğini söylemişti

Öfkeli adamı sakinleştirip göndermekte büyük güçlük çekmişlerdi. Bu arada Kekesfalva'nın, kendini kaybetmiş bu adamın suçlamalarının Edith tarafından duyulmadığını ummaktan başka çaresi kalmamıştı. Ancak ne yazık ki çalışma odasının pencereleri sonuna kadar açıktı ve sesler durgun havanın da etkisiyle avluyu geçmiş ve kelimesi kelimesine o sırada salonda oturmakta olan Edith'in kulağına gitmişti. Büyük olasılıkla genç kız daha o anda uzun zamandır planladığı kararı almıştı. Ancak duygularını başarıyla saklayıp keyifli görünmeyi başarmıştı. Yeni giysilerine bakıp Ilona'yla şakalaşmış, babasıyla sohbet edip yolculuğun ve hazırlıkların ayrıntıları konusunda bilgi almıştı. Bu arada gizlice, Josef'ten kışlayı arayıp benim ne zaman döneceğim ve gidişim hakkında bilgi almasını istemişti. Ona bir haber bırakıp bırakmadığımı sordurmuştu. Nöbetçi subayın özel bir görevle belirsiz bir süre için gönderildiğimi ve kimseye herhangi bir mesaj bırakmadığımı söylemesi ise asıl darbeyi indirmişti. Yüreğindeki sabırsızlık nedeniyle bir gün, hatta bir saat daha beklemek istemiyordu. Onu hayal kırıklığına uğratmış, ölesiye yaralamıştım; artık hiçbir güveni kalmamıştı ve benim zayıflığım onu korkunç bir biçimde güçlendirmişti.

Yemekten sonra terasa çıkarılmayı istemişti. Ilona'nın içinde kötü bir his vardı; onun neşesinden kuşkulanmıştı. Yanından ayrılmak istemiyordu. Ancak saat tam dört buçukta –tam da benim oraya her zaman gittiğim saatte ve telgrafımın ve Condor'un oraya ulaşmasından on beş dakika önce– Edith sevgili Ilona'dan ona bir kitabı getirmesini istemiş, Ilona da bir an boş bulunup görünürde masum olan ricayı yerine getirmeye gitmişti. Bu kısacık bir dakikayı, yüreği sabırsızlıktan kıvranan genç kız kararını uygulamakta kullanmıştı – aynen terastayken bana gösterdiği şekilde, aynen kâbuslarımda gördüğüm gibi o korkunç eylemi gerçekleştirmişti.

Condor oraya ulaştığında henüz hayattaymış. Anlaşılmaz bir şekilde vücudunda dıştan bakınca çok belirgin bir yaralanma yokmuş; yalnızca bilincini tamamen yitirmiş. Onu hemen ambulansla Viyana'ya götürmüşler. Gecenin geç saatlerine kadar doktorlar onu kurtarabilecekleri umuduyla çabalamışlar. Condor da beni o akşam saat sekizde hastaneden aramış. Ancak veliaht prense suikast düzenlenen o 29 Temmuz akşamı monarşinin tüm organları ayakta olduğu gibi, telefon hatları da sivil ve askerî makamların resmî konuşmaları için kullanılıyormuş. Condor tam dört saat telefonun bağlanmasını beklemiş. Ancak gece yarısından sonra, doktorlar yaşam umudu kalmadığını söyleyince telefonu iptal ettirmiş. Yarım saat sonra da Edith yaşama gözlerini yummuş.

O ağustosta askere çağrılanlar içinde benim kadar kayıtsız ve bir o kadar da sabırsızlıkla cepheye giden olmadığından eminim. Asla savaş yanlısı biri olduğumdan değil! Bu benim için bir kaçış, bir nevi kurtuluştu; savaşa giderek, bir suçlu gibi karanlıkta kaybolmak istiyordum. Son kararı alana kadar, kendimi ve yaşamı hor görerek,

bunalım ve umutsuzluk içinde geçirdiğim son dört haftayı bugün bile savaştaki en acımasız katliam dönemlerinden çok daha büyük bir ürperme ve dehşetle anımsıyorum. Zayıflığımla, önce kıyasıya sunup sonra zorluk karşısında esirgediğim acıma duygumla, bir insanı, üstelik de beni büyük bir tutkuyla seven insanı öldürdüğümden emindim. Sokağa çıkmaya bile cesaretim yoktu; hasta olduğumu belirterek odama kapandım. Kekesfalva'ya yazarak başsağlığı dileyip acısını paylaştığımı (ahh, gerçekten de bu üzüntüde *benim* payım büyüktü) bildirdim, ama yanıt gelmedi. Condor'a haklılığımı birçok kez açıklamaya çalıştıysam da beni dinlemeye bile yanaşmadı. Arkadaşlarımın hiçbirinden tek bir satır başsağlığı yazısı almadım, hatta babamdan bile. Bunun nedeni o kritik haftalarda görevli olduğu bakanlığın çok yoğun olmasıydı herhalde. Ancak ben bu suskunluğu sözleşilmiş bir kınama, ortak bir suçlama olarak nitelendirdim. Herkesin beni, aynen benim kendi kendimi yargıladığım gibi yargılayıp katil olduğuma karar verdiğine aklımı takmıştım bir kere... Kendimi "katil" olarak görüyor, bu düşünceyle deliriyordum. İmparatorluk kargaşa içinde sarsılırken, huzursuz Avrupa'nın tüm telgraf tellerinde felaket haberleri dolanıp gerginlik dayanılmaz boyuta çıkarken, borsalar dalgalanıyor, tüm ülkelerde seferberlik çağrıları yapılıp ordular cepheye sevk edilirken, öngörülü kişiler valizlerini topluyorken, ben yalnızca alçakça davranışımı, işlediğim suçu düşünebiliyordum. Bu nedenle, kendi kendimden kaçmamı sağlayacak bir savaş celbi benim için özgürlük, milyonlarca suçsuzun ölümüne yol açan bu savaş benim gibi bir suçlu için umutsuzluktan kurtuluştu (sakın savaşı övdüğümü düşünmeyin).

Büyük sözler söylemekten nefret ederim. Bunun için de asla: O zamanlar ölmeyi istedim, gibi bir iddiada bulunmak istemiyorum. Tek söylemek istediğim, savaştan

birçokları kadar korkmadığım; çünkü çoğu kez, suçumu bilenlerin yaşadığı ülkeme dönmek, bana cephedeki en korkunç sahneleri yaşamaktan çok daha zor, çok daha dayanılmaz geliyordu. Üstelik niçin geri dönecektim ki, nereye dönecektim, beni bekleyen, beni seven, uğruna yaşamak isteyeceğim biri yoktu ki! Cesur olmak, aslında korkmamaktan başka bir anlam içermediğine göre, cephede gerçekten cesur ve yürekli olduğumu inançla, güvenle söyleyebilirim. Çevremdeki arkadaşlarımın çoğunun ölümden bile korkunç saydıkları sakat kalma, bir organını yitirme olasılığı bile benim için anlamsızdı. Bundan da korkmuyor, çekinmiyordum. Sakat kaldığım takdirde bunu hak ettiğim bir ceza, zayıf ve alçak bir insan olarak davranmama karşılık ilahî bir öç, yıkıcı acıma duygumun bedeli olarak nitelendirecektim. Eğer ölmediysem, bu kesinlikle benden kaynaklanmıyordu, yüzlerce defa büyük bir kayıtsızlıkla ölüme koştum. Nerede yapılacak zor ve tehlikeli bir iş varsa gönüllü olarak öne çıkıyordum. Nerede tehlike varsa, keskin bir kılıcın üzerinde dans ediliyorsa orada kendimi rahat hissediyordum. İlk yaralanmamın ardından ağır makineli tüfek birliğine, ardından da hava kuvvetlerine naklimi istedim. Sanırım orada çoğu köhnemiş uçaklarımızla bayağı başarı da sağladım. Yine de ne zaman "yiğitlik" sözcüklerinin adımın önüne yakıştırıldığını duysam, bir sahtekâr olduğum duygusuna kapılıyordum. Bu yüzden de biri göğsümdeki madalyalara biraz yakından bakmak istese, hemen oradan uzaklaşmayı yeğliyordum.

Bence sonsuz gibi gelen dört yıldan sonra, eski dünyamda her şeye rağmen yaşama arzusu duyabildiğimi fark edince gerçekten şaşırdım. Bizler, cehennemden dönen bizler, artık her şeyi yeni kavramlarla değerlendiriyorduk. Dünya savaşından dönmüş biri için birini öldürmüş olmak barış dünyasındaki biriyle aynı anlamı

taşımıyordu, kişisel suçum savaşın suçu olan sonsuz kan gölünde bir damla olup kaybolmuştu. Ben, aynı ben, aynı eller ve aynı gözlerle ağır makineliyi ayarlamış, Limanova'da kazdığımız siperlere doğru dalga dalga gelen Rus bölüklerini yere sermemiş miydim? Aynı ben, daha sonra dürbünümle öldürdüklerimin cansız gözlerini, yaraladıklarımın dikenli teller arkasında saatlerce inleyip çırpınmalarını, ölümü özleyen gözlerini seyretmemiş miydim? Görz'te bir uçak düşürdüm; havada üç kez döndükten sonra alevler içinde Karst kayalıklarına çakıldı. Olay yerine gidip kömürleşmiş, hâlâ tüten cesetler üzerinden künyeleri toplayan da bendim. Benimle beraber, kucak kucağa savaştığımız binlerce insan da aynı şeyleri yaptı, bazıları tüfekle, bazıları topla, bazısı süngüyle, bazısı alev makineleriyle, bazısı da çıplak eliyle, çıplak göğsüyle. Benim kuşağımdan Fransa'da, Rusya'da, İtalya'da ve Almanya'da binlerce, milyonlarca kişi aynı kaderi paylaştı. Tarihin yazdığı bu en büyük insanlık suçunun, insan yaşamına karşı düzenlenmiş en anlamsız katliam ve kitlesel yok etmenin yanında bir cinayetin, kişisel bir suçun, bir hatanın ne önemi olabilirdi?

Ayrıca geride bıraktığım dünyada benim aleyhimde tek bir tanık bile kalmamış olması da beni rahatlatıyordu. Cesaretinden dolayı madalya ve nişanlarla onurlandırılmış birini geçmişteki bir suçundan, önleyemediği bir zayıflığından dolayı kimse suçlayamazdı. Kekesfalva kızının ölümünden sonra ancak birkaç gün yaşamaya dayanabilmişti; Ilona ise Yugoslavya'da bir noterin karısı olmuştu. Albay Bubencic, Save'da kendini vurmuştu. Arkadaşlarımdan büyük kısmı şehit düşmüş, kalanlarsa bu kötü olayı kafalarından tamamen silmişlerdi. Bu dört kıyamet yılının ardından, eski para gibi her şey değerini yitirmiş, anlamsızlaşmıştı. Artık kimse beni suçlayamaz, yargılayamazdı. Kendimi işlediği cinayetten sonra cesedi

ormana gömüp yağan yoğun karın aylarca kalkmayacağını, dolayısıyla işlediği suçu uzun bir süre gizleyeceğini ve izleri tamamen sileceğini bilen bir katil gibi hissediyordum. Böylece yeniden cesaretimi toplayıp yaşamaya başladım. Kimsenin beni anımsamaması benim de işlediğim suçu unutmamı sağladı. Unutmak kaçınılmaz olunca, insan yüreği de ona pekâlâ uyuyor ve unutmayı istiyor.

Yine de bir gün, hiç ummadığım bir anda olanları hatırlamam gerekti. Viyana operasında, arka sıralardan birinin kenar koltuğunda oturmuş, hüzünlü ve ağır temposuyla beni tüm diğer müzik eserlerinden daha çok etkileyen Gluck'un *Orpheus* operasını dinliyordum. Uvertür müziği bittikten sonra verilen kısa arada ışıklar yakılmamasına rağmen, geç kalmış birkaç seyircinin yerlerine geçmesine izin verildi. Benim bulunduğum sıraya da iki kişi, bir bayanla bir bey geldiler.

"İzninizle!" Erkek olan, nezaketle mırıldanarak yol istedi. Yüzüne bakmadan, dikkatsizce yol vermek için ayağa kalktım. Ancak hemen yanımdaki boş koltuğa oturacağı yerde, nezaketle elinden tuttuğu bayana yol gösterip önümden geçirdi ve koltuğu indirip oturmasına yardımcı oldu. Böylesine bir özen, doğal bir davranış olmadığı için dikkatimi çekti. Kadın kör olmalı, diye düşündüğüm anda istemeden başımı çevirdim. O anda önümden geçen tıknaz adam da yerine oturmaktaydı. Kalbim duracak gibi çarpmaya başladı. Onu tanıyordum. Condor! Condor, her şeyi bilen, beni, işlediğim suçu en ufak ayrıntısına kadarw bilip tanıyan adam tam yanı başımda oturuyordu. Acıma duygusu benimki gibi ölümcül bir zayıflık olmayan, tam aksine bu uğurda kendini feda etmeyi göze alabilen, beni yargılamaya hakkı olan ve karşısında utanç duyduğum tek kişi, nefesini duyumsayacağım yakınlıktaydı. Antraktta ışıklar yandığı zaman hiç kuşkusuz beni hemen tanıyacaktı.

Titremeye başlamıştım. Hiç değilse karanlıkta tanınmamak için yüzümü elimle örttüm. Müziğin tek bir nağmesini bile duymuyordum; kalbim delicesine çarpıyordu. Yeryüzünde beni gerçekten tanıyan ve bilen bu insanın bu kadar yakınımda olmasından huzursuz oluyordum. Kendimi şık ve düzgün giyimli insanların arasında karanlığa sığınmış, çırılçıplak hissediyor ve ışıkların yanıp da görüleceğim andan ölesiye korkuyordum. Sonunda birinci bölüm bitip perde yavaş yavaş inerken, henüz karanlık ortam tam olarak aydınlanmadan başımı önümde saklayarak uzun koridora kaçtım. Sanırım beni görmesine, tanımasına fırsat vermeyecek kadar hızlı davranmıştım. Ancak o kaçış bana bir gerçeği, hiç unutamayacağım bir gerçeği hatırlatmaya yetti: Vicdan anımsadıkça, hiçbir suç unutulmaz!

Edebiyat tarihinin büyük isimlerinden Stefan Zweig, gözlemleri ve acı dolu geleceği öngören duyarlılığıyla XX. yüzyıl Avrupası'na damgasını vurmuş bir aydındı.

Freud'un öğretisine derin bir ilgi duyan Zweig'ın psikolojik romanı *Sabırsız Yürek*, acıma duygusunun nelere yol açabileceğini, insanı nasıl çatışmadan çatışmaya sürükleyebileceğini anlatan bir başyapıttır. Yazar, iki tür acıma duygusundan söz eder: "Birincisi, duygusal ve zayıf olanı, başka birinin yaşadığı felaketlerden kaynaklanan acı ve hüzünden olabildiğince çabuk kurtulmak için çırpınan bir yüreğin sabırsızlığıdır. Diğeri, tek gerçek acıma duygusu ise yaratıcı olan, ne istediğini bilen; sabırla, gücü yettiğince hatta gücünün bile ötesinde katlanmaya ve dayanmaya kararlı bir insanın acıma duygusudur."

XX. yüzyılın kült kitaplarından biri olan ve ülkemizde daha önce *Acımak*, *Merhamet* gibi isimlerle çıkan *Sabırsız Yürek*, insanca duyguların savaşın dehşeti karşısında allak bullak oluşunun romanıdır.

Kapak resmi: FREDERICK CHILDE HASSAM

ISBN 978-975-07-0635-6

29,50 TL
KDV DAHİL